

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρίζα Φουντοπούλου

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Νεοελληνική Απόδοση Ζήσιμου Σίδερη

Πλήρης Έκδοση

Αρχαία Ελληνικά Κείμενα από Μετάφραση

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Α' Γυμνασίου

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια	Αικατερίνη Μουστακάτου Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Φωτεινή Βασιλειάδου Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Ελένη Παπαντωνίου Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Σπυρίδων Λαζαρόπουλος Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Άννα Στεφανία Βαποράκη Πτυχιούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών
Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής	Αγλαΐα Τουρίμπαμπα Σύμβουλος Β' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σπυρίδων Δουκάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης
Διονύσιος Μουρελάτος
Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης
Στυλιανός Μαυρατζάς
Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρίζα Φουντοπούλου

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Νεοελληνική Απόδοση Ζήσιμου Σίδηρη
Πλήρης Έκδοση

Αρχαία Ελληνικά Κείμενα από Μετάφραση

Α' Γυμνασίου

Συγγραφέας**Μαρία-Ζωή Φουντοπούλου**

Καθηγήτρια Μεθοδολογίας της Διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Ε.Κ.Π.Α.

Επιστημονική Επιμέλεια**Μαρία-Ζωή Φουντοπούλου**

Καθηγήτρια Μεθοδολογίας της Διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας, Ε.Κ.Π.Α.

Εκδότης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ Α.Ε.

**Υπεύθυνος έργου
Επιμέλεια Έκδοσης
Εξώφυλλο****Κέλλυ Σαρρή Πασχαλίδη**

Παιδαγωγός

Εικονογράφηση

Σχεδιαστική ομάδα των εκδόσεων
Γιάννης Σταμούλης

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Η αποθέωση του Ομήρου (γαλ. L'Aréthéose d'Homère) είναι αριστουργηματικός πίνακας του Γάλλου ζωγράφου Ζαν Ωγκύστ Ντομινίκ Ενγκρ. Φιλοξενείται στο μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι. (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ)

Περιεχόμενα

Εισαγωγή: Η αξία των ομηρικών επών	7
Δομή και Περιεχόμενο της Οδύσσειας.....	11
Ομήρου Οδύσσεια	15

Ραψωδίες α – δ: Τηλεμάχεια

α ραψωδία: Θεῶν ἀγορά. Ἀθηναῖς παραίνεσις πρὸς Τηλέμαχον. Μνηστήρων εὐωχία. (Συνέλευση των θεῶν στον Ὀλυμπο. Συμβουλές της Αθηνᾶς στον Τηλέμαχο. Το φαγοπότι των Μνηστήρων στο παλάτι του Οδυσσέα)	15
β ραψωδία: Ἰθακησίων ἀγορά. Τηλεμάχου ἀποδημία. (Συνέλευση των Ἰθακησίων – Αναχώρηση του Τηλέμαχου).....	30
γ ραψωδία: Τὰ ἐν Πύλῳ. (Ὅσα συνέβησαν στην Πύλο).....	44
δ ραψωδία: Τὰ ἐν Λακεδαιμόνι. (Ὅσα συνέβησαν στη Σπάρτη).....	60

Ραψωδίες ε – ν: Φαιακίδα/Νόστος

ε ραψωδία: Ὀδυσσέως σχεδία. (Ἡ σχεδία του Οδυσσέα).....	86
ζ ραψωδία: Ὀδυσσέως ἄφιξις εἰς Φαίακας. (Ἄφιξη του Οδυσσέα στη χώρα των Φαίακων)	102
η ραψωδία: Ὀδυσσέως εἴσοδος πρὸς Ἀλκίνοον. (Εἴσοδος του Οδυσσέα στα ανάκτορα του Αλκίνοου).....	113
θ ραψωδία: Ὀδυσσέως σύστασις πρὸς Φαίακας. (Παρουσίαση του Οδυσσέα στους Φαίακες).....	124
ι ραψωδία: Ἀλκίνοου ἀπόλογοι. Κυκλώπεια. (Ὁ Οδυσσέας διηγείται στον Αλκίνοο και τους Φαίακες τις περιπέτειές του. Από τους Κίκονες και τους Λωτοφάγους στο νησί των Κυκλώπων).....	143
κ ραψωδία: Τὰ περὶ Αἰόλου καὶ Λαιστρυγόνων καὶ Κίρκης. (Ὅσα ἐγίναν στο νησί του Αἰόλου, στη χώρα των Λαιστρυγόνων και στο παλάτι της Κίρκης).....	161
λ ραψωδία: Νέκυια. (Ὁ Οδυσσέας διηγείται την περιπέτειά του στον Ἄδη)	179

μ ραψωδία: Σειρήνες. Σκύλλα. Χάρυβδις. Βόες Ήλιου. (Οι περιπέτειες του Οδυσσέα με τις Σειρήνες, τη Σκύλλα και τη Χάρυβδη και τα βόδια του Ήλιου).....	199
ν ραψωδία: Ήδυσσέως απόπλους παρὰ Φαιάκων. Ήδυσσέως ἄφιξις εἰς Ήθάκην. (Ο Οδυσσέας φεύγει από το νησί των Φαιάκων και φτάνει στην Ήθάκη).....	214

Ραψωδίες ξ – ω: Μνηστηροφονία

ξ ραψωδία: Ήδυσσέως πρὸς Εὖμαιον ὁμιλία. (Συνομιλία του Οδυσσέα με τον Εὖμαιο)	228
ο ραψωδία: Τηλεμάχου πρὸς Εὖμαιον ἄφιξις. (Ἀφιξη του Τηλέμαχου στο καλύβι του Εὖμαιο)	245
π ραψωδία: Τηλεμάχου ἀναγνωρισμὸς Ήδυσσέως. (Ἀναγνώριση του Οδυσσέα από τον Τηλέμαχο)	262
ρ ραψωδία: Τηλεμάχου και Ήδυσσέως ἐπάνοδος πρὸς Ήθάκην. (Ο Τηλέμαχος και ο Οδυσσέας επιστρέφουν στο παλάτι)	277
σ ραψωδία: Ήδυσσέως καὶ Ήρου πυγμὴ. (Πυγμαχία Οδυσσέα-Ήρου).....	296
τ ραψωδία: Ήδυσσέως καὶ Πηνελόπης ὁμιλία. Τὰ νίπτρα. (Συνομιλία του Οδυσσέα με την Πηνελόπη. Το ποδόλουτρο).....	310
υ ραψωδία: Τὰ πρὸ τῆς Μνηστηροφονίας. (Λίγο πριν τη Μνηστηροφονία).....	329
φ ραψωδία: Τόξου θέσις. (Προκήρυξη αγώνα τόξου).....	342
χ ραψωδία: Μνηστηροφονία	
ψ ραψωδία: Ήδυσσέως ὑπὸ Πηνελόπης ἀναγνωρισμὸς. (Ἡ αναγνώριση του Οδυσσέα από την Πηνελόπη).....	372
ω ραψωδία: Σπονδαί. (Συνθήκη ειρήνης).....	384

Έργο ζωγραφικής (ακρυλικό σε χαρτί), το οποίο ο εικαστικός δημιούργησε αποκλειστικά για το βιβλίο αυτό.

“Σχεδία”

Γιάννης Σταμούλης

Εισαγωγή

Η ΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΕΠΩΝ

Γεια σου! Είμαι ο Όμηρος, ο δημιουργός της Οδύσσειας, την οποία θα διδαχθείς φέτος

Τώρα που είσαι, πλέον, μαθητής/μαθήτρια της Α΄ Γυμνασίου ήρθε η ώρα να μελετήσεις και κάποια κείμενα, τα οποία αποτελούν **μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς!** Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν κάποια έργα (γραπτά κείμενα), τα οποία από τότε που δημιουργήθηκαν μέχρι και σήμερα μελετώνται, διδάσκονται, αποτελούν πηγή έμπνευσης για ζωγράφους, μουσικούς, σκηνοθέτες, ποιητές, πεζογράφους, μεταφραστές, ιστορικούς, κοινωνιολόγους, πολιτικούς, οικονομολόγους και, γενικά, επηρεάζουν την ανθρώπινη σκέψη και συμπεριφορά.

Ένα από αυτά τα έργα είναι και η Οδύσσεια. Είναι το δεύτερο, μετά την Ιλιάδα, **αρχαιότερο γραπτό έργο της αρχαιοελληνικής γραμματείας, άρα και της ευρωπαϊκής.**

Στην Αρχαία Ελλάδα η Οδύσσεια διδασκόταν στα παιδιά, εφόσον την θεωρούσαν κείμενο κατάλληλο για την εκπαίδευση των νέων. Κατά τις περιόδους της ύστερης αρχαιότητας, του Βυζαντίου και της Αναγέννησης, η επίδραση της Οδύσσειας σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης έκφρασης και δράσης συνεχίστηκε. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αποτελέσει το έπος ένα στοιχείο διαμόρφωσης του ευρωπαϊκού γενικότερα πολιτισμού και να διδάσκεται όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε όλον τον κόσμο στα σχολεία και στα Πανεπιστήμια. Σύμφωνα, μάλιστα, με μια έρευνα του BBC Culture η **Οδύσσεια** τοποθετείται, από ομάδα ακαδημαϊκών, συγγραφέων και μεταφραστών, **πρώτη στη λίστα με τα κείμενα που έχουν επηρεάσει την παγκόσμια ιστορία και τον παγκόσμιο πολιτισμό!**

◆ Ποια είναι, όμως, εκείνα τα χαρακτηριστικά της Οδύσσειας που διασφαλίζουν αυτή την ιδιαίτερη θέση που κατέχει σε διεθνές επίπεδο και την καθιστούν κατ'άλληλη αλλά και χρήσιμη, ώστε να διδάσκεται στο σχολείο;

A. Ο μύθος της Οδύσσειας, τα πρόσωπα, οι συμπεριφορές και οι σχέσεις λειτουργούν ως **σύμβολα** για τον άνθρωπο κάθε εποχής και κάθε τόπου. Η δράση, η συμπεριφορά, οι στάσεις και τα συναισθήματα των προσώπων της Οδύσσειας λειτουργούν με **διττό τρόπο**.

Δηλώνουν όσα, **εύκολα, μπορεί κάποιος να κατανοήσει**: Ο Οδυσσεύς επιστρέφει στην Ιθάκη και στην οικογένειά του που νοσταλγεί και τον νοσταλγούν, μετά από δέκα χρόνια συμμετοχής του στον Τρωικό πόλεμο και δέκα χρόνια περιπλάνησής του στη θάλασσα και σε άγνωστες χώρες. Η προσπάθειά του δικαιώνεται και όλα όσα τον εμπόδιζαν να επιστρέψει, μπόρεσε να τα υπερνικήσει. Με τη βοήθεια των θεών καταφέρνει να αποκαταστήσει την τάξη και την ηρεμία στην Ιθάκη, αφού σκότωσε τους Μνηστήρες που σπαταλούσαν την περιουσία του και ενοχλούσαν τη γυναίκα του την Πηνελόπη. Η ισορροπία στη ζωή του Οδυσσέα επανέρχεται, ο ήρωάς μας συνεχίζει τη ζωή του στην πατρίδα του και κοντά στην οικογένειά του και ο αναγνώστης αισθάνεται ικανοποιημένος.

Ο ίδιος, όμως, μύθος δηλώνει, παράλληλα, την κάθε ανθρώπινη προσπάθεια για επίτευξη στόχων, τον κάθε προσωπικό αγώνα, την κάθε επιδίωξη, που ακόμα και αν παρεμποδίζεται ή/και ακυρώνεται, ωστόσο, προσφέρει στον άνθρωπο την ικανοποίηση της προσπάθειας και την καλλιέργεια δεξιοτήτων, όπως η υπομονή, η επιμονή, η συνεργασία, η κρίση, η διαχείριση της λύπης, η εκτίμηση της χαράς. Μέσα από τέτοιες διαδικασίες το άτομο ωριμάζει και εξελίσσεται. Χαίρεται την επιτυχία, προσπαθεί για το αποτέλεσμα και διαχειρίζεται την αποτυχία. Ο Όμηρος, εκτός από επιδέξιος ποιητής, είναι και σπουδαίος παιδαγωγός καθώς **δημιουργεί σύμβολα κοινά για όλους τους ανθρώπους**, εκφράζει το κοινό αίσθημα και αναδεικνύει όσα χαρακτηρίζουν το ανθρώπινο είδος αλλά και όσα λειτουργούν ενωτικά και όχι διχαστικά για τους ανθρώπους. Γιατί η ανθρώπινη φύση είναι κοινή στα βασικά της στοιχεία, ανεξάρτητα από χρόνο, τόπο, φυλή, γλώσσα, θρησκεία, φύλο, χρώμα δέρματος και ιδιαίτερες ανάγκες και ο Όμηρος φαίνεται ότι το γνωρίζει καλά! Αυτός, άλλωστε, είναι και ο λόγος που όλοι, όσοι έχουν διαβάσει και διαβάζουν την Οδύσσεια στο πέρασμα των αιώνων, σε όποια γλώσσα και αν αυτή έχει μεταφραστεί, αναγνωρίζουν ένα κομμάτι του εαυτού τους στους ομηρικούς ήρωες της Οδύσσειας και αποδίδουν στον Όμηρο τον τίτλο του «ποιητή μας».

B. Η Οδύσσεια αποτελεί **πηγή πλούσιας πληροφόρησης** για τη ζωή των ανθρώπων της εποχής του Ομήρου αλλά και της εποχής, στην οποία ζουν οι άνθρωποι του έπους. Οι άνθρωποι μετακινούνται, τρέφονται, φιλοξενούν, τιμούν τους θεούς και τις θεές τους, καλλιεργούν τη γη, τρέφουν ζώα, παράγουν προϊόντα, ζουν ειρηνικά, προστατεύουν τον εαυτό τους, οργανώνουν μικρές κοινωνίες, δάβουν τους νεκρούς τους, καλλωπίζονται, συνομιλούν, ανατρέφουν τα παιδιά τους. Η καθημερινότητα της ζωής των προσώπων της Οδύσσειας, ακόμα και αν δεν αποτελεί ιστορική πηγή, οπωσδήποτε προσφέρει ενδεικτικές κατευθύνσεις αποτύπωσης και διαχρονικής μελέτης της ανθρώπινης δράσης σε όλους όσοι το επιθυμούν. Παράλληλα, οι Οδύσσεια αποτελεί πηγή πλούσιας πληροφόρησης και για τη δράση των θεών.

Γ. Στο έπος αναφέρονται και «συζητιούνται» κύριοι **τομείς** της ανθρωπίνης δράσης και ουσιαστικά **θέματα** που απασχολούν το άτομο και την κοινωνία, με έναν τρόπο που λειτουργεί **συμβουλευτικά, καθοδηγητικά και διδακτικά**, όπως:

- ◆ **Η σχέση θεών και ανθρώπων.** Οι θεοί και οι θεές έχουν έντονη παρουσία στην Οδύσσεια. Είναι παρόντες και παρούσες και επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων, αλλά οι σημαντικές αποφάσεις λαμβάνονται από τους ίδιους τους θνητούς, οι οποίοι ευθύνονται για ό,τι ακολουθήσει. Ο άνθρωπος στην Οδύσσεια αποφασίζει ο ίδιος για τις πράξεις του και δεν είναι έρμαιο στα χέρια των θεών. Ωστόσο, ο **άνθρωπος οφείλει να έχει όρια**. Γιατί, αλλιώς, η πορεία είναι γνωστή: προηγείται η «Άτη», η τύφλωση του νου, που οδηγεί στην «Υβρις», την υπέρβαση των ανθρωπίνων δυνατοτήτων και την προσβολή των θεών. Η «Υβρις» προκαλεί τη «Νέμεσιν», τη θεϊκή οργή, η οποία τελικά οδηγεί στην «Τίσιν», την τιμωρία του θνητού από τους θεούς και τις θεές.
- ◆ **Η περιγραφή και διαχείριση** όχι απλών αλλά **έντονων συναισθημάτων** που αποτελούν κινητήρια δύναμη για τον άνθρωπο και ρυθμιστικό παράγοντα των εξελίξεων, όπως η *νοσταλγία* του Οδυσσέα για την επιστροφή στην Ιθάκη, συναισθημα το οποίο αποτελεί κίνητρο για το ταξίδι του νόστου και η *αγάπη* της Πηνελόπης για τον Οδυσσέα τόσο, ώστε να μην λυγίσει στις πιέσεις των Μνηστήρων, αλλά και πλήθος άλλων συναισθημάτων που κατευθύνουν την ανθρωπίνη συμπεριφορά, όπως ο φόβος, η οργή, η λύπη, η στοργή.
- ◆ **Οι κοινωνικοί ρόλοι των δύο φύλων.** Ο αγαπημένος μας ποιητής διακρίνει σαφώς τους ρόλους των δύο φύλων χωρίς, όμως να υποτιμά τη θέση της γυναίκας, την οποία δείχνει να σέβεται, να εκτιμά και να αναγνωρίζει ως κεντρικό πρόσωπο στην καθημερινότητα της οικογενειακής αλλά και κοινωνικής ζωής. Ο άντρας στην Οδύσσεια είναι δυνατός, φροντίζει την οικογένειά του, παρέχει μέσα και τρόπους ασφαλούς διαβίωσης, ασχολείται με βαριές χειρωνακτικές εργασίες, κυνηγά, είναι ο αρχηγός του οίκου και της ομάδας. Η γυναίκα, όπως η Ναυσικά, η Πηνελόπη, η Ελένη, η Αρήτη, η Ευρύκλεια, ασχολείται κυρίως με τα θέματα του σπιτιού και με τα παιδιά, είναι σεβαστή και αποτελεί, η καθεμία ξεχωριστά, πρότυπο συμπεριφοράς και στάσης.
- ◆ **Η έννοια του ηρωικού ιδεώδους** που δεν αφορά μόνο στα πολεμικά κατορθώματα και τον άριστο πολεμιστή αλλά επεκτείνεται σε θέματα καθημερινής προσπάθειας, υπομονής, επιμονής, δέλησης, αντοχής και δύναμης, σωματικής, ψυχικής και νοητικής. Οι άνθρωποι στην Οδύσσεια, και ιδιαίτερα ο Οδυσσέας, δεν είναι ήρωες επειδή πολεμούν, αντιστέκονται και υπερασπίζονται την τιμή τους αλλά **θεωρούνται ήρωες** επειδή προσπαθούν, παλεύουν, χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τη σκέψη τους, υπομένουν, επιμένουν, χαίρονται, λυπούνται, δεν πτοούνται και συνεχίζουν.

Δ. Το έπος διανθίζεται με **μοναδικής σύλληψης λογοτεχνικές τεχνικές**¹, οι οποίες αξιοποιούνται. Ο εγκιβωτισμός, η παρομοίωση, το είδος των επιθέτων, ο ανθρωπομορφισμός, η επιφάνεια, η επική ειρωνεία, οι τυπικές σκηνές, το σχήμα «in medias res» και πολλές άλλες τεχνικές χρησιμοποιούνται από τον Όμηρο για να αναδείξουν το περιεχόμενο και να υποστηρίξουν τα νοήματα και τις ιδέες και όχι απλώς για να «στολίσουν» το κείμενο. Μορφή και περιεχόμενο αλληλοσυμπληρώνονται στην Οδύσσεια με τρόπο, ώστε ο αναγνώστης να καταλαβαίνει απόλυτα και με ακρίβεια το νόημα που αποδίδουν οι ραψωδίες. Το «τι λέει» και το «πώς το λέει» ο ποιητής βρίσκονται σε απόλυτη αρμονία γι' αυτό και η Οδύσσεια αποτελεί **πρότυπο χρήσης λογοτεχνικών τεχνικών**.

¹ Όλες οι λογοτεχνικές τεχνικές της Οδύσσειας αναφέρονται αναλυτικά στο βιβλίο με τους στίχους των ραψωδιών που θα μελετηθούν κατά τη διάρκεια της χρονιάς.

Ο χάρτης της πορείας
του Οδυσσέα

Δομή και Περιεχόμενο της Οδύσσειας

Η επίσημη καταγραφή της Οδύσσειας έγινε τον 6ο π.Χ. αιώνα στην αρχαία Αθήνα με εντολή είτε του Πεισίστρατου είτε του γιου του, του Ιππάρχου, ώστε οι ραψωδοί να απαγγέλλουν το έπος στη γιορτή των Παναθηναίων χωρίς να κάνει ο καθένας από αυτούς τις δικές του παρεμβάσεις.

Οι Αλεξανδρινοί Γραμματικοί (323 π.Χ. – 31 π.Χ.) χώρισαν τους 12.110 στίχους του έπους σε είκοσι τέσσερις (24) μεγάλες ενότητες, τις οποίες ονόμασαν «**ραψωδίες**» και τις οποίες αρίθμησαν χρησιμοποιώντας τα μικρά γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου.

Οι είκοσι τέσσερις (24) ραψωδίες της Οδύσσειας αφηγούνται το πολύχρονο ταξίδι της επιστροφής του Οδυσσέα, βασιλιά της Ιθάκης, από την Τροία στην πατρίδα του, όταν πλέον τελείωσε ο Τρωικός πόλεμος.

Οι 24 αυτές ραψωδίες ομαδοποιούνται σε τρεις μεγάλες θεματικές ενότητες, ώστε να μας είναι πιο εύκολο να παρακολουθήσουμε τη ροή του μύθου:

την **Τηλεμάχεια**, η οποία περιλαμβάνει τις ραψωδίες α – δ και έχει πάρει το όνομά της από τον Τηλέμαχο, τον γιο του Οδυσσέα, τον οποίο παρακολουδούμε σε αυτές τις τέσσερις (04) ραψωδίες να αναζητεί τον πατέρα του,

τη **Φαιακίδα ή/και Νόστο**, η οποία περιλαμβάνει τις ραψωδίες ε – ν και έχει πάρει το όνομά της από τους Φαίακες, στους οποίους ο Οδυσσέας διηγείται τις περιπέτειές του στις ραψωδίες ε – μ (08 ραψωδίες), και από την άφιξή του, τελικά, στην πατρίδα του, την Ιθάκη (νόστος), η οποία περιγράφεται στη ραψωδία ν.

τη **Μνηστηροφονία**, η οποία περιλαμβάνει τις ραψωδίες ξ – ω (11 συνολικά) και έχει πάρει το όνομά της από την περιγραφή της εξόντωσης των Μνηστήρων από τον Οδυσσέα και τον Τηλέμαχο ως τιμωρίας για τη συμπεριφορά τους όλα τα χρόνια της απουσίας του Οδυσσέα.

Ο μύθος της Οδύσσειας, ανά θεματική ενότητα και ραψωδία, εξελίσσεται ως εξής:

Τηλεμάχεια: ραψωδίες α – δ

Ο Τηλέμαχος, γιος του Οδυσσέα, επισκέπτεται με τη βοήθεια και τη συμπαράσταση της θεάς Αθηνάς, την Πύλο και τη Σπάρτη για να συλλέξει πληροφορίες για τον πατέρα του.

Ραψωδία α: Ο ήρωας του έπους, ο Οδυσσέας, βρίσκεται στο νησί της θεάς Καλυψώς, η οποία δεν τον αφήνει να φύγει προς την πατρίδα του την Ιθάκη. Οι θεοί συνεδριάζουν στον Όλυμπο, αποφασίζουν την επιστροφή του Οδυσσέα στην Ιθάκη και η θεά Αθηνά εμφανίζεται στον γιο του, τον Τηλέμαχο για να τον ενθαρρύνει να αναζητήσει τον πατέρα του και να εκδιώξει τους Μνηστήρες από το παλάτι του.

Ραψωδία β: Ο Τηλέμαχος συγκαλεί τους Ιθακήσιους σε συνέλευση, τους ενημερώνει για την άσχημη συμπεριφορά των Μνηστήρων, οι οποίοι σπαταλούν την περιουσία του απόντα Οδυσσέα και πιέζουν τη σύζυγό του Πηνελόπη να παντρευτεί έναν από αυτούς, τους ανακοινώνει ότι θα επισκεφθεί την Πύλο και τη Σπάρτη για να συλλέξει πληροφορίες για τον πατέρα του και ξεκινά το ταξίδι του.

Ραψωδία γ: Ο Τηλέμαχος με τη βοήθεια της θεάς Αθηνάς που είναι παρούσα έχοντας πάρει τη μορφή του Μέντορα, ενός έμπιστου φίλου του Οδυσσέα, φτάνει στην Πύλο. Ο σοφός βασιλιάς Νέστορας τον υποδέχεται θερμά, τον πληροφορεί ότι μετά την αναχώρησή του από την Τροία δεν είδε ξανά τον πατέρα του και τον ωθεί να αντιμετωπίσει τους Μνηστήρες. Ο Τηλέμαχος συνεχίζει το ταξίδι του προς τη Σπάρτη.

Ραψωδία δ: Ο Τηλέμαχος φτάνει στη Σπάρτη, ο βασιλιάς Μενέλαος τον υποδέχεται με χαρά, του μιλά για τα ηρωικά κατορθώματα του πατέρα του και τον πληροφορεί ότι, σύμφωνα με όσα του ανέφερε ο Πρωτέας, ο Οδυσσέας ζει και βρίσκεται στο νησί της θεάς Καλυψώς. Την ίδια στιγμή, στην Ιθάκη, οι Μνηστήρες καταστρώνουν σχέδιο δολοφονίας του Τηλέμαχου.

Φαιακίδα/Νόστος: ραψωδίες ε – ν

Ο Οδυσσέας ξεκινά από το νησί της Καλυψώς προς την Ιθάκη, ναυαγεί στο νησί των Φαιάκων και από εκεί, αφού διηγείται όλες τις περιπέτειές του, φτάνει τελικά στην πατρίδα του.

Ραψωδία ε: Ο θεός Ερμής πηγαίνει στο νησί της θεάς Καλυψώς και της ανακοινώνει την απόφαση των θεών: Ο Οδυσσέας θα φύγει για την Ιθάκη. Ο ήρωάς μας κατασκευάζει μια σκευή, ξεκινά το ταξίδι της επιστροφής και καθώς, μετά από 17 ημέρες πλησιάζει στην Ιθάκη, ο θεός Ποσειδώνας προκαλεί θαλασσοταραχή, ο Οδυσσέας ναυαγεί και βγαίνει, χωρίς να το γνωρίζει, στο νησί των Φαιάκων.

Ραψωδία ζ: Η Ναυσικά, κόρη του βασιλιά των Φαιάκων Αλκίνοου, βρίσκει τον Οδυσσέα να κοιμάται στην ακροθαλασσιά καθώς πηγαίνει με τις βοηθούς της να πλύνουν τα ρούχα στο ποτάμι. Τον ενημερώνει για το πού βρίσκεται, τον καλεί στο παλάτι του πατέρα της και ο Οδυσσέας την ακολουθεί προσευχόμενος να τον βοηθήσει ο Αλκίνοος να επιστρέψει στην Ιθάκη.

Ραψωδία η: Ο Οδυσσέας φτάνει στο παλάτι του ευγενικού και φιλόξενου Αλκίνοου και, χωρίς να αποκαλύψει την ταυτότητά του, του ζητεί βοήθεια για να επιστρέψει στην Ιθάκη αναφέροντας ότι για επτά χρόνια ήταν φυλακισμένος στο νησί της θεάς Καλυψώς. Ο Αλκίνοος υπόσχεται στον Οδυσσέα ότι θα τον στείλει στην Ιθάκη με ένα από τα καράβια των Φαιάκων.

Ραψωδία θ: Ο Αλκίνοος τηρώντας την υπόσχεσή του, διατάζει να ετοιμαστεί ένα καράβι των Φαιάκων για να οδηγηθεί στην Ιθάκη ο Οδυσσέας. Στο μεταξύ ο ξένος φιλοξενείται, διοργανώνονται αθλητικοί αγώνες προς τιμήν του και όταν ο Δημόδοκος αρχίζει να τραγουδάει για τα κατορθώματα των ηρώων στην Τροία, ο Οδυσσέας συγκινείται και ο Αλκίνοος ζητεί να μάθει τον λόγο και την ταυτότητά του.

Ραψωδία ι: Ο Οδυσσέας υποχρεώνεται να αποκαλύψει την ταυτότητά του και να διηγηθεί στον Αλκίνοο τις περιπέτειες των συντρόφων του και τις δικές του μέχρι να φτάσει στο νησί των Φαιάκων. Διηγείται τις περιπέτειες στους Κίκονες, στους Λωτοφάγους και στο νησί των Κυκλώπων όπου τύφλωσε τον Πολύφημο, γιο του Ποσειδώνα, προκαλώντας την οργή του θεού.

Ραψωδία κ: Ο Οδυσσέας συνεχίζει τη διήγησή του μιλώντας για τις περιπέτειες των συντρόφων του και τις δικές του στο νησί του Αιόλου, στη χώρα των Λαιστρυγόνων και στο νησί της Κίρκης όπου έμειναν για ένα χρόνο μέχρι που εκείνη τον συμβούλευσε να κατέβει στον κάτω κόσμο για να συναντήσει τον μάντη Τειρεσία και να τον συμβουλευθεί για την επιστροφή τους στην Ιθάκη.

Ραψωδία λ: Ο Οδυσσέας διηγείται πώς, μαζί με τους συντρόφους του, έφτασαν στις Πύλες του Άδη, συνομίλησε ο ίδιος με τον μάντη Τειρεσία και συνάντησε την ψυχή της μητέρας του αλλά και ψυχές διάσημων γυναικών και ανδρών προτού πάρουν τον δρόμο της επιστροφής στο νησί της Κίρκης, στον κόσμο των ζωντανών.

Ραψωδία μ: Η διήγηση των περιπετειών του Οδυσσέα και των συντρόφων του συνεχίζεται με την αναχώρησή τους από το νησί της Κίρκης, τις περιπέτειες στις Συμπληγάδες Πέτρες και στη Σκύλλα και Χάρυβδη, την ύβρη που έκαναν στο νησί του Ήλιου, την οργή του Δία, την απώλεια των συντρόφων του και το ναυάγιο του στο νησί της Καλυψώς από όπου έφτασε, ναυαγός πάλι, στο νησί των Φαιάκων.

Ραψωδία ν: Οι Φαίακες εκπληρώνουν την υπόσχεσή τους και οδηγούν τον Οδυσσέα στην Ιθάκη, όπου φτάνει μετά από είκοσι χρόνια απουσίας. Έχοντας πάντα δίπλα του τη θεά Αθηνά, ακολουθεί τη συμβουλή της και κατευθύνεται προς την καλύβα του πιστού γιδοβοσκού του, Εύμαιου, για να πληροφορηθεί την κατάσταση που επικρατεί στην Ιθάκη.

Μνηστηροφονία: ραψωδίες ξ – ω

Ο Οδυσσέας με τη βοήθεια του Τηλέμαχου και της θεάς Αθηνάς σχεδιάζει και υλοποιεί την εξόντωση των Μνηστήρων, η θεά Αθηνά αποτρέπει την αντεκδίκηση των συγγενών τους και ο Οδυσσέας μετά από είκοσι χρόνια βρίσκεται πάλι με την οικογένειά του.

Ραψωδία ξ: Ο Οδυσσέας μεταμορφωμένος από τη θεά Αθηνά σε ζητιάνο φτάνει στην καλύβα του Εύμαιου, ο οποίος τον καλοδέχεται και τον φιλοξενεί. Οι δύο άντρες συνομιλούν και ο Οδυσσέας πληροφορείται όλη την κατάσταση που επικρατεί στην Ιθάκη κατά την περίοδο της απουσίας του.

Ραψωδία ο: Ενώ ο Οδυσσέας συνομιλεί με τον Εύμαιο, η θεά Αθηνά πηγαίνει στη Σπάρτη και παρακινεί τον Τηλέμαχο να επιστρέψει στην Ιθάκη. Μέχρι να φτάσει ο Τηλέμαχος, ο χοιροβοσκός αφηγείται στον ζητιάνο φιλοξενούμενό του την προσωπική του ιστορία και τη δαλπωρή που βρήκε κοντά στον Λαέρτη, τον πατέρα του Οδυσσέα.

Ραψωδία π: Ο Τηλέμαχος φτάνει σώος στην καλύβα του Εύμαιου και του ζητεί να πάει να ενημερώσει τη μητέρα του ότι επέστρεψε στην Ιθάκη. Ο Εύμαιος φεύγει, ο Τηλέμαχος μένει με τον ζητιάνο και με τη βοήθεια της θεάς Αθηνάς, που ξαναδίνει στον Οδυσσέα τη μορφή του, ο Τηλέμαχος αναγνωρίζει τον πατέρα του και σε κλίμα συγκίνησης οι δύο άντρες προετοιμάζουν την εξολόθρευση των Μνηστήρων.

Ραψωδία ρ: Ο Τηλέμαχος φτάνει στο παλάτι συνοδευόμενος από τον Εύμαιο και τον Οδυσσέα που και πάλι είναι μεταμφιεσμένος σε ζητιάνο. Μετά την αναγνώρισή του από τον σκύλο του τον Άργο, μπαίνει στην αίδουσα του ανακτόρου και αντιμετωπίζει την άσχημη συμπεριφορά των Μνηστήρων που τον χτυπούν και τον τραυματίζουν προκαλώντας την αγανάκτηση της Πηνελόπης.

Ραψωδία σ: Ο ζητιάνος Ίρος επιτίθεται στον Οδυσσέα θεωρώντας τον ζητιάνο και μην επιδυμώνας και άλλον ζητιάνο στο παλάτι και ο Οδυσσέας τον νικά. Η Πηνελόπη κάνει την εμφάνισή της και οι Μνηστήρες τής ζητούν να επιλέξει, επιτέλους, έναν από όλους ως σύζυγό της.

Ραψωδία τ: Ενώ ο Οδυσσέας και ο Τηλέμαχος προετοιμάζουν τη Μνηστηροφονία, η Πηνελόπη καλεί τον «ζητιάνο» Οδυσσέα να της δώσει πληροφορίες για τον άντρα της, αφού η Ευρύκλεια του πλύνει τα πόδια. Ο Οδυσσέας αναγνωρίζεται από την πιστή δούλα, η οποία δεν τον μαρτυρά, και η Πηνελόπη του εκμυστηρεύεται ότι θα διοργανώσει έναν αγώνα τοξοβολίας για να καθυστερήσει τους Μνηστήρες.

Ραψωδία υ: Λίγο πριν την υλοποίηση του σχεδίου της Μνηστηροφονίας ο Οδυσσέας ανησυχεί για την επιτυχία του εγχειρήματός του και η θεά Αθηνά αναλαμβάνει να τον καθησυχάσει και να τον διαβεβαιώσει ότι όλα θα πάνε καλά. Η τιμωρία των Μνηστήρων πλησιάζει ενώ εκείνοι εξακολουθούν να συμπεριφέρονται υβριστικά και αλαζονικά.

Ραψωδία φ: Η Πηνελόπη διοργανώνει αγώνα τοξοβολίας υποχρεώνοντας τους Μνηστήρες να χρησιμοποιήσουν το τόξο του Οδυσσέα που μόνο εκείνος μπορούσε να τεντώσει. Όλοι αποτυγχάνουν εκτός από τον ίδιο τον Οδυσσέα που ζητεί να συμμετάσχει στον αγώνα και επιτυγχάνει να τεντώσει το τόξο και να περάσει το βέλος από τις τρύπες δώδεκα τσεκουριών. Όλοι υποψιάζονται τι συμβαίνει!

Ραψωδία χ: Ο Οδυσσέας φανερώνεται, οι Μνηστήρες εγκλωβίζονται στην αίδουσα του δρόνου και το σχέδιο της εξολόθρευσής τους μπαίνει σε εφαρμογή! Ο Οδυσσέας σκοτώνει πρώτα τον Αντίνοο και μετά τον Ευρύμαχο και με τη βοήθεια του Τηλέμαχου και της Αθηνάς οι Μνηστήρες εξοντώνονται όλοι!

Ραψωδία ψ: Η Πηνελόπη ενημερώνεται για την ταυτότητα του ζητιάνου και τη Μνηστηροφονία αλλά, για να πειστεί πως πρόκειται για τον Οδυσσέα, τον δοκιμάζει με μια λεπτομέρεια σχετικά με το κρεβάτι τους που μόνο οι δυο τους γνωρίζουν. Το ζευγάρι είναι και πάλι μαζί. Ο Οδυσσέας κατευθύνεται προς το σπίτι του πατέρα του ανησυχώντας, ωστόσο, μήπως οι συγγενείς των Μνηστήρων τους αντεπιτεθούν.

Ραψωδία ω: Ενώ ο Ερμής οδηγεί τις ψυχές των Μνηστήρων στον Άδη, ο Οδυσσέας συναντιέται με τον πατέρα του, του αποδεικνύει ότι είναι ο γιος του και οι δύο άντρες γιορτάζουν χαρούμενοι. Οι φόβοι του Οδυσσέα, όμως, επιβεβαιώθηκαν. Οι συγγενείς των Μνηστήρων εμφανίζονται έτοιμοι να πάρουν εκδίκηση. Η θεά Αθηνά παρεμβαίνει, επιβάλλει ειρήνη και η ζωή στην Ιθάκη συνεχίζεται με ηρεμία.

Ομήρου Οδύσσεια

Ραψωδίες α – δ: Τηλεμάχεια

α ραψωδία

*Θεῶν ἀγορά. Ἄθηνᾶς παραίνεσις
πρὸς Τηλέμαχον. Μνηστήρων εὐωχία.
(Συνέλευση των θεῶν στον Ὀλυμπο.
Συμβουλές της Ἀθηνᾶς στον Τηλέμαχο.
Το φαγοπότι των Μνηστήρων
στο παλάτι του Οδυσσεῆα)*

Το Συμβούλιο των θεῶν στον Ὀλυμπο,
Jan Styka, 1858-1925.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

- 1 Τον ἄνδρα τον πολύτροπο (εὐστροφο) περ μου, θεά, που χρόνια
παράδερνε, σαν πάτησε της Τροίας τ' ἅγιο κάστρο,
κι ἀνθρώπων γνῶρισε πολλῶν τους τόπους και τη γνῶμη
κι ἔπαδε πλήθος συμφορές στα πέλαγα, ζητώντας
πῶς στην πατρίδα του ἄβλαβος να πάει με τους συντρόφους.
Μα κι ἔτσι αὐτούς δεν γλίτωσε, μ' ὅσον καημό κι αν εἶχε.
Γιατί μονάχοι χάθηκαν ἀπὸ δικό τους κρίμα,

οι άσεβοι, που φάγανε τ' Ουρανοδρόμου Ήλιου
τα βόδια και τους στέρησε του γυρισμού τη μέρα.
10 Πες τα από κάπου και σε μας, θεά, του Δία κόρη.
Όλοι, όσοι τότε ξέφυγαν το μαύρο χάρο, πήγαν
στα σπίτια τους, από γιαλούς και μάχες γλιτωμένοι.
Κι αυτόν μονάχα που 'κλαιγε πατρίδα και γυναίκα
τον κράταε λατρευτή θεά, η Καλυψώ η νεράιδα,
μέσα σε κουφωτή σπηλιά, για να τον κάμει ταίρι.
Τέλος σαν έφτασε ο καιρός στο γύρισμα των χρόνων,
τότε του κλώσανε (σχεδίασαν) οι θεοί στο Θιάκι (Ιθάκη) να γυρίσει,
μα μήτε εκεί δεν του 'λειπαν στο σπίτι του οι αγώνες
μες στους δικούς του. Κι οι θεοί τον συμπονούσαν όλοι
20 εκτός του Ποσειδώνα. Αυτός μονάχα του Δυσσέα
πάδος του κράταε άσθηστο πριν φτάσει στην πατρίδα.
Μα εκείνος στους απόμακρους τους Αιθίοπους πήγε,
που χωρισμένοι κατοικούν, στην άκρη, χώρια απ' όλους,
άλλοι κατά το ηλιόβγαλμα (ανατολή), στο ηλιοβασίλεμα άλλοι,
πλούσια να λάβει προσφορά σε βόδια και κριάρια.
Έκατσε εκεί και χαίρονταν με τη δυσία, κι οι άλλοι
θεοί ήταν όλοι μαζωχτοί (μαζεμένοι) στου Δία το παλάτι.
Κι άρχισε πρώτος των θεών κι ανθρώπων ο πατέρας,
γιατί έβαλε τον άψεγο (τέλειο) τον Αίγισθο στο νου του,
30 που σκότωσε ο κοσμάκουστος Ορέστης τ' Αγαμέμνονα.
Κι έτσι είπε στους λοιπούς θεούς στο νου του φέρνοντάς τον:
«Ω κρίμα αλήθεια, οι άνθρωποι με τους θεούς να τα 'χουν,
γιατί δαρρούν πως από μας οι συμφορές τους βρίσκουν,
ενώ παδαίνουν μόνοι τους απ' ασυλλογισιά τους,
χωρίς να φταίει η μοίρα τους. Όπως και τώρα, δίχως
να 'ναι γραφτό του, ο Αίγισθος πήρε του γιου τ' Ατρέα
το ταίρι, κι όταν γύρισε κι εκείνος στην πατρίδα,
τον σκότωσε, κι ας ήξερε τι χάρος θα τον λάχει,
αφού το φτεροφόρο Ερμή στείλαμε πριν και του 'πε,
40 να μην του πάρει τη ζωή, το ταίρι του ν' αφήσει,
γιατί θα φτάσει η εκδίκηση τ' Ατρείδη απ' τον Ορέστη

σα μεγαλώσει και ποδεί να φτάσει στην πατρίδα.
Έτσι του τα 'λεγε ο Ερμής ποδώντας το καλό του,
μα δεν του γύρισε το νου. Τώρα τα πλέρωσε όλα».
Τότ' έτσι η φωτοστάλαχτη τ' απάντησε η Παλλάδα:
«Πατέρα μας, του Κρόνου γιε, των επουράνιων πρώτε,
ναι, εκείνος βρήκε θάνατο που του 'πρεπε να λάβει,
κι έτσι κάθε άλλος ας χαθεί που τέτοια κατορθώνει.
Μα εμένα σχίζεται η καρδιά για τον δεικό Δυσσέα,
50 που χρόνια αλάργα από δικούς φαρμάκια πίνει ο έρμος,
σ' ένα γιαλόκλειστο νησί, στη μέση του πελάγου,
πολύδεντρο, όπου μια θεά την κατοικιά της έχει,
η θυγατέρα του Άτλαντα, που ξέρει ο διαστρεμμένος
το βάθος κάθε θάλασσας και μόνος του σηκώνει
τους ψηλούς στύλους που σε δυο γης κι ουρανό χωρίζουν.
Η κόρη εκείνου τον κρατά το δόλιο, κι ας λυπάται,
κι όλο με τα μαργιόλικα (ύπουλα) και τα γλυκά της λόγια
νύχτα και μέρα τον πλανά το Θιάκι να ξεχάσει.
Μα ο Δυσσέας και καπνό ποδεί να ιδεί απ' αγνάντια
60 να βγαίνει απ' την πατρίδα του ψηλά κι ας ξεψυχήσει.
Κι αχ, μήτε εσένα δε λυγάει, Ολύμπιε, η καρδιά σου.
Μήπως δε σε καλόπιανε στ' αργίτικα καράβια
κοντά ο Δυσσέας, στην πλατιά την Τροία, με δυσίες;
Έτσι λοιπόν τι κάκιωσες μαζί του τώρα, Δία;»
Κι ο Δίας της απάντησε ο συννεφοσυνάχτης:
«Παιδί μου, πώς σου ξέφυγαν τα λόγια αυτά απ' το στόμα;
Πώς να ξεχάσω τον δεικό Δυσσέα δίχως λόγο,
που δεν τον φτάνει άλλος κανείς στη γνώση, και δυσίες
πρόσφερε πλήθος στους θεούς που κατοικούν στα ουράνια;
70 Μόν' ένα πάδος άσθηστο κρατάει ο Κοσμοσείστης
μαζί του για τον Κύκλωπα, που του 'βγαλε το μάτι,
τον γιο του τον Πολύφημο που 'χει την πρώτη αξία
στους Κύκλωπες. Η Θόωσα τον έκαμε η νεράιδα,
κόρη του Φόρκυνα, άρχοντα του αστέρευτου πελάγου,
σε μια σπηλιά σαν πλάγιασε σιμά στον Ποσειδώνα.

Γι' αυτό, από τότε ο Σαλευτής του κόσμου, απ' την πατρίδα
αλάργα (μακριά) τον Δυσσέα τραβά, μα δεν τον θανατώνει.
Μόν' ας σκεφτούμε όλοι οι λοιποί θεοί πώς θα γυρίσει.
Θ' αφήσει πια το πάθος του γι' αυτόν ο Ποσειδώνας,
80 γιατί μονάχος δεν μπορεί, στους αθανάτους όλους
ενάντια, να φιλονικά χωρίς το θέλημά τους».
Τότε έτσι η λιοπερίχυτη τ' απάντησε η Παλλάδα:
«Πατέρα μας, του Κρόνου γιε, των επουράνιων πρώτε,
αν στους μακαριστούς θεούς αυτό πια τώρα αρέσει
στο σπίτι του ο βαδύγνωμος (γνωστικός) Δυσσέας να γυρίσει,
τότε τον φτεροφόρο Ερμή να στείλουμε τον Κράχτη
στης Ωγυγίας το νησί τρεχάτος να μηνύσει
στη νύφη τη λαμπρόμαλλη την άσειστη βουλή μας,
πώς θα γυρίσει ο τολμηρός Δυσσέας στην πατρίδα.
90 Εγώ όμως τον Τηλέμαχο θα πάω να βρω στο Θιάκι,
θάρρος ναβάλω πιο πολύ και τόλμη στην καρδιά του,
τους παινεμένους Αχαιούς σε σύνοδο να κράξει,
και στους Μνηστήρες να τους πει να φύγουν πια, που χρόνια
του σφάζουν κοπαδίσια αρνιά και τραχηλάτα (με μεγάλο λαιμό) βόδια.
Να πάει στη Σπάρτη θα του πω και στην πλατιά την Πύλο,
κάπου για του πατέρα του το γυρισμό να μάθει,
κι έτσι στον κόσμο αθάνατο να μείνει τ' όνομά του».
Είπε κι αμέσως έδεσε στα πόδια τα σαντάλια,
χρυσά κι αιώνια, που μαζί με την πνοή του ανέμου
100 παντού, σε ατέλειωτες στεριές και πέλαγα την πάνε.
Κι άδραξε το μεγάλο της πολεμικό κοντάρι
βαρύ, γερό, με κοφτερή μπροστά χαλκένια μύτη,
που σαν το σείει, παραλύει των μαχητών τους λόχους,
όσους η κόρη εχθρεύεται του ανίκητου πατέρα.
Χύθηκε τότε απ' την κορφή την Ολυμπία κάτω
κι ευτύς στο Θιάκι βρέθηκε και στου Δυσσέα εστάθη
τα πρωτοπόρτια (στην είσοδο), στις αυλής απάνω το κατώφλι,
κρατώντας το χαλκόδετο κοντάρι της στο χέρι,
παρόμοια με τον αρχηγό των Ταφιωτών, τον Μέντη.

110 Τους φαντασμένους βρήκε εκεί Μνηστήρες που στις πόρτες
μπροστά το ζάρι παίζανε, την ώρα να σκοτώσουν,
αράδα απάνω σε βοδιών τομάρια καδισμένοι,
που 'χαν σφαγμένα μόνοι τους. Κι οι παραγιοί κι οι κράχτες (κήρυκες)
άλλοι κρασί νερόνανε γι' αυτούς μες στα κροντήρια (μεγάλα ποτήρια),
κι άλλοι, με τα πολύτρυπα σφουγγάρια, τα τραπέζια
καθάριζαν και τα 'στρωναν, κι άλλοι έκοβαν το κρέας.
Πρώτος ο θεοπρόσωπος Τηλέμαχος την είδε.
Κάθονταν με βαριά καρδιά στον κύκλο των Μνηστήρων
κι ο νους του συλλογίζονταν τον ακριβό γονιό του,
120 να 'ρδει από κάπου σπίτι του να διώξει τους Μνηστήρες
και την αρχή στα χέρια του να πάρει και το βιός του.
Σαν τέτοια εκεί που κάθονταν μαζί τους συλλογιούνταν
κι αντίκρισε την Αθηνά. Στην πόρτα ολόισα τρέχει,
γιατί του φάνηκε βαρύ να στέκει απ' ώρα ο ξένος.
Κοντά του πάει και στάθηκε και του 'πιασε το χέρι,
του πήρε και το χάλκινο κοντάρι που κρατούσε,
κι έτσι με λόγια πεταχτά του μίλησε και του 'πε·
«Ω ξένε, καλώς όρισες. Το σπίτι μας δικό σου,
κι όταν δειπνήσεις έπειτα λες την ανάγκη που 'χεις».
130 Είπε, και κίνησε μπροστά κι η Αθηνά ακλουδούσε.
Κι όταν αμέσως μπήκανε μες στο ψηλό παλάτι
στήνει ο Τηλέμαχος κοντά στο στύλο το κοντάρι,
μες στην ομορφοσκάλιστη κονταροθήκη, που 'χε
κι άλλα κοντάρια εκεί πολλά του τολμηρού Δυσσέα,
κι οδήγησε την Αθηνά σ' ένα θρονί να κάτσει,
όμορφο, φιλοδούλευτο –λινό σεντόνι κάτω
απλώνοντας– που 'χε σκαμνί για ν' ακουμπούν τα πόδια.
Κοντά της έβαλε σκαμνί κι ο ίδιος σκαλισμένο,
απ' τους Μνηστήρες χωριστά να μην πλαντάξει (στενοχωρηθεί) ο ξένος
140 με τον πολύ τους θόρυβο και το φαΐ μπουχτίσει,
που με χωριάτες έσμιξε, και να μπορέσει ακόμα
για τον ξενιτεμένο του πατέρα να ρωτήσει.
Μία παρακώρη με χρυσό πεντάμορφο λαγήνι (στάμνα)

νερό τους χύνει να νιφτούν (πλυθούν) σε μια αργυρή λεκάνη,
κι εμπρός, του μάκρου, σκαλιστό τους έστρωσε τραπέζι.
Ψωμιά τους έφερε έπειτα και η σεβαστή οικονόμα
κι άλλα προσφάγια πληθερά, μετά χαράς ό,τι είχε.
Κι ο σιτιστής λογής ψητά, σηκώνοντας σε δίσκους,
τους έφερε κι ολόχρυσα τους έβαλε ποτήρια,
150 κι ο κεραστής νοιαζότανε συχνά και τους κερνούσε.
Μπήκανε κι οι περήφανοι Μνηστήρες κι όλοι αράδα
πήγαν αμέσως στα θρονιά και στα σκαμνιά να κάτσουν.
Κι εκεί νερό τους έχυναν στα χέρια τους οι κράχτες
και σε πανέρια τα ψωμιά οι σκλάβες κουβαλούσαν,
κι οι νιοι ως τα χείλια με πιστό γεμίζαν τα κροντήρια.
Κι αυτοί στα έτοιμα άπλωναν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
Κι όταν πια τέλος χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
στο νου τους έβαλαν χορό ν' αρχίσουν και τραγούδι,
πού 'ναι στολίδια του γλεντιού. Και τη γλυκιά κιδάρα
160 ο κράχτης πήγε κι έβαλε στα χέρια του Φημίου,
που τραγουδούσε στανικώς (με το ζόρι) στον κύκλο των Μνηστήρων.
Κι ενώ την ταίριαζε όμορφο ν' αρχίσει ένα τραγούδι
έτσι έλεγε ο Τηλέμαχος στην Αθηνά, κοντά της
σκύβοντας το κεφάλι του, να μην ακούσουν άλλοι:
«Καλέ μου ξένε, κατιτί θα πω και μη θυμώσεις.
Να, για τι νοιάζονται όλοι αυτοί, κιδάρα και τραγούδι,
χαρά τους που το ξένο βιός απλήρωτο έτσι τρώνε
ανθρώπου που στις ερημιές σαπίζουν σκορπισμένα
τα κόκκαλά του απ' τη βροχή, για τα κυλάει το κύμα
170 στη θάλασσα. Κι αν άξαφνα τον έβλεπαν στο Θιάκι
να φτάσει, θα 'θελαν φτερά στα πόδια κάλλιο να 'χουν
παρά του κόσμου τ' αγαδά, χρυσάφι και στολίδια.
Μα τώρα εκείνος χάθηκε πικρά, κι ούτε άλλη μένει
για μας ελπίδα, αν και πολλοί πως θα γυρίσει λένε.
Αχ, πάει, για πάντα χάθηκε του γυρισμού του η μέρα.
Μόν' έλα πες μου τώρα αυτό και την αλήθεια μίλα.
Ποιος είσαι; Ποιος ο τόπος σου; Πού κάθονται οι γονιοί σου;

Με τι καράβι ήρδες εδώ; Πώς σ' έφεραν οι ναύτες
στο Θιάκι; Ποια παινεύονταν πώς ήταν παλικάρια;
180 Γιατί θαρρώ περπατηχτός στο Θιάκι πως δεν ήρδες.
Και τούτο ξήγα μου σωστά καλά να καταλάβω,
αν είσαι φίλος πατρικός και τώρα μόλις ήρδες.
Γιατί πολλοί στο σπίτι μας ξένοι μάς ήρθαν κι άλλοι,
γιατί ήταν κι ο πατέρας μου με κόσμο γνωρισμένος».
Τότ' έτσι η φωτοστάλαχτη τ' απάντησε η Παλλάδα:
«Μετά χαράς σου εγώ όλα αυτά θα σου τα πω όπως είναι.
Ο Μέντης τ' Αγχιάλου ο γιος παινεύομαι πως είμαι
και τους Ταφιώτες κυβερνώ τους θαλασσοδρεμμένους
190 τώρα, και πάω σ' αλλόγλωσσους ανθρώπους, στην Τεμέση,
τη θάλασσα αρμενίζοντας, χαλκό να πάρω εκείθε.
Μακριά απ' την πόλη το γοργό καράβι σύραμε όξω,
κάτω απ' το δασωμένο Νηό, στου Ρείδρου το λιμάνι.
Είμαστε φίλοι πατρικοί κι οι δυο μας από πρώτα,
κι αν πας στον γερομαχητή Λαέρτη ρώτησέ τον,
που λένε πως δεν έρχεται στη χώρα πια ποτέ του,
μόν' ζει μακριά στην εξοχή με πίκρες και φαρμάκια,
μαζί με μια γερόντισσα δούλα, που το τραπέζι
του στρώνει και φαΐ κρασί του βάζει, όταν του κόψει
200 τα γόνατά του η κούραση, την ώρα που ανεβαίνει
σέρνοντας πάνω σε κορφές αμπελοφυτεμένες.
Κι ήρθα γιατί μου λέγανε πως γύρισε ο Δυσσέας,
μα να, οι αδάνατοι θεοί το δρόμο του εμποδίζουν.
Γιατί δεν πέθανε ο δεικός Δυσσέας, όχι ακόμα,
μόν' κάπου ζει στις θάλασσας τα πλάτια αποκλεισμένος,
σ' ένα αφροκύκλωτο νησί κι εκεί τον εμποδίζουν
άντρες κακοί κι ανήμεροι, θέλει δε θέλει εκείνος.
Μα θα σου προφητέψω εγώ, καθώς μέσα στο νου μου
μου δίνουν φώτιση οι θεοί κι όπως θαρρώ θα γίνουν,
κι από σημάδια ας μην κρατώ, προφήτης ας μην είμαι.
210 Αλάργα απ' την πατρίδα του καιρό δε θα 'ναι ακόμα,
κι αν το κορμί του με δεσμά το δέσουν σιδερένια.

Ὡς εἶναι πολυμήχανος, θα βρει να φύγει τρόπο.

Μόν' ἔλα πες μου τώρα αυτό και την αλήθεια μίλα
αν εἶσαι του Δυσσέα γιος τόσο μεγάλο αγόρι.

Πολύ του μοιάξεις στ' ὄμορφο κεφάλι και στα μάτια,
γιατί συχνά ανταμώναμε πριν φύγει για την Τροία,
ὅπου πολλοί ξεκίνησαν των Αργιτών οι πρώτοι
οπληρηγοί με τα βαθιά καράβια. Μα από τότε
δεν εἶδα τον Δυσσέα πια, μήτε και μένα εκείνος».

220 Τότ' ἔτσι πάλε ο συνετός Τηλέμαχος της εἶπε·
«Μετά χαράς σου, ξένε, αυτά θα σου τα πω ὅπως εἶναι.
Γιος του πως εἶμαι η μάνα μου μου λέει, μα εγώ δεν ξέρω,
γιατί κανείς τη φύτρα του δεν τη γνωρίζει ο ἴδιος.
Μακάρι να ἴμουν γιος κι εγώ ἀνθρώπου ευτυχημένου
που βρίσκουν τα γεράματα μες στα πολλά αγαδά του.
Μα τώρα απ' τον πιο δύστυχο που βρέθηκε στον κόσμο
μου λένε πως γεννήθηκα, γι' αυτό σα μ' εξετάξεις».

Τότ' ἔτσι η λιοπερίχυτη θεά Παλλάδα του ἔπε·
«Δε θα ξεγράψουν οι θεοί στο τέλος τη γενιά σου,
230 τέτοιοι αφού σε γέννησε η Πηνελόπη εσένα.
Μόν' ἔλα ξήγα μου κι αυτό και την αλήθεια πες μου.
Αυτός τι κόσμος; Τι φαγιά; Για ποιο σκοπό τα δέλεις;
Ξεφάντωση ἔχεις ἢ χαρές; Σαν ἔρανος δε μοιάζει.
Μου φαίνονται στο σπίτι σου πως ἦρθαν χαροκόποι
κι ἀχόρταγα χαραμοτρών (τρώνε χωρίς να εργάζονται), κι αν ἄνθρωπος με γνώση
έβλεπε αυτές τους τις μπομπές θα ξάναβε ο θυμός του».

Τότε ἔτσι πάλι ο συνετός Τηλέμαχος της εἶπε·
«Ἐένε, γι' αυτά σα με ρωτάς θα σου τα πω ν' ακούσεις.
Αυτό το σπίτι ἀρχοντικό κι ευτυχημένο θα ἔταν
240 ἀνίσως στην πατρίδα του βρισκότανε ο Δυσσέας.
Μα ἀλλιώς το θέλανε οι θεοί ἀπό κακή των γνώμη,
που μόνο εκείνον ἀφαντο τον ἔκαμαν απ' ὅλους.
Γιατί ἔτσι εγώ δε θα ἔκλαιγα το θάνατό του τόσο
μες στο στρατό του αν ἔχανε στην Τροία τη ζωή του,
ἢ, σαν ἀπόσωσε η σφαγή, στα χέρια των δικών του.

Τότε οι Παναχαιοί ψηλό θα του ἴστηναν μνημούρι (μνήμα)
και δόξα πίσω θ' ἄφηνε μεγάλη στο παιδί του.

Μα τώρα αυτόν αδόξαστα τον ἄρπαξαν οι Λάμιες
κι ἄφαντος πάει κι ἀνάκουστος, αφήνοντας σε μένα
250 τις πίκρες και τα βάσανα. Και μήτε αυτόν μονάχα θρηνώ,
γιατί οι ἀθάνατοι κι ἄλλα μου δώσαν πάδη.

Γιατί ὅσοι ορίζουν στα νησιά κι ἀπ' ὅλους εἶναι οι πρώτοι,
στη δασωμένη Ζάκυνθο, στη Σάμη, στο Δουλίχι,
κι ἐδῶ ὅλα τ' ἀρχοντόπουλα στο βραχωμένο Θιάκι,
ὅλοι ζητούν τη μάνα μου και σπαταλούν το βιός μου.
Και μήτε τ' ὄχι λέει αὐτή στον ἄχαρο το γάμο,
μήτε μπορεῖ να παντρευτεί. Κι ἔτσι ὅλοι αυτοί μου σβήνουν
το σπίτι μου και σύντομα κι ἐμένα θα ξεκάμουν».

Κι η Αθηνά τ' ἀπάντησε βαριά ἀγαναχτισμένη:
260 «Αχ, πόσο του Δυσσέα ἐσύ που λείπει δεν τον φτάνεις,
να βάλει στους ἀδιάντροπους Μνηστήρες χέρι ἐκεῖνος.

Γιατί ἀν ἐρχόταν ἄξαφνα με κράνος και μ' ἀσπίδα
και δυο κοντάρια να σταθεῖ στα πρωτοπόρτια ἀπάνω,
τέτοιος καθῶς τον γνώρισα στο πατρικό μου σπίτι
πρώτη φορά, να το γλεντά και το κρασί να πίνει,
σα γύριζε ἀπ' την Ἐφυρα, που πήγε με καράβι
στον Ἴλο, γιο του Μέρμερου, φαρμάκι θνητοφάγο
ζητώντας του τις χάλκινες σαῖτες του ν' αλείβει.

Μα ἐκεῖνος δεν του το ἴδωσε γιατί τους ἐπουράνιους
270 φοβόνταν, κι ο πατέρας μου του το ἴδωσε ο δικός μου,
που φίλος του ἦταν καρδιακός. Ναι, τέτοιος ο Δυσσέας
ν' ἄπλωνε χέρι ἀπάνω τους, θα καταντούσανε ὅλοι
μεμιάς γληγοροπέθαντοι και πικροπαντρεμένοι.

Μα στῶν θεῶν εἶναι ὅλα αὐτά το χέρι ἀν θα τελέψουν,
ὅταν γυρίσει σπίτι του, ἀν θα πλερώσει ἢ ὄχι.

Εγὼ ὅμως σε παρακινῶ να το σκεφτεῖς και μόνος
πῶς ὅλους ἀπ' το σπίτι σου να διώξεις τους Μνηστήρες·
Κι αὐτό που τώρα θα σου πῶ πρόσεξε να τ' ἀκούσεις.
Σε σύνοδο ἀύριο κάλεσε τους Αχαιοὺς και σ' ὅλους

280 πες καθαρά τη γνώμη σου, να 'ναι οι θεοί μαρτύροι.
Στα σπίτια τους να σκορπιστούν πρόσταξε τους Μνηστήρες.
Κι αν η καρδιά της μάνας σου της λέει χαρές να κάμει,
πίσω ας γυρίσει στου άρχοντα πατέρα της το σπίτι
κι ας πάνε εκεί να παντρευτούν και τα προικιά ας ορίσουν,
πολλά κι όσα θα ταίριαζαν στην ακριβή του κόρη.
Και θα σου πω μια συμβουλή σοφή σα δεσ ν' ακούσεις.
Απ' όλα το καλύτερο καράβι ν' αρματώσεις
με λαμνοκόπους (κωπηλάτες) είκοσι και πήγαινε να μάθεις
για τον πατέρα σου είδηση, που λείπει χρόνια αλάργα,

290 κανείς αν ξέρει να σου πει, είτε απ' το Δία ακούσεις
φήμη, που φέρνει πρώτα αυτή τα νέα στους ανθρώπους.
Πάνε το γερο-Νέστορα στην Πύλο να ρωτήσεις
κι εκείδε πήγαινε έπειτα στη Σπάρτη, στον Μενέλαο
που απ' το χαλκόφραχτο στρατό στερνός εκείνος ήρθε.
Κι αν μάθεις ο πατέρας σου πως ζει και θα γυρίσει,
μ' όλο που νιώθεις τον καημό, περίμενε ένα χρόνο.
Κι αν πάλε μάθεις πως δε ζει, στη γη πως δεν υπάρχει,
αμέσως στην πατρίδα σου να 'ρθεις και να του χτίσεις
μνήμα κι απάνω νεκρικές θυσίες να προσφέρεις,

300 όσες ταιριάζει, αρχοντικές και πάντρεψέ την τέλος
τη μάνα σου. Κι έτσι όλα αυτά σαν κάμεις και τελέψεις,
σκέψου πια τότε μόνος σου στα βάδη της καρδιάς σου,
πώς τους Μνηστήρες σπίτι σου θα τους χαλάσεις όλους
μ' απάτη ή κι ολοφάνερα. Κι ούτε σου πρέπει διόλου
να μωροφέρνεις (να φέρεσαι ανόητα), και παιδί δεν είσαι εσύ πια τώρα.
'Η δεν ακούς ο θεϊκός Ορέστης, πόση δόξα
στον κόσμο πήρε, τον φονιά τον Αίγισθο απ' τη μέση
σαν έβγαλε που σκότωσε τον ξακουστό γονιό του;
Και συ, παιδί μου, –δεσ ψηλός, κοίτα λεβέντης που 'σαι–

310 κάμε καρδιά να παινευτείς απ' τους στερνούς ανθρώπους.
Μα τώρα στους συντρόφους μου και στο γοργό καράβι
θα φύγω, που θα νοιάζονται πολύ να με προσμένουν
και συ πια σκέψου μόνος σου κι ό,τι είπα μην ξεχάσεις».

Τότε έτσι πάλι ο συνετός Τηλέμαχος της είπε:

«Ναι, ξένε, αυτά τα μίλησες με την καλή σου γνώμη,
καδώς πατέρας σε παιδί και δε θα τα ξεχάσω.

Μα στάσου ακόμα μια στιγμή, κι ας βιάζεσαι να φύγεις,
αφού λουστείς και την καρδιά στα στήθη αναγαλλιάσεις,
να πας για το καράβι σου χαρούμενος με δώρο

320 πολύτιμο, πεντάμορφο, να το 'χεις για κειμήλιο,
δώρο που οι φίλοι συνηθούν στους φίλους να χαρίζουν».

Τότε έτσι η φωτοστάλαχτη τ' απάντησε η Παλλάδα

«Μη με κρατήσεις πιο πολύ και βιάζομαι να φύγω.

Κι αυτό το δώρο που η καρδιά σου λέει να μου χαρίσεις,
όταν γυρίσω δώσ' μου το στο σπίτι να το πάρω
κι άλλο θα σου χαρίσω εγώ ν' αξίζει το δικό σου».

Έτσι είπε, κι έφυγε έπειτα η λιόφωτη Παλλάδα

μες στα ουράνια σαν αητός, και στην καρδιά του εκείνου

θάρρος και τόλμη του 'βαλε και πιο πολύ από πρώτα

330 του 'φερε τον πατέρα του να συλλογιέται τώρα.

Μέσα του ο νους του σάστισε την ώρα που την είδε,

γιατί κατάλαβε η θεά πως ήταν η Παλλάδα

και στους Μνηστήρες πήγε ευτύς (αμέσως) το ισόδεο παλικάρι.

Ο ξακουστός τραγουδιστής κοντά τους τραγουδούσε

κι αυτοί καθότανε άλαλοι ν' ακούσουν το τραγούδι,

για τον πικρό των Αχαιών το γυρισμό απ' την Τροία,

όπως η λιοπερίχυτη τον όρισε η Παλλάδα.

Κι ως άκουσε απ' τ' ανώγι της τ' αθάνατο τραγούδι,

η Πηνελόπη η φρόνιμη του Τηλεμάχου η μάνα,

340 απ' την ψηλή κατέβηκε του πύργου της τη σκάλα,

όχι μονάχη, πήγαιναν και δυο μαζί της σκλάβες.

Κι ως έφτασεν η ασύγκριτη γυναίκα στους Μνηστήρες,

στάθηκε στις καλόφτιαστης σκεπής κοντά το στύλο,

σκεπάζοντας τα μάγουλα με τη λαμπρή της μπόλια,

κι είχε στο κάθε της πλευρό και μια πιστή της σκλάβα,

και στο δεϊκό τραγουδιστή έτσι με δάκρυα του 'πε·

«Κι άλλα πολλά, που τους θνητούς μαγεύουν, Φήμε, ξέρεις

- για ανθρώπων έργα και θεών που τα 'καμαν τραγούδι.
Ένα τραγούδα απ' όλα αυτά κι άφωνοι τούτ' ας πίνουν.
- 350 Αυτό όμως μην το ξαναπείς το θλιβερό τραγούδι
που πάντα μέσα την καρδιά στα στήθια μου πληγώνει,
κι ο πόνος αλησμόνητος τα σπλάχνα μου δερίζει.
Γιατί τον άντρα μου ποδώ κι αιώνια τον θυμούμαι,
που 'ναι μεγάλη η δόξα του στ' Άργος και στην Ελλάδα».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος απάντησε έτσι κι είπε·
«Γιατί έτσι, μάνα, τον πιστό τραγουδιστή αποπαίρνεις
που μας ξανοίγει την καρδιά καθώς το φέρνει ο νους του;
Δεν φταίει κανείς τραγουδιστής, μόν' φταίχτης είναι ο Δίας
που καθώς θέλει η γνώμη του τα φέρνει στους ανθρώπους.
- 360 Ντροπή δεν είναι και γι' αυτόν που τραγουδά τη μοίρα
των Δαναών την άπονη. Γιατί κάθε καινούριο
τραγούδι που θα πρωτοβγεί θέλουν ν' ακούσουν όλοι.
Μόν' πάρε την απόφαση ν' ακούσεις το τραγούδι.
Δεν είναι μόνος πόχασε (που έχασε) του γυρισμού τη μέρα
στον πόλεμο ο πατέρας μου· κι άλλοι πολλοί χαθήκαν.
Μόν' σπίτι τώρα πήγαινε να κάτσεις στις δουλειές σου,
στη ρόκα και στον αργαλειό και βάλε και τις σκλάβες.
Κι όσο γι' αυτά που μίλησες οι άντρες θα φροντίσουν,
όλοι κι απ' όλους πρώτα εγώ που ορίζω μες στο σπίτι».
- 370 Σάστισε αυτή και γύρισε στον πύργο της ξοπίσω,
γιατί της μπήκαν στην καρδιά τα λόγια του παιδιού της.
Κι όταν στ' ανώι ανέβηκε με τις πιστές της σκλάβες
δρηνούσε το Δυσσέα εκεί, ωσότου γλυκόν ύπνο
της έχυσε στα μάτια της η λαμπερή Παλλάδα.
Σάλαγο (φασαρία) κάμαν στο ισκιερό παλάτι κι οι Μνηστήρες
κι όλους τους έτρωγε ο καημός να κοιμηθούν κοντά της.
Κι ο συνετός Τηλέμαχος το λόγο πήρε κι είπε:
«Μνηστήρες σεις της μάνας μου, αδιαντροπιά γεμάτοι,
τώρα ας χαρούμε το φαί κι ας λείπουν οι φωνές σας.
- 380 Γιατί είναι αυτό καλύτερο ν' ακούσουμε ένα τέτοιο
τραγουδιστή καθώς αυτός πόχει φωνή αθανάτου.

Και την αυγή σε σύνοδο να κάτσουμε θα πάμε,
κι εκεί μια γνώμη ξάστερα θα πω ν' ακούσουν όλοι,
να φύγετε απ' το σπίτι μου, να στρώστε αλλού τραπέζι,
συναλλαχτά στα σπίτια σας να τρώτε βιός δικός σας.
Μα αν το θαρρείτε πιο σωστό και πιο όφελος πως είναι
το ξένο μάλι απλέρωτο να πάει καπνός – με γεια σας!
Κι εγώ βοηθούς μου τους θεούς θα κράξω τους ουράνιους,
κι άμποτε ο Δίας τις δουλειές αυτές να τις πληρώσει
390 κι όλους εδώ ανερώτητα να σας θερήσει ο χάρος».
Έτσι είπε, κι όλοι δάγκασαν τα χείλη κι απορούσαν
με τον Τηλέμαχο γι' αυτά που μίλησε με θάρρος.
Τότε ο Αντίνοσ άρχισε του Ευπειδή ο γιος και του 'πε·
«Έτσι, Τηλέμαχε, οι θεοί θα σ' έμαδαν οι ίδιοι,
να ρητορεύεις άφοβα και να 'σαι καυχησιάρης.
Είδε ποτέ του Κρόνου ο γιος στ' αφοκλεισμένο Θιάκι
να μη σε κάμει βασιλιά κι ας το 'χεις γονικό σου».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Αντίνο, κάτι θα σου πω, να μη θυμώσεις όμως.
400 Αυτό θα το 'δελα, αν ο γιος του Κρόνου μου το δώσει.
Ή το θαρρείς άνώφελο πως είναι στους ανθρώπους;
Καλό να γίνεις βασιλιάς. Αμέσως, αρχονταίνει
το σπίτι σου και γίνεται καθείς πιο τιμημένος.
Μα κι άλλα βρίσκονται πολλά στο Θιάκι αρχοντοπαίδια,
μικρά μεγάλα, κι ένα των τη βασιλεία θα πάρει,
αφού πια τώρα πέθανε ο θεϊκός Δυσσέας.
Θα 'μαι κι εγώ στο σπίτι μου αφέντης και στους σκλάβους,
όσους για μένα κέρδισε με το σπαδί ο Δυσσέας».
Τότε έτσι κι ο Ευρύμαχος γιος του Πολύβου του 'πε·
410 «Αυτά στο χέρι των θεών, Τηλέμαχε, όλα στέκουν
ποιος μες στο θαλασσόκλειστο θα βασιλέψει Θιάκι.
Κυβέρνα εσύ το σπίτι σου και κοίταζε το βιός σου,
κι ας μην το σώσει να φανεί ο άντρας που δ' αρπάξει
τα κτήματά σου στανικώς το Θιάκι όσο να στέκει.
Μα για τον ξένο, αγάπη μου, να σε ρωτήσω θέλω,

πότε ήρθε; Ποια παινεύονταν πατρίδα του πως είχε;
Πού βρίσκεται το γένος του κι η πατρική του χώρα;
Είδηση του πατέρα σου μην έφερε πως θα 'ρθει;
'Η μήπως ήθελε δουλειά δική του να τελέψει;

420 Πώς έφυγε έτσι ξαφνικά χωρίς να γνωριστούμε;
Γιατί τυχόντας άνθρωπος δεν έδειχνε στην όψη».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Ευρύμαχε, ο πατέρας μου, πάει, χάθηκε στα ξένα.
Μήτε μαντάτα τώρα πια πιστεύω όδε κι αν έρθουν,
μήτε τις μαντικές ψηφώ, που κράζει μαντολόγους
στον πύργο της η μάνα μου και τους ρωτά να μάδει.
Ως για το ξένο, πατρικός είναι απ' την Τάφο φίλος
ο Μέντης τ' Αγχιάλου ο γιος του πολυστοχασμένου,
και τους Ταφιώτες κυβερνά τους θαλασσοδρεμμένους».

430 'Ετσι είπε μα δεν ξέχανε πως ήταν η Παλλάδα
Τότε οι Μνηστήρες στο χορό και στο γλυκό τραγούδι
το γύρισαν κι όσο να 'ρθει το βράδυ καρτερούσαν.
Κι ενώ γλεντούσαν έφτασε το δαμπερό το βράδυ,
κι έφυγαν πια στο σπίτι του να κοιμηθεί ο καθένας.
Μες στην πλακοστρωμένη αυλή ψηλόχτιστο είχε πύργο
σε μέρος ξέφαντο κι εκεί πήγαινε να πλαγιάσει
ο συνετός Τηλέμαχος πολυσυλλογισμένος.
Πίσω του ακλούδαε με δαδί φλογόφεγγο στο χέρι
κι η μπιστεμένη Ευρύκλεια του 'Ωπου η θυγατέρα,

440 που κόρη την αγόρασε πρωτόχνουδη ο Λαέρτης,
με βιός δικό του, δίνοντας γι' αυτήν είκοσι βόδια
κι ίσα με τη γυναίκα του στο σπίτι την τιμούσε
μα δεν την πλάγιασε ποτέ, να μη θυμώσει εκείνη.
Αυτή του πήγαινε το φως κι από μωρό παιδάκι
μ' αγάπη τον μεγάλωσε που άλλη δεν του 'χε σκλάβα.
Σαν άνοιξε ο Τηλέμαχος του πύργου του τις πόρτες
κάθισε στο κρεβάτι του κι έβγαλε το χιτώνα,
και στην πιστή γερόντισσα τον έδωσε στο χέρι.
Κι εκείνη αφού τον δίπλωσε, τον έστρωσε στα χέρια

450 και στο καρφί τον κρέμασε κοντά στ' ωραίο κρεβάτι.
Βγήκε έπειτα και τράβηξε την πόρτα απ' τ' ασημένιο
κρικέλι κι έδεσε σφιχτά μ' ένα λουρί το σύρτη.
Κι εκεί όλη νύχτα, στη σγουρή φλοκάτα αυτός χωμένος,
μελέταε το ταξίδι του που αρμήνεψε η Παλλάδα.

6 ραψωδία

*Ίθακησίων αγορά.
Τηλεμάχου άποδημία.*
**(Συνέλευση των Ιθακησίων –
Αναχώρηση του Τηλέμαχου)**

Η αναχώρηση του Τηλέμαχου από την Ιθάκη,
André Dussarhou, 1976.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
σηκώθηκε ο Τηλέμαχος απ' το κρεβάτι απάνω
και φόρεσε το ρούχο του και κρέμασε στους ώμους
γύρω το κοφτερό σπαθί και στα παχιά του πόδια
έδεσε τα πεντάμορφα σαντάλια του και βγήκε
απ' το γιατάκι σα θεός παρόμοιος. Τότε αμέσως
πρόσταξε τους καλόφωνους τους κράχτες να φωνάξουν
σε σύνοδο τους Αχαιούς τους πολεμοδρεμμένους.

Κι αυτοί λαλούσαν κι έτρεχε το πλήθος χέρι χέρι.

10 Κι έπειτα σαν τους φώναξαν και συναχτήκανε όλοι,
πήγε κι αυτός στη σύνοδο, στο χέρι του κρατώντας
το χάλκινο κοντάρι του, κι ούτε μονάχος του ήταν,
παρά μαζί του δυο σκυλιά τον ακλουθούσαν άσπρα.

Μια χάρη ουράνια του 'χυνε η Αθηνά Παλλάδα
κι όλο το πλήθος δάμαζε σαν είδαν να προβάλει.
Στον πατρικό του κάθισε το θρόνο κι οι γερόντοι
τον προσηκώθηκαν κι ευτύς το λόγο πήρε πρώτος
ο μαχητής Αιγύπτιος στους άλλους να μιλήσει,

που 'ταν απ' τα γεράματα σκυφτός και πολυγνώστης.
20 Ένας του αγαπημένος γιος στ' αλογοθρόφο Ίλιο
με του Δυσσέα κίνησε τα βαδουλά καράβια,
ο παινεμένος Άντιφος· μα του 'σθησε τη νιότη
ο σαρκοφάγος Κύκλωπας κι έφαγε το στερνό του
μες στη βαδουλωτή σπηλιά. Τρεις είχε γιους, ακόμα,
κι ο ένας, ο Ευρύνομος, με τους Μνηστήρες ήταν,
κι οι άλλοι δυο δουλεύανε τα πατρικά χωράφια.
Μα δε λησμόνησε ποτέ να κλαίει τον πεθαμένο
και δάκρυα χύνοντας γι' αυτό πήρε το λόγο κι είπε·
30 «Ακούτε με λοιπόν, Θιακοί, σ' ό,τι έχω να μιλήσω.
Ποτέ δεν είδα σύνοδο, μήτε βουλή γερόντων,
αφότου πια έφυγε ο θεϊκός Δυσσέας με τα πλοία.
Ποιος τώρα εδώ μας σύναξε; Σαν ποια μεγάλη ανάγκη
βρήκε τους γεροντότερους ή τους καινούριους άντρες;
Μην άκουσε είδηση καλή για το στρατό πως φτάνει
και θέλει σ' όλους να την πει πρώτος αφού το ξέρει;
Ή για άλλη του κοινού δουλειά σκοπεύει να μιλήσει;
Καλός μου φαίνεται άνθρωπος κι ας είναι βλογημένος,
κι ο Δίας όλα τ' αγαδά που λαχταρά ας του δώσει».
Έτσι είπε, κι ο Τηλέμαχος κρυφή χαρά το πήρε
40 τέτοιο σημάδι κι άρχισε σε λίγο να μιλήσει.
Στάδηκε ορδός καταμεσής στη σύνοδο, κι ο κράχτης
Πεισίνορας, που κάτεχε γνώμες σοφές ο νους του,
σκήπτρο στο χέρι του 'βαλε. Κι ευτύς κατά το γέρο
γυρίζοντας πρώτα σ' αυτόν του μίλησε έτσι κι είπε·
«Δεν είναι, γέρο, αλάργα αυτός, και σύντομα θα μάδεις
ποιος το λαό τον σύναξε. Δικά μου βάσανα έχω.
Μήτε άκουσα καλή είδηση για το στρατό πως φτάνει,
έτσι ανοιχτά να σας την πω που πρώτα εγώ την ξέρω,
μήτε άλλη θέλω του κοινού δουλειά να σας ξηγήσω,
50 μόν' για δικές μου συμφορές που 'ρθαν διπλές στο σπίτι.
Μιας πόχασα τον ξακουστό πατέρα μου, που πρώτα
σ' όλους εδώ βασίλευε και σαν πατέρας ήταν

γλυκός. Και μια άλλη δεύτερη, σαν πιο μεγάλη ακόμα,
που όλο το σπίτι γλήγορα θα το ξεθεμελιώσει
και θα μου σβήσει όλο το βιος. Τη μάνα μου, άδελά της,
Μνηστήρες τη φορτώθηκαν, των προεστών του τόπου
οι πολυαγαπημένοι γιοι, που δεν τολμούν να πάνε
στο σπίτι του πατέρα της Ικάρου, ν' αποκόψει
την προίκα αυτός της κόρης του και να τη δώσει εκείνου
60 που φέρει δώρα πιο πολλά και τον διαλέξει ο ίδιος,
μόν' όλη μέρα κάθονται στο σπίτι μου και τρώνε,
δαμάλια σφάζοντας κι αρνιά και γίδες όλο πάχος,
και πίνουν λαμπερό κρασί χωρίς να το χορταίνουν,
κι έτσι όλα σβήνουν άπονα, γιατί δε βρίσκεται άντρας,
σαν το Δυσσέα, την οργή να διώξει αυτή απ' το σπίτι.
Δεν είμαστε άξιοι εμείς γι' αυτό. Κι έτσι θα 'ρδει μια μέρα
φτωχοί να καταστήσουμε, χωρίς στον ήλιο μοίρα.
Θα πολεμούσα μόνος μου τη δύναμη αν την είχα.
Γιατί δεν είναι αυτές δουλειές κανείς να τις βαστάξει,
70 και πάει το σπίτι του χαμού. Ντραπείτε πια μονάχοι,
ντραπείτε κι όσους έχουμε γειτόνους γύρω γύρω,
καν φοβηθείτε την οργή των αθανάτων, μήπως
θυμώσουν για τις άνομες δουλειές κι αλλιώς τα στρέψουν.
Στο Δία και στις Θέμιδας τη χάρη σας ξορκίζω,
που αυτή συνάζει και σκολνά τη σύνοδο στον κόσμο,
πάψτε πια, αδέρφια, κι άστε με στη λύπη μου να λιώνω,
εκτός αν ο πατέρας μου από κακογνωμία του
αδίκησε τους Αχαιούς τους πολεμοδρεμμένους
και με πλερώνετε γι' αυτό, ζητώντας το κακό μου
80 με πάθος, κι άλλους βάζετε. Μα πιο όφελός μου θα 'ταν
και κινητά κι ακίνητα σεις, όλα να τα φάτε.
Γιατί αν τα φάτε, γλήγορα κι η πλερωμή θα φτάσει.
Τότε θα τ' απαιτήσουμε το βιός μας απ' τη χώρα,
ωσότου πίσω μας δοθούν αυτά που χάσαμε όλα.
Μα τώρα αγιάτρευτους καημούς μου ανάψατε στα στήθια».
'Έτσι είπε μ' αγανάχτηση και πέταξε το σκήπτρο,

σπώντας στα δάκρυα καταγής και συμπονέσανε όλοι.
Τότε όλοι οι άλλοι σώπαιναν, μηδέ κανείς τολμούσε
του Τηλεμάχου με πικρά να του μιλήσει λόγια.

90 Κι απ' όλους μόνος άρχισε κι έτσι ο Αντίνοσ του 'πε·
«Τηλέμαχε πολυλογά, μεγάλο παλικάρι,
πώς μας προσβέλνεις και ζητάς να μας ντροπιάσεις κιάλας;
Όχι, οι Μνηστήρες δε σου φταιν, μόνο η γλυκιά σου μάνα,
που άλλη καμιά στις πονηριές γυναίκα δεν τη φτάνει.
Ο τρίτος χρόνος περπατά κι ο τέταρτος θα φτάσει,
σε λίγο, αφότου ξεγελά των Αχαιών τη γνώμη.
Όλους μ' ελπίδες τους πλανά και στον καδένα τάξει,
παραγγελιές της στέλνοντας, μα ο νους της άλλα βάζει.
Κι ακόμα αυτό το τέχνασμα σοφίστηκε μες στ' άλλα.

100 Τον αργαλειό της έστησε στον πύργο της να 'φάνει
διπλό ψιλόδιαστο πανί κι έτσι άξαφνα μας είπε·
«Αφού πια πέθανε, παιδιά, ο θεϊκός Δυσσέας,
έχετε λίγη υπομονή, κι ας βιάξεστε για γάμο,
όσο να 'φάνω το πανί, να μη μου παν χαμένα
τα νήματα, ένα σάβανο να κάμω του Λαέρτη,
όταν τον βρει του αξύπνητου θανάτου η μαύρη μοίρα,
μη με κατηγορήσουνε μια μέρα οι Θιακοπούλες,
πως πήγε δίχως σάβανο κι ας είχε βιός χιλιάδες».
Έτσι είπε κι αποκοίμισε την άφοβη καρδιά μας.

110 Κι έφαινε τότε το πανί τ' ατέλειωτο όλη μέρα
και με το φως δουλεύοντας το ξήλωνε τη νύχτα.
Τρεις χρόνους έτσι κέρδισε να μας γελά με απάτη.
Κι ο τέταρτος σαν έφτασε με των καιρών το διάβα,
μια σκλάβα τη μαρτύρησε, που μόνη τα 'ξερε όλα,
και το πανί την πιάσαμε τ' όμορφο να ξηλώνει·
Τότε ήθελε δεν ήθελε τ' απόσωσε εξ ανάγκης.
Μα τέτοια τώρα απάντηση σου δίνουν οι Μνηστήρες
και συ να ξέρεις κι οι Θιακοί να τη γνωρίζουν όλοι.
Στείλε την στον πατέρα της τη μάνα σου κι ας πάρει

120 όποιον εκείνος προτιμά κι αρέσει και στην ίδια.

Μα αν θέλει τ' Αχαιοπούλα να βασανίζει ακόμα
και πέτεται πως η θεά της χάρισε η Παλλάδα
να ξέρει αμίμητες δουλειές και να 'χει φρονιμάδα
και πονηριές, που άλλη καμιά δεν έχουμε ακουστά μας
κι απ' τις γυναίκες τις παλιές να ξέρει, απ' όσες ζούσαν Αχαιοπούλες
στα παλιά τα περασμένα χρόνια,
μήτε η Αλκμήνη κι η Τυρώ κι η λυγερή Μυκήνη.
Καμιά δεν είχε τους σκοπούς της Πηνελόπης άλλη,
όμως αυτό δεν το 'κρινε στο νου της όπως πρέπει.

130 Γιατί το βιός σου κι όλα σου θα σβήσουν τ' αγαδά σου,
όσο κι εκείνη να 'χει αυτή τη γνώμη, που της βάζουν
μες στην καρδιά της οι θεοί. Ναι μεν, μεγάλη δόξα
θα πάρει, μα σου χάνονται κι εσένα τα καλά σου.
Κι εμείς δεν πιάνουμε δουλειά, μήτε κι αλλού θα πάμε,
πριν κάμει την απόφαση να παντρευτεί όποιον θέλει».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι τότε·
«Αντίνο, αυτό δε γίνεται να διώξω εγώ άδελά της,
τη μάνα που με γέννησε και μ' έδρεψε, απ' το σπίτι.
Ζει - πέθανε ο πατέρας μου στην ξενιτιά, ποιος ξέρει!

140 Κι όσα μου τύχουν έπειτα σκληρά να τα πλερώνω,
ο ίδιος στον πατέρα της τη μάνα μου αν τη στείλω.
Γιατί κι απ' τον πατέρα μου πολλά δεινά θα πάδω
κι άλλα θα στείλουν κι οι θεοί, γιατί φριχτές κατάρες
σαν ξεπορτίζει η μάνα μου, απάνω μου θα ρίχνει
κι όλος ο κόσμος στα στερνά θα με κατηγορήσει.
Τέτοιο ένα λόγο εγώ ποτέ δε θα τον ξεστομίσω.
Κι αν έχετε φιλότιμο μια στάλα μες στα στήδια,
φευγάτε πια απ' το σπίτι μου και στρώστε αλλού τραπέζι
συναλλαχτά στα σπίτια σας δικό σας βιός να τρώτε.

150 Κι αν το 'χετε για πιο σωστό και πιο όφελος πως είναι
το ξένο βιός απλέρωτο να τρώτε, – γεια χαρά σας!
Κι εγώ βοηθούς μου τους θεούς θα κράξω τους ουράνιους,
κι ο Δίας είδε τις δουλειές αυτές να τις πλερώσει,
κι εδώ όλους ανερώτητοι να σας δερήσει ο χάρος».

Έτσι είπε του Δυσσέα ο γιος. Κι ο βροντολάλος Δίας
ζευγάρι αητών απόλυσε ψηλά από κορφοβούνι.
Κι όλο πετούσανε οι αητοί με την πνοή του ανέμου,
κοντά κοντά, με τις πλατιές φτερούγες ανοιγμένες.
Κι όταν στις πολυδόρυβης της σύνοδος τη μέση
160 ζυγιάσανε, κυκλόφερναν, χτυπώντας τις φτερούγες
συχνά, κι όλους τους κοίταζαν και συμφορές μνηούσαν.
Κι αφού κεφάλια και λαιμούς ξέσκισαν με τα νύχια,
δεξιά πετάξανε έπειτα, τα σπίτια και την πόλη
περνώντας, κι όλοι απόρησαν σαν είδανε τα όρνια,
κι όσα να γίνουν έμελλαν τ' ανάδευαν στο νου τους.
Τότε έτσι ο γερομαχητής τους είπε ο Αλιθέρης,
που απ' τους συνηλικιώτες του τους άλλους ήξερε όλους
μόνος για όρνια να μιλά, σημάδια να ξηγήσει.
Αυτός με λόγια γνωστικά το λόγο πήρε κι είπε·
170 «Ακούτε με λοιπόν, Θιακοί, σ' ό,τι έχω να μιλήσω,
μα στους Μνηστήρες πιο πολύ αυτά θα τα ξηγήσω
γιατί κυλάει απάνω τους μια συμφορά μεγάλη.
Δε θα 'ναι απ' την πατρίδα του καιρό μακριά ο Δυσσέας,
μόν' κάπου βρίσκεται κοντά να φτάσει, κι ετοιμάζει
σ' όλους σφαγή και θάνατο. Κι άλλοι πολλοί θα πάδουν
εδώ όσοι στο ξέφαντο το Θιάκι κατοικούμε.
Μα πιο μπροστά ας φροντίσουμε να δώσουμε ένα τέλος,
κι ας πάψουν μόνοι τους κι αυτοί. Γιατί έτσι τους συφέρνει
καλύτερα. Κι ανήξερους εγώ δεν προφητεύω,
180 μόν' κάτι νιώθω. Και σ' αυτόν καθώς του τα 'πα βγήκαν,
όταν στην Τροία κίνησαν να πάνε όλοι οι Αργίτες
κι έφυγε κι ο πολύσοφος μαζί τους ο Δυσσέας.
Θα πάθει, του 'λεγα, δεινά, θα χάσει τους συντρόφους,
κι απ' τους δικούς του αγνώριστος τον εικοστό πια χρόνο
θα φτάσει στην πατρίδα του. Να που αληθεύουν όλα».
Τότε έτσι κι ο Ευρύμαχος γιος του Πολύβου του 'πε
«Βρε τράβα, γέρο, σπίτι σου να πας να προφητεύεις
στους γιους σου, μήπως στα στερνά κάποιο κακό τους λάχει.

- Κι εγώ είμαι πιο καλύτερος να προφητεύω τέτοια.
- 190 Πουλιά χιλιάδες που πετούν κάτω απ' το φως του ήλιου,
χωρίς σημάδια να μηνούν. Μα χάθηκε ο Δυσσέας
αλάργα, κι άμποτες και συ μαζί του να φοφούσες.
Τότες εδώ δε θα 'κοβες αυτές τις μαντοσύνες,
μηδέ και τον Τηλέμαχο στη βράση του θυμού του
δ' άναβες, ίσως σπίτι σου σου στείλει κάποιο δώρο.
Μόν' κάτι τώρα θα σου πω και να το ιδείς, θα γίνει.
Αν συ που ξέρεις τα πολλά και τα παλιά κατέχεις,
άντρα από σένα πιο μικρό στα χρόνια ξελογιάζεις
και του ξανάβεις το θυμό, στον ίδιον πρώτα κάνεις
- 200 τις στενοχώριες πιο πολλές. Μα διάφορο δε θα 'χει
να βγάλει τίποτε απ' αυτά. Κι εμείς σε σένα, γέρο,
θα βάλουμε ένα πρόστιμο να σκάξεις την καρδιά σου
σαν το πλερώνεις και σκληρός θα 'ναι για σένα ο πόνος.
Κι ο ίδιος στον Τηλέμαχο μια συμβουλή θα δώσω
σ' όλους μπροστά. Τη μάνα του να στείλει στο γονιό της
κι ας πάνε εκεί να παντρευτούν και δώρα να της φέρουν,
πολλά κι όσα θα ταίριαζαν στην ακριβή του κόρη.
Γιατί πιο πριν οι Αχαιοί θαρρώ πως δε θα πάψουν
το δυσκολοκατόρθωτο το γάμο αυτό να θέλουν.
- 210 Γιατί και δε σκιαζόμαστε κανένα, μήτε ακόμα
τον ίδιο τον Τηλέμαχο, πόχει μια πήχη γλώσσα.
Μήτε θα βάλουμε στ' αυτιά τις ψευτοπροφητείες
όσες μας είπες, γέρο εσύ, και γίνεσαι απ' ό,τι είσαι
πιο παραπάνω μισητός. Κι εξάλλου, τ' αγαδά τους
κακήν κακώς θα φαγωθούν κι απλέρωτα θα σθήσουν,
όσο κι αυτή το γάμο της τον αναβάλλει αιώνια.
Κι εμείς που τον προσμένουμε, για τις γλυκιές της χάρες
πιανόμαστε και μήτε αλλού γυναίκα δε ζητούμε,
που ταίρι στον καθένα μας του πρέπει να την κάμει».
- 220 Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Ευρύμαχε, κι όλοι οι λοιποί περήφανοι Μνηστήρες,
δε σας ξορκίζω πια γι' αυτά, μήτε θα πω άλλη λέξη.

Γιατί τα ξέρουν κι οι θεοί κι οι Αχαιοί τα ξέρουν.
Μα ελάτε, δώστε μου γοργό καράβι με συντρόφους
είκοσι, να με πάνε αυτοί και να με φέρουν πίσω,
πρώτα στη Σπάρτη κι έπειτα στην αμμουδάτη Πύλο,
να μάθω αν ο πατέρας μου, που χρόνια λείπει, αν θα 'ρθει,
κανείς αν ξέρει να μου πει, είτε απ' τον Δία ακούσω
φήμη, που φέρνει πρώτα αυτή κάθε είδηση στον κόσμο.

230 Κι αν μάθω πως δεν πέθανε και πως μια μέρα θα 'ρθει,
θα καρτερέψω, μ' όλο μου τον πόνο, ως ένα χρόνο.
Αν όμως, μάθω πως δε ζει και πια πως δεν υπάρχει
αμέσως θα 'ρθω στη γλυκιά πατρίδα, να του χτίσω
μνήμα, κι απάνω νεκρικές θυσιές θα του ρίξω
ως είναι η τάξη, αρχοντικές, και θα παρακινήσω
τη μάνα μου να παντρευτεί, να πάρει δεύτερο άντρα».

Είπε κι αμέσως κάθισε κι ο Μέντορας σηκώδη,
που φίλος ήταν τ' άφεγγο Δυσσέα, κι όταν πήγε
στην Τροία του μπιστεύτηκε το σπίτι του σ' εκείνον,
240 να πειδεται στο γέρο του, το νου του σ' όλα να 'χει.
Αυτός με λόγια γνωστικά τους μίλησε έτσι κι είπε·
«Ακούστε με λοιπόν, Θιακοί, σ' ό,τι έχω να μιλήσω.
Ας μη βρεθεί πια βασιλιάς, στον κόσμο σκηπτροφόρος
καλόγνωμος και μαλακός και δίκιος και στο νου του
πάντα να βάζει το καλό, παρά σκληρός ας είναι
κι ας κάνει μόνο τ' άνομα. Πόσο κανένας τώρα
δεν τον θυμάται το δεικό Δυσσέα απ' τους λαούς του
που κυβερνούσε και γλυκός σάμπως πατέρας ήταν.

Μα δεν παραξενεύομαι πολύ με τους Μνηστήρες,
250 γι' αυτά που κάνουν τ' άνομα με την αστοχασιά τους.
Τους τρώνε τα κεφάλια τους και στανικώς του σβήνουν
το σπίτι του, γιατί θαρρούν πως δε θα 'ρθει πια πίσω.
Μα με τον άλλο το λαό θυμώνω, που δε βγάζει
κανείς μιλιά, τους άτροπους Μνηστήρες να προπάρει,
κι ένας λαός ολόκληρος τους λίγους να μαζέψει».
Τότε του κάνει ο Λιόκριτος ο γιος του Ευηνόρου·

Βρε Μέντορα ατσαλόγλωσσε γεροξεκουτιασμένε,
τι λόγια κάδεσαι και λες για να μας αποκόψουν;
Σα δύσκολο με πιο πολλούς και μ' άντρες να τα βάλεις
260 για το φαί. Κι αν ο Θιακός ερχόντανε ο Δυσσέας
και του κατέβαινε στο νου να διώξει τους λεβέντες
Μνηστήρες απ' το σπίτι του στο φαγοπότι απάνω,
δε θα προφτάσει να χαρεί και το γλυκό του ταίρι
τον ερχομό του, μ' όλη της που θα 'χε τη λαχτάρα,
μόν' θα 'χε τέλος άσκημο σ' αυτό το ίδιο μέρος,
με πιο πολλούς αν τα 'βαζε. Και συ τι λες δεν ξέρεις.
Μόν' ας σκορπίσει πια ο λαός καθένας στη δουλειά του.
Και το ταξίδι ο Μέντορας κι ο γερο-Αλιθέρησης
ας του ετοιμάσουν, που κι οι δυο φίλοι είναι πατρικοί του.
270 Όμως, θαρρώ πως χρόνια αυτός θα κάδεται στο Θιακι
μαντάτα εδώ να καρτερεί, χωρίς να το κουνήσει».
Είπε κι αμέσως σκόλασε τη σύνοδο και πήγαν
όλοι σκορπώντας σπίτι τους, καθένας στο δικό του.
Τότε οι Μνηστήρες γύρισαν στο σπίτι του Δυσσέα.
Τράβηξε κι ο Τηλέμαχος αλάργα στ' ακρογιάλι
κι αφού στο κύμα νίφτηκε στην Αθηνά δεόνταν·
«Άκου με, αδάνατη θεά, που χτες στο σπίτι μου ήρδες
και μου 'πες στο θαμπό γιαλό να τρέξω με καράβι,
να μάθω του πατέρα μου το γυρισμό, που λείπει,
280 χρόνια στα ξένα. Κι οι Αχαιοί μου φέρνουν όλο εμπόδια
κι οι φαντασμένοι πιο πολύ Μνηστήρες απ' τους άλλους».
Έτσι δεήθη κι ήρθε ευτύς η Αθηνά κοντά του
μοιάζοντας με το Μέντορα σ' όλα, φωνή και σώμα,
κι έτσι με λόγια πεταχτά του 'δωσε θάρρος κι είπε·
«Μήτε δειλός μήτε άβουλος, Τηλέμαχε, θα δείξεις,
μια στάλα απ' του πατέρα σου αν έχεις μέσα σου αίμα,
καθώς εκείνος άξιζε στα έργα και στα λόγια.
Τότε δεν κάνεις άκαρπο μήτε άσκοπο ταξίδι.
Κι αν μήτε εκείνου είσαι παιδί, μηδέ της Πηνελόπης,
290 θαρρώ πως όσα μελετάς δε θα τα βγάλεις πέρα.

Γιατί είναι λίγα τα παιδιά που μοιάζουν του γονιού των.
Τα πιο πολλά χειρότερα, τα πιο καλά είναι λίγα.
Μα σα δεν είσαι ούτε δειλός μήτε άβουλος ως τέλος,
κι αν γνώση του πατέρα σου δε λείπει κι από σένα,
έχεις ελπίδα τις δουλειές αυτές να τις τελέψεις.
Γι' αυτό τη γνώμη μη ψηφάς των άμυαλων Μνηστήρων,
γιατί τους λείπει η στόχαση, το δίκιο δεν το ξέρουν,
μήτε νογούν το θάνατο και τη βαριά τους μοίρα,
που είναι κοντά τους όλοι αυτοί να σβήσουν σε μια μέρα.

- 300 Και το ταξίδι πόβαλες στο νου σου δε δ' αργήσει.
Γιατί είμαι τέτοιος πατρικός εγώ δικός σου φίλος,
που και καράβι γλήγορο για σένα θα αρματώσω,
κι ο ίδιος θα 'ρθω. Μόν' εσύ στο σπίτι πάνε τώρα,
με τους Μνηστήρες κάθισε κι ετοίμασε όσες πρέπει
τροφές και πρόσταξε στ' αγγεία να τις τοποδετήσουν,
κρασί στις στάμνες, σε σακιά κρουστά το κριδαλεύρι,
που 'ναι του ανθρώπου αυτό η ζωή. Κι εγώ στη χώρα αμέσως,
παντού θα τρέξω εδελοντές συντρόφους να συνάξω.
Πολλά καράβια βρίσκονται στ' αφροκλεισμένο Θιάκι,
310 παλιά ή καινούρια. Και θα ιδώ το πιο καλό ποιο θα 'ναι,
να τ' αρματώσεις γλήγορα να πάμε στο ταξίδι».
Έτσι του μίλησε η θεά, και τη δεϊκιά φωνή της
σαν άκουσε ο Τηλέμαχος, δε στάθηκε άλλο τότε,
μόν' πήγε για το σπίτι του με την καρδιά καμένη.
Κι εκεί ήβρε τους περήφανους Μνηστήρες συναγμένους,
γίδες να γδέρνουν στην αυλή, να καπαλίζουν χοίρους.
Πάει στον Τηλέμαχο κοντά γελώντας ο Αντίνοσ
κι αφού το χέρι του 'σφιξε, του μίλησε έτσι κι είπε:
«Τηλέμαχε περήφανε και πρώτο παλικάρι,
320 κακό μη βάξεις πια στο νου, μήτε έργο μήτε λόγο,
παρά να κάδεσαι να τρως, σαν πρώτα, και να πίνεις.
Κι ό,τι ζητάς οι Αχαιοί θα σου τα φέρουν όλα,
πλοίο και ναύτες διαλεχτούς, σε μια στιγμή να φτάσεις
στην Πύλο, για τον ακριβό πατέρα σου να μάθεις».

Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Αντίνο, αυτό δε γίνεται με σας τους φαντασμένους
να ξεφαντώνω αδέλητα κι αφρόντιστα να πίνω.
Δε φτάνει που μου φάγατε το βιός μου τόσα χρόνια,
αφότου ήμουν ανήλικο μωρό παιδάκι ακόμα;

330 Μα τώρα που μεγάλωσα κι ακούγοντας τους άλλους
μαδαίνω, μες στα στήθια μου φουσκώνει πια η καρδιά μου.
Κι έτσι θα κάμω, συμφορές, μεγάλες να σας φέρω,
είτε στην Πύλο τρέχοντας είτε και μες στο Θιάκι.
Θα φύγω, το ταξίδι αυτό που λέω δε θα χαλάσει
σαν επιβάτης, επειδή κι εγώ караβοκύρης
γοργού δεν είμαι карабиού, δεν έχω λαμνοκόπους.
Έτσι όλοι το σκεφτήκατε πως είναι πιο όφελός σας».

Είπε και τράβηξε εύκολα το χέρι απ' τον Αντίνο.
Τότε οι Μνηστήρες έστρωναν τραπέζι στο παλάτι

340 κι έσκαζαν τον Τηλέμαχο και του πετούσαν λόγια.
Κι έτσι ένας φαντασμένος νιος το λόγο πήρε κι είπε·
«Αλάθευτα ο Τηλέμαχος σφαγή μας ετοιμάζει.
Είτε απ' την Πύλο εδώ βοηδούς θα φέρει, είτε απ' τη Σπάρτη,
γιατί σφοδρός τον έσπρωχνε να ταξιδέψει πόδος.
Είτε θα πάει στην Έφυρα την καρπερή τη χώρα
και θα 'ρθει εκείδε φέρνοντας φαρμάκια θνητοφάγα
να ρίξει στα κροντήρια μας κι όλους να μας ξεκάμει».

Κι έτσι απ' τους φαντασμένους νιους πάλε ένας άλλος είπε·
«Ποιος ξέρει εκεί που θα γυρνά με το βαθύ καράβι,

350 σαν το Δυσσέα αν δε χαθεί κι αυτός μακριά στα ξένα.
Έτσι σε κόπους πιο πολλούς ακόμα θα μας θάλει,
το βιός του να μοιράσουμε, μα το ψηλό του σπίτι
θα δώσουμε στη μάνα του να το 'χει μ' όποιον πάρει»

Είπαν, κι αυτός κατέβηκε στη γονικιά αποθήκη,
πλατιά κι αφηλοσκέπαστη, που 'χε σωρό χρυσάφι
και στα σεντούκια ρουχικά και μυρωδάτο λάδι.
Κι είχε χαλκό, και στη σειρά στον τοίχο ακουμπισμένα,
πιδάρια με παλιό κρασί γλυκόπιστο γεμάτα,

- 360 ανέρωτο, δείκό πιτό, για το σοφό Δυσσέα,
όταν με βάσανα πολλά στο σπίτι του γυρίσει.
Κι είχε δυο πόρτες δίφυλλες που ταιριασμένα κλειούσαν,
κλειστές και μια επιστάτισσα κάθονταν νύχτα μέρα
κι όλα τα πρόσεχε πιστά, του Ώπου η θυγατέρα
Ευρύκλεια, και καλώντας τη την πρόσταξε έτσι κι είπε·
«Έλα στις στάμνες, βάγια μου, γλυκό κρασί να βάλεις,
απ' όλα το πιο νόστιμο που κρύβεις, καρτερώντας
τον άμοιρο πατέρα μου, καμιά φορά όταν έρδει
αν απ' το θάνατο σωθεί κι απ' τη βαριά του μοίρα.
Δώδεκα στάμνες γέμισε και βούλωσέ τις όλες.
- 370 Βάλε μου και κριθάλευρο σε ασκιά καλοραμμένα,
είκοσι μέτρα από καλό ψιλαλεσμένο αλεύρι.
Και να το ξέρεις μόνη σου, κι όλα μαζί να τα 'χεις
γιατί θα 'ρθω τ' απόβραδο να τα σηκώσω ο ίδιος,
όταν η μάνα μου ανεβεί στ' ανώι της να πλαγιάσει.
Θα τρέξω στην αμμόστρωτη την Πύλο και στη Σπάρτη,
κάπου για του πατέρα μου το γυρισμό να μάθω».
Έτσι είπε, και τη βάγια ευτύς τα κλάματα την πήραν
και με λογάκια τρυφερά του λέει, πικρά θρηνώντας.
«Παιδί μου, τέτοια απόφαση πώς έβαλες στο νου σου;
- 380 Μοναχογιός κι ακριβογιός τι δεξ να πας στα ξένα;
Αλάργα απ' την πατρίδα του, σ' άγνωστη ξένη χώρα,
χάθηκε ο θεογέννητος Δυσσέας, κι όταν λείψεις,
αυτοί θα βάλουν πίσω σου στο νου τους το κακό σου,
με δόλο πώς να χαλαστείς, το βιός σου να μοιράσουν.
Μόν' κάτσε εδώ που κάδεσαι. Καμιά δεν είναι ανάγκη
να τρέχεις στους αστέρευτους γιαλούς να τυραγνιέσαι».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος απάντησε έτσι κι είπε·
«Βάγια μου, κάμε υπομονή κι αυτή η βουλή δεν είναι
χωρίς το θέλημα θεού. Μόν' έλα κάμε μου όρκο,
- 390 πως δε θα πεις στη μάνα μου γι' αυτά μήτε μια λέξη,
πριν έντεκα πριν δώδεκα μερόνυχτα περάσουν
και με ζητήσει μόνη της, πως έφυγα αν ακούσει,

για να μην κλαίει και τ' όμορφο χαλνά το πρόσωπό της».

Έτσι είπε κι άμωσε η γριά κι όρκο μεγάλο πήρε.

Κι έπειτα σαν ορκίστηκε και τέλεψε τον όρκο,
κι αμέσως του 'βαλε κρασί και γέμισε τις στάμνες.

Του 'βαλε και κριδάλευρο σε ασκί καλοραμμένο.

Πήγε έπειτα ο Τηλέμαχος και βρήκε τους Μνηστήρες.

Τότε άλλο σκέφτηκε η θεά Παλλάδα με το νου της.

400 'Ίδια με τον Τηλέμαχο στη χώρα τριγυρνούσε,

κι όλους τους άντρες σίμωνε και τους παρακινούσε,
το βράδυ βράδυ στο γοργό καράβι ν' ανταμώνουν.

Κι απ' το Νοήμο ζήτησε, τον άξιο γιο του Φρόνιου,
καράβι και της το 'ταξε μετά χαράς εκείνος.

Κι ο ήλιος πια βασίλεψε κι ισκιάσανε όλοι οι δρόμοι

κι έριξε τότε στο γιαλό το φτερωτό καράβι

και του 'βαλε όλα τ' άρμενα, που τα καλοδεμένα

έχουν καράβια κι έπειτα στου λιμανιού την άκρη

τα 'δесе κι ήρθαν μαζωχτοί τριγύρω του οι συντρόφοι

410 και τον καθένα ψύχωνε με θάρρος η Παλλάδα.

Τότε η λιοστάλαχτη Αθηνά στο νου της έβαλε άλλο.

Για το παλάτι κίνησε του θεϊκού Δυσσέα,

κι ύπνο γλυκό περιέχισε στα μάτια των Μνηστήρων.

Με το κρασί τους ζάλισε και τα ποτήρια κάτω

τούς έπεφταν κι όλοι έτρεχαν στη χώρα να πλαγιάσουν,

κι άλλη ώρα πια δεν έμενε κανείς εκεί να κάτσει,

γιατί έπεφτε στα μάτια τους και τα σφαλούσε η νύστα.

Τότε είπε στον Τηλέμαχο η λαμπερή Παλλάδα,

απ' το καλοκατοίκητο παλάτι κράζοντάς τον,

420 παρόμοια με το Μέντορα σ' όλα φωνή και σώμα.

«Όλοι πια τώρα στα κουπιά, Τηλέμαχε, οι συντρόφοι
καθίσανε και καρτερούν πότε θα ξεκινήσεις.

Έλα λοιπόν να φύγουμε κι ας μην χασομερούμε».

Έτσι είπε και ξεκίνησε γοργά η Παλλάδα πρώτη

κι αυτός ξοπίσω στης θεάς τα βήματα ακλουθούσε.

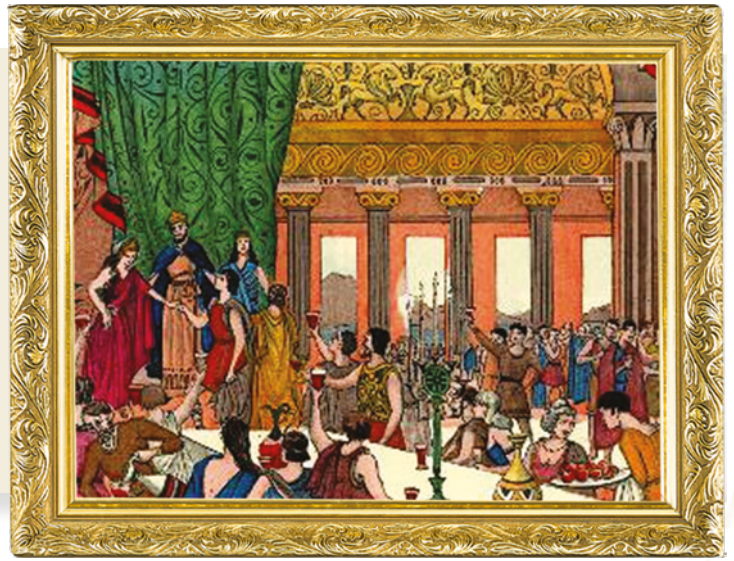
Σαν ήρθαν κάτω στο γιαλό και στο γοργό καράβι,

βρήκαν τους μακρομάλληδες συντρόφους στ' ακρογιάλι,
κι εκεί τους μίλησε ο θεϊκός Τηλέμαχος κι έτσι είπε·
«Εμπρός, τα τρόφιμα, παιδιά, να φέρουμε στο πλοίο.

- 430 Όλα στο σπίτι είναι έτοιμα, μα τίποτε δεν ξέρει
κι η μάνα μου κι οι σκλάβες της και μόνο μια τα ξέρει».
Είπε και πρώτος πήγαινε κι αυτοί τον ακλουδούσαν.
Κι όλα μες στο καλόδετο καράβι κουβαλώντας
τα ἴβαλαν, ως τους είπε ο γιος του ξακουστού Δυσσέα.
Σε λίγο μπήκε η Αθηνά και κάθισε στην πρύμνη
κι ακλούδησε ο Τηλέμαχος και κάθισε κοντά της,
κι ευτύς οι ναύτες ἔλυσαν του карабиού τους κάβους
κι ἔπειτα ἀπάνω πήδησαν και κάθισαν στους μπάγκους.
Κι η Αθηνά τους ἔστειλε πίσω τους πρύμο αγέρι,
440 το Ζέφυρο, γλυκόν καιρό, που κελαηδεῖ στο κύμα.
Τότε είπε του Δυσσέα ο γιος στους ναύτες να βολέψουν
τ' ἄρμενα κι ὅλοι πρόθυμα την προσταγή του ακούνε.
Κι ἀμέσως ἔστησαν ορθό το λάτινο κατάρτι
και το ἴβαλαν, σηκώνοντας στο τρύπιο μεσοδόκι.
Τα ξάρτια δέσανε ἔπειτα και το πανί σηκώνουν
με τα καλόστριφτα λουριά και το πανί στη μέση
ἀπ' τον αγέρα φούσκωνε, και γύρω στην καρίνα
αχούσε, ὅπως ἀρμένιζαν στ' ἀφροντυμένο κύμα
κι ἔτρεχε το καράβι εμπρός οργώνοντας το κύμα.
450 Και τ' ἄρμενα σαν ἔδεσαν στο μελανό καράβι
πήραν κροντήρια κι ἔστησαν κρασί γεμάτα ως πάνω
κι ἔσταζαν στους παντοτινούς θεούς, κι ἀπ' ὅλους πρώτα
στη θυγατέρα του Διός την Αθηνά Παλλάδα.
Όλη τη νύχτα ἀρμένιζε κι ως την αυγή το πλοίο.

γ ραψωδία

Τὰ ἐν Πύλῳ.
(Ὅσα συνέβησαν στην Πύλο)

Ο Τηλέμαχος στο παλάτι του Νέστορα,
André Dussarthon, 1903-1991.
Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Κι ο ήλιος βγήκε, αφήνοντας τη λίμνη την πανώρια,
μες στον πολύχαλκο ουρανό, φως στους θεούς να φέρει
και στους ανθρώπους τους θνητούς στη Γη την καρποδότρα.
Κι αυτοί ήρθαν στην καλόχτιστη τη χώρα του Νηλέα,
την ώρα πόκανε ο λαός θυσία στ' ακρογιάλι,
ταύρους ολόμαυρους στις γης το μαυρομάλλη Σείστη.
Ήταν εννιά χωρίσματα. Καθόνταν πεντακόσιοι
σε κάθε χωρίσμα, μ' εννιά καθένα εμπρός του ταύρους.
Και τα μηριά σαν κήκαν και φάγανε τα σπλάχνα,
10 ολόισα μπαίνανε κι αυτοί με το γοργό καράβι·
και τα πανιά αφού μάζωξαν, αράζουν κι όξω βγήκαν,
πρώτη η Παλλάδα κι ο θεϊκός Τηλέμαχος ξοπίσω.
Κι η φωτοστάλαχτη θεά πρωτάρχισε κι έτσι είπε·
«Δεν πρέπει πια, Τηλέμαχε, να ντρέπεσαι καθόλου.
Γιατί γι' αυτό ταξίδεψες στα πέλαγα να μάδεις
πού θάφτηκε ο πατέρας σου, ποιο ριζικό τον βρήκε.
Μόν' πάνε ευτύς το Νέστορα το γέρο ν' ανταμώνεις.
Ας μάδουμε σαν τι βουλή στο νου του κρύβει εκείνος.

Και ξόρκισέ τον να σου πει μονάχα την αλήθεια.
20 Είναι περίσσα συνετός και δε θα πει το ψέμα».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Αχ, πώς να σύρω, Μέντορα, πώς να τον χαιρετήσω;
Εγώ είμαι ακόμα αμάδητος στα μετρημένα λόγια
κι είναι ντροπή το νιο παιδί πιο γέρο να ξετάζει».
Τότε η κουκουβαγιόδωρη τ' απάντησε η Παλλάδα·
«Τηλέμαχε, άλλα μόνος του θα κόψει ο νους σου, κι άλλα
θα σε φωτίσουν οι θεοί. Γιατί μήτε γεννήθης,
μήτε δαρρώ μεγάλωσες χωρίς το δέλημά των».
Είπε, και πήγαινε γοργά πρώτη η θεά Παλλάδα
30 κι αυτός ξοπίσω στις θεάς τα βήματα ακλουθούσε.
Στων Πυλιωτών τη σύνοδο πηγαίνουν και στις έδρες,
όπου κι ο γερο Νέστορας καθόνταν με τους γιους του,
κι οι φίλοι γύρω ετοίμαζαν τραπέζι, κι άλλο κρέας
το 'ψαιναν κι άλλο κόβοντας στις σούβλες το περνούσαν.
Κι ως είδαν ξένους, έτρεξαν κοντά τους μαζωμένοι
και τους καλωσορίζανε, τους έδειχναν να κάτσουν.
Κι απ' όλους ο Πεισίστρατος, ο γιος του γέρου, πρώτος
πήγε κοντά τους κι έπιασε τους ξένους απ' το χέρι
και στο τραπέζι στη σειρά τους έβαλε να κάτσουν,
40 απάνω σ' απαλές προβιές, στις θάλασσας την άμμο,
κοντά με τον πατέρα του και με το Θρασυμήδη
τον αδερφό του κι έκοψε δυο μερτικά απ' τα σπλάχνα
κι ευτύς κρασί τους κέρασε σ' ένα χρυσό ποτήρι.
Και το ποτήρι δίνοντας στ' ασπιδοφόρου Δία
την κόρη, τη θεά Αθηνά, της μίλησε έτσι κι είπε·
«Δεήσου, ξένε, τώρα εσύ του αφέντη Ποσειδώνα,
που σε δυσία τύχατε δική του να βρεθείτε.
Κι όταν του στάξεις κι ευχηθείς, καθώς το θέλει η τάξη,
δώσε να στάξει το γλυκό κρασί κι ο σύντροφός σου,
50 γιατί κι αυτός προσεύχεται δαρρώ στους αθανάτους.
Σ' αυτό τον κόσμο, των θεών όλοι έχουν την ανάγκη.
Μόν' είναι αυτός μικρότερος, σα συνομήλικός μου,

γι' αυτό θα δώσω το χρυσό ποτήρι πρώτα εσένα».

Έτσι είπε, και της έδωσε στο χέρι το ποτήρι
και χάρηκε η θεά Αθηνά με τον καλό του τρόπο,
που πρώτα εκείνης πρόσφερε τ' ολόχρυσο ποτήρι.

Κι αμέσως παρακάλεσε τον Ποσειδώνα κι είπε·
«Άκου με, Σαλευτή της γης, και τις ευχές μας όλες
αυτές που σου δεόμαστε μην αρνηθείς να κάμεις.

60 Δώστε στο γερο Νέστορα και στα παιδιά του δόξα
και σ' όλους χάρισε έπειτα τους άλλους τους Πυλιώτες
την ποδητή ανταπόδοση της ξακουστής θυσίας.
Βόηθα και τον Τηλέμαχο κι εμένα, στην πατρίδα
να πάμε αφού τελέψει αυτά που θέλει κι ήρθε ξάργου».

Έτσι δεήθηκε η θεά κι αυτή τα τέλεψε όλα.

Δίνει και στον Τηλέμαχο το δίχρονο ποτήρι
κι έτσι δεήθηκε κι ο γιος του ξακουστού Δυσσέα.

Και τα φαχνά σαν έβγαλαν ψημένα πια απ' τις σούβλες,
σε μερδικά τα χώρισαν και κάδισαν να φάνε.

70 Κι αφού πια τέλος χόρτασαν να τρώνε και να πίνουν,
πρώτος τούς είπε ο Νέστορας ο γεροαλογολάτης·
«Ναι, τώρα είναι καλύτερα τους ξένους να ρωτήσω,
αφού χαρήκαν το φαί' να μάθουμε ποιοι να 'ναι.
Ποιοι να 'στε οι ξένοι κι από πού στις θάλασσας τους δρόμους
γυρνάτε. Μήπως για δουλειά, ή πάτε έτσι στην τύχη,
καθώς οι κλέφτες που γυρνούν στα πέλαγα και φέρνουν
στους ξένους τόπους συμφορές και τη ζωή τους παίζουν;»

Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε, με δάρρος,
που του 'βαλε η θεά Αθηνά στα στήθια του η Παλλάδα,
80 για τον ξενιτεμένο του πατέρα να ρωτήσει,

κι έτσι μια δόξα αδάνατη, στη γη να τον στολίσει·

«Νέστορα, του Νηλέα γιε, των Αχαιών καμάρι,
πόδε είμαστε μας ρώτησες κι εγώ θα σ' απαντήσω.

Εδώ απ' το Θιάκι ερχόμαστε, πόχει το Νιο βουνό του
και για δουλειά που θα σου πω δική μου όχι του τόπου.

Κάπου για τον πατέρα μου τον άφοβο Δυσσέα

φήμη ν' ακούσω αναζητώ, που μια φορά της Τροίας
το κάστρο, λένε, κούρσεψε μαζί σου πολεμώντας.
Γιατί μαθαίνομε γι' αυτούς τους άλλους, που τους Τρώες
90 πολέμησαν, ποιο θάνατο πικρό ο καθένας βρήκε.
Όμως εκείνου το χαμό τον κρύβει ο γιος του Κρόνου.
Γιατί πού χάθηκε κανείς ρητά να πει δεν ξέρει,
αν έπεσε από χέρι οχτρών μες στις στεριάς τις άκρες,
ή στου γιαλού τα κύματα τ' αφροστεφανωμένα.
Τώρα γι' αυτό στα πόδια σου προσπέφτω, κι αν το θέλεις
το θάνατό του να μου πεις, τα μάτια σου αν τον είδαν
ή κι αν απ' άλλον άκουσες πως κάπου παραδέρνει.
Γιατί στον κόσμο ο πιο πικρός γεννήθη αυτός απ' όλους.
Κι από σπλαχνιά μη χαριστείς, μη με παρηγορήσεις,
100 μόν' όλα πες μου τα σωστά, τα μάτια σου όπως τάειδαν.
Σ' ορκίζω, αν ο πατέρας μου ο ξακουστός Δυσσέας
καμιά φορά σου τέλεψε το λόγο σου ή δουλειά σου
στην Τροία, που σας πλάκωναν τους Αχαιούς τα πάδια,
δυμήσου τα προς χάρη μου και την αλήθεια πες μου».
Κι ο Νέστορας τ' απάντησε ο γεροαλογολάτης·
«Παιδί μου αφού μου θύμισες τα πάδια που μας βρήκαν
τ' ατρόμητα Αχαιόπουλα σ' αυτή τη χώρα κι όσα
για κούρσος όταν τρέχαμε με τα γοργά καράβια
στις θάλασσες, με κεφαλή το φτερωτό Αχιλλέα
110 κι όσα τριγύρω πάδαμε στου βασιλιά Πριάμου
το κάστρο τ' αφηλόχτιστο στη βράση του πολέμου.
Τότες, εκεί σκοτώθηκαν τα πρώτα παλικάρια
Αίας ο πολεμόχαρος με το γοργό Αχιλλέα
κι ο Πάτροκλος, ισόβαρος με τους θεούς στη γνώση.
Εκεί κι ο γιος μου Αντίλοχος ο πολυαγαπημένος,
αντρειωμένος στο σπαδί, στη γνώση κατεχάρης,
στο δρόμο φτεροπόδαρος κι ατρόμητος στη μάχη.
Κι άλλα δεινά που πάδαμε κοντά σ' αυτά χιλιάδες.
Ποιος όλα δύνεται άνθρωπος θνητός να τα ιστορήσει;
120 Και πέντε κι έξι αν έμενες να μ' εξετάξεις χρόνια,

όσα τραβήξανε δεινά οι Αχαιοί στην Τροία,
προτού να μάθεις θα 'λεγες να φύγεις κουρασμένος.
Γιατί με δόλους πλέκαμε λογής το πάρσιμό της,
χρόνους εννιά και δύσκολα μας ήρθε πια απ' το Δία.
Κανένας δεν τολμούσε εκεί να παραβγεί στη γνώση
με το Δυσσέα, κι ίσος του δε στάθηκε στις τέχνες
άλλος απ' τον πατέρα σου, αν είσαι γιος του αλήθεια.
Ένας μεγάλος θαυμασμός με πιάνει όταν σε βλέπω.
Γιατί με τάξη μίλησες και δεν το λες πως έτσι
130 θα 'λεγε λόγια γνωστικά μικρό παιδί στα χρόνια.
Κι ως ένα διάστημα ποτέ με το θεϊκό Δυσσέα,
στη σύνοδο και στη βουλή δεν είχαμε δυο γνώμες,
μόν' είχαμε μια θέληση, με γνώση και με κρίση
το πιο καλό κοιτάζοντας στους Αχαιούς να γίνει.
Και του Πριάμου το τρανό σαν πήραμε το κάστρο
και στα καράβια μπήκαμε –θεός λες μας σκορπούσε–
ο Δίας τότε φοβερό μελέτησε στο νου του
το γυρισμό των Αχαιών, γιατί όλοι νου δεν είχαν
μήτε το δίκιο γνώριζαν. Γι' αυτό πολλούς τους βρήκαν
140 κακά στερνά, απ' τον άσπλαχνο θυμό της θυγατέρας
του ακαταδάμαστου γονιού, της κουκουβαγιομάτας,
που μια διχόνοια σήκωσε στους δυο τους γιους τ' Ατρέα.
Σε σύνοδο καλέσανε τρελά κι όξω απ' την τάξη
τους Αχαιούς, σαν πήγαινε να βασιλέψει ο ήλιος,
και ζαλισμένα απ' το πιστό τα παλικάρια πήγαν,
κι είπαν κι οι δυο με τι σκοπό το πλήθος συγκαλούσαν.
Τότε ο Μενέλαος έλεγε, παρακινώντας όλους,
να πάρουν τον πλατύ γιαλό στα σπίτια τους να πάνε.
Όμως αυτό δεν άρεσε στον αρχηγό Αγαμέμνο.
150 Ήθελε εκείνος το στρατό να τον κρατήσει ακόμα
και να προσφέρει αρχοντικές θυσίες στην Παλλάδα,
ίσως και το μεγάλο της θυμό καταπραΐνει.
Άμναλος, που δε σκέφτηκε πως δε θα τον ακούσει.
Γιατί οι θεοί τη γνώμη τους μεμιάς δεν την αλλάζουν.

Έτσι μ' ασήκωτες βρισιές λογόφεραν οι δυο τους.
Κι οι φτεροπόδαροι Αχαιοί σηκώθηκαν μ' αντάρα
και σε δυο γνώμες χώρισαν. Πήραμε λίγη ανάσα
τη νύχτα, βάζοντας στο νου να βλάψει ο ένας τον άλλο.
Γιατί μεγάλη συμφορά μάς μελετούσε ο Δίας.

160 Σαν έφεξε, άλλοι σύραμε στη θάλασσα τα πλοία
και μπάσαμε τις όμορφες γυναίκες και τα ζώα.
Κι ο άλλος ο μισός στρατός στάθηκε πίσω, πάλε,
κοντά στον Αγαμέμνονα τον αρχηγό να μείνει.
Στα πλοία μπήκαμε οι μισοί κι αυτά γοργά πετούσαν
κι η θάλασσα μαλάκωσε με του θεού τη χάρη.
Σα φτάσαμε στην Τένεδο προσφέραμε δυσία
στους αδανάτους, τη γλυκιά πατρίδα μας ποθώντας.
Μα γυρισμό δεν έγραφε για μας ακόμα ο Δίας,
που σήκωσε, ο αμάλαγος, μια δεύτερη διχόνοια.

170 Κι άλλοι στα ψηλοκέφαλα καράβια μπήκαν πάλε,
με το Δυσσέα το σοφό και τον πολυτεχνίτη,
πίσω να πάνε, για χαρά του βασιλιά Αγαμέμνου.
Εγώ όμως, μ' όσα γλήγορα καράβια μ' ακλουδούσαν,
προχώρησα, γιατί έβλεπα κακές δουλειές της μοίρας.
Μαζί κι ο πολεμόχαρος γιος του Τυδέα κινούσε
με τους συντρόφους του, κι αργά ξοπίσω κι ο Μενέλαος
ερχόνταν και μας έφτασε στη Λέσβο να μετρούμε
το μακρινό ταξίδι μας, αν απ' τη Χιο από πάνω
θα πάμε τη βραχόσπαρτη, προς τα Ψαρά, έχοντάς την

180 ζερβά μας, ή να πιάσουμε τη Χιο απ' το κάτω μέρος,
κοντά στ' ανεμοσάλευτο του Μίμα τ' ακρωτήριο.
Και του θεού ζητούσαμε σημάδι να μας δείξει,
κι η χάρη του μας το 'δειξε και φώτισε το νου μας,
να κόψουμε τη θάλασσα στη μέση, προς την Εύβοια,
κι έτσι μιαν ώρα αρχύτερα να πάψουν τα δεινά μας.
Πρίμο αγεράκι δυνατό φυσούσε κι άψε σβήσε
την ψαροδόφρα θάλασσα πέρασαν τα καράβια
κ' αράξανε στη Γεραιστό τη νύχτα, κι εκεί τότες

190 άπειρα κάψαμε μηριά βοδιών στον Ποσειδώνα,
που το ταξίδι ήταν καλό. Την τέταρτη πια μέρα
στ' Άργος οι ναύτες άραξαν του μαχητή Διομήδη
τα ισόμετρα καράβια τους. Μα εγώ στην Πύλο πήγα,
κι ούτε ποτέ σταμάτησε τ' ολόπρυσμο τ' αγέρι,
έτσι όπως το 'στειλε απ' αρχής ο Δίας να φυσήξει·
Έτσι ήρδα ανήξερους εδώ, παιδί μου, και δεν ξέρω
απ' όλους ποιοι σωθήκανε και ποιους ο χάρος πήρε.
Κι όσα μες στο παλάτι μου που κάδουμαι, μαθαίνω,
καθώς ταιριάζει θα σου πω και δε θα σου τα κρύψω.
Λένε καλά πως έφτασαν οι κονταροπλισμένοι
200 οι Μυρμιδόνες σπίτι τους, που οδήγαε ο λεβέντης
του ατρόμητου Αχιλλέα ο γιος, καλά κι ο Φιλοχτήτης,
λεβέντης γιος του Ποίμαντα, κι όλους του τους ανθρώπους
με το καλό τους έφερε στην Κρήτη ο Ιδομενέας,
όσοι απ' τη μάχη γλίτωσαν, κανένα δεν του πήρε
η θάλασσα. Μα για το γιο τ' Ατρέα, και μονάχοι
τ' ακούσατε πως γλίτωσε κι ας κάδεστε έτσι αλάργα
και πώς ο Αίγισθος, πικρό του 'χε ετοιμάσει χάρο.
Όμως κι εκείνος ακριβά τα πλέρωσε στο τέλος.
Πόσο τ' αξίζει όταν κανείς πεθάνει γιο ν' αφήσει.
210 Γιατί κι εκείνος το φονιά του ξακουστού γονιού του
το δολερό τον Αίγισθο τον πλήρωσε μια μέρα.
Και συ, παιδί μου –δες ψηλός κοίτα λεβέντης που είσαι–
κάμε καρδιά να παινευτείς απ' τους στερνούς ανθρώπους».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι πάλε·
«Νέστορα, του Νηλέα γιε, των Αχαιών καμάρι,
ναι, εκείνος ξεδικήθηκε και τ' όνομά του τώρα
παντού θα φτάσει κι οι στερνοί τραγούδι θα του βγάλουν.
Είδε έτσι οι αδάνατοι θεοί και μένα να μ' αξιώσουν
να ξεπλερώσω τ' άδικα μια μέρα στους Μνηστήρες,
220 που το κακό μου μελετούν κακόβουλοι όπως είναι.
Μα μήτε στον πατέρα μου μήτε σε μένα κλώθουν
τέτοια χαρά οι αδάνατοι. Τώρα ας βαστούμε ωστόσο».

Κι ο Νέστορας τ' απάντησε ο γεροαλογολάτης·
«Παιδί μου, αφού μου θύμισες αυτά κι έκαμες λόγο,
λένε πολλοί τη μάνα σου Μνηστήρες πως τη δέλουν
και μες στο σπίτι σου ζημιές σου κάνουν άδελά σου.
Πες μου το θέλεις και βαστάς, ή μήπως μες στη χώρα
σ' οχτρεύεται όλος ο λαός, φωνή θεού ακλουθώντας;
Ποιος ξέρει εκείνος τ' άδικα σ' αυτούς αν δεν πλερώσει,
230 όταν γυρίσει, ή μόνος του ή με τους άλλους όλους.
Είδε έτσι να 'θελε η θεά να σ' αγαπά η Παλλάδα,
όπως πονούσε το θεϊκό Δυσσέα μες στην Τροία
όπου πικρά μας πότισαν τους Αχαιούς φαρμάκια.
Γιατί δεν είδα από θεούς έτσι άλλη αγάπη ακόμα
πιο φανερή, καθώς αυτόν προστάτευε η Παλλάδα.
Έτσι κι εσένα αν σ' αγαπά και σε πονεί η καρδιά της
τότε κανείς δε θα 'βαζε στο νου του πια το γάμο».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι πάλε·
«Αχ γέρο αυτός ο λόγος σου θαρρώ πώς δε θα γίνει
240 γιατί ακατόρθωτα ζητάς και ψήλωσες το νου μου,
μήτε έχω ελπίδα να γινούν κι έτσι οι θεοί αν το δέλουν».
Τότε η κουκουβαγιόθωρη τ' απάντησε η Παλλάδα·
«Τι λόγια που σου ξέφυγαν, Τηλέμαχε, απ' το στόμα;
Τον άνθρωπο εύκολα ο θεός τον σώζει κι απ' αλάργα
όταν το θέλει η χάρη του. Κι εγώ θα προτιμούσα,
πολλά αφού πάδω βάσανα να φτάσω στην Πατρίδα,
και να τη δουν τα μάτια μου του γυρισμού τη μέρα,
παρά να χάσω τη ζωή στο σπίτι μου όταν έρθω,
όπως την έχασε κι ο γιος τ' Ατρέα ο Αγαμέμνος,
250 μ' απάτη της γυναίκας του και του κακούργου Αιγίσθου.
Μα απ' τον κακό το θάνατο μήτε οι θεοί οι ουράνιοι
μπορούν να σώσουν άνθρωπο κι ας είναι αγαπητός του,
σαν έρθει η ώρα η κλαυερή του αξύπνητου θανάτου».
Τότε έτσι πάλε ο συνετός Τηλέμαχος της είπε·
«Μέντορα, αυτά ας τ' αφήσουμε τα λόγια που μας καίνε.
Δε θα γυρίσει εκείνος πια, μόν' θάνατο πια τώρα

του γράφουν οι αδάνatoi και μαυρισμένη μοίρα.
Μα τώρα εγώ το Νέστορα κάτι άλλο θα ρωτήσω,
πού 'ναι στη φρόνηση άφθαστος και ξέρει πώς να κρίνει,
260 και λένε πως βασίλεψε σε τρεις γενιές ανθρώπων
και σα θεός αδάνατος μου φαίνεται στην όψη.
Νέστορα, του Νηλέα γιε, την πάσα αλήθεια πες μου.
Πώς πέθανε τ' 'Ατρέα ο γιος ο βασιλιά Αγαμέμνος;
Πού κι ο Μενέλαος βρίσκονταν; Τι χάρο του σοφίστη
ο Αίγισθος και σκότωσε πολύ καλύτερό του;
Σ' άλλες θα γύρναε ξενιτιές, δε θα 'χε φτάσει στο Άργος
κι εκείνος έκαμε καρδιά και τη ζωή του πήρε».
Κι ο Νέστορας τ' απάντησε ο γεροαλογολάτης·
«Μετά χαράς σου όλα σωστά θα σου τα πω, παιδί μου.
270 Και μόνος το φαντάζεσαι ποιο θα 'τανε το τέλος,
αν πρόφθανε έτσι ζωντανό τον Αίγισθο στο σπίτι,
όταν ερχόντανε ο ξανθός Μενέλαος απ' την Τροία.
Δε θα του σκέπαζε ούτε γης, χυμένη το κορμί του,
μόν' όρνια θα του ξέσκιζαν τις σάρκες του και σκύλοι,
μακριά απ' την πόλη, κατά γης στον κάμπο πεταμένον,
μήτε καμιά θα δάκρυζε γι' αυτόν Αχαιοπούλα,
γιατί βαρύ κακούργημα μελέτησε να κάμει.
Εκεί λοιπόν καθόμασταν, πολλά τραβώντας πάδια,
κι ήσυχα αυτός μες στην καρδιά τ' αλογοβόσκητου Άργους,
280 με λόγια του ξελόγιαξε το ταίρι του Αγαμέμνου.
Κι η Κλυταιμνήστρα στην αρχή του αρνιούντανε να πέσει
σ' αυτή την άσκημη δουλειά, γιατί ήταν τιμημένη.
Κι ένας δεικός τραγουδιστής καθόντανε κοντά της,
που αρμήνειες του 'δωσε πολλές σαν πήγαινε στην Τροία
τ' Ατρέα ο γιος στο ταίρι του την προσοχή του να 'χει.
Κι όταν μια μέρα η μοίρα της την έσπρωξε να πέσει,
πέταξε τον τραγουδιστή σ' ερημονήσι απάνω
κι εκεί τον άφησε άσπλαχνα τα όρνια να τον φάνε,
κι έτσι την πήρε ο Αίγισθος καθώς τα 'χαν ταιριάξει.
290 Κι έκαψε πλήθος στους βωμούς των αθανάτων βόδια

κι έριξε τάματα πολλά, χρυσάφι και στολίδια,
γιατί δουλειά κατάφερε μεγάλη ανέλπιστά του.
Μαζί αρμενίζαμε λοιπόν, γυρνώντας απ' την Τροία,
αγαπημένα και πιστά, εγώ κι ο γιος τ' Ατρέα.
Κι όταν στο Σούνιο φτάσαμε, στων Αθηνών τον κάβο,
σκότωσε του Μενέλαου εκεί τον κυβερνήτη ο Φοίβος,
χτυπώντας με σαίτες του πυκνές, ενώ κρατούσε
το δοιάκι, κι έτρεχε γοργά στο κύμα το καράβι,
το Φρόντη, γιο του Ονήτορα, που δεν τον έφτανε άλλος,
300 όταν φουρτούνες πέφτανε, να κυβερνά καράβι.
Στάθηκε εκεί, κι ας βιάζονταν να φύγει, για να δάψει
το σύντροφο και νεκρικά να του προσφέρει δώρα.
Στο φιλοβούνι του Μαλιά σαν έφτασε τρεχάτος,
περνώντας το μαβή γιαλό με τα βαδιά καράβια,
πικρό ταξίδι του 'γραψε ο ψηλοβρόντης Δίας,
και του 'στειλε των πιο σφοδρών ανέμων την αντάρα
και φουσκωμένα κύματα σαν τα βουνά μεγάλα.
Εκεί τα πλοία σκόρπισαν κι άλλα στην Κρήτη πήγαν,
που οι Κυδωνιάτες κατοικούν στους όχτους του Γιαρδάνου.
310 Εκεί ένας βράχος γλιστερός υψώνεται κι ολόρθος
μες στο γαλάζιο πέλαγος, στις Γόρτυνας την άκρη.
Κι εκεί η Νοτιά προς τη Φαιστό, τ' αριστερό ακρωτήρι,
πελώρια φέρνει κύματα και τη μεγάλη ορμή τους
την κόβει ο βράχος ο μικρός. Εκεί ήρθαν τα καράβια
κι οι ναύτες όλοι σώθηκαν απ' τον πνιγμό με κόπο.
Μα τα καράβια τα 'σπασαν τα κύματα στους βράχους.
Πέντε μονάχα γλίτωσαν μαυρόπλωρα καράβια
κι ο άνεμος κι η θάλασσα στην Αίγυπτο τα πήγαν.
Εκεί μ' αυτά γυρίζοντας σε αλλόγλωσσους ανθρώπους
320 χρυσάφι σύναξε σωρούς και θησαυρούς μεγάλους.
Τότε έπιασε κι ο Αίγισδος τ' άνομα αυτά να κάμει
και σκότωσε τ' Ατρέα το γιο κι υπόταξε τον τόπο
και χρόνια εφτά βασίλεψε μες στη χρυσή Μυκίνα.
Τον άλλο χρόνο γύρισε, για συμφορά του Αιγίσδου,

απ' την Αθήνα κι ο δεϊκός Ορέστης πίσω πάλε
και το φονιά ξεπάστρεψε του ξακουστού γονιού του
και στους Αργίτες έκαμε νεκρώσιμο τραπέζι
της άπιστης μητέρας του και του άναντρου Αιγίσθου.
Την ίδια μέρα πλάκωσε κι ο βοερός Μενέλαος,
330 με πλούτος όσο φόρτωμα χωρούσαν τα καράβια.
Και συ, παιδί μου, αδιάκοπα στις ξενιτιές μην τρέχεις,
τα κτήματά σου αφήνονται κι έτσι άντρες διαστρεμμένους
στο σπίτι σου, μήπως σιγά σου φάνε όλο το βιός σου
μοιράζοντάς το και σου θγει χαμένο το ταξίδι.
Όστόσο σε παρακινώ να σύρεις στο Μενέλαο,
γιατί είναι λίγος ο καιρός που γύρισε από τόπους
απόμακρους, όπου κανείς να πάει δεν έχει ελπίδα,
όποιον σε τέτοιο πέλαγος τον σύρουν οι φουρτούνες,
που ούτε πουλιά δεν το περνούν και σ' ένα χρόνο μέσα,
340 γιατί είναι κακοπέραστο και τελειωμό δεν έχει.
Πάνε με το καράβι σου και τους δικούς σου ανθρώπους.
Κι αν προτιμάς στεριά να πας, θα 'χεις αμάξι κι άτια
κι είναι όλοι οι γιοί μου πρόθυμοι να γίνουν οδηγόί σου
στην πλούσια Λακεδαίμονα που 'ναι ο ξανθός Μενέλαος.
Και ξόρκισέ τον μόνος σου να πει την πάσα αλήθεια.
Είναι περίσσα συνετός και δε θα πει το ψέμα».
Είπε κι ο ήλιος βούτηξε και πήρε το σκοτάδι.
Τότε η κουκουβαγιόθωρη θεά Αθηνά του κάνει·
«Τα λόγια σου όλα, γέροντα, τα μίλησες με γνώση.
350 Μόν' έλα, κόψτε των σφαχτών τις γλώσσες και κεράστε
στο Σαλευτή να στάξουμε και στους θεούς τους άλλους
κι έπειτα πια ας φροντίσουμε, κι είναι ώρα, για τον ύπνο.
Πήρε και χάνεται το φως μες στο δολό σκοτάδι,
και στο τραπέζι των θεών να μένουμε είναι κρίμα».
Έτσι είπε κι όλοι υπάκουσαν στης Αθηνάς τα λόγια.
Κι οι κράχτες έχυναν νερό τα χέρια τους να νίψουν,
κι οι νιοι κροντήρια με πιστό γεμίσανε ως τα χείλη,

και λίγο πρώτα κέρασαν για δέηση στα ποτήρια.

Βάζουν τις γλώσσες στη φωτιά κι ορδοί τις περιχούσαν.

360 Σαν έσταξαν κι ήπιαν κρασί όσο ήθελε η καρδιά τους,
τότε ο θεϊκός Τηλέμαχος κι η Αθηνά η Παλλάδα,
μαζί να πάνε κίνησαν στο βαδουλό καράβι.

Μα ο Νέστορας τους κράτησε με φιλικά του λόγια·

«Ο Δίας κι οι λοιποί θεοί αυτό να μην το δώσουν,
να φύγετε στο γλήγορο καράβι από κοντά μου,
σαν κάποιος να 'μουνα φτωχός, δίχως στον ήλιο μοίρα,
που κλίνες και σκεπάσματα στο σπίτι του δεν έχει,
για να πλαγιάζουν μαλακά κι οι φίλοι του κι ο ίδιος.

Εγώ όμως έχω κι όμορφα στρωσίδια και φλοκάτες.

370 Δε γίνεται, όχι, τέτοιου αντρός, σαν το Δυσσέα, ο γιος του
εγώ όσο ζω, να κοιμηθεί στου карабиού το ξύλο.

Κι όταν πεθάνω, πίσω μου θα μείνουν τα παιδιά μου
τους ξένους να φιλοξενούν, στο σπίτι μου όποιος έρδει».

Τότε η κουκουβαγιόδωρη θεά Παλλάδα του 'πε·

«Παππούλη, δίκια μίλησες και πρέπει να σου κάμει
το λόγο σου ο Τηλεμαχος, κι είναι καλύτερα έτσι.

Ας μείνει στο παλάτι σου να κοιμηθεί κοντά σου.

Μα εγώ θα σύρω στο γοργό καράβι, στους συντρόφους·
να πω όλα τα καδέκαστα και να τους δώσω δάρρος,

380 γιατί είμαι ο γεροντότερος εγώ στα χρόνια απ' όλους.

Οι άλλοι είναι μικρότεροι και συνομήλικοι όλοι
με το θεϊκό Τηλέμαχο κι ήρθαν από φίλια.

Εκεί κοντά θα κοιμηθώ στο βαδουλό καράβι,

και την αυγή στους Κίκωνες θα τρέξω τους λεβέντες,
που μου χρωστούν ένα παλιό κι όχι και λίγο χρέος.

Κι απός σου τον Τηλέμαχο, στο σπίτι σου μια κι ήρθε,
στείλε τον μ' ένα σου παιδί κι αμάξι σου και δώσ' του
τα πιο ταχύτερα άτια σου, τα πιο δυναμωμένα».

Έτσι είπε κι έφυγε άξαφνα με σχήμα αητού η Παλλάδα,

390 κι όλος ο κόσμος σάστισε κι ο Γέρος σαν την είδαν,
και τον Τηλέμαχο γλυκά τον χάδεψε και του 'πε·

«Δειλός, παιδί μου, κι άναντρος δε σκιάζομαι να γίνεις
βοηδούς σαν έχεις τους θεούς απ' τα μικρά σου χρόνια.
Κι αυτός δεν ήτανε θεός απ' τους ουράνιους άλλος
όξω απ' την κόρη του Διός την τριτογεννημένη,
τη μυριοδόξαστη Αθηνά, που ξέχωρα τιμούσε
τον ξακουστό πατέρα σου μες στους Αργίτες όλους.
Ελέησέ με, δέσποινα, και κάμε δόξα να 'χω
κι εγώ και τα παιδάκια μου και το πιστό μου ταίρι.
400 Και θα σου σφάξω ενός χρονού δαμάλι κουτελάτο,
αμέρωτο, που στο ζυγό δεν το 'βαλαν ακόμα.
Σου σφάξω αυτό χρυσώνοντας τα κέρατά του γύρω».
Έτσι είπε και του ξάκουσε την προσευχή η Παλλάδα.
Πήγαινε εμπρός ο Νέστορας ο γεροαλογολάτης,
γιους του οδηγώντας και γαμπρούς, για τ' όμορφό του σπίτι.
Σαν έφτασαν στο ξακουστό βασιλικό παλάτι,
αράδα απάνω σε θρονιά και σε σκαμνιά καδίζουν,
κι από κροντήρι ένα γλυκό κρασί κερνούσε ο Γέρος,
που τ' άνοιξε η κελάρισσα στα δέκα απάνω χρόνια,
410 και του 'λυσε το σκέπασμα. Κι ένα κροντήρι τότε
γέμισε ο Γέρος απ' αυτό και στάζοντας δεόταν
στ' ασπιδοφόρου του Διός την κόρη την Παλλάδα.
Σαν έσταξαν κι ήπιαν κρασί όσο ήθελε η καρδιά του,
στον πύργο του ξεκίνησε να κοιμηθεί ο καθένας.
Μα τον Τηλέμαχο, το γιο του θεϊκού Δυσσέα,
ο Νέστορας τον κοίμισε, ο γεροαλογολάτης,
κάτω απ' τ' αχόλαλο λιακό σε торνευτό κρεβάτι,
κοντά στον πολεμόχαρο Πεισίστρατο το γιο του,
πού 'ταν ακόμα ανύπαντρος μόνος αυτός, απ' όλους.
420 Πήγε κι αυτός να κοιμηθεί στου παλατιού το βάδος
και του 'στρωσε η βασίλισσα και στρώμα και κρεβάτι.
Σαν έφεξε η ροδόθωρη νυχτοθρεμμένη Αυγούλα,
τότε σηκώδη ο Νέστορας ο γεροαλογολάτης
και σε λιθόχτιστα θρονιά βγήκε όξω να καδίσει,
άσπρα θρονιά, ασβεστόχριστα, που 'ταν μπροστά στις πόρτες.

Εκεί στα χρόνια τα παλιά καθόντανε ο Νηλέας,
ισόβαρος με τους θεούς στη γνώση τους ουράνιους.
Κι όταν αυτόν η μοίρα του τον έστειλε στον Άδη
ο γιος του εκεί καθόντανε στο σκήπτρο του ακουμπώντας
430 απάνω, ο γέρο Νέστορας των Αχαιών προστάτης.
Τριγύρω του συνάχτηκαν κι οι γιοί του μαζωμένοι,
απ' τα γιατάκια βγαίνοντας, ο Άρητος, ο Στράτης,
ο Θρασυμήδης, ο θεϊκός Περσέας κι ο Εχέφρος.
Κι ήρθε έκτος ο Πεισίστρατος ο πολεμοδρεμμένος.
Φέρνουν και το θεόμορφο Τηλέμαχο μαζί τους.
Και πρώτος είπε ο Νέστορας ο γεροαλογολάτης·
«Παιδιά μου, ιδείτε γλήγορα να γίνει αυτό που θέλω,
να καλοπιάσω τη θεά Παλλάδα πρώτα απ' όλους,
που κόπιασε ολοφάνερη στο θεϊκό τραπέζι.
440 Κι ένας στον κάμπο σύντομα για τη μοσκίδα ας τρέχει,
και να τη φέρει γλήγορα, φυλάχτης να τη σέρνει.
Στου Τηλεμάχου δεύτερος ας τρέξει το καράβι,
να φέρει τους συντρόφους του, αφήνοντας δυο μόνους.
Κι άλλος ας πάει το χρυσοχό Λαέρκη να φωνάξει,
του σφαχταριού τα κέρατα να τα περιχρυσώσει.
Μείνετε οι άλλοι μαζωχτοί κοντά μου και στις δούλες
πείτε τραπέζι στο ψηλό παλάτι να ετοιμάσουν,
ξύλα να φέρουν και θρονιά κι αγνό νερό απ' τη θρύση».
Έτσι είπε κι όλοι τρέξανε. Το βόδι ήρθε απ' τον κάμπο,
450 ήρθαν κι απ' το καλόδετο γοργόδρομο καράβι
του Τηλεμάχου οι θαρρετοί συντρόφοι και σε λίγο
ο χρυσοχός τα σύνεργα της τέχνης του κρατώντας,
σφυρί κι αμόνι, ολόχαλκα, και τεχνικιά τσιμπίδα,
που δούλευε το μάλαμα μ' αυτά. Κι αμέσως τότε
ήρθε η Παλλάδα να δεχτεί την προσφορά, κι ο Γέρος
αλογολάτης Νέστορας το μάλαμα του δίνει,
κι αυτός με τέχνη του σφαχτού τα κέρατα χρυσώνει,
ν' αναγαλλιάσει η Αθηνά όταν θα ιδεί το τάμα.
Το βόδι φέρνουν ο θεϊκός Εχέφρος με το Στράτη,

460 κρατώντας το απ' τα κέρατα, κι ο Άρητος κατόπι
ήρθε λαγήνι σκαλιστό κρατώντας στο 'να χέρι
και στ' άλλο κριδαρόσπειρα σ' ένα πλεχτό πανέρι.
Στεκόντανε κι ο άφοβος στη μέση ο Θρασυμήδης
κρατώντας κοφτερό μπαλτά να κόψει το σφαχτάρι.
Να, κι ο Περσέας με σταμνί. Κι ο γεροαλογολάτης
άρχιζε πρώτος να νιφτεί και πήρε το κριδάρι.
Κι απ' την καρδιά του ευχόντανε στην Αθηνά, πετώντας
τρίχες στη φλόγα, απ' του σφαχτού κομμένες το κεφάλι.
Σα δεηθήκανε έπειτα κι έχυσαν τα κριδάρια,

470 σίμωσε ο ψυχωμένος γιος του Γέρου, ο Θρασυμήδης,
κι ευτύς το βόδι χτύπησε. Κόβει ο μπαλτάς τα νεύρα,
στο ζνίχι απάνω και μεμιάς παράλυσε η ζωή του.
Βάλανε οι κόρες τις φωνές του Νέστορα κι οι νύφες
κι η λατρευτή γυναίκα του η δεικιά Ευρυδίκη,
απ' όλες μεγαλύτερη τις κόρες του Κλυμένη.
Τότε άλλοι απ' την πλατιά τη γη σηκώσανε το βόδι
και το 'σφαξε ο Πεισίστρατος ο πολεμοθρεμμένος.
Το αίμα του άμα στράγγισε και βγήκε πια η ψυχή του,
το γδέρνουν, κόβουν τα μηριά και τα διπλοτυλίγουν

480 με σκέπη, και τα συγυρνούν μ' από παντού κομμάτια.
Κι απάνω ο γέρος τα 'καιγε σε σκίζες περιχώντας
ξανθό κρασί. Κι οι νιοι κοντά πεντάσουβλα κρατούσαν.
Και τα μηριά σαν κήκαν και φάγανε τα σπλάχνα,
λιανίζουν τ' άλλα κρέατα και τα περνούν στις σούβλες
και τα 'ψηναν, τις μυτερές τις σούβλες τους κρατώντας.
Κι η Πολυκάστη η όμορφη, στερνή του Γέρου κόρη,
έλουσε τον Τηλέμαχο, τον άλειψε με λάδι
κι όμορφα ρούχα του 'βαλε, χλαμύδα και χιτώννα,
κι όμοιος μ' αδάνατο θεό απ' το λουτρό όξω βγήκε

490 κι ήρθε κοντά στο Νέστορα το βασιλιά να κάτσει.
Και τα φαχνά σαν έβγαλαν ψημένα πια απ' τις σούβλες,
να φάνε τότε κάδισαν και με χρυσά ποτήρια
κοντά τους γιοι τους κέρναγαν αρχοντογεννημένοι.

Και τέλος πια σα χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
άρχισε κι είπε ο Νέστορας ο γεροαλογολάτης·
«Ζέψτε, παιδιά μου, αλόγατα καλότριχα στ' αμάξι,
να πάνε τον Τηλέμαχο στο μέρος όπου θέλει».

Έτσι είπε κι όλοι υπάκουσαν κι όπως τους είπε κάνουν.

500 Του ζέψανε άτια γλήγορα στ' αμάξι κι η επιστάτρα
φωμιά του φέρνει και κρασί κι άλλα πολλά προσφάγια,
που τρώνε οι θεογέννητοι μονάχα οι βασιλιάδες.

Ανέβηκε ο Τηλέμαχος στ' όμορφο αμάξι τότε.

Κοντά του κι ο Πεισίστρατος ο πολεμάρχος πήγε
στ' αμάξι απάνω κι έκατσε και πήρε και τα γκέμια.

Χτυπάει να τρέξουν τ' άλογα και πρόθυμα πετούσαν
στον κάμπο, πίσω αφήνοντας της Πύλος τ' όρδιο κάστρο,
κι όλη τη μέρα το ζυγό στον τράχηλό τους σειούσαν.

Κι ο ήλιος πια βασίλεψε κι ισκίώσανε όλοι οι δρόμοι,
σαν έφτασαν μες στη Φηρή, στου Διοκλή το σπίτι,

510 γιου του Ορσιλόχου, που ο Ρουφιάς τον έσπειρε παιδί του,
κι εκεί τους φιλοξένησε τη νύχτα να περάσουν.

Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
ζέψανε τ' άτια κι έκατσαν στο πλουμισμένο αμάξι
και βγήκαν απ' τ' αχόλαλο λιακό κι απ' τ' αυλοπόρτι.

Χτυπά να τρέξουν τ' άλογα και πρόθυμα πετούσαν,
κι ευτύς σε λίγο φτάσανε σε σταροβγάλτη κάμπο
κι εκεί το δρόμο τέλεψαν. Τόσο γοργά πετούσαν.

Κι ο ήλιος πια βασίλεψε κι ισκίώσανε όλοι οι δρόμοι.

δ ραψωδία

Τὰ ἐν Λακεδαίμονι.
(Ὅσα συνέβησαν στη Σπάρτη)

Η Ελένη αναγνωρίζει τον Τηλέμαχο.

Jean-Jacques Lagrenée, 1775

Πηγή: Πόροι για τα Ομηρικά έπη (greek-language.gr)

Στης Σπάρτης ήρθαν τα στενά πόχει βαθιά φαράγγια.
και στο παλάτι πήγανε του δοξαστού Μενέλαου.
Τραπέζι εκεί τον ήβρανε να κάνει στους δικούς του
για τις χαρές της λυγερής κόρης του και του γιου του.
Την κόρη του έστειλε στο γιο του νικητή Αχιλλέα.
Στην Τροία του την έταξε και του 'δωσε το λόγο
και τώρα πια οι αδάνατοι τους τέλεβαν το γάμο.
Με αμάξια και μ' αλόγατα την κόρη προβοδούσε
να πάει στην κοσμοζάκουστη των Μυρμιδόνων χώρα,
10 όπου βασίλευε ο γαμπρός. Στο γιο του Μεγαπένδη,
που γέννησε μονάκριβο με μια γυναίκα σκλάβα,
ταίρι απ' τη Σπάρτη του 'δινε την κόρη του Αλεχτόρου.
Γιατί οι θεοί δε χάρισαν παιδί πια στην Ελένη,
αφότου πρωτογέννησε χαριτωμένο πλάσμα,
την Ερμιόνη, στην ειδή σαν τη Χρυσή Αφροδίτη·
Έτσι μες στο ψηλόχτιστο παλάτι του Μενέλαου.
Γλεντούσαν και ξεφάντωναν γειτόνοι και δικοί του.

Κι ένας θεϊκός τραγουδιστής κοντά τους, τραγουδούσε,
βαρώντας την κιθάρα του. Και κατ' αυτούς στη μέση
20 δυο χορευτάδες χόρευαν με το σκοπό αρχινώντας.
Στα πρωτοπόρτια στάθηκαν κι αυτοί με τ' άλογά τους,
ο μαχητής Τηλέμαχος κι ο γιος ο παινεμένος
του Νέστορα. Κι ο Ετεωνιάς, του ξακουστού Μενέλαου
ο μπιστεμένος παραγιός, τους είδε όπως περνούσε,
κι έτρεξε ευτύς την είδηση στο βασιλιά να δώσει,
κι έτσι δυο λόγια πεταχτά πήγε κοντά του κι είπε·
«Όξω δυο ξένοι φτάσανε, θεόδρεφτε Μενέλαε,
και λες πως είναι απ' τη γενιά του Δία του μεγάλου.
Όρισε αν θα ξεζέψουμε τα γλήγορα άλογά τους,
30 ή σ' άλλους θα τους στείλουμε να τους φιλοξενήσουν».
Τότε τ' απάντησε ο ξανθός Μενέλαος θυμωμένα·
«Γιε του Βοήθου Ετεωνιά, χαμένα πριν δεν τα 'χες.
Μα τώρα μού μωρολογάς σαν το μικρό παιδάκι.
Άλλοι κι εμάς μας φίλεψαν στα ξένα το ψωμί τους
κι ήρθαμε εδώ με το καλό, αν δε μας δώσει ο Δίας
κι άλλες ακόμα συμφορές να ιδούμε στα στερνά μας.
Μόν' τρέχα αμέσως τ' άλογα των ξένων να ξεζέψεις,
κι οδήγα αυτούς πρωτύτερα να κάτσουν στο τραπέζι».
Είπε, κι εκείνος έτρεξε κι απ' το παλάτι βγήκε,
40 κράζοντας κι άλλους σερπετούς να παν μαζί του δούλους.
Και τα ιδρωμένα αλόγατα ξεζέψανε απ' τ' αμάξι
και στο παχνή τα δέσανε κι έβαλαν βίκο εμπρός τους
κι άσπρο τους ανακάτεψαν κριδάρι, και τ' αμάξι
το 'γειραν πα στα γυαλιστά απόξω μπροστοτοίχια,
κι εκείνους τους οδήγησαν μες στο ψηλό παλάτι.
Σάστισαν όπως είδανε του βασιλιά το σπίτι,
γιατί μια λάμψη χύνουνταν σα φεγγαριού, σαν ήλιου,
παντού, μες στο ψηλόχτιστο παλάτι του Μενέλαου.
Κι έπειτα αφού χορτάσανε τα μάτια τους να βλέπουν,
50 σε μαρμαρένιο μπήκανε λουτρό για να λουστούνε.
Κι οι σκλάβες σαν τους έλουσαν, τους έτριψαν με λάδι

και με σγουρές τους έντυσαν γλαμύδες και χιτώνες,
πήγαν να κάτσουν σε θρονιά κοντά στο γιο τ' Ατρέα.
Μια παρακόρη με χρυσό πεντάμορφο λαγήνι
νερό τους χύνει να νιφτούν σε μια αργυρή λεκάνη,
κι εμπρός του μάκρου σκαλιστό τούς έστρωσε τραπέζι.
Ψωμιά τους έφερε έπειτα κι η σεβαστή οικονόμα
κι άλλα προσφάγια πληθερά, μετά χαράς ό,τι είχε.
Κι ο σιτιστής λογής ψητά σε δίσκους κουβαλώντας
60 τους έφερε κι ολόχρυσα τους έβαλε ποτήρια.
Τότε τους καλωσόρισε κι έτσι ο Μενέλαος είπε·
«Κοπιάστε, καλώς ήρθατε, και μια μπουκιά άμα φάτε
τότε θα σας ρωτήσουμε και ποιοι λεβέντες είστε.
Γιατί δεν κρύβεται από σας της φύτρας σας το γένος,
μόν' από θεογέννητους βαστάτε βασιλιάδες.
Γιατί ο τυχόντας δεν μπορεί τέτοια παιδιά να κάμει».
Είπε και παίρνει από βοδιού παχιά ψημένα πάκια
και τους τα δίνει, που σ' αυτόν τιμή του τα 'χαν δώσει,
κι αυτοί στα έτοιμα άπλωναν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
70 Κι έπειτα πια σα χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
είπε ο Τηλέμαχος στο γιο του Νέστορα, κοντά του
σκύβοντας το κεφάλι του να μην ακούσουν άλλοι·
«Θάμαξε, γιε του Νέστορα, πολυάκριθέ μου φίλε,
τη λαμπεράδα του χαλκού, στ' αχόλαλο παλάτι,
το κεχριμπάρι, το χρυσό, το φίλτισι, τ' ασήμι.
Παρόμοιο θα 'ναι σαν κι αυτό του Δία το παλάτι.
Πόσα αλογάριαστα κι αυτά! Να βλέπω μου 'ρθε ζάλη».
Τον άκουσε όμως ο ξανθός Μενέλαος τι μιλούσε
κι έτσι είπε μεγαλόφωνα με φτερωτά του λόγια·
80 «Παιδιά μου ποιος μπορεί δηητός να παραβγεί του Δία;
Αθάνατοι είναι οι θησαυροί και το παλάτι εκείνου.
Μα παραβγαίνει άλλος δηητός στα πλούτη μου ναι κι όχι.
Γιατί με βάσανα πολλά στις ξενιτιές γυρνώντας,
ήρδα σε χρόνια οχτώ κλειστά και τα 'φερα με πλοία.
Κύπρο, Φοινίκη κι Αίγυπτο γυρνούσα κι Αιθίοπους,

και στους Σιδώνες κι Ερεμβούς και στη Λιβύα πήγα,
όπου στ' αρνιά τα κέρατα φυτρώνουν χέρι χέρι
κι οι προβατίνες τρεις φορές γεννούν στο χρόνο απάνω.
Κι εκεί μὴδ' απ' τ' αφεντικό μῆτε κι απ' τον τσοπάνη
90 κρέας του λείπει και σφυρί και το γλυκό το γάλα,
και πάντα το ἔχουν ἀφθονο το γάλα να τ' αρμέξουν.
Κι ἐνόσω τριγυρνούσα ἐκεῖ βίος πλούσιο να συνάξω
ἄλλος κρυφά κι ἀνέλπιστα τον ακριβό ἀδερφό μου
με δόλο της γυναίκας του τον σκότωσε της ἔρμης.
Κι αν ἔχω τόσους θησαυρούς, πάντα η χαρά μου λείπει.
Μα αὐτά κι απ' τους πατέρες σας θα τα ἔχετε ἀκουστά σας,
ὅποιοι κι αν εἶναι, πῶς πολλὰ ἔπαθα στη ζωὴ μου
κι ἔχασα σπίτι ἀρχοντικό με θησαυρούς γεμάτο.
Το τρίτο απ' ὅλους θα ἔθελα στο σπίτι να μου μείνει
100 κι οι ἀντρες να μου γλίτωναν, ὅσοι στην πλούσια Τροία,
μακριά απ' τ' ἀλογοβόσκητο τ' Ἄργος χαθήκαν τότε.
Κι ὅλους ωστόσο τους θρηνώ κι ο πόνος τους με σφάζει,
σαν κάδομαι στο σπίτι μου. Και πότε την καρδιά μου
χορταίνω με τα κλάματα πότε σωπαίνω πάλε.
Γιατί χορταίνεις γλήγορα και τον πικρό το θρήνο.
Μα δεν τους κλαίει ὅλους αὐτοὺς τόσο βαδιά η καρδιά μου,
σαν ἕνα, που την ὄρεξη μού κόβει και τον ὕπνο,
ὅταν τον καλοθυμηθῶ. Γιατί Ἀχαιὸς κανένας
δεν τράβηξε ὅσα πέρασε κι ὑπόφερε ο Δυσσέας.
110 Ἔτσι εἶχε η μοῖρα του γραφτό να φτύσει ἐκεῖνος αἷμα
κι ἐγὼ τον πόνο ἀξέχαστο να ἔχω γι' αὐτόν αἰώνια,
που χρόνια λείπει και κανεῖς – ζει, πέθανε – δεν ξέρει.
Κι ἴσως θα τον μοιρολογούν ο γέρος του Λαέρτης
κι η Πηνελόπη η φρόνιμη με τον Τηλέμαχό του,
που τ' ἀφήσε στο σπίτι του βυζασταρούδι ἀκόμα».
Εἶπε, και πόδο του ἀναψε να κλάψει το γονιό του,
κι ἔχυνε δάκρυα καταγῆς σαν ἀκουσε για κείνον
και σκέπασε τα μάτια του με τ' ἄλικό του ρούχο.
Μα τον κατάλαβε ο ξανθὸς Μενέλαος, και στο νου του

120 έβαξε αν θα τον άφηγε να του μιλήσει πρώτος
για τον πατέρα του, ή πιο πριν αυτός να δοκιμάσει.
Κι ενόσω αυτά τ' ανάδευε στο νου του, να η Ελένη
ήρθε από το μοσκομύριστο ψηλοχτισμένο οντά της
σαν τη θεά την Άρτεμη τη χρυσοδόξαρη όμοια.
Ομορφοσκάλιστο θρονί της έφερε η Αδράστη
και μαλακό ολομάλλινο χαλί μαζί η Αλκίππη.
Ένα ασημένιο κι η Φυλώ της έφερε καλάδι,
απ' την Αλκάντρα χάρισμα, το ταίρι του Πολύβου,
που μες στις πλούσιες Αίγυπτος τη Θήβα κατοικούσε

130 κι είχε μεγάλους θησαυρούς στ' αρχοντικό του σπίτι.
Δυο ασημένια χάρισε λουτροσκαφίδια εκείνος
στο γιο τ' Ατρέα και φλωριά δέκα και δυο τριπόδια.
Και στην Ελένη χωριστά πολύτιμα άλλα δώρα
της χάρισε η γυναίκα του, μαλαματένια ρόκα
κι ένα καλάδι ολάργγυρο με ρόδες από κάτω,
κι ήταν απάνω ο γύρος του μαλαματοδεμένος.
Αυτό ήταν πόφερε η Φυλώ και το 'βαλε κοντά τους
γεμάτο νέμα αφρόξαντο κι απάνω είχε γυρμένη
τη ρόκα, με βαθύχρωμο ψιλό μαλλί γεμάτη.

140 Κάθισε απάνω σε θρονί που 'χε σκαμνί από κάτω,
κι έτσι με λόγια της γλυκά τον άντρα της ρωτούσε·
«Το ξέρουμε, θεόδρεφτε καλέ Μενέλαε, τώρα
ποια να 'ναι τ' αρχοντόπουλα στο σπίτι που μας ήρδαν;
Θα σφάλω τάχα ή θα το βρω; Μα προνογά η ψυχή μου.
Γιατί δεν είδα ακόμα εγώ, ούτε άντρα ούτε γυναίκα,
– δάμπος με πιάνει να δωρώ – καθώς αυτός να μοιάζει
με τον Τηλέμαχο το γιο του ξακουστού Δυσσέα,
που σπίτι του τον άφησε βυζασταρούδι ακόμα,
όταν για μένα οι Αχαιοί την κακομοιριασμένη

150 ήρδαν στην Τροία, πρόθυμοι το αίμα τους να χύσουν».
Τότ' έτσι απάντησε ο ξανθός Μενέλαος και της είπε·
«Έτσι όπως, φως μου, το θαρρείς κι εγώ το κρίνω τώρα.
Τέτοια κι εκείνου φαίνονταν τα πόδια του, τα χέρια

και των ματιών του οι αστραπές κι η κεφαλή κι η κόμη.

Και τώρα που θυμήθηκα κι είπα για το Δυσσέα,
όσους για μένα τράβηξε ταλαιπωριές και κόπους,
αυτού πικρά στο πρόσωπο τα δάκρυα τού κυλούσαν
και σκέπασε τα μάτια του με τ' άλικό του ρούχο».

Τότε ο Πεισίστρατος ο γιος του γερο-Νέστορα είπε·

160 «Θεόδρεφτέ μου οπλαρχηγέ Μενέλαε, γιε τ' Ατρέα
γιος είναι του Δυσσέα αυτός, αλήθεια, καθώς το 'πες.
Μα είναι παιδί με φρόνηση και το 'χει σε ντροπή του,
πρώτη φορά σαν ήρθε εδώ, να πει μπροστά σου λόγια
άπρεπα, που μας μάγεψε σαν του θεού η φωνή σου.
Κι έστειλε εμένα ο Νέστορας ο γεροαλογολάτης
να 'ρθω μαζί του εδώ οδηγός, που να σε ιδεί είχε πόθο
και να του δώσεις συμβουλή, τη γνώμη σου να πάρει.
Γιατί έχει βάσανα πολλά κάθε παιδί στο σπίτι
σαν του ξενιτευτεί ο γονιός κι άλλους βοηθούς δεν έχει,
170 έτσι όπως ο Τηλέμαχος που μίσειπε ο γονιός του
κι άλλους μες στην πατρίδα του δεν έχει να τον σώσουν».

Τότε τ' απάντησε ο ξανθός Μενέλαος με λαχτάρα·
«Ω, δε μου, φίλου μου ακριβού στο σπίτι μου ήρθε ο γιος του,
που τράβηξε για χάρη μου ταλαιπωριές μεγάλες,
κι αυτόν απ' όλους έλεγα πιο πάνω ν' ανταμείψω
σαν έρθει, αν μες στα πέλαγα ο βροντολάλος Δίας
το γυρισμό μάς χάριζε με τα γοργά καράβια.

Μια πόλη θα του χάριζα κι ένα παλάτι στ' Άργος
κι εδώ απ' το Θιάκι θα 'φερνα κι αυτόν με τ' αγαδά του,
180 το γιο του κι όλο το λαό, αδειάζοντας μια πόλη
απ' όσες έχω ολόγυρα μες στην υποταγή μου.

Και τότε εδώ θα σμίγαμε συχνά πυκνά κι οι δυο μας,
κι άλλο δε θα μας χώριζε να ζούμε αγαπημένα,
πριν μας σκεπάσει το βαθύ σκοτάδι του θανάτου.

Μα κάποιος έμελλε θεός αυτά να τα φθονέσει,
κι αρνήθηκε το γυρισμό μόνο σ' αυτόν τον έρμο».
Είπε, και σ' όλους άναψε τον πόθο να θρηνήσουν.

Ἐκλαιγε ἡ θεογέννητη Ἀργίτισσα Ἑλένη,
ἐκλαιγε κι ὁ Τηλέμαχος κι ὁ ξακουστός Μενέλαος,
190 μῆτε εἶχε ὁ γιος τοῦ Νέστορα ἀδάκρυτα τὰ μάτια.
Γιατί τὸν ἀξιο Ἀντίλοχο θυμήθηκε με πόνου,
που σκότωσε ὁ λεβέντης γιος τῆς λαμπερῆς Ἀυγούλας.
Κι ἔτσι, ὅπως τὸν θυμήθηκε, πήρε τὸ λόγο κι εἶπε·
«Τὸ ἔλεγε ὁ γερο-Νέστορας, Μενέλαε γι ἐτ' Ἀτρέα,
πὼς δε σε φτάνει ἄλλος κανεῖς στὴ γνώση μες στὸν κόσμου,
ὅταν γιὰ σένα ανοίγαμε στὸ σπίτι τοῦ ομιλία.
Τώρα συμπάδα νὰ σου πῶ. Γιατί ὕστερα ἀπ' τὸ δείπνο
δεν τ' ἀγαπῶ τὰ κλάματα. Θα φέξει καὶ σε λίγο.
Ναι μεν, σωστό κι ἐγὼ θαρρῶ νὰ κλαίμε ὅποιον πεθάνει,
200 γιὰτὶ εἶναι αὐτὸ στους ἀμοιρους θνητοὺς τὸ μόνου κέρδος,
νὰ χύνουν δάκρυα φλογερά καὶ τὰ μαλλιά νὰ κόβουν.
Γιατὶ ἔχασα κι ἐγὼ ἀδερφό που ὁ πιο δειλός δεν ἦταν
μέσα στους ἄλλους Ἀχαιοὺς. Κι ὁ ἴδιος θα τὸ ξέρεις.
Μα δεν τὸν εἶδα ἐγὼ ποτέ, μήτ' ἐσμιξα μαζί του.
Λένε ὅμως πὼς δεν τοῦ ἔβγαῖνε κανένας τ' Ἀντιλόχου
στο φτερωμένο πόδι του καὶ στὴν παλικάριά του».
Τότε τ' ἀπάντησε ὁ ξανθός Μενέλαος κι ἔτσι τοῦ πέ·
«Παιδί μου, αὐτὰ που μίλησες θα τὰ ἔλεγε ἓνας ἄντρας
που θα ἔταν ἄνθρωπος σοφός καὶ γεροντότερός σου.
210 Τέτοιου πατέρα εἶσαι παιδί, γι' αὐτὸ μιλάς με γνώση.
Ευκολογνώριστη ἡ γενιά του ἀνθρώπου που τοῦ ορίσει
στο γάμου καὶ στὴ γέννα του τὴν ευτυχία ὁ Δίας.
Ὅπως στὸ γερο-Νέστορα τοῦ χάρισε –καλή ὥρα–
νὰ ἔχει καλὰ γεράματα στ' ἀρχοντικό του σπίτι
καὶ γιους νὰ κάμει γνωστικούς καὶ πρώτους στὸ κοντάρι.
Μα τώρα ἀς τὸν ἀφήσουμε τὸ δρῆνο που ἔχε ἀρχίσει,
κι ἀς φάμε ἀκόμα μιὰ μπουκιά κι ἀς χύσουν νὰ νιφτούμε.
Κι ἐγὼ με τὸν Τηλέμαχο τὰ λέμε κι ὅταν φέξει».
Ἔτσι εἶπε καὶ στὰ χέρια τους, νερό ὁ Ἀσφάλης χύνει,
220 ὁ μπιστεμένους παραγιός τοῦ ξακουστοῦ Μενέλαου.
Κι αὐτοὶ στὰ ἔτοιμα ἀπλωναν φαγιά στρωμένα ἐμπρός τους.

Τότε άλλο η δεογέννητη σοφίστηκε η Ελένη.
Κρυφά βοτάνι στο κρασί που πίνανε τους ρίχνει,
πόσθηνε πόνους και καημούς και τα πικρά φαρμάκια.
Μες στο ποτήρι ανάμιχτο σαν το 'πινε κανένας,
όλη τη μέρα δεν μπορούν τα δάκρυα να του τρέχουν,
κι αν πέθαινε ο πατέρας του κι η μάνα του, κι εμπρός του
σφαγμένο αν έβλεπε αδερφό και γιο του αγαπημένο.
Τέτοια βοτάνια μαγικά είχε του Δία η κόρη,

230 παρμένα απ' την Πολύδαμνα του Θώνα τη γυναίκα
στην Αίγυπτο, όπου η πλούσια γης βγάξει ανακατωμένα
άλλα βοτάνια ωφέλιμα κι άλλα θανατηφόρα.

Καθένας είναι εκεί γιατρός σοφός κι απ' όλους πρώτος,
γιατί τον Παίονα αρχικό προπάτορά τους έχουν.

Σαν το 'ριξε και πρόσταξε να φέρουν να κεράσουν,
άρχισε πάλε κι έλεγε με το γλυκό της στόμα·

«Θεόδρεφτε τ' Ατρέα γιε, και σεις αρχοντοπαίδια,
άλλοτε σ' άλλονε ο Θεός καλοτυχιά του δίνει,
και σ' άλλον πάλε συμφορές, γιατί τα δύνεται όλα.

240 Και τώρα εδώ που κάδεστε και τρώτε στο παλάτι
και την κουβέντα χαίρεστε, κάτι θα πω ν' αρέσει.

Κι όλα πού να τ' αφηγηθώ και να τα ονοματίσω,
τα τόσα κατορθώματα του τολμηρού Δυσσέα!

Όμως αυτό πώς το 'καμε ο άντρας ο γενναίος
στην Τροία, που σας πλάκωναν τους Αχαιούς τα πάδια.

Με δυνατές βαρηματιές χάλασε το κορμί του,
φόρεσε ρούχα φτωχικά που φαίνονταν σα δούλος
και μπήκε στη πλατύδρομη την πόλη των οχτρών του.

Κι όπως μεταμορφώθηκε σαν ψωμοζήτησης ήταν,

250 που τέτοιος πριν δεν έδειχνε στ' αργίτικα καράβια.

Έτσι αλλαγμένος τρύπωσε στο κάστρο του Πριάμου.

Οι άλλοι σώπαιναν, κι εγώ τον γνώρισα μονάχη
και τον ρωτούσα, όμως αυτός μου ξέφευγε με τέχνη.

Κι όταν τον έλουζα έπειτα κι έτριβα με το λάδι
και καθαρά του φόρεσα κι όρκο μεγάλο πήρα,

πως δε θα τον φανέρωνα πρωτύτερα στους Τρώες,
πριν φτάσει στις καλύβες του και στα γοργά καράβια,
μου 'πε πια τότε το σκοπό των Αχαιών ποιος ήταν.
Κι αφού με τ' άπονο σπαθί σκότωσε πλήθος Τρώες
260 γύρισε πίσω κι όνομα μεγάλο πήρε απ' όλους.
Τότες οι άλλες Τρώισσες πικρά μοιρολογούσαν,
μα εγώ πετούσα από χαρά, γιατί είχε πια γυρίσει
μέσα η καρδιά μου κι ήθελα στο σπίτι να γυρίσω,
κι έκλαιγα που με τύφλωσε την έρμη η Αφροδίτη,
όταν στην Τροία μ' έφερε αλάργα απ' την πατρίδα,
κι άφησα εδώ την κόρη μου, το σπίτι μου, τον άντρα,
που άλλον δεν είχε ανώτερο στη λεβεντιά, στη γνώση».
Τότε έτσι απάντησε ο ξανθός Μενέλαος και της είπε·
«Ναι, φως μου, αυτά τα μίλησες με τάξη κι όπως είναι.
270 Τη γνώμη γνώρισα πολλών οπλαρχηγών στον κόσμο
κι άπειρες χώρες γύρισα. Όμως κανένα ακόμα
δεν είδα να 'χει την καρδιά του τολμηρού Δυσσέα.
Πώς το κατόρθωσε κι αυτό με θάρρος ο αντρείος
μέσα στο κούφιο τ' άλογο, όπου κρυφτήκαμε όλοι
οι αρχηγοί, να φέρουμε πικρή σφαγή στους Τρώες.
'Ηρδες κι ατή σου τότε εκεί. Θεός λες σ' οδηγούσε,
που 'θελε δόξα ασύγκριτη στους Τρώες να χαρίσει.
Ακλούδαε κι ο θεόμορφος ο Δήφοβος μαζί σου.
Τρεις γύρους τότε το 'φερεις το κουφωτό λημέρι,
280 το ψηλαφούσες κι έκραζες των Δαναών τους πρώτους
με τ' όνομά τους, τη φωνή των γυναικών τους ίδια
κάνοντας. Τότες ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας
κι εγώ και του Τυδέα ο γιος, στη μέση καδισμένοι,
σ' ακούσαμε που φώναζες. Κι ολόρδοι απάνω οι δυο μας
όξω να βγούμε θέλαμε, ή να σ' αποκριθούμε
απ' το λημέρι, μα ο θεϊκός Δυσσέας μας κρατούσε.
Άφωνοι τότε οι Αχαιοί καθόντανε όλοι οι άλλοι
κι ήθελε μόνο ο Άντικλος σε σένα ν' απαντήσει,
μα του 'κλεινε το στόμα του με τα γερά του χέρια

290 σφιχτά ο Δυσσέας, άπαντα, κι έτσι μας γλίτωσε όλους
ωσότου αλάργα η Αθηνά σε πήρε πια η Παλλάδα».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Θεόδρεφτέ μου οπλαρχηγέ, Μενέλαε, γιε τ' Ατρέα,
χαμένα πήγαν, τίποτε τις συμφορές που βρήκε
δεν πρόλαβε, έτσι την καρδιά κι αν είχε σιδερένια.
Μα ελάτε κι οδηγήστε μας να πάμε στο κρεβάτι
να κοιμηθούμε, το γλυκό τον ύπνο να χαρούμε».
Είπε, κι αμέσως πρόσταξε τις δούλες η Ελένη,
στο λιακωτό να βάλουνε κρεβάτι και να στρώσουν

300 όμορφα κόκκινα χαλιά, ν' απλώσουν αντρομίδες,
κι απάνω σκέπασμα σγουρές να βάλουνε φλοκάτες.
Κι έβγαιναν απ' τη σάλα αυτές στα χέρια φως κρατώντας
και το κρεβάτι στρώσανε, κι εκεί τους πήγε ο κράχτης.
Και τότε οι δυο στο πρόσπιτο να κοιμηθούν πλαγιάζουν,
του Νέστορα ο λεβέντης γιος και του δεικού Δυσσέα.
Πλάγιασε και τ' Ατρέα ο γιος στου παλατιού το βάθος
με την Ελένη στο πλευρό τη δεικιά γυναίκα.
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
σηκώθηκε ο βροντόφωνος Μενέλαος απ' το στρώμα

310 και φόρεσε το ρούχο του και κρέμασε στους ώμους
γύρω το κοφτερό σπαθί και στα παχιά του πόδια
έδεσε τα πεντάμορφα σαντάλια του και βγήκε
απ' το γιατάκι σα θεός λες κι ήτανε παρόμοιος,
και στον Τηλέμαχο κοντά πάει, στέκει και του κάνει·
«Εδώ ποια ανάγκη σ' έφερε, Τηλέμαχε λεβέντη
στην πλούσια Λακεδαίμονα μες στου γιαλού τα πλάτια;
Δουλειά δική σου ή του κοινού; Την πάσα αλήθεια πες μου».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Θεόδρεφτέ μου οπλαρχηγέ, Μενέλαε, γιε τ' Ατρέα,

320 ήρδα για τον πατέρα μου να μάθω κάποια φήμη.
Ρημάζεται όλο μου το βίος και τα καλά μου σβήνουν
κι είναι απ' οχτρούς το σπίτι μου γεμάτο, που όλη μέρα
μου σφάζουν κοπαδίσια αρνιά, στριφτόποδα δαμάλια,

οι βάρβαροι κι αστόχαστοι της μάνας μου οι Μνηστήρες.
Τώρα γι' αυτό στα πόδια σου προσπέφτω, αν το θελήσεις
το θάνατό του να μου πεις, τα μάτια σου αν τον είδαν,
ή κι αν απ' άλλον άκουσες πως κάπου παραδέρνει,
γιατί στον κόσμο ο πιο πικρός γεννήθηκε απ' τους άλλους.
Κι από σπλαχνιά και σεβασμό τίποτε μη μου κρύψεις,
330 μόν' πες μου τα όλα καθαρά, τα μάτια σου όπως τα είδαν.
Σ' ορκίζω, αν ο πατέρας μου, ο ξακουστός Δυσσέας,
καμιά φορά αν σου τέλεψε το λόγο σου ή δουλειά σου,
στην Τροία, οπού σας πλάκωναν τους Αχαιούς τα πάδια,
θυμήσου τα και τώρα αυτά και την αλήθεια πες μου».
Τότε βαδιά αναστέναξε κι έτσι ο Μενέλαος είπε·
«Μωρέ, σε ποιου λιοντόκαρδου παλικαριού το στρώμα
δελήσανε να κοιμηθούν τέτοια κορμιά χαμένα!
Πώς, σαν κοιμίζει σε φωλιά του λιονταριού η λαφίνα
τα δυο της θυζανιάρικα νιογέννητα λαφάκια,
340 πάει να βοσκήσει σε πλαγιές και λογγωμένους τόπους,
κι άξαφνα τρέχει το θεριό και μπαίνει στη φωλιά του
κι άσπλαχνα τα λαφόπουλα ξεσκίζει με τα νύχια,
έτσι ο Δυσσέας και σ' αυτούς χάρο σκληρό θα φέρει.
Ε, τέτοιος να 'ταν, Δία μου, και συ Αθηνά κι Απόλλο,
όπως στη Λέσβο μια φορά την ομορφοχτισμένη
πάλεψε από φιλότιμο με το Φιλομηλείδη
και καταγής τον έστρωσε κι οι Αχαιοί χαρήκαν,
τέτοιος σαν τότε ν' άπλωνε το χέρι στους Μνηστήρες
λιγόζωοι όλοι θα γίνουν και πικροπαντρεμένοι.
350 Κι όσο γι' αυτά που με ρωτάς και μου ζητάς να μάθεις,
άλλο απ' αλήθεια δε θα πω, μήτε θα σε γελάσω,
κι απ' όσα μου 'πε ο άφρευτος ο πελαγίσιος γέρος
δε θα σκεπάσω τίποτε, μια λέξη δε θα κρύψω.
Ενώ για την πατρίδα εδώ κινούσα με λαχτάρα,
στην Αίγυπτο οι αδάνατοι μ' εμπόδισαν ακόμα,
γιατί δεν έκαμα σ' αυτούς λυτρωτικές θυσίες
και πάντα δέλανε οι θεοί να μη ξεχνώ το τάμα.

Στη θάλασσα είναι ένα νησί την πολυκυματούσα,
μπροστά μπροστά στην Αίγυπτο και Φάρο τ' ονομάζουν,
360 αλάργα τόσο όσο μπορεί να φτάσει σε μια μέρα
κοίλο καράβι αν πίσω του φυσάει τ' αγέρι πρύμο.
Κι έχει λιμάνι σφαλιστό όδε τα μαύρα πλοία
τα ρίχνουν μες στο πέλαγο, νερό γλυκό όταν πάρουν.
Είκοσι μέρες οι θεοί μ' είχανε εκεί κλεισμένον,
μήτε έπαιρνε απ' τη θάλασσα αγέρας να φυσήξει,
που τα καράβια στου γιαλού ξεπροβοδάει τα πλάτια.
Θα μας σωνόντανε οι θροφές και των αντρών το θάρρος,
αν μια θεά δε μ' έσωνε, πονώντας, η Ειδοδέα,
του γέρου του θαλασσινού η κόρη του Πρωτέα
370 που την καρδιά της τάραξα στα τρυφερά της στήθια.
Με βρήκε που παράδερνα αλάργα απ' τους συντρόφους,
που πάντα γύρω στο νησί ψαρεύανε μ' αγκίστρια,
γιατί μια πείνα μελανή τους δέριζε τα σπλάχνα.
Σιμά μου στάθηκε η θεά και μου 'πε δυο της λόγια·
«Τόσο πολύ είσαι αστόχαστος κι άμυαλος ξένε, τόσο,
ή θέλοντας αναμελάς και χαίρεσαι στα πάδια,
έτσι όπως χάνεσαι καιρό μες στο νησί κλεισμένος
κι ούτε άκρη δεν μπορείς να θρεις κι οι ναύτες σου δειλιάζουν;»
Είπε και της απάντησα κι εγώ με δυο μου λόγια·
380 «Θα σου τα πω μετά χαράς, όποια θεά κι αν είσαι,
πως δεν το θέλει η γνώμη μου να χάνω τον καιρό μου,
μα στους θεούς αμάρτησα που κατοικούν στα ουράνια.
Μόν' έλα τώρα να μου πεις – όλα οι θεοί τα ξέρουν –
ποιος έτσι μ' έδεσε θεός και μου 'κλεισε το δρόμο,
και πώς θα φύγω στο γιαλό τον ψαροθρόφο απάνω;»
Είπα, κι η λατρευτή θεά μ' απάντησε έτσι πάλε·
«Μετά χαράς σου, ξένε, αυτά θα σου τα πω όπως είναι.
Εδώ συχνάζει ένας θεός και του πελάγου γέρος,
άψευτος απ' την Αίγυπτο προφήτης, ο Πρωτέας,
390 που ξέρει όλης της θάλασσας τα βάθη κι είναι δούλος
του Ποσειδώνα. Λένε αυτός πατέρας μου πως είναι.

Αν συ, καρτέρι σταίνοντας, μπορέσεις να τον πιάσεις,
αυτός το δρόμο θα σου πει, του ταξιδιού το μάκρος
και στην πατρίδα πώς θα πας μες στ' αφρισμένο κύμα.
Και θα σου πει, θεόδρεφτε, ανίσως το θελήσεις,
ό,τι καλό στο σπίτι σου κι ό,τι κακό έχει γίνει,
αφότου αλάργα στα πικρά στα μαύρα ξένα λείπεις».
Είπε και της απάντησα κι εγώ με δυο μου λόγια·
«Μονάχη τώρα σκέψου εσύ του γέρου το καρτέρι,
400 να μην ξεφύγει όταν με ιδεί ή και το προνοήσει.
Γιατί είναι δύσκολο ο θνητός θεός να καταβάλει».
Είπα κι η λατρευτή θεά μ' απάντησε έτσι αμέσως·
«Μετά χαράς σου, ξένε, αυτά θα σου τα πω όπως είναι.
Όταν ο ήλιος ανεβεί στα μεσουράνια απάνω,
βγαίνει απ' το κύμα ο άψευτος της θάλασσας ο γέρος,
απ' του Ζεφύρου την πνοή δολούρα σκεπασμένος,
και πάει σε κουφωτές σπηλιές τον ύπνο του να πάρει.
Γύρω του φώκες σωρευτές, βγαλμένες απ' το κύμα,
κοιμούνται, φάρες της καλής Θαλασσογεννημένης,
410 μια βρόμα αφήνοντας βαριά του τρίςβαδου πελάγου.
Εκεί κι εγώ οδηγώντας σε την ώρα που χαράζει,
θα σε ξαπλώσω στη σειρά. Διάλεξε εσύ τρεις ναύτες
τους πιο καλούς που βρίσκονται στ' ανάφρυδα καράβια,
κι όλα του τα φερσίματα θα σου τα πω του γέρου.
Πρώτα τις φώκες στη σειρά θα πάει να τις μετρήσει·
Κι όταν στα πέντε δάχτυλα όλες μια μια μετρήσει,
σαν το βοσκό στα πρόβατα θα πέσει ανάμεσά τους.
Σα δείτε πως κοιμήθηκε, τη δύναμή σας όλη
να βάλτε τότε και γερά να τον κρατάτε πάντα,
420 κι ας πολεμά να λυτρωθεί κι ας θέλει να γλιτώσει.
Σ' όλα θα μεταμορφωθεί για να ξεφύγει, απ' όσα
στον κόσμο βρίσκονται θεριά και σε νερό δ' αλλάξει
και σε θεόκαυτη φωτιά. Μα εσείς γερά βαστάτε
και πιο πολύ να σφίγγετε. Κι όταν πια σε ρωτήσει
κι έτσι είναι όπως τον είδατε σαν πήγε να πλαγιάσει,

αφήστε τότε το στανιό, το γέρο λευτερώστε,
και ρώτησέ τον ποιος θεός βαστάει μαζί σου πάδος
και πώς θα βρεις το γυρισμό στο ψαροδρόφο κύμα».
Έτσι είπε και στη θάλασσα βουτάει στην κυματούσα,
430 και στο καράβι πήγα εγώ που στέκονταν στην άμμο,
με συλλογές πολλές στο νου στο δρόμο που τραβούσα.
Σαν ήρδα κάτου στο γιαλό και στο γοργό καράβι
λίγο στο πόδι φάγαμε κι ήρθε έπειτα κι η νύχτα.
Και τότε κοιμηθήκαμε στις θάλασσας την άκρη.
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα
πήρα τ' απλόχωρου γιαλού την αμμουδιά άκρη άκρη,
τάζοντας στους θεούς πολλά, με τρεις μαζί συντρόφους,
που 'χα, σε κάθε ανάγκη μου, το θάρρος μου σ' εκείνους.
Βγήκε όξω τότε απ' του γιαλού τους κόρφους κι η Ειδοδέα,
440 φέρνοντας τέσσερα φωκών τομάρια νιογδαρμένα,
το τέχνασμα του γέρου της πατέρα μελετώντας.
Τέσσερες λάκκους άνοιξε στις θάλασσας την άμμο
κι έκατσε και περίμενε. Πάμε κοντά της τότε
και στη σειρά μας ξάπλωσε, σκεπάζοντας καδένα
μ' ένα τομάρι. Εκεί φριχτό μας βγήκε το καρτέρι,
γιατί μας έπνιγε βαριά καταραμένη βρόμα
των θαλασσόδρεφτων φωκών. Γιατί ποιος θα βαστούσε
κοντά σ' ένα θειόψαρο να πέσει του πελάγου;
Μα πάλε αυτή μας έσωσε, μεγάλη ανάσα βρήκε.
450 Μια μυρουδιά μάς έβαλε στη μύτη μας ουράνια
που μοσκομύριζε όμορφα, την ψαροβρόμα σβούσε.
Προσμέναμε όλο το πρωί με την ψυχή στο στόμα.
Κι ήρθαν οι φώκιες σωρευτές απ' το γιαλό κι αράδα
ξαπλώθηκαν στις θάλασσας τ' αμμουδερό ακρογιάλι.
Και στο καταμεσήμερο βγήκε κι ο γέρος όξω
απ' το γιαλό κι απάντησε τις φώκιες τις θρεμμένες,
κι όλες σαν τις γυρόφερε μετρούσε πόσες ήταν.
Πρώτους με τα θειόψαρα μαζί κι εμάς μετρούσε,
χωρίς να βάλει μέσα του πως του 'χαμε παγίδα,

460 κι έπειτα πλάγιασε κι αυτός. Χυμούμε πάνου τότε
σκούζοντας και τον πιάσαμε με τα γερά μας χέρια.
Μα ο γέρος δεν τις ξέχασε τις δολερές του τέχνες·
και πρώτα πρώτα γίνεται πυκνόμαλλο λιοντάρι,
κι έπειτα δράκος, πάρδαλη, τρανός μεγάλος κάπρος,
γίνεται γάργαρο νερό και φυλλωμένο δέντρο,
κι εμείς γερά τον σφίγγαμε με θάρρος στην καρδιά μας.
Στο τέλος σαν απόκαμε ο πονηρός ο γέρος
τότε έτσι με δυο λόγια του με ρώτησε και μου 'πε·
«Με ποιο θεό μου σκάρωσες το δόλο, γιε τ' Ατρέα,
470 και στην παγίδα μ' έπιασες με το στανιό; Τι δέλεις;»
Έτσι είπε και τ' απάντησα κι εγώ με δυο μου λόγια·
«Τα ξέρεις, γέρο· τι ρωτάς και δες να με γελάσεις;
Μες στο νησί αποκλείστηκα καιρό κι ούτε άκρη βρίσκω,
κι έσβησε μες στα στήδια μου το θάρρος της καρδιάς μου.
Μόν' έλα πες μου τώρα εσύ –όλα οι θεοί τα ξέρουν–
ποιος έτσι μ' έδεσε θεός και μου 'κλεισε το δρόμο,
και πώς θα θρω το γυρισμό στο ψαροδρόφο κύμα;»
Είπα, κι αυτός μ' απάντησε με δυο του λόγια αμέσως·
«Είχες στο Δία χρέος σου και στους θεούς τους άλλους
480 σαν ξεκινούσες όμορφα σφαχτά να θυσιάσεις,
να πας μιαν ώρα αρχύτερα στον τόπο σου, περνώντας
την αφρισμένη θάλασσα. Γιατί γραφτό δεν είναι,
να ιδείς πατρίδα και δικούς και το ψηλό σου σπίτι,
προτού γυρίσεις στα νερά του Διοδρεμμένου Νείλου
κι εκεί να κάμεις στους θεούς λυτρωτικές θυσίες
Τότε θα δώσει η χάρη τους να πας εκεί που δέλεις».
Έτσι είπε κι όλο πάγωσε το αίμα μου στις φλέβες,
που το γεράνιο πέλαγο πάλε έλεγε να πάρω,
να πάω στην Αίγυπτο, κακό και δύσκολο ταξίδι.
490 Μα κι έτσι, με δυο λόγια μου γυρίζω και του κάνω·
«Έτσι όλα θα τα κάμω αυτά καθώς ορίζεις, γέρο.
Μόν' έλα ξήγα μου κι αυτό και την αλήθεια πες μου,
αν άβλαβοι όλοι οι Αχαιοί με τα καράβια πήγαν,

όσους εγώ κι ο Νέστορας αφήσαμε στην Τροία,
ή στα καράβια αν θάνατο πικρό κανένας βρήκε,
ή πέδανε στο σπίτι του σαν τέλεψαν οι μάχες».
Είπα, κι αυτός μ' απάντησε με δυο του λόγια αμέσως·
«Τι με ρωτάς τ' Ατρέα γιε· Τι θέλεις να τα μάθεις
αυτά που κρύβω μες στο νου, που σαν τ' ακούσεις όλα
500 σου το προλέγω, αδάκρυτος ώρα πολλή δε θα 'σαι.
Γιατί πολλοί χαθήκανε, πολλοί σωθήκανε άλλοι.
Απ' όλους τους οπλαρχηγούς των Αχαιών δυο μόνοι
στο γυρισμό χαθήκανε. Στον πόλεμο... τα ξέρεις.
Κι ένας ακόμα ζωντανός στο πέλαο παραδέρνει.
Ο Αίας στα μακρόκουπα σκοτώθηκε καράβια.
Στις μεγαλόπετρες Γυρές τον πήγε ο Ποσειδώνας
κι απ' τη φουρτούνα γλίτωσε. Θα ξέφυγε τη μοίρα,
κι ας τον μισούσε η Αθηνά Παλλάδα, αν ένα λόγο
αγέρωχο δεν έλεγε, τρελό το νου αν δεν είχε,
510 πως θα σωθεί απ' τη θάλασσα και στων θεών το πείσμα.
Μα ο Ποσειδώνας άκουσε την καύχησή του εκείνη
κι αδράχνοντας την τρίαινα στα στιβαρά του χέρια
χτύπησε τη Γυρόπετρα, κομμάτια δυο την κάνει.
Έμεινε το 'να ασάλευτο, και το κομμάτι τ' άλλο,
που απάνου ο Αίας κάθονταν και το βαρύ είπε λόγο
έπεσε μες στη θάλασσα και πέταξε τον Αία
στο πέλαγος τ' απέραντο το κυματοδαρμένο.
Έτσι εκεί τότε χάθηκε πικρή ροφώντας άρμη.
Ο αδερφός σου ξέφυγε με τα βαδιά καράβια
520 το θάνατο. Τον έσωσε η πολυσέβαστη Ήρα.
Μα στου Μαλιά σα ζύγωνε κοντά το ψηλοβούνι,
φουρτούνα εκεί τον πέταξε στο ψαροτρόφο κύμα,
ενώ βαριά αναστέναζε, και στις στεριάς μιαν άκρη
τον πήγε, όπου πρωτύτερα ο Θυέστης κατοικούσε
και τότε εκεί καθόντανε ο Αίγισθος ο γιος του.
Κι όταν φαινότανε άπαθος ο γυρισμός του εκείθε
και πρύμος γύρισε ο καιρός και πήγαν στην πατρίδα,

χαρά γεμάτος έφτασε στην ποδητή του χώρα
κι έσκυβε και το χώμα της φιλούσε με λαχτάρα,
530 κι έχυνε δάκρυα φλογερά στη γης απ' τη χαρά του.
Τότε απ' την βίγλα ένας σκοπός τον είδε που 'χε βάλει
ο δολοπλόκος Αίγισθος και ρόγα του 'χε τάξει
πως θα του δώσει δυο φλουριά, κι ολοχρονίς φυλούσε,
μην έρθει πίσω απάντεχος κι αδράξει τ' άρματά του,
κι έτρεξε στο παλάτι ευτύς την είδηση να φέρει,
κι αμέσως βρήκε ο Αίγισθος τη δολερή του τέχνη.
Είκοσι διάλεξε παιδιά τα πιο γερά στη χώρα
κι ένα καρτέρι του 'στησε. Κι απ' τ' άλλο μέρος πάλε
τραπέζι είπε κι ετοίμασαν, και πήγε να καλέσει
540 μ' αμάξια και μ' αλόγατα το βασιλιά Αγαμέμνο,
ο ίδιος με κακό σκοπό. Και στο τραπέζι απάνω
ανύποπτο τον σκότωσε όπως κανείς το βόδι
σκοτώνει μέσα στο παχνί. Κι απ' τους συντρόφους που 'χαν
τ' Ατρέα ο γιος κι ο Αίγισθος δε γλίτωσε κανένας,
μόν' όλοι σκοτωθήκανε μες στο ψηλό παλάτι».
Έτσι είπε και στα στήδια μου ραγίστηκε η καρδιά μου
κι έκλαιγα απάνω στου γιαλού την άμμο καδισμένος,
μήτε ήδελα πια τη ζωή κι ήλιου να βλέπω αχτίδα.
Κι έπειτα πια αφού χόρτασα να κλαίω και να κυλιέμαι
550 τότε έτσι μου 'πε ο άψευτος ο γέρος του πελάγου.
«Έτσι μην κλαις αδιάκοπα κι αιώνια, γιε τ' Ατρέα,
γιατί δε βγάζουμε όφελος. Κι έλα –καιρό μη χάνεις–
κοίταξε στη πατρίδα σου πώς γλήγορα θα φτάσεις.
Γιατί δεν ξέρω αν ζωντανό τον Αίγισθο εκεί θα βρεις
ή να τον κόψει αν πρόφτασε ο θεϊκός Ορέστης,
και τότε στο νεκρώσιμο τραπέζι θα καδίσεις».
Έτσι είπε και στα στήδια μου, μ' όσο κι αν είχα πόνο,
πάλε μου γλύκανε η καρδιά κι η άφοβη ψυχή μου,
κι έτσι στο γέρο μίλησα με πεταχτά μου λόγια:
560 «Αυτούς τους έμαδα τους δυο. Τον τρίτο τώρα πες μου,
που παραδέρνει ζωντανός στις θάλασσας τα πλάτια,

ή πέθανε. Θέλω κι αυτό, κι ας κλάψω, να τ' ακούσω». Είπα κι ευτύς μ' απάντησε με δυο του λόγια ο γέρος· «Ο τρίτος του Λαέρτη ο γιος που κατοικεί στο Θιάκι. Τον είδα απάνου σε νησί δάκρυα πικρά να χύνει μες στις νεράιδας Καλυψώς το σπίτι που άδελά του τον εμποδίζει, ούτε μπορεί να φτάσει στην πατρίδα γιατί δεν έχει με κουπιά καράβι μήτε ναύτες στα στήδια απάνω τα πλατιά να φύγει του πελάγου.

570 Μα το δικό σου ριζικό δεν είναι, γιε τ' Άτρέα, να βρεις εδώ το θάνατο στ' αλογοβόσκητο Άργος, μόν' θα σε στείλουν οι θεοί μες στον Ηλύσιο κάμπο, όπου ο ξανθός Ραδάμανθος, στα πέρατα του κόσμου, κι όπου χαρούμενη η ζωή διαβαίνει των ανθρώπων. Δεν πέφτει χιόνι ούτε βροχή κι ούτε βαρύς χειμώνας, μόν' πάντα χύνει ο Ωκεανός γλυκόπνευτου Ζεφύρου ήσυχο αγέρι φέρνοντας ανάσα στους ανθρώπους, γιατί του Δία είσαι γαμπρός μια πόχεις την Ελένη». Έτσι είπε και στη θάλασσα βουτάει την κυματούσα.

580 Τότε κι εγώ στους ναύτες μου και στα καράβια πήγα μ' άπειρες συλλογές στο νου στο δρόμο που τραβούσα. Σαν ήρθαμε στη θάλασσα και στα καράβια κάτου λίγο στο πόδι φάγαμε κι η άφθαρτη ήρθε η νύχτα, και τότε κοιμηθήκαμε στις θάλασσας την άκρη. Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα, ρίξαμε πρώτα στο γιαλό τα ισόμετρα καράβια και τα πανιά σηκώσαμε, σαν μπήκαν τα κατάρτια, κι οι ναύτες μέσα πήδησαν και κάδισαν στους μπάγκους αράδα και τα κύματα με τα κουπιά χτυπούσαν.

590 Πίσω στο Νείλο αράξαμε, το διόδρεφτο ποτάμι, πάλε τα πλοία κι έκαμα λυτρωτικές δυσίες κι έχτισα μνήμα των θεών σαν έπαψε το πείσμα, στον Αγαμέμνο, αδάνατη η δόξα του να μείνει. Κι όταν τα τέλειωσα όλα αυτά, ξεκίνησα, με πρύμο αγέρι πόστειλε ο θεός κι έφτασα στην πατρίδα.

Μόν' στάσου ακόμα σπίτι μου δέκα δώδεκα μέρες
να σ' ετοιμάσω κι όμορφα να σου χαρίσω δώρα
τρία γοργόδρομα άλογα και τορνεμένο αμάξι
κι ένα ποτήρι στους θεούς να στάξεις τους ουράνιους
600 να το 'χεις όσο που να ζεις κι εμένα να θυμάσαι».
Τότε έτσι πάλε ο συνετός Τηλέμαχος του κάνει·
«Μη μ' εμποδίζεις πιο πολύ να φύγω, γιε τ' Ατρέα.
Θα 'θελα χρόνο ολόκληρο να κάδουμαι κοντά σου,
χωρίς να θυμηθώ γονιούς και να ποθήσω σπίτι,
τόσο πολύ που χαίρουμαι τα λόγια σου ν' ακούγω.
Μα στενοχωρηθήκανε οι ναύτες μου στην Πύλο
κι ατός σου εδώ με κράτησες πολύν καιρό κοντά σου.
Κι ό,τι μου δώσεις δώρο σου θα το 'χω θησαυρό μου.
Όμως μαζί μου τ' άλογα στο Θιάκι δεν τα παίρνω,
610 μόν' θα τ' αφήσω πάλε εδώ καμάρι σου να τα 'χεις
Γιατί έχεις κάμπο απλόχωρο που βγάξει πλήθιο στάρι,
βίκο, τριφύλλι, κάπαρη, ψιλόσταχο ασπροκρίδι.
Το Θιάκι δρόμους ανοιχτούς δεν έχει ούτε λιβάδια.
Τόπος κατσικοδόσκητος μα πιο χαριτωμένος
απ' άλλους αλογότοπους. Γιατί νησί κανένα
όσα κυκλώνει η θάλασσα δεν είναι αλογοδρόφο
μήτε λιβάδια έχει καλά και πιο πολύ το Θιάκι».
Είπε και χαμογέλασε ο βοερός Μενέλαος
κι ευτύς το χέρι του 'σφιξε κι αγαπημένα του 'πε·
620 «Είσαι από αίμα αρχοντικό κι έτσι μιλάς, παιδί μου.
Μετά χαράς –γιατί μπορώ– τα δώρα θα τ' αλλάξω.
Κι απ' όσα έχω πολύτιμα στο σπίτι θα σου δώσω
ό,τι είναι τ' ομορφότερο και πιο πολύ που αξίζει.
Ένα ασημένιο, σκαλιστό κροντήρι θα σου δώσω,
που με χρυσό τα χείλια του είναι δεμένα απάνω,
δουλειά του Ηφαίστου. Ο Φαίδιμος μου το 'δωσε ο γενναίος,
των Σιδονιών ο βασιλιάς, σα με φιλοξενούσε
στο γυρισμό στο σπίτι του. Κι αυτό, θα σ' το χαρίσω».
Σαν τέτοια οι δυο τους έλεγαν μιλώντας μεταξύ τους.

630 Κι οι παραγοί πηγαίνανε στου βασιλιά το σπίτι
κι έφερναν δυνατό κρασί, αρνιά πηγαίνανε άλλοι,
κι οι ομορφομαντίλωτες γυναίκες κουβαλούσαν
ψωμιά, κι εκείνοι ετοιμάζαν τραπέζι στο παλάτι.
Μπρος στου Δυσσέα το ψηλό παλάτι κι οι Μνηστήρες
με δίσκους διασκέδαζαν κι άλλοι έριχναν κοντάρι
όπου και πριν, σε γης στρωτή, γεμάτοι με περφάνιες.
Κάδουνταν κι ο θεόμορφος Ευρύμαχος κι ο Αντίνος,
όλων των άλλων αρχηγοί και στην αντρεία πρώτοι.
Τότε ο Νοήμος έφτασε του Φρόνιου ο γιος κοντά τους

640 και τον Αντίνο ρώτησε με δυο του λόγια κι είπε·
«Το ξέρεις εδώ ο Τηλέμαχος, Αντίνο, ή δεν το ξέρεις
ποια μέρα απ' την αμμουδερή την Πύλο θα γυρίσει;
Μου πήρε το καράβι μου και το 'χω ανάγκη τώρα
να σύρω στην απλόχωρη την Ήλιδα, όπου βόσκουν
δώδεκα εκεί φοράδες μου μαζί με τα μουλάρια
άστρωτα, δουλευτάδικα, να φέρω ένα να στρώσω».
Έτσι είπε, κι όλοι σάστισαν γιατί δεν το θαρρούσαν
στην Πύλο πώς θα πήγαινε, μόν' κάπου εδώ πως θα 'ταν
στ' αρνιά του ή στο χοιροβοσκό ή και στα κτήματά του.

650 Τότε ο Αντίνος γύρισε του Ευπειδή ο γιος κι έτσι είπε·
«Μίλα καλά. Πότε έφυγε; Ποιοι πήγαν απ' το Θιάκι
παιδιά μαζί του διαλεχτά; Σκλάβους ή παραγοίους του
πήρε όταν έφυγε; Κι αυτό μπορούσε να το κάμει.
Κι ένα άλλο μίλα μου σωστά, καλά να καταλάβω·
δίχως να θέλεις, στανικώς σου πήρε το καράβι
ή το 'θελες και το 'δωσες που χάρη σου ζητούσε;».
Τότε έτσι και του Φρόνιου ο γιος τ' απάντησε ο Νοήμος
«Το 'δωσα με τη γνώμη μου. Τι θα 'κανε όποιος άλλος,
όταν τέτοιο αρχοντόπαιδο, με λύπες στην καρδιά του,

660 του το ζητούσε; Δύσκολο να πεις πως δεν το δίνεις.
Και τα παιδιά που ακλούδησαν μαζί του είναι τα πρώτα
του τόπου, και το Μέντορα είδα αρχηγό τους να 'χουν,
είτε θεό. Τόσο πολύ μ' εκείνον ήτανε όμοιος.

Μα αυτό με κάνει ν' απορώ. Γιατί είδα εδώ χτες πάλε
αυγή αυγή το Μέντορα. Και στο καράβι τότε
μπήκε κι αυτός και πήγαινε στην Πύλο με τους άλλους».
Είπε, και πήγαινε έπειτα στο πατρικό του σπίτι,
κι αγαναχτούσε αυτών των δυο στα σωδικά η καρδιά τους
και τους Μνηστήρες κάδισαν κι έπαψαν τους αγώνες.

670 Τότε έτσι του Ευπείδη ο γιος τους μίλησε ο Αντίνος,
αφρίζοντας κι απ' το θυμό τα μαύρα σωδικά του
φούσκωναν κι έχυναν φωτιές τα μάτια του και σπίδες.
«Μωρέ, παράτολμη δουλειά, να κάμει το ταξίδι
αυτό ο Τηλέμαχος κι εμείς δεν το ψηφίσαμε όλοι.
Κι έτσι ένα ανήλικο παιδί, στο πείσμα τόσων άλλων,
μας έφυγε κι ετοίμασε καράβι κι απ' τον τόπο
διάλεξε τα καλύτερα παιδιά να παν μαζί του.
Και σ' άλλα ακόμα βάσανα πιο πέρα θα μας βάλει.
Μα πριν τη νιότη του χαρεί ας του τη σθήσει ο Δίας.

680 Κι ελάτε, δώστε μου γοργό, μ' είκοσι ναύτες, πλοίο,
όταν γυρίζει να 'ρχεται, καρτέρι να του στήσω,
όπου χωρίζει το στενό τη Σάμη και το Θιάκι,
και το ταξίδι να του βγει κακό του κεφαλιού του».
Έτσι είπε, κι όπως όριζε, ναι τ' απαντήσανε όλοι.
Κι ευτύς σηκώθηκαν να παν στο σπίτι του Δυσσέα.
Όρα δεν έκαμε πολλή να μάθει η Πηνελόπη,
όσα οι Μνηστήρες στις καρδιάς τα βάδη μελετούσαν.
Της τα 'πε ο κράχτης Μέδοντας που άκουσε τη βουλή τους,
ενώ ήταν όξω στην αυλή, κι εκείνοι μες στο σπίτι

690 τα 'ψαιναν και τα πρόφτασε της Πηνελόπης όλα.
Και στο κατώφλι ως πάτησε, του κάνει η Πηνελόπη·
«Κράχτη, γιατί σε στείλανε οι άχαροι Μνηστήρες;
Ή μήπως ήρδες για να πεις στις δούλες του Δυσσέα
ν' αφήσουν κάθε τους δουλειά, τραπέζι να ετοιμάσουν.
Μήτε κι εδώ να ιδούν χαρές μήτε κι αλλού να σώσουν,
κι ας είναι το τραπέζι αυτό που κάνουν το στερνό τους,
που κουβαλιέστε εδώ συχνά κι αχόρταγα του τρώτε

του Τηλεμάχου μου το βιος. Μήτε έχετε ακουστά σας
άλλοτε, από τους πατέρες σας, ποιος ήταν ο Δυσσέας,
700 που δεν αδίκησε άνθρωπο, κακό δεν είπε λόγο,
σ' όλο τον τόπο, όπως συχνά το 'χουν οι βασιλιάδες
άλλους ανθρώπους ν' αγαπούν, να κατατρέχουν άλλους.
Μα εκείνος σε άνθρωπο κακό δεν έκαμε ποτέ του.
Σας όμως φαίνεται η ψυχή και τ' άπρεπά σας έργα.
Μήτε στον ευεργέτη σας στερνά χρωστάτε χάρη».
Κι ο Μέδοντας απάντησε με τη σοφή του γνώμη
«Άμποτε αυτό, βασίλισσα, το πιο κακό και να 'ταν.
Μόν' άλλο μεγαλύτερο σοφίζονται οι Μνηστήρες,
κι απ' όλα τ' άλλα πιο φριχτό, που ας μην το δώσει ο Δίας.
710 Σκοπεύουν τον Τηλέμαχο στο γυρισμό του απάνω,
να τον χαλάσουν μ' άπονο μαχαίρι, που να μάθει,
πήγε για τον πατέρα του στην Πύλο και στη Σπάρτη».
Είπε, κι αυτής τα γόνατα κοπήκαν κι η καρδιά της
κι ώρα πολλή δεν μπόρεσε μια λέξη να μιλήσει.
Της πιάστηκε η γλυκιά φωνή, της βούρκωσαν τα μάτια,
κι αργά πια τέλος άνοιξε το στόμα της κι έτσι είπε.
«Κράχτη, γιατί μου μέσεψε –για πες μου– το παιδί μου;
Δεν είχε ανάγκη στα γοργά να μπαίνει τα καράβια
που γίνονται της θάλασσας αμάξια για τους άντρες,
720 και στ' αφρισμένα πέλαγα τ' ατέλειωτα τους πάνε.
'Η θέλει να χανθεί απ' τη γης και τ' όνομά του ακόμα;»
Κι ο Μέδοντας απάντησε με τη σοφή του γνώμη
«Δεν ξέρω αν τον ξεσήκωσε κανείς θεός ή μόνος
να πάει στην Πύλο κίνησε να μάθει, αν θα γυρίσει
στο σπίτι του ο πατέρας του, ή ποια τον βρήκε μοίρα».
Έτσι είπε κι έφυγε έπειτα για του Δυσσέα το σπίτι.
Κι αυτής στα στήδια χύθηκε καρδιοφλογίστρα λύπη
κι ούτε βαστούσε σε θρονί να κάτσει –που 'χε πλήθος–
μόν' στο κατώφλι κάδουνταν του καλοκαμωμένου
730 κοιτώνα της κι έκλαιγε εκεί κι οι σκλάβες, όσες είχε,
στο σπίτι της, γριές και νιες, σιγόκλαιγαν μαζί της.

Μοιρολογούσε κι έλεγε σ' αυτές η Πηνελόπη·
«Καλές μου, ακούστε, αχ, οι θεοί τα πιο πικρά φαρμάκια
σε μένα απ' όλες μου 'δωσαν τις συνανάδροφές μου,
πόχασα πρώτα τον καλό τον ψυχωμένο μου άντρα
που σε λογής χαρίσματα τους Δαναούς περνούσε
κι είναι μεγάλη η δόξα του στ' Άργος και στην Ελλάδα·
και τώρα πάλε μ' άρπαξαν οι μπόρες το παιδί μου,
απ' το παλάτι, έτσι άδοξα, χωρίς να ξέρω η έρμη
πως έφυγε. Και σας καμιάς δε βάσταξε η καρδιά της,
καημένες, στο κρεβάτι μου να 'ρθει να με ξυπνήσει,
που ξέρατε πως έφυγε με μελανό καράδι.

740

Γιατί αν το μάθαινα σ' αυτό πως τρέχει το ταξίδι,
το δίχως άλλο θα 'μενε κι ας το θελε να φύγει,
ή μες στο σπίτι μου νεκρή θ' άφηνε εμένα πρώτα.
Μόν' μια ας φωνάξει σερπετή το γέρο το Δολίον,
το δούλο που ο πατέρας μου μου 'δωσε εδώ όταν ήρθα
κι είναι μες στον πολύδεντρο τον κήπο και δουλεύει,
να τρέξει κι όλα να τα πει στο γέρο το Λαέρτη.

750

Ίσως εκείνος στοχαστεί καμιά βουλή στο νου του
κι εδώ όταν έρθει να κλαυτεί στον κόσμο, πως γυρεύουν
να του χαλάσουν το παιδί του γιου του του Δυσσέα».

Τότε έτσι η βάγια Ευρύκλεια της Πηνελόπης είπε·
«Θέλεις, κυρά μου, σφάξε με με τ' άπονο μαχαίρι,
δες χάρισέ μου τη ζωή. Μα δε θα κρύψω λέξη.

Τα γνώριζα όλα κι έδωσα σ' αυτόν όσα ζητούσε
δροφές και κόκκινο κρασί κι όρκο μεγάλο πήρα
να μη σου πω πριν δώδεκα μερόνυχτα περάσουν
ή τον ποθήσεις μόνη σου, πώς έφυγε αν ακούσεις,

760

για να μην κλαις και τ' όμορφο χαλάς το πρόσωπό σου.
Κι αφού λουστείς και καθαρά φορέσεις στο κορμί σου
ανέβα με τις δούλες σου στο σπίτι σου κι ευχήσου
στην κόρη, τη θεά Αθηνά, τ' ασπιδοφόρου Δία,
κι ας τον φυλάξει η χάρη της απ' το σκληρό το χάρο.
Και μην πικράνεις τον πικρό το γέρο το Λαέρτη,

γιατί θαρρώ πως οι θεοί το γένος του Αρκεισία
δε θα τ' αφήσουν να χαθεί, μόν' κάποιος θ' απομείνει
να 'χει τα σπίτια τα ψηλά, τα καρπερά χωράφια».
Είπε, και της μαλάκωσε το θρήνο και τα δάκρυα
770 τα 'παψε, κι αφού λούστηκε και φόρεσε καθάρια,
στ' ανώι με δούλες πήγαινε και σε πανέρι μέσα
βάζοντας κριδαρόσπυρα στην Αθηνά δεόνταν·
«Άκου με κόρη ανίκητη τ' ασπιδοφόρου Δία
αν σου 'καψε ο πολύσοφος στο σπίτι του ο Δυσσέας
καμιά φορά, παχιά μηριά βοδιών ή και προβάτων,
θυμήσου τα και τώρα αυτό και σώσε το παιδί μου,
κι απ' τους κακόβουλους αυτούς Μνηστήρες λύτρωσέ μας».
Είπε με θρήνους κι άκουσε τη δέηση η Παλλάδα.
Σάλαγο κάμαν στο ισκιερό παλάτι κι οι Μνηστήρες
780 κι έτσι ένας άρχισε απ' τους νιους τους φαντασμένους κι είπε·
«Το γάμο η πολυγύρευτη βασίλισσα ετοιμάζει,
χωρίς να ξέρει τι χαμός το γιο της περιμένει».
Έτσι είπε, μα δεν τα 'ξερε κανείς το τι είχε τρέξει.
Τότε ο Αντίνοσ άρχισε κι έτσι στους άλλους είπε·
«Καημένοι, αφήστε τα παχιά τα λόγια αυτά που λέτε,
μην τρέξει μέσα και τα πει κανείς της Πηνελόπης.
Κι ας σηκωθούμε αδόρυβα να βάλουμε στο δρόμο,
αυτό που σ' όλους άρεσε το σχέδιο να τελέψει».
Έτσι είπε κι είκοσι παιδιά τα πρώτα ξεχωρίζει
790 και κίνησαν στην αμμουδιά και στο γοργό καράβι.
Το ρίχνουν πρώτα στο γιαλό και το κατάρτι σταίνουν
και τα πανιά σηκώσανε στο μελανό καράβι
και στα κουπιά περάσανε πετσένιους, τροπωτήρες
όλα με τάξη κι άνοιξαν τ' άσπρα πανιά του απάνω.
Κι οι μπιστεμένοι παραγιοί θροφές τους κουβαλούσαν.
Κι αφού τ' αράξανε ανοιχτά και βγήκαν όξω οι ναύτες,
λίγο στο πόδι φάγανε, όσο να 'ρθει το βράδυ.
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη στ' ανώι ήταν απάνω
δίχως φαί, δίχως νερό κι όλο στο νου της είχε

800 αν ο μονάκριβός της γιος θα γλίτωνε απ' το χάρο,
ή θα 'σθηναν τη νιότη του οι άχαροι Μνηστήρες.
Κι όσα μες στο κεφάλι του λιοντάρι τρομασμένο
στριφογουρίζει όταν βρεθεί σε πλήθος μέσα ανθρώπων
που το κυκλώνουν δολερά, τόσα κι η Πηνελόπη
μέσα στο νου της έβαζε κι ύπνος γλυκός την πήρε
κι έπεσε και κοιμήθηκε και λύθηκαν οι αρμοί της.
Τότε άλλο η λιοπερίχυτη σοφίστηκε η Παλλάδα.
Φάντασμα φκιάνει πόμοιαζε με την Ιφδίμη σ' όλα,
την κόρη του καλόψυχου Ικάριου, που γυναίκα

810 την είχε πάρει ο Εύμηλος μες στις Φερές αφέντης,
και στο παλάτι το 'στειλε του τολμηρού Δυσσέα
να σταματήσει τον πικρό της Πηνελόπης δρήνο,
πόκλαιγε και χτυπιούντανε κι έχυνε δάκρυα μαύρα.
Κοντά απ' του σύρτη το λουρί μες στον οντά της μπήκε
κι απάνω απ' το κεφάλι της πάει στέκει και της κάνει.
«Κοιμάσαι, Πηνελόπη μου, με την καρδιά καμένη.
Μα δε σ' αφήνουν οι θεοί να κλαις και να χτυπιέσαι
και θα τον δεις με το καλό το γιο σου να γυρίσει·
γιατί δεν έχει απ' τους θεούς απάνω του κατάρα».

820 Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη της μίλησε έτσι κι είπε,
μες στο βαθύ τον ύπνο της και στο γλυκό όνειρό της·
«Γιατί ήρθες, αδερφούλα μου; Συχνά δε μας θυμάσαι,
γιατί κι αλάργα κάδεσαι, σε απόμακρο παλάτι.
Μου λες ν' αφήσω τους καημούς, τους πόνους να ξεχάσω,
που μου σαλεύουν το μυαλό και την καρδιά μου σφάζουν,
πόχασα πρώτα τον καλό τον ξακουσμένο μου άντρα,
που σε λογής χαρίσματα τους Δαναούς περνούσε
κι είναι μεγάλη η δόξα του στ' Άργος και στην Ελλάδα.
Και τώρα πάλε με βαθύ καράβι πήγε ο γιος μου,

830 που 'ναι μικρός κι αμάθητος στον κόσμο και στους κόπους.
Γι' αυτόν πονώ το πιο πολύ, παρά για το Δυσσέα
και τρέμω κι όλο νοιάζομαι μήπως κακό μου πάθει,
στα πέλαγα που βρίσκεται, στις ξενιτιές που τρέχει.

Γιατί είναι αρίθμητοι οι οχτροί που το κακό του δέλουν
και να του σθήσουν τη ζωή πριν φτάσει στην πατρίδα».

Και το ισκιερό το φάντασμα της μίλησε έτσι κι είπε·
«Κάμε καρδιά κι ας μη δειλιά τόσο πολύ η ψυχή σου
γιατί έχει εκείνος οδηγό που κι άλλοι θα ποδούσαν,
τη λιοπερίχυτη Αθηνά, που σώνει η δύναμή της.

840 Αυτή και σένα πόνεσε, που σε σπαράζει η λύπη
κι εδώ κοντά σου μ' έστειλε γι' αυτά να σου μιλήσω».

Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη της απαντά κι έτσι είπε·
«Θεά κι αν είσαι κι άκουσες φωνή θεού αθανάτου,
αχ, έλα για το δύστυχο Δυσσέα μίλησέ μου,
αν είναι ακόμα στη ζωή, το φως του ήλιου αν βλέπει
ή πέθανε και βρίσκεται στον άχαρο τον Άδη».

Και το ισκιερό το φάντασμα της απαντά κι έτσι είπε·
«Αν ζει ή αν πέθανε, ανοιχτά δε θα σου πω για κείνον.
Κακό είναι ανεμοσκόρπιστα τα λόγια μας να θγαίνουν».

850 Έτσι είπε κι απ' το σύρτη ευτύς, κοντά απ' τον παραστάτη,
μες στον αέρα χάθηκε. Κι η Πηνελόπη τότε
σηκώθηκε απ' τον ύπνο της και χάρηκε η καρδιά της,
που είδε ολοφάνερο όνειρο μες στη βαριά τη νύχτα.
Τότε οι Μνηστήρες έφυγαν στ' αφροντυμένο κύμα,
του Τηλεμάχου το χαμό στο νου τους μελετώντας.
Βρίσκεται ένα πετρόνησο στη μέση του πελάγου,
στη βραχωμένη ανάμεσα τη Σάμη και στο Θιάκι,
η Αστερίδα, ένα μικρό νησί με δυο λιμάνια.
Εκεί τον παραμόνευαν, κακό καρτέρι του 'χαν.

Ραψωδίες ε – ν: Φαιακίδα/Νόστος

ε ραψωδία

Ὀδυσσέως σχεδία.
(Ἡ σχεδία του Ὀδυσσέα)

Ο Ὀδυσσέας φτιάχνοντας τη σχεδία,
Titeux et Devilly, 1842

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Κι απ' του λεβέντη Τιθωνού την αγκαλιά η Αυγούλα
σηκώνουνταν να φέρει φως σ' όλους, θεούς κι ανθρώπους.
Τότε βουλή είχανε οι θεοί, κι ο ψηλοβρόντης Δίας
στη μέση, ως παντοδύναμος, καθόταν, κι η Παλλάδα
θυμούνταν και τους έλεγε τα πάδια του Δυσσέα.
Γιατί νοιαζόνταν πόμενε στο σπίτι της νεράιδας.
«Δία πατέρα κι οι άλλοι εσείς, μακαριστοί κι αιώνιοι,
ας μη βρεθεί πια βασιλιάς στον κόσμο σκηπτροφόρος,
πράος, γλυκός, καλόγνωμος, το δίκιο ας μην το ξέρει,
μόν' πάντα ας κάνει τ' άνομα κι ας είναι ένας δυνάστης.
10 Πόσο κανείς πια το θεϊκό Δυσσέα δεν τον θυμάται,
απ' όσους όριζε λαούς και σαν πατέρας ήταν
καλός. Μα τώρα βρίσκεται σ' ένα νησί κλεισμένος,
πικρά φαρμάκια πίνοντας στο σπίτι της νεράιδας,
της Καλυψώς, που στανικώς εκεί τον εμποδίζει,

και δεν μπορεί στην ποδητή πατρίδα να γυρίσει,
γιατί δεν έχει με κουπιά καράβι ουδέ συντρόφους
στα στήδια απάνω τα πλατιά να φύγει του πελάγου.
Και τώρα πάλε μελετούν τ' ολάκριβο παιδί του
20 να το χαλάσουν, σα γυρνά στον τόπο του, που πήγε
για τον πατέρα του είδηση, τι γίνεται, να μάθει
στην πλούσια Λακεδαίμονα και στη θεικιά την Πύλο».
Κι ο Δίας της απάντησε ο συγνεφοσυνάχτης·
«Παιδί μου, πώς τα λόγια αυτά σου φεύγουν απ' το στόμα;
Ατή σου δεν την έκαμες την σκέψη αυτή στο νου σου,
πως ο Δυσσέας σπίτι του σαν πάει να τους πλερώσει;
Φέρ' τα εσύ τώρα βολικά – γιατί μπορείς – στον γιο του,
άβλαβος στην πατρίδα του να φτάσει, κι οι Μνηστήρες
άπραχτοι με το γλήγορο καράβι να γυρίσουν».
30 Έτσι είπε, και στο γιο του Ερμή γυρίζει και του κάνει
«Ερμή, και σ' άλλα εσύ σωστός μανταποφόρος μου είσαι.
Σύρε να πεις στην Καλυψώ την άσειστη βουλή μας,
πώς να γυρίσει ο τολμηρός Δυσσέας στην πατρίδα,
δίχως τη συνοδεία θεών μήτε θνητών ανθρώπων,
παρά μ' ένα καλόδετο σκαφί, περνώντας πάδια,
σε είκοσι μέρες στη Σχεριά την καρπερή να φτάσει,
όπου οι Φαιάκοι κατοικούν, απ' των θεών το γένος.
Απ' την καρδιά τους σα θεό θα τον τιμήσουν όλοι
και με καράβι στη γλυκιά πατρίδα θα τον στείλουν,
40 αφού του δώσουν αρκετά, χαλκό, χρυσό και ρούχα,
πολλά, κι όσα δε θα 'παιρνε ποτέ του κι απ' την Τροία
στο μερτικό του λάφυρα, κι αν άβλαβος γυρνούσε.
Γιατί του γράφει η μοίρα του να ιδεί τους ποδητούς του,
να φτάσει στην πατρίδα του και στο ψηλό του σπίτι».
Είπε, κι υπάκουσε ο γοργός του Δία αποκρισάρης.
Κι έδεσε ευτύς στα πόδια του τα δυο όμορφα σαντάλια,
χρυσά κι αιώνια που μαζί με την πνοή του ανέμου,
παντού, σε ατέλειωτες στεριές και πέλαγα τον πάνε.
Έπειτα πήρε το ραβδί, που ανθρώπων –όσους θέλει–

50 μαγεύει μάτια ή και ξυπνά πάλε άλλους κοιμισμένους.
Μ' αυτό στα χέρια ο δυνατός Αργοφονιάς πετούσε.
Κι απ' την Πιερία σαν πέρασε χύθηκε απ' τον αιδέρα
στο πέλαγο και πήγαινε στο κύμα σαν το γλάρο,
που μες στου αστέρευτου γιαλού τους αφρισμένους κόρφους
ψάρια ζητά και τα πυκνά φτερά του βρέχει η άρμη.
Έτσι όμοιος πήγαινε ο Ερμής στα κύματα τα πλήθια.
Σαν έφτασε στ' απόμακρο νησί βγήκε όξω τότε
απ' το γαλάζιο πέλαγο και στη στεριά τραβούσε,
όσο που βρήκε μια σπηλιά μεγάλη, όπου η νεράιδα
60 καθόντανε η λαμπρόμαλλη και μέσα εκεί την ήβρε.
Φωτιά μεγάλη είχε στη στια και μια ευωδιά απ' αλάργα
μοσκοβολούσε στο νησί, κέδρου κι αφράτης θούγιας
που καίγονταν. Κι η Καλυψώ, μ' ολόχρυση σαΐτα
στον αργαλειό της ύφαινε και γλυκοτραγουδούσε.
Φούντωνε γύρω στη σπηλιά δροσολουσμένο δάσος
με κυπαρίσσια ευωδιαστά, με πεύκες και με σκλήθρα,
όπου πλατύφτερα πουλιά φωλιάζανε εκεί πάντα,
γεράκια κι ανοιχτόφωνες κουρούνες, βαρδολούπες.
Θαλασσοπούλια που αγαπούν τα πέλαγα να σκίζουν.
70 Κι ολόγυρα στην κουφωτή σπηλιά ήταν απλωμένη
κληματαριά πολύβλαστη σταφύλια φορτωμένη.
Τέσσερεις θρύσες στη στεριά γλυκό νερό αναβρύζαν,
κοντά-κοντά, κι άλλη απ' αλλού κυλούσε τα νερά της.
Κι ανθούσαν γύρω στη σειρά λιβάδια με γιοφύλια
και σέλινα, που αν τα 'βλεπε κι αδάνατος ακόμα,
θα σάστιζε και μέσα του θα ξάνοιγε η καρδιά του.
Εκεί στεκόντανε ο Ερμής και θάμαζε θωρώντας.
Κι όλα πια σαν τα χόρτασαν τα μάτια του να βλέπουν,
μπήκε στην απλωτή σπηλιά, κι η λατρευτή νεράιδα,
80 όπως τον είδε αγνάντια της, τον γνώρισε ποιος ήταν.
Γιατί οι αδάνατοι θεοί ξέρουν ένας τον άλλο,
κι ανίσως κάθεται κανείς σ' απόμακρα παλάτια.
Μα εκεί το μεγαλόκαρδο Δυσσέα δεν τον βρήκε,

μόν' στ' ακρογιάλι κάδουνταν, σαν πάντα, και θρηνούσε,
με κλάμα, πόνους, στεναγμούς σπαράζοντας στα στήδια,
κι έχυνε δάκρυα βλέποντας τα πέλαγα τα στείρα.
Ρώτησε τότε τον Ερμή κι η Καλυψώ η νεραίδα,
σε λαμπροσκάλιστο θρονί να κάτσει βάζοντάς τον·
«Και πώς μας κόπιασες, Ερμή, χρυσόραβδε, ακριβέ μου
90 και σεβαστέ; Γιατί συχνά δε μας πολυδυμάσαι.
Πες τι ορίζεις; Θα γενεί, σου τάζω, ό,τι προστάξεις,
αν γίνεται η δουλειά που θες κι αν μου περνά απ' το χέρι.
Μόν' έλα μέσα, κόπιασε να σε φιλέψω κάτι».
Έτσι είπε κι έστρωσε η θεά τραπέζι με αμβροσία
γεμάτο, κι ένα κόκκινο τον κέρασε νεχτάρι,
κι έτρωγε κι έπινε ο γοργός του Δία αποκρισάρης.
Σαν έφαγε και χάρηκε με το φαί η καρδιά του,
τότε με λόγια φιλικά της μίλησε έτσι κι είπε·
«Θεά, θεό με ρώτησες γιατί ήρδα, κι ως το θέλεις,
100 την πάσα αλήθεια θα σου πω κι εγώ μετά χαράς σου.
Μ' έστειλε εδώ του Κρόνου ο γιος, χωρίς να θέλω να 'ρθω.
Ποιος τόση πικροδάλασσα, που τελειωμό δεν έχει,
θα την περνούσε αυτόθελα; Μήτε έχει καν στο δρόμο
ανθρώπων χώρες, που σφαχτά και διαλεχτές θυσίες
πολλές προσφέρουν στους θεούς. Μα τ' ασπιδάτου Δία
άλλος τη γνώμη δεν μπορεί ν' αλλάξει ή να μην κάμει.
Λέει πως κοντά σου ο πιο πικρός απ' όλους ζει τους άντρες,
που χρόνια εννιά πολέμησαν στη χώρα του Πριάμου,
κι όταν το κάστρο κάψανε το δέκατο πια χρόνο,
110 για την πατρίδα κίνησαν. Μα στο ταξίδι απάνω
φταιζανε στη θεά Αθηνά, και σήκωσε ένα αγέρα
γι' αυτούς κακοταξίδευτο και κύματα αφρισμένα.
Τότε όλοι οι άλλοι θαρρετοί συντρόφοι του χαθήκαν,
κι αυτόν εδώ τον έφερε το κύμα κι ο αγέρας.
Τώρα να φύγει στη στιγμή ζητά να τον αφήσεις.
Γιατί δε γράφει η μοίρα του, αλάργα απ' τους δικούς του
να κλείσει εδώ τα μάτια του, μόν' είναι ριζικό του

- να ιδεί πατρίδα και δικούς και τ' αρχοντόσπιτό του».
- Έτσι είπε, κι όλο πάγωσε της Καλυψώς το αίμα
- 120 και κράζοντάς τον του 'λεγε με θυμωμένα λόγια·
«Σκληροί θεοί, ζηλιάρηδες, πιο πάνω σεις απ' όλους,
που σκάζετε με τις θεές αν με θνητό πλαγιάσουν
κι ανίσως κάμει ομόκλινο καμιά τον ποδητό της.
Κι η ροδοδάχτυλη Αυγή τον Κυνηγό όταν πήρε,
έτσι οι γλυκόζωοι θεοί ζουλέψατε όλοι, ωσότου
η Άρτεμη, η χρυσόδρωνα παρθένα, με σαίτες
πυκνές χτυπώντας, τη ζωή στην Ορτυγία του πήρε.
Έτσι κι όταν η Δήμητρα, με τις σγουρές πλεξούδες,
πήγε σε βαθυχόρταρο χωράφι να πλαγιάσει
- 130 με το Γιασίονα αγκαλιά, καμένη απ' την αγάπη,
το 'μαδε ο Δίας στη στιγμή, και μ' ένα αστροπελέκι
καυτό χτυπώντας, του 'σβησε τη νιότη του κι εκείνου.
Τώρα έτσι πάλε σκάσατε, θεοί, μαζί μου, πόχω
άντρα θνητόν. Όμως εγώ τον έσωσα, όταν έρμος
σε μια καρίνα ερχόντανε καβάλα καθισμένος,
γιατί με κεραυνό καυτό στη μέση του πελάγου
του 'σπασε το γοργόδρομο καράβι ο γιος του Κρόνου.
Τότε όλοι οι άλλοι διαλεχτοί συντρόφοι του χαθήκαν,
και μόνο του τον έφερε το κύμα εδώ κι ο αγέρας.
- 140 Τον φίλευα, τον έδρεφα και το 'λεγα μονάχη
αδάνατο κι αγέραςτο για πάντα να τον κάμω.
Όμως τη γνώμη αν δεν μπορεί τ' ασπιδοφόρου Δία
να την αλλάξει άλλος θεός, ή να την παρακούσει,
ας φύγει, αφού το πρόσταξε κι έτσι τ' ορίζει εκείνος,
στ' αστέρευτο το πέλαγος. Εγώ όμως δεν τον στέλνω.
Γιατί δεν έχω με κουπιά καράβι ουδέ συντρόφους
που θα τον πάνε στα πλατιά της θάλασσας τα στήδια.
Μα πρόθυμα μια συμβουλή –το τάζω– θα του δώσω,
πώς άβλαβος στην ποδητή πατρίδα του να φτάσει».
- 150 Τότε έτσι πάλε ο δυνατός Αργοφονιάς της είπε·
«Στείλε τον τώρα. Το θυμό του Δία συλλογίσου,

μη σου κακιώσει στα στερνά και θέλει να σε βλάψει».

Έτσι είπε κι έφυγε ο γοργός του Δία αποκρισάρης.

Πήγε κι η νύφη η σεβαστή, τον άφοβο Δυσσέα

ζητώντας, όταν άκουσε την προσταγή του Δία.

Τον ήβρε που καθόντανε κοντά στ' ακροδαλάσσι

κι ούτε στιγμή του στέγωναν τα μάτια του απ' τα δάκρυα,

και του 'σβηνε η γλυκιά ζωή στου γυρισμού τον πόνο,

γιατί του γύρισε η καρδιά να ζει με τη νεραίδα.

160 Μόνο απ' ανάγκη στη βαδιά σπηλιά μ' αυτή τις νύχτες
αδέλητά του πλάγιαζε, κι ας τον ποδούσε εκείνη.

Όμως τη μέρα κάδουνταν σε βράχους, σ' ακρογιάλια,

με κλάμα, πόνους, στεναγμούς σπαράζοντας τα στήθια,

κι έβλεπε, δάκρυα χύνοντας, τα πέλαγα τα στείρα.

Σιμά του στάθηκε η θεά και λυπημένα του 'πε·

«Καημένε, εδώ όλο πια μην κλαις, μη λιώνεις τη ζωή σου,

κι ήρθε ο καιρός που πρόθυμα να φύγεις θα σε στείλω.

Μόν' έλα κόψε με μπαλτά ξύλα χοντρά, να φτιάσεις

βάρκα πλατιά και το σκαρί ψηλά να της το χτίσεις,

170 μες στο γαλάζιο πέλαγο να πας. Κι εγώ για σένα

φωμί, νερό και κόκκινο κρασί θαβάλω μέσα,

όλα άφθονα, να μην πεινάς, και ρούχα θα σε ντύσω,

και θ' απολύσω πίσω της ένα αεράκι πρύμο,

έτσι άβλαβος στην ποδητή πατρίδα σου να φτάσεις,

αν το δελήσουν οι θεοί, των ουρανών οι αφέντες,

που 'ναι από μένα ανώτεροι να κρίνουν, να φροντίσουν».

Είπε, και πάγωσε ο δεικός πολύπαθος Δυσσέας,

κι έτσι με λόγια πεταχτά της είπε κρίζοντάς την·

«Άλλο, θεά, θα μελετάς μ' αυτά, κι όχι ταξίδι,

180 ενώ μου ορίζεις με σκαφί της θάλασσας το πλάτος

να πάρω αυτό, τ' ατέλειωτο και φοβερό, που μήτε

γοργά καράβια ισόμετρα δεν το περνούν, που τρέχουν

χαρούμενα στον άνεμο. Μα εγώ, θεά, ποτέ μου

δε θα πατήσω στο σκαφί, χωρίς το δέλημά σου,

ανίσως και δε μου ορκιστείς τον πιο μεγάλο σου όρκο

πως άλλο δε μου μελετάς πάθος φριχτό να πάδω».
Είπε, και χαμογέλασε στα λόγια του η νεραΐδα
και τρυφερά τον χείδεψε, και του 'πε αγαπημένα
«Α, τετραπέρατο κορμί, που κόβει ο νους σου πάντα.
190 Τι λόγια που σοφίστηκες να βγάλεις απ' το στόμα!
Ναι, μάρτυράς μου ας είναι η γη και τα ψηλά τα ουράνια,
και το τρεχάμενο νερό της Στύγας, που 'ναι ο όρκος
ο πιο μεγάλος, πιο φριχτός των αθανάτων όλων,
πως άλλο δε σου μελετώ πάθος κακό να πάθεις.
Και μόνο αυτά στοχάζομαι όσο κι εγώ η ίδια
στον εαυτό μου θα 'βρισκα, σε τόση ανάγκη αν ήμουν.
Γιατί είναι η γνώμη μου καλή και νιώθω μες στα στήθια
να 'χω ψυχόπονη καρδιά, δεν έχω σιδερένια».
Είπε και πήγαινε η θεά, στη στράτα αυτή οδηγώντας
200 γοργά, κι αυτός στ' αχνάρια της ξοπίσω ακολουδούσε,
κι έφτασαν στη βαδιά σπηλιά, μαζί η θεά κι ο άντρας.
Έκατσε εκείνος στο θρονί που 'χε ο Ερμής αφήσει,
κι εμπρός του η νύφη του 'βαλε κάθε λογής προσφάγια,
να τρώει, να πίνει που οι θνητοί θέλουν να τρώνε οι άντρες.
Κι η ίδια αγνάντια κάθισε στο θεϊκό Δυσσέα
κι οι παρακóρες έφεραν νεχτάρι κι αμβροσία.
Τότε στα έτοιμα άπλωναν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
Κι αφού χαρήκανε έπειτα να τρώνε και να πίνουν,
άρχισε πρώτη η Καλυψώ κι έτσι είπε λυπημένα:
210 «Γιε του Λαέρτη, θεϊκέ πολύτεχνε Δυσσέα,
έτσι λοιπόν, στο σπίτι σου και στη γλυκιά πατρίδα,
θέλεις πια γρήγορα να πας. Θεός μαζί σου ωστόσο.
Αν όμως όλα τα 'ξερες, όσα πικρά φαρμάκια
θα σε ποτίσει η μοίρα σου, πριν φτάσεις στην πατρίδα,
μαζί μου θα 'θελες σ' αυτό να κάθεται το σπίτι,
κι αδάνατο θα σ' έκανα, μ' όσον καημό κι αν έχεις,
να πας να ιδείς το ταίρι σου που λαχταράς αιώνια.
Θαρρώ θα πως χειρότερη δεν είμαι εγώ από κείνη,
στ' ανάστημα και στο κορμί, μήτε ταιριάζει κίόλας,

220 να παραβγαίνουν οι θνητές με τις θεές στα κάλλη». Τότε έτσι κι ο πολύσοφος απάντησε ο Δυσσέας· «Συμπάθα, λατρευτή θεά. Καλά κι εγώ το ξέρω σαν πόσο φαίνεται άσχημη μπροστά σου η Πηνελόπη, στ' ανάστημα και στη μορφή, τις δυο όποιος σας συγκρίνει. Θνητή είναι εκείνη, μα θεά κι αγέραστη είσαι ατή σου. Μα κι έτσι πάντα λαχταρώ να φτάσω στην πατρίδα και να τη δουν τα μάτια μου του γυρισμού τη μέρα. Κι ανίσως πάλε αδάνατος κανένας με τσακίσει μες στο κρασάτο πέλαγος, κι αυτό θα το βαστάξω,

230 γιατί είναι μες στα στήθια μου καρτερικιά η καρδιά μου. Κι άλλα πολλά που πέρασα, πολλά έχω τραβηγμένα στις μάχες και στη θάλασσα. Κι αυτό μες στ' άλλα ας έρθει». Είπε, κι ο ήλιος βούτηξε και πήρε το σκοτάδι, και τότε στις βαδουλωτής σπηλιάς το βάθος πήγαν, και την αγάπη χάρηκαν αγκαλιασμένοι οι δυο τους. Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα, τότε ο Δυσσέας φόρεσε χλαμύδα και χιτώνα, κι η Καλυψώ μακρόσυρτο χιονόλευκο φουστάνι, χαριτωμένο και ψιλό και μια μαλαματένια

240 ζώνη όμορφη στη μέση της και μπόλια στο κεφάλι, και το ταξίδι ετοιμάζε του τολμηρού Δυσσέα. Μεγάλο του 'δωσε μπαλτά που του 'ρχονταν στη χούφτα, ολόχαλκο και δίστομο που 'χε όμορφο στειλιάρι μέσα μπηγμένο ελίτικο, με τέχνη σφηνωμένο. Στο χέρι του 'δωσε έπειτα σκεπάρνι ακονισμένο και για την άκρη του νησιού πήρε το δρόμο πρώτη, όπου πολλά φυτρώνανε ψηλά μεγάλα δέντρα, σκλήθρα και λεύκες κι έλατα ουρανοκαρφωμένα, στεγνά από χρόνια, ολόξηρα, φύλλα στο κύμα απάνω.

250 Κι όταν το μέρος του 'δειξε που φύτρωναν τα δέντρα, γύρισε πίσω η Καλυψώ στο σπίτι, κι ο Δυσσέας έκοβε караβόξυλα και πρόκοβε η δουλειά του. Έκοψε απ' όλα ως είκοσι, τα χαλκοπελεκούσε

με τέχνη, τα σκεπάρνισε, στη στάφνη ισώνοντάς τα.
Τότε η νεραίδα η Καλυψώ του φέρνει ένα τρυπάνι,
κι όλα σαν τα τρυπάνισε και τα 'δεσε ενωμένα,
με ξυλοκάρφια ταίριαζε τη σκάφη και δαβίδια.
Κι όσο πλατιά την πατωσιά σε φορτηγό καράβι
τη σημαδεύει όποιος καλά ξυλουργική γνωρίζει,
260 τόσο πλατιά τη σκάρωσε τη σκάφη κι ο Δυσσέας.
Και τα σκαριά σαν έστησε, κοντά κοντά, κατόπι
κάρφωσε τα στραβόξυλα και δούλευε το σκάφος·
και τέλειωσε όταν κάρφωσε και τα μακριά μαδέρια.
Κατάρτι τότε πελεκά κι αντένα της ταιριάζει,
και το τιμόνι ετοίμασε να κυβερνά τη σκάφη,
κι ολόγυρα την έφραξε με λυγαριάς κλωνάρια,
για να μην μπαίνει η θάλασσα και φόρτωσε σαβούρα.
Τότε ένα караβόπανο φέρνει η θεά, να κάμει
μ' αυτό πανιά και τεχνικά τα ετοίμασε ο Δυσσέας.
270 Σκότες της έδεσε έπειτα κι απλές και ξάρτια βάζει
και με λοστούς την έριξε στ' αφροντυμένο κύμα
Τέσσερεις μέρες πέρασαν και τα 'χε όλα τελέψει.
Την πέμπτη, απ' το νησί η θεά τον αποχαιρετούσε.
Του 'δωσε ρούχα ευωδιαστά, τον έλουσε μονάχη,
του 'βαλε μέσα σ' ένα ασκί μαύρο κρασί και σ' άλλο
μεγάλο του 'βαλε νερό και μέσα σε ταγάρι
δροφές κι όλο το γέμισε με πληθερά προσφάγια,
κι ένα αεράκι απόλυσε γλυκόπνευτο και πρύμο.
Άνοιξε τότε τα πανιά χαρούμενα ο Δυσσέας
280 και στο τιμόνι καδιστός με τέχνη κυβερνούσε,
και μήτε ο ύπνος του 'κλεινε τα μάτια, ενώ την Πούλια
αγνάντευε και το Βοσκό, που αργεί να βασιλέψει,
και την Αρκούδα, που πολλοί κι Αμάξι τήνε κράζουν
και πάντα αυτού κλωδογυρνά τον Κυνηγό θωρώντας,
και μόνη αυτή δε λούζεται στου Ωκεανού το κύμα.
Γιατί η νεραίδα του 'λεγε τ' αστέρι εκείνο να 'χει
σαν αρμενίζει στο γιאלό, στ' αριστερό του χέρι.

Μέρες τραβούσε δεκαφτά στης θάλασσας τα πλάτια.
Στις δεκαοχτώ φανήκανε της χώρας των Φαιάκων
290 τα βαδιοϊσκιωτα βουνά στο πιο κοντά του μέρος
και σα θολούρα φαίνονταν στο δάμπος του πελάγου.
Γυρνώντας τότε ο Σαλευτής της γης απ' τους Αιδιόπους,
αλάργα ακόμα, απ' τα βουνά τον είδε των Σολύμων
που αρμένιζε στη θάλασσα και ξάναψε ο θυμός του,
κι έτσι μονάχος του έλεγε κουνώντας το κεφάλι:
«Αχ, οι θεοί την άλλαξαν τη γνώμη τους στο τέλος
για το Δυσσέα, όταν εγώ στους Αιδιόπους ήμουν.
Να, στων Φαιάκων σίμωσε τη χώρα, όπου γραφτό του
είναι να τα ξεφύγει εκεί του χάρου τα πλεμάτια.
300 'Όμως, το τάζω, συμφορές να τον χορτάσω ακόμα».
Έτσι είπε και τα σύγνεφα συνάζει, και στα χέρια
την τρίαϊνά του αδράχνοντας, το πέλαο συνταράζει,
κι όλες τις μπόρες σήκωσε κάθε λογής ανέμου
και σκέπασε στεριά μαζί και θάλασσα με νέφια.
Απ' τα ουράνια χύθηκε σκοτάδι και φυσούσαν
μαζί ο Σιρόκος κι η Νοτιά κι ο Ζέφυρος, αέρας
φουρτουνιασμένος, κι ο Βοριάς που φέρνει παγοκαίρι,
θεριά μεγάλα κύματα στο διάβα του κυλώντας.
Γόνατα τότε κι η καρδιά κοπήκαν του Δυσσέα,
310 κι είπε, βαριά στενάζοντας στην άφοβη ψυχή του·
«Αλίμονό μου ο δύστυχος! Στο τέλος τι θα γίνω;
Φοβούμαι αλάδευτα η θεά μη μου τα πρόβλεψε όλα,
που μου 'λεγε πως συμφορές στα πέλαγα θα πάθω,
πριν φτάσω στην πατρίδα μου. Να που αληθεύουν όλα.
Ο Δίας με τι σύγνεφα τον ουρανό σκεπάζει,
και τάραξε τη θάλασσα κι όλες φυσούν οι μπόρες
του κάθε ανέμου. Αχ, τώρα πια, πάει, γλιτωμό δεν έχει.
Χίλιες φορές οι Δαναοί πιο καλοτυχεροί μου
που μες στην Τροία χάθηκαν για τους δυο γιους τ' Ατρέα.
320 Έτσι είδε να 'πεφτα κι εγώ την ώρα που χιλιάδες
τα χάλκινα κοντάρια τους οι Τρώες μου πετούσαν

για τ' Αχιλλέα το νεκρό. Μνημούρι τότε θα 'χα
κι οι Αχαιοί τη δόξα μου παντού θα τη σκορπούσαν.
Μα τώρα γράφει η μοίρα μου ν' αδικοθανάτισω».
Έτσι είπε και κατάκορφα τον χτύπησε άγριο κύμα,
με λύσσα ορμώντας φοβερή, που τράνταξε όλη η σκάφη,
και πέρα μες στα κύματα τον πέταξε τον ίδιο,
και του 'φυγε απ' τα χέρια του το διάκι που κρατούσε,
και το κατάρτι του 'σπασε στη μέση η ανεμοζάλη,
330 που απ' των ανέμων πλάκωσε το πάλεμα με λύσσα,
κι έπεσε αλάργα το πανί στο κύμα κι η αντένα.
Όρα πολλή κατάπατα τον είχε θυδισμένον,
και μήτε μπόρεσε εύκολα να ξενερίσει απάνω,
όπως τον χτύπησε με ορμή το φουσκωμένο κύμα.
Γιατί τον βάραιναν πολύ τα ρούχα, που δοσμένα
του 'χε η νεράιδα η Καλυψώ. Κι αργά πια βγήκε απάνω,
φτύνοντας απ' το στόμα του πικρή χολή την άρμη,
που απάνω στο κεφάλι του σα θρύση κελαηδούσε.
Μα το σκαφί δεν ξέχασε, κι ας έβγαινε η ψυχή του,
340 μόν' χύθηκε στα κύματα και πιάστηκε από πάνω,
και μες στη μέση κάθισε το χάρο να ξεφύγει,
ενώ το κύμα εδώ κι εκεί το πέταε στην ορμή του...
Πώς χινοπωρινός βοριάς σαρώνει μες στον κάμπο
τ' αγκάδια κι όλα γίνονται κουβάρι ένα με τ' άλλο,
έτσι έδερναν οι άνεμοι στη θάλασσα τη σκάφη.
Πότε την έπαιρνε ο Βοριάς απ' το Νοτιά σπρωγμένη,
πότε κυνήγι ο Ζέφυρος την πέταε στο Σιρόκο.
Τον είδε η κρουσταλλόποδη Ινώ, του Κάδμου η κόρη,
η Λευκοθέα, που θνητή πριν ήταν και μιλούσε
350 και τώρα δόξα απ' τους θεούς μέσα στα πέλαγα είχε,
και του Δυσσέα πόνεσε τα πάδια που τραβούσε.
Και σαν την πάπια πεταχτή βγήκε απ' τα κύματα όξω
και στο καλόδετο σκαφί κάθισε απάνω κι είπε·
«Γιατί, καημένε, θύμωσε μαζί σου ο Κοσμοσείστης

έτσι βαριά και με πικρά φαρμάκια σε ποτίζει;
Μα κι αν λυσσάξει απ' το θυμό δε θα σου φάει το μάτι.
Μόν' έτσι κάμε γλήγορα θαρρώ πώς κόβει ο νους σου.
Βγάλε τα ρούχα που φορείς κι αμόλα στους ανέμους
να παραδέρνει το σκαφί και πάντα κολυμπώντας
360 προσπάθησε πώς θα βρεθείς στη χώρα των Φαιάκων
όπου γραφτό είναι να σωθείς. Πάρε κι αυτό ν' απλώσεις
κατάσαρκα στα στήδια σου τ' αδάνατο μαντίλι.
Δεν έχεις φόβο να πνιγείς μήτε κακό να πάθεις.
Κι όταν αγγίξεις στη στεριά τα χέρια σου, το λύνεις
και πίσω μες στα κύματα το ρίχνεις τ' αφρισμένα,
αλάργα απ' την ακρογιαλιά και στρέψε αλλού να βλέπεις».
Είπε και του 'δωσε η θεά τ' αδάνατο μαντίλι
και βούτηξε στη θάλασσα την αφροκυματούσα,
όμοια με πάπια, κι άξαφνα τη σκέπασε το κύμα.
370 Τότε έτσι κι ο πολύπαθος Δυσσέας συλλογιούνταν
κι είπε, βαριά στενάζοντας, στην άφοβη ψυχή του:
«Αλί μου, πάλε αδάνατος κανείς καινούρια απάτη
μου πλέκει, ενόσω μου ζητά όξω να βγω απ' τη σκάφη.
Μα ακόμα δε θα γελαστώ, γιατί η στεριά είναι αλάργα,
όπου μου πρόβλεψε η θεά καταφυγή πως θα 'βρω.
Μόν' άλλο πιο καλύτερο μου φαίνεται θα κάμω.
Όσο τα ξύλα στους αρμούς είναι ενωμένα ακόμα,
θα μείνω αυτού και θα βαστώ, στα βάσανα χωμένος.
Κι όταν τη σκάφη ολότελα τα κύματα χωρίσουν,
380 θα κολυμπήσω, πιο καλό να κάμω αφού δεν έχω».
Κι εκεί που τέτοια ανάδευε μες στην καρδιάς τα βάδη
σήκωσε ο Σαλευτής της γης ένα πελώριο κύμα,
όρδιο, σκαστό, καμαρωτό, κι απάνω του έπεσε όλο.
Κι όπως σαρώνει τ' άχυρα της δημωνιάς, σαν πιάσει
σφοδρός αέρας, κι άλλα αλλού της τ' ανεμοσκορπίζει,
έτσι της σκάφης τα μακριά της σκόρπισε τα ξύλα.
Τότε ο Δυσσέας κάθισε καβάλα σ' ένα ξύλο
σα να 'ταν άτι τρεξιμιά κι έβγαλε ευτύς τα ρούχα

που του 'χε δώσει η Καλυψώ κι άπλωσε το μαντίλι
390 στα στήθια του και πέφτοντας στη θάλασσα τα μπρούμπα
τα χέρια κλειούσε κι άνοιγε να κολυμπά ζητώντας.
Τον είδε τότε ο Σαλευτής της γης ο Ποσειδώνας
κι έτσι έλεγε μονάχος του κουνώντας το κεφάλι
«Έτσι χορτάτος βάσανα στο πέλαο τώρα τράβα,
ωσότου θεογέννητους ανθρώπους ν' απαντήσεις.
Μα κι έτσι μ' όσα τράβηξες, παράπονο δε θα 'χεις».
Είπε και τα καλότριχα χτυπώντας άλογά του,
πήγε τρεχάτος στις Αιγές πού 'χε ακουστό ναό του.
Τότε άλλο σκέφτηκε η θεά Παλλάδα με το νου της.
400 Έκοψε κάθε ανέμου ορμή κι όλοι είπε να λαγιάσουν
και το γλυκόπνευτο Βοριά ξεσήκωσε μονάχο,
κι έσπασε εμπρός τα κύματα ωσότου πια ο Δυσσέας
να πάει να βρει τους Φαίακες τους θαλασσοδρεμμένους
απ' το χαμό γλιτώνοντας κι απ' τη βαριά του μοίρα.
Στα φουσκωμένα κύματα δυο μέρες και δυο νύχτες
παράδερνε κι αντίκρισε χίλιες φορές το χάρο.
Σαν έφεξε η ροδόχρωμη αυγή την τρίτη μέρα
έπαψε τότε ο άνεμος κι ήρθε άπνευτη γαλήνη.
Τότε είδε τη στεριά κοντά, με μια γοργή ματιά του,
410 όπως τον σήκωσε ψηλά το φουσκωμένο κύμα.
Πώς είναι του πατέρα η γεια γλυκιά για τα παιδιά του,
που κείτεται βαριάρρωστος και λιώνει μες στους πόνους
χρόνια και χρόνια και πικρή τον βασανίζει μοίρα,
μα τον γλιτώνουν οι θεοί χαρούμενα απ' το χάρο,
έτσι τα δένδρα κι η στεριά τρισπόδητα φανήκαν
και στο Δυσσέα, κι έπλεγε γοργά στη γη να φτάσει.
Κι όταν πια τόσο ήταν κοντά που ακούνε όταν φωνάζεις,
τότε άκουσε της θάλασσας τους χτύπους στ' ακροβράχια.
Βαριά βογγούσαν στη στεριά τα κύματα αφρισμένα
420 χτυπώντας, κι όλα τα 'κρυβε της θάλασσας η άχνα.
Γιατί δεν είχε απόσκεπα λιμάνια μήτε κόρφους,
μόν' ακροβράχια πρόβελναν, φαγώματα και πέτρες.

Γόνατα τότε και καρδιά κοπήκαν του Δυσσέα
κι είπε, βαριά στενάζοντας, στην άφοβη καρδιά του·
«Αλί μου, κι αν ανέλπιστα μου 'δωσε ο γιος του Κρόνου
να ιδώ στεριά και πέρασα το βάθος του πελάγου,
το έβγα όμως δεν φαίνεται απ' τ' αφρισμένο κύμα.
Τα βράχια είναι έξω κοφτερά και γύρω τους μουγγρίζουν
τα κύματα άγρια κι αρχινούν απότομες οι πέτρες,
430 κι είναι άπατα όξω τα ρηγά, μήτε κι υπάρχει τρόπος
στα δυο μου πόδια να σταδώ για να σωθώ απ' το χάρο,
μήπως σε πέτρα αγκαθωτή το κύμα με χτυπήσει,
καθώς θα θγαίνω, αρπώντας με και πάει χαμένη η ορμή μου.
Κι αν κολυμπήσω παρακεί, κάπου να ξεδιαλύνω
ακρογιαλιά απαλόστρωτη και σφαλιστό λιμάνι,
φοβούμαι πάλε ορμητικά μήπως μ' αρπάξει η αντάρα
κι ενώ βογγώ στο πέλαγος με πάει το ψαροθρόφο,
ή και τρανό θεριόφαρο μου βγάλει εμπρός μου η μοίρα
απ' όσα δρέφει αμέτρητα της θάλασσας το βάθος.
440 Γιατί το ξέρω τι θυμό βαστάει για μένα ο Σείστης».
Κι εκεί που τέτοια ανάδευε στα βάδη της καρδιάς του,
κύμα σκαστό τον πέταξε στ' ανώμαλα ακροβράχια.
Θα 'σπαζε εκεί τα κόκαλα και θα 'γδερνε τις σάρκες,
αν η λιοθώρητη Αθηνά δε φώτιζε το νου του.
Από 'να βράχο πιάστηκε με τα γερά του χέρια
χυμώντας και κρατήθηκε με την ψυχή στο στόμα,
όσο που πέρασε γοργό τ' αφροντυμένο κύμα.
Έτσι το ξέφυγε. Μα ευτύς ξανάστροφα γυρνώντας
τον χτύπησε και στου γιαλού τον πέταξε το βάθος.
450 Πώς, το χταπόδι όταν τραβούν απ' το θαλάμι του όξω,
πετράδια αμέτρητα κολλούν απάνου στα βυζιά του,
έτσι στο βράχο κόλλησαν απ' τα γερά του χέρια
οι σάρκες και τον σκέπασε το φουσκωμένο κύμα.
Γραφτό του θα 'ταν να χαθεί τότε ο πικρός Δυσσέας,
αν η λιοθώρητη Αθηνά δε φώτιζε το νου του.
Σα βγήκε απάνω στον αφρό, πιο πέρα κολυμπούσε,

προς τη στεριά κοιτάζοντας αν θ' αντικρίσει κάπου
ακρογιαλιά απαλόστρωτη και σφαλιστό λιμάνι.
Σε ποταμού γοργότρεχου σαν ήρθε κολυμπώντας
460 το στόμα, ο τόπος βολικός του φάνηκε πως ήταν,
αμμουδερός κι απάνεμος κι ένιωσε που κυλούσε
ο ποταμός κι άρχισε ευτύς παράκληση να κάνει·
«Σώσε με, αφέντη, όποιος εσύ κι αν είσαι, που σε βρήκα
μπροστά μου πολυπόδητο, ζητώντας να ξεφύγω
του Ποσειδώνα το θυμό στης θάλασσας τα βάδια.
Απ' τους παντοτινούς θεούς ο πολυπλανεμένος
παίρνει τη χάρη που ζητά, καθώς κι εγώ που τώρα
στο ρέμα σου, στα πόδια σου προσπέφτω απ' τα δεινά μου.
Ελέησέ με, αφέντη μου, προστάτη μου σε κράζω».

470 Είπε, κι εκείνος έκοψε αμέσως την ορμή του,
το κύμα κράτησε κι εμπρός έκαμε στο Δυσσέα
γαλήνη και τον γλίτωσε στου ποταμού το στόμα
κι εκεί στη γης γονάτισε και κρέμασε τα χέρια,
γιατί στο κύμα απόκαμε κι ήταν πρησμένος όλος
κι ανάβρυξε απ' το στόμα του κι απ' τα ρουδούνια η άρμη.
Δίχως πνοή, δίχως λαλιά και λιγοθυμισμένος
κείτονταν κι απ' την κούραση πονούσε το κορμί του.
Κι ως πήρε ανάσα κι η καρδιά συνέφερε στα στήδια
τότε έλυσε από πάνου του το θεϊκό μαντίλι

480 και στο θαλασσοφλοίσβιστο τ' απόλυσε ποτάμι,
κι αμέσως κύμα φουσκωτό το πήρε στην ορμή του
κι η Λευκοδέα τ' άρπαξε στα τρυφερά της χέρια.
Απ' το ποτάμι αλάργεψε και πλάγιασε στα βούρλα
κι εκεί φιλούσε σκύβοντας τη γης την καρποδότρα
κι είπε, βαριά στενάζοντας, στην άφοβη καρδιά του·
«Αλί μου, τι θα πάθω πια; Στο τέλος τι θα γίνω;
Αν την πολύπικρη νυχτιά περάσω στο ποτάμι,
ψυχρή θα μ' έβρει παγωνιά και παγερή δροσούλα
τη λιγωμένη μου καρδιά να μου την παραλύσουν,

490 Απ' το ποτάμι την αυγή φυσάει ψυχρό τ' αγιάζι.

Κι αν στη βουνοπλαγιά ανεβώ και στο ισκιερό λαγκάδι
να κοιμηθώ μες στα πυκνά χαμόκλαδα, αν μ' αφήσει
το τούρτουρο κι η κούραση κι ύπνος βαθύς με πάρει,
τρέμω μην πέσουν τα δεριά και δε μ' αφήσουν σκλίδα».

Κι εκεί που τέτοια ανάδευε, καλύτερό του βρήκε
να πάει στο δάσος και κοντά το βρήκε στο ποτάμι,
σε μια κορφή και τρύπωσε σε δυο από κάτω δέντρα
μαζί βγαλμένα, το 'να ελιά και τ' άλλο ήταν αγρέλα.

500 Ποτέ δεν τα 'πιανε η ορμή του νοτισμένου ανέμου,
μήτε κι ο ήλιος τα 'φρυγε με τις λαμπρές του αχτίδες,
μήτε περνούσε κι η βροχή στη ρίζα τους να φτάσει.

Τόσο πυκνά που φύτρωναν πλεγμένα ένα με τ' άλλο.
Κάτω ο Δυσσέας τρύπωσε, και με τα δυο του χέρια
στοίβιασε στρώμα απλόχωρο – γιατί είχε εκεί χυμένα
σωρό τα φύλλα που και δυο και τρεις θα φυλαγόνταν
μες στου χειμώνα την καρδιά κι ας φρένιαζε φουσώντας.

Τόειδε και χάρηκε ο θεϊκός πολύπαδος Δυσσέας
κι εκεί στη μέση πλάγιασε κι απάνου του με φύλλα
σκεπάστηκε. Κι όπως κανείς χώνει στη μαύρη στάχτη
510 δαυλί μες στ' ακροχώραφο, γειτόνους αν δεν έχει,
για να φυλάξει τη φωτιά, να μη γυρεύει απ' άλλους,
έτσι ο Δυσσέας χώθηκε στα φύλλα. Κι η Παλλάδα
ύπνο στα μάτια του 'χυνε, για να τον ξαποστάσει
απ' τη βαριά του κούραση, τα βλέφαρά του κλειώνοντας.

ξ ραφωδία

**Ὀδυσσέως ἄφιξις εἰς Φαιάκας.
(Ἀφιξη του Οδυσσέα στη χώρα
των Φαιάκων)**

Οδυσσέας και Ναυσικά.
Pierre-Auguste Vafflard, 1777-1837.
Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Ἔτσι κοιμόντανε ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας
κοιμένος από κούραση κι αγρύπνια. Αυτή την ώρα
έφτασε κι η θεά Αθηνά στη χώρα των Φαιάκων,
που στην απλόχωρη απ' αρχής Υπέρεια κατοικούσαν,
γειτονικά στους Κύκλωπες, ανθρώπους διαστρεμμένους,
που όλο τους κλέβανε, επειδή πιο δυνατοί των ήσαν.
Μα εκείδε τους ξεσήκωσε ο θεόμορφος Ναυσίδος
και στη Σχεριά τους έφερε, μακριά απ' ανθρώπους κλέφτες.
Σήκωσε κάστρο ολόγυρα στην πόλη, έχτισε σπίτια,
10 έφτιασε των θεών ναούς και μοίρασε χωράφια.
Μα τότε αυτόν η μοίρα του τον έστειλε στον Άδη
κι ήρθε ο Αλκίνος βασιλιάς με γνώση προικισμένος.
Σ' εκείνου πήγε η λίοφωτη Παλλάδα το παλάτι,
το γυρισμό του τολμηρού Δυσσέα να ετοιμάσει.
Μπήκε σε λαμπροσκάλιστο κοιτώνα, όπου μια κόρη
κοιμόντανε όμοια με θεά στ' ανάστημα, στα κάλλη,
η Ναυσικά, του αντρόψυχου τ' Αλκίνου η θυγατέρα,
με δυο της σκλάβες, πόλαμπαν απ' ομορφιές και χάρες,

στα πλάγια πόρτας λαμπερής που ήταν κλειστά τα φύλλα.

- 20 Μα σαν αεροφύσημα στις κόρης το κρεβάτι
πήγε και στο κεφάλι της στάθηκε απάνω κι είπε,
μοιασμένη με του Δύμαντα του θαλασσακουσμένου
την κόρη, που 'χε ομήλικη και την πολυαγαπούσε.
Μ' αυτή παρόμοια η λιώφωτη θεά Αθηνά της είπε·
«Πώς σ' έκαμε έτσι, Ναυσικά, η μάνα σου ακαμάτρα;
Παραριμμένα κείτονται τα λιμπιστά σου ρούχα,
κι η ώρα είναι του γάμου σου κοντά, που πρέπει τότε
και συ να βάλεις όμορφα κι όμορφα να χαρίσεις
σ' αυτούς που θα 'ρθουν σπίτι σου να σ' οδηγήσουν νύφη.
- 30 Μ' αυτά ο καθένας όνομα καλό στον κόσμο παίρνει
και χαίρεται ο πατέρας του κι η λατρευτή του η μάνα.
Μόν' έλα, πάμε την αυγή να πλύνουμε. Μαζί σου
θα 'ρθω βοηθός σου, γρήγορα την πλύση ν' αποσώσεις.
Γιατί είναι λίγος ο καιρός που θα 'σαι ακόμα κόρη.
Ταίρι από τώρα σε ζητούν τα πρώτα των Φαιάκων
αρχοντοπαίδια, όδε βαστά και το δικό σου γένος.
Μόν' πάνε στον πατέρα σου να τον παρακαλέσεις
να σου ετοιμάσει την αυγή μουλάρια κι ένα αμάξι
να πάρουν τα φουστάνια σου, τις ζώστρες, τα σεντόνια.
- 40 Κι έτσι καλύτερα και συ να πας μαζί με αμάξι
παρά πεζή, γιατί μακριά είναι απ' τη χώρα οι πλύστρες».
Έτσι είπε και στον Όλυμπο πήγε έπειτα η Παλλάδα,
όπου είναι πάντα των θεών τ' ασάλευτο λημέρι,
που δεν το δέρνουν άνεμοι, βροχές δεν το μουσκεύουν,
μήτε τα χιόνια το πατούν, μόν' έχει μια απλωμένη
καλοκαιριά ασυγγέφιαστη κι ασπροβολά και λάμπει.
Εκεί οι μακαριστοί θεοί χαίρονται απάνω αιώνια.
Εκεί πήγε κι η Αθηνά σα φώτισε την κόρη.
Έρθε η καλόδρונה Αυγή και ξύπνησε η πανώρια
- 50 η Ναυσικά και τ' όνειρο θυμόταν κι απορούσε
κι έτρεξε αμέσως να το πει, περνώντας απ' τις σάλες,
στο λατρευτό πατέρα της και στη γλυκιά της μάνα.

Μέσα τους ήβρε και τους δυο. Κοντά στη στια με σκλάβες
η μάνα της καθόντανε κι έστριβε με τ' αδράχτι
θαλασσογάλανο μαλλί. Στην πόρτα το γονιό της
αντάμωσε που πήγαινε τους πρωταρχόντους να 'βρει
στη σύνοδο, όπου οι ξακουστοί Φαιάκοι τον καλούσαν.
Κοντά του πάει και στάθηκε και τρυφερά του κάνει.
«Καλέ παπάκη, δε θα πεις να ζέψουν ένα αμάξι,
60 μεγάλο και καλότροχο, τα ρούχα μου να πάρω,
όσα μου κείτονται λερά, στο ρέμα να τα πλύνω;
Όταν πηγαίνεις στη βουλή με τ' άλλα τα πρωτάτα
κι αποφασίζεις, καθαρά πρέπει να βάζεις ρούχα.
Έχεις και πέντε ολάκριβους μες στο παλάτι γιους σου,
δυο παντρεμένους κι άλλους τρεις μες στον αδό της νιότης,
που σαν πηγαίνουν στο χορό δέλουν να βάζουν πάντα
νιόπλυτα ρούχα. Κι όλα αυτά δικές μου είναι φροντίδες».
Έτσι είπε, γιατί ντράπηκε για το γλυκό το γάμο
να κάμει λόγο. Όμως αυτός τη νιώθει και της είπε·
70 «Μήτε μουλάρια, κόρη μου, θα λυπηθώ, μήτε άλλο.
Μόν' πήγαινε κι οι παραγιοί θα ζέψουν ένα αμάξι,
να 'ναι ψηλό, καλόροδο κι απάνω σκεπασμένο».
Είπε κι ευτύς τους παραγιούς προστάζει κι όλοι ακούνε,
Κι όξω το μουλαρόσυρτο καλοφκιασμένο αμάξι
συγύρισαν και φέρανε να ζέψουν τα μουλάρια.
Φέρνει από μέσα η Ναυσικά τ' αστραφτερά της ρούχα
κι απάνω στο καλόξυστο τ' αμάξι τα φορτώνει.
Σ' ένα καλάδι η μάνα της κάθε λογής προσφάγια
τής έβαλε, και σ' ένα ασκί γιδίσιο, κρασί μαύρο.
80 Τότε η κοπέλα ανέβηκε και κάθισε στ' αμάξι.
Τής έδωσε κι ένα ροί χρυσό, γεμάτο λάδι
να τρίψει αυτή κι οι σκλάβες της το σώμα αφού λουστούνε.
Έπιασε η κόρη το καμτσί και τα λαμπρά τα γκέμια
και τα μουλάρια χτύπησε και ξεκινούν με κρότο
κι άπαντα τρέχαν φέρνοντας τα ρούχα και την κόρη,
όχι μονάχη – πήγαιναν μαζί της κι άλλες σκλάβες.

Στα κρουσταλλότρεχα νερά του ποταμού σαν πήγαν,
που γούρνες είχε στη σειρά κι ανάβρυζε απ' το ρέμα
καθάριο, αστέρευτο νερό, πόβγαζε κάθε λέρα,
90 εκεί τ' αμάξι ξέξεψαν κι απόλυσαν τα ζώα
να βόσκουν στ' αφροκύλιστου του ποταμού τις άκρες
γλυκιά αγριάδα. Πήρανε κι οι κόρες απ' τ' αμάξι
τα ρούχα και μες στο νερό τα βούτηξαν και τότε
ποια να περάσει διαστικά στις γούβες τα πατούσαν.
Σαν τα 'πλυναν κι όλες καλά καθάρισαν τις λέρες,
αράδα αράδα τ' άπλωσαν στης αμμουδιάς την άκρη,
όπου το κύμα στην ξηρά ξεπλύνει τα χαλίκια.
Κι αφού λουστήκανε έπειτα και τρίφτηκαν με λάδι
κοντά στην ακροποταμιά στρώνουν να φάνε λίγο
100 και τα σκουτιά περίμεναν να τα στεγνώσει ο ήλιος.
Κι αφού χαρήκαν το φαΐ κι αυτή κι οι παρακόρες
βγάλανε τις μαντιλωσές να παίζουνε το τόπι.
Κι άρχισε πρώτη η Ναυσικά να ρίξει τραγουδώντας.
Πώς όταν τρέχει η Άρτεμη στα όρη η σαϊτεύτρα
ή στον ψηλό Ταύγετο ή στου Ωλονού τις ράχες,
και χαίρεται με τα γοργά τα λάφια και τους κάπρους,
κι οι λαγκαδόδρεφτες Ξωδιές, του Δία οι θυγατέρες,
παίζουν μαζί της κι η Λητώ κοιτάει κι αναγαλλιάζει
κι απάνω απ' όλες πιο ψηλά της 'ξέχει το κεφάλι
110 και τη γνωρίζεις μες σ' αυτές, κι ας είναι όλες πανώριες,
έτσι κι η κόρη η απάρθηνη ξέκρινε μες στις δούλες.
Σαν ήρθε η ώρα, πόμελλε στο σπίτι να γυρίσει,
να ξέψει τα μουλάρια της, τα ρούχα να διπλώσει,
τότε άλλο βρήκε η λιόφωτη Παλλάδα, πώς την κόρη
να ιδεί μπροστά του ο δεϊκός Δυσσέας σαν ξυπνήσει,
που θα τον οδηγήσει αυτή στη χώρα των Φαιάκων.
Το τόπι σε μια σκλάβα της πετάει η βασιλοπούλα,
μα αστόχησε και το 'ριξε μες στο βαθύ ποτάμι
κι ώρες γελούσαν. Ξύπνησε τότε ο δεϊκός Δυσσέας
120 και κάδισε και στης καρδιάς τα βάθη συλλογιούνταν·

«Αλί μου, σε ποιων βρέθηκα τη χώρα ανθρώπων πάλε;
Να 'ναι άγριοι τάχα και κακοί και δίκιο δεν κατέχουν,
ή να φοβούνται τους θεούς και ν' αγαπούν τους ξένους;
Γλυκιές φωνές σα ν' άκουσαν τ' αυτιά μου από κορίτσια,
από Ξωδιές που τα ψηλά χείρονται κορφοβούνια
και βρύσες και νερών πηγές και δροσερά λιβάδια.

Ή να 'μαι σε δητούς κοντά που ανθρώπινα μιλούνε;
Ας πάω μονάχος μου να ιδώ και να καλοξετάσω».

Είπε, κι απ' τα χαμόκλαδα ξετρύπωσε ο Δυσσέας

130 κι απ' το λαγκάδι το πυκνό με το γερό του χέρι
κόβει κλωνάρι φουντωτό να κρύψει τ' αχαμνά του.
Λιοντάρι πώς βουνόθρεφτο, στα νύχια του θαρρώντας,
χυμάει με τ' ανεμόβροχα κι αστράφτουν οι ματιές του
κι αρπάζει βόδια απ' το σωρό, πρόβατα κι άγρια λάφια
και τ' αναγκάζει η πείνα του να πάει να δοκιμάσει
αρνιά, κι αν είναι ένα γερό μαντρί να το πατήσει
έτσι ο Δυσσέας έμελλε τις κόρες ν' ανταμώσει,
μ' όλη τη γύμνια του, γιατί τον έσπρωχνε η ανάγκη.
Μα σ' όλες φάνηκε φριχτός, απ' άρμες ρημασμένος,
140 και τρομαγμένες σκόρπισαν άλλη απ' αλλού στους λόφους.

Μονάχη η κόρη στάθηκε τ' Αλκίνου, γιατί θάρρος
της έδωσε η θεά Αθηνά το φόβο παίρνοντάς της.
Στάθηκε εμπρός του ασάλευτη. Κι ανάδευε ο Δυσσέας,
της κόρης της ροδόδωρης τα γόνατα να πιάσει,
είτε απ' αλάργα με γλυκά να της μιλήσει λόγια,
πού πέφτει η χώρα να του πει και να του δώσει ρούχα.
Κι εκεί που συλλογίζονταν καλύτερό του βρήκε
με γλυκά λόγια από μακριά να την παρακαλέσει,
μήπως και της κατοφανεί το γόνα αν της αγγίξει.

150 Κι ευτύς της είπε με γλυκά πονηρεμένα λόγια·
«Σπλαχνίσου με, βασίλισσα. Θνητή για αδάνατη είσαι;
Αν είσαι κάποια απ' τις δεές που χείρονται τα ουράνια,
μονάχα με την Άρτεμη, του Δία εγώ την κόρη,
σε προσομοιάζω στη μορφή, στ' ανάστημα, στα κάλλη.

Κι αν είσαι πάλε απλή θνητή, που κατοικάς στον κόσμο,
μακάριος ο πατέρας σου κι η σεβαστή σου η μάνα,
μακάρια και τ' αδέρφια σου. Πόσο η καρδιά τους πάντα
δ' αναγαλλιάζει μέσα τους, από χαρά για σένα,
τέτοιο βλαστάρι στο χορό να μπαίνει άμα το βλέπουν.

160 Κι απ' όλους πιο μακαριστός ασύγκριτα τους άλλους
που βγει στα δώρα νικητής και σε κερδίζει ταίρι.
Γιατί ποτέ τα μάτια μου δεν είδαν τέτοιο πλάσμα,
άντρα ή γυναίκα. Θάμπωσαν τα μάτια μου όταν σ' είδα.
Μόνο στη Δήλο μια φορά πλάι στο βωμό του Απόλλου,
τέτοιο δροσάτο φοινικιάς βλαστάρι είδα ν' ανθίζει.
Πήγα κι εκεί. Λαός πολύς μ' ακλούδαε στο ταξίδι,
όπου γραφτό τις πιο βαριές να δοκιμάσω πίκρες.
Κι όπως εκείνο ώρα πολλή με θάμπωσε όταν το 'δα,
γιατί απ' τη γης δε φύτρωσε φυτό παρόμοιο ακόμα,

170 έτσι και συ με θάμπωσες, παρθένα, κι όλος τρέμω,
μ' όσες κι αν έχω συμφορές, το γόνα σου να πιάσω.
Ψες γλίτωσα απ' τη θάλασσα την εικοστή πια μέρα
που μ' έδερναν τα κύματα κι οι πιο σφοδρές αντάρες
μέσα απ' του Ωγύγη το νησί. Και μ' έριξε εδώ τώρα
η μοίρα κι άλλες συμφορές να δοκιμάσω ακόμα,
γιατί θαρρώ πώς οι θεοί κι άλλα πολλά μου γράφουν.
Κάμε ένα έλεος, Κυρά. Με την ψυχή στο στόμα
στα χέρια σου πρωτόπεσα κι άλλους δεν ξέρω ανθρώπους
που κατοικούν τη χώρα αυτή και χαίρονται τον τόπο.

180 Έλα την πόλη δείξε μου και δώσ' μου ένα αποφόρι,
μαζί σου αν έφερες εδώ τα ρούχα να τυλίξεις.
Κι ας σου χαρίσουν οι θεοί όσα ζητά η καρδιά σου,
άντρα και σπίτι, και γλυκιά μέσα του αγάπη ας κλείσουν.
Γιατί δεν έχει πιο όμορφο παρ' όταν με μια γνώμη
αγαπημένο αντρόγυνο φροντίζει για το σπίτι.
Καημός μεγάλος στους οχτρούς, στους συγγενείς λαχτάρα,
που πρώτα αυτοί μες στην καρδιά καλύτερα τη νιώθουν».
Κι η ασπροχέρα η Ναυσικά τ' απάντησε έτσι κι είπε·

- «Ἐένε, δε φαίνεσαι άκριτος μήτε άνθρωπος τυχόντας.
190 Στον κόσμο ο Δίας μόνος του μοιράζει τ' αγαθά του,
σε βασιλιάδες και φτωχούς, καθώς το θέλει εκείνος.
Αυτά και σένα σου 'δωσε και πρέπει να υπομένεις.
Και τώρα της πατρίδας μου σαν πάτησες το χώμα,
δε θα σου λείπει φόρεμα μήτε άλλο απ' όσα πρέπει
να λάβει ξένος δύστυχος που θα μας συναντήσει.
Και θα σου δείξω πρόθυμα την πόλη και θα μάθεις
και του λαού της τ' όνομα. Τη χώρα αυτή οι Φαιάκοι
την έχουν κι είμαι κόρη εγώ του ξακουσμένου Αλκίνου,
που θάρρος και ζωή απ' αυτόν κρατιέται των Φαιάκων».
- 200 Είπε και τις σγουρόμαλλες φωνάζει παρακόρες·
«Σταθείτε· γιατί φύγατε, κορίτσια, που είδατε άντρα;
Μήπως και φοβηθήκατε κανείς οχτρός πως είναι;
Δε βρίσκεται ούτε θα βρεθεί το παλικάρι τ' άξιο,
που θα 'ρθει εδώ τον πόλεμο να φέρει στους Φαιάκους,
γιατί οι αθάνατοι θεοί μας προστατεύουν όλοι
κι αλάργα μες στο πέλαγο τ' αφροπερικλεισμένο
καδόμαστε παράμεροι, μήτε μας σμίγουν άλλοι.
Μα αυτός ο δύστυχος εδώ ναυαγισμένος ήρθε
και πρέπει να τον σώσουμε. Γιατί τους στέλνει ο Δίας
210 φτωχούς και ξένους. Πρόσχαρο το λίγο που θα δώσεις.
Μα ελάτε, κόρες, δώστε του φαί - πιστό του ξένου
και στο ποτάμι λούστε τον, σε απάνεμο ένα μέρος».
Είπε, κι οι κόρες στάθηκαν κι έσπρωχνε η μια την άλλη,
και σ' ένα απόσκιο οδήγησαν το θεϊκό Δυσσέα,
καθώς τους είπε η Ναυσικά, του Αλκίνου η θυγατέρα.
Κοντά του ρούχα του 'βαλαν, χιτώνα και χλαμύδα,
του 'δωσαν και ροϊ χρυσό με λάδι υγρό γεμάτο,
και τον καλούσαν να λουστεί στου ποταμού το ρέμα.
Τότε ο Δυσσέας γύρισε στις παρακόρες κι είπε·
220 «Κορίτσια, λίγο απόμερα σταθείτε να ξεπλύνω
την άρμη αυτή απ' τις πλάτες μου και να τριφτώ με λάδι
κι έχω καιρό σταλιά αλοιφή ναβάλω στο κορμί μου.

Στο φανερό δε λούζομαι. Γιατί ντροπή μου το 'χω
μπροστά σε σγουροπλέξουδα να γυμνωθώ κορίτσια».
Έτσι είπε, κι έφυγαν μακριά και τα 'πανε της κόρης.
Τότε ο Δυσσέας έλουξε την άρμη στο ποτάμι,
που σκέπαζε τις πλάτες του και τους θρεμμένους του ώμους,
κι απ' το κεφάλι σφούγγιζε της θάλασσας την άχνα.
Σαν έλουσε όλο το κορμί και τρίφτηκε με λάδι,
230 τα ρούχα τότε φόρεσε που του 'δωσε η παρθένα,
κι η Διογέννητη Αθηνά τον έκανε να δείχνει
σαν πιο ψηλός και πιο παχύς και τα σγουρά μαλλιά του
πέφτανε απ' το κεφάλι του που μοιάζανε ζουμπούλια.
Κι όπως τεχνίτης ξακουστός με μάλαμα χρυσώνει
τ' ασήμι, που τον έμαθαν λογής να ξέρει τέχνες
η Αθηνά κι ο Ήφαιστος, κι έργα πανώρια φτιάνει,
έτσι μια χάρη του 'χυνε κι εκείνου στο κορμί του.
Πήγε έπειτα και κάθισε στης θάλασσας την άκρη
χάρες γεμάτος κι ομορφιές που σάστιζε η παρθένα.
240 Τότε έτσι στις σγουρόμαλλες τις παρακóρες είπε·
«Ακούστε κάτι να σας πω, κρινόχερα κορίτσια.
Δίχως τη γνώμη των θεών που κατοικούν στα ουράνια
δεν ήρθε αυτός ο άνθρωπος στη χώρα των Φαιάκων.
Πρωτύτερα μου φάνηκε πως είναι ασκημομούρης,
μα τώρα μοιάζει των θεών που χαίρονται τα ουράνια.
Μακάρι τέτοιος να 'τανε γραφτός για μένα ο άντρας
του τόπου κάτοικος κι εδώ να 'θελε αυτός να μείνει.
Μα ελάτε, κόρες, δώστε του φαί - πιστό του ξένου».
Έτσι είπε, κι όλες πρόθυμα της άκουσαν τα λόγια,
250 και στο Δυσσέα βάλανε μπροστά του φαγοπότι.
Κι έτρωγε κι έπινε αρπαχτά ο δεϊκός Δυσσέας,
γιατί είχε μέρες που μπουκιά δεν έβαλε στο στόμα.
Κι η ασπροχέρα η Ναυσικά σκέφτηκε τότε ένα άλλο.
Τα ρούχα πρώτα δίπλωσε και τα 'βαλε στ' αμάξι
κι έξεψε τα χοντρόνυχα μουλάρια και μονάχη
απάνου ανέβηκε έπειτα κι έτσι είπε στο Δυσσέα·

«Σήκω να πάμε, ξένε, πια στη χώρα, να σε στείλω
στον συνετού πατέρα μου το σπίτι, όπου τους πρώτους
Φαιάκους όλους μαζωχτούς θαρρώ πως θα γνωρίσεις.

260 Μόν' έλα κάμε όπως σου πω. Θαρρώ πως κόβει ο νους σου.
Χωράφια ενόσω παίρνοντας και δουλεμένους τόπους,
πίσω απ' τ' αμάξι να 'ρχεσαι τρεχάτα με τις δούλες,
κι εγώ μπροστά πηγαίνοντας θα σ' οδηγώ στο δρόμο.
Κι όταν στην πόλη φτάσουμε με τους ψηλούς της πύργους,
εκεί λιμάνι έχει όμορφο στο 'να και στ' άλλο μέρος,
πόχει το έμπα του στενό κι έχουν εκεί τραβήξει
τα τρεχαντήρια στη στεριά, καθένα στη σκεπή του.
Γύρω στον όμορφο ναό του Ποσειδώνα υπάρχει
κι η αγορά μ' ασήκωτες πέτρες στη γης χωμένες,

270 στρωμένη, όπου των караβιών τ' άρμενα μέσα φτιάνουν,
τα παλαμάρια, τα πανιά και ξύνουν τα κουπιά τους.
Γιατί οι Φαιάκοι για σπαδιά δε νοιάζονται ή δοξάρια,
μόν' για κατάρτια και κουπιά κι ισόμετρα καράβια,
που στον αφρό της θάλασσας τα χαίρονται να τρέχουν.
Δε δέλω αυτοί ξοπίσω μου πικρά ν' αρχίσουν λόγια,
γιατί κανένας δεν ψηφά τον άλλο μες στη χώρα.
Κι έτσι ίσως πούνε οι πιο κακοί όταν με ιδούν στο δρόμο·
«Ποιος να 'ναι εκείνος ο ψηλός κι ομορφοκαμωμένος
πόρχεται με τη Ναυσικά; Πού να τον βρήκε τάχα;

280 Ίσως τον πάρει κι άντρα της. Μπορεί ναυαγισμένον
τον πήρε απ' το καράβι του να τον φιλοξενήσει
ξενομερίτη, αφού κοντά δεν έχουμε γειτόνους.
Ή θα 'ναι αδάνατος θεός που με τις προσευχές της
κατέβηκε απ' τον ουρανό για πάντα να την έχει.
Κάλλιο αν το πέτυχε απ' αλλού το ταίρι της η ίδια,
αφού τους ντόπιους δεν ψηφά κι ας τη ζητούν τα πρώτα
του τόπου τ' αρχοντόπουλα μες στους Φαιάκους όλους».
Έτσι ίσως πούνε, και ντροπή τα λόγια αυτά ν' ακούσω.
Γιατί κι εγώ κατηγορώ τις άλλες που τα κάνουν,

290 που δίχως του πατέρα τους τη γνώμη και της μάνας

και πριν ακόμα παντρευτούν τα παλικάρια σμίγουν.
Μόν' άκου, ξένε, γλήγορα να ιδείς πώς θα σε στείλει
με το καλό ο πατέρας μου να πας για την πατρίδα.
Στο δρόμο τ' όμορφο θα ιδείς της Αθηνάς το δάσος
όλο από λεύκες, με πηγή κι ολόγυρα λιβάδι.
Εκεί είναι του πατέρα μου το δροσερό περβόλι,
τόσο απ' τη χώρα αλαργινό που ακούνε όταν φωνάζεις.
Κάτσε να καρτερείς εκεί λιγάκι όσο να πάμε
στη χώρα και να φτάσουμε στο πατρικό μου σπίτι.

300 Κι απάνω κάτω όταν σκεφτείς πως είμαστε φτασμένοι,
ξεκίνα τότε πια να 'ρθεις στη Χώρα των Φαιάκων,
και ρώτα του πατέρα μου το σπίτι να σου δείξουν.
Να το βρεις εύκολα μπορείς. Και τα μωρά το ξέρουν,
γιατί άλλο σπίτι δε θα βρεις, κανένα μες τη χώρα
να μοιάζει με του βασιλιά τ' Αλκίνου το παλάτι.
Κι όταν περάσεις την αυλή, στο πρόσπιτο όταν φτάσεις,
πέρα απ' τις σάλες γλήγορα στη μάνα μου να φτάσεις.
Κοντά στη στια θα κάθεται και στις φωτιές τη λάμψη,
δαλασσογάλανο μαλλί στ' αδράχτι της θα κλώθει,
310 στο στύλο απάνου ακουμπιστή, που θα σαστίσει ο νους σου,
κι ολόγυρά της κάθονται κοντά της κι άλλες σκλάβες.
Κοντά της κι ο πατέρας μου το θρόνο του έχει στήσει
και κάθεται σάμπως θεός και πίνει το κρασί του.
Προσπέρασέ τον κι άγγιξε της μάνας μου το γόνα,
γοργά να ιδείς χαρούμενος του γυρισμού τη μέρα,
κι ας είναι αλάργα ο τόπος σου. Κι από καλό αν σε πάρει,
έχεις ελπίδα σύντομα να ιδείς τους ποδητούς σου,
να φτάσεις στη πατρίδα σου και στ' αρχοντόσπιτό σου».

Είπε, και με λαμπρό καμψί βάρεσε τα μουλάρια
320 και πίσω αφήσανε μεμιάς τ' αφρότρεχο ποτάμι
και τρέχανε ακατάπαυτα τα πόδια τους χτυπώντας.
Κρατούσε η κόρη τα λουριά κι αλαφροσαλαγούσε,
πεζοί ξοπίσω να 'ρχονται οι δούλες κι ο Δυσσέας.
Κι ο ήλιος πια βασίλεψε σαν ήρθανε στο δάσος

το δοξαστό της Αθηνάς, κι έκατσε εκεί ο Δυσσέας
κι έτσι άρχισε παράκληση να κάνει στην Παλλάδα·
«Άκου με, κόρη ανίκητη τ' ασπιδοφόρου Δία,
τώρα καν άκου με αφού πριν δε μ' άκουσες ποτέ σου
όταν με θαλασσόπνιγε ο Σαλευτής του κόσμου.

330 Κάμε να βρω απ' τους Φαίακες λίγη σπλαχνιά κι αγάπη».
Είπε, και την παράκληση του ξάκουσε η Παλλάδα,
μα δεν του φανερώθηκε, γιατί τον αδερφό της
τον πατρικό σεβόντανε, που του δεϊκού Δυσσέα
πάδος του κράταε άσθηστο πριν φτάσει στην πατρίδα.

η ραψωδία

Όδυσσέως είσοδος προς Άλκίνοιν.
(Είσοδος του Οδυσσέα στα ανάκτορα
του Αλκίνοου)

Ο Οδυσσέας στο παλάτι του Αλκίνοου.

Jan Styka, 1858-1925.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

10

Τότε έτσι ευχόντανε ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας,
και τα μολάρια φέρανε τη Ναυσικά στη χώρα.
Σαν ήρθε στου πατέρα της το ξακουστό παλάτι,
στάδηκε στις αυλόπορτες κι όμοιοι θεοί σταθήκαν
τ' αδέρφια της ζερβόδεξα κι έλυσαν απ' τ' αμάξι
τα ζώα και κουβάλησαν όλα τα ρούχα μέσα.
Πήγε κι αυτή στον πύργο της. Φωτιά της είχε ανάψει
για Ηπειρώτισσα γριά, η δούλα της Βρυμέδη,
που μια φορά απ' την Ήπειρο την έφεραν τα πλοία
και δώρο του την έκαναν του βασιλέα Αλκίνοου,
που σαν αδάνατο θεό τον λάτρευε το πλήθος.
Την ασπροχέρα Ναυσικά αυτή είχε μεγαλώσει
κι αυτή φωτιά της άναψε κι ετοίμασε τραπέζι.
Κίνησε τότε κι ο θεϊκός Δυσσέας για τη χώρα,
κι η Αθηνά μ' ένα δολό τον σκέπαζε σκοτάδι
για το καλό του, μη τον δει κανείς απ' τους Φαιάκους
και τον πειράξει ο λόγος του και τον ρωτούν ποιος είναι.

Κι ότι έμελλε στην ποδητή να μπει τη χώρα μέσα,
να! βγήκε η φωτοστάλαχτη θεά Παλλάδα εμπρός του,
20 όμοια με κόρη απάρθρα που σήκωνε μια στάμνα.
Μπροστά του στάθηκε κι ευτύς τη ρώτησε ο Δυσσέας
«Δε θα μου δείξεις, λυγερή, τ' Αλκίνου το παλάτι,
που βασιλεύει εδώ σ' αυτού του τόπου τους ανθρώπους;
Ξένος εγώ, ταλαίπωρος, πρώτη φορά μου τώρα
ήρθα από τόπους μακρινούς, γι' αυτό κι εδώ κανένα
δεν ξέρω, απ' όσους κατοικούν στη χώρα και στον τόπο».
Πάλε η κουκουβαγιόθωρη τ' απάντησε η Παλλάδα·
«Ξένη πατέρα, πρόθυμα το σπίτι να σου δείξω
που θέλεις, γιατί βρίσκεται κοντά στο πατρικό μου.
30 Μόν' έλα ακλούδα εσύ σιγά κι εγώ οδηγώ στο δρόμο.
Και σε κανένα μη μιλάς, μη στρέφεις να τους βλέπεις.
Γιατί τους ξένους όλοι εδώ δεν τους πολυχωνεύουν,
μήτε τους παίρνουν με χαρά να τους φιλοξενήσουν.
Πέτονται μόνο στα γοργά, τα φτερωτά καράβια,
που διαπερνούν τα πέλαγα. Γιατί μια τέτοια χάρη
ο Σαλευτής τους χάρισε. Και τα γοργά τους πλοία
σαν τα πουλιά στη θάλασσα και σαν τη σκέψη τρέχουν».
Είπε και κίνησε γοργά πρώτη μπροστά η Παλλάδα
κι αυτός ξοπίσω στης θεάς τα βήματα ακλουθούσε.
40 Κι όπως στη χώρα ερχόντανε, περνώντας μες στον κόσμο,
κανείς απ' τους κοσμάκουστους Φαιάκους δεν τον είδε,
γιατί δεν άφηνε η θεά η λατρευτή Παλλάδα,
και για καλό του με δείκό τον σκέπαζε σκοτάδι.
Θάμαζε εκείνος τα γοργά καράβια, τα λιμάνια,
τις αγορές των αρχηγών και τα ψηλά τα κάστρα,
—θάμα να βλέπεις— διάπλατα, φραγμένα με παλούκια.
Σαν έφτασαν στου βασιλιά το ξακουστό παλάτι,
πρώτη η κουκουβαγιόθωρη θεά Παλλάδα του 'πε·
«Να το παλάτι που ζητάς, πατέρα, να σου δείξω,
50 όπου τους θεογέννητους τους πρωταρχόντους θα βρεις
τραπέζι να 'χουν, κι άφοβα πήγαινε κι έμπα μέσα.

Ο δαρρεμένος άνθρωπος καλύτερα τελειώνει
κάθε δουλειά, κι ας έρχεται μακριά από ξένους τόπους.
Πρόσπεσε στη βασίλισσα μες στο παλάτι πρώτα.
Τη λένε Αρήτη, και βαστά κι η ίδια απ' τους προγόνους,
που τον Αλκίνο γέννησαν, το βασιλιά του τόπου.
Έκαμε πρώτα ο Σαλευτής του κόσμου το Ναυσίδο
με την Περίβοια, ασύγκριτη στην ομορφιά γυναίκα,
στερνή του μεγαλόκαρδου Βρυμέδου θυγατέρα,
60 που μια φορά βασίλεψε στους άφοβους Γιγάντους.
Μα με τον άσεβο λαό χαλάστηκε κι ο ίδιος.
Με εκείνη ο Σείστης πλάγιασε κι έκαμε το Ναυσίδο,
που στους Φαίακους έπειτα βασίλεψε, και γιους του
έκαμε το Ρηξήνορα και τον αφέντη Αλκίνο.
Νιόπαντρο ακόμα, δίχως γιο, πήρε τον πρώτο ο Φοίβος,
κι ένα κορίτσι πρόφτασε ν' αφήσει, την Αρήτη,
που ταίρι του την έκαμε ο βασιλιάς Αλκίνος,
και την τιμούσε όπως καμιά στον κόσμο άλλη γυναίκα,
απ' όσες παντρευτήνανε και κυβερνήσαν σπίτι,
70 ακόμα δεν τιμήθηκε. Έτσι όλοι απ' την καρδιά τους
και τα παιδιά της κι ο λαός κι ο βασιλιάς Αλκίνος,
τη σέβονται και σαν θεά να βλέπουν τη δοξάζουν,
όταν στην πόλη φαίνεται. Γιατί είναι στολισμένη
με γνώση, κι όσες αγαπά, ακόμα και στους άντρες,
λύνει όλες τους τις διαφορές. Από καλό αν σε πάρει,
έχεις ελπίδα στη γλυκιά πατρίδα να γυρίσεις,
να ιδείς ξανά τους φίλους σου, να πας στ' αρχοντικό σου».
Έτσι είπε κι έφυγε· έπειτα η λαμπερή Παλλάδα
μες στον αστέρευτο γιάλο και τη χαριτωμένη
80 Σχεριά ξοπίσω αφήνοντας, στον Μαραδώνα πήγε,
κι έπειτα στην πλατύδρομη Αθήνα κι εκεί μπήκε
μες στου Ερεχθέα το ναό το μαρμαροχτισμένο.
Στ' Αλκίνου πήγε το λαμπρό παλάτι κι ο Δυσσέας,
κι όπως στεκόντανε πολλά λογάριζε στο νου του,
προτού πατήσει τη μπασιά τη χαλκοκαμωμένη.

Γιατί μια λάμψη χύνονταν σα φεγγαριού, σαν ήλιου,
απ' όλο τ' αφηλόσκεπο τ' Αλκίνου το παλάτι.
Χάλκινοι οι τοίχοι πήγαιναν απ' τη μπασιά ως το βάθος,
κι είχαν μια ζώνη από γυαλί γαλάζιο γύρω γύρω.

90 Χρυσές οι πόρτες – το ψηλό παλάτι μέσα κλειούσαν,
και σε κατώφλι χάλκινο στεκόντανε ασημένιοι
οι παραστάτες, κι αργυρό τ' ανώφλι ήταν απάνω,
και το κρικέλι ολόχρυσο. Στο 'να και στ' άλλο μέρος
είχε σκυλιά από μάλαμα κι ασήμι καμωμένα,
που τα 'χε φτιάσει ο Ήφαιστος με τη σοφή του τέχνη,
να του φυλούν τ' αρχοντικό τ' αντρειωμένου Αλκίνου,
κι αδάνατα κι αγέραστα να στέκουν εκεί πάντα.

Γύρω στον τοίχο είχε θρονιά, στο 'να και στ' άλλο μέρος
χτισμένα αράδα, που άρχιζαν απ' τη μπασιά ως το βάθος,

100 όλα στρωμένα με ψιλά καλόφαντα σεντόνια,
τεχνίτρες που τα ξέφαναν, κι απάνω των Φαιάκων
καθόντανε οι πρωτάρχοντες και τρώγανε και πίναν,
γιατί είχαν όλα τ' αγαδά. Και σε καλοχτισμένες
βάσες, αγάλματα χρυσά παιδιών ήταν στημένα,
που μες στα χέρια τους δαδιά κρατούσαν αναμμένα,
μ' αυτά στους ομοτράπεζους να φέγγουν κάθε νύχτα.

Πενήντα σκλάβες το ψηλό παλάτι είχε όλες όλες,
κι άλλες σε μύλους άλεθαν στάρι ξανθό σα μήλο,
κι άλλες πάλε έφαιναν πανιά και κλώθανε στ' αδράχτι,

110 καθώς τα φύλλα της ψηλής της λεύκας καδισμένες,
και τόσο τα 'φαιναν κρουστά, που λάδι δεν περνούσε.
Κι ως είναι απ' όλους πιο καλοί τεχνίτες οι Φαιάκοι
να κυβερνούν στη θάλασσα τα φτερωτά καράβια,
έτσι είναι κι οι γυναίκες τους στον αργαλειό τεχνίτρες.
Γιατί τους χάρισε η θεά Παλλάδα αυτή τη χάρη,
να ξέρουν όμορφες δουλειές, περίσσια γνώση να 'χουν.
Στ' απόξω μέρος της αυλής, κοντά στις πόρτες, είχε
μεγάλο κήπο, τέσσερων στρεμμάτων, κι ένας φράχτης
γύρω τον έφραζε παντού. Κι εκεί μεγάλα δέντρα,

- 120 φύτρωναν δροσερά, αχλαδιές, ροδιές, μηλιές με μήλα,
συκιές γλυκόκαρπες κι ελιές απάνω στον αδό τους,
που δεν τους έλειπε ο καρπός – χειμώνα καλοκαίρι,
μήτε ποτέ τον έχαναν, μόν’ άπαυτα φυσώντας
ο Ζέφυρος άλλον γεννά κι άλλον τον ωριμάζει.
Μετ’ απ’ τ’ αχλάδια, αχλάδια ανθούν, μετά απ’ τα μήλα, μήλα,
σύκο στο σύκο γίνεται, σταφύλι στο σταφύλι.
Είχε κι ένα πολύκαρπο αμπέλι φυτεμένο.
Άλλες του λιάστρες ξήραινε σε γης στρωμένη ο ήλιος
κι άλλα σταφύλια που τρυγούν κι άλλα πατούν ξοπίσω.
- 130 Βγάζουν την αγουρίδα εμπρός, που τον ανθό της ρίχνει,
κι άλλων γυαλίζει η ράγα τους. Και στους στερνούς τους όργους,
λογής με τέχνη φύτρωναν πρασιές πάντα ανδισμένες.
Δυο θρύσες έτρεχαν, κι η μια πότιζε όλο τον κήπο,
κι απ’ το κατώφλι της αυλής, η άλλη απ’ τ’ άλλο μέρος,
προς το παλάτι πήγαινε, όδε έπαιρνε κι ο κόσμος.
Τέτοια χαρίσανε οι θεοί δώρα λαμπρά του Αλκίνου.
Εκεί στεκόντανε ο δεικός και θάμαζε ο Δυσσέας.
Κι όλα πια σαν τα χόρτασαν τα μάτια του να βλέπουν,
μπήκε πια μέσα με σπουδή, περνώντας το κατώφλι.
- 140 Και βρήκε εκεί τους αρχηγούς κι αρχόντους των Φαιάκων
στον υπνοδότη τον Ερμή να στάζουν τα ποτήρια,
που του ’καναν παράκληση στο τέλος πριν πλαγιάσουν.
Τότε απ’ τη σάλα πέρασε, μ ένα πυκνό σκοτάδι,
που του περίχυνε η θεά Παλλάδα, σκεπασμένος,
όσο που στη βασίλισσα και στον Αλκίνο πήγε.
Στα γόνατά της άπλωσε τα χέρια του ο Δυσσέας
και τότε πια του σκόρπισε το δεικό σκοτάδι.
Όλοι σταδήκαν άλαλοι μπροστά του σαν τον είδαν
και σάστιζαν να τον θωρούν κι αυτός τους ξόρκιζε έτσι·
- 150 «Αρήτη, κόρη του άρχοντα Ρηξήνορα, προσπέφτω
στα πόδια σου ο πολύπαδος και στο γλυκό σου ταίρι
και σ’ όλους τους πρωτάρχοντες. Είδε όλα τ’ αγαθά τους
να τους χαρίσουν οι θεοί, ν’ ασπρίσουν, να γεράσουν,

και στα παιδιά τους έπειτα ν' αφήσουν τα καλά τους
κι όλα τα δικαιώματα πόχει ο λαός τους δώσει.
Στείλε κι εμένα γλήγορα στην ποδητή πατρίδα,
γιατί με δέρνουν συμφορές αλάργα απ' τους δικούς μου».

Είπε και κάθησε έπειτα κοντά στις στίας τη λάμψη,
στη στάχτη απάνω κι άλαλοι στεκόντανε όλοι οι άλλοι.

160 Και με καιρό τους μίλησε ο μαχητής Εχένης,
πού 'ταν ο γεροντότερος απ' όλους τους Φαιάκους,
πρώτος στους λόγους κι ήξερε πολλά και περασμένα.
Αυτός με λόγια γνωστικά τους μίλησε έτσι κι είπε·
«Δεν είναι, Αλκίνο, αυτό σωστό, μήτε, να πεις, ταιριάζει,
χάμω στη στία να κάθεται στη στάχτη απάνω ο ξένος
κι όλοι μουδιάζουν, λόγο σου ν' ακούσουν καρτερώντας.

Μόν' έλα τώρα σήκωσε τον ξένο να καδίσει
σ' ένα αργυρόκαρφο θρονί κι οι κράχτες ας κεράσουν
πάλε κρασί, να στάξουμε στο βροντορίχτη Δία,
170 που προστατεύει η χάρη του τους ξένους, κι η οικονόμα
απ' ό,τι μέσα βρίσκεται φαΐ στον ξένο ας δώσει».

Το λόγο αυτό σαν άκουσε ο λατρευτός Αλκίνος,
πήρε απ' το χέρι το σοφό πολύτεχνο Δυσσέα,
σηκώνοντάς τον απ' τη στία, και σε θρονί πανώριο
τον κάδισε, σηκώνοντας το γιο του Λαιοδάμα,
που δίπλα του καθόντανε κι αγαπημένος του ήταν.
Μια παρακόρη με χρυσό πεντάμορφο λαγήνι
νερό του χύνει να νιφτεί σε μια αργυρή λεκάνη,
κι εμπρός του μάκρου του 'στρωσε και σκαλιστό τραπέζι.

180 Κι η σεβαστή κελάρισσα ψωμιά του κουβαλούσε
κι άλλα προσφάγια πληθερά μετά χαράς ό,τι είχε.
Κι έτρωγε κι έπινε ο δεικός πολύπαδος Δυσσέας.
Τότε τον κράχτη ο δυνατός Αλκίνος πρόσταξε έτσι·
«Ποντόνα, κέρνα μας κρασί και μοίρασε μας σ' όλους
με τη σειρά, να στάξουμε στο βροντορίχτη Δία,
που πάντα τους καλόδεχτους τους ξένους συνοδεύει».

Έτσι είπε και γλυκό κρασί τους κέρασε ο Ποντόνας

και σ' όλους μοίρασε σειρά για δέηση στα ποτήρια.
Σαν έσταξαν κι ήπιαν κρασί όσο ήθελε η καρδιά τους,
190 το λόγο πήρε ο σεβαστός Αλκίνος, και τους είπε·
«Ακούστε με, όλοι οι αρχηγοί κι αρχόντοι των Φαιάκων,
για να σας πω όσα μου ζητά μέσα η καρδιά στα στήθια.
Τώρα που φάγατε, ο καθείς στο σπίτι του ας πλαγιάσει
και την αυγή φωνάζουμε κι άλλους δημογερόντους
για να φιλοξενήσουμε τον ξένο στο παλάτι,
και διαλεχτά να σφάξουμε στους αθανάτους βόδια,
κι έπειτα να φροντίσουμε του ξένου το ταξίδι,
πώς με δική μας συνοδεία, δίχως φροντίδα ή κόπο,
να πάει γοργά χαρούμενος στην ποδητή του χώρα,
200 όσο κι αν είναι απόμακρη, κι ούτε κακό στο δρόμο
να μην του τύχει ή πάδημα στον τόπο του πριν φτάσει.
Κι εκεί πια θα 'βρει στα στερνά, όσα η βαριά του μοίρα
του 'γραψε, αφότου η μάνα του τον έφερε στον κόσμο.
Αν όμως είναι τ' ουρανού θεός κατεβασμένος,
τότε άλλο πια σοφίζονται στο νου τους οι ουράνιοι.
Γιατί συχνά ολοφάνεροι στα περασμένα χρόνια
φαινότανε, όταν είχαμε λυτρωτικές θυσίες
κι όπου κι εμείς καδόντανε και τρώγανε κοντά μας.
Κι αν μόνος του πηγαίνοντας τους έβρισκε διαβάτης,
210 δεν του κρυβόντανε οι θεοί, γιατί είμαστε γενιά των,
ως οι Κυκλώπιοι στη φυλή την άγρια των Γιγάντων».
Τότε έτσι κι ο πολύσοφος τ' απάντησε ο Δυσσέας·
«Αλκίνο, τέτοια συλλογή στο νου σου μην την βάξεις,
γιατί δε μοιάζω των θεών που χαίρονται τα ουράνια,
στ' ανάστημα και στη μορφή, μόν' των θνητών ανθρώπων.
Κι αν ξέρετε ποιοι πέρασαν τις πιο μεγάλες πίκρες
στον κόσμο, μόνο εγώ μ' αυτούς να συγκριθώ ταιριάζει
και πιο πολλά θα τα 'λεγα τα βάσανά μου ακόμα,
όσα μου τύχανε άπειρα κι από θεών κατάρα.
220 Αφήστε με όμως μια μπουκιά στο στόμα μου ναβάλω.
Γιατί δεν έχει απ' την κοιλιά την έρμη άλλο κανένα

στον κόσμο πιο ξεδιάντροπο, που στανικώς σε βάζει
να τη νοιαστείς, μ' όσους καημούς, μ' όσες κι αν έχεις λύπες,
όπως κι εμένα, που καημοί τα στήθια μου πληγώνουν
κι αυτή ζητά ακατάπαυτα να τρώγω και να πίνω,
να λησμονώ τα πάδια μου και να γεμίζω εκείνη.
Και σεις σαν ξημερώσει η αυγή νοιαστείτε το ταξίδι,
και στείλτε με το δύστυχο στην ποθητή πατρίδα,
που πέρασα άπειρα δεινά. Κι ας μου κοπεί η ζωή μου,
230 όταν πια ιδώ το σπίτι μου, τους δούλους μου, το βιός μου».
Έτσι είπε κι όλοι παίνεσαν και είπαν το ναι, να στείλουν
τον ξένο στην πατρίδα του που φρόνιμα μιλούσε.
Σαν έσταξαν κι ήπιαν κρασί όσο ήθελε η καρδιά τους,
στο σπίτι του ξεκίνησε να κοιμηθεί ο καθένας
κι απόμεινε ο πολύσοφος Δυσσέας στο παλάτι.
Κοντά του κάθισε ο θεϊκός Αλκίνος κι η Αρήτη,
κι οι παρακόμερες σήκωναν σε λίγο το τραπέζι,
Τότε έτσι πρώτη μίλησε η λευκοχέρα Αρήτη,
γιατί τα ρούχα γνώρισε χλαμύδα και χιτώνα,
240 σαν τα είδε, που τα ξέφανε μονάχη με τις σκλάβες,
και κράζοντάς τον του λαλεί με φτερωμένα λόγια·
«Εγώ θα κάμω την αρχή να σε ρωτήσω, ξένε,
ποιος είσαι; Πόδε κόπιασες; Ποιος σου 'δωσε τα ρούχα;
Δεν είπες θαλασσόδαρτος στον τόπο μας πώς ήρθες;»
Τότε έτσι κι ο πολύσοφος της απαντά ο Δυσσέας·
«Σα δύσκολο, βασίλισσα, να σου τα πω ως το τέλος,
όσα μου δώσανε οι θεοί να δοκιμάσω πάδια·
Κι όσο κι αυτό που με ρωτάς, εγώ να στο ξηγήσω.
Αλάργα είναι στο πέλαγο κάποιο νησί Ωγυγία,
250 όπου μια φοβερή θεά δολοτεχνίτρα μένει,
του Άτλαντα η κόρη η Καλυψώ με τις σγουρές πλεξούδες.
Μήτε θεός μήτ' άνθρωπος κανένας δεν τη σμίγει,
και μόνο εμένα μ' έφερε στο σπίτι της η μοίρα
τον έρμο, αφού με φλογερό αστροπελέκι ο Δίας
μου 'καψε μισοπέλαγα το γλήγορο καράβι

κι όλοι οι άλλοι διαλεχτοί συντρόφοι μου χαθήκαν,
και την καρίνα εγώ αγκαλιά του καραβιού κρατώντας,
μέρες εννιά παράδερνα. Τη δέκατη πια νύχτα
με πήγαν οι αδάνατοι θεοί στην Ωγυγία,
260 όπου μια φοβερή θεά πανώρια κατοικούσε,
η Καλυψώ, και πρόθυμα να με φιλοξενήσει
με πήρε αυτή και μ' έφερε και σ' όλη τη ζωή μου
αδάνατο κι αγέραςτο μου 'λεγε να με κάμει.
'Όμως ποτέ δεν έπειθε στα στήθια την καρδιά μου.
'Εμεινα ασάλευτος εκεί μαζί της επτά χρόνια
κι όλο με δάκρυα μούσκευα πικρά άλιωτα ρούχα
που μου 'δωσε. Σαν έφτασε ο όγδοος ο χρόνος,
μ' άφησε τότε στη γλυκιά πατρίδα να γυρίσω,
θες από δέλημα θεού, θες που άλλαξε πια γνώμη.
270 Μ' ένα σκαφί καλόδετο μ' έστειλε ν' αρμενίσω
κι άφθονο μου 'δωσε ψωμί, γλυκό κρασί και ρούχα
κι ένα αγεράκι απόλυσε γλυκόπνευτο και πρύμο.
Μέρες τραβούσα δεκαφτά μες στου γιαλού τα πλάτια.
Στις δεκοχτώ φανήκανε τ' απλόσκιωτα ακροβούνια
του τόπου σας και χάρηκε του δύστυχου η καρδιά μου.
'Όμως ακόμα συμφορές με καρτερούσαν κι άλλες,
όσες της γης ο Σαλευτής μου 'στειλε ο Ποσειδώνας,
που σήκωσε όλους τους καιρούς και μου 'κλεισε το δρόμο,
και δυνατά συντάρραξε τη θάλασσα, που μήτε
280 στη βάρκα απάνω να σταδώ δε μ' άφηνε το κύμα
με τους πικρούς μου στεναγμούς. Στο τέλος η φουρτούνα
κομμάτιασε τη βάρκα μου. Και κολυμπώντας τότε,
αυτό το χάος πέρασα, ωσότου στη στεριά σας
με σίμωσαν τα κύματα κι ο άνεμος φυσώντας.
Μ' αν έβγαίνα όξω στη στεριά, θα μ' έλιωνε το κύμα,
σε βράχους και σ' ανάσβολα χτυπώντας με ακρογάλια.
Τότες αποτραβήχτηκα και κολυμπούσα, ωσότου
σ' ένα ποτάμι σίμωσα, και βολικός ο τόπος
μου φάνηκε κι απάνεμος, χωρίς μεγάλες πέτρες·

290 Ὄξω για ανάσα πλάγιασα κι εκεί ήρθε η μαύρη νύχτα.
Ἐπειτα απ' το θεόδρεφτο ποτάμι αλάργα πήγα
να γύρω στα χαμόκλαδα κι ολόγυρά μου φύλλα
σώριασα κι έστειλε ο θεός έναν ατέλειωτο ύπνο.
Με πονεμένη την καρδιά κοιμήθηκα στα φύλλα,
όλη τη νύχτα ως την αυγή κι ως τ' άλλο μεσημέρι.
Βουτούσε ο ήλιος, το γλυκό σα χόρτασα τον ύπνο.
Τότε άκουσα στην αμμουδιά της κόρης σου τις δούλες
να παίζουν, κι ήταν σα θεά κι εκείνη ανάμεσά τους.
Της πρόσπεσα. Μού φέρθηκε καθώς το θέλει η τάξη,
300 ως δεν ελπίζεις τα παιδιά να κάμουν σαν τα λάχεις.
Γιατί είναι πάντα αστόχαστοι όλοι οι μικροί στα χρόνια.
Άφθονο μου ἔδωσε ψωμί κι ένα κρασί μοσκάτο,
και στο ποτάμι μ' έλουσε και μου ἔδωσε τα ρούχα,
Την πάσα αλήθεια μίλησα, μ' όση κι αν έχω λύπη».
Πάλε ο Αλκίνος τ' απαντά και του ἔπε κρίζοντάς τον·
«Να, ξένε, ποιο της κόρης μου βρίσκω το μόνο λάθος,
που με τις σκλάβες της εδώ στο σπίτι δε σε πήρε,
ενώ την πρωταπάντησες και χάρη της ζητούσε».
Κι απάντησε ο πολύπειρος Δυσσέας κι έτσι του ἔπε·
310 «Τ' αθώο κορίτσι, βασιλιά, γι' αυτό μην το μαλώσεις,
γιατί με παρακίνησε τις σκλάβες ν' ακλουθήσω,
μα μόνος δεν το δέχτηκα, από ντροπή και φόβο,
μήπως θυμώσεις αν με ιδείς. Γιατί σ' αυτό τον κόσμο
έτσι είμαστε όλο αράθυμο το γένος των ανθρώπων».
Τότε έτσι με δυο λόγια του απάντησε ο Αλκίνος·
«Δεν έχω, ξένε, την καρδιά σαν τέτοια μες στα στήδια,
ν' αρπάχνηται ασυλλόγιστα. Μ' αρέσει σ' όλα η τάξη.
Είδε, πατέρα Δία μου και συ Αθηνά κι Απόλλο,
τέτοιος, καθώς μου φαίνεσαι και θέλεις ό,τι θέλω,
320 να παντρευτείς την κόρη μου και να σε πω γαμπρό μου,
κι εδώ να μείνεις. Θα ἔδω και σπίτι και χωράφια,
αν με τη γνώμη σου έμενες. Μα δε μπορεί κανένας
να σε κρατήσει, στανικώς, θεός να μην το δώσει.

Κι ως αύριο βάζω με το νου –και ξέρε το– να φύγεις
κι ενώ εσύ θα 'σαι στο γλυκό τον ύπνο βυθισμένος,
στο κύμα οι ναύτες, ήσυχα θα λάμνουν να σε πάνε
στο σπίτι σου, στον τόπο σου, κι όπου ζητά η καρδιά σου
κι αν είναι ακόμα πιο πολύ μακρύτερα απ' την Εύβοια,
που λένε όσοι ταξίδεψαν, πώς είναι μίλια αλάργα
330 απ' την πατρίδα, τον ξανθό Ραδάμανθο όταν πήγαν
τον Τιτυό, της Γης το γιο, να ιδεί, και σε μια μέρα
πήγαν και πάλε γύρισαν χωρίς να ξαποστάσουν.
Τότε θα ιδείς τα πλοία μου κι οι ναύτες πόσο αξίζουν
ν' αφροκοπούν τη θάλασσα με των κουπιών την πλάτη».
Είπε και χάρηκε ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας
κι απ' την καρδιά του ευχήθηκε κι έτσι είπε με λαχτάρα·
«Είδε, πατέρα Δία μου, όσα μου τάξει ο Αλκίνος
να τα τελέψει. Η δόξα του στον κόσμο θα 'ναι αιώνια,
κι εγώ πια τέλος στη γλυκιά πατρίδα θα γυρίσω».
340 Τέτοιες κουβέντες έκαναν μιλώντας μεταξύ τους.
Τότε τις σκλάβες πρόσταξε η λευκοχέρα Αρήτη,
στο λιακωτό να βάλουνε κρεβάτι και να στρώσουν,
όμορφα κόκκινα χαλιά, ν' απλώσουν αντρομίδες
κι απάνω σκέπασμα σγουρές να βάλουνε φλοκάτες.
Κι έβγαιναν απ' τη σάλα αυτές στα χέρια φως κρατώντας.
Σαν του 'στρωσαν γοργά γοργά το μαλακό κρεβάτι,
κοντά του πήγαν κι έπειτα κι έτσι είπαν στο Δυσσέα·
«Έτοιμη, ξένε, η κλίνη σου και σήκω να πλαγιάσεις».
Είπαν και κείνος με χαρά να κοιμηθεί ποδούσε.
350 Τότε κοιμήθηκε ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας,
κάτω απ' τ' αχόλαλο λιακό σε τορνευτό κρεβάτι.
Στο βάθος του ψηλού σπιτιού πλάγιασε κι ο Αλκίνος
σαν του 'στρωσε η βασίλισσα και στρώμα και κρεβάτι.

Ο Οδυσσεάς κλαίει ακούγοντας το τραγούδι του Δημόδοκου. Francesco Hayez, 1814.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

δ ραψωδία

Ὀδυσσέως σύστασις
πρὸς Φαίακας.
(Παρουσίαση του Οδυσσέα
στους Φαίακες)

Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα, σηκώθηκε απ' την κλίνη του ο σεβαστός Αλκίνος, σηκώθηκε κι ο πορθητής θεόδρεφτος Δυσσέας. Για των Φαίακων κίνησαν την αγορά –κι ο Αλκίνος πήγαινε πρώτος– που κοντά χτισμένη ήταν στα πλοία. Κι εκεί σαν πήγαν, κάθισαν σε θρόνους σκαλισμένους κοντά κοντά. Κι η Αθηνά τη χώρα τριγυρνούσε, με κράχτη σ' όλα μοιάζοντας του βαθυγνώστη Αλκίνου, το γυρισμό του τολμηρού Δυσσέα να ετοιμάσει, και στον καθένα πήγαινε κοντά και του μιλούσε. «Εμπρός, πηγαίνετε, αρχηγοί κι αρχόντοι των Φαίακων, στην αγορά, να μάθετε γι' αυτόν τον ξένο που ήρθε νιόφερτος στου βαθύγνωμου τ' Αλκίνου το παλάτι, δαρμένος από θάλασσες και αδάνατος λες μοιάζει». Έτσι είπε, κι όλων άναψε τον πόδο και το δάρρος κι αμέσως γέμισαν λαό κι η αγορά κι οι έδρες, κι όλοι θαμάζανε το γιο σαν είδαν του Λαέρτη, γιατί μια χάρη του 'χυνε θεοτικιά η Παλλάδα

20 στους ώμους και στην κεφαλή, να δείχνει κόνοντάς τον
σαν πιο ψηλός και πιο παχύς, και στους Φαιάκους όλους
έτσι να γίνει σεβαστός και τιμημένος φίλος
και κάθε αγώνα δύσκολο να βγάλει σε κεφάλι,
που θα 'βαζαν οι Φαίακες για να τον δοκιμάσουν.
Κι όταν το πλήθος έφτασε και συναχτήκανε όλοι,
το λόγο πήρε ο σεβαστός Αλκίνοσ πρώτος κι είπε·
«Ακούτε με όλοι οι αρχηγοί και πρώτοι των Φαιάκων,
για να σας πω όσα μου ζητά μέσα η καρδιά στα στήθια.
Αυτός ο ξένος –μήτε εγώ ποιος είναι δεν τον ξέρω,
αν είναι απ' την ανατολή κι αν έρχεται απ' τη δύση–
30 μου 'ρθε στο σπίτι απ' άχαρο γυρίζοντας ταξίδι,
και τη βοήθεια μας ζητά να φύγει δίχως άλλο.
Λοιπόν ας στείλουμε κι αυτόν ως κάνουμε και σ' άλλους,
γιατί κανείς δεν έμεινε στο σπίτι μου όποιος ήρθε,
πολύν καιρό να κλαίγεται πως θα γυρίσει πίσω.
Μα ελάτε, εμπρός. Ας ρίξουμε στη θάλασσα καράβι
βαμμένο, πρωτοτάξιδο, κι ας διαλεχτούνε απ' όλους
πενήντα δυο, τα πιο γερά του τόπου παλικάρια.
Και τα κουπιά με τους σκαρμούς σα δέστε όλα με τάξη,
βγείτε κι ελάτε γλήγορα στο σπίτι μου να φάτε,
40 κι εγώ τραπέζι αρχοντικό και πλούσιο θα σας στρώσω.
Αυτά προστάζω στα παιδιά. Κι οι άλλοι σκηπτροφόροι
δημογερόντοι, στ' όμορφο παλάτι μου κοπιάστε
τον ξένο να φιλέψουμε, κι όχι μην πει κανείς σας.
Και το θεϊκό τραγουδιστή Δημόδοκο ας καλέσουν,
γιατί του χάρισε ο θεός του τραγουδιού τη χάρη,
να μας λιγώνει όταν του πει να τραγουδά η καρδιά του».
Είπε κι εμπρός προχώρησε κι οι σκηπτροφόροι πίσω.
Ο κράχτης πήγε το θεϊκό τραγουδιστή να φέρει.
Κι έτσι όπως είπε, χώρισαν πενήντα δυο λεβέντες
50 και πήγανε στου αστέρευτου πελάγου τ' ακρογιάλι.
Σαν ήρθανε στην αμμουδιά και στο γοργό καράβι,
ρίξανε στα βαδιά νερά το μαύρο τρεχαντήρι

και το κατάρτι στήσανε και τα πανιά σηκώνουν,
και στα κουπιά περάσανε πετσένιους τροπωτήρες,
όλα με τάξη κι άνοιξαν τ' άσπρα πανιά του απάνω
και στ' ανοιχτά τ' αράξανε, το κύμα εκεί που σκάζει.
Στ' Αλκίνου πήγαν έπειτα τ' αρχοντικό παλάτι.
Λαό γεμίσανε οι αυλές κι οι κάμαρες κι οι σάλες,
που συναζόνταν κι έφταναν χιλιάδες νιοι και γέροι.
60 Δώδεκα αρνιά τους έσφαξεν ο σεβαστός Αλκίνος
κι οχτώ γουρούνια ασπρόδοντα και δυο θρεμμένα βόδια
και τα 'γδαραν και τα 'ψησαν κι ετοιμάσαν να φάνε.
'Ηρθε κι ο κράχτης το θεϊκό τραγουδιστή οδηγώντας,
που η Μούσα τον αγάπησε και του 'δωσε μια χάρη
και μια συνάμα συμφορά. Του στέρησε το φως του
και του 'δωσε γλυκιά φωνή. Κι ο κράχτης ο Ποντόνας,
σ' ένα αργυρόκαρφο θρονί τον έκατσε, στη μέση
των καλεσμένων, στον ψηλό το στύλο ν' ακουμπήσει,
και στο παλούκι κρέμασε την ηχηρή κιθάρα,
70 πιο απάνω απ' το κεφάλι του και του 'δειξε, όταν θέλει,
ν' απλώσει εκεί το χέρι του και να την ξεκρεμάσει.
Πανέρι του 'φερε έπειτα και του 'στρωσε τραπέζι
κι ένα ποτήρι με κρασί να πίνει όταν θελήσει.
Κι όλοι στα έτοιμα άπλωσαν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
Και τέλος αφού χόρτασαν να τρώνε και να πίνουν,
φτέρωνε η Μούσα το θεϊκό τραγουδιστή ν' αρχίσει
να τραγουδήσει ξακουστό πολεμικό τραγούδι,
πόφτανε τότε η φήμη του ως τα πλατιά τα ουράνια,
πώς ο Δυσσέας μια φορά με το γοργό Αχιλλέα
80 με λόγια πιάστηκαν χοντρά σε αρχοντικό τραπέζι
και μέσα του κρυφή χαρά το πήρε ο Αγαμέμνος,
που μάλωναν οι αρχηγοί των Αχαιών οι πρώτοι.
Γιατί έτσι ο Φοίβος μια φορά του τα 'πε πως θα γίνουν,
στη βλογημένη την Πυδώ, το πέτρινο κατώφλι
σαν πέρασε, που πήγε εκεί χρησμό να του ζητήσει·
Κι αλήθεια, τότες άρχισαν οι συμφορές να πέφτουν

στους Τρώες και στους Αχαιούς, με τη βουλή του Δία.
Ο ξακουστός τραγουδιστής αυτά τους τραγουδούσε.
Τότε ο Δυσσέας έπιασε με το βαρύ του χέρι
90 κι έριξε στο κεφάλι του την κοκκινοβαμμένη
μεγάλη κάπα κι έκρυψε τ' ωραίο πρόσωπό του,
γιατί ντρεπόντανε να ιδούν πως έκλαιγε οι Φαιάκοι.
Σαν έπαυε ο τραγουδιστής, τα δάκρυα αυτός σφογγούσε
κι έβγαζε απ' το κεφάλι του την κόκκινή του κάπα.
Κι όταν ξανάρχιζε έπειτα κι οι πρώτοι των Φαιάκων
να τραγουδήσει του 'λεγαν –γιατί χαιρόντανε όλοι
ν' ακούνε τα τραγούδια του– πάλε ο Δυσσέας τότε
σκέπαζε το κεφάλι του, τα κλάματα αρχινούσε.
Κι οι άλλοι δεν κατάλαβαν πως του 'τρεχαν τα μάτια.
100 Μόνο ο Αλκίνος, που κοντά καθότανε, τον είδε
κι άκουσε που αναστέναζε βαριά απ' τα σωδικά του
κι έτσι είπε ευτύς στους Φαίακες τους θαλασσοδρεμμένους·
«Ακούστε με όλοι οι αρχηγοί κι οι πρώτοι των Φαιάκων.
Τώρα που πια χαρήκαμε τ' αρχοντικό τραπέζι
και την κιθάρα, αχώριστη συντρόφισσα στο γλέντι,
ας βγούμε τους αγώνες μας να δοκιμάσουμε όλους
να πει κι ο ξένος μια φορά στον τόπο του όταν φτάσει,
στους ποδητούς του, πόσο εμείς τους άλλους ξεπερνούμε
στο πάλεμα, στο πήδημα, στο τρέξιμο, στους γρόθους».
110 Είπε και πρώτος κίνησε κι ακλούθησαν οι άλλοι.
Κρέμασε ο κράχτης στο καρφί την ηχηρή κιθάρα,
και το θεϊκό Δημόδοκο κρατώντας απ' το χέρι
τον έβγαλε όξω απ' το ψηλό παλάτι, και στον ίδιο
το δρόμο τον οδήγησε που πήγαιναν κι οι άλλοι
άρχοντες Φαίακες να ιδούν τους θαυμαστούς αγώνες.
Κινούν να παν στην αγορά κι άπειρο ακλούδαε πλήθος,
Κι εκεί πολλά αρχοντόπουλα σηκώθηκαν να πάνε
ο Ελατρέας, ο Ναυτιάς, ο Ωκύαλος, ο Ακρόνας,
ο Ερετμέας, ο Πρυμνιάς, ο Αγχίαλος, ο Θόας,
120 ο Αναθησίνοσ, ο Ποντιάς, ο Πλωριάς και του Πολύνα

ο άξιος γιος Αμφιάλος κι ο ίσος με τον Άρη
το θνητοφάγο Ευρύαλος, κι ο Ναυβουλίδης που ήταν
ο πιο λεβέντης στο κορμί κι ο πιο όμορφος στην όψη
μέσα στους άλλους Αχαιούς στερνά απ' το Λαοδάμα.
Σηκώθηκαν κι οι τρεις οι γιοί του στοχασμένου Αλκίνου,
ο Λαοδάμας κι ο δεϊκός Κλειτόνας με τον Άλιο.

Οι τρεις αυτοί πρωτάρχισαν να παραβγούν στο δρόμο.
Όλοι απ' τη μάνα χύμηξαν και φτερωτοί πετούσαν
στον κάμπο, κι έναν κουρνιαχτό τα πόδια τους σηκώναν.

130 Κι ήταν απ' όλους άφταστος στο τρέξιμο ο Κλειτόνας.
Κι όσο χωράφι οργώνουνε μια μέρα δυο μουλάρια,
τόσο τους άλλους πέρασε κι απ' όλους ήρθε πρώτος.
Άλλοι πιαστήκανε έπειτα στην δύσκολη παλαίστρα.
Σ' αυτή πάλε ο Ευρύαλος τους πιο καλούς νικούσε.
Στο πήδημα ο Αμφιάλος περνούσε όλους τους άλλους.
Στο δίσκο πάλε ανώτερο δεν είχε ο Ελατρέας,
κι ο Λαοδάμας στις γροδιές, τ' άξιο παιδί του Αλκίνου.
Κι αφού χαρήκανε έπειτα με τους αγώνες όλοι,
έτσι τους είπε ο άξιος γιος τ' Αλκίνου ο Λαοδάμας·

140 «Ελάτε να ρωτήσουμε, παιδιά, τον ξένο τώρα,
κανένα αγώνα αν έμαθε. Κακόπλαστος δεν είναι
και στα μηριά και στα κανιά και στα γερά του χέρια
και στις δρεμμένες πλάτες του και στα δεσίματά του,
μήτε του λείπει η νιότη αυτού, μόν' είναι τσακισμένος
απ' τα πολλά τα βάσανα. Γιατί δε βρίσκεται άλλο
χειρότερο απ' τη θάλασσα κακό σ' αυτό τον κόσμο
να καταλεί τον άνθρωπο κι ας είναι αντρειωμένος».

Τότ' έτσι κι ο Ευρύαλος τ' απάντησε και του 'πε·

«Ναι, Λαοδάμα, μίλησες καθώς το θέλει η τάξη.

150 Προσκάλεσέ τον τώρα εσύ και ξήγα του τι θέλεις».
Σαν άκουσε ο λεβέντης γιος τ' Αλκίνου αυτά τα λόγια
στη μέση πάει και στάθηκε κι έτσι είπε στο Δυσσέα·
«Ξένε πατέρα, έλα και συ, κανένα αγώνα αν ξέρεις,
να δοκιμάσεις. Φαίνεσαι να ξέρεις απ' αγώνες.

Γιατί δεν έχει ο άνθρωπος ανώτερη άλλη δόξα,
παρά αν το δείξει, ενόσω ζει, στα χέρια και στα πόδια.
Έλα λοιπόν δοκίμασε και διώξε απ' την καρδιά σου
τις έννοιες. Το ταξίδι σου ν' αργήσει μη φοβάσαι.
Να, το καράβι το 'ριξαν κι είναι έτοιμοι κι οι ναύτες».

- 160 Τότε έτσι κι ο πολύπειρος τ' απάντησε Δυσσέας·
«Για να γελάσεις με καλείς σε τέτοια, Λαοδάμα;
Εγώ όλο συλλογίζομαι τα 'πάδια μου, όχι αγώνες,
που ως τώρα πέρασα πολλά, πολλά έχω τραβηγμένα.
Και τώρα εδώ που κάθομαι ποδώ το γυρισμό μου,
δερμά, λαό και βασιλιά, γι' αυτό παρακαλώντας».
Τότε ο Ευρύαλος πικρά του μίλησε κι έτσι είπε·
«Δε μοιάζεις, ξένε, με άνθρωπο τεχνίτη στους αγώνες,
αλήθεια, απ' όσους άπειρους γνωρίζει ο κόσμος όλος,
παρά μου φαίνεσαι αρχηγός θαλασσινών εμπόρων,
170 που τρέχει με πολύκουπο καράβι κι είναι ο νους του
μονάχα στιςπραμάτειες του και στα συμφέροντά του,
πώς θα κερδίζει αρπάζοντας. Για αγωνιστής δε μοιάζεις».
Τότε λοξά τον κοίταξε κι έτσι ο Δυσσέας του 'πε·
«Σύντροφε, δε μιλάς σωστά και μ' άντρα αυδάδη μοιάζεις.
Έτσι όλα τα χαρίσματα δε δίνουν στους ανθρώπους,
σωρό οι θεοί, την ομορφιά, τη γνώση και το λόγο.
Ο ένας είναι στη μορφή πιο άσκημος απ' άλλους,
μα του στολίζουν οι θεοί τα λόγια του με χάρη,
που χαίρονται όσοι τον ακούν κι εκείνος ρητορεύει
180 ασκόνταφτα με συστολή κι απ' όλους ξεχωρίζει,
και σα θεό, όταν περπατά στην πόλη, τον κοιτάζουν.
Άλλος πάλι είναι με θεό στο πρόσωπο παρόμοιος,
όμως αυτού τα λόγια του δεν τα στολίζει η χάρη.
Καθώς και συ, το πρόσωπο χαριτωμένο το 'χεις,
που κι ο θεός ανώτερο να πλάσει δεν μπορούσε,
όμως σταλιά δεν έχεις νου. Με τ' άπρεπά σου λόγια
μου τάραξες τα σπλάχνα μου στα τρυφερά μου στήθια.
Όχι, δεν είμαι όπως το λες ανάξιος στους αγώνες,

190 παρά θαρρώ πως στάθηκα σ' αυτούς κι εγώ απ' τους πρώτους,
όσο στα νιάτα θάρρευα και στην παλικαριά μου.
Μα τώρα πίκρες και καημοί με δέρνουν νύχτα μέρα,
γιατί έπαδα στα πέλαγα πολλά και στους πολέμους.
Μα κι έτσι μ' όσα πέρασα, θα μπω μες στους αγώνες,
γιατί το αίμα μου άναψες με τον πικρό σου λόγο».
Είπε κι ευτύς πετάχτηκε, την κάπα του φορώντας,
κι έπιασε δίσκο πιο τρανό και πιο βαρύ στο χέρι
και μεγαλύτερο απ' αυτόν που ρίχνανε οι Φαιάκοι
και στρέφοντας τον έριξε με το γερό του χέρι.
200 Βρόντηξε ο βράχος κι έσκυψαν οι ξακουστοί Φαιάκοι
κάτω στη γη απ' την ορμή του δίσκου, κι όλα τ' άλλα
σημάδια τα ξεπέρασε, ως πέταξε με φόρα.
Έτρεξε κι η θεά Αθηνά κι έβαλε το σημάδι,
μοιασμένη με άντρα στη μορφή κι έτσι χαρούμενη είπε·
«Κι ένας τυφλός, ξένε, θα βρει ψάχνοντας το σημάδι,
γιατί είναι απ' όλα πιο μακριά, μήτε έσμιξε με τ' άλλα.
Τώρα για τον αγώνα αυτόν καμάρωνε εσύ, ξένε,
δε θα το φτάσει άλλος κανείς μήτε θα το περάσει».
Είπε, και χάρηκε ο θεϊκός πολύπαδος Δυσσέας
πόβλεπε φίλο της καρδιάς μες στους αγώνες να 'χει,
210 και τότε πιο περήφανα μιλούσε στους Φαιάκους·
«Φτάστε εδώ τώρα αυτό, παιδιά, κι ύστερα αμέσως πάλε
θα ξαναρίξω, είτε ως αυτού είτε θαρρώ πιο πέρα.
Κι απ' όλους όποιου του βαστά μέσα η καρδιά στα στήδια,
ας έρθει εδώ να παραβγεί, σα με πεισμώνσατε έτσι,
στο πάλεμα και στις γροδιές, στο δρόμο, σ' ό,τι θέλει,
όποιος κι αν είναι Φαίακας, εξόν το Λαοδάμα.
Γιατί είναι κείνος φίλος μου. Ποιος πολεμάει με φίλο;
Άμναλος είναι κι άνθρωπος στον κόσμο τιποτένιος
όποιος σε αγώνα προσκαλεί στην ξενιτιά το φίλο,
220 που φάει ψωμί στο σπίτι του. Κακό δικό του κάνει.
Μα άλλον κανένα δεν ψηφώ, δε σκιάζομαι όποιος είναι,
κι ας βγουν εδώ ν' αγωνιστούν μαζί μου να τους μάθω.

Γιατί δεν είμαι ακάτεχος εγώ σε κάθε αγώνα,
μόν' ξέρω το καλόξυστο δοξάρι να το πιάσω
και πρώτος ρίχνοντας χτυπώ μες στων οχτρών το πλήθος
όποιον θελήσω, κι αν πολλοί κοντά μου στέκουν άλλοι
συντρόφοι μου και στο σωρό βαρούν με το δοξάρι.

Απ' όλους μ' έπαιρνε σ' αυτό μονάχα ο Φιλοκτήτης,
με το δοξάρι οι Αχαιοί σα ρίχναμε στην Τροία.

230 Όμως παινιέμαι άλλος κανείς, πως δε μου βγάζει πλώρη,
απ' όσους άντρες βρίσκονται στον κόσμο σιτοφάγοι.

Με τους παλιούς δε θα 'θελα να πολεμήσω μόνο,
τον Ηρακλή ή τον Εύρυτο της Οιχαλίας αφέντη,
που στο δοξάρι τα 'βαζαν και με τους αθανάτους.

Γι' αυτό ο μεγάλος Εύρυτος πήγε άκαιρα στον τάφο,
προτού χαρεί γεράματα στ' αρχοντικό του σπίτι,
γιατί βαριά θυμώνοντας τον σκότωσε ο Απόλλος,
που στο δοξάρι του 'λεγε να μετρηθεί μαζί του.

Και το κοντάρι όσο πετώ, άλλου δεν πάει η σαΐτα.

240 Μόνο φοβούμαι οι Φαίακες στο δρόμο μη με πάρουν,
γιατί σκληρά με δάμασαν στα πέλαγα οι φουρτούνες
κι έλειπε η καλοπέραση συχνά μες στο καράβι,
γι' αυτό και μου παράλυσαν τα μέλη στο κορμί μου».

Έτσι είπε, κι όλοι απόμειναν χωρίς μιλιά να βγάλουν
κι απ' όλους μόνο ο βασιλιάς τ' απάντησε ο Αλκίνοσ·
«Τα λόγια, ξένε, αυτά που λες δυσάρεστα δεν είναι,
μόν' θέλεις την αξία σου να δείξεις, θυμωμένος
γιατί σε πρόσβαλε έτσι αυτός να βγεις μες στον αγώνα,
που την τιμή σου άλλος κανείς δε θα προσβάλει έτσι άντρας

250 ποτέ του, αν ξέρει το σωστό να κατεβάσει ο νους του.

Μα άκου ένα λόγο να σου πω, να 'χεις να λες και σ' άλλους
οπληρχηγούς, στο σπίτι σου σαν τρως με τα παιδιά σου
και τη γυναίκα σου κι εκεί θυμάσαι την αξία,
που στις δουλειές μας χάρισε πάππου προς πάππο ο Δίας.
Ναι μεν, δεν είμαστε άφταστοι στο πάλεμα ή στους γρόθους,
μα δε μας φτάνει άλλος κανείς στο δρόμο ή στα καράβια.

Και μας αρέσουν οι χοροί, τα γλέντια, το τραγούδι
κι οι φορεσιές και τα θερμά λουτρά και το κρεβάτι.
Μα ελάτε να χορέψετε οι πρώτοι χορευτάδες,
260 να πει κι ο ξένος, σπίτι του σαν πάει, στους ποδητούς του,
πόσο τους άλλους τους θνητούς στον κόσμο ξεπερνούμε,
στα ναυτικά, και στο χορό, στο δρόμο, στο τραγούδι.
Κι ένας ας φέρει τη γλυκιά κιθάρα να τη δώσει
γλήγορα στο Δημόδοκο. Κάπου στο σπίτι θα 'ναι».
Έτσι είπε ο θεοπρόσωπος Αλκίνοσ, κι ένας κράχτης
έφερε απ' το βασιλικό παλάτι την κιθάρα.
Κι όλοι όλοι εννιά σηκώθηκαν απάνω αγωνοδίκες,
που του λαού ήταν διαλεχτοί και πρόσεχαν την τάξη.
Έτσιωσαν τόπο του χορού κι ανοίξανε το μέρος.
270 Κι ο κράχτης τη γλυκόλαλη έφερε την κιθάρα
για το Δημόδοκο, κι αυτός στη μέση πήγε τότε
κι ολόγυρά του στάθηκαν πρωτόχνουδοι λεβέντες
όλοι τεχνίτες στο χορό κι άρχισαν να χορεύουν,
χτυπώντας με τα πόδια τους τη γης, που λες πετούσαν
φωτιές, και θάμαξε ο θεϊκός Δυσσέας να τους βλέπει.
Κι άρχισε εκείνος παίζοντας γλυκά να τραγουδήσει
ο Άρης πώς αγάπησε την όμορφη Αφροδίτη
και πώς κρυφά πρωτόσμιξαν στον πύργο του Ηφαίστου
κι αφού πολλά της χάρισε, του ατίμασε το στρώμα.
280 Κι έτρεξε ο Ήλιος άξαφνα σ' αυτόν μαντατοφόρος
όταν τους είδε αγκαλιαστούς να σμίξουν απ' αγάπη.
Κι ο Ήφαιστος σαν άκουσε το θλιβερό μαντάτο
στο γυφταριό του κίνησε με το κακό στο νου του.
Και βάζοντας στο κούρσουρο τ' αμόνι το μεγάλο,
άσπαστα δίχτυα κι άλυτα γι' αυτούς σφυροκοπούσε
για να πιαστούν κι ασάλευτοι να μείνουν ενωμένοι.
Κι απ' το θυμό του αφρίζοντας σαν έφτιασε τα δίχτυα,
σπίτι του πήγε που 'χε εκεί το νυφικό του στρώμα,
κι άπλωσε γύρω τα δεσμά στου κρεβατιού τα πόδια
290 κι απάνω κρέμουνταν πυκνά κατάκορφα απ' τη στέγη,

λεπτά σαν αραχνόπλεχτα που και των αθανάτων
το μάτι δε θα τα 'βλεπε. Γιατί ήταν καμωμένα
με πονηριά αξεπέραστη. Και στο κρεβάτι κύκλο
σαν άπλωσε τα δολερά πλεμάτια, για τη Λήμνο
καμώθηκε πως έφυγε την ομορφοχτισμένη,
που ξέχωρα τη χώρα αυτή την αγαπούσε απ' όλες.
Μα σαν τυφλός δε φύλαγε κι ο χρυσαστράφτης Άρης
ως είδε τον καλότεχνο θεό που αναχωρούσε
και για τον πύργο κίνησε του δοξασμένου Ηφαιστού,
300 ποδώντας της καλόζωστης Κυδέρειας την αγάπη.
Μόλις απ' τον ανίκητο πατέρα της το Δία
γύρισε και καθόντανε, κι ο Άρης μπήκε μέσα
κι ευτύς γλυκά τη χάιδεψε και τρυφερά της είπε
«Πάμε στο στρώμα, αγάπη μου, τον ύπνο να χαρούμε.
Ο Ήφαιστος δεν είναι εδώ, μόν' για τη Λήμνο πήγε
εκεί τους αγριόφωνους τους Σίντιες ν' ανταμώσει».
Είπε κι εκείνη με χαρά να κοιμηθούν ποδούσε
και στο κρεβάτι ανέβηκαν γλυκό να πάρουν ύπνο.
Μα γύρω τους απλώθηκαν τα τεχνικά πλεμάτια
310 του βαθυστόχαστου θεού, και μήτε να σαλέψουν
μπορούσαν πια τα μέλη τους μηδέ να τα σηκώσουν,
κι είδαν πια τότε αδύνατο πως ήταν να γλιτώσουν.
Στην ώρα πλάκωσε άξαφνα κι ο ξακουστός τεχνίτης,
πίσω ξανά γυρίζοντας, προτού να πάει στη Λήμνο,
γιατί τους φύλαγε σκοπός κι όλα του τα 'πε ο Ήλιος
και πήγαινε στον πύργο του με σπλάχνα ματωμένα.
Στάθηκε εμπρός στις ξώπορτες κι άφριζε απ' το θυμό του
και με μεγάλες έσκουζε φωνές στους αθανάτους·
«Δία πατέρα κι οι λοιποί μακαριστοί κι αιώνιοι,
320 έλα να ιδείτε αβάσταχτες δουλειές που να τις κλαίτε,
πως πάντα εμένα το χωλό, του Δία η θυγατέρα
η Αφροδίτη με γελά κι αγάπησε τον Άρη
αυτόνε τον αφανιστή γιατί γερός στα πόδια
κι όμορφος είναι, όμως εγώ γεννήθηκα σακάτης.

Μόν' δε μου φταίει άλλος κανείς, μόν' οι γονιοί μου φταίνε,
που νάδε να μη μ' έκαναν. Μα ιδείτε πώς κοιμούνται,
απάνω στο κρεβάτι μου αγκαλιασμένοι οι δυο τους.
Κι εγώ λυσσάζω βλέποντας, όμως θαρρώ πως έτσι,
κι ας αγαπιούνται από καρδιάς ξανά δε θα πλαγιάσουν.

330 Ευτύς ο πόδος και των δυο θα σθήσει να κοιμούνται.
Μα τα δεσμά κι η τέχνη μου θα τους κρατήσει τώρα,
ωστόσο κι ο πατέρας της τα δώρα μού γυρίσει
όσα για την ξετσίπωτη την κόρη του μου πήρε.
Γιατί είναι η κόρη του όμορφη, μα δεν κρατάει στα πάδια».

Είπε και στο χαλκόστρωτο παλάτι συναζόνταν
όλοι οι θεοί κι ο Σαλευτής του κόσμου ο Ποσειδώνας,
ήρθε κι ο σαλευτής Ερμής κι ο προφυλάχτης Φοίβος.
Μόνο οι δεές απόμειναν από ντροπή στο σπίτι.

Κι οι αγαθόδωροι θεοί στην ξώπορτα σταθήκαν
340 κι όλοι στα γέλια σκάσανε δωρώντας του Ηφαιστου
του πολυστόχαστου θεού τις τέχνες τις πανούργες.
Κι έτσι ο καθένας έλεγε στο διπλανό γυρνώντας:
«Ωστόσο οι άσκημες δουλειές κακό το τέλος έχουν
τον φτάνει ο αργός το γλήγορο καθώς και τώρα, να τα,
ο κουτσοπόδης Ήφαιστος σου τσάκωσε τον Άρη,
με τέχνη κι ο πιο γλήγορος απ' τους θεούς ας ήταν,
που κατοικούν στον Όλυμπο και θα τον προτιμήσει».

Τέτοια οι αδάνατοι θεοί μιλούσαν μεταξύ τους.

Και έτσι είπε στον Ερμή του Δία ο γιος ο Απόλλων·

350 «Του Δία στρατηλάτη γιε, αγαθοδότη Ερμή μου,
θα 'δελες τάχα στα σφιχτά δεσμά πιασμένος να 'σαι
αν στο κρεβάτι πλάγιαζες με τη χρυσή Αφροδίτη;»
Κι απάντησε ο γοργόφτερος μαντατοφόρος κι είπε·
«Αχ, είδε αυτό να γίνονται, Απόλλο προφυλάχτη.
Κι άλτα τόσα τρεις φορές πλεμάτια ας με κυκλώσουν
κι όλοι ας κοιτάζατε οι θεοί με τις δεές, εγώ όμως
στην αγκαλιά μου τη χρυσή την Αφροδίτη να 'χω».

Έτσι είπε κι οι αδάνατοι θεοί ξεκαρδιστήκαν.
Κι ο Ποσειδώνας μοναχός απ' όλους δε γελούσε
360 και τον τεχνίτη Ήφαιστο παρακαλούσε πάντα
τον Άρη να τον λύσει πια. Και του 'πε με δυο λόγια·
«Λευτέρωσέ τον και γι' αυτόν υπόσχομαι όπως θέλεις
μπρος στους αδάνατους θεούς το δίκιο να πλερώσει».
Έτσι είπε και τ' απάντησε ο ξακουστός τεχνίτης·
«Αυτό, του κόσμου Σαλευτή, μη μου ζητάς να κάμω.
Του καπετάνιου είναι άπρεπο κι εγγυητής να γίνεις·
πώς θα σε πιάσω εσένα εγώ μπροστά στους αθανάτους,
αν φύγει ο Άρης, σα λυθεί, χωρίς να με πλερώσει;».
Τότε σ' αυτόν απάντησε ο Σείστης Ποσειδώνας·
370 «Αν φύγει ο Άρης, Ήφαιστε, και δε σου το πλερώσει
εγώ γι' αυτόν υπόσχομαι να σου πλερώσω ο ίδιος».
Τότε έτσι πάλε ο ξακουστός πρωτοτεχνίτης είπε·
«Ούτε ταιριάζει, ούτε μπορώ να σ' αρνηθώ τη χάρη».
Έτσι σαν είπε ο Ήφαιστος ξεσκούσε τα δεσμά τους.
Κι εκείνοι άμα λυθήκανε απ' τα άσπαστα πλεμάτια,
πετάχτηκαν, κι έφυγε ευτύς ο Άρης για τη Θράκη
κι η Αφροδίτη γελαστή κατά την Κύπρο πήγε
στην Πάφο, που 'χε εκεί ναό βωμό μοσκαχισμένο.
Κι οι Χάρες σαν την έλουσαν και μυρωδιές ουράνιες
380 την άλειψαν, που στους θεούς τους αθανάτους πρέπουν
κι ολόμορφα τη στόλισαν, και να τη βλέπεις θάμα.
Ο ξακουστός τραγουδιστής αυτά τους τραγουδούσε.
Και του Δυσσέα ξάνοιγε ν' ακούει βαθιά η καρδιά του,
χαιρόντανε κι οι ξακουστοί μακρόκουποι Φαιάκοι.
Τότε ο Αλκίνος πρόσταξε το Λαοδάμα κι Άλιο
μόνοι να πιάσουν το χορό, που δεν τους έφτανε άλλος.
Κι αυτοί μια κόκκινη όμορφη σφαίρα στα χέρια παίρνουν
που 'χε φτιασμένη ο Πόλυβος, κι ο ένας την πετούσε,
πίσω λυγώντας το κορμί, στα σύγνεφα τα μαύρα,
390 κι ο άλλος απ' τη γη ψηλά πηδώντας, στον αέρα

την έπιανε εύκολα, προτού στο χώμα να πατήσει.
Κι αφού τη σφαίρα παίζανε πετώντας τη στα ουράνια,
άρχισαν και χορεύανε στο μαλακό το χώμα,
συχνά τον κάβο αλλάζοντας, κι οι άλλοι νιοι, που γύρω
για το χορό στεκόντανε, τα χέρια τους χτυπούσαν
κι εκεί απ' τους κρότους τους πολλούς αντιλαλούσε ο τόπος.
Τότε έτσι μίλησε ο θεϊκός Δυσσέας στον Αλκίνο·
«Αφέντη Αλκίνο, λατρευτέ απ' όλο το λαό σου,
τους παίνεψες αμίμητοι πως είναι χορευτάδες,
400 κι ήταν αλήθεια φανερή. Θαμάζω να τους βλέπω».
Είπε, και χάρηκε γι' αυτά ο σεβαστός Αλκίνος,
και στους θαλασσογέννητους Φαιάκους είπε αμέσως·
«Ακούτε με όλοι οι αρχηγοί κι αρχόντοι των Φαιάκων.
Μου φαίνεται πως στόχαση μεγάλη ο ξένος έχει.
Μα ελάτε να του δώσουμε φιλόξενό μας δώρο
καδώς ταιριάζει. Δώδεκα τη χώρα βασιλιάδες
πρωτάρχοντες την κυβερνούν κι εγώ δέκατος τρίτος.
Φέρτε ο καδένας σας σ' αυτόν χιτώνα και γλαμύδα
καλοπλυμένη και χρυσού πολύτιμο κομμάτι.
410 Όλα ας τα φέρουνε μαζί, στα χέρια θα τα πάρει
ο ξένος, και χαρούμενος να κάτσει στο τραπέζι.
Κι ας καλοπιάσει ο Ευρύαλος με λόγια του τον ξένο,
και δώρο του για τ' άπρεπα τα λόγια που 'πε πρώτα».
Έτσι είπε, κι όλοι παίνεσαν κι είπαν το ναι, να γίνει.
Κι έστειλε κράχτη του ο καθείς τα δώρα να του φέρει.
Και στον Αλκίνο απάντησε κι έτσι ο Ευρύαλος είπε·
«Αφέντη Αλκίνο, λατρευτέ απ' όλο το λαό σου,
όπως τ' ορίζεις πρόθυμα τον ξένο θα μαλάξω.
Κι αυτό το χάλκινο σπαδί, πόχει ασημένια χούφτα,
420 κι από καινούριο φίλτισι φηκάρι γύρω γύρω,
θα του χαρίσω, που γι' αυτόν όσο να πεις αξίζει».
Είπε, και τ' αργυρόκαρφο σπαδί στον ξένο δίνει
κι έτσι με λόγια φιλικά γυρίζει και του κάνει·
«Γεια σου, πατέρα. Ο λόγος μου πειραχτικός αν βγήκε,

ας τον αρπάξει ο άνεμος κι είδε να δώσει ο Δίας
να ιδείς ξανά το ταίρι σου, να φτάσεις στην πατρίδα,
που χρόνια βασανίζεσαι αλάργα απ' τους δικούς σου».

Τότε έτσι κι ο πολύσοφος τ' απάντησε ο Δυσσέας·
«Γεια σου κι εσένα κι οι θεοί κάθε καλό ας σου δώσουν.

430 Και το σπαδί που μου 'δωσες, μαζί μου να φιλιώσεις,
είδε ποτέ σου όσο να ζεις να μην το λαχταρήσεις».

Είπε και τ' ασημόκαρφο σπαδί κρεμνάει στον ώμο.

Κι ο ήλιος πια βασίλευε σαν έφερναν τα δώρα.

Κράχτες πιστοί τα φέρανε στου Αλκίνου το παλάτι,

κι οι γιοι του σαν τα πήρανε τα ζηλεμένα δώρα,

όλα κοντά τα πήγανε στη σεβαστή τους μάνα.

Στο δρόμο πρώτος κίνησε ο λατρευτός Αλκίνος

και πήγε ευτύς και κάθισε στον αψηλό του θρόνο

κι εκεί δυο λόγια μίλησε και της Αρήτης είπε·

440 «Φέρε εδώ, φως μου, ένα καλό, το πιο όμορφο σεντούκι
και βάλε μέσα καθαρό χιτώνα και χλαμύδα.

Ζεστάνετε έπειτα νερό σε χάλκινο λεβέτι

αφού λουστεί κι όλα τα ιδεί στην τάξη τους τα δώρα

βαλμένα, όσα του φέρανε οι ξακουστοί Φαιάκοι,

με το τραπέζι να χαρεί, την υμνωδία ν' ακούσει.

Αυτό κι εγώ τ' ολόχρυσο πεντάμορφο ποτήρι

θα του χαρίσω, ενόσω ζει να με θυμάται πάντα,

να το φυλάει στο σπίτι του και στους θεούς να στάζει».

Είπε, κι αμέσως πρόσταξε τις δούλες η Αρήτη,

450 λεβέτι απάνω στη φωτιά μεγάλο ευτύς να στήσουν.

Κι αυτές λεβέτι του λουτρού τρίποδο παν και σταίνουν

και μέσα χύνουνε νερό, καίνε από κάτω ξύλα.

Και την κοιλιά του λεβετιού χαϊδεύοντας οι φλόγες

ζέσταιναν μέσα το νερό. Τότε έβγαλε η Αρήτη

το πιο όμορφο σεντούκι της που 'χε μες στο παλάτι,

κι έβαλε μέσα στη σειρά τα ζηλεμένα δώρα,

τα ρούχα και το μάλαμα που φέρανε οι Φαιάκοι.

Όμορφο του 'βαλε κι αυτή χιτώνα και χλαμύδα

κι έτσι με λόγια της γλυκά του μίλησε και του 'πε·
460 «Ο ίδιος τώρα κοιτάξε και δέσε το καπάκι,
μήπως στο δρόμο άλλος κανείς βαθιά σα θα κοιμάσαι
τ' ανοίξει, ενώ στα κύματα θα τρέχει το καράβι».
Αυτά σαν άκουσε ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας,
έβαλε το καπάκι ευτύς και με τριχιά το δένει
πολύκομπα, όπως έμαθε απ' τη σεβάσμια Κίρκη.
Τότε η οικονόμα στο λουτρό τον πήρε να τον λούσει,
κι αυτός το καταχάρηκε θερμό λουτρό όταν είδε,
γιατί συχνά δεν εύρισκε τέτοια φροντίδα, αφότου
άφησε της καλόπλεχτης της Καλυψώς το σπίτι,
470 που σαν αδάνατος θεός, τα 'χε όλα εκεί τα χάδια.
Κι οι σκλάβες σαν τον έλουσαν κι αλείψανε με λάδι,
και μ' όμορφη τον έντυσαν χλαμύδα και χιτώνα
απ' το λουτρό ξεκίνησε να πάει στους κρασοπότες.
Κι η Ναυσικά, που μ' ομορφιές λαμποκοπούσε ουράνιες,
στάθηκε στου καλόχτιστου σπιτιού τον παραστάτη,
και το Δυσσέα θάμαζε με τα γλυκά της μάτια.
Κι έτσι έπειτα του μίλησε με πεταχτά της λόγια·
«Ξένε, ο θεός στο δρόμο σου. Και κάπου στην πατρίδα
μη με ξεχνάς που τη ζωή χρωστάς σε μένα πρώτη».
480 Τότε έτσι κι ο πολύσοφος της απαντά ο Δυσσέας·
«Ω Ναυσικά, του λατρευτού τ' Αλκίνου θυγατέρα,
είδε να δώσει ο βροντερός του Κρόνου ο γιος ο Δίας,
να ξημερώσει η ποθητή του γυρισμού μου η μέρα.
Τότε εκεί κάτω σα θεά θα σε λατρεύω πάντα,
γιατί συ πρώτη μου 'σωσες, παρθένα, τη ζωή μου».
Είπε, και κάθισε κοντά στου βασιλιά το θρόνο.
Κι άλλοι κομμάτια μοίραζαν, άλλοι κρασί κερνούσαν.
Κι ο κράχτης το Δημόδοκο κοντά τους οδηγούσε
τον ποθητό τραγουδιστή που τον τιμούσαν όλοι.
490 Καταμεσής τον έκατσε στους άλλους καλεσμένους,
κατά το στύλο τον ψηλό τη ράχη ν' ακουμπήσει.
Τότε στον κράχτη είπε ο σοφός Δυσσέας, –απ' την πλάτη

κόβοντας χοίρου ασπρόδοντου κομμάτι, που το πάχος
γυάλιζε γύρω τρυφερό— το πιο πολύ είχε αφήσει
«Πάρε και στο Δημόδοκο δώσε το κρέας, κράτη,
να φάει. Του το φιλεύω εγώ, μ' όση κι αν έχω λύπη.
Γιατί έχουν δόξα και τιμή στη γη οι τραγουδιστάδες
απ' όλους, που τους έμαθε να τραγουδούν η Μούσα
κι αγάπησε το γένος τους ξέχωρα απ' όλα τ' άλλα».

500 Είπε, και στου Δημόδοκου τα χέρια ευτύς ο κράχτης
το 'βάλε και το πήρε αυτός και χάρηκε η καρδιά του.
Κι όλοι στα έτοιμα άπλωναν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
Κι όταν πια τέλος χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
γύρισε στο Δημόδοκο κι έτσι ο Δυσσέας είπε·
«Απ' όλους σένα εγώ τιμώ, Δημόδοκε, στον κόσμο,
που η Μούσα η κόρη του Διός σ' έμαθε κι ο Απόλλος,
των Αχαιών τα βάσανα να τραγουδάς με χάρη,
όσα στην Τροία κάμανε και πάθανε και βρήκαν,
ο ίδιος σα να τα 'βλεπες ή τ' άκουσες απ' άλλους.

510 Μόν' άλλαξε το θέμα αυτό και του ξυλένιου αλόγου
τραγουδά μας το τέχνασμα που το 'φτιασε η Παλλάδα
κι ο Επειός, και το 'φερε στο κάστρο του Πριάμου
παγίδα του Λαέρτη ο γιος, οπλαρχηγούς γεμάτο,
κ εκείνοι τότε κούρσεψαν την ξακουσμένη Τροία.
Κι αυτά με τάξη αν μου τα πεις θα το κηρύξω αμέσως
σ' όλα τα πέρατα της γης πως ξέχωρα σε σένα
η Μούσα απ' όλους χάρισε του τραγουδιού την τέχνη».

Είπε, κι εκείνος άρχισε — θεός λες του λαλούσε —
να τραγουδήσει, πιάνοντας εκείδε το τραγούδι

520 που μπήκανε στ' ανάφρυδα καράβια άλλοι να φύγουν,
πρώτα αφού βάλανε φωτιά να κάψουν τις καλύβες
κι άλλοι Αχαιοί στην αγορά καθίσανε της Τροίας
κρυμμένοι μέσα στ' άλογο με το σοφό Δυσσέα,
που το 'συραν μονάχοι τους μέσα στο κάστρο οι Τρώες.
Τ' άλογο ορθό στεκόντανε κι οι Τρώες καθισμένοι
ολόγυρα του λέγανε καθένας το δικό του.

Σε τρεις οι γνώμες χώρισαν. Ἡ με βαριούς μπαλτάδες
το κούφιο ξύλο πιάνοντας κομμάτια να το κάμουν,
ἢ να το σύρουν σε κορφή στους βράχους να το ρίξουν,
530 ἢ να τ' αφήσουν λυτρωμού στους αθανάτους τάμα,
ως έγινε και στα στερνά. Γιατί ἦτανε γραμμένο
να πέσει η Τροία ὅταν δεχτεί τ' ἄλογο το ξυλένιο,
που στην κοιλιά του κρύφτηκαν των Αχαιῶν οι πρώτοι,
σφαγή και χάρο φέρνοντας στους ἄμοιρους τους Τρώες.
Και τραγουδούσε, οι Αχαιοί πῶς ἔκαψαν τη χώρα
χυμώντας απ' την κουφωτή ξυλένια αλογοκρύφτρα,
κι ἄλλοι απ' αλλού πῶς ρήμαξαν τ' ὀρθοχτισμένο κάστρο.
Πῶς ο Δυσσέας ὄρμησε με το θεϊκό Μενέλαο
σαν Ἄρης και πῶς πάτησε του Διοκλή το σπίτι.
540 Κι ἐκεῖ με θάρρος μπαίνοντας μες στη φωτιά της μάχης,
πῶς νίκησε με της θεᾶς Παλλάδας τη βοήθεια.
Ο ξακουστός τραγουδιστής αὐτά τους τραγουδούσε.
Κι ὅλο ο Δυσσέας ἔλιωνε κι ὅλο δακρυολογούσε.
Πῶς κλαίει γυναῖκα θλιβερή τον ἄντρα της, πεσμένη
στα στήθια του, που σκοτωθεῖ στη μάχη, πολεμώντας
να σώσει απ' την πικρή σκλαβιά πατρίδα και παιδιά του,
κι ὅταν τον δει να σπαρταρά, να ξεψυχάει μπροστά της,
χυμένη ἀπάνω στο νεκρό μοιρολογάει και σκούζει,
κι ἄλλοι ἀπό πίσω τῆς χτυπούν με χάλκινα κοντάρια
550 τη ράχη και τους ὠμούς της και στη σκλαβιά τη σέρνουν,
πίκρες να ιδεῖ και βάσανα κι ἡ ὄψη της κερώνει
ἀπ' τους ἀβάσταχτους καημούς –το ἴδιο του Δυσσέα–
δάκρυα πικρά του χύνονταν ἀπ' τα ματόκλαδά του.
Κι οἱ ἄλλοι δεν κατάλαβαν πως του ἔτρεχαν τα μάτια,
Μόνο ο Αλκίνοσ που κοντά καθόντανε τον εἶδε·
κι ἄκουσε που αναστέναζε βαδιά ἀπ' τα σωδικά του,
κι ἔτσι εἶπε εὐτύς στους Φαίακες τους θαλασσοπημένους·
«Ἀκούτε με ὅλοι οἱ ἀρχηγοί κι ἀρχόντοι των Φαίακων,
κι ἀς πάψει κι ο Δημόδοκος την ηχηρή κιθάρα,
560 γιατί με αὐτά που τραγουδά δεν πολυαρέσει σ' ὅλους.

Να τρώμε αφότου πάψαμε κι άρχισε το τραγούδι,
κι ο ξένος δε σταμάτησε τον κλαφερό του θρήνο.
Κάποιος βαρύς τα στήθια του καημός του τα πλακώνει.
Μα ας πάψει το τραγούδι πια, για να χαιρόμαστε όλοι
κι ο ξένος κι οι φιλόξενοι. Καλύτερα έτσι θα 'ναι.
Γιατί ετοιμάστηκαν αυτά για το σεβάσμιο ξένο
ταξίδι και τα δώρα μας που δώσαμε απ' αγάπη.
Γιατί είναι σαν τον αδερφό ο ξένος κι ο ικέτης
στον άνθρωπο που λίγο ο νους του κόβει στο κεφάλι.

- 570 Γι' αυτό από σκέψη πονηρή μη μου τα κρύψεις τώρα
ό,τι ρωτήσω. Πιο καλό να μ' απαντήσεις είναι.
Πες τ' όνομα που σ' έλεγαν η μάνα κι ο γονιός σου
κι οι άλλοι στην πατρίδα σου κι ολόγυρα οι γειτόνοι.
Γιατί έτσι δίχως όνομα δε βρίσκεται κανένας
μήτε άρχοντας μήτε φτωχός που γεννηθεί στον κόσμο,
μόν' σ' όλους δίνουν όνομα σα γεννηθεί οι γονιοί του.
Πες μου και την πατρίδα σου, τη χώρα, το χωριό σου,
για να σε πάνε εκεί με νου και σκέψη τα καράβια.
Γιατί δεν έχουν τα γοργά καράβια των Φαιάκων
580 σαν τ' άλλα τα πλεούμενα τιμόνια ή κυβερνήτες,
μόν' βρίσκουν έτσι μόνα τους τη σκέψη των ανθρώπων
και ξέρουν όλων τα χωριά, τα καρπερά χωράφια,
και γοργοτάξιδα περνούν της θάλασσας τα πλάτια,
κρυμμένα μες στην καταχινιά και στην πυκνή θολούρα
κι ούτε φοβούνται να χαθούν μήτε κακό να πάθουν.
Μα το 'χω απ' τον πατέρα μου Ναυσίδα εγώ ακουστά μου
πως θα θυμώσει μια φορά με μας ο Ποσειδώνας,
γιατί έτσι σ' όλους είμαστε καλόβολοι περάτες.
Μου 'λεγε πως καλόφτιαστο καράβι των Φαιάκων
590 απ' το ταξίδι όταν γυρνά, μια μέρα θα το σπάσει
μες στο γεράνιο πέλαγος κι ολόγυρα τη χώρα
θα κλείσει με ψηλό βουνό. Ο γέρος έτσι μου 'πε.
Κι όπως το θέλει αυτό ο θεός, θα γίνει ή θα τ' αφήσει.
Μόν' έλα ξήγα μου κι αυτό και την αλήθεια πες μου.

Πού πήγες, πού ταξίδεψες, ποιες πολιτείες είδες.
Πες μου για τις καλόχτιστες χώρες και τους ανθρώπους
όσοι είναι άγριοι και κακοί και δίκιο δεν κατέχουν
και ποιοι είναι άντρες φιλόξενοι και τους θεούς φοβούνται.
600 Κι ακόμα πες μου γιατί κλαις και βαριαναστενάζεις
της Τροίας και των Δαναών τα πάδια σαν ακούσεις.
Έτσι οι θεοί τις όρισαν τις συμφορές σ' εκείνους
πολύπικρες, που κι οι στερνοί τραγούδι να τις κάμουν.
Κάποιον καλό σου συγγενή μην έχασες στην Τροία,
γαμπρό σου ή και πεθερό; Οι πιο ακριβοί μας είναι
αυτοί μετά απ' το αίμα μας κι απ' το δικό μας γένος.
Φίλο μην έχασες πιστό που τον πολυαγαπούσες;
Γιατί κι ο φίλος ο πιστός κατώτερος δεν είναι
απ' αδερφό μας σα βρεθεί με χάρες στολισμένος».

Ο Οδυσσέας στη σπηλιά του Πολύφημου.
William Montgomery, 1892.

Πηγή: Η Οδύσσεια στην Τέχνη | Παιδείας Εγκώμιον
(wordpress.com)

ι ραψωδία

Ἄλκινου ἀπόλογοι. Κυκλώπεια.
**(Ο Οδυσσέας διηγείται στον Αλκίνοο
και τους Φαίακες τις περιπέτειές του.
Από τους Κίκονες και τους Λωτοφάγους
στο νησί των Κυκλώπων)**

10 Κι απάντησε ο πολύπειρος Δυσσέας κι έτσι του ἔπε·
«Αλκίνο, αφέντη βασιλιά και παινεμένη απ' όλους
αυτό είναι το καλύτερο, ν' ακούσουμε έναν τέτοιο,
ως είναι αυτός, τραγουδιστή πόχει φωνή αθανάτου.
Γιατί δεν ξέρω άλλο σκοπό πιο χαρωπό στον κόσμο,
παρ' όταν μ' ήσυχη καρδιά ζουν όλοι μες στη χώρα
κι οι καλεσμένοι κάθονται μες στο παλάτι αράδα
κι ακούνε τον τραγουδιστή κι έχουν τραπέζι εμπρός τους
ψωμιά γεμάτο και ψητά κι από κροντήρι παίρνει
ο κεραστής γλυκό κρασί και χύνει στα ποτήρια.
Απ' όλα, αυτό μου φαίνεται το πιο όμορφο πως είναι.
Τώρα σου ζήτησε η καρδιά για τα δικά μου πάδια
να με ρωτήσεις, πιο πολύ γι' αυτά να κλάψω ακόμα.
Τι πρώτο απ' όλα να σου πω και τι στερνό ν' αφήσω,
που αμέτρητα τα βάσανα μού δώσανε οι ουράνιοι.
Και τώρα πρώτα θα σου πω να μάθεις τ' όνομά μου,
κι αν στα στερνά απ' το μαύρο μου το ριζικό γλιτώσω,
να μείνω πάντα φίλος σας κι ας κάδουμαι έτσι αλάργα.

20 Εγώ είμαι του Λαέρτη ο γιος Δυσσέας, που όλοι λένε
τις τέχνες μου, κι η δόξα μου ως τα ουράνια φτάνει,
και κατοικώ στο ξέφαντο, το φημισμένο Θιάκι,
πόχει το Νήριτο βουνό, ψηλό και δεντρωμένο,
κι ολόγυρα πολλά νησιά, το 'να κοντά με τ' άλλο,
τη δασωμένη Ζάκυνθο, τη Σάμη, το Δουλίχι.
Πιο κάτω απ' όλα, χαμηλό το Θιάκι, στου πελάγου
τα δυτικά, κι ηλιοβγαλμα κοιτάζουν όλα τ' άλλα.
Βραχότοπος, μα ξακουστή, παλικαριών γεννήτρα.
Δεν είδα απ' την πατρίδα μου γλυκύτερο στον κόσμο.
Έτσι λοιπόν η Καλυψώ με κράταε η νεράιδα
30 μες στη βαδουλωτή σπηλιά ποδώντας με για ταίρι.
Έτσι μ' εμπόδιζε έπειτα κι η δολοπλέχτρα η Κίρκη
στο σπίτι της και ταίρι της να μ' έχει λαχταρούσε.
Όμως ποτέ δεν έπειθαν στα στήθια την καρδιά μου.
Γιατί δεν έχει πιο γλυκό στον κόσμο απ' την πατρίδα
κι απ' τους γονιούς, κι αν κάδεσαι σε αρχοντικά παλάτια,
μες στην πικρή την ξενιτιά κι απ' τους γονιούς σου αλάργα.
Μα ελάτε τον πολύπαδο ν' ακούστε γυρισμό μου,
που μ' όρισε του Κρόνου ο γιος σαν έφυγα απ' την Τροία.
Στους Κίκονες ο άνεμος με ξόριασε απ' την Τροία,
40 στην Ίσμαρο, όπου κούρσεψα και κάστρο και κατοίκους.
Κι όσες γυναίκες πήραμε και λάφυρα απ' τη χώρα,
εξίσου τα μοιράσαμε, κανείς να μη χολιάσει.
Τότε απ' εκεί τους έτρωγα να φεύγουμε τρεχάτοι,
μα δε μ' ακούσανε οι τυφλοί, και στ' ακρογιάλι κάτω
μεδούσαν κι έσφαζαν αρνιά και κουτελάτα βόδια.
Τότε έτρεξαν οι Κίκονες Κικόνους να φωνάζουν,
πού 'χαν γειτόνους, πιο πολλούς και σαν πιο αντρειωμένους,
που κατοικούσαν στα χωριά, στον πόλεμο τεχνίτες,
θέλεις πεζοί δεξ μ' άλογα, σαν το καλούσε η ανάγκη.
50 Κι ήρθανε τόσοι την αυγή, όσα άνδρια κι όσα φύλλα
ανδοβολούν την άνοιξη. Τότε άσπλαχνη τους έρμους
μας βρήκε μοίρα απ' το θεό να πάδουμε λαχτάρες.

Κι όταν σε λίγο φτάσανε, παράταξαν τους λόχους
κοντά στα πλοία τα γοργά κι αρχίσανε τη μάχη
κι ένας τον άλλον κάρφωνε με χάλκινο κοντάρι.
Κι όσο βαστούσε ακόμα αυγή και προχωρούσε η μέρα,
ως τότε τους κρατούσαμε, κι ας ήτανε χιλιάδες.
Κι όταν ο ήλιος έγερνε, την ώρα που ξεξεύουν
τα βόδια, τότε οι Κίκονες τους Αχαιούς τσακίζουν.

60 Έξι λεβέντες χάθηκαν μέσα απ' το κάθε πλοίο
κι όλοι οι λοιποί γλιτώσαμε από σφαγή και χάρο.
Θλιμμένοι εκείδε κάμαμε πανιά να προχωρούμε,
πρόδυμα που γλιτώσαμε, θρηνώντας τους χαμένους.
Όμως δεν ξεκινήσανε τ' ανάφρυδα καράβια
πριν τρεις φορές φωνάξουμε τους άμοιρους συντρόφους,
όσοι στον κάμπο από σπαδί σκοτώθηκαν Κικόνων.
Ο Δίας τότε σήκωσεν ο συγνεφοσυνάχτης
με μαύρη αντάρα το Βοριά και σκέπασε με νέφια
στεριά μαζί και θάλασσα και δάμπωσαν τα ουράνια.

70 Τα πλοία κατακέφαλα στα κύματα βουτούσαν,
και τα πανιά μάς ξέσχισε η δύναμη του ανέμου
σε τρεις και τέσσερεις μεριές, και για να μην πνιγούμε,
όλα τα κατεβάσαμε στα τρεχαντήρια μέσα,
και τ' ακρογιάλι πιάσαμε γοργά λαμνοκοπώντας.
Ασάλευτοι μείναμε εκεί δυο μέρες και δυο νύχτες,
κι οι έννοιες με την κούραση μας θέριζαν τα σπλάχνα.
Σαν έφεξε η χρυσάχιδη Αυγή την τρίτη μέρα,
τ' άσπρα πανιά σηκώσαμε σαν μπήκαν τα κατάρτια,
κι είχαμε τον καιρό οδηγό και τους καπετανέους.

80 Άβλαβος τότε θα 'φτανα στην ποδητή πατρίδα.
Μα σαν περνούσα απ' το Μαλιά, το κύμα και το ρέμα
με το Βοριά, απ' τα Κύθηρα με ξόριασαν πιο πέρα.
Μέρες εννιά παράδερνα μ' ανάποδους ανέμους
στο ψαροδρόφο πέλαγο. Τη δέκατη πια μέρα
στους Λωτοφάγους πήγαμε, πόχουν θροφή λουλούδια.
Τότε όξω βγήκαμε νερό να πάρουμε από βρύση,

κι εκεί τραπέξι ετοιμάσαν κοντά στα πλοία οι ναύτες.
Και μια μπουκιά άμα φάγαμε και βρέξαμε τα χείλια,
τότε συντρόφους έστειλα να πάνε και να μάθουν,
90 ποιοι κατοικούσαν άνθρωποι στον τόπο σιτοφάγοι,
απ' όλους δυο διαλέγοντας και τρίτον έναν κράχτη.
Κι εκεί που πήγαν τρέχοντας, τους Λωτοφάγους βρήκαν.
Αυτοί κακό δε σκέφτηκαν να κάμουν στους συντρόφους
μόνο τους έδωσαν λωτό να φάνε. Κι αν κανέναν
το μελιστάλαχτο καρπό τον έβαζε στο στόμα,
πίσω δεν ήθελε να 'ρθει, μήτε είδηση να φέρει,
παρά να μένουν ήθελαν κοντά στους Λωτοφάγους,
λωτό να τρώνε, τη γλυκιά πατρίδα λησιμονώντας.
Μα εγώ τους πήρα στανικώς, κι ας έκλαιγαν, στα πλοία
100 και σέρνοντας τους έδεσα στους μπάγκους από κάτω.
Τότε στους άλλους φώναξα τους ποδητούς συντρόφους,
γλήγορα απάνω στα γοργά καράβια να πηδήσουν,
λωτό μη φάνε κι έπειτα ξεχάσουν την πατρίδα.
Κι εκείνοι αμέσως μπήκανε και κάθισαν στους μπάγκους,
αράδα και τη θάλασσα με τα κουπιά χτυπούσαν.
Εκείθε εμπρός τραθήξαμε με σπλάχνα μαραμένα
και στων ανόμων πήγαμε Κυκλώπων την πατρίδα,
που στων μακαριστών θεών τη δύναμη θαρρώντας,
φυτό στη γη δε φύτεψαν μήτε όργωσαν χωράφι,
110 μόν' όλα βγαίνουν άσπαρτα κι ανόργωτα φυτρώνουν,
στάρια, κριθάρια, κλήματα που το κρασί τους κάνουν,
από μεγαλοστάφυλα καθώς τα φέρνει ο Δίας.
Δεν έχουν προεστών βουλές μήτε από νόμους ξέρουν,
και κατοικούνε στων βουνών κατάκορφα τις ράχες,
μέσα σε βαδουλές σπηλιές και τα παιδιά του ορίζει
καθείς και τη γυναίκα του, μήτε ψηφά τους άλλους.
Κι ένα νησάκι απλώνεται πιο πέρα απ' το λιμάνι,
ούτε κι αλάργα ούτε κοντά στη χώρα των Κυκλώπων,
πολύδεντρο, όπου αμέτρητα τ' άγρια γίδια βόσκουν,
120 γιατί πατήματα ποτές ανθρώπων δεν τα σκιάζουν,

μήτε συχνάζουν κυνηγοί που στα πυκνά λαγκάδια
και στις ψηλές βουνοκορφές παν και τσακούν τα πόδια.
Κοπάδια απάνω στο νησί δεν έχει ούτε χωράφια,
μόν' άσπαρτο κι ανόργωτο χρόνο καιρό είναι κι έρμο
και μόνο θρέφει στις βοσκές βελαζολάλες γίδες,
Δεν έχουν κοκκινόπλωρα οι Κύκλωπες καράβια
μήτε τεχνίτες καραβιών πλεούμενα να φτιάσουν
σε κάθε χρήσιμη δουλειά, να πάνε σ' άλλους τόπους,
όπως συχνά τις θάλασσες περνώντας τρέχουν άλλοι,
130 να φέρουν στ' αφροχώματο νησί να τους δουλέψουν.
Ξερό δεν είναι. Θα 'φερνε κάθε καρπό στην ώρα.
Γιατί απ' την άκρη του γιαλού αρχίζουν τα λιβάδια
δροσάτα, απαλοχώματα. Τ' αμπέλια αιώνια θα 'ταν.
Η γη στρωτή για όργωμα. Παντού βαδιά χωράφια,
με χώμα αφράτο, που ο καιρός σαν έρθει θα θερίσεις.
Κι έχει λιμάνι απάνεμο, που μήτε παλαμάρια
θέλεις εκεί, μήτε άγκυρες, μήτε σκοινιά να δέσεις,
μόν' αραγμένος κάδεσαι καιρό, όσο πάλε οι ναύτες
για το ταξίδι σηκωθούν και πάρει πρίμο αγέρι.
140 Και μια πηγή στου λιμανιού το βάθος αναβρύζει
νεράκι, κάτω απ' τη σπηλιά, και γύρω ανθίζουν λεύκες.
Πήγαμε εκεί. Κάποιος θεός στις νύχτας το σκοτάδι
μάς οδηγούσε, ούτε έφεγγε μπροστά να ξεδιαλύνεις.
Γιατί ήταν γύρω καταχνιά πηχτή και το φεγγάρι
κρυμμένο μες στα σύγνεφα, δεν έλαμπε στα ουράνια.
Κανείς μας τότε το νησί δεν ξάνοιξε μπροστά του,
μηδέ τα κύματα είδαμε που στη στεριά κυλούσαν
μεγάλα, πριν τ' ανάφρυδα καράβια παν ν' αράξουν.
Μαζώξαμε όλα τα πανιά σαν άραξαν τα πλοία,
150 και βγήκαμε όξω στη στεριά, στη θάλασσα άκρη άκρη
κι εκεί ύπνο λίγο πήραμε να φέξει καρτερώντας.
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
γυρίζαμε όλο το νησί και θάμαζε η καρδιά μας.
Τότε οι Νεραίδες, του Διός τ' ασπιδοφόρου οι κόρες,

γίδες βουνίσσιες σήκωσαν, προσφάγι των συντρόφων.

Κι ευτύς δοξάρια γυριστά, μακρόλαιμα κοντάρια
απ' το καράβι αδράχνοντας, σε τρεις σειρές βαλμένοι,
ρίχναμε κι άφθονο ο θεός μας έδωσε κυνήγι.

Είχα καράβια δώδεκα και το καθένα πήρε

160 γίδες εννιά και χάρισαν μόνο σε μένα δέκα.

Έτσι όλη μέρα τρώγαμε όσο να πέσει ο ήλιος,
άφθονο κρέας και γλυκό τραβούσαμε μοσκάτο,
γιατί είχε ακόμα κόκκινο κρασί μες στα καράβια,
δε σώθηκε. Ο καθένας μας περίσσιο στα κροντήρια
το πήρε, όταν πατήσαμε το κάστρο των Κικόνων.

Και στων Κυκλώπων βλέπαμε τη γη, που 'ταν κοντά μας,
καπνό κι ακούγαμε φωνές γιδιών, αρνιών, δικές τους.

Κι ο ήλιος σα βασίλευσε και πήρε το σκοτάδι,
τότε πια κοιμηθήκαμε στις θάλασσας την άκρη.

170 Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
τότε συγκάλεσα βουλή κι έτσι είπα στους συντρόφους
«Οι άλλοι εδώ να μείνετε τώρα, πιστοί συντρόφοι,
κι εγώ με το καράβι μου και τους δικούς μου ανθρώπους,
θα πάω να μάθω ποιοι είναι αυτοί που κατοικούν τον τόπο,
άγριοι αν είναι κι άπιστοι και δίκιο αν δεν κατέχουν,
ή τους θεούς αν σέβονται κι άντρες φιλόξενοι είναι».

Είπα, κι απάνω ανέβηκα στο μαύρο τρεχαντήρι
κι είπα στους ναύτες ν' ανεθούν και τα σκοινιά να λύσουν.

180 Κι εκείνοι αμέσως μπήκανε και κάθισαν στους μπάγκους
αράδα και τη θάλασσα με τα κουπιά χτυπούσαν.

Κι όταν σε τόπο φτάσαμε που δεν ήταν αλάργα,
είδαμε απόμερη σπηλιά κοντά κοντά στο κύμα,
ψηλή και δαφνοσκέπαστη, κι άπειρα εκεί κοπάδια
γιδοπροβάτων στάλιζαν και αυλή είχε γύρω γύρω
ψηλή με πέτρες μες στη γης χωμένες, και με πεύκους
μεγάλους κι αφηλόκορφες βελανιδιές φραγμένη.

Άντρας θεόρατος εκεί καθόντανε, που μόνος
τ' αρνιά βοσκούσε απόμερα μήτε έσμιγε τους άλλους,

μόν' το κακό λογάριαζε στην ερημιά που ζούσε.

190 Τέρας πελώριο πλάστηκε, μήτε έμοιαζε άλλου ανθρώπου,
μόν' ήταν σαν ψηλού βουνού ραχούλα φουντωμένη,
που ξεχωρίζει ανάμεσα σ' άλλες κορφές μονάχη.
Πρόσταξα τότε τους λοιπούς αγαπητούς συντρόφους
να μείνουν στο καράβι εκεί κοντά να το προσέχουν
και δώδεκα αφού διάλεξα τους πιο καλούς απ' όλους,
έφυγα. Πήραμε μαζί και σ' ένα ασκί γιδίσιο
μαύρο γλυκόπιστο κρασί που μου 'χε δώσει δώρο
ο Μάρωνας του Ευάνθη ο γιος, ο λειτουργός του Φοίβου
που 'χε προστάτη η Ίσμαρος, γιατί από σεβασμό μας

200 σώσαμε αυτόν και το πιστό ταίρι του και το γιο του,
που κατοικούσαν σε πυκνό δάσος του Φοίβου Απόλλου.
Αξίας δώρα μου 'δωσε για τούτο, επτά κομμάτια
καλοφτιασμένο μάλαμα, κι ένα αργυρό κροντήρι,
και στάμνες δώδεκα κρασί μου γέμισε ως τα χείλια,
γλυκό κι ανέρωτο, πιστό θεϊκό, που μες στο σπίτι
σκλάβα καμιά δεν το 'ξερε μήτε άλλη παρακώρη
εξόν αυτός, το ταίρι του και μια επιστάτρα μόνη.
Κι όταν το μελιστάλαχτο κρασί ήθελαν να πιούνε,
σε είκοσι μέτρα ρίχνανε νερού κι ένα ποτήρι,

210 και τότε μια γλυκιά ευωδιά κι ουράνια απ' το κροντήρι
χυνότανε, που να μην πιεις δε βάσταε η καρδιά σου.
Ασκί μεγάλο, απ' το κρασί αυτό, γεμάτο πήρα
και στο δισάκι μου θροφές. Γιατί είχε κόψει ο νους μου
ευτύς, πως σε άντρα πήγαινα με δύναμη μεγάλη,
άγριο, που στα στήθια του δεν είχε πίστη ή νόμο.
Φτάσαμε αμέσως στη σπηλιά, μα αυτός δεν ήταν μέσα,
μόν' τα παχιά του πρόβατα βοσκούσε στο λιβάδι.
Και στη σπηλιά άμα μπήκαμε βλέπαμε ό,τι είχε μέσα.
Γεμάτα τα τυρόβολα κι οι μάντρες στοιβαγμένες

220 από κατσίκια κι απ' αρνιά, και χώρια μαντρισμένα
τα πρώιμα αλλού, τα μέσα αλλού, κι αλλού τα όψιμα ήταν.
Κι ήταν από τυρόγαλο γεμάτα όλα τ' αγγεία του,

σκάφες, καρδάρες, που άρμεγε μέσα σ' αυτά το γάλα.
Τότε οι συντρόφοι μ' όρκιζαν με πειστικά τους λόγια,
λίγο τυρί να πάρουμε και να τραβούμε πίσω,
κι απ' το μαντρί ξεκόβοντας μανάρια και κατσίκια
γλήγορα στο γοργόδρομο καράβι να τα πάμε,
κι ευτύς να κάνουμε πανιά και στ' ανοιχτά να βγούμε.
Εγώ όμως δεν τους άκουσα, που πιο καλό έτσι θα 'ταν,
230 για να τον δω και δώρα του φιλόξενα να πάρω.
Μα στους συντρόφους πρόσχαρος δε φάνηκε όταν ήρθε.
Τότες ανάψαμε φωτιά και κάμαμε θυσία
τυριά κομμάτια κόβοντας και φάγαμε κι οι ίδιοι,
και στη σπηλιά καθίσαμε προσμένοντας, ωστόσο
ήρθε κι αυτός απ' τη βοσκή, με φόρτωμα μεγάλο
ξύλα ξηρά για το φαΐ να 'χει φωτιά ν' ανάψει.
Μες στη σπηλιά σαν το 'ριξε βούιξε ο τόπος όλος,
κι εμείς απ' την τρομάρα μας χωθήκαμε στο βάθος.
Τότε έμπασε μες στην πλατιά σπηλιά τις προβατίνες,
240 με τη σειρά όσες άρμεγε κι άφησε εμπρός στην πόρτα
μες στην αυλή τ' αρσενικά, κριάρια του και τράγους.
Έπειτα σήκωσε ψηλά κι έβαλε εμπρός στην πόρτα
ασήκωτη θυρόπετρα, που δε θα την κινούσαν
κι εικοσιδυό τετράκυκλα καλοφτιασμένα αμάξια
τόσο τεράστιο έβαλε μπροστά στην πόρτα θράχο.
Κάθισε τότες κι άρμεγε γίδες και προβατίνες
και το παιδί της καθεμιάς προσδήλιαζε από κάτω.
Και το μισό όταν έπηξε τ' άσπρο χιονάτο γάλα,
το σύναξε και το 'βαλε μες στα πλεχτά καλάδια,
250 και στις καρδάρες φύλαξε τ' άλλο μισό να πίνει.
Και τις δουλειές του βιαστικά σαν έκαμε όσες είχε,
ξάναψε τότε τη φωτιά κι εμάς θωρώντας είπε:
«Ποιοι είστε, ορέ ξένοι, κι από πού στις θάλασσας τους δρόμους
γυρνάτε; Μήνα για δουλειές, ή πάτε έτσι στην τύχη,
όπως οι κλέφτες που γυρνούν στα πέλαγα και φέρνουν
στους ξένους τόπους συμφορές και τη ζωή τους παίζουν;»

Ἔτσι εἶπε, κι ὅλων η καρδιά παράλυσε στα στήδια,
τρομάζοντας το γίγαντα και τη βαριά, φωνή του.
Μα κι ἔτσι ἐγώ τ' ἀπάντησα με δυο μου λόγια κι εἶπα·
260 «Εμεῖς, πολύπαδοι Αχαιοί, γυρίζουμε ἀπ' την Τροία
μες στα θαλασσοπέλαγα και με λογῆς ανέμους,
να πάμε στην πατρίδα μας, μα πήραμε ἄλλο δρόμο.
Ἔτσι ἤθελε του Κρόνου ο γιος για μας ν' αποφασίσει.
Ἵλοι στρατιῶτες εἴμαστε του βασιλιά Ἀγαμέμνου,
πόφτασε τώρα η δόξα του στα πέρατα του κόσμου,
γιατί λαούς κατάστρεψε κι ἔριξε τέτοιο κάστρο.
Και να μας σώσεις πέφτουμε στα πόδια σου, αν δελήσεις
με δῶρα σου φιλόξενα να μας φιλοξενήσεις,
που το ἔχουν ὅλοι σύστημα στον κόσμο για τους ξένους.
270 Σεβάσου, θλάμη, τους θεούς, μια χάρη σου ζητούμε.
Ο Δίας ο φιλόξενος τους ξένους προστατεύει,
κι ὅπου να πάνε η χάρη του μαζί τους συνοδεύει».
Εἶπα, και μ' ἄσπλαχνη καρδιά μ' ἀπάντησε ἔτσι ἀμέσως·
«Τα ἔχει χαμένα σύντροφε ἢ θα ἔρχεσαι ἀπ' ἀλάργα
ἐνῶ μου λες να φοβηθῶ θεούς και να πιστέψω.
Δεν τον ψηφούν οι Κύκλωπες τον ἀσπιδάτο Δία,
μήτε θεούς, γιατί εἴμαστε πολύ πιο ἀνώτεροί των.
Μήτε ἀπ' του Δία φόβο ἐγώ θα σε πονέσω ἐσένα,
καθώς και τους συντρόφους σου, αν δεν το θέλω ο ἴδιος.
280 Μόν' πες μου πού να τ' ἀράξεις το καλοκαμωμένο
καράβι, αν κάπου ἀπόμερα για ἐδῶ κοντά, να ξέρω».
Ἔτσι εἶπε δοκιμάζοντας, μα πού να με γελάσει.
Κι ἐντὺς με λόγια πονηρά τ' ἀπάντησα κι ἔτσι εἶπα·
«Ἀχ! το καράβι ο Σαλευτής μου το ἔσπασε του κόσμου,
στα βράχια ὅπως το χτύπησε σε μια της χώρας σου ἄκρη,
στον κάβο ἀφού το ξόριασε κι η θάλασσα το πήρε,
κι ἐγώ μονάχος ξέφυγα μ' αὐτοῦς το μαύρο χάρο».
Ἔτσι εἶπα, κι ο σκληρόψυχος δε μου ἔβγαλε ἄλλη λέξη,
μόν' χύμηξε κι ἀπλώνοντας τα χέρια στους συντρόφους,
290 ἄρπαξε δυο και καταγῆς τους χτύπαε σαν κουτάβια,

και τα μυαλά τους χύθηκαν και μούσκεψαν το χώμα.
Κι έτσι σαν τους κομμάτιασε, τους έβαλε στο δόντι.
Κι έτρωγε σα βουνόδρεφτο λιοντάρι, δίχως σκλίδα
ν' αφήσει, σάρκες, σωθικά, κόκαλα μεδουλάτα.
Κι εμείς στο Δία κλαίοντας σηκώναμε τα χέρια,
θωρώντας βάρβαρες δουλειές που χάναμε το νου μας.
Κι ο Κύκλωπας σα γέμισε την άπατη κοιλιά του,
κρέας ανθρώπων τρώγοντας, αγνό ρουφώντας γάλα,
τεντώθηκε μες στη σπηλιά καταμεσής στ' αρνιά του.

- 300 Τότε είπα με την άφοβη καρδιά μου να ζυγώσω
κι απ' το μηρί μου βγάζοντας το κοφτερό μαχαίρι,
στα στήθια να του το 'μπηχνα, στο μέρος που τα σπλάχνα
κλειουν το συκώτι, φάχνοντας με τ' άλλο μου το χέρι·
μα μ' έκοψε άλλος στοχασμός. Γιατί κι εμείς μαζί του
το χάρο εκεί θα βρίσκαμε. Πώς θα μπορούσαμε, όλοι
το βράχο τον ασήκωτο να βγάλουμε απ' την πόρτα;
Έτσι βαριά στενάζοντας προσμέναμε να φέξει.
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
άναψε πάλε τη φωτιά κι όλες σειρά τις μάνες
- 310 άρμεγε και προσθήλιαζε και τα μικρά τους κάτω.
Και τις δουλειές του βιαστικά σαν έκαμε όσες είχε,
άρπαξε πάλε δυο μαζί να φάει το κολατσό του.
Χορτάτος τότε απ' τη σπηλιά μπρογκούσε το κοπάδι,
πρώτα το βράχο αφήφιστα σαν έβγαλε απ' την πόρτα,
και τον ξανάβαλε έπειτα σα σκέπασμα σε δήκη,
και στο βουνό σφυρίζοντας τ' αρνιά του σαλαγούσε.
Έμεινα εγώ το χάρο του στο νου μου αναμετρώντας
να τον πλερώσω, αν μου 'δινε τέτοια χαρά η Παλλάδα.
Κι αυτή η βουλή μου φάνηκε καλύτερη πως ήταν.
- 320 Μες στο μαντρί είχε ο Κύκλωπας ένα χοντρό ματσούκι
χλωροκομμένο, ελίτικο, να το βαστά όταν γίνει
ξερό, κι εμείς το λέγαμε, θωρώντας το, πως ήταν
κατάρτι σε εικοσάκουπο καράβι πισσωμένο,
απ' τα μεγάλα φορτηγά που πέλαγα αρμενίζουν.

Τόσο στο μάκρος φαίνονταν και τόσο και στο χόντρος.
Πιάνω και κόβω ως μιαν οργιά κομμάτι απ' το ματσούκι
και στους συντρόφους το 'δωσα να μου το πελεκήσουν.
Κι ίσιο σαν το 'καμαν αυτοί, το 'ξυσα εγώ στην άκρη
και να πυρώσει το 'βαλα στην αναμμένη θράκα.

- 330 Έπειτα το 'χωσα βαθιά μες στην κοπριά από κάτω,
που ήταν χυμένη στη σπηλιά παντού σωρός μεγάλος.
Και τότε πρόσταξα λαχνό να ρίξουν οι συντρόφοι,
μαζί μου ποιοι θα τύχαιναν τον πάλο να τον μπήξουν
στο μάτι του όταν κοιμηθεί κι ύπνος βαθύς τον πάρει.
Λάχανε αυτοί που θα 'δελα κι ο ίδιος να διαλέξω,
τέσσερις όλοι και μ' αυτούς κι εγώ μαζί τους πέντε.
'Ηρθε το βράδυ βόσκοντας τ' αφρόμαλλο κοπάδι,
κι έμπασε αμέσως στην πλατιά σπηλιά τα πρόβατα όλα
κι ούτε ένα στη βαθιά του αυλή δεν άφησε κεφάλι,
- 340 κάτι σα να μυρίστηκε, είτε ο θεός έτσι είπε.
Σήκωσε πάλε κι έβαλε το βράχο εμπρός στην πόρτα,
και καδισμένος άρμεγε σειρά τις μάνες όλες
και τα μικρά τους καδεμιάς προσδήλιαζε από κάτω.
Και τις δουλειές του βιαστικά σαν έκαμε όσες είχε
άρπαξε πάλε δυο μαζί συντρόφους να δειπνήσει.
Τότε κοντά στον Κύκλωπα πηγαίνω κι έτσι του 'πα,
μ' ένα καυκί στο χέρι μου γεμάτο κρασί μαύρο·
«Κύκλωπα, πάρε πιε κρασί, σαν έφαγες ανθρώπους,
να ιδείς στο τρεχαντήρι μου σαν τι πιτό είχα κρύψει.
- 350 Τάμα για σένα το 'φερνα, ίσως και με πονούσες
και μ' έστελνες στον τόπο μου. Μα εσύ είσαι λυσσασμένος.
Άσπλαχνε, πώς άλλος θνητός, απ' όσους έχει ο κόσμος,
θα 'ρδει σε σένα άλλη φορά, έτσι άνομα αφού κάνεις;»
Είπα, και πήρε το κρασί και το 'πιε μονορούφι.
Σαν ήπιε, τ' άρεσε πολύ και μου ζητούσε κι άλλο·
«Ακόμα δώσ' μου, έτσι να ζεις και τ' όνομά σου πες μου
ευτύς, να λάβεις δώρο μου που να χαρεί η καρδιά σου.
Βγάξει η πολύκαρπη μας γη κρασί και στους Κυκλώπους

από μεγαλοστάφυλα, καθώς τα βρέξει ο Δίας,
360 όμως από νεχτάρι αυτό κι απ' αμβροσία βγήκε».
Έτσι είπε, και το φλογερό κρασί του δίνω πάλε,
και τρεις φορές τον κέρασα κι αστόχαστα τρεις ήπια.
Κι όταν του ζάλισε έπειτα καλά τα λογικά του,
τότε με λόγια μαλακά του μίλησα και του 'πα:
«Κύκλωπα, αφού με ρώτησες, και τ' όνομά μου μάθε
και δώσ' μου καθώς το 'ταξες το φιλικό σου δώρο.
Κανείς εγώ ονομάζομαι κι όλοι Κανεί με λένε
η μάνα κι ο πατέρας μου κι όλοι οι λοιποί μου φίλοι».
Είπα, και μ' άσπλαχνη καρδιά μ' απάντησε έτσι πάλε:
370 «Κι εγώ στερνόνε τον Κανεί θα φάω απ' τους συντρόφους,
όμως αυτούς πρωύτερα. Να τι σου κάνω δώρο».
Έτσι είπε και τεντώθηκε τ' ανάσκελα πεσμένος,
κι έγειρε δίπλα το χοντρό λαιμό κι ευτύς ο ύπνος
τον πήρε ο παντοδαμαστής. Κι έβγανε απ' τα λαρύγγια
μπουκιές ανθρώπων και κρασί που ξέρναε μεδυσμένος.
Τότε έχωσα τον πάλο ευτύς στην αναμμένη δράκα
να πυρωθεί και ψύχωνα με λόγια τους συντρόφους
όλους, μη φοβηθεί κανείς και θέλει να μου φύγει.
Κι ο πάλος ο ελίτικος σαν κόντευε ν' ανάψει,
380 αν και χοντρός μες στη φωτιά και φαίνονταν να λάμπει
τον πήρα απ' τη φωτιά κοντά στον Κύκλωπα και γύρω
στεκόντανε οι συντρόφοι μου. Καρδιά ο θεός μάς δίνει,
κι αφού τον πάλο σήκωσαν, το μυτερό στην άκρη,
στο μάτι του τον έχωσαν. Κι εγώ από πάνω τότε
πέφτοντας του τον έστριβα, έτσι όπως με τρυπάνι
τρυπάει το καραβόξυλο τεχνίτης κι από κάτω
το στρέφουν άλλοι με λουρί στο 'να και στ' άλλο μέρος
κι αυτό γυρίζει αδιάκοπα. Έτσι κι εμείς στο μάτι
του Κύκλωπα γυρίζαμε τον πυρωμένο πάλο,
390 κι όπως μπηγότανε ζεστός, τον μούσκευε το αίμα
κι όλα τριγύρω του ματιού, ματόφυλλα και φρύδια,
του τα καψάλιζε η φωτιά και του 'καψε την κόρη,

κι έτριζαν μέσα απ' τη φωτιά οι ρίζες του ματιού του.
Πώς όταν στο κρύο νερό χώνει μπαλτά ή σκεπάρνι
για να τα βάψει ο σιδεράς κι αχούν και τσιτσιρίζουν
–γιατί η περίσσια δύναμη αυτή είναι του σιδήρου–
έτσι έτριζε το μάτι του κι αυτού στον πάλο γύρω.
Μούγγριζε τότε σα θεριό κι οι βράχοι αντιλαλούσαν,
κι εμείς απ' την τρομάρα μας σκορπίσαμε όλοι αλάργα.
400 Τότε έβγαλε απ' το μάτι του τον πάλο, βουτηγμένον
στο αίμα, και τον πέταξε μακριά, χειρονομώντας
σα φρενιασμένος, κι έσκουζε στους Κύκλωτες, που γύρω
στις ανεμόδαρτες κορφές, μες στις σπηλιές καθόνταν
και τρέχανε άλλος απ' αλλού, σαν άκουσαν να σκούζει,
και στη σπηλιά σταθήκανε τριγύρω και ρωτούσαν·
«Τι σου 'τυχε, Πολύφημε, και μεγαλοφωνάζεις
μες στην αδάνατη νυχτιά και μας χαλάς τον ύπνο;
Μην άδελά σου σ' άρπαξε κανένας το κοπάδι;
Μήνα σου παίρνει τη ζωή μ' απάτη και μ' αντρεία;».
410 Κι ο φοβερός Πολύφημος απ' τη σπηλιά απαντούσε·
«Αδέρφια, μ' έφαγε ο Κανείς μ' απάτη, όχι μ' αντρεία».
Κι εκείνοι τ' απαντούσανε με πεταχτά τους λόγια
«Αφού κανείς δε σ' έβλαψε και μέσα είσαι μονάχος,
απ' την αρρώστια ποιος μπορεί του Δία να σε σώσει;
Δεήσου στον πατέρα σου το σείστη Ποσειδώνα».
Έτσι είπανε και φεύγανε και γέλασε η καρδιά μου
που τ' όνομά μου απάτησε κι η πονηρή μου σκέψη.
Κι ο Κύκλωπας σπαράζοντας στους πόνους και βογκώντας,
πήγε στην πόρτα ψάχνοντας και σήκωσε την πέτρα
420 κι αυτός στην πόρτα κάθισε κι άνοιξε τα δυο χέρια,
με το κοπάδι αν έβγαινε κανείς να τον τσακώσει.
Γιατί θαρρούσε αστόχαστο πως είχα το κεφάλι.
Μα εγώ όλο το καλύτερο ζητούσα πώς να γίνει,
να 'βρω απ' το χάρο γλιτωμό στους άλλους και σε μένα.
Κι όλους τους δόλους έφαινα, γιατί ήταν τη ζωή μας
να σώσουμε, και συμφορά μεγάλη ήταν μπροστά μας.

Κι αυτή η βουλή μου φάνηκε καλύτερη πως ήταν.
Είχε κριάρια παχουλά, πυκνόμαλλα, μεγάλα,
με σκοτεινόχρωμο μαλλί και ξεχωρίζοντάς τα
430 σιγά, συντρία τα 'δενά με λυγαριές στριμμένες,
που απάνω τους κοιμόντανε ο Κύκλωπας, το τέρας
με την ανήμερη ψυχή. Κι αυτό που 'ταν στη μέση
σήκωνε κι ένα σύντροφο και τ' άλλα δυο από δίπλα
μαζί δεμένα πήγαιναν τους άντρες να γλιτώσουν.
Τρία κριάρια σήκωναν κι από 'να σύντροφό μου.
Κι εγώ – μες στ' άλλα διαλεχτό κριάρι ήταν στη μάντρα,
και πιάστηκα απ' τα νώτα του, στη μαλλιάρη κοιλιά του
συμμαζωμένος και γερά κρατούσα με τα χέρια
440 γέροντας και κρατιόμουνα μ' υπομονή και θάρρος.
Έτσι βαριά στενάζοντας προσμέναμε να φέξει.
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα
ξεκίνησε για τη βοσκή τ' αρσενικό κοπάδι
κι ανάρμεχτα βελάζανε τα δηλυκά στις μάντρες
με σπαργωμένα τα βυζιά. Κι ο Κύκλωπας, λιωμένος
στους πόνους, κάθε κριαριού τη ράχη ψηλαφούσε,
ολόρδα όπως στεκόντανε. Τυφλός, πού να το νιώσει,
στα λογγωμένα στήθια τους πως δέθηκαν οι άντρες.
Κι έφτασε απ' όλα πιο στερνό στην πόρτα το κριάρι,
450 απ' τα μαλλιά αργοκίνητο κι απ' το σοφόν εμένα.
Κι ο γίγαντας Πολύφημος του 'πε χαϊδεύοντάς το·
«Γιατί, καλό κριάρι μου, στερνό απ' τη μάντρα βγαίνεις;
Άλλη φορά δεν έμενες απ' το κοπάδι πίσω,
μόν' πρώτο πάντα πήγαινες με δρασκελιές μεγάλες
της χλωρασιάς τα τρυφερά βλαστάρια να βοσκήσεις.
Πρώτο στο ρέμα ερχόσουναι και πρώτο μού γυρνούσες
πάλε το βράδυ στο μαντρί. Τώρα στερνό απομένεις.
Θα κλαις και συ τ' αφέντη σου το μάτι, που κακούργος
άντρας μου το 'βγαλε άσπλαχνα με ανθρώπους του χαμένους,
460 αφού βαριά μου σκότισε με το κρασί τα φρένα,

αχ, ο Κανείς, που ορκίζομαι πως δε θα μου γλιτώσει.
Αν είχες τη λαχτάρα μου κι αν μπόρειες να μιλήσεις,
να μου 'λεγες πού τρύπωσε αλάργα απ' το θυμό μου
θα 'βλεπες τότε στη σπηλιά χυμένα τα μυαλά του
χάμω στη γης, άλλα απ' αλλού, κακώς θα τον χτυπούσα,
και μες στα στήδια μου η καρδιά θα λούφαζε απ' τους πόνους,
που μου τους άναψε ο Κανείς, ένα κορμί χαμένο».

Είπε κι απόλυσε έπειτα να φύγει το κριάρι.

Σα βγήκαμε όξω απ' τη σπηλιά κι απ' την αυλή πιο πέρα,

470 πρώτος εγώ ξελύθηκα κι έλυσα τους συντρόφους.

Κι ευτύς αρνιά λιγνόποδα και τρυφερά κριάρια
γύρω πολλά ξεκόβοντας τα φέραμε στο πλοίο.

Χαρούμενοι μας είδανε οι ποδητοί συντρόφοι,
το χάρο όσοι ξεφύγαμε και κλαίγανε τους άλλους.

Μα να θρηνούν δεν άφηνα κι έγνεφα με τα φρύδια,
προστάζοντάς τους γλήγορα να μπάσουν στο καράβι
πολλά κριάρια αφρόμαλλα και στ' ανοιχτά να βγούμε.

Κι εκείνοι αμέσως μπαίνανε και κάθισαν στους μπάγκους
αράδα, και τη θάλασσα με τα κουπιά χτυπούσαν.

480 Και τόσο άμα αλαργέψαμε που ακούνε όταν φωνάξεις,

τότε έσκουζα στον Κύκλωπα με πεισμομένα λόγια·
«Δε σου ήταν, Κύκλωπα, γραφτό, ανθρώπου τιποτένιου,
έτσι άγρια τους συντρόφους του να φας μες στη σπηλιά σου.

Μόν' ακριβά θα πλέρωνες τα κακουργήματά σου,
σκυλί, που δε σεβάστηκες μες στο ρημαδιακό σου
ξένους να φας. Γι' αυτό οι θεοί σε πλέρωσαν κι ο Δίας».

Είπα, και τότε πιο πολύ του λύσσαξε η καρδιά του,
και ξεκολλώντας μια κορφή ψηλού βουνού μεγάλη,
μπροστά στο μελανόπλωρο την πέταξε το πλοίο,

490 που πάρα λίγο να 'παιρνε της πλώρης του την άκρη.

Γέμισε αφρούς η θάλασσα καθώς της ήρθε ο βράχος.

Και το καράβι απ' τ' ανοιχτά ξανάστροφο το κύμα
το σίμωσε όξω στη στεριά. Στα δυο μου χέρια τότε
μακρύ κοντάρι αδράχνοντας σκουντούσα απ' τ' ακρογιάλι

και στους συντρόφους έλεγα να πιάσουν τα κουπιά τους,
με το κεφάλι γνέφοντας, να φύγουμε απ' το χάρο.
Και στα κουπιά τους πέφτοντας αυτοί λαμνοκοπούσαν.
Κι όταν διπλά αλαργέψαμε στο πέλαγος τραβώντας
πάλε έσκουζα στον Κύκλωπα, κι όλοι οι συντρόφοι γύρω,
500 άλλοι απ' αλλού, μ' εμπόδιζαν με μαλακά τους λόγια·
«Καημένε, τέτοιο ένα θεριό τι θέλεις κι ερεθίζεις;
Να, τώρα μες στη θάλασσα μάς πέταξε το βράχο
και στη στεριά μάς σίμωσε το πλοίο, που είπαμε όλοι
πως ήρθε πια το τέλος μας. Κι αν άκουγε κανένα
ή να φωνάξει, είτε μιλιά το στόμα του να βγάλει,
θα 'σπαζε τα κεφάλια μας και τ' άρμενα του πλοίου,
άξυστη πέτρα ρίχνοντας. Τόσο βαράει αλάργα».
Έτσι είπαν, μα δεν έπειθαν την άφοβη καρδιά μου
και πάλε ευτύς του φώναξα με σπλάχνα φουσκωμένα·
510 «Αν, Κύκλωπα, κανείς δνητός στον κόσμο σε ρωτήσει,
να μάθει την αγιάτρευτη την τύφλα του ματιού σου,
δηγήσου πως σε τύφλωσε ο καστροπολεμίτης
Δυσσέας του Λαέρτη ο γιος, απ' το νησί το Θιάκι».
Έτσι είπα, και μ' απάντησε κι εκείνος ξεφωνώντας·
«Αχ, βγήκαν τώρα τα παλιά της μοίρας τα γραμμένα.
Ένας προφήτης ζούσε εδώ, τρανός και φημισμένος,
ο Τήλεμος του Ευρύμου ο γιος, στη μαντοσύνη πρώτος
που γέρασε στους Κύκλωπες να προφητεύει χρόνια,
και μου προφήτεψε όλα αυτά μια μέρα πως θα γίνουν,
520 το φως μου πως θα στερηθώ απ' του Δυσσέα τα χέρια.
Μα πάντα εγώ περιμένα πως θα 'ρθει εδώ ένας άντρας
όμορφος, γιγαντόκορμος μεγάλο παλικάρι,
και μου 'ρδε τώρα ένας κοντός και ψόφιος και χαμένος,
που με κρασί με δάμασε και μου 'βγαλε το μάτι.
Μόν' έλα σίμωσε κοντά, Δυσσέα, να σε φιλέψω
και να δεηθώ στο Σαλευτή να σε καταβοδώσει.
Γιατί είμαι εκείνου γιος εγώ κι αυτός είναι ο γονιός μου.
Κι αυτός, όχι άλλος δύνεται να με γιατρέψει, αν θέλει,

απ' τους μακαριστούς θεούς και τους θνητούς ανθρώπους».

- 530 Είπε, κι εγώ τ' απάντησα με δυο μου λόγια, πάλε·
«Έτσι αν μπορούσα να σου πιω το αίμα, και στου τάφου
δίχως ζωή να σ' έριχνα τ' αφώτιστα σκοτάδια,
έτσι όπως μήτε ο Σαλευτής το μάτι δε σου γιαίνει».
Είπα, κι ευχόντανε έπειτα τ' αφέντη Ποσειδώνα,
στον αστροστόλιστο ουρανό σηκώνοντας τα χέρια·
«Άκου με, Σαλευτή της γης, πατέρα Μαυρομάλλη,
αν είσαι εσύ ο πατέρας μου κι εγώ είμαι αλήθεια γιος σου,
και δώσ' του σπίτι να μη δει ο καστροπολεμίτης
Δυσσέας του Λαέρτη ο γιος, απ' το νησί το Θιάκι.
- 540 Κι αν το 'χει η μοίρα του γραφτό να πάει στ' αρχοντικό του,
να ξαναϊδούν τα μάτια του πατρίδα και δικούς του,
με χρόνια ας πάει κακήν κακώς, δίχως συντρόφους άλλους
με ξένο πλοίο και δεινά στο σπίτι του ας του τύχουν».
Είπε, και την παράκληση του κάνει ο Μαυρομάλλης.
Κι έπειτα πάλε αδράχνοντας μια πιο βαριά κοτρόνα,
την πέταξε με δύναμη στριφογυρίζοντάς την,
κι έπεσε στο μαυρόπλωρο καράβι λίγο πίσω,
που πάρα τρίχα να 'παιρνε του τιμονιού την άκρη.
Γέμισε αφρούς η θάλασσα καθώς της ήρθε ο θράχος
- 550 και το καράβι στη στεριά το σίμωσε το κύμα.
Και στο νησί σαν πήγαμε που τα καλοστρωμένα
τ' άλλα καράβια ήταν μαζί, κι ολόγυρα οι συντρόφοι
καθόντανε περίλυποι κι όλο μας καρτερούσαν,
σύραμε, εκεί σαν πήγαμε, στην άμμο το καράβι
κι όξω κι εμείς πηδήσαμε στις θάλασσας την άκρη.
Και βγάξοντας του Κύκλωπα τ' αρνιά απ' το κοίλο πλοίο
εξίσου τα μοιράσαμε κανείς να μη χολιάσει.
Μόνο σ' εμένα, όταν τ' αρνιά μοιράζανε οι συντρόφοι,
ξεχωριστά μου δώσανε δικό μου το κριάρι.
- 560 Κι εγώ στο μαυροσύγνεφο του Κρόνου γιο το Δία,
το βασιλιά γης κι ουρανού, του το 'σφαξα στην άμμο,
και τα μηριά του πρόσφερα. Μα στη δυσία ο Δίας

δεν πρόσεχε, μόν' κοίταζε πώς θα χανόντανε όλα
τα φτερωτά καράβια μου κι οι ποδητοί συντρόφοι.
Εκεί όλη μέρα τρώγαμε όσο να πέσει ο ήλιος,
άφθονο κρέας και γλυκό τραβούσαμε μοσκάτο.
Κι ο ήλιος όταν βούτηξε και πήρε το σκοτάδι,
τότε όλοι κοιμηθήκαμε στις θάλασσας την άμμο.
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
570 πρόσταξα τους συντρόφους μου ν' ανέβουν στο καράβι
κι ευτύς να λύσουν τα σκοινιά. Κι εκείνοι αμέσως μπήκαν
κι όλοι στους μπάγκους κάθισαν απάνω αράδα αράδα,
και τ' αφρισμένα κύματα με τα κουπιά χτυπούσαν.
Εκείθε εμπρός τραθήξαμε με σπλάχνα ματωμένα,
πρόθυμα, που σωθήκαμε, θρηνώντας τους χαμένους.

κ ραψωδία

*Τὰ περὶ Αἰόλου καὶ Λαιστρυγόνων
καὶ Κίρκης.*

**(Ὅσα ἐγέναν στο νησί του Αἰόλου,
στη χώρα των Λαιστρυγόνων
και στο παλάτι της Κίρκης)**

**Ο Οδυσσεύς και η Κίρκη.
Salomon de Bray, 1650.**

Πηγή: Πόροι για τα Ομηρικά έπη
(greek-language.gr)

Φτάσαμε σε πλεούμενο νησί, την Αιολία,
που κατοικούσε ο Αίολος, των αθανάτων φίλος.
Είχε ένα κάστρο χάλκινο κι απάτητο τριγύρω
και γλιστερές ανέβαιναν κι απότομες οι πέτρες.
Δώδεκα απόχτησε παιδιά στ' αρχοντικό του σπίτι,
έξι κορίτσια κι έξι γιους μες στον ανδρό της νιότης.
Τις κόρες του τις πάντρεψε, τις έδωσε στους γιους του,
κι όλοι με τον πατέρα τους και τη γλυκιά τους μάνα
τρώγανε πάντα αχώριστοι κι άφθονα τα 'χανε όλα.

10 Κι από τραγούδια αντιλαλεί τη μέρα το παλάτι,
τσίκνες γεμάτο, κι έπειτα τη νύχτα, ταίρι ταίρι
όλοι κοιμούνται σε χαλιά και τορνευτά κρεβάτια.
Σ' αυτού τη χώρα φτάσαμε και στα λαμπρά παλάτια.
Μήνα με φιλοξένησε ρωτώντας για την Τροία,
για τον Αργίτικο στρατό και για το γυρισμό του
κι εγώ τα πάντα του 'λεγα με τάξη ένα προς ένα.
Κι έπειτα σαν του ζήτησα τη χάρη να με στείλει
να φύγω, ευτύς ετοίμασε πρόθυμα το ταξίδι.

Ἐγδαρε βόδι εννιάχρονο και μου ἔδωσε τ' ασκί του
20 κι ἐκλείσει μέσα την ορμή των δυνατῶν ανέμων,
γιατί τον εἶχε φύλακα σ' αυτούς ο γιος του Κρόνου,
ὅποιον απ' ὅλους ἤθελε να παύει ἢ να σηκώνει.
Μες στο καράβι το ἔδεσε μ' ἕνα λεπτό μερμίδι
ολάργυρο, κι η πιο μικρή πνοή να μην περάσει,
κι ἀφήσε να φυσά η πνοή για μένα του Ζεφύρου,
στο κύμα ν' αρμενίζουμε με τα γοργά καράβια.
Ὅμως δεν ἦτανε γραφτό να γίνει ως τέλος ἔτσι,
γιατί ὅλοι εμεῖς χαθήκαμε απ' ασυλλογισιά μας.
Μέρες εννιά αρμενίζαμε ἀπαντα νύχτα μέρα,
30 κι ἀρχισε πια τη δέκατη να φαίνεται η πατρίδα,
και βλέπαμε, ὅπως φτάναμε κοντά, φωτιές να καίνε.
Τότε με πήρε ὕπνος γλυκός, γιατί ἤμουν κουρασμένος,
πάντα τη σκότα να κρατῶ, κι ἄλλον απ' τους συντρόφους
δεν ἀφήνα, πιο γλήγορα να πάμε στην πατρίδα.
Και στις κουβέντες πόκαναν οι ναύτες μεταξύ τους,
χρυσό κι ἀσήμι λέγανε πῶς ἔφερνα στο σπίτι,
δώρα απ' τον Αἰόλο, το γιο του ξακουσμένου ἱππότη.
Κι ἔτσι ο καθένας ἔλεγε στο γείτονα γυρνώντας·
«Μωρέ, πῶς εἶναι ἀγαπητός αὐτός και τιμημένος
40 απ' ὅλους, ὅπου κι αν βρεθεῖ, σ' ὅποια κι αν φτάσει χώρα.
Ἄπειρα πήρε λάφυρα πολύτιμα απ' την Τροία,
κι εμεῖς, που ἴδιο κάναμε μαζί του το ταξίδι
γυρίζουμε στα σπίτια μας μ' ἔτσι ἀδειανά τα χέρια.
Τώρα κι ο Αἰόλος αὐτά του χάρισε απ' ἀγάπη.
Μόν' ἔλα, ας δούμε μια στιγμή τι να ἔναι αὐτά τα δώρα,
σαν πόσο μάλαμα στ' ασκί και πόσο ἀσήμι να ἔχει».
Εἶπαν, κι η ἀσκεφτη βουλή νικούσε των συντρόφων.
Λύνουν τ' ασκί κι οι ἀνεμοὶ ὄξω χυθήκανε ὅλοι,
κι αυτούς τους πέταξε ἀξαφνα στο πέλαγο η ἀντάρα,
50 ἀλάργα πάλε απ' τη γλυκιά πατρίδα, ἐνῶ δρηνούσαν.
Ἐύπηνησα τότε κι ἔλεγα στην ἀφοβη καρδιά μου,
να πέσω ἀμέσως να πνιγῶ στο κύμα απ' το καράβι

ή να βαστάξω αμίλητα και στη ζωή να μείνω.
Βάσταξα πάλε κι έμεινα στο πλοίο σκεπασμένος,
και πίσω πάλε στο νησί μας γύρισε του Αιόλου
η μαύρη αντάρα, ενώ πικρά θρηνούσαν οι συντρόφοι.
Τότε όξω βγήκαμε νερό να πάρουμε από βρύση,
κι εκεί τραπέξι ετοιμάσαν κοντά στα πλοία οι άντρες.
Και μια μπουκιά άμα φάγαμε και βρέξαμε τα χείλια,
60 ένα καλό μου σύντροφο διάλεξα κι έναν κράχτη,
και πήγα στο κοσμάκουστο παλάτι του Αιόλου.
Τον ήβρα με το ταίρι του να τρώει και τα παιδιά του,
και στο κατώφλι κάτσαμε κοντά στους παραστάτες.
Κι όπως μας είδαν τα 'χασαν κι έτσι όλοι μας ρωτούσαν
«Πάλε, Δυσσέα, ποια πικρή σε βρήκε μοίρα κι ήρδες;
Σε στείλαμε μ' ό,τι ήθελες να πας για την πατρίδα,
στ' αρχοντικό σου, κι όπου αλλού σου ζηταε η καρδιά σου».
Τότε έτσι απάντησα κι εγώ με σπλάχνα μαραμένα·
«Ναύτες κακοί με τύφλωσαν κι ο γελαστής μου ο ύπνος.
70 Μα ελάτε, αδέρφια, σώστε με, που σας περνά απ' το χέρι».
Έτσι γλυκά τους μίλησα για να τους καλοπιάσω.
Άφωνοι οι άλλοι απόμειναν κι απάντησε ο γονιός τους.
«Γκρεμίσου αμέσως, σίχαμα του κόσμου, απ' το νησί μου,
γιατί είναι κρίμα να δεχτώ και να τον στείλω πίσω
άντρα που κι οι μακαριστοί θεοί τον κατατρέχουν.
Τσακίσου, αφού κι από θεών οργή ήρδες πίσω πάλε».
Με τέτοια λόγια μ' έδιωξε τον άχαρο απ' το σπίτι.
Τότε τραβούμε εκείδε εμπρός με ματωμένα σπλάχνα,
κι έσβηνε στο σκληρό κουπί το δάρρος των συντρόφων,
80 και για τις αμαρτίες μας δεν είχε ο δρόμος άκρη.
Αδιάκοπα αρμενίζαμε μέρες και νύχτες έξι
και φτάσαμε την έβδομη στ' ορθοχτισμένο κάστρο
του Λάμου, στην Τηλέπυλο, τη γη των Λαιστρυγόνων,
όπου σαν έρχεται ο βοσκός τα γίδια να μαντρίσει,
βοσκό που θγαίνει χαιρετά και τ' απαντά κι εκείνος.
Άνθρωπος άγρυπνος εκεί θα κέρδιζε δυο ρόγες,

τη μια γελάδια βόσκοντας, την άλλη πρόβατα άσπρα,
γιατί είναι οι δρόμοι σύκοντα της νύχτας και της μέρας.
Σαν ήρθαμε στο ξακουστό λιμάνι, που τριγύρω
90 το κλειούσαν βράχοι απότομοι κι από τα δυο τα μέρη,
κι έβγαιναν άκρες πεταχτές, αγνάντια η μια στην άλλη
στη θάλασσα, κι ήταν στενό του λιμανιού το στόμα,
εκεί τ' αφηλοκέφαλα τ' αράξαμε καράβια,
και στη σειρά τα δέσαμε, το 'να κοντά με τ' άλλο,
γιατί ποτέ δε φούσκωνε το κύμα στο λιμάνι,
ούτε μεγάλο ούτε μικρό, μόν' άσπρη ήταν γαλήνη.
Μόνος εγώ όξω κράτησα το μελανό καράβι,
κοντά σε κάβο κι έδεσα στις πέτρες παλαμάρι,
κι ανέβηκα και στάθηκα σε μια ψηλή ραχούλα.
100 Όργωμα εκεί δε φαίνονταν βοδιών μήτε έργα ανθρώπων,
και μόνο βλέπαμε καπνό ψηλά απ' τη γη να βγαίνει.
Τότε συντρόφους έστειλα να πάνε και να μάθουν
ποιοι σιτοφάγοι κάθονταν σ' αυτή τη χώρα ανθρώποι,
απ' όλους δυο διαλέγοντας και τρίτον έναν κράχτη.
Τον ίδιο δρόμο τράβηξαν κι εκείνοι που τα κάρια
στη χώρα απ' τα ψηλά βουνά κατέβαζαν τα ξύλα,
κι εμπρός στη χώρα αντάμωσαν μια κόρη να γεμίζει,
του Λαιστρυγόνα τ' όμορφο κορίτσι του Αντιφάτη.
Στη δροσερή κατέβηκε πηγή την Αρτακία
110 που εκείθε παίρνανε νερό και πήγαιναν στη χώρα.
Κοντά της παν και στάθηκαν και να τους πει ρωτούσαν
ποιον είχε ο τόπος βασιλιά και ποιος τους κυβερνούσε,
κι εκείνη ευτύς τους έδειξε το πατρικό της σπίτι.
Σαν μπήκαν μέσα βρήκανε μπροστά τους μια γυναίκα,
ψηλή σα μια βουνοκορφή κι όλους τους πήρε ο φόβος.
Φώναξε ευτύς τον άντρα της, τον ξακουστό Αντιφάτη,
απ' την πλατέα, πόβαλε στο νου του το χαμό τους,
κι άρπαξε, ως ήρθε, κι έφαγε τον ένα απ' τους συντρόφους,
κι οι δυο στα πόδια το 'βαλαν και φτάσανε στα πλοία.
120 Έβαλε τότε τις φωνές στη χώρα ο Αντιφάτης,

κι άλλοι απ' αλλού ξετρύπωναν χιλιάδες Λαιστρυγόνες
πελώριοι, που με γίγαντες μοιάζανε κι όχι μ' άντρες.
Ασήκωτες απ' τις κορφές κοτρώνες μας πετούσαν
κι άξαφνα κρότοι φοβεροί κατά τα πλοία αχούσαν,
ανθρώπων που σκοτώνουνταν και караβιών που σπούσαν.
Σαν ψάρια τους καμάκιαζαν, φριχτό φαί να φάνε.
Κι ενόσω τους συντρόφους μου χαλούσαν στο λιμάνι,
τράβηξα τότε απ' το μηρί το κοφτερό μαχαίρι
κι έκοψα τα πρυμόσκοινα του μαύρου караβιού μου,
130 και στους συντρόφους έσκουζα, χωρίς καιρό να χάνουν,
να πιάσουν όλοι τα κουπιά, να φύγουμε απ' το χάρο,
κι εκείνοι απ' την τρομάρα τους το κύμα αφροκοπούσαν.
Χαρούμενα έτσι ξέφυγε τους κρεμασμένους βράχους
στο πέλαο το καράβι μου· τ' άλλα χαθήκανε όλα.
Τραβούμε εκείδε πάλε εμπρός με σπλάχνα ματωμένα,
μακριά απ' το χάρο, τους λοιπούς συντρόφους μας θρηνώντας.
Στης Αίας πάμε το νησί που κατοικούσε η Κίρκη,
θεά μεγάλη, φοβερή, που σα θνητή λαλούσε,
κι ήταν ομόσπλαχνη αδελφή του δολοπλέχτη Αιήτη.
140 Είχαν το θνητοφωτιστή πατέρα τους τον Ήλιο,
κι είχαν την Πέρση μάνα τους, του Ωκεανού την κόρη.
Σ' ένα ακρογιάλι πιάσαμε σιγά με το καράβι
σ' αραξοβόλι, κι ο θεός μας έδειχνε το δρόμο.
Βγήκαμε εκεί και μείναμε δυο μέρες και δυο νύχτες,
κι ο πόνος με την κούραση μας δέριζε τα σπλάχνα.
Σαν έφεξε η ροδόχρωμη Αυγή την τρίτη μέρα,
πήρα το κοφτερό σπαδί και το γερό κοντάρι
κι απ' το καράβι ανέβηκα κοφτά κοφτά σε βίγλα,
ίσως ακούσω μια φωνή και ιδώ οργωμένους τόπους.
150 Ανέβηκα και στάθηκα σε μια ψηλή ραχούλα
κι απ' την πλατύδρομη τη γης είδα καπνό να βγαίνει
μες στα λαγκάδια τα πυκνά, στις Κίρκης το παλάτι.
Κι αμέσως συλλογίστηκα στα βάδη της καρδιάς μου,
σαν είδα το θολό καπνό, να τρέξω και να μάθω.

Κι αυτή η βουλή μου φάνηκε καλύτερη πως ήταν,
να τρέξω πρώτα στο γιालό και στο γοργό καράβι,
να φάνε οι ναύτες κι έπειτα να στείλω αυτούς να μάδουν.
Κι εκεί που κοντοζύγωνα στ' ανάφρυδο καράβι,
κάποιος θεός συμπόνεσε την ερημιά μου τότε,
160 και μου 'θγαλε ορδοκέρατο μεγάλο λάφι εμπρός μου.
Νερό κατέβαινε να πιει στο ρέμα από λαγκάδι,
γιατί από τώρα τ' άναβε το καφερό λιοπύρι.
Κι ως πρόβαλε, το χτύπησα στο ραχοκόκαλό του,
κι απ' τ' άλλο μέρος πέρασε το χάλκινο κοντάρι.
Στη γη βογκώντας έπεσε και πέταξε η ψυχή του.
Πατώντας τότε απάνω του, τράβηξα το κοντάρι
απ' την πληγή και τ' άφησα το λάφι ξαπλωμένο
στο χώμα, κι έκοψα ψαδιά και λυγαριάς κλωνάρια
κι έπλεξα, μάκρος μian οργιά, σκοινί καλοστριμμένο
170 και του 'δεσα τα πόδια του του φοβερού τεράτου,
όλα μαζί και το 'φερα στη ράχη φορτωμένος,
στο τρεχαντήρι, στο γερό κοντάρι μου ακουμπώντας,
γιατί δεν ήταν βολικό μόνο με το 'να χέρι
στον ώμο να το φορτωθώ τέτοιο θεριό μεγάλο.
Το 'ριξα στο καράβι εμπρός στη γη και τους συντρόφους
τους ψύχωνα, λόγια γλυκά μιλώντας στον καθένα·
«Μ' όλα τα βάσανα, παιδιά, δε θα μας φάει ο χάρος,
πριν έρθει η ώρα πόγραψε για τον καθένα η μοίρα.
Μα ελάτε, κι όσο να 'χουμε φαί μες στο καράβι,
180 να φάμε ας μην ξεχάνουμε, να μη μας δέρνει η πείνα».
Είπα, κι ευτύς υπάκουσαν στα λόγια μου οι συντρόφοι
κι αμέσως ξεσκεπάστηκαν και θάμαζαν το λάφι
στην αμμουδιά της θάλασσας, που 'ταν θεριό μεγάλο.
Και τέλος αφού χόρτασαν τα μάτια τους να βλέπουν,
νίβουν τα χέρια κι έστρωσαν αρχοντικό τραπέζι.
Τότε όλη μέρα τρώγαμε, όσο να πέσει ο ήλιος,
κρέατα, απ' όλα πληθερά, και πίναμε μοσχάτο.
Κι ο ήλιος σα βασίλεψε και πήρε το σκοτάδι,

τότε όλοι κοιμηθήκαμε στις θάλασσας την άκρη.
190 Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
κάλεσα τότε σύνοδο κι έτσι είπα στους συντρόφους:
«Ακούστε, αδέρφια, τι θα πω, κι ας είστε λυπημένοι.
Δεν ξέρουμε πού πέφτει η Αυγή, πού να 'ναι το σκοτάδι,
πού βγαίνει και πού χάνεται ο φωτοδότης Ήλιος.
Μόν' ας μη χάνουμε καιρό κι ελάτε να σκεφτούμε,
αν βρίσκεται καμιά βουλή που δεν τη νιώθω μόνος.
Γιατί είδα απ' την ορθόβραχη που ανέβηκα ραχούλα
ένα νησί που ατέλειωτος γιαλός το στεφανώνει,
και το νησί είναι χαμηλό. Κι είδα καπνό στη μέση
200 να βγαίνει από πολύ πυκνά λαγκάδια κι από δάση».
Έτσι είπα, κι όλων η καρδιά σα να 'σπασε στα στήθια,
γιατί στο νου τους τις δουλειές βάλανε τ' Αντιφάτη,
και τι είχε κάμει ο Κύκλωπας, τ' ανθρωποφάγο τέρας,
κι έχυναν δάκρυα φλογερά, πικρά θρηνολογώντας.
Όμως δεν έβγαине όφελος κανένα με τους θρήνους.
Τότε σε δυο ξεχώρισα τους θαρρετούς συντρόφους,
και δυο τους έβαλα αρχηγούς, στο κάθε σώμα κι έναν.
Στο 'να αρχηγός ο Ευρύλοχος και στ' άλλο ο ίδιος ήμουν.
Ρίξαμε τότε ευτύς λαχνό σ' ένα χαλκένιο κράνος
210 κι όξω πετάχτηκε ο λαχνός του ατρόμητου Ευρυλόχου.
Με είκοσι δυο ξεκίνησε συντρόφους λυπημένους
κι εμάς ξοπίσω αφήσανε με δάκρυα να θρηνούμε.
Μες στο λαγκάδι βρήκανε της Κίρκης το παλάτι,
σε μια κορφούλα αγναντερή, με μάρμαρα χτισμένο.
Λιοντάρια λαγκαδόθρεφτα και λύκους είχε γύρω,
που με βοτάνια μαγικά τα 'χε όλα μερωμένα,
μήδ' όρμησαν απάνω τους, μον' τις μακριές ουρές τους
κουνούσαν κι όρδια στάθηκαν. Κι όπως από τραπέζι,
όταν κινά ο αφέντης τους, οι σκύλοι ολόγυρά του
220 χοροπηδούν, γιατί βαστά γλυκάδια να τους ρίξει,
έτσι και τα σκληρόνυχα λιοντάρια με τους λύκους
τους χαίρουνταν. Κι όλοι έτρεμαν τέτοια δεριά σαν είδαν.

Στης καλοπλέξουδης θεάς τις ξώπορτες σταθήκαν
κι άκουσαν μέσα με γλυκιά φωνή που τραγουδούσε,
την Κίρκη κι έφαινε άφθαρτο πανί μεγάλο, ως είναι
όλα τα έργα των θεών, ψιλά, χαριτωμένα.

Το λόγο πήρε ο αρχηγός Πολίτης κι είπε πρώτος,
που ήταν απ' όλους πιο στενός και πιο πιστός μου φίλος.

230

«Αδέρφια, κάποια μέσα εκεί στον αργαλειό της φαίνει
και τραγουδάει γλυκόλαλα που αντιλαλεί το σπίτι,
είτε γυναίκα είτε θεά. Μόν' ας φωνάξει κάποιος».

Έτσι είπε, κι όλοι φώναξαν καλώντας την, κι εκείνη
αμέσως βγήκε κι άνοιξε τις λαμπερές της πόρτες,
και τους καλούσε, κι έτρεξαν ανύποπτοι όλοι οι άλλοι,
κι απόμεινε ο Ευρύλοχος σα να 'νωσε παγίδα.

Σαν μπήκαν μέσα, σε θρονιά τους έβαλε να κάτσουν,
κι έπειτα ανάμειξε τυρί, μέλι ξανθό κι αλεύρι

κι ένα κρασί πραμνιώτικο. Κι έριξε στο φαί τους
κάποια βοτάνια μαγικά, την ποθητή πατρίδα

240

να λησμονήσουν. Κι άξαφνα, σαν ήπιανε οι συντρόφοι,
μ' ένα ραβδί τους χτύπησε και μες στη χοιρομάντρα
τους έκλεισε. Κι είχαν φωνή και τρίχες και κεφάλι
και σώμα χοίρων, μα γερός σαν πρώτα ο νους τους ήταν.

Εκεί θρηνούσαν μαντριστοί, κι έβαλε η Κίρκη εμπρός τους
να φαν περναροβέλανα κι ακράνια και βελάνια,
όσα τα χαμοκύλιστα γουρούνια τρώνε πάντα.

Τρέχει ο Ευρύλοχος ευτύς στο μελανό καράβι,
να πει τη μαύρη συμφορά που βρήκε τους συντρόφους,
μα δεν κατόρδωνε μιλιά το στόμα του να βγάλει,

250

γιατί μεγάλος την ψυχή του την κρατούσε πόνος,
κι είχε τα μάτια ολόδακρα και σπάραζε η καρδιά του.

Κι όλοι όταν τον ρωτούσαμε τι τρέχει σαστισμένοι,
μας είπε τότε το κακό που βρήκε τους συντρόφους·

«Πήγαμε, καθώς πρόσταξες, Δυσσέα, στο λαγκάδι,
και μες στο δάσος βρήκαμε ψηλόχτιστο παλάτι,
σε μια κορφούλα ξάγναντη με μάρμαρο χτισμένο.

Έφαινε κάποια εκεί πανί και γλυκοτραγουδούσε,
είτε γυναίκα είτε θεά και φώναξαν ν' ακούσει.
Και βγήκε αμέσως κι άνοιξε τις λαμπερές της πόρτες
260 και τους καλούσε, κι έτρεξαν αστόχαστα οι συντρόφοι,
κι εγώ μονάχος έμεινα σα να 'νωσα παγίδα.
Μα πάνε! όλοι άφαντοι έγιναν, δεν είδα πια κανένα,
κι ώρες εκεί καθόμουνα και κοίταζα του κάκου».
Είπε, κι αμέσως κρέμασα στον ώμο το μεγάλο
χάλκινο ασημοκάρφωτο σπαδί και το δοξάρι,
κι εκείνου πίσω του 'λεγα το δρόμο να μου δείξει.
Μα πρόσπεσε στα πόδια μου και με παρακαλούσε
κι έτσι θρηνώντας μου 'λεγε με πεταχτά του λόγια.
«Άσε με εδώ, θεόδρεφτε, κι άδελα μη με πάρεις.
270 Γιατί το ξέρω πως και συ δε θα γυρίσεις πίσω,
μήτε κανένα σύντροφο θα φέρεις απ' τους άλλους.
Μόν' έλα, ας φεύγουμε μ' αυτούς τρεχάτοι, ενόσω ακόμα
είναι καιρός, απ' την κακή την ώρα να σωθούμε».
Είπε, κι εγώ τ' απάντησα με δυο πικρά μου λόγια.
«Κάτσε λοιπόν Ευρύλοχε μονάχος στ' ακρογιάλι
να τρως, να πίνεις, στο βαθύ κοντά το τρεχαντήρι.
Μα εγώ θα σύρω· αβάσταχτη με σπρώχνει εμένα ανάγκη».
Είπα, κι αμέσως άφησα καράβι κι ακρογιάλι.
Κι ό,τι έμελλα, διαβαίνοντας τα βλογημένα δάση,
280 να 'ρθω κοντά στις μάγισσας της Κίρκης το παλάτι,
εκεί ο χρυσόραβδος Ερμής στο δρόμο μου προβάλλει,
όμοιος με νιο πρωτόχνουδο στις νιότης του τη χάρη,
κι έτσι γλυκά μου μίλησε, το χέρι πιάνοντάς μου·
«Πού τρέχεις πάλε, δύστυχε, μονάχος στ' ακροβούνια,
μέσα σε τόπους άγνωστους; Στη χοιρομάντρα η Κίρκη
τους έχει τους συντρόφους σου σα χοίρους μαντρισμένους.
Να τους γλιτώσεις πας εκεί; Θαρρώ όμως πως κι ο ίδιος
δε θα γυρίσεις και μαζί θα μείνεις με τους άλλους.
Μόν' έλα να σε σώσω εγώ απ' την κακή την ώρα.
290 Πάρε και πήγαινε μ' αυτό το μαγικό βοτάνι

στην Κίρκη, απ' το κεφάλι σου κάθε κακό να διώχνει.
Και θα σου πω τα δολερά τεχνάσματά της όλα.
Χυλό θα φτιάσει, στο φαί βοτάνια θα σου ρίξει,
μα κι έτσι εσένα αδύνατο τα μάγια να σε πιάσουν,
γιατί το καλοβότανο που θα 'χεις, δε θ' αφήσει.
Και θα σου πω το κάθε τι, πώς θα φερθείς να ξέρεις.
Σα θέλει η Κίρκη με μακρύ ραβδί να σε χτυπήσει
να βγάλεις τότε απ' το μηρί το κοφτερό σπαθί σου
και να χυθείς απάνω της σα νάθε να τη σφάξεις.
300 Θα φοβηθεί και θα σου πει να κοιμηθείς μαζί της,
και τότε εσύ μην αρνηθείς της Κίρκης το κρεβάτι,
να λύσει τους συντρόφους σου, να σε φιλοξενήσει,
μα πες της πρώτα των θεών τον όρκο να σου αμώσει,
πως άλλη κάποια συμφορά δε μελετά για σένα,
μήπως σου πάρει όπως γδυθείς και δύναμη κι αντρεία».
Έτσι είπε, και ξερίζωσε βοτάνι ο Φτεροφόρος,
κάτω απ' τη γης και μου 'δειξε το κάθε γνώρισμά του.
Μαύρη είχε ρίζα και λευκό σα γάλα τ' άνθος του ήταν.
Σφλόμο το λεν οι αθάνατοι, και δύσκολα απ' το χώμα
310 το ξερίζωνουν οι θνητοί, μα δύνανται όλα εκείνοι.
Τότε έφυγε ο γοργός Ερμής για τα ψηλά τα ουράνια
απ' το πολύδεντρο νησί, κι εγώ στης Κίρκης πήγα,
κι ο νους μου ανάδευε πολλά στο δρόμο που τραβούσα.
Στης καλοπλέξουδης θεάς σταμάτησα την πόρτα
και φώναξα, κι ως άκουσε η Κίρκη τη φωνή μου
αμέσως βγήκε κι άνοιξε τις λαμπερές της πόρτες,
και με καλούσε. Πήγαινα με σπλάχνα μαραμένα.
Σαν μπήκα μέσα μ' έβαλε σ' ένα θρονί να κάτσω,
πανώριο, αργυροκάρφωτο, που 'χε σκαμνί από κάτω,
320 κι ετοίμασε χυλό να πιω σ' ένα χρυσό ποτήρι
κι έριξε μέσα με κακό σκοπό τα μαγικά της.
Σαν ήπια και δε μ' έπιασαν τα δολερά της μάγια,
με χτύπησε με το ραβδί κι έτσι δυο λόγια μου 'πε·
«Σύρε με τους συντρόφους σου στη χοιρομάντρα τώρα».

- Είπε, κι αμέσως τράβηξα το κοφτερό σπαδί μου
και χύμηξα, καμώνοντας πως θέλω να τη σφάζω.
Έβαλε τότε τις φωνές και ζάρωσε μπροστά μου
και πέφτοντας στα πόδια μου με δάκρυα με ρωτούσε·
«Ποιος είσαι; ποια η πατρίδα σου; πώς λένε τους γονιούς σου;
- 330 Θάμα, να πιεις τα βότανα και να μη σε μαγέψουν.
Γιατί κανείς δε βάσταξε θνητός αυτά τα μάγια,
άμα τα πει και το φραγμό περάσουν των δοντιών του.
Μα εσένα αμάγευτη η ψυχή μέσα στα στήθια σου είναι.
Εσύ θα 'σαι ο πολύτροπος, αλάδευτα, ο Δυσσέας
που μου 'λεγε ο χρυσόραβδος Ερμής πάντα πως θα 'ρθει,
μ' ένα καράβι μελανό σαν έρχεται απ' την Τροία.
Μόν' έλα, βάλε το σπαδί το κοφτερό στη δήκη,
να πάμε στο κρεβάτι μου μαζί να κοιμηθούμε,
το στρώμα και τ' αγκάλιασμα κάθε υποψία να σθήσουν».
- 340 Είπε και της απάντησα κι εγώ με δυο μου λόγια·
«Ω, Κίρκη, πώς μου το ζητάς γλυκός μαζί σου να 'μαι,
που μου 'καμες στο σπίτι σου γουρούνια τους συντρόφους;
Και μένα εδώ που με κρατάς παγίδα θα μου σταίνεις,
και μου ζητάς να κοιμηθώ μαζί σου στο κρεβάτι,
όταν γδυθώ και δύναμη κι αντρεία να μου πάρεις.
Μα εγώ ποτέ στην κλίνη σου δε θέλω να πλαγιάσω,
πρώτα, θεά, αν δεν ορκιστείς τον πιο μεγάλο όρκο,
πως άλλο πάθημα κακό δε μελετάς για μένα».
- Είπα, κι εκείνη ορκίστηκε καθώς εγώ ζητούσα.
- 350 Κι έπειτα πια σαν άμωσε και τέλεψε τον όρκο,
πήγα μαζί της κι έπεσα στ' ωραίο της κρεβάτι.
Κι ως τότε σκλάβες τέσσερεις ετοιμάζαν τραπέζι,
που 'χε μες στο παλάτι της πιστές της παρακόμες.
Κοπέλες ήταν των πηγών, των λόγγων θυγατέρες
και των πανάγιων ποταμών που χύνονταν στο κύμα.
Έστρωνε η πρώτη στα θρονιά χαλιά άλικά, πανώρια,
πρώτα από κάτω απλώνοντας ένα λινό σεντόνι,
κι έστρωνε η δεύτερη μπροστά ολάργυρα τραπέζια

κι έφερε απάνω κι έβαζε χρυσόπλεχτα πανέρια.

360 Η τρίτη το γλυκό κρασί κερνούσε, σ' ασημένιο
κροντήρι και το μοίραζε μ' ολόχρυσια ποτήρια.
Έφερε η τέταρτη νερό, και κάτω από λεβέτι
μες στο λουτρό μ' οδήγησε και μου 'λουσε τους ώμους
και το κεφάλι, παίρνοντας νερό συγκεριασμένο
απ' το μεγάλο τρίποδο, κι έτσι την κούραση όλη,
μου σήκωσε απ' τα μέλη μου, την καρδιοβασανίστρα.

Σα μ' έλουσε και μ' έτριψε με μυρωδάτο λάδι,
μου φόρεσε πεντάμορφη χλαμύδα και χιτώνα,
κι ως μπήκα μέσα, μ' έβαλε σ' ένα θρονί να κάτσω
370 πανώριο, αργυροκάρφωτο, που 'χε σκαμνί από κάτω.
Μια παρακόρη με χρυσό πεντάμορφο λαγήνι
νερό μου χύνει να νιφτώ σε μια αργυρή λεκάνη
κι έφερε εμπρός μου σκαλιστό και μου 'στρωσε τραπέζι.
Ψωμί κατόπι μου 'φερε κι η σεβαστή οικονόμα
κι άλλα προσφάγια πληθερά μετά χαράς ό,τι, είχε.
Να φάγω μου 'λεγε η θεά, μα εγώ καρδιά δεν είχα,
κι έριχνα αλλού τη σκέψη μου και τα 'βλεπα όλα μαύρα.

Σα μ' είδε η Κίρκη με βαριά να κάθουμαι έτσι λύπη,
δίχως καθόλου στο φαί το χέρι μου ν' απλώσω,
380 ήρθε κοντά μου κι έκατσε και λυπημένη μου 'πε·
«Γιατί, Δυσσέα, κάδεσαι βουβός και την καρδιά σου
μαραίνεις, μήτε κι άγγιξες να φας, να πιεις μια στάλα;
Καμιά άλλη απάτη σκιάζεσαι; Δεν πρέπει να φοβάσαι,
γιατί να, τώρα σου άμωσα τον πιο μεγάλο μου όρκο».
Είπε, και της απάντησα κι εγώ μ' αυτά τα λόγια·
«Ποιος, Κίρκη, με φιλότιμο στον κόσμο θα 'ταν άντρας,
ψωμί ή κρασί πρωτύτερα στο στόμα του να βάλει,
προτού να ιδούν τα μάτια του λυμένους τους συντρόφους;
Μα απ' την καρδιά σου αν μου το λες να φάω να πω μια στάλα,
390 λευτέρωσέ μου να τους δω τους ποδητούς συντρόφους».

Έτσι είπα, κι όξω απ' το ψηλό παλάτι βγήκε η Κίρκη,
μ' ένα ραβδί στο χέρι της κι ανοίγοντας τη μάντρα

τους έβγαλε όλους, κι έμοιαζαν μ' εννιάχρονα θρεφτάρια.
Καρσί της στάθηκαν αυτοί, κι η Κίρκη ανάμεσά τους
περνώντας, μ' άλλο μαγικό πασάλειβε καθένα.
Κι απ' το κορμί τους έπεφταν οι τρίχες, πού 'χαν πρώτα
φυτρώσει, απ' το κατάρατο της μάγισσας βοτάνι.
Κι έγιναν άνθρωποι ξανά, πιο νιοι και πιο λεβέντες
κι απ' ό,τι ήταν πρωτύτερα πιο ομορφοκαμωμένοι.
400 Κι αμέσως με γνωρίσανε και μου 'σφιγγαν τα χέρια
κι έκλαιγαν μ' αναφιλητά, που αχούσε το παλάτι
όλο τριγύρω κι η θεά συμπόνεσε κι εκείνη,
κι ευτύς σιμά μου στάθηκε κι έτσι δυο λόγια μου 'πε·
«Γιε του Λαέρτη θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
πήγαινε τώρα στο γιαλό και στο γοργό καράβι,
και τράβηξέ το στην ξηρά και τ' άρμενά του κρύψε
κι όλο το πράμα στις σπηλιές κι έλα ξοπίσω πάλε
φέροντας και τους ποδητούς συντρόφους σου μαζί σου».
Έτσι είπε, και κατάπεισε την άφοβη καρδιά μου
410 και κίνησα για το γιαλό και το γοργό καράβι
και βρήκα εκεί τους ποδητούς συντρόφους στ' ακρογιάλι,
πόχυναν δάκρυα φλογερά, πικρά θρηνολογούσαν.
Κι όπως μοσκάρια μαντριστά τριγύρω στις γελάδες,
όταν γυρίσουν στο παχί χορτάτες πια γρασίδι,
πηδούν μπροστά τους σωρευτά κι οι μάντρες δεν αντέχουν
να τα κρατήσουν, μόν' χυμούν με μουγκρητά στις μάνες,
έτσι κι αυτοί χυθήκανε με κλάματα σα μ' είδαν
και στην καρδιά τους φάνηκε σα να 'τανε να πήγαν
στην ποδητή πατρίδα τους, στο βραχωμένο Θιάκι,
420 στη χώρα όπου γεννήθηκαν κι όπου είχαν μεγαλώσει
και τέτοια λόγια μου' λεγαν στα δάκρυα βουτηγμένοι·
«Έτσι χαρήκαμε, αρχηγέ, κι εσένα που 'ρδες πίσω,
στο Θιάκι σα να φτάσαμε, στην ποδητή πατρίδα.
Μόν' έλα πες μας των λοιπών συντρόφων μας τη μοίρα».
Έτσι είπαν, και με μαλακά τους απαντούσα λόγια·
«Ας σύρουμε όξω στην ξηρά το τρεχαντήρι πρώτα,

και στις σπηλιές ας κρύψουμε τ' άρμενα και το πράμα,
κι ετοιμαστείτε γρήγορα να 'ρθείτε όλοι μαζί μου,
να ιδείτε τους συντρόφους μας στις Κίρκης το παλάτι
430 να τρων και πίνουν κι άφθονα να τα 'χουν όσα θέλουν».
Έτσι είπα, κι όλοι υπάκουσαν σ' αυτά που τους μιλούσα
και μόνος ο Ευρύλοχος αντίκοβε τους άλλους
κι έτσι με λόγια πεταχτά τους αποπήρε κι είπε·
«Βρε, πού θα πάμε, δύστυχοι; Το χάρο σας ζητάτε;
Το πόδι αν το πατήσουμε στις Κίρκης το παλάτι,
που θα μας κάμει στη στιγμή χοίρους, λιοντάρια, λύκους,
να της φυλάμε στανικώς τ' αρχοντικό της σπίτι,
ως έκαμε κι ο Κύκλωπας, σαν πήγανε οι συντρόφοι
στη μάντρα του κι ο τολμηρός Δυσσέας ακλουδούσε·
440 γιατί κι εκείνοι χάθηκαν απ' ανεκεφαλιά του».
Έτσι τους μίλησε, κι εγώ στο νου μου αναμετρούσα,
να βγάλω ευτύς το δίκοπο μαχαίρι απ' το μηρί μου
και να του κόψω το ξερό, στο χώμα να κυλήσει,
κι ας μου ήταν συγγενής στενός. Μα εδώθε εκείδε οι άλλοι
συντρόφοι μ' εμποδίζανε με μαλακά τους λόγια·
«Ας τον αφήσουμε αρχηγέ, αν είναι κι ορισμός σου,
να μείνει εδώ το γρήγορο καράβι να προσέχει
και συ το δρόμο δείξε μας στις Κίρκης το παλάτι».
Έτσι είπαν κι όλοι ανέβαιναν μαζί μου απ' τ' ακρογιάλι,
450 μήτε έμεινε ο Ευρύλοχος στο βαδουλό καράβι,
μόν' ήρθε, γιατί τρόμαξε τον άπιαστο θυμό μου.
Κι ως τότε η Κίρκη τους λοιπούς συντρόφους στο παλάτι,
τους έλουσε, τους άλειψε με μυρωδάτο λάδι,
και με σγουρές τους έντυσε χλαμύδες και χιτώνες
και μια χαρά τους βρήκαμε να τρώνε στο παλάτι.
Κι ως είδαν, ως αντίκρισαν αγνάντια ο ένας τον άλλο,
στους δρήνους όλοι ξέσπασαν, που αχούσε το παλάτι.
Τότε ήρθε η σεβαστή δεά κοντά μου κι έτσι μου 'πε·
«Γιε του Λαέρτη θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
460 αφήστε πια τα πύρινα τα δάκρυα. Ναι, το ξέρω,

στην ψαροδρόφα θάλασσα πόσα δεινά σας βρήκαν
και πόσα πάδατε απ' οχτρούς μες στην στεριάς τις άκρες.

Μόν' έλα, φάτε μια μπουκιά και πιείτε και μια στάλα,
όσο να συνεφέρετε στα στήθια την καρδιά σας,
ως ήταν σαν αφήσατε το βραχωμένο Θιάκι.

Τώρα θλιμμένοι, αδύναμοι, θυμάστε τα δεινά σας
και μήτε νιώθετε χαρά ποτέ μες στην καρδιά σας,
γιατί πολλά περάσατε μαρτύρια στη ζωή σας».

Είπε κι ο λόγος άρесе στην άφοβη ψυχή μας.

470 Και τότε εκεί καδίσαμε ολόκληρο ένα χρόνο,
κρέατα πλήθια τρώγοντας, γλυκό κρασί ρουφώντας.
Κι όταν ο χρόνος πέρασε κι οι εποχές γυρνούσαν,
οι μήνες όταν τέλευαν και πλήθαιναν οι μέρες,
παράμερα με φώναξαν και μου 'πανε οι συντρόφοι·
«Καημένε, βάλε πια στο νου και τη γλυκιά πατρίδα,
γραφτό σου αν είναι να σωθείς και να γυρίσεις πίσω
στο σπίτι σου τ' αρχοντικό, στην πατρικιά σου χώρα».

Έτσι είπαν και κατάπεισαν την άφοβη καρδιά μου.

480 Τότε όλη μέρα τρώγαμε όσο να πέσει ο ήλιος
κρέατα απ' όλα πληθερά και πίναμε μοσχάτο.
Κι ο ήλιος σα βασίλεψε και πήρε το σκοτάδι
πήγαν αυτοί να κοιμηθούν μες στο ισκιερό παλάτι,
κι εγώ στην Κίρκης τ' όμορφο ανέβηκα κρεβάτι
και πρόσπεσα στα πόδια της κι εκείνη αφουγκραζόταν,
κι έτσι δυο λόγια πεταχτά της είπα κράζοντάς τη·
«Ω Κίρκη, τέλεπέ το πια το τάξιμο που μου 'πες
και στην πατρίδα στείλε με. Το λαχταρά η καρδιά μου,
κι όλοι οι συντρόφοι το ζητούν, που καίνε την καρδιά μου
κοντά μου πάντα να δρηνούν, την ώρα εσύ που λείπεις».

490 Είπα κι η λατρευτή θεά μ' απάντησε έτσι αμέσως·
«Γιε του Λαέρτη θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
δε σας κρατώ πια σπίτι μου να μένετε άδελά σας.
Μόν' άλλο πρώτα είναι γραφτό να κάμετε ταξίδι,
στον Άδη και στη φοβερή να πάτε Περσεφόνη,

απ' την ψυχή του αόμματου προφήτη Τειρεσία
κάποιο να πάρετε χρησμό, που 'ναι στον τόπο ο νους του.
Η Περσεφόνη του 'δωσε και πεδαμένου εκείνου
του νου τη χάρη, μα οι λοιποί σαν ίσκιои τριγυρίζουν».
Έτσι είπε και παράλυσε στα στήθια την καρδιά μου,
500 κι έκλαιγα απάνω καθιστός στο στρώμα κι η ψυχή μου
δεν ήθελε πια τη ζωή μηδέ το φως να βλέπει.
Κι όταν πια τέλος χόρτασα να κλαίω και να κυλιέμαι,
τότε της Κίρκης μίλησα με λόγια απελπισμένα·
«Ω, Κίρκη, στο ταξίδι αυτό ποιον οδηγό μου θα 'χω;
Δεν πήγε ακόμα άλλος θνητός στον Άδη με καράβι».
Είπα, κι η λατρευτή θεά μ' απάντησε έτσι αμέσως·
«Γιε του Λαέρτη θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
να μη σε μέλει αν οδηγό δε θα 'χεις στο καράβι,
μόν' άνοιξε τ' άσπρα πανιά και στήσε το κατάρτι,
510 και κάτσε. Τού Βοριά η πνοή σιγά θα τ' αρμενίζει.
Κι όταν τον Ωκεανό διαβείς, θα ιδείς ένα ακρογιαλί
μικρό, με γύρω φουντωτά της Περσεφόνης δάση,
όλο από λεύκες λυγερές κι ιτιές καρποτινάχτρες.
Εκεί στον άπατο Ωκεανό ν' αράξεις το καράβι,
και συ στον Άδη πήγαινε τον καταραχνιασμένο,
που μέσα στον Αχέροντα τρέχει ο Πυριφλογάτος
κι ο Κωκυτός, απ' τα νερά της Στύγας ξεκομμένος
κι οι θροντολάλοι ποταμοί στον ίδιο θράχο σμίγουν.
Εκεί, λοιπόν, πολέμαρχε, κοντά κοντά περνώντας,
520 άνοιξε λάκκο ως μιαν οργιά το φάρδος και το μάκρος
και χύσε γύρω του χοές στους πεδαμένους όλους,
μέλι με γάλα στην αρχή, γλυκό κρασί κατόπι,
 τρίτο νερό, και με λευκό πασπάλισέ τα αλεύρι.
Και τάξε στις ανάζωες των πεδαμένων κάρες,
σαν πας στο Θιακι, στέρφα σου δαμάλα να τους σφάξεις,
την πιο καλή και τη φωτιά με δώρα να στολίσεις,
κι ένα κριάρι χωριστά στον Τειρεσία μαύρο
να σφάξεις το καλύτερο που θα 'χεις στο κοπάδι.

Και στα σεβάσματα των νεκρών να δεηθείς τα πλήθη,
530 σφάζε κριάρι τότε εκεί και μαύρη προβατίνα,
γυρίζοντας στ' αφώτιστο σκοτάδι το λαιμό τους,
και στρέψε αλλού το πρόσωπο, στου ποταμού το ρέμα.
Άπειρες τότε εκεί ψυχές των πεδαμένων θα 'ρθουν,
και τους συντρόφους πρόσταξε κατόπι να σηκώσουν
τ' αρνιά που κείτονται στη γης σφαγμένα με μαχαίρι,
κι αφού τα γδάρουν, στις φωτιάς τη φλόγα να τα κάψουν,
στην Περσεφόνη τάζοντας και στον ανίκητο Άδη.
Και συ τραβώντας το σπαδί κάτσε και μην αφήνεις
τις άζωες κάρεις των νεκρών στο αίμα να ζυγώσουν
540 καθόλου, πριν συμβουλευτείς το γερο-Τειρεσία.
Τότε σε λίγο θα φανεί, πολέμαρχε, ο προφήτης
κι ευτύς το δρόμο θα σου πει, του ταξιδιού το μάκρος,
και στην πατρίδα πώς θα πας τη θάλασσα περνώντας».
Έτσι είπε κι η χρυσόθρονη πρόβαλε ευτύς Αυγούλα.
Τότε με ρούχα μ' έντυσε, χλαμύδα και χιτώνα.
κι η νύφη φόρεσε λευκό μακρόσυρτο φουστάνι,
χαριτωμένο και ψηλό, κι έβαλε μια πανώρια
ζώνη χρυσή στη μέση της και μπόλια στο κεφάλι.
Και τότε εγώ γυρίζοντας παντού μες στο παλάτι
550 με λόγια σήκωσα γλυκά τους άλλους μου συντρόφους·
«Ξυπνάτε, μην κοιμάστε πια, στον ύπνο βυθισμένοι.
Μόν' πάμε. Η σεβαστή θεά μ' οδήγησε όπως πρέπει».
Έτσι τους είπα κι έπεισα την άφοβη καρδιά τους.
Μα μήτε εκείδε εγώ σωστούς δεν πήρα τους συντρόφους.
Είχαμε κάποιο Ελπήνορα, στα χρόνια παλικάρι,
όχι όμως και στον πόλεμο, μήτε γερό στο νου του,
κι εκείνος χώρια απ' τους λοιπούς συντρόφους στο παλάτι,
δροσιά ποδώντας πλάγιασε, γιατί ήταν μεθυσμένος.
Κι ως άκουσε την ταραχή και τον αχό των άλλων
560 ορδός πετάχτηκε άξαφνα, μα ξέχασε απ' τη σκάλα
να κατεβεί, κι ως πήγαινε, γκρεμίστηκε αντικρύ της
απ' τη σκεπή, κι ο σβέρκος του του βγήκε απ' τα σφοντύλια

και του ροβόλησε η ψυχή στον άχαρο τον Άδη.

Σαν ήρθαν όλοι, στάθηκα στη μέση και τους είπα:

«Τώρα θα λέτε, στη γλυκιά, πατρίδα μας πως πάμε,

όμως αλλού τον όρισε το δρόμο μας η Κίρκη,

στον Άδη και στη φοβερή να πάμε Περσεφόνη,

απ' την ψυχή να πάρουμε χρησμό του Τειρεσία».

Έτσι είπα, κι όλων η καρδιά τους κόπηκε στα στήθια

570 κι άρχισαν πάλε κι έκλαιγαν και τα μαλλιά τραβούσαν,

όμως δεν έβγαινε όφελος κανένα με τους δρήνους.

Σαν ήρθαμε στην αμμουδιά και στο γοργό καράβι,

χύνοντας δάκρυα φλογερά, κατάκαρδα δλιμμένοι,

μας ήρθε η Κίρκη κι έδεσε κοντά στο μαύρο πλοίο

ένα κριάρι και μαζί μια μαύρη προβατίνα

περνώντας αφανέρωτη. Ποιος το θεό, αν δε δέλει,

μπορεί να ιδεί στα μάτια του, σαν τρέχει εδώθε εκείθε;

Λαρωδία

Νέκυια.

(Ο Οδυσσεάς διηγείται την περιπέτειά του στον Άδη)

Ο Οδυσσεάς συνομιλεί με τον μάντη Τειρεσία στον κάτω κόσμο.

Johann Heinrich Füssli, 1741-1825.

Πηγή: Η Οδύσσεια στην Τέχνη | Παιδείας Εγκώμιον (wordpress.com)

10

Σαν ήρθαμε στην αμμουδιά και στο καράβι κάτω,
το σύραμε στη θάλασσα την κυματούσα πρώτα
και τα πανιά σηκώσαμε και το κατάρτι απάνω
κι έπειτα βάλαμε τ' αρνιά και μπήκαμε κι οι ίδιοι,
χύνοντας δάκρυα φλογερά, κατάκαρδα θλιμμένοι.
Και πίσω απ' το μαυρόπλωρο καράβι αγέρα πρύμο,
που φούσκωνε όλα τα πανιά, καλόδεχτό μας φίλο,
μας έστειλε η λαμπρόμαλλη θνητολαλούσα Κίρκη.
Τ' άρμενα σα βολέψαμε καθίσαμε στο πλοίο
και τ' οδηγούσε ο άνεμος κι ο άξιος κυβερνήτης.
Όλη τη μέρα αρμένιζε με τα πανιά ανοιγμένα.
Κι ο ήλιος σα βασίλεψε κι ισκίωσανε όλοι οι δρόμοι,
τα πέρατα του τρίςβαθου Ωκεανού είχε φτάσει.
Εκεί ήταν των Κιμμερινών ο τόπος κι η πατρίδα,
που τους σκεπάζουν σύγνεφα κι ένα πηχτό σκοτάδι.
Ποτέ με τις αχτίδες του δεν τους φωτίζει ο ήλιος,
μήδ' όταν στον αστρόφωτο τον ουρανό ανατέλλει,

μήδ' όταν πίσω προς τη γη γυρίζει απ' τα ουράνια,
μόν' τους σκεπάζει ένα βαθύ τους άμοιρους σκοτάδι.

20 Εκεί ήρθαμε κι αράξαμε, και παίρνοντας μαζί μας
τ' αρνιά, τραβούσαμε κοντά στου Ωκεανού το ρέμα,
ωστόσο φτάσαμε έπειτα στο μέρος που 'πε η Κίρκη.
Ο Περιμήδης τα σφαχτά κι ο Ευρύλοχος βαστούσαν.
Τράβηξα τότε απ' το μηρί το μυτερό σπαδί μου
κι άνοιξα λάκκο, ως μιαν οργιά το φάρδος και το μάκρος
κι έχυσα γύρω του χοές στους πεδαμένους όλους,
μέλι με γάλα στην αρχή, γλυκό κρασί κατόπι,
 τρίτο νερό, και με λευκό τα πασπαλίζω αλεύρι.
Κι έταξα στις ανάζωες των πεδαμένων κάρες

30 στέρφα δαμάλα, όταν βρεθώ στο Θιάκι, να τους σφάξω,
την πιο καλή και τη φωτιά με δώρα να στολίσω,
κι ένα κριάρι χωριστά στον Τειρεσία μαύρο
να σφάξω, το καλύτερο που θα 'χω στο κοπάδι.
Κι αφού στα πλήθη των νεκρών με τάματα κι ευχές μου
δεήθηκα, πήρα τ' αρνιά και τα 'σφαξα στο λάκκο
και πότισε το αίμα τους τη γη. Κι απ' το σκοτάδι
των πεδαμένων οι ψυχές συνάχτηκαν σε λίγο,
κορίτσια, αγόρια λεύτερα, βασανισμένοι γέροι,
παρθένες απαλόκορμες με νιόδωρη τη λύπη,

40 κι άλλοι που με τα χάλκινα τους χτύπησαν κοντάρια,
με τ' άρματα αιματόβρεχτα και πολεμοσφαγμένοι.
Κι όλοι στο λάκκο τρέχανε, άλλοι απ' αλλού χιλιάδες,
μ' αλαλαγμούς ανείπωτους που κέρωσα απ' το φόβο.
Τότε είπα στους συντρόφους μου να γδάρουν και να κάψουν
τ' αρνιά, που κείτονταν στη γη σφαγμένα με μαχαίρι,
στην Περσεφόνη τάζοντας και στον ανίκητο Άδη.
Έπειτα θγάξω απ' το μηρί το μυτερό σπαδί μου,
και κάδισα, μήδ' άφηνα καθόλου να ζυγώσουν
κοντά στο αίμα οι άζωες των πεδαμένων κάρες,

50 προτού ρωτήσω την ψυχή του μάντη Τειρεσία.
Πρώτη η ψυχή του Ελπήνορα τότε ήρθε του συντρόφου,

γιατί δεν είχε ακόμα η γη σκεπάσει το κορμί του.
Στης Κίρκης τον αφήσαμε τ' αρχοντικό παλάτι
άκλαυτο κι άδαφτο, επειδή μας έσπρωχνε άλλη ανάγκη.

Και σαν τον είδα δάκρυσσα και πόνεσε η καρδιά μου,
κι έτσι άρχισα να του μιλώ με λυπημένα λόγια·

«Ελπήνορα, πώς έφτασες μες στο θολό σκοτάδι;
Πεζός εσύ με πρόλαβες κι ας είχα εγώ καράβι».

Είπα, κι αυτός μ' απάντησε στα κλάματα ξεσπώντας·

60 «Γιε του Λαέρτη δείκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
οργή θεού με τύφλωσε και το πολύ πιστό μου.

Πεσμένος όπως βρέθηκα στις Κίρκης το παλάτι,
δε σκέφτηκα να κατεβώ απ' την ψηλή τη σκάλα,
κι αντίκρου της ήρθα σωρός απ' τη σκεπή ίσια κάτω
κι ο σβέρκος μου πετάχτηκε απ' τα σφοντύλια του όξω
και μου ροβόλησε η ψυχή στον άχαρο τον Άδη.

Σ' ορκίζω τώρα, να χαρείς εκείνους που σου λείπουν
στο σπίτι σου, το ταίρι σου, το γέρο σου πατέρα,
που μωρουδάκι σ' έδρεφε, και τον Τηλέμαχό σου,
70 που στο ψηλό παλάτι σου μοναχογιό τον έχεις

–γιατί το ξέρω, απ' το βαθύ τον Άδη όταν γυρίσεις,
στης Κίρκης πάλε το νησί θ' αράξεις το καράβι–
σ' ορκίζω, εκεί να θυμηθείς κι εμένα, βασιλιά μου,
κι άδαφτο πίσω κι άκλαυτο μη φύγεις και μ' αφήσεις,
μήπως με κάμουν οι θεοί κακό στοιχειό για σένα.

Μόν' κάψε το κουφάρι μου με την αρματωσιά μου,
και μνήμα χτίσε μου κοντά στ' αφροντυμένο κύμα,
για να θυμούνται κι οι στερνοί το δόλιο παλικάρι.

Κι αυτά όταν κάμεις, στήσε μου κι ένα κουπί στον τάφο,
80 αυτό που ζώντας έλαμνα κι εγώ με τους συντρόφους».

Έτσι είπε, και τ' απάντησα με λόγια μου θλιμμένα·

«Σ' το τάξω δύστυχε όλα αυτά που θέλεις να σου κάμω».

Τέτοιες κουβέντες λυπηρές καθόμασταν να λέμε,
κι εγώ κρατούσα το σπαδί πάντα απ' το αίμα απάνω
κι εκείδε του συντρόφου μου το φάντασμα λαλούσε.

Σε λίγο πρόβαλε η ψυχή της μάνας μου, η Αντίκλεια,
η κόρη του καλόκαρδου πρωτάρχοντα Αυτολύκου,
που ζωντανή την άφησα σαν πήγαινα στην Τροία.
Κι όταν την είδα, δάκρυσα και λίγωσε η καρδιά μου.
90 Μα κι έτσι δεν την άφηνα κοντά στο αίμα να 'ρθει,
μ' όλο τον πόνο πόνιωθα, πριν φτάσει ο Τειρεσίας.
Του Τειρεσία εκεί η ψυχή τότε ήρθε του Θηβαίου.
Σκήπτρο κρατούσε ολόχρυσο, με γνώρισε και μου 'πε·
«Γιε του Λαέρτη δείκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
γιατί ήρδες, δόλιε, αφήνοντας του ήλιου τη λαμπράδα,
να ιδείς στον Άδη τους νεκρούς, τον άχαρο τον κόσμο;
Τράβα απ' το λάκκο το σπαδί κι αλάργα βάσταξέ το,
αίμα να πιω και να σου πω στερνά την πάσα αλήθεια».
Είπε, κι εγώ τραθήχτηκα κι έβαλα στο δηκάρι
100 τ' ασημοκάρφωτο σπαδί. Κι αίμα σαν ήπια μαύρο,
άρχισε τότε ο άψεγος προφήτης κι έτσι μου 'πε·
«Τον γλυκοπόδητο ζητάς, Δυσσέα, γυρισμό σου,
μα δύσκολο κάποιος θεός για σένα θα τον κάμει.
Γιατί του κόσμου ο Σαλευτής θαρρώ δε θα ξεχάσει
το πάθος πόχει στην καρδιά, που τύφλωσες το γιο του.
Μα κι έτσι, αν πάθετε δεινά, θα πάτε στην πατρίδα,
αν κρατηθείς στον πόδο σου, κι ο ίδιος κι οι συντρόφοι,
όταν το καλοκάμωτο καράβι πρωταράξεις
στης Θρινακίας το νησί, απ' τα δεινά σωμένος
110 του μενεξόδωρου γιαλού, και βρείτε εκεί να βόσκουν
τα βόδια και τα πρόβατα τα παχουλά του Ήλιου,
που όλα τα βλέπει από ψηλά κι ακούει όλα τα πάντα.
Αν δεν τ' αγγίξεις και ποθείς να φτάσεις στην πατρίδα,
μ' όσα κι αν πάθετε δεινά, θα φτάσετε στο Θιάκι.
Μα αν βάλεις χέρι, τότε εγώ προλέγω το χαμό σας
συντρόφων σου και карабиού. Κι αν μόνος σου γλιτώσεις,
θα φτάσεις κακώς έχοντας, αργά, δίχως συντρόφους,
με ξένο πλοίο και θα θρεις στο σπίτι σου άλλα πάδια,
ανθρώπους ασυλλόγιστους που καταλούν το βίός σου

- 120 και δίνουν προίκες, την πιστή γυναίκα σου να πάρουν.
Όμως εκείνων τ' άδικα σαν πας θα τα πλερώσεις.
Κι όταν ξεκάμεις μ' άπονο μαχαίρι τους Μνηστήρες,
είτε με δόλο ή φανερά στ' αρχοντικό σου σπίτι,
πάρε ένα καλοτράβηχτο κουπί και φύγε τότε
όσο να φτάσεις σε λαούς που θάλασσα δεν ξέρουν
και τρώνε ανάλατο φαΐ και μήτε από καράβια
κατέχουν κοκκινόπλωρα μήτε κουπιά γνωρίζουν
που 'ναι φτερά των караβιών. Και θα σου πω να ξέρεις
ένα σημάδι αλάθειτο, που δε θα κάμεις λάθος.
- 130 Όταν στο δρόμο εκεί που πας διαβάτης σ' απαντήσει
και λιχνιστήρι αυτό σου πει στον ώμο που σηκώνεις,
τότε το καλοτράβηχτο κουπί στη γη να μπήξεις
κι εκεί να σφάξεις όμορφα σφαχτά στον Ποσειδώνα,
κριάρι, ταύρο και καπρί, των χοίρων ελατάρη,
και στην πατρίδα γύρισε κι αρχοντικές δυσίες
να κάμεις σ' όλους τους θεούς που κατοικούν στα ουράνια.
Κι αλάργα εκεί από θάλασσες ο θάνατός σου θα 'ρθει
σε αρχοντικά γεράματα στο σπίτι σου να σ' έβρει,
και γύρω σου καλότυχο θα βλέπεις το λαό σου.
- 140 Την πάσα αλήθεια που 'ξερα, Δυσσέα, σου την είπα».
Είπε, κι εγώ τ' απάντησα με δυο μου λόγια πάλε·
«Ω Τειρεσία, αυτά οι θεοί τα 'χουν κλωσμένα οι ίδιοι.
Μόν' έλα ξήγα μου κι αυτό και την αλήθεια πες μου.
Αυτή που βλέπω είναι η ψυχή της θλιβεράς μου μάνας,
που κάθεται άλαλη κοντά στο αίμα και το γιο της
μάτια δε σήκωσε να ιδεί, ποιος είμαι να ρωτήσει·
Αφέντη, πες μου, πώς μπορεί να με γνωρίσει εμένα;»
Είπα κι ευτύς μ' απάντησε με δυο του λόγια αμέσως·
«Εύκολο πράμα μου ζητάς, κι εγώ θα σε φωτίσω.
- 150 Όποιον στο αίμα απ' τους νεκρούς αφήνεις να ζυγώσει,
ό,τι γνωρίζει, θα σου πει, χωρίς να σε γελάσει.
Κι όποιου αρνηθείς τη χάρη αυτή θα φεύγει πίσω πάλε».
Έτσι σα μίλησε η ψυχή τ' αφέντη Τειρεσία,

μπήκε στον Άδη, τα γραφτά της μοίρας μου σαν είπε.
Κι έμεινα ασάλευτος εγώ, ωσότου η μάνα μου ήρθε,
κι αίμα σαν ήπια μελανό με γνώρισε ποιος είμαι
και μου 'πε, δάκρυα χύνοντας, με λόγια λυπημένα·
«Πώς ήρθες, γιε μου, ζωντανός μες στο θολό σκοτάδι;
Δύσκολο να 'ρθουν ζωντανοί να ιδούν αυτά εδώ κάτω.
160 Γιατί έχει ρέματα βαθιά και ποταμούς μεγάλους
στη μέση, πρώτα ο Ωκεανός, που δεν μπορεί κανένας
δίχως καράβι γλήγορο πεζός να τον περάσει.
Τώρα απ' την Τροία με πιστούς συντρόφους και καράβι
μην ήρθες παραδέρνοντας καιρό πολύ; Δεν πήγες
στο Θιάκι ακόμα; Σπίτι σου το ταίρι σου δεν τόειδες;»
Τότε έτσι της απάντησα κι εγώ με δυο μου λόγια·
«Μάνα μου, ανάγκη μ' έφερε να κατεβώ στον Άδη,
χρησμό να πάρω απ' την ψυχή του μάντη Τειρεσία.
Κοντά σε χώμα ελληνικό δεν πήγα ως τώρα ακόμα
170 μήτε στο Θιάκι πάτησα, μόν' συμφορές με δέρνουν
απ' τον καιρό που ακλούδησα τον αρχηγό Αγαμέμνο
στην Τροία την πλατύδρομη να πολεμήσω Τρώες.
Μόν' έλα πες μου τώρα αυτό και την αλήθεια μίλα.
Ποια μοίρα σε κατάβαλε του αξύπνητου θανάτου;
Μην ήρθε αρρώστια αγιάτρευτη; Μην πήρε τη ζωή σου
η σαϊτεύτρα η Άρτεμη με τις πυκνές σαΐτες;
Πες μου για τον πατέρα μου και το μοναχογιό μου,
εκείνοι ως τώρα αν την κρατούν τη βασιλεία ακόμα
ή να την έχει άλλος κανείς κι εγώ θαρρούν δε θα 'ρθω;
180 Πες μου και της γυναίκας μου τη γνώμη της καρδιάς της
αν μένει στο παιδί κοντά και κυβερνά το σπίτι,
ή κάποιος απ' τους Αχαιούς πρωτάρχοντας την πήρε».
Είπα, κι ευτύς μ' απάντησε η σεβαστή μου μάνα·
«Ναι, εκείνη με πιστή καρδιά στ' αρχοντικό σου μένει
κι οι νύχτες της περνούν πικρές κι οι μέρες της δλιμμένες.
Μήτε την όμορφη κανείς τη βασιλεία σου πήρε,
μόν' ήσυχα ο Τηλέμαχος ορίζει τα περβόλια,

και κάδεται στα ισότιμα τραπέζια, σε όσα πρέπει
ο δικαιοκρίτης να βρεθεί, γιατί τον κράζουν όλοι.

190 Κι ο γέρος ο πατέρας σου στο ξοχικό του μένει,
μήτε έρχεται στη χώρα πια, μήτε έχει ένα κρεβάτι
με στρώμα, με σκεπάσματα, με κεντητά σεντόνια,
μόν' το χειμώνα σπίτι του κοιμάται όπου κι οι δούλοι,
κοντά στο τζάκι, καταγής κι είναι φτωχά ντυμένος.
Κι όταν το καλοκαίρι ερθεί κι ο δροσερός ο τρύγος,
στα καρπερά του χτήματα, τ' αμπελοφυτεμένα,
τα φύλλα κάνει κλίνη του που 'ναι στη γη πεσμένα.
Κείτεται εκεί με στεναγμούς κι ο πόνος του πληθαίνει
στου γυρισμού σου τον καημό μεγάλο στην καρδιά του,

200 γιατί πικρά γεράματα τον πλάκωσαν τον έρμο.
Ο ίδιος μ' έριξε καημός κι εμένα μες στον τάφο.
Δεν έτρεξε στο σπίτι μου να μ' έβρει η Σαϊτεύτρα,
με τις πυκνές σαΐτες της να σθήσει τη ζωή μου,
μήτε άλλη αρρώστια την καρδιά μου νέκρωσε στα στήθια.
Μόνο ο καημός σου μ' έφαγε, λεβέντη μου Δυσσέα,
η γνώση που σε στόλιζε κι η τρυφερή καρδιά σου».
Έτσι είπε και τα στήθια μου μου τα 'καιγε η λαχτάρα,
πώς ν' αγκαλιάσω την ψυχή της θλιβεράς μου μάνας.
Χύθηκα τότε τρεις φορές να τη σφιχταγκαλιάσω

210 και τρεις φορές μου πέταξε σαν όνειρο, σαν ίσκιος,
και πιο πικρός ανάβρυζε μες στην καρδιά μου ο πόνος.
Κι έτσι με λόγια θλιβερά της είπα κράζοντάς την·
«Μανούλα, πώς δε στέκεσαι να σε σφιχταγκαλιάσω
κι αγκαλιασμένοι τρυφερά μέσα στον Άδη οι δυο μας
το δρήνο να χορτάσουμε τον κρουοπαγωμένο;
Μην είσαι κάποιο φάντασμα πόστειλε η Περσεφόνη,
για να μου κάμει της καρδιάς τους πόνους πιο μεγάλους;»
Είπα, κι ευτύς μ' απάντησε η σεβαστή μου μάνα·
«Αχ, γιε μου, εσύ πιο δύστυχε απ' όλους μες στον κόσμο.

220 Η κόρη δε σ' απάτησε του Δία η Περσεφόνη.
Όμως αυτή είναι των θνητών η μοίρα σαν πεθάνουν.

Δε συγκρατούν τα νεύρα τους κόκαλα πια και σάρκες,
παρά τα παίρνει η δύναμη της φλόγας και τα λιώνει
όταν αφήσει πια η ζωή τα κόκαλά τους τ' άσπρα,
και σάμπως όνειρο η ψυχή γυρίζει όταν πετάξει.

Μόν' ζήτα γλήγορα το φως, κι εδώ όλα αφού τα μάδεις
κατόπι στη γυναίκα σου να τα 'χεις να δηγάσαι».

Τέτοιες κουβέντες κάναμε κι ήρθαν γυναίκες πλήθος,
που η Περσεφόνη η φοβερή τις έστειλε εκεί να 'ρθουν,

230 όλες γυναίκες αρχηγών κι αρχοντοδυγατέρες.

Γύρω στο αίμα σωρευτές συνάχτηκαν το μαύρο
και κάθε μια λογάριαζα να τη ρωτήσω χώρια.

Κι αυτή η βουλή μου φάνηκε καλύτερη πως ήταν.

Τράβηξα το μακρύ σπαθί απ' το παχύ μηρί μου
και δεν τις άφηνα να πιούν όλες μαζί το αίμα.

Κι ερχόντανε με τη σειρά και καθεμιά της τότε
φανέρωνε το γένος της κι εγώ όλες τις ρωτούσα,

Τότε είδα πρώτη την Τυρώ την αρχοντοθρεμμένη,
που μου 'λεγε πατέρα της το Σαλμωνιά πως είχε

240 κι ήταν γυναίκα του Κρηδιά, λεβέντη γιου του Αιόλου.

Τον Ενιπέα αγάπησε, το θεϊκό ποτάμι,

απ' όλα τ' ομορφότερο που βρέθηκαν στον κόσμο,
και κάθε μέρα σύχναζε στα δροσερά νερά του.

Και τη μορφή του παίρνοντας ο Σαλευτής του κόσμου,
στου ποταμού τ' αφρότρεχου την πλάγιασε το στόμα.

Κι άλικο κύμα, σα βουνό, καμαρωτό σηκώδη

κι έκρυψε γύρω το θεό και τη θνητή γυναίκα,

κι έλυσε μες στον ύπνο της τη ζώνη της παρθένας.

Κι όταν πια τέλεψε ο θεός τα έργα της αγάπης,

250 τότε γλυκά τη χάιδεψε και τρυφερά της είπε·

«Χαρά σε σένα, λυγερή, για τη γλυκιά μου αγάπη.

Κι όταν σιμώσει η ώρα σου θα κάμεις δυο λεβέντες,
γιατί δεν είναι των θεών το στρώμα δίχως φύτρα.

Μεγάλωσέ τα με χαρές και θρέψε τα με χάρδια.

Και τώρα σύρε σπίτι σου και μην το μαρτυρήσεις,

μόν' ξέρε το μονάχη σου πως είμαι ο Ποσειδῶνας».

Έτσι είπε, και στη θάλασσα βουτάει την κυματούσα.

Και τον Πελία γέννησε και το Νηλέα εκείνη,

που βασιλιάδες έγιναν με του Διός τη χάρη.

- 260 Στο Βόλο τον πλατύδρομο καθόντανε ο Πελίας
πλούσιος σ' αρνιά. Κι ο δεύτερος στην αμμουδάτη Πύλο.
Μα κι άλλα απόκτησε παιδιά η βασιλογυναίκα,
με τον Κρηδιά, τον Αίσονα, τον Αμυδά, το Φέρη.
Κι είδα την κόρη του Ασωπού την όμορφη Αντιόπη
πόλεγε πως κοιμήθηκε στην αγκαλιά του Δία
κι έκαμε τον Αμφίωνα και το λεβέντη Ζήθο,
που πρώτοι την εφτάπορτη θεμέλιωσαν τη Θήβα,
κι έχτισαν κάστρο ολόγυρα, γιατί δε θα μπορούσαν,
για μια χώρα τόσο απλόχωρη, σαν την πλατιά τη Θήβα,
- 270 να τη φυλούν ατείχιστη κι ας ήταν παλικάρια.
Είδα και τ' Αμφιτρύωνα το ταίρι, την Αλκμήνη,
πόκαμε το λιοντόψυχο κι ατρόμητο Ηρακλέα,
στην αγκαλιά σαν πλάγιασε του Δία του μεγάλου.
Κι είδα στερνά του Κρέοντα την κόρη, τη Μεγάρη,
που τ' Αμφιτρύωνα ο γιος γυναίκα του την πήρε.
Του Οιδίπου η μάνα πρόβαλε, η όμορφη Επικάστη,
που πήρε με ζαβό το νου, παράνομα, το γιο της,
κι εκείνος τον πατέρα του σα σκότωσε την πήρε,
κι άξαφνα τα φανέρωσε στον κόσμο ο γιος του Κρόνου.
- 280 Με πίκρες στην πολύποδη βασίλεψε τη Θήβα
και κυβερνούσε από θεών κατάρα τους Θηβαίους.
Κι εκείνη στον αγύριστο κατέβηκε τον Άδη,
αφού κρεμάστηκε ψηλά με μια δηλιά από λύπη,
απ' τη σκεπή του πύργου της κι άφησε πίσω εκείνου
πάθη, όσα φέρνουν άπειρα της μάνας οι κατάρες.
Τη Χλώρη είδα την όμορφη, που στα παλιά ο Νηλέας
την πήρε για τα κάλλη της, δίνοντας πλούσια δώρα,
την πιο στερνή του Αμφίωνα, του γιου του Γιάσου κόρη,
που κείνος στον Ορχομενό βασίλεψε με δόξα.

- 290 Στην Πύλο αυτή βασίλευσε κι έκαμε τρεις λεβέντες,
το Νέστορα, το Χρόμιο και τον Περικλυμένη
και την Πηρώ τη λυγερή, σ' όλον τον κόσμο θάμα,
που ταίρι της την ήδελαν απ' τα περίχωρα όλοι.
Μα κι ο Νηλέας θα' δινε την κόρη του σε κείνον,
που απ' τη Φυλάκη θ' άρπαχνε τα βόδια του Ιφίκλου,
τ' αμέρωτα, στριφτόποδα κι ανοιχτοκουτελάτα.
Κι ένας απ' όλους του 'ταξε προφήτης να τ' αρπάξει,
όμως σκληρή τον έδωσε κι άπονη εκείνον μοίρα
κι ακαταπόνετα δεσμά και χωριανοί βουκόλοι.
- 300 Κι όταν στο τέλος έφταναν οι μέρες με τους μήνες
κι έκλεινε ο χρόνος κι εποχή ξανάρχιζε άλλη πίσω,
τον έλυσε κι ο 'Ιφικλος απ' τα δεσμά αφού του 'πε
τι ήταν γραφτό του κι η βουλή γινότανε του Δία.
Η Λήδα πρόβαλε έπειτα, το ταίρι του Τυνδάρου,
πόκαμε δυο λεβέντες γιους, τον αλογοτεχνίτη
τον Κάστορα και το γερό στους γρόδους Πολυδεύκη,
που ζωντανούς τους δυο αδερφούς το χώμα τους κρατούσε,
κι ο Δίας μες στον τάφο τους τους έδωσε άλλη χάρη,
άλλοτε να 'ναι ζωντανοί κι άλλοτε να πεθαίνουν,
- 310 καθένας με τη μέρα του, κι έχουν τιμή αθανάτων.
Είδα την Ιφιμέδεια, το ταίρι του Αλωέα,
πόλεγε πως κοιμήθηκε σιμά στον Ποσειδώνα,
και δυο παιδιά της έφερε λιγόχρονα στον κόσμο,
τον 'Ωτο τον ισόθεο, τον ξακουστό Εφιάλτη,
που 'ταν οι πιο ψηλότεροι απ' όσους δρέφει η πλάση,
κι ύστερα απ' τον Ωρίωνα, οι πιο όμορφοι στα κάλλη.
Εννιά χρονών σαν έγιναν, πήγες εννιά είχαν πλάτος
κι οργιές εννιά το μάκρος τους που κάμανε είχε φτάσει
και τους θεούς φοβέρισαν πως στα ψηλά ουράνια
- 320 τη λύσσα του συνταραχτή θα στήσουν του πολέμου.
Να βάλουν σοφιστήκανε τον 'Ολυμπο στην 'Οσσα,
στερνά το Πήλιο το πυκνό, στον ουρανό να φτάσουν.
Κι αν ζούσαν και μεγάλωναν, θα το χαν κατορθώσει.

Μα ο γιος του Δία, που η Λητώ τον γέννησε η πανώρια
τους πήρε, πριν το χνούδι τους ανθίσει στα μηλίγγια,
και πριν φυτρώσουν τα πυκνά στα μάγουλά τους γένια.
Είδα τη Φαίδρα κι έπειτα την Πρόκρη και του Μίνου
την κόρη του κακόγνωμου, την όμορφη Αριάδνη,
που ο ξακουστός την έφερε Θησέας απ' την Κρήτη
330 στην βλογημένη ακρόπολη των Αθηνών. Μα ακόμα
πριν τη χαρεί, τη σκότωσε η Άρτεμη στη Δία,
γιατί έτρεξε ο Διόνυσος να της το μαρτυρήσει.
Με την Κλυμένη πρόβαλε η Μαίρα κι η Εριφύλη,
η άπιστη, που ατίμασε τον άντρα της για χρήμα.
Κι όλες εγώ για να τις πω και να τις ονομάσω
όσες γυναίκες αρχηγών και θυγατέρες είδα,
κι η νύχτα αυτή δε θα 'φτανε, κι ώρα να κοιμηθούμε
είτε εδώ πέρα ή στο γοργό καράβι με τους ναύτες.
Κι εσείς πια, πρώτα ο Θεός, φροντίστε το ταξίδι».

340 Έτσι είπε, κι όλοι απόμειναν χωρίς μιλιά να βγάλουν.
κι ήταν σα να μαγεύτηκαν μες στο ισκιερό παλάτι.
Κι άρχισε πρώτη να μιλά η λευκοχέρα Αρήτη·
«Φαίακες, πώς να φαίνεται σε σας αυτού του ανθρώπου
η ομορφιά, τ' ανάστημα και το γερό μυαλό του;
Δικός μου ο ξένος, μα και σας τιμή δική σας είναι,
γι' αυτό και να τον στείλετε μη βιάξεστε, ούτε δώρα
να λυπηθείτε που σ' αυτόν του κάνουν τόση ανάγκη.
Και δόξα να 'χουν οι θεοί, βιός έχουμε περίσσο».

350 Τότε είπε ο γερομαχητής Εχένης με δυο λόγια,
που ήταν ο γεροντότερος απ' όλους τους Φαιάκους·
«Σύμφωνα με τη γνώμη μας, αδέρφια, κι όπως πρέπει,
η γνωστικιά βασίλισσα μιλά κι όλοι ν' ακούστε.
Μα ο λόγος, όπως κι η δουλειά, στο χέρι είναι τ' Αλκίνου».

Τότε ο Αλκίνος τ' απαντά κι έτσι είπε δυο του λόγια·
«Θα γίνει ο λόγος σας αυτός αν τύχει εγώ να ζήσω
σα βασιλιάς στους Φαίακες τους θαλασσοδρεμμένους.
Κι ο ξένος όσο κι αν ποδεί να φτάσει στην πατρίδα,

- ως αύριο ας κάνει υπομονή, τα δώρα να συνάξω.
Κι όσο για το ταξίδι του, οι άντρες θα φροντίσουν,
360 όλοι και πρώτα πρώτα εγώ, που μες στον τόπο ορίζω».
Τότε έτσι κι ο πολύσοφος τ' απάντησε ο Δυσσέας·
«Αφέντη Αλκίνο, βασιλιά κι απ' όλους παινεμένε,
κι ανίσως χρόνο ολάκερο μου λέγατε να μείνω
και να με στείλετε έπειτα με τ' ακριβά σας δώρα,
άλλο δε θα 'θελα κι εγώ και πιο όφελός μου θα 'ναι
να φτάσω, με τα χέρια μου γεμάτα, στην πατρίδα.
Τότε έτσι πιο καλόδεχτος, πιο τιμημένος θα 'μαι
απ' όλους όσοι θα με ιδούν στο Θιάκι να γυρίσω».
Τότε έτσι πάλε απάντησε ο σεβαστός Αλκίνος,
370 «Όταν, Δυσσέα, σε δει κανείς στο πρόσωπο, δε δείχνεις
για ψεύτης και ξελογιαστής, απ' όσους θρέφει ο κόσμος
χιλιάδες, μες στα πέρατα της γης, παντού σπαρμένους,
που πλέκουν τέτοια ψέματα, που δεν τα βάζει ο νους σου.
Μα εσύ έχεις χάρη όταν μιλάς κι ευγενικούς τους τρόπους
και σαν καλός τραγουδιστής τα ιστόρησες με τέχνη
των Αχαιών τα βάσανα και τα δικά σου πάδια.
Μόν' έλα ξήγα μου κι αυτό και την αλήθεια πες μου,
κανένα αν είδες σύντροφο, απ' όσους μες στην Τροία
μαζί σου πολεμήσανε κι εκεί το χάρο βρήκαν.
380 Μεγάλη η νύχτα, ατέλειωτη, κι ώρα δεν είναι ακόμα
να πάμε να πλαγιάσουμε. Μόν' λέγε μου ν' ακούσω
τις θαυμαστές αυτές δουλειές. Μπορούσα να βαστάξω
όσο να φέξει, αν ήθελες να λες τα βάσανά σου».
Τότε έτσι κι ο πολύβουλος τ' απάντησε ο Δυσσέας·
«Αλκίνο, αφέντη λατρευτέ κι απ' όλους παινεμένε,
το κάθε τι στην ώρα του κι ο ύπνος κι η κουβέντα.
Κι ακόμα αν δέλεις βάσανα ν' ακούσεις πιο μεγάλα,
μπορώ κι αυτά να σου τα πω, τα πάδια άλλων συντρόφων,
που γλίτωσαν απ' τη σφαγή στον πόλεμο της Τροίας,
και χάθηκαν στο γυρισμό από άπιστες γυναίκες.
390 Σα σκόρπισε όλες τις ψυχές η θείσσα Περσεφόνη,

των γυναικών, ήρθε η ψυχή του βασιλιά Αγαμέμνου
θλιμμένη και τριγύρω της συνάχτηκαν οι άλλες
όσες μαζί του χάθηκαν στου Αιγίσδου το παλάτι.
Και στη στιγμή με γνώρισε αίμα σαν ήπια μαύρο.
Έκλαψε τότε με λυγμούς και δάκρυα τού κυλούσαν
και σήκωνε τα χέρια του ποδώντας να με φτάσει.
Όμως δεν ήταν σταθερά τα νεύρα του σαν πρώτα,
μήτε είχανε πια δύναμη τα λυγερά του μέλη.

- 400 Κι όπως τον είδα δάκρυσα και μάτωσε η καρδιά μου
κι έτσι με λόγια πεταχτά του μίλησα θλιμμένος.
«Τ' Ατρέα ξακουσμένη γιε, πρωτάρχοντα Αγαμέμνο,
ποια μοίρα να σε δάμασε του αζύπνητου θανάτου;
Μη σ' έπνιξε με τα γοργά καράβια ο Ποσειδώνας
σηκώνοντας, ανίκητων ανέμων άγρια μπόρα;
Μήπως, σε σκότωσαν οχτροί μες στις στεριάς τις άκρες
βόδια κι αρνιά σαν άρπαχνες απ' όμορφα κοπάδια,
ή πολεμούσες, κάστρο τους να πάρεις και γυναίκες;»
Έτσι είπα, και μ' απάντησε με δυο του λόγια αμέσως·
- 410 «Γιε του Λαέρτη, θεϊκέ πολύτεχνε Δυσσέα,
δε μ' έπνιξε με τα γοργά καράβια ο Ποσειδώνας,
σηκώνοντας αδάμαστων ανέμων άγρια μπόρα,
μήτε με χάλασαν οχτροί μες στις στεριάς τις άκρες.
Ο Αίγισδος μου ετοίμασε το χάρο, με τη σκύλα
γυναίκα μου. Με κάλεσε στο σπίτι του να φάμε,
και μ' έσφαξε, όπως στο παχνί σφάζει κανείς το βόδι.
Με τέτοιο θάνατο σκληρό μου πήρε τη ζωή μου,
κι έσφαξε γύρω μου άσπλαχνα κι όλους μου τους ανθρώπους,
ως σφάζουν σ' αρχοντόσπιτο τ' ασπρόδοντα γουρούνια,
- 420 σε γάμο, σε ξεφάντωση, σ' επίσημο τραπέζι.
Θα βρέθηκες στο σκοτωμό πολλών ως τώρα ανθρώπων,
που πέσανε παράμεροι, σε λυσσασμένη μάχη,
Όμως εκείνα αν τα 'βλεπες, θα μάτωνε η καρδιά σου,
πώς στα κροντήρια ολόγυρα, στ' ασήκωτα τραπέζια,
μας ξάπλωσαν και κάτω η γης άχνιζε από το αίμα.

Κι έφριξα στα ξεφωνητά της κόρης του Πριάμου
Κασσάντρας, που τη σκότωσε κοντά μου η Κλυταιμνήστρα,
κι εγώ τα χέρια σήκωνα στο ψυχομαχητό μου
να πιάσω το μαχαίρι της, μα δύναμη δεν είχαν.

430 Μ' άφησε η σκύλα κι έφυγε, μήτε η καρδιά της είπε
τα μάτια και το στόμα μου να τα νεκροσφαλίσει.
Έτσι άλλο πιο άπονο θεριό δεν έχει απ' τη γυναίκα,
που τέτοιο βάλει στην ψυχή κακούργημα να κάμει.
Τι άτιμη που σκέφτηκε δουλειά κι εκείνη ωστόσο
να καταντήσει φόνισσα στον ίδιο της τον άντρα.
Κι εγώ έλεγα καλόδεχτος στους δούλους, στα παιδιά μου
πως θα γυρίσω σπίτι μου. Όμως αυτή η κακούργα
και τον από της ντρόπιασε και τις γυναίκες όλες
όσες στον κόσμο γεννηθούν, καλόγνωμες κι ας είναι».

440 Είπε, κι εγώ τ' απάντησα με λόγια λυπημένα·
«Αχ, απαρχής κατάτρεξε ο βροντολάλος Δίας
για γυναικών φερσίματα τη γενεά τ' Ατρέα.
Για την Ελένη φτύσαμε φαρμάκια εμείς, κι εσένα
η Κλυταιμνήστρα σου 'σκαβε, σαν έλειπες, το λάκκο».
Είπα, κι ευτύς, μ' απάντησε με πεταχτά του λόγια·
«Γι' αυτό ποτέ σου μη σταθείς καλός πια σε γυναίκα,
μήτε να της εμπιστευτείς το μυστικό που ξέρεις,
μόν' άλλα πάντα να της λες κι άλλα στο νου να κρύβεις.
Μα εσύ, Δυσσέα, από σφαγή γυναίκας δε φοβάσαι,

450 γιατί είναι φρόνιμη πολύ κι έχει καλή τη γνώμη,
η Πηνελόπη, η γνωστικιά του Ικαρίου η κόρη.
Νιόπαντρη την αφήσαμε σαν πήγαμε στις Τροίας
τον πόλεμο και στο θυζί μωρό παιδί το γιο σου.
Μα τώρα θα μεγάλωσε, θα 'γινε παλικάρι.
Καλότυχος, ο πατέρας του θα το χαρεί όταν φτάσει
κι εκείνο τον πατέρα του μ' αγάπη θ' αγκαλιάσει.
Μα μήτε το παιδί μου εγώ δε μ' άφησε η δική μου
να το χορτάσω και πιο πριν με σκότωσε κι εμένα.
Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω και βάλ' το μες το νου σου.

- 460 Κρυφά κι όχι ολοφάνερα ν' αράξεις το καράβι
στο Θιάκι. Γιατί πίστη πια δεν έχουν οι γυναίκες.
Μόν' έλα ξήγα μου κι αυτό και την αλήθεια πες μου,
για το παιδί μου αν άκουσες πως κάπου μεγαλώνει,
αν είναι στον Ορχομενό ή στη δροσάτη Πύλο,
ή και στη Σπάρτη την πλατιά κοντά με το Μενέλαο.
Γιατί, όχι, η γη δε σκέπασε τον ακριβό μου Ορέστη».
Έτσι είπε και τ' απάντησα κι εγώ με δυο μου λόγια·
«Τι με ρωτάς, τ' Ατρέα γιε; Ζει, πέθανε, δεν ξέρω.
Κι είναι κακό τα λόγια μας να λέμε στον αέρα».
- 470 Τέτοιες κουβέντες λυπηρές μιλούσαμε κι οι δυο μας
και στέκαμε περίλυποι στα δάκρυα βουτημένοι.
Έρθε κατόπι κι η ψυχή του ξακουστού Αχιλλέα
με του Πατρόκλου την ψυχή και του άψεγου Αντιλόχου
και του μεγάλου του Αίαντα, που στη μορφή, στο σώμα,
περνούσε κάθε Δαναό, μετά απ' τον Αχιλλέα.
Ευτύς με γνώρισε η ψυχή του φτερωτού Αχιλλέα
κι έτσι θρηνώντας μου 'λεγε με φτερωμένα λόγια·
«Γιε του Λαέρτη, θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
καημένε, τι θα σοφιστείς ακόμα πιο μεγάλο!
- 480 Πώς βάσταξες να κατεβείς στον Άδη, όπου γυρίζουν
οι πεδαμένοι αναίσθητοι, θνητών νεκρών εικόνες;».
Είπε, κι εγώ τ' απάντησα με πεταχτά μου λόγια·
«Ω φίλε, του Πηλέα γιε, των Αχαιών καμάρι,
ήρδα απ' ανάγκη τη βουλή του Τειρεσία να μάθω
και πώς θα φτάσω να μου πει στο βραχωμένο Θιάκι.
Κοντά σε χώμα ελληνικό δεν πήγα ακόμα ως τώρα,
μήτε και στην πατρίδα μου κι όλο καημοί με δέρνουν.
Μα σαν κι εσένα άλλος θνητός δε βρέθηκε, Αχιλλέα,
στον κόσμο πιο καλότυχος, μήτε ποτέ θα γίνει.
- 490 Γιατί όταν ζούσες, σα θεό τιμούσαμε οι Αργίτες,
και τώρα πάλε στους νεκρούς μεγάλη δύναμη έχεις.
Γι' αυτό, Αχιλλέα, μη χολιάς πως είσαι πεδαμένος».
Είπα, κι ευτύς μ' απάντησε με λυπημένα λόγια·

«Δυσσέα, για το θάνατο μη με παρηγορήσεις.

Θα 'θελα να 'μαι χωρικός και να ξενοδουλεύω
σε αφέντη δίχως κτήματα, που 'ναι το βιός του λίγο,
παρά να βασιλεύω εδώ στους πεδαμένους όλους
Μόν' έλα τώρα να μου πεις για το λεβέντη γιο μου,
στη μάχη αν πρώτος χύνεται ή πίσω κοντοστέκει.

500 Πες μου και για τον ξακουστό πατέρα μου ό,τι ξέρεις,
στους Μυρμιδόνες βασιλιάς ανίσως είναι ακόμα,
ή πια δεν τον ψηφά κανείς στη Φθία και στην Ελλάδα,
γιατί τον καταπόνεσαν τα γηρατειά τα μαύρα.
Α, και βοηθός του να 'φτανα κάτω απ' το φως του ήλιου,
τέτοιος ως ήμουν μια φορά μες στην πλατιά την Τροία,
που παλικάρια δέριζα τους Αχαιούς βοηθώντας!
Να 'φτανα τέτοιος μια στιγμή στο πατρικό μου σπίτι,
θα τρέμανε όλοι σύσσωμοι τ' ανίκητά μου χέρια,
όσοι το γέρο τυραγνούν και την αρχή του αρπάζουν».

510 Είπε, κι ευτύς τ' απάντησα κι εγώ με δυο μου λόγια·
«Τίποτε για το γέρο σου Πηλέα εγώ δεν ξέρω,
μα για το Νεοπτόλεμο, τ' αγαπητό παιδί σου,
την πάσα αλήθεια θα σου πω, καθώς κι εσύ τ' ορίζεις.
Ο ίδιος μ' ένα ισόμετρο καράβι μου απ' τη Σκύρο
τον έφερα στους Αχαιούς τους πολεμοδρεμμένους.
Κι όταν γινόντανε βουλή στο κάστρο εμπρός της Τροίας,
πρώτος μιλούσε πάντα αυτός, μήτε έσφαλλε στο λόγο.
Μονάχα ο Νέστορας κι εγώ θαρρώ πως τον περνούσα.
Κι όταν τα όπλα αστράφτανε στον Τρωικό τον κάμπο,
520 πίσω δεν έστεκε ποτέ στα τάγματα ή στους λόχους
μόν' πάντα εμπρός χυνότανε, άφταστος στην ορμή του,
και δέριζε άπειρους οχτρούς μες στη φωτιά της μάχης.
Κι όλους εγώ πού να τους πω και να τους ονομάσω,
όσους ο γιος σου σκότωσε, βοηθώντας τους Αργίτες·
φτάνει που τον Ευρύπυλο, γιο ήρωα του Τηλέφου,
με το σπαδί τον πέρασε κι άλλους μ' αυτόν Κηφιώτες,

που γράφτηκαν στο τάγμα του για δώρα από γυναίκα.
Αυτόν μετά απ' το Μέμνονα, τον πιο λεβέντη που είδα.
Και στ' άλογο όταν μπήκαμε των Αχαιών οι πρώτοι,
530 που το 'χε φτιάσει ο Επειός, – κι εγώ όλη τη φροντίδα
είχα ν' ανοίγω ή να σφαλώ τη στεριωμένη κρύφτρα –
τότε όλοι οι άλλοι οπλαρχηγοί των Δαναών κι οι πρώτοι,
τα μάτια τους σφουγγούσανε και τρέμανε απ' το φόβο.
Όμως του γιου σου εγώ ποτέ δεν είδα να χλομιάσει
η όψη του η ροδόδωρη, για δάκρυα να σφουγγίσει,
μα απ' τ' άλογο να πεταχτεί μου το ζητούσε χάρη
κι όλο τη χούφτα του σπαδιού και το βαρύ κοντάρι
ψηλάφαι, την καταστροφή της Τροίας μελετώντας.
Και του Πριάμου το ψηλό σαν πήραμε το κάστρο,
540 γύρισε πίσω αλάβωτος στο μαύρο του καράβι
με δόξα και με λάφυρα, δίχως από κοντάρι
να χτυπηθεί κι από κοντά καμιά πληγή να πάρει
ως γίνεται στον πόλεμο, που χάρη εκεί δεν έχει».
Είπα και γύρναε η ψυχή του φτερωτού Αχιλλέα
με δρασκελιές θεόρατες στ' ασφοδελό λιβάδι,
χαρά γεμάτη, πόλεγα το γιο του παλικάρι.
Στέκανε οι άλλες οι ψυχές εκεί των πεδαμένων
περίλυπες, και καθεμιά τον πόνο της ρωτούσε.
Μόνη του Αίαντα η ψυχή, του γιου του Τελαμώνα,
550 στεκόντανε παράμερα χολιώντας για τη νίκη
που στα καράβια κέρδισα μαζί του πολεμώντας
για τ' Αχιλλέα τ' άρματα πούχε βαλμένα η Θέτη,
κι έκριναν τα Τρωόπουλα κι η Αθηνά η Παλλάδα.
Μα τέτοιο αγώνα ας ήτανε ποτέ να μην κερδίσω.
Γιατί για κείνα η μαύρη γης σκέπασε τέτοιο άντρα,
τον Αίαντα, που στο σπαδί και στο κορμί περνούσε
όλους τους άλλους Δαναούς μετά απ' τον Αχιλλέα.
Μα εγώ με λόγια μαλακά του μίλησα και του 'πα:
«Αίαντα, του λιοντόκαρδου του Τελαμώνα δρέμμα,
560 μήτε νεκρός το πάδος σου δεν ξέχασες, που μου 'χεις

γι' αυτά τα έρμα τ' άρματα, που τα 'βγαλε στη μέση
για συμφορά των Αχαιών μεγάλη ο γιος του Κρόνου,
που τέτοιο κάστρο χάσαμε κι όλοι σε κλαίμε πάντα
που πέθανες, ως κλάψαμε και το γοργό Αχιλλέα.
Όμως δε φταίει άλλος κανείς, μόνο ο μεγάλος Δίας,
που το στρατό κατάτρεξε των Αχαιών περίσσια
και σ' έριξε στη μαύρη γη. Μόν' έλα, βασιλιά μου,
να μιληθούμε, δάμασε το πάθος της καρδιάς σου».
Είπα, μα δε μ' απάντησε, και στο πνηχτό σκοτάδι
570 ροβόλησε με τις ψυχές των άλλων πεθαμένων.
Τότε θα μου μιλούσε αυτός κι ας ήταν θυμωμένος
μα μου λαχτάραε η καρδιά στα τρυφερά μου στήθια
να ιδώ τριγύρω τις ψυχές των άλλων πεθαμένων.
Το Μίνω τότε γνώρισα, γιο ξακουστό του Δία,
σκήπτρο στο χέρι να κρατά και τους νεκρούς να κρίνει
κι εκείνοι γύρω στον κριτή το δίκιο τους ζητούσαν,
άλλοι όρδιοι κι άλλοι καθιστοί μες στον πλατύπυλο Άδη.
Έπειτα τον Ωρίωνα εκεί είδα τον πελώριο
που σαλαγούσε τα δεριά στ' ασφοδελό λιβάδι,
580 όσα στ' απάτητα βουνά τα 'χε σκοτώσει ο ίδιος,
κι ένα ματσούκι χάλκινο πάντα άσπαστο βαστούσε.
Τον Τιτυό, της Γης το γιο της δοξασμένης είδα,
εννιά να πιάνει στρέμματα στο χώμα ξαπλωμένος
και δυο καρτάλια δίπλα του τον τρώγαν το συκώτι
τα σωδικά του ψάχνοντας μήτε έβρισκε βοήθεια,
γιατί είχε απλώσει στη Λητώ, του Δία τη συγκοιμήτρα,
για την Πυδώ όταν πήγαινε, το Πανοπιό περνώντας.
Τότε είδα και τον Τάνταλο πικρά να τυραγνιέται
σε λίμνη ορδός και το νερό στα γένια του χτυπούσε.
590 και διψασμένος στέκονταν κι ούτε να πει μπορούσε,
γιατί, σαν έσκυβε να πει με μια λαχτάρα ο γέρος,
έφευγε αμέσως το νερό κι η γη τ' αναρουφούσε
και μαύρη κάτω φαίνονταν στα πόδια του φραγμένη.
Δέντρα ψηλά από πάνω του κρεμνούσαν τον καρπό τους,

δροσάτες αχλαδιές, ροδιές, μηλιές γεμάτες μήλα,
συκιές γλυκόκαρπες κι ελιές απάνω στον καρπό τους,
κι όταν ο γέρος έκανε τα χέρια του ν' απλώσει,
μες στα ισκιερά τα σύγνεφα τα ψήλωνε ο αέρας
Εκεί είδα και το Σίσυφο σ' ένα μεγάλο αγώνα,
600 βράχο πελώριο να βαστά στα δυο γερά του χέρια.
Χέρια και πόδια στύλωνε στη γη για να τον σπρώξει
σε μια κορφή. Κι ότι έμελλε στην άκρη ενός να φτάσει,
έστρεφε πίσω ορμητικά τότε ο πελώριος βράχος
και κάτω πάλε στα ριζά κατρακυλούσε ο έρμος.
Πάλε ξανά αγωνίζονταν να τον γυρίσει πίσω
κι έτρεχε ο ιδρος κι άγγιζε το χώμα η κεφαλή του.
Τότε είδα και το φάντασμα του ξακουστού Ηρακλέα,
που χαίρεται μες στ' αγαθά με τους ουράνιους όλους
κι απόχτησε γυναίκα του την κρουσταλλόποδη Ήβη,
610 κόρη της χρυσοάνταλης, της Ήρας και του Δία.
Γύρω του αχούσαν οι νεκροί σαν τα πουλιά που ολούθε
πετούν περιίτρομα. Κι αυτός, σαν το δολό σκοτάδι,
κρατούσε το δοξάρι του γεμάτο με σαΐτα
κι άγρια θωρούσε, δείχνοντας πως θέλει να το ρίξει.
Γύρω στα στήδια φοβερό χρυσό λουρί φορούσε,
απάνω με παράδοξες εικόνες σκαλισμένο,
αρκούδες, αγριογούρουνα, σπιδόβολα λιοντάρια,
μάχες, πολέμους, σκοτωμούς, φόνους αντρειωμένων.
Έτσι άλλο δε ματάκαμε μήτε θα ξαναφτάσει,
620 όποιος σ' εκείνο το λουρί την τέχνη του είχε βάλει.
Με γνώρισε, όπως έστρεψε τα μάτια του και μ' είδε
κι έτσι θρηνώντας μου 'λεγε με λυπημένα λόγια·
«Γιε του Λαέρτη, θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
α, δύστυχε, και συ ακλουδάς την άπονη σου μοίρα,
που αυτή κι εμένα μ' έφερνε κάτω απ' το φως του ήλιου.
Μεγάλες είδα συμφορές, κι ας ήμουν γιος του Δία,
γιατί σ' αφέντη δούλευα πολύ κατώτερό μου
και μου 'βαζε τους πιο σκληρούς αγώνες να τελέψω.

Μ' έστειλε μια φορά κι εδώ το σκύλο να του φέρω,
630 γιατί δε βρήκε πιο βαρύ να μου προστάξει αγώνα.
Μα εγώ του τον ανέβασα, τον έβγαλα απ' τον Άδη,
καθώς μ' οδήγησε ο Ερμής κι η Αθηνά η Παλλάδα». Έτσι είπε κι έφυγε έπειτα μες στο βαθύ τον Άδη
κι έμεινα ασάλευτος εγώ, μην έρδει καρτερώντας
άλλος κανείς οπλαρχηγός που 'χανε πριν πεθάνει.
Θα 'βλεπα εκεί τους πιο παλιούς τους ήρωες που ποδούσα,
των αδανάτων τους δυο γιους Θησέα και Περίδο,
μα πρώτα εκεί συνάζονταν φάρες νεκρών χιλιάδες
μ' ένα μεγάλο αλαλαγμό, που κέρωσα απ' το φόβο,
640 τρέμοντας μήπως της Γοργώς, του φοβερού τεράτου,
την κεφαλή απ' τα Τάρταρα μου στείλει η Περσεφόνη.
Τράβηξα αμέσως στο γοργό καράβι και τους ναύτες
πρόσταξα απάνω ν' ανεβούν και τα σκοινιά να λύσουν.
Κι εκείνοι αμέσως πήδησαν και κάθισαν στους μπάγκους.
Στα κύματα του Ωκεανού κυλούσε το καράβι
με τα κουπιά του στην αρχή, στερνά με πρίμο αγέρι.

μ ραψωδία

Σειρήνες. Σκύλλα. Χάρυβδις.
Βόες Ἡλίου.

(Οι περιπέτειες του Οδυσσέα
με τις Σειρήνες, τη Σκύλλα και
τη Χάρυβδη και τα βόδια του Ἡλίου)

Ο Οδυσσέας και οι Σειρήνες. Museo Correale
di Terranova, Sorrento, 19ος αιώνας.

Πηγή: Η Οδύσσεια στην Τέχνη | Παιδείας Εγκώμιον
(wordpress.com)

10

Σαν άφησε τον Ωκεανό το γλήγορο καράβι,
κι ήρθε ανοιχτά στα κύματα του απλόδρομου πελάγου
και στις Αιαίας το νησί, όπου είναι της Αυγούλας
το σπίτι κι ο χορότοπος κι όπου ανατέλλει ο Ἡλιος,
σύραμε εκεί σαν πήγαμε στην άμμο το καράβι
κι όξω πηδήσαμε κι εμείς στις θάλασσας την άκρη
και λίγο κοιμηθήκαμε προσμένοντας να φέξει·
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
τότε συντρόφους έστειλα στις Κίρκης το παλάτι,
του μακαρίτη Ελπήνορα να φέρουν το κουφάρι.
Κόψαμε αμέσως κούτσουρα, άκρη άκρη στ' ακρογιάλι,
τον δάψαμε περίλυποι, χύνοντας δάκρυα μαύρα.
Κι αφού πια κάηκε ο νεκρός με την αρματωσιά του,
μνημούρι εκεί του χτίσαμε κι υψώσαμε μια στήλη,
κι ίσιο κουπί του μπήξαμε κατάκορφα στον τάφο.
Έτσι όλα τα βολέψαμε. Μα της σεβάσμιας Κίρκης
μας πήρε αμέσως η ματιά πως ήρθαμε απ' τον Άδη,

κι ήρθε τρεχάτη, μ' όλες της τις χάρες στολισμένη.
Κι οι παρακόρες έφτασαν μαζί της, κουβαλώντας
20 φωμιά και κόκκινο κρασί και κρέατα περίσσια.
Στη μέση η σεβαστή θεά στάθηκε τότε κι είπε·
«Κακότυχοι, που ζωντανοί βρεθήκατε στον Άδη,
δίταφοι, ενώ όλοι μια φορά στον κόσμο αυτόν πεθαίνουν.
Μόν' έλα, φάτε μια μπουκιά και πίνετε όλη μέρα,
και με τα ξημερώματα κινάτε για ταξίδι.
Το δρόμο θα σας δείξω εγώ και θα σας οδηγήσω,
μήπως καμιά πολύπικρη σας λάχει μπλεξοσύνη
ή στη στεριά ή στη θάλασσα και συμφορές σας φέρει».
Έτσι είπε, και κατάπεισε την άφοβη ψυχή μας.
30 Τότε όλη μέρα τρώγαμε, όσο να πέσει ο ήλιος,
κρέατα απ' όλα πληθερά και πίναμε μοσχάτο.
Κι ο ήλιος σα βασίλεψε και πήρε το σκοτάδι,
τότε όλοι κοιμηθήκανε κοντά στα παλαμάρια,
κι αυτή απ' το χέρι μ' έπιασε κι αλάργα απ' τους συντρόφους
με κάθισε και στρίμωνε κοντά μου και ρωτούσε,
κι εγώ όλα της τα ιστόρησα με τάξη κι όπως ήταν.
Κι έπειτα η Κίρκη η σεβαστή με δυο της λόγια μου 'πε·
«Έτσι όλα αυτά τελέψανε, μόν' άκουσέ με τώρα,
τι θα σου πω, μα κι ο θεός θα σε φωτίσει ο ίδιος.
40 Πρώτα στο δρόμο που θα πας θα φτάσεις στις Σειρήνες,
που όλους μαγεύουν τους δνητούς, όσοι κοντά τους φτάσουν.
Όποιος ξυγώσει ανύποπτα κι ακούσει τη λαλιά τους,
αυτόν πια δε θα τον χαρούν το τρυφερό του ταίρι
και τα μικρά του τα παιδιά, στο σπίτι να γυρίσει,
μόν' οι Σειρήνες με γλυκά τραγούδια τον μαγεύουν,
σ' ένα λιβάδι καδιστές κι ένας μεγάλος γύρω
είναι από κόκαλα σωρός ανθρώπων που σαπίζουν
και το πετσί τους χάνεται. Μόν' πέρνα από κοντά τους
και πιάσε των συντρόφων σου τ' αυτιά να φράξεις όλων·
50 μ' απαλομάλαχτο κερύ, κανείς να μην ακούσει.
Κι αν δέλεις μόνος άκου τες. Μα στο κατάρτι πρώτα

ολόρθον χεροπόδαρα οι ναύτες να σε δέσουν,
κι ας σφίξουν των παλαμαριών τις άκρες από πάνω,
χαρούμενα το λάλημα ν' ακούσεις των Σειρήνων.
Κι αν σκούξεις στους συντρόφους σου και θέλεις να σε λύσουν,
ακόμα τότε πιο γερά να σφίγγουν τα δεσμά σου.
Κι όταν με το καράβι σου περάσεις τις Σειρήνες,
δε θα σου πω ποιον απ' τους δυο θα πάρεις τότε δρόμο,
μόν' σκέψου και μονάχος σου. Κι άκου το κάθε μέρος.
60 Στο 'να έχει πέτρες κρεμαστές, και του μενεξεδένιου
πελάγου απάνω τους χτυπούν τα κύματα αφρισμένα.
Κρουστές οι τρισμακάριστοι θεοί τις ονομάζουν.
Μήτε πουλιά από κει περνούν, μήτε άγρια περιστέρια,
που του μεγάλου του Διός την αμβροσία φέρνουν,
μόν' κάποιο η πέτρα η γλιστερή κάθε φορά θ' αρπάξει,
κι ο Δίας στέλνει άλλο, σωστός να γίνει ο αριθμός τους·
θνητών καράβι εκεί ποτέ δε γλίτωσε όποιο πήγε,
μόν' σύψυχα, ναυτών κορμιά και караβοσανίδια,
τα παίρνουν τ' άγρια κύματα κι οι κεραυνοί κι οι μπόρες.
70 Ένα μονάχο πέρασε πελαγοδρόμο πλοίο,
η κοσμοζάκουστη Αργώ, σαν ήρθε απ' τον Αιήτη.
Κι εκείνο τότε θα 'σπαζε στις πέτρες, αν η Ήρα,
δεν το 'σωζε, το φίλο της Ιάσονα πονώντας.
Στ' άλλο δυο βράχοι υψώνονται, κι ως τα πλατιά τα ουράνια
φτάνει του πρώτου η μυτερή κορφή που τη σκεπάζει
σύγνεφο μαύρο που ποτέ δε χάνεται από πάνω
μήτε έχει ξαστεριά η κορφή χειμώνα καλοκαίρι.
Άνθρωπος δε θ' ανέβαινε, δε θα πατούσε απάνω,
μ' είκοσι πόδια αν ήτανε και μ' άλλα τόσα χέρια.
80 Γιατί είναι ο βράχος γλιστερός και σαν πελεκημένος.
Κι έχει στη μέση μια σπηλιά βαθιά κατά τη δύση,
και στο σκοτάδι γυριστή, κι εκείδε το καράβι
κοντά να το περάσετε, λεβέντη μου Δυσσέα.
Κι άντρας γερός αν έριχνε απ' το βαθύ καράβι
με το δοξάρι, τη σπηλιά δε θα 'φτανε την κούφια.

Η Σκύλλα μέσα κάδεται και φοβερά γαβγίζει.

Είναι σαν του νιογέννητου του κουταβιού η φωνή της,
μα τέρας είναι αυτή φριχτό κι όποιος την απαντούσε
μπροστά του δε θα χαίρουνταν μήτε θεός αν ήταν.

- 90 Έχει ποδάρια δώδεκα, που στρέφουν όπου θέλει,
κι έξι λαιμούς ολόμακρους, και στον καθένα απάνω
ένα κεφάλι τρομερό με τρεις αράδες δόντια,
πυκνά πυκνά, και στη σειρά γεμάτα μαύρο χάρο.
Είναι ως στη μέση στη σπηλιά τη βαδουλή χωμένη,
κι όξω απ' το μαύρο βάραδρο τις κεφαλές προβάλλει
κι εκεί ψαρεύει, ψάχνοντας στο βράχο γύρω γύρω,
δελφίνια και σκυλόψαρα κι ό,τι άλλο βρει να πιάσει
κήτος χοντρό, που θρέφονται στη θάλασσα χιλιάδες.
Ναύτες δεν το παινεύτηκαν ακόμα, από κοντά της
- 100 άβλαβοι πως περάσανε, μόν' κάθε της κεφάλι,
αρπάζει απ' το μαυρόπλωρο καράβι κι ένα ναύτη.
Τον άλλο βράχο εκεί θα δεις, πιο χαμηλό απ' τον πρώτο
τόσο κοντά, που θα 'φτανες σαίτα σου αν πετάξεις.
Κι εκεί θα δεις μεγάλη ορνιά με φύλλα φουντωμένη
κι η Χάρυβδη στη ρίζα της αναρουφά το κύμα.
Τη μέρα τρεις φορές ρουφά και τρεις ξερνά με φρίκη.
Την ώρα που δ' αναρουφά, να μη βρεθείς μπροστά της
γιατί απ' το χάρο δεν μπορεί κι ο Δίας να σε σώσει.
Μόν' το καράβι με σπουδή της Σκύλλας να σιμώσεις
- 110 το βράχο, και προσπέρασε, γιατί καλύτερό σου
να χάσεις έξι ανθρώπους σου ή μαζεμένους όλους».
Είπε και της απάντησα κι εγώ με δυο μου λόγια·
«Κι αυτή τη χάρη κάμε μου, θεά, να με φωτίσεις.
Την ώρα που απ' τη Χάρυβδη γλιτώσω, αν θα μπορούσα,
στη Σκύλλα τότε να χυθώ, τους ναύτες σα μου αρπάζει».
Είπα, κι αμέσως η θεά μ' απάντησε δυο λόγια·
«Πάλε, καημένε, βάσανα και μάχες βάζει ο νους σου.
Μα εσύ δεν υποτάζεσαι μηδέ στους αθανάτους;
Δεν είναι αυτή καμιά δνητή, τέρας αδάνατο είναι,

120 άγριο, φριχτό, απολέμητο. Παλικαριές δεν πιάνουν.
Φύγε καλύτερα απ' αυτή. Γιατί σιμά στο βράχο,
όταν θα κοντοστέκεσαι να βάλεις τ' άρματά σου,
φοβούμαι πάλε απάνω σου να μην ξαναχυμήξει,
και μ' όσες έχει κεφαλές τόσους σου αρπάξει ναύτες.
Μόν' κόβε δρόμο με σπουδή, και στην Κραταία ευχήσου,
μάννα της Σκύλλας, που πληγή την έβγαλε στον κόσμο
και δε θα την αφήσει αυτή να δευτερώσει πάλε.
Στη Θρινακία το νησί θα φτάσεις, όπου βόσκουν
βόδια και πρόβατα παχιά του κοσμογυριστή Ήλιου,
130 κι είναι τα βόδια επτά κοπές, τα πρόβατα άλλες τόσες
κι από πενήντα κάθε μια κοπή κεφάλια θρέφει.
Μήτε ποτέ γεννοβολούν μήτε και λιγοστεύουν
κι είναι τσοπανοπούλες των δυο λυγερές νεραίδες,
η Φωτεινή κι η Λαμπετώ, τ' Ουρανοδρόμου Ήλιου
και της αρχοντογέννητης Νεαίρας θυγατέρες.
Κι η μάννα που τις έκαμε, σαν έγιναν κοπέλες,
στη Θρινακία απόμερα τις έστειλε να μείνουν,
τα πατρικά τους πρόβατα να βόσκουν και τα βόδια.
Αν δεν τ' αγγίξεις, και ποθείς να φτάσεις στην πατρίδα,
140 μ' όσα κι αν πάθετε δεινά στο Θιάκι θα γυρίστε.
Μα αν βάλεις χέρι, τότε εγώ προβλέπω το χαμό σας,
συντρόφων σου και карабиού. Κι αν μόνος σου γλιτώσεις
θα φτάσεις κακώς έχοντας, κι αργά χωρίς συντρόφους».
Έτσι είπε, κι η χρυσόδρωνα γλυκόφεξε η Αυγούλα.
Τότε η δεά τραβήχτηκε μες στου νησιού το βάδος.
Κι εγώ σαν πήγα στο γιαλό και στο γοργό καράβι
είπα στους ναύτες ν' ανεθούν και τα σκοινιά να λύσουν.
Κι εκείνοι ευτύς ανέθηκαν και κάθισαν στους μπάγκους,
αράδα και τη θάλασσα με τα κουπιά χτυπούσαν.
150 Και πίσω απ' το μαυρόπλωρο καράβι, αγέρι πρίμο
που φούσκωνε όλα τα πανιά, καλόδεχτό μας φίλο,
μας έστειλε η λαμπρόμαλλη θνητολαλούσα Κίρκη.
Τ' άρμενα σα βολέψαμε καδίσαμε στο πλοίο

και τ' οδηγούσε ο άνεμος κι ο άξιος κυβερνήτης.
Τότε είπα στους συντρόφους μου με σπλάχνα μαραμένα·
«Παιδιά, μήτε ένας μήτε δυο πρέπει να ξέρουν μόνο,
τι είναι γραφτό της μοίρας μας καθώς μου τα 'πε η Κίρκη.
Μόν' όλα εγώ θα σας τα πω να ξέρουμε αν μας τρέχει
χάρος ή θα ξεφύγουμε τη μοίρα του θανάτου.

160 Πρώτα, των γλυκοκέλαηδων Σειρήνων ν' αποφύγω,
μου 'λεγε η Κίρκη, τη λαλιά και τ' ανθηρό λιβάδι.
Κι εγώ μονάχος μ' άφησε ν' ακούσω τη φωνή τους.
Μα να με δέσετε σφιχτά ολόρδον στο κατάρτι,
να μην μπορώ να κινηθώ, και σφίξετε τις άκρες.
Κι αν σκούζω και παρακαλώ να λύστε τα δεσμά μου,
σεις τότε να μου σφίγγετε πιο δυνατά το σώμα».
Μ' αυτά τα λόγια κάθε τι ξηγούσα στους συντρόφους.
Τρεχάτο το καλόφτιαστο καράβι στων Σειρήνων
έφτασε τότε το νησί, με τα φτερά του ανέμου.

170 Έκοψε ευτύς ο άνεμος κι ασάλευτη γαλήνη
απλώθηκε στα κύματα, θεός λες τα κοιμούσε.
Κι οι ναύτες σηκωθήκανε και τα πανιά μαζώνουν
κι όλα με τάξη τα 'βαλαν στο βαθουλό καράβι,
και στα κουπιά καθίσανε αράδα και το κύμα
χτυπούσαν με τα λάτινα καλόξυστα κουπιά τους.
Κι ένα τυπάρι εγώ κερί, με κοφτερό μαχαίρι
μικρά κομμάτια το 'κοψα και με τ' αδρά μου χέρια
το ζύμωνα, και το κερί μαλάκωσε στην ώρα,
απ' το σφιχτό μου ζύμωμα κι απ' την πυρή του Ήλιου,

180 και των συντρόφων έφραξα με τη σειρά τ' αυτιά τους.
Ολόρδον τότε μ' έδεσαν οι ναύτες στο κατάρτι,
χέρια και πόδια, κι έσφιξαν απάνω του τις άκρες.
Κάθισαν πάλι κι άφριξε το κύμα απ' τα κουπιά τους.
Και τόσο άμα ζυγώσαμε, γοργά λαμνοκοπόντας,
όσο που ακούεται η φωνή, μας είδανε οι Σειρήνες,
καθώς κοντά τους πήγαινε το φτερωτό καράβι,
κι άρχισαν το γλυκόφωνο τραγούδι τους να λένε:

«Έλα, Δυσσέα ξακουστέ, των Αχαιών καμάρι,
κι άραξε το καράβι σου, ν' ακούσεις τη λαλιά μας.
190 Γιατί κανείς δεν πέρασε κοντά μας με καράβι
δίχως τη μελιστάλαχτη ν' ακούσει τη φωνή μας,
κι έπειτα φεύγει με χαρά και με περίσσια γνώση.
Γιατί τα ξέρουμε όλα εμείς όσα στην πλούσια Τροία
πάθανε Τρώες κι Αχαιοί, από θεών κατάρα
και ξέρουμε ό,τι γίνεται στη γη την πολυθρόφα».
Έτσι είπαν, με γλυκιά φωνή λαλώντας, κι η καρδιά μου
ν' ακούει ποδούσε κι έλεγα στους ναύτες να με λύσουν,
γνέφοντας με τα μάτια μου. Μα εκείνοι στα κουπιά τους
πέφτοντας έλαμναν γοργά. Κι ευτύς ο Περιμήδης
200 με το λεβέντη Ευρύλοχο πετάχτηκαν απάνω
κι άλλα μου δέσανε σκοινιά και μ' έσφιγγαν ακόμα.
Κι έπειτα αφού περάσαμε και μήτε το τραγούδι
μήτε η φωνή ακουγότανε καθόλου των Σειρήνων,
βγάλανε αμέσως το κερι που σφάλισα τ' αυτιά τους,
κι απ' τα δεσμά μου μ' έλυσαν οι ποδητοί συντρόφοι.
Κι όπως πια πίσω το νησί τ' αφήσαμε, είδα τότε
καπνό και κύματα χοντρά κι άκουσα κάποιο χτύπο.
Τρομάξανε όλοι. Τα κουπιά τους πέσανε απ' τα χέρια
και χτύπησαν τη θάλασσα. Στάθηκε το καράβι
210 γιατί τα πλατοφτέρουγα κουπιά δεν το κινούσαν,
κι έτρεχα εγώ και ψύχωνα με μαλακά μου λόγια
τους ποδητούς συντρόφους μου σιμώνοντας καθένα.
«Αδέρφια, εμείς ανήξεροι δεν είμαστε από πάδια.
Κι αυτό που τώρα πλάκωσε, χειρότερο δεν είναι,
παρ' όταν μες στη βαδουλή, σπηλιά του μας κρατούσε
με δύναμη απολέμητη ο Κύκλωπας κλεισμένους.
Μα κι από κει γλιτώσαμε με το δικό μου δάρρος,
με σκέψη και με κρίση μου, θαρρώ θα το θυμάστε.
Και τώρα, εμπρός κι όπως θα πω, έτσι να κάμουμε όλοι.
220 Τραβάτε εσείς με τα κουπιά, στους μπάγκους καδισμένοι
εκεί που σκάζουν του γιαλού τα κύματα αφρισμένα,

ίσως και δώσει των θεών η χάρη να σωθούμε.

Κι αυτά σε σένα, αρμενιστή, προστάζω και στο νου σου
να τα 'χεις, μια που κυβερνάς του карабиού το δοιάκι.

Μακριά από τούτον τον καπνό κι όξω απ' το κύμα, στρέφε
το πλοίο κι όλο ζύγωνε το βράχο, μη σου φύγει
στ' άλλο το μέρος άξαφνα και μας χαλάσεις όλους».

Έτσι είπα, κι όλοι υπάκουσαν σ' αυτά που τους μιλούσα.

Μα τ' απολέμητο θεριό τη Σκύλλα δεν τους είπα,

230 να μην τρομάξουν άξαφνα και πάψουν πια να λάμνουν
και τρέξουν μες στου карабиού το βάδος να τρυπώσουν.

Τότε τα λόγια ξέχασα τα πειστικά της Κίρκης,

που του πολέμου τ' άρματα δε μ' άφηνε να βάλω,

κι έπιασα κι αρματώθηκα και πήρα δυο κοντάρια

μακριά στο χέρι κι έτρεξα στου карабиού την πλώρη,

γιατί από κει περίμενα να πρωτοϊδώ τη Σκύλλα,

το πετροκόλλητο θεριό που μου 'φαγε τους ναύτες.

Μα δεν μπορούσα να τη δω, μου πόνεσαν τα μάτια

παντού τριγύρω να θωρώ την πέτρα τη γεράνια.

240 Έτσι θρηνώντας το στενό περνούσαμε γι' απάνω.

Η Σκύλλα εδώ στη μια μεριά κι η Χάρυβδη στην άλλη

με φρίκη τ' αρμυρό νερό της θάλασσας ρουφούσε.

Κι όταν ξερνούσε ολόκληρη χουχούλιαζε αφρισμένη,

καθώς σε δυνατή φωτιά χουχλάζει το λεβέτι,

κι έπεφτε η άχνα από ψηλά στις δυο κορφές των βράχων.

Κι όταν ρουφούσε το πικρό της θάλασσας το κύμα,

φαινότανε το βάδος της παντού συνταραγμένο,

κι αχούσε ο βράχος φοβερά τριγύρω κι από κάτω

η γης τότε φαινότανε με άμμο στρωμένη μαύρο,

250 κι όλοι οι συντρόφοι κέρωσαν από χλομή τρομάρα.

Κι εκεί που την κοιτάζαμε, τρομάζοντας το χάρο,

μ' άρπαξε η Σκύλλα απ' το βαθύ καράβι έξι συντρόφους

απ' όλους τους καλύτερους στη μάχη και στα χέρια.

Κι όπως το πλοίο γύρισα να ιδώ και τους συντρόφους,

είδα που ανέμιζαν ψηλά τα χέρια και τα πόδια,

και μ' έκραζαν στερνή φορά με τ' όνομά μου οι έρμοι.
Πώς ο ψαράς, μ' ένα μακρύ καλάμι, στ' ακροβράχια,
δóλωμα ρίχνει στο γιαλό για τα μικρά ψαράκια,
πετώντας βοΐδοκέρατο βοδιού λιβαδοπλάνου,
260 κι όταν τα πιάσει τα πετά στη γης κι αυτά σπαράζουν,
έτσι κι εκείνοι σπάραζαν στο βράχο πεταμένοι.
Μπροστά στην πόρτα της σπηλιάς τους έτρωγε κι οι δόλιοι
φωνάζανε και μου άπλωναν με απελπισιά τα χέρια.
Θέαμα ακόμα πιο φριχτό δεν είδα σαν κι εκείνο
απ' όσα μ' ήβραν του γιαλού σαν έφαχνα τους πόρους.
Και τη φριχτή τη Χάρυβδη, τη Σκύλλα και τις πέτρες
όταν γλιτώσαμε, ήρδαμε στ' ωραίο νησί του Ήλιου,
όπου τα πλατυμέτωπα γελάδια εκεί βοσκούσαν
κι αρνιών κοπάδια αμέτρητα τ' ουρανοδρόμου Ήλιου.
270 Τότε άκουσα απ' το πέλαγο πότρεχε το καράβι,
βέλασμα αρνιών και μουγκρητά βοδιών που τα μαντρίζουν,
κι ήρδαν στο νου μου του τυφλού προφήτη Τειρεσία
τα λόγια, κι όσες μου 'κανε παραγγελιές η Κίρκη,
να τ' αποφύγω το νησί του φωτοδότη του Ήλιου
κι έτσι είπα στους συντρόφους μου με σπλάχνα μαραμένα·
«Ακούστε τώρα να σας πω, πολύπαδοι συντρόφοι,
τις μαντοσύνες του τυφλού προφήτη Τειρεσία
κι όσες η Κίρκη μου 'κανε παραγγελιές κι ορμήνειες
να τ' αποφύγω το νησί του φωτοδότη του Ήλιου,
280 γιατί μεγάλες συμφορές εδώ μας περιμένουν.
Μόν' πάντα αλάργα απ' το νησί τραβάτε το καράβι».
Έτσι είπα κι όλων η καρδιά σα να 'σπαγε στα στήθια,
κι αμέσως ο Ευρύλοχος μου μίλησε με πίκρα·
«Είσαι, Δυσσέα, απάνθρωπος. Το πείσμα σου μεγάλο,
κι ούτε από κούραση λογάς. Θα 'ναι έτσι καμωμένη
η πλάση σου από σίδερο, αφού δε μας αφήνεις
κι εμάς που μας αφάνισε η κούραση κι η νύστα,
όξω να θγούμε στη στεριά, λίγο ψωμί να φάμε
στο κυματόδαρτο νησί, μόν' έτσι πάλε ορίζεις

- 290 μες στο γεράνιο πέλαγο να τρέχουμε όλη νύχτα,
αλάργα πάντα απ' το νησί. Όμως τη νύχτα παίρνουν
οι κακοτάξιδοι καιροί που πνίγουν τα καράβια.
Πες μου, πού να ξεφύγουμε τη μαύρη μας την ώρα,
ανίσως έτσι ξαφνικά πλακώσει ανεμοζάλη
απ' το Νοτιά ή το Ζέφυρο, το λυσσασμένο αγέρα,
που τα καράβια αυτοί βουλιούν και των θεών το πείσμα;
Ναι, τώρα θα σ' ακούσουμε τη σκοτεινή τη νύχτα
και στο καράβι μένοντας κοντά, θα φάμε λίγο.
Μα την αυγή θα φύγουμε στις θάλασσας τα πλάτια».
- 300 Έτσι είπε κι όλοι παίνεψαν τα λόγια του Ευρυλόχου.
Τότε είδα πια τι συμφορές μας είχε γράψει η μοίρα,
κι έτσι δυο λόγια πεταχτά τ' απάντησα και του 'πα
«Με βιάζετε έτσι, Ευρύλοχε, γιατί έμεινα μονάχος.
Μόν' έλα τώρα δώστε μου τον πιο μεγάλον όρκο,
κοπάδι ανίσως λάχουμε βοδιών ή και προβάτων,
πως μήτε βόδι μήτε αρνί κανείς δε θα σκοτώσει,
απ' ασυλλογισιά τυφλή, μόν' ήσυχα περάστε
με τις δροφές που πήραμε απ' τη θεά την Κίρκη».
Έτσι είπα κι όλοι ορκίστηκαν καθώς τους το ζητούσα.
- 310 Κι όταν πια τέλος άμωσαν και τέλεψαν τον όρκο,
αράξαμε το γλήγορο καράβι στο λιμάνι,
κοντά σε δροσερό νερό κι οι ναύτες βγήκαν όξω
κι εκεί τραπέζι ετοίμασαν και μ' όρεξη δειπνούσαν.
Κι έπειτα πια αφού χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
θυμήθηκαν τους ποδητούς συντρόφους και θρηνούσαν
όσους μας πήρε κι έφαγε η Σκύλλα απ' το καράβι.
Κι' εκεί που πικροκλαίγανε ύπνος γλυκός τους πήρε.
Κι όταν η νύχτα τσάκιζε και τ' άστρα τρεμοσβήναν,
αγέρα σήκωσε σφοδρόν ο Συγνεφοσυνάχτης
- 320 μ' ανεμοζάλη φοβερή και σκέπασε με νέφια
στεριά μαζί και θάλασσα που δάμπωσαν τα ουράνια.
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
σύραμε στη βαδιά σπηλιά το φτερωτό καράβι.

Λημέρι και χορότοπο είχαν εκεί οι Νεραίδες
κι εκεί συγκάλεσα βουλή κι έτσι είπα στους συντρόφους·
«Παιδιά, μες στο καράβι μας ψωμί ή κρασί δε λείπει,
λοιπόν ας μην απλώσουμε στα βόδια, μη χαδούμε,
γιατί είναι φοβερού θεού, του Ήλιου, αρνιά και βόδια
που όλα τα βλέπει από ψηλά κι ακούει όλα τα πάντα».

- 330 Έτσι είπα και κατάπειθα την άφοβη ψυχή τους.
Κι ως ένα μήνα αγύριστη πάντα Νοτιά φυσούσε,
μηδ' άλλος έπαιρνε καιρός, δώσ' του Νοτιά – Σιρόκος.
Κι ενόσω κόκκινο κρασί δεν έλειπε ή προσφάγι,
στα βόδια δεν απλώνανε, μην τ' ακριβοπλερώσουν.
Μα σα σωθήκανε οι θροφές ολότελα, όσες είχαν,
τότε απ' ανάγκη γύριζαν κυνήγι αναζητώντας,
ψάρια, πουλιά, ό,τι τύχαινε στα χέρια τους να πέσει.
Τράβηξα τότε πιο βαθιά μες στο νησί μονάχος,
τους τρισμακάριστους θεούς να τους παρακαλέσω,
- 340 ίσως μου δείξει η χάρη τους το δρόμο να γυρίσω.
Κι όταν, γυρνώντας στο νησί, αλάργα απ' τους συντρόφους,
πήγα σε τόπο απάνεμο, τότε ένιψα τα χέρια
και στους θεούς δεήθηκα που κατοικούν τα ουράνια,
κι εκείνοι στα ματόκλαδα γλυκό μου χύσανε ύπνο.
Τότε ο Ευρύλοχος τυφλά δασκάλεψε τους άλλους·
«Αδέρφια, ακούστε τι θα πω, κι ας είστε λυπημένοι.
Όλοι πικροί είναι οι θάνατοι στους δύστυχους ανθρώπους,
μα πιο πικρός δε βρίσκεται, να σβήσεις απ' την πείνα.
Μόν' έλα, εμπρός, ας πιάσουμε τα πιο καλά γελάδια
- 350 του Ήλιου κι ας τα σφάξουμε στους αθανάτους όλους.
Κι αν πάμε στην πατρίδα μας με το καλό, στο Θιάκι,
όμορφο χτίζουμε ναό τ' ουρανοδρόμου Ήλιου
και τάματα του στέλνουμε πολλά και που ν' αξίζουν.
Μα για τις ορδοκέρατες γελάδες αν θυμώσει,
και δέλει το καράβι μας να σπάσει, με τη γνώμη
κι όλων των άλλων των θεών, καλύτερά μου το 'χω
ρουφώντας άρμη να χαδώ στο κύμα μια για πάντα,

παρά να λιώνω αδιάκοπα σ' αυτό το ερημονήσι».

Έτσι είπε κι όλοι παίνεψαν τα λόγια του Ευρυλόχου.

- 360 Κι ευτός του Ήλιου αρπάξανε τα πιο όμορφα γελάδια,
από κοντά – γιατί σιμά βοσκούσαν στο καράβι
τα παχουλά, στροφόποδα και κουτελάτα βόδια.
Κι αφού τα περικύκλωσαν, την προσευχή τους κάνουν,
φύλλα χλωρά ψηλόκορφης βελανιδιάς μαδώντας,
γιατί έλειπε απ' τ' ανάφρυδο καράβι τ' ασπροκρίδι.
Σαν έκαμαν την προσευχή, τα σφάζουν και τα γδέρνουν
κι έπειτα κόβουν τα μηριά και τα διπλοτυλίγουν
με σκέπη, κι άλλα από παντού βάλανε ωμά κομμάτια.
Κι αφού δεν είχανε κρασί για να τα περιχύσουν,
370 έχυναν στα σφαχτά νερό ή ψένανε τα σπλάχνα.
Και τα μηριά σαν κήκαν κι έφαγαν τα γλυκάδια,
λιανίζουν τ' άλλα κρέατα και τα περνούν στις σούβλες.
Τότε κι ο ύπνος ο βαθύς μου πέταξε απ' τα μάτια
και κίνησα για το γοργό καράβι στ' ακρογιάλι.
Κι όταν στ' αφηλοκέφαλο καράβι είχα ζυγώσει,
με χτύπησε ο ζεστός καπνός του πάχους που καιγόταν
κι απ' την καρδιά αναστέναξα και στους θεούς ευχόμουν·
«Δία πατέρα, κι οι λοιποί μακαριστοί κι αιώνιοι.
Για συμφορά μου στο βαθύ με ρίξατε τον ύπνο,
380 κι άσεβη σκέφτηκαν δουλειά να κάμουν οι συντρόφοι».
Κι έτρεξε ευτός η Λαμπετώ, με το συρτό φουστάνι,
μαντατοφόρα γλήγορη, στον Ήλιο να μηνύσει
πως του 'σφαξαν τα βόδια του· κι ο Ήλιος θυμωμένος
τους αδανάτους φώναξε και τους παρακαλούσε·
«Δία πατέρα, κι οι λοιποί μακαριστοί κι αιώνιοι,
πλερώστε εσείς τους άσεβους συντρόφους του Δυσσέα,
που τα γελάδια μου 'σφαξαν, που με χαρά θωρούσα
στον ουρανό όταν πήγαινα τον αστροστολισμένο,
και πίσω πάλε όταν στη γης γυρνούσα απ' τα ουράνια.
390 Και των βοδιών την πλερωμή, που πρέπει, αν δε μου δώσουν
δα πάω στον Άδη να χωθώ και στους νεκρούς να φέγγω».

Κι ο Δίας τότε απάντησε ο συγνεφοσυνάχτης·
«Ήλιε μου, λάμπε στους θεούς και στους θνητούς στον κόσμο,
κι εγώ μ' αστροπελέκι μου –στο τάζω– φλογισμένο
να σπάσω το καράβι τους στη μέση του πελάγου».
Αυτά κι απ' τη λαμπρόμαλλη την Καλυψώ είχα ακούσει
κι εκείνη τα 'χε απ' τον Ερμή το φτερωτό ακουσμένα.
Σαν πήγα κάτω στο γιαλό και βρήκα το καράβι,
όλους σειρά τους μάλωνα, μηδέ είχε θεραπεία
400 καμιά να βρούμε. Τώρα πια χαλάστηκαν τα βόδια.
Τέρατα τότες οι θεοί μας δείχνουν. Τα τομάρια
σερνόντανε, και μουγγρίζαν τα κρέατα στις σούβλες
ψητά κι ωμά, απαράλλαχτα τα βόδια όπως μουγγρίζουν.
Τότε έξι μέρες έτρωγαν οι ποθητοί συντρόφοι,
του Ήλιου τα πεντάμορφα γελάδια που 'χαν κλέψει.
Κι όταν ο Δίας έφεξε την έβδομη τη μέρα,
έπαψε αμέσως να φυσά ο άνεμος με λύσσα,
και στο καράβι μπήκαμε, στο πέλαγο να βγούμε,
τ' άσπρα πανιά σηκώνοντας στ' ολόρδο το κατάρτι.
410 Κι όταν πια πίσω το νησί τ' αφήσαμε, μήτ' άλλη
καμιά στεριά φαινότανε, μόνο γιαλός κι ουράνια,
τότε ένα μαύρο σύγνεφο στο βαδουλό καράβι
άπλωσε ο Δίας κι ο γιαλός σκοτείνιασε όλος κάτω.
Ώρα πολλή δεν έτρεχε στο κύμα το καράβι,
γιατί ήρθ' ευτύς ο Ζέφυρος, φριχτά λυσομανώντας,
κι έσπασε η μπόρα και τα δυο του караβιού τα ξάρτια
κι έπεσε πίσω. Τ' άρμενα χυδήκανε στ' αμπάρι.
Και το κατάρτι χτύπησε στου караβιού την πρύμη,
του κυβερνήτη την κορφή, και του 'καμε όλα λιώμα
420 της κεφαλής τα κόκαλα κι έπεσε μες στο κύμα
σα βουτηχτής ο δύστυχος και πέταξε η ψυχή του.
Κι άξαφνα ο Δίας βρόντηξε και το γοργό καράβι
με αστροπελέκι χτύπησε και το συντάραξε όλο
καθώς το βρήκε ο κεραυνός και γέμισε όλο δειάφι.
Κι απ' το καράβι πέσανε στη θάλασσα οι συντρόφοι,

και γύρω του παράδερναν στο κύμα σαν κουρούνες,
κι αχ, ο θεός τους στέρησε την ποδητή πατρίδα.
Κι εγώ στο πλοίο γύριζα ωσότου η τρικυμία
απ' την καρίνα τα πλευρά ξεκάρφωσε και τότε
430 ξυλάρμενο παράδερνε στ' αφροντυμένο κύμα,
και το κατάρτι σύριζα του το 'σπασε από κάτω.
Όμως βαστούσε απάνω του γερός ακόμα ο στάντζος,
στριφτός από βουδόπετσο. Κατάρτι και καρίνα
τα 'δεσα και τα δυο μαζί και κάδισα από πάνω,
και μ' έδερναν στη θάλασσα οι μπόρες των ανέμων.
Τότε έπαψε πια να φυσά ο Ζέφυρος με λύσσα
και αμέσως γύρισε Νοτιά, σε πόνους να με ρίξει,
πάλε τη μαύρη Χάρυβδη να την ξαναπεράσω.
Ολονυχτίς παράδερνα κι όταν ο ήλιος βγήκε,
440 στης Σκύλλας και της Χάρυβδης το βράχο πήγα πάλε.
Ρούφηξε τότε η Χάρυβδη της θάλασσας το κύμα
κι εγώ απ' τα κλώνια αρπάχτηκα ψηλής ορνιάς, ανάερα
πηδώντας, και κρεμάστηκα σαν νυχτερίδα· ούτ' είχα
πού να σταθούν τα πόδια μου και πού να τ' ακουμπήσω,
γιατί ήταν πέρα οι ρίζες της και τα χοντρά κλωνάρια
που ισκιώνανε τη Χάρυβδη, κι εκείνα ήταν αλάργα.
Γερά από κει κρατήθηκα ωσότου να ξεράσει
ξοπίσω πάλε η Χάρυβδη καρίνα και κατάρτι.
Κι εκεί που τα περιμένα βγήκανε αργά μπροστά μου.
450 Και σαν την ώρα που γυρνά στο σπίτι να δειπνήσει
ο δικαστής αφήνοντας την αγορά, που δίκες
εκεί πολλές ξεδιάλυνε ανθρώπων που κρινόνταν,
στην ώρα εκείνη ξέρασε κι η Χάρυβδη τα ξύλα.
Χέρια και πόδια απόλυσα κι εγώ πια στον αέρα,
κι έπεσα μες στη θάλασσα, λίγο κοντά στα ξύλα,
κι έκατσα απάνω κάνοντας κουπιά τα δυο μου χέρια.
Όμως τη Σκύλλα, των θεών κι ανθρώπων ο πατέρας,
δεν άφησε να ξαναϊδώ. Σωμό δε θα 'χα τότε.
Μέρες εννιά παράδερνα και τη δεκάτη νύχτα

460 στης Ωγγίας το νησί με πήγαν οι ουράνιοι,
που κατοικούσε η Καλυψώ με τις λαμπρές πλεξούδες,
δεά πανώρια, φοβερή, που σα θνητή μιλούσε.
Με φίλευε και μ' έθρεφε μα τι να τα ιστορήσω;
Ψες τα 'λεγα στο σπίτι σου και στο πιστό σου ταίρι.
Μήτε μ' αρέσει δυο φορές να ξαναλέω τα ίδια.

ν ραψωδία

**Ὀδυσσέως ἀπόπλους παρὰ Φαιάκων.
Ὀδυσσέως ἄφιξις εἰς Ἰθάκην.
(Ὁ Ὀδυσσεύς φεύγει ἀπὸ το νησί
των Φαιάκων καὶ φτάνει στὴν Ἰθάκη)**

Ὁ Ὀδυσσεύς ἀναχωρεῖ ἀπὸ το νησί των Φαιάκων.
Claude Gellée, 1646.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Ἔτσι εἶπε κι ὅλοι ἀπόμειναν χωρὶς μιλιὰ νὰ βγάλουν
κι ἦταν σα νὰ μαγεύτηκαν μες στὸ ἰσκιερό παλάτι.
Τότε ὁ Ἀλκίνοσ ἀρχισε σὲ λίγο κι ἔτσι τοῦ ἔπε·
«Μια κι ἦρδες στὸ χαλκόστρωτο παλάτι μου, Δυσσέα,
δαρρῶ πως στὴν πατρίδα σου μπρος πίσω δα γυρίσεις,
χωρὶς πια νὰ τυραγνιστεῖς, ἀν καὶ πολλὰ ἔχεις πάθει.
Καὶ στὸν καθένα χωριστά τους ἄλλους ἔτσι ορίζω,
ποὺ το κρασί μου πίνετε φλογάτο, γεροντίσιο,
κι ἀκούτε τὸν τραγουδιστή στ' ἀρχοντικό μου σπίτι.

- 10 Βαλμένα στὸ καλόξυστο σεντούκι εἶναι τοῦ ξένου
τα ρούχα καὶ τὸ μάλαμα τὸ καλοδουλεμένο
κι ὅσα ἄλλα δῶρα τοῦ ἔφεραν οἱ πρόκριτοι Φαιάκοι.
Μα ελάτε νὰ τοῦ δώσουμε λεβέτι καὶ τριπόδι
μεγάλο, ἀπὸ ἄνα καθενεῖς, κι ἀπ' το χωριό κατόπι
παίρνουμε εμεῖς τὴν πλερωμή, συνάζοντάς τη ἀπ' ὅλους
γιατί ἓνας μόνος σα βαρὺ τὸ χάρισμα νὰ κάμει».
Ἔτσι ὁ Ἀλκίνοσ μίλησε κι ἄρεσε ὁ λόγος σ' ὅλους.
Καὶ τότε σπίτι κίνησαν καὶ πήγαν νὰ πλαγιάσουν.

20 Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
του πήγαν τα πολύτιμα λεβέτια στο καράβι.
Κι όλα με τάξη τα 'βαλε ο λατρευτός Αλκίνος
κάτω απ' τους μπάγκους μπαίνοντας ο ίδιος στο καράβι,
κι έτσι που σαν τραβούν κουπιά οι ναύτες να μη μπλέκουν.
Στ' Αλκίνου πήγανε έπειτα κι ετοίμασαν τραπέξι.
Κι αυτός στο μαυροσύμφεφο του Κρόνου γιο το Δια,
το βασιλιά γης κι ουρανού, τους έσφαξε ένα βόδι.
Και τα μηριά σαν κήκαν, αρχοντικό τραπέξι
ετοίμασαν και με χαρά καθίσανε να φάνε.
Κι ο δεϊκός τραγουδιστής Δημόδοκος στη μέση
30 τους τραγουδούσε, που ο λαός περίσσια τον τιμούσε.
Τότε ο Δυσσέας έστρεφε συχνά την κεφαλή του
στον ήλιο, απ' τη λαχτάρα του πότε να βασιλέψει,
γιατί ήθελε να φύγει πια. Κι ως λαχταρά το δείπνο
ζευγάς που κοκκινότριχο ζευγάρι όλη μέρα
τραβάει τ' αλέτρι στο βαθύ χωράφι και κοιτάζει
χαρά γεμάτος που το φως βασίλευσε του ήλιου
να πάει στο σπίτι για φαγί και του λυγούν τα πόδια,
έτσι τον ήλιο με χαρά θωρούσε κι ο Δυσσέας
να βασιλέψει κι είπε ευτύς στους ναυτικούς Φαιάκους
40 και στον Αλκίνο πιο πολύ, σ' αυτόν γυρνώντας πρώτα·
«Αφέντη Αλκίνο, λατρευτέ κι απ' όλους παινεμένε,
σα δεηθείτε στείλτε με, να ζείτε, στην πατρίδα.
Όσα μου ζήταε η καρδιά τελέψανε όλα τώρα,
δώρα ακριβά και συνοδεία, που σε καλό ας τα βγάλουν
οι επουράνιοι και γερούς στο σπίτι μου είδε να 'βρω
το ταίρι μου το λατρευτό κι όσους ποθεί η καρδιά μου.
Και σεις εδώ που μένετε, καλόκαρδοι είδε πάντα
να ζείτε με τα ταίρια σας και τ' ακριβά παιδιά σας,
κι ας σας χαρίσουν οι θεοί κάθε χαρά που υπάρχει
50 και την πατρίδα σας κακό ποτέ να μην τη λάχει».
Έτσι είπε, κι όλοι παίνεσαν και να τον στείλουν είπαν
τον ξένο στην πατρίδα του που γνωστικά μιλούσε.

Τότε στον κράχτη ο δυνατός Αλκίνος έτσι του 'πε·
«Ποντόνα, κέρνα μας κρασί και μοίρασε μας σ' όλους
και όταν στον παντοδύναμο του Κρόνου γιο το Δία
προσευχηθούμε, ας στείλουμε στον τόπο του τον ξένο».
Έτσι είπε, και γλυκό κρασί τους κέρασε ο Ποντόνας
και στον καθένα μοίρασε πηγαίνοντας κοντά τους
κι έσταξαν όλοι στους Θεούς που κατοικούν στα ουράνια,
60 απ' τα θρονιά που κάδουνταν. Σηκώθη κι ο Δυσσέας
και στην Αρήτη δίχερο της έδωσε ποτήρι
κι έτσι με λόγια φτερωτά την αποχαιρετούσε·
«Να χαιρέσαι, βασίλισσα, όσο να ζεις κι ωσότου
γεράσεις κι έρθει ο θάνατος που 'ναι του ανθρώπου η μοίρα.
Σ' αφήνω γεια. Κι εδώ σ' αυτό το σπίτι, τα παιδιά σου
και το λαό να χαιρέσαι και τον αφέντη Αλκίνο».
Έτσι είπε κι έφυγε έπειτα, περνώντας το κατώφλι,
κι ένα του κράχτη ο δυνατός Αλκίνος οδηγό του
του 'δωσε για το γλήγορο καράβι στ' ακρογιάλι.
70 Τρεις παρακόρες έστειλε μαζί του κι η Αρήτη,
κι η μια φλοκάτα νιόπλυτη βαστούσε και χιτώνα.
Στη δεύτερη είπε το κλειστό σεντούκι να σηκώνει
κι η τρίτη κόκκινο κρασί και θρόφιμα κρατούσε.
Σαν ήρθαν κάτω στο γιαλό και βρήκαν το καράβι,
στα χέρια τους τα δέχτηκαν οι ξακουστοί περάτες
κι όλα, κρασί και θρόφιμα, τα κουβαλούσαν μέσα.
Και του Δυσσέα ετοίμασαν σεντόνι κι αντρομίδα,
στης πρύμης το κατάστρωμα γλυκόν ύπνο να πάρει.
Μπήκε ο Δυσσέας έπειτα και πλάγιασε στην πρύμη
80 ήσυχα. Μπήκανε κι αυτοί και κάδισαν στους μπάγκους
σειρά και λύσαν το σκοινί όξω απ' τον τρύπιο βράχο
κι εμπρός τα πίσω γέρνοντας τη θάλασσα σκορπούσαν
κι ύπνος γλυκός χυνόντανε στα μάτια του Δυσσέα,
ύπνος βαθύς, ασάλευτος, λες κι έμοιαζε θανάτου.
Πώς τρέχουν τέσσερα άλογα ζεμένα, ορμούν στον κάμπο
μεμιάς όταν απάνω τους το καμισί χτυπήσει

κι ανάερα λες σηκώνονται, γοργά το δρόμο παίρνουν,
έτσι η ψυχή του καραβιού σηκώνονταν, η πρύμη,
και πίσω αφροστεφάνωτο το κύμα το χτυπούσε
90 του πολυτάραχου γιαλού, πελώριο, φουσκωμένο,
κι έκοβε δρόμο ατράνταχτο, που μήτε το γεράκι
στο δρόμο δε θα το 'φτανε το πιο γοργόφτερο όρνιο.
'Ετσι έτρεχε γοργότρεχο στις θάλασσας το κύμα,
φέροντας άντρα ισόβαρο με τους θεούς στη γνώση
που 'πτε φαρμάκια αρίφνητα πρωτύτερα η καρδιά του
περνώντας πικροθάλασσες και μάχες και πολέμους.
Τώρα κοιμότανε ήσυχος τα πάδια του ξεχνώντας.
Ως βγήκε τ' άστρο ολόλαμπρο πόρχεται εκείνο πρώτο
το φως της νυχτογέννητης Αυγούλας να μηνύσει,
100 ζύγωνε τότε στο νησί τ' αφρόχαρο καράβι.
'Ένα λιμάνι βρίσκεται, του Φόρκυνα, στο Θιάκι,
του γέρου του θαλασσινού και δυο προβάλλουν κάβοι
απότομοι στου λιμανιού γυρμένοι εμπρός το έμπα,
που όξω κρατούν των δυνατών ανέμων τ' άγριο κύμα
και μέσα τα καμαρωτά καράβια παν και μένουν
στ' αραξοβόλι σαν ερθούν, χωρίς σκοινιά να δέσουν.
'Έχει κι ελιά στενόφυλλη στου λιμανιού το βάδος
και μια κοντά της θαμπερή σπηλιά γεμάτη χάρες,
πανάγιος τόπος των Ξωθιών που τις καλούν Νεράιδες.
110 Εκεί κροντήρια βρίσκονται και πέτρινα πιδάρια
που πάνε μέσα οι μέλισσες και πλάθουν τις κηρήθρες.
Κι έχει πετρενίους αργαλειούς μεγάλους, που οι Νεράιδες
φαίνουν θαλασσογάλανα πανιά, να βλέπεις θάμα.
Τρέχουν αστέρευτες πηγές, κι έχει η σπηλιά δυο πόρτες,
μια προς το μέρος του βοριά που κατεβαίνει ο κόσμος
και μια άλλη κατά το νοτιά για τους θεούς κι ούτ' άλλος
περνά δνητός, μόν' των θεών ο δρόμος είναι εκείδε.
Εκεί ήρδαν τότε ξέροντας το μέρος κι από πρώτα.
Ως το μισό όξω κάδισε στην άμμο το καράβι
120 καθώς ερχότανε μ' ορμή. Τόσο γερά τραβούσαν

οι λαμνοκόποι τα κουπιά. Και στη στεριά πηδώντας
πήρανε πρώτα απ' το βαθύ καράβι το Δυσσέα
μες το σεντόνι σηκωτά και τη λευκή αντρομίδα
κι όπως βαθιά κοιμότανε τον ξάπλωσαν στην άμμο,
κι ύστερα πήγαν κι έφεραν τα δώρα των Φαιάκων
όσα τους φώτισε η θεά Παλλάδα να του δώσουν.
Κοντά στη ρίζα της ελιάς σωρό τα βάλανε όλα
όξω απ' το δρόμο, μην τυχόν κανείς απ' τους διαβάτες
πριν ο Δυσσέας σηκωθεί, τα ιδεί και του τα κλέψει,
130 κι αμέσως πίσω γύρισαν για την πατρίδα πάλε.
Όμως της γης ο Σαλευτής δεν ξέχασε από πρώτα
όσες φοβέρες έκαμε του ισόθεου Δυσσέα
κι έτσι δοκίμαζε να ιδεί τη γνώμη και του Δία·
«Δία πατέρα, δίχως πια τιμή θα κατανήσω
στους αδάνατους θεούς, αφού οι θνητοί Φαιάκοι
δε με ψηφούν, αν και κρατούν απ' τη δική μου φύτρα.
Αλήθεια, τώρα το 'λεγα, πικρά σαν πει φαρμάκια,
να φτάσει στην πατρίδα του μια μέρα πια ο Δυσσέας.
Μα να του σβήσω ολότελα του γυρισμού τη μέρα
140 σκοπό δεν είχα αφού απ' αρχής τον όρισες ο ίδιος.
Μα ενώ βαθιά κοιμόντανε τον πήγανε στο Θιάκι
μ' ένα καράβι γρήγορο τη θάλασσα περνώντας
κι άπειρα δώρα του 'δωσαν, λεβέτια και χρυσάφι
με το σωρό και πανικά πολλά καλοφασμένα
όσα ποτέ δε θα 'παιρνε κι ο ίδιος απ' την Τροία
στο μερτικό του λάφυρα κι αν άβλαβος γυρνούσε».
Κι ο Δίας του απάντησε ο συγνεφοσυνάχτης·
«Όχου, τι λόγο, ανίκητε, που μου 'πες, κοσμοσείστη.
Όχι, οι θεοί δε σ' αφηφούν μηδέ τολμά κανένας
150 τον πιο μεγάλο, πιο τρανό, να τον καταφρονέσει.
Μα αν σ' αφηφά κανείς θνητός, στην τόλμη του θαρρώντας,
πάντα απ' το χέρι σου περνά στερνά να τον πλερώσεις.
Όπως το θέλεις κάμε το κι ως το ποδεί η καρδιά σου».
Τότε στο Δία απάντησε ο σείστης Ποσειδώνας·

«Ναι, μαυροσύγνεφε ως το λες θα το 'κανα κι αμέσως.
Μα πάντα εσένα σέβομαι και το θυμό σου τρέμω.
Και τώρα δέλω τ' όμορφο καράβι των Φαιάκων
μες στο γεράνιο πέλαγος να σπάσω, όταν γυρίζει,
να πάψουν πια να προβοδούν ανθρώπους σε ταξίδια,
160 και γύρω με ψηλό βουνό την πόλη τους να κλείσω».
Κι ο Δίας τότε απάντησε ο συγνεφοσυνάχτης·
«Έτσι, αδερφέ, θαρρώ κι εγώ καλύτερο πως είναι.
Την ώρα που όλος ο λαός θα βλέπουν απ' την πόλη
με τα κουπιά του να 'ρχεται, κάμε το βράχο αμέσως
κοντά στη γη με γρήγορο καράβι που να μοιάζει,
που να το βλέπουν έπειτα και να σαστίζει ο κόσμος,
και κλείσε με ψηλό βουνό την πόλη τους τριγύρω».
Και τότε αυτό σαν άκουσε ο σείστης Ποσειδώνας
για τη Σχερία κίνησε τη χώρα των Φαιάκων.
170 Καθότανε όσο πόφτασε τ' αφρόχαρο καράβι
σε λίγο, τρέχοντας γοργά. Κι αφού κοντά του πήγε
το 'καμε βράχο και βαδιά το ρίζωσε χτυπώντας
με τις παλάμες των χεριών κι έφυγε αυτός αλάργα.
Και μεταξύ τους έλεγαν κουβέντες οι Φαιάκοι,
οι ξακουστοί θαλασσινοί και μακρολαμνοκόποι.
Κι έτσι ένας τότε μίλησε στο διπλανό γυρνώντας·
«Ω θεέ μου, ποιος σταμάτησε το φτερωτό καράβι
στο πέλαγο, όπως έτρεχε; Τώρα φαινόντανε όλο».
Έτσι είπε, μα δεν τα 'ξεραν αυτά πώς είχαν γίνει.
180 Τότε ο Αλκίνοσ άρχισε κι έτσι είπε δικά του λόγια·
«Αχ, να τα, θγαίνουν τα παλιά της μοίρας τα γραμμένα,
που μου 'λεγε ο πατέρας μου, πως είναι θυμωμένος
με μας της γης ο σαλευτής γιατί γινόμαστε όλων
καλοπροαίρετοι οδηγοί. Κι έλεγε πως μια μέρα
θα σπάσει ένα πεντάμορφο καράβι των Φαιάκων
από ταξίδι όταν γυρνά μες στο γεράνιο κύμα
και γύρω με ψηλό βουνό την πόλη μας θα κλείσει.
Ο γέρος έτσι τα 'λεγε, και να, αληθεύουν όλα.

190 Ας πάψουν τα ταξίδια αυτά του καθενός που φτάσει
στην πόλη μας, κι ας σφάξουνε τ' αφέντη Ποσειδώνα
δώδεκα ταύρους διαλεχτούς, ίσως και μας πονέσει
και δε μας κλείσει με ψηλό βουνό την πόλη γύρω».
Είπε κι αυτοί φοβήθηκαν κι ετοίμασαν τους ταύρους.
Έτσι όρδιοι γύρω στο βωμό του αφέντη Ποσειδώνα
ευχόνταν όλοι οι αρχηγοί και πρόκριτοι Φαιάκοι.
Εύπηνησε στην πατρίδα του τότε ο θεϊκός Δυσσέας,
μα δεν τη γνώρισε, επειδή φευγάτος ήταν χρόνια
και γύρω ομίχλη σκόρπισε πυκνή η θεά Παλλάδα
για να τον κάμει αγνώριστο και να τον οδηγήσει
200 μήπως τον δει η γυναίκα του κι οι φίλοι κι οι πολίτες
πριν όλα πρώτα τ' άδικα πλερώσει στους Μνηστήρες.
Γι' αυτό όλα τώρα αλλιώς στα μάτια του φαινόταν,
τα μονοπάτια τ' ανοιχτά, τα βολικά λιμάνια
κι οι βράχοι γύρω οι κρεμαστοί και τ' ανδισμένα δέντρα.
Πετιέται ορδός και στάθηκε κι έβλεπε την πατρίδα
κι ευτύς βαριά αναστέναξε και μ' ανοιχτές παλάμες
τα δυο μηριά του χτύπησε κι έτσι έλεγε δρηνώντας·
«Όχου, σε ποιων να βρέθηκα τη χώρα ανθρώπων πάλε;
Άγριοι είναι τάχα και κακοί και δίκιο δεν κατέχουν
210 ή να φοβούνται τους θεούς και ν' αγαπούν τους ξένους;
Πού πάω αυτούς τους δησαυρούς κι εγώ πού παραδέρνω;
Ας τα χαιρόντανε όλα αυτά καλύτερα οι Φαιάκοι
και γω σε βασιλιά τρανού θα πήγαινα άλλου χέρια
να με φιλέψει και στερνά στο Θιάκι να με στείλει.
Τώρα πού να τα βάλω αυτά κι εγώ δεν καλοξέρω,
μήτε κι εδώ θα τ' άφηνα, γιατί θα μου τα κλέψουν.
Όχου, δεν το 'κριναν καλά μήτε ήξεραν το δίκιο
οι αρχηγοί και πρόκριτοι Φαιάκοι που με πήγαν
σε ξένον τόπο κι έλεγαν πως θα με παν στο Θιάκι,
220 μα να, το λόγο αδέτησαν. Ο σπλαχνικός ο Δίας
ας τους πλερώσει που τη γης απ' τα ουράνια βλέπει
και κάθε φταιχτή τιμωρεί. Μόν' έλα ας τους μετρήσω

τους θησαυρούς μου, για να ιδώ κανένα μη μου πήραν
στο βαδουλό καράβι τους κι εδώθε πάνε οι άλλοι».

Είπε και τα πεντάμορφα τριπόδια και λεβέτια
μετρούσε και το μάλαμα και τα καλοφτιασμένα
πανιά κι απ' όλα τίποτε δεν έλειπε. Και τότε
έκλαιγε στην πατρίδα του και σέρνονταν στην άμμο
του πολυτάραχου γιαλού πικρά θρηνηλογώντας.

230 Κι ήρθε κοντά του η Αθηνά με νιο βοσκό παρόμοια
που σαν τα βασιλόπουλα κορμί είχε χαϊδεμένο.
Φορούσε καλοκάμωτη διπλή στους ώμους κάπα
και δυο στ' αφράτα πόδια της σαντάλια και κρατούσε
κοντάρι. Χάρηκε ο θεϊκός Δυσσέας σαν την είδε
και ευτύς κοντά της έτρεξε κι έτσι είπε με λαχτάρα·
«Ω φίλε, που στη χώρα αυτή σε πρωτοβρίσκω εσένα,
γεια σου, και μ' άπονη καρδιά μη με δεχτείς μόν' έλα
σώσε κι εμένα κι όλα αυτά. Στα πόδια σου προσπέφτω
και σαν αδάνατο θεό τη χάρη σου γυρεύω.

240 Και τούτο ξήγα μου σωστά καλά να καταλάβω·
Ποιος τόπος είναι αυτός εδώ; Ποιοι κατοικούν στην πόλη;
Νησί μην είναι ξέφαντο ή κάβος που προβάλλει
από πολύκαρπη στεριά κι ως το γιαλό όξω φτάνει;».
Τότε η κουκουβαγιόθωρη τ' απάντησε η Παλλάδα·
«Άνθρωπος, ξένε, θα 'σαι απλός ή θα' ρχεσαι απ' αλάργα
γι' αυτή τη χώρα ενώ ρωτάς που ανάκουστη δεν είναι.
Χιλιάδες κι όσοι κατοικούν όπου ανατέλλει ο ήλιος
την ξέρουν κι όσοι κάθονται πίσω στη μαύρη δύση.
Δρόμους δεν έχει αμαξωτούς, βραχόσπαρτη είναι χώρα,

250 όμως δεν είναι κι άκαρπη, μεγάλη κι ας μην είναι.
Και στάρι βγάζει πληθερό και το κρασί περίσσιο,
κι όλο τη λούζουν οι βροχές κι οι λαμπερές δροσούλες.
Γίδια και βόδια θρέφονται κοπάδια στις βοσκές της
κι έχει λογής λογής δεντρά κι αστέρευτες ποτίστρες.
Γι' αυτό το Θιάκι ακούστηκε και μες στην Τροία, ξένε,
που καθώς λένε βρίσκεται αλάργα απ' την Ελλάδα».

Είπε και χάρηκε ο δεικός πολύπαδος Δυσσέας
τα πατρικά του χώματα, ως η θεά Παλλάδα,
μπροστά του τα φανέρωσε, του Δία η θυγατέρα.

260 Κι ευτύς με λόγια πεταχτά της μίλησε έτσι κι είπε,
μα γύρισε τα λόγια του, δεν είπε την αλήθεια,
πάντα βουλή πολύκερδη στο νου του αναμετρώντας·
«Ναι, για το Θιάκι μάθαινα και στην πλατιά την Τροία
αλάργα, απάνω στους γιαλούς, και τώρα μόλις ήρθα
μ' αυτούς εδώ τους θησαυρούς κι ακόμα κι άλλους τόσους
για τα παιδιά μου αφήνοντας κλεφτάτα πήρα δρόμο,
γιατί εκεί κάτω σκότωσα το γιο του Ιδομενέα
το φτεροπόδη Ορσίλοχο που στην πλατιά την Κρήτη
όλους περνούσε τρέχοντας τους σιτοφάγους άντρες,

270 γιατί ζητούσε απ' όλα αυτός τα λάφυρα της Τροίας
να με στερήσει, που γι' αυτά πλήθος κι εγώ φαρμάκια
ήπια περνώντας θάλασσες και μάχες και πολέμους,
γιατί στην Τροία παραγιός δεν το 'χα της τιμής μου
να γίνω στον πατέρα του, μόν' κεφαλή ήμουν σ' άλλους.
Κι έτσι καδώς κατέβαινε στη χώρα απ' το χωράφι,
μ' ένα κοντάρι χάλκινο τον άφησα στον τόπο
κοντά στο δρόμο σταινώντας καρτέρι μ' ένα φίλο.
Σκέπαζε η νύχτα σκοτεινή τον ουρανό από πάνω,
που μήτε αυτός μας γνώρισε μήτε ψυχή μας είδε.

280 Κι αφού τον ξάπλωσα στη γη με το σκληρό μαχαίρι,
κατέβηκα στους Φοίνικες και βρήκα στ' ακρογιάλι
και πρόσπεσα στα πόδια τους δίνοντας πλούσια δώρα
και τους ζητούσα να με παν στην Πύλο να με βγάλουν,
ή στη θεικιά την Ήλιδα που οι Επειοί ορίζουν.
Μα άδελα εκείδε η δύναμη τους ξόριασε του ανέμου,
γιατί δεν είχανε σκοπό αυτοί να μ' απατήσουν.
Κι εκείδε παραδέρνοντας φτάσαμε εδώ τη νύχτα,
και στο λιμάνι μπήκαμε γοργά λαμνοκοπώντας
δίχως να φάμε μια μπουκιά, κι ας είχαμε άγρια πείνα,

290 μόν' έτσι ξεμπαρκάραμε να κοιμηθούμε λίγο.

Ἕπνος γλυκός με πήρε ευτύς κομμένον ἀπ' τον κόπο,
κι αυτοί το βίος μου βγάζοντας ἀπ' το βαθύ καράβι
κοντά μου ἐκεῖ που πλάγιαξα το βάλανε στην ἄμμο.
Κι ἔπειτα στην καλόχτιστη τα πρύμισαν Σιδώνα,
κι ἐγώ μονάχος ἔμεινα με την καρδιά καμένη».

Εἶπε, και χαμογέλασε ἡ Ἀθηνά ἡ Παλλάδα
και τρυφερά τον χάιδεψε, μοιασμένη με γυναῖκα
πανώρια, λυγερόκορμη και στις δουλειές τεχνίτρα,
κι ἔτσι με λόγια πεταχτά του κάνει κρᾶζοντάς τον·

300 «Σοφός και τετραπέρατος θα ἔναι ὅποιος σε περάσει
στα χίλια σου τεχνάσματα, θεός κι αν εἶναι ἀκόμα.
Καημένη, πολυμήχανε και μάστορη στους δόλους,
μήτε μες στην πατρίδα σου τις πονηριές δεν παύεις
κι ὅσα ψευτόλογα ἀγαπᾶς ἀπό γεννησιμιό σου.
Μόν' ἔλα, αὐτά ας τ' ἀφήσουμε, το ξέρουμε κι οι δυο μας
ποιο μας συμφέρνει, ἀφού και συ ἀπ' ὅλους τους ἀνθρώπους
ο πρῶτος εἶσαι στη βουλή και στη ρητοροσύνη,
κι ἐγώ για τη σοφία μου και την πολλή μου γνώση
στον ουρανό φημίζομαι στους ἀθανάτους ὅλους.

310 Μα μήτε ἐσύ δε γνώρισες την Ἀθηνά Παλλάδα,
τη θυγατέρα του Διός, που παραστέκω πάντα
κοντά σου σ' ὅλες τις δουλειές και σ' ὅλα σε προσέχω,
και τους Φαιάκους ἔκαμα να σ' ἀγαπήσουν ὅλοι.
Τώρα πάλε ἔφτασα κι ἐδώ βουλή μαζί σου να ἔρω
να κρύψω αὐτούς τους θησαυρούς, που οι ξακουστοί Φαιάκοι
σου δώσανε ὅταν ἔφευγες με φώτιση δική μου,
και να σου πω ὅσα βάσανα γραφτό εἶναι να περάσεις
στ' ἀρχοντικό το σπίτι σου. Μα ἀντεχε, δεσ δε δέλεις,

320 και σε κανένα να μην πεις, εἴτε ἀντρα εἴτε γυναῖκα,
γιατί ἤρθες ἀπ' την ξενιτιά, μόν' πίνε τα φαρμάκια,
σωπαίνοντας κι ὑπόμενε τις προσβολές των ἄλλων».
Κι ἀπάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της εἶπε·
«Δύσκολα δύνεται, θεά, θνητός να σε γνωρίσει,
κι ας εἶναι ο πιο πολύπειρος. Γιατί και σ' ὅλα ἀλλάξεις.

Μα αλήθεια αυτό δεν το ξεχνώ πώς με πονούσες πρώτα,
ενόσω πολεμούσαμε οι Αχαιοί στην Τροία.

Μα του Πριάμου το ψηλό σαν πήραμε το κάστρο
και στα καράβια μπήκαμε –θεός λες μας σκορπούσε–
δε σ' είδα πια στα μάτια μου, του Δία θυγατέρα,

330 μήτε μες στο καράβι μου κατάλαβα πως μπήκες
να με φυλάξει η χάρη σου απ' τα πολλά μου πάδια.

Μόν' πάντα μες στα στήθια μου καρδιά καμένη κλειώντας
γυρνούσα όσο που μ' έσωσαν άλλοι θεοί απ' το χάρο,
ωστόσο μες στην καρπερή πατρίδα των Φαιάκων
με ψύχωσαν τα λόγια σου κι η ίδια μ' οδηγούσες.

Και τώρα στον πατέρα σου το Δία σε ξορκίζω,
γιατί θαρρώ στο ξέφαντο το Θιάκι πως δεν ήρθα,
μόν' σ' άλλους τόπους τριγυρνώ και δες να με γελάσεις,
θεά, μ' αυτά που μου λαλείς, το νου μου να πλανέσεις.

340 Αχ, πες μου, αλήθεια, αν έφτασα στην ποδητή πατρίδα».

Κι η λιοπερίχυτη Αθηνά τ' απάντησε η Παλλάδα
«Τέτοια εσύ γνώμη μέσα σου πάντα φυλάς κλεισμένη,
γι' αυτό κι εγώ στις συμφορές μονάχο δε σ' αφήνω,
γιατί έξυπνος και συνετός και στοχασμένος είσαι.

Αν άλλος απ' την ξενιτιά γυρνούσε, με λαχτάρα
θα 'τρεχε τη γυναίκα του να ιδεί και τα παιδιά του
στο σπίτι του. Μα ακόμα εσύ δε θέλεις να ρωτήσεις,
μόν' θέλεις τη γυναίκα σου να δοκιμάσεις πρώτα,
που κάδεται στο σπίτι σου κλεισμένη καθώς πάντα,

350 κι οι μέρες της περνούν πικρές, τις νύχτες δάκρυα χύνει.

Εγώ όμως πάντα πίστευα και το 'λεγα στο νου μου
πως θα γυρίσεις, όλους σου σα χάσεις τους συντρόφους.

Μα με τον πατρικό μου δειο, το σείστη Ποσειδώνα,
δεν ήθελα και να πιαστώ, που πάθος σου κρατούσε
γιατί το γιο του τύφλωσες που αγαπητό τον είχε.

Μόν' έλα τώρα να πειστείς το Θιάκι να σου δείξω.

Να του θαλάσσιου γέροντα Φόρκυνα το λιμάνι.

Να κι η στενόφυλλη ελιά στου λιμανιού το βάθος.

Κοντά της είναι κι η βαθιά σπηλιά γεμάτη χάρες,
360 πανάγιος τόπος των Ξωθιών που τις καλούν Νεραΐδες.
Κι αυτή είναι η δολωτή σπηλιά που πήγαινες κι ο ίδιος
και στις Νεραΐδες έκανες αρχοντικές δυσίες.
Κι αυτό είναι εκεί το Νήριτο, το δασοφουντωμένο».
Είπε, και σκόρπισε η θεά την καταχνιά κι ο τόπος
έδειξε, κι αναγάλλιασε ο δύστηχος Δυσσέας
πόβλεπε την πατρίδα του κι έσκυβε και φιλούσε
το καρπερό το χώμα της και στα ψηλά ουράνια,
σηκώνοντας τα χέρια του ευχόνταν στις Νεραΐδες·
«Καλές Νεραΐδες, του Διός κοπέλες, αχ! ποτέ μου
370 δεν το 'λπίζα πως θα σας δω κι οι προσευχές μου τώρα
ας είναι καλοπρόσδεχτες. Και δώρα σαν και πρώτα
θα σας προσφέρω, αν του Διός η πλουτοδότρα κόρη
ζωή μ' αφήσει να χαρώ, το γιο μου αν μου φυλάξει».
Κι η λιοπερίχυτη Αθηνά τ' απάντησε η Παλλάδα.
«Θάρρος και μη χολιάς γι' αυτά στο νου σου μην τα βάξεις.
Κι έλα, ας μη χάνουμε καιρό, μες στις σπηλιάς το βάθος
να βάλουμε τους θησαυρούς, ανέγγιχτοι να μείνουν,
κι έπειτα ας λογαριάσουμε το πιο καλό να γίνει».
Είπε και μπήκε στη σπηλιά τη θαμπερή η Παλλάδα,
380 κρύφτρα γυρεύοντας να βρει. Κι ο θεϊκός Δυσσέας
κοντά της όλα τα 'φερνε τα δώρα των Φαιάκων,
μάλαμα και σκληρό χαλκό και ωριοφασμένα ρούχα.
Τα τοποδέτησε όμορφα κι έβαλε μπρος στην πόρτα
πέτρα μεγάλη η Αθηνά, του Δία η θυγατέρα.
Στη ρίζα τότε της ελιάς καδίσανε κι οι δυο τους
και μελετούσαν τη σφαγή των άτροπων Μνηστήρων.
Κι άρχισε πρώτη η λαμπερή θεά Παλλάδα κι είπε·
«Γιε του Λαέρτη, θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
σκέψου πώς τους αδιάντροπους Μνηστήρες θα ξεκάμεις
390 που κυβερνούν το σπίτι σου τρεις χρόνους και γυρεύουν
με δώρα ν' αποκτήσουνε το ισόθεό σου ταίρι.
Μα για το γυρισμό σου αυτή θρηνώντας νύχτα μέρα

όλους μ' ελπίδες τους πλανά κι υπόσχεται και στέλνει
παραγγελιές και ξεγελά κι ο νους της άλλα βάζει».

Τότε έτσι ο βαθυστόχαστος απάντησε ο Δυσσέας·

«Αχ, σαν τ' Ατρέα κι εγώ το γιο του βασιλιά Αγαμέμνου
έμελλα μες στο σπίτι μου ν' αδικοθανατήσω
αν όλα δε μου τα 'λεγες, θεά, να με φωτίσεις.

400 Μόν' έλα πλέξε τη βουλή το πώς θα τους πλερώσω
και στάσου ατή σου δίπλα μου, παλικαρίσιο θάρρος
να χύνεις μες στα στήθια μου καθώς όταν της Τροίας
μαζί ξεδεμελιώσαμε τις άσπρες πολεμίστρες.

Αχ, έτσι αν μου παράστεκες λιοδώρητη, βοηθώντας,
και με τρακόσιους δύνομαι να πολεμήσω άντρες
μαζί σου, σεβαστή θεά, στη χάρη σου θαρρώντας».

Τότε κι η λιοπερίχυτη θεά Αθηνά του λέει·

410 «Κοντά σου θα 'μαι πρόθυμα, στιγμή δε θα με χάσεις
δε θα χαθώ απ' τα μάτια σου κι όταν θ' αρχίσει η μάχη
και το στρωμένο πάτωμα θαρρώ πως θα λερώσουν
μ' αίματα και μυαλά πολλοί γαμπροί που τρων το βιός σου.

Μόν' έλα τώρα αγνώριστο στους άλλους να σε κάμω·

Θα σου ξαρώσω το πετσί στο λυγερό κορμί σου
και θα χαλάσω τα σγουρά μαλλιά της κεφαλής σου
και θα σε ντύσω φτωχικά, να σε σιχαίνονται όλοι.

Τ' αχτιδοβόλα μάτια σου που λάμπουν θα θαμπώσω,
άσκημος έτσι να φανείς και στους Μνηστήρες όλους,
στο ταίρι σου ή στο παιδί που τ' άφησες στο σπίτι.

420 Και πρώτα το χοιροβοσκό να τρέξεις ν' ανταμώνεις,
που στα δρεφτά του επιστατεί και σε πονεί η καρδιά του
και το παιδί σου που αγαπά και το πιστό σου ταίρι.

Σιμά στους χοίρους θα τον βρεις να κάδεται, που βόσκουν
κοντά στην Κορακόπετρα στην Αρετούσα βρύση,
και τρων βελάνια πληθερά, νερό καθάριο πίνουν,
που φέρνουν το γυαλιστερό το πάχος στα γουρούνια.

Μείνε κοντά του κι όσα θες να μάθεις ξέταξέ τον,
ωσότου στην καλότσουπρη να πάω εγώ τη Σπάρτη

να κράξω τον Τηλέμαχο το γιόκα σου, Δυσσέα,
που μες στη Λακεδαίμονα για το Μενέλαο πήγε».
Κι απάντησε ο βαθύσοφος Δυσσέας και της είπε·
430 «Πώς δε του τα 'λέγες, θεά που τα γνωρίζεις όλα·
'Η για να πίνει τα πικρά φαρμάκια αυτός γυρνώντας,
γυρνώντας μες στις θάλασσες κι άλλοι να τρων το βιος του;»
Κι ευτύς η λιοπερίχυτη θεά Παλλάδα του 'πε·
«Γι' αυτόν μη νοιάζεσαι πολύ, εγώ τον οδηγούσα
εκεί να φτάσει, κι όνομα μεγάλο ν' αποχτήσει,
Μήτε να πεις κακοπερνά, μόν' ήσυχος στο σπίτι
του γιου τ' Ατρέα κάθεται κι ό,τι ζητήσει το 'χει.
Ναι, μα καρτέρι του 'στησαν οι νιοι μ' ένα καράβι
να τον χαλάσουν θέλοντας, πριν φτάσει στην πατρίδα,
440 μα δε θα γίνει η χάρη τους, θαρρώ, κι απ' τους Μνηστήρες
θα φάει το χόμα απ' τους γαμπρούς που καταλούν το βιός σου».
'Ετσι είπε και τον άγγιξε μ' ένα ραβδί η Παλλάδα.
Τ' ωραίο του δέρμα ζάρωσε στο λυγερό κορμί του
και τα σγουρά του χάλασε μαλλιά της κεφαλής του
και γέρου του 'βαλε πετσί σ' όλο το σώμα απάνου,
και δάμπωσαν τα μάτια του που πριν λαμποκοπούσαν
κι άλλο του φόρεσε παλιό κουρέλι και χλαμύδα
τρύπες γεμάτη, λιγδερή και μαυροκαπνισμένη
και μια προβιά γοργού ελαφιού του ρίχνει μαδημένη.
450 Στο χέρι του 'δωσε ραβδί και μια σακούλα τρύπια
παλιά, που 'χε στις άκρες της ένα σκοινί στριμμένο.
'Ετσι είπαν, και χωρίστηκαν· και πήγε η Παλλάδα
στην πλούσια Λακεδαίμονα το γιο του ν' ανταμώσει.

Ραψωδίες ξ – ω: Μνηστηροφονία

Ξ ραψωδία

Όδυσσέως πρὸς Εὐμαιον ὁμιλία.
(Συνομιλία του Οδυσσέα με τον Εύμαιο)

Ο Οδυσσέας στην καλύβα του Εύμαιου.

Jan Styka, 1858-1925.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Κι αυτός γοργά τ' ανώμαλο το μονοπάτι ανέβη
απ' το λιμάνι κι έφτασε κορφή κορφή σε μέρος
πολύδεντρο, όπου του 'λεγε η Αθηνά Παλλάδα
πως θα 'βρει το χοιροβοσκό, που πιο πιστά απ' τους άλλους,
που 'χε ο Δυσσέας δούλους του, πονούσε αυτός το βίός του.
Τον βρήκε που καθόντανε στο πρόσπιτο και γύρω
ήταν χτισμένη αυλή ψηλή σε ξέφαντη κορφούλα,
αυλή μεγάλη κι όμορφη κι ολόγυρα κλεισμένη,
πόχτισε ο ίδιος ο βοσκός για τα θρεφτά του αφέντη
10 –κι ούτε η κυρά του το 'ξερε μηδ' ο γεροΛαέρτης–
όλο με πέτρες κυλιστές κι αγριαπιδιές φραγμένη.
Κι έμπηξε απόξω στη σειρά πολλά πυκνά παλούκια
σε κάθε μέρος, κόβοντας βελανιδιάς τη φλούδα.
Μες στην αυλή είχε δώδεκα χτισμένες χοιρομάντρες,

κοντά βαλμένες στη σειρά, γιατάκια για τους χοίρους,
κι από πενήντα καδεμιά χωρούσε χοιρομάντρα
γουρούνες χαμοκύλιστες, μανάδες που γεννούσαν.
Τ' αρσενικά, λιγότερα, κοιμόντανε όλα απ' όξω.
Αυτά λιγότευαν γιατί τα τρώγανε οι Μνηστήρες,
20 που τους τα πήγαινε ο βοσκός, διαλέγοντας απ' όλα
το πιο παχύτερο θρεφτό. Κι ήταν τρακόσια εξήντα.
Κοντά τους τέσσερα σκυλιά, όμοια θεριά, φυλούσαν,
που τα 'θρεψε ο χοιροβοσκός, των κοπελιών ο αφέντης.
Ταίριαζε εκεί στα πόδια του τσαρούχια, ένα αργασμένο
τομάρι κόβοντας βοδιού. Οι τρεις βοσκοί είχαν φύγει
και πήγαν άλλος απ' αλλού τους χοίρους να βοσκήσουν.
Τον τέταρτο τον έστειλε στη χώρα, ένα θρεφτάρι
να φέρει στους ξετσίπωτους Μνηστήρες απ' ανάγκη,
για να χορτάσουν την καρδιά με κρέας, σφάζοντάς το.
30 Κι άξαφνα τα μαντρόσκυλα σαν είδαν το Δυσσέα
του ρίχτηκαν γαβγίζοντας, κι εκείνος μ' εξυπνάδα
κάθισε κάτω, πέταξε και το ραβδί απ' το χέρι.
Τότε άσκημα στη μάντρα του κοντά θα τα περνούσε,
μόν' έτρεξε ο χοιροβοσκός σαν αστραπή στην πόρτα
– του 'πεσε και απ' τα χέρια του στο χώμα το τομάρι –
κι εδώθε εκείθε τα σκυλιά τα 'διωξε με φοβέρες,
πέτρες πυκνές πετώντας τους, κι έτσι είπε στο Δυσσέα·
«Γέρο, από λίγο τα σκυλιά να σε καταξεσκούσαν,
τότε μπροστά θα μ' έστρωνες με τα ξεφωνητά σου,
40 μα φτάνουν όσες οι θεοί μου δώσανε άλλες πίκρες.
Γιατί όλο κλαίω και θρηνώ το θεϊκό μου αφέντη
και γι' άλλους θρέφω τα παχιά θρεφτά να του τα τρώνε.
Κι εκείνος κάπου το ψωμί θα λαχταρά, σε χώρες
γυρίζοντας αλλόγλωσσων ανθρώπων, αν ως τώρα
βρίσκεται ακόμα στη ζωή, το φως του ήλιου αν βλέπει.
Μόν' έλα, γέρο, ακλούδα με να πάμε στο καλύδι,
κι εκεί μου λες, σαν φας ψωμί, και πιεις ένα ποτήρι,
πόδε είσαι και τι βάσανα σε βρήκαν στη ζωή σου».

Είπε, και πρώτος ο βοσκός μες στο καλύβι μπήκε
50 και τον Δυσσέα μπάζοντας τον έβαλε να κάτσει,
πυκνά κλαδιά σαν του 'στρωσε και ξάπλωσε από πάνω
πυκνόμαλλου αγριογιδιού, προβιά σγουρή, μεγάλη,
που απάνω αυτός κοιμόντανε. Και χάρηκε ο Δυσσέας,
γιατί τον καλοδέχτηκε, και του 'πε κρίζοντάς τον·
«Ο Δίας, ξένε, κι οι λοιποί θεοί να σου τα δώσουν,
όσα ποδείς, που φιλικά με δέχτηκες εμένα».
Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Δεν το 'χω, γέρο, σε καλό τον ξένο ν' αφηφήσω,
χειρότερός σου κι αν ερθεί. Γιατί σταλτοί απ' το Δία
60 είναι όλοι οι ξένοι και οι φτωχοί. Το δόσιμό μας λίγο
μα πρόσχαρο. Γιατί είναι αυτό το ριζικό των δούλων,
που όλο φοβούνται, αφεντικά καινούρια σαν ορίζουν.
Μα να, οι θεοί του κλείσανε το γυρισμό του εκείνου,
που θα μ' αγάπαε γκαρδιακά, θα μου 'δινε και χτήμα
και σπίτι και κληρονομιά κι όμορφη γυναικούλα,
όσα σε δούλο του πιστό καλός αφέντης δίνει,
που τυραγνίστηκε γι' αυτόν και τη δουλειά του ωστόσο
του τη βλογήσανε οι θεοί. Έτσι η δουλειά που κάνω
στα δυο μου χέρια πρόκοψε. Γι' αυτό, χαρά σε μένα,
70 ανίσως ο αφέντης μου στο σπίτι του γυρνούσε.
Μα χάθηκε. Είδε σύρριζα το γένος της Ελένης
έτσι να σθήσει πόστειλε πλήθος ψυχές στον Άδη.
Γιατί κι αυτός για την τιμή του γιου τ' Ατρέα πήγε
στην Τροία την πλατύδρομη να εκδικηθεί τους Τρώες».
Είπε, κι αμέσως έσφιξε με ζώνη το χιτώνα
και κίνησε για το μαντρί που κλειούσε χοίρων φάρες.
Δυο πήρε εκείδε κι έσφαξε κι ευτύς τους καφαλίζει
και τους κομμάτιασε έπειτα και τους περνά στις σούβλες.
Κι όλα σαν καλοπήθηκαν τα πήγε του Δυσσέα,
80 ζεστά στις σούβλες, με λευκό πασπαλισμένα αλεύρι.
Γλυκό κρασί του κέρασε σ' ένα καυκί, κι ο ίδιος
κάδισε τότε αγνάτια του και του 'πε κρίζοντάς τον·

«Κόπιασε, ξένε, χοιρινό να φας που τρων κι οι δούλοι.
Όμως τα τρυφερά θρεφτά τα τρων αυτοί οι Μνηστήρες,
δίχως να νιώθουν ή σπλαχνιά ή θεού φόβο να 'χουν.
Μα οι τρισμακάριστοι θεοί τ' άδικο δεν το θέλουν,
παρά το δίκιο το τιμούν και τις καλές τις πράξεις.
Κι άσπλαχνοι κλέφτες που πατούν τις ξένες πολιτείες
και δώσει ο Δίας πλιάτσικα να κάμουν, και ξοπίσω
90 γυρίζουν στην πατρίδα τους με φορτωμένα πλοία,
κι αυτοί περίσσια μέσα τους τη θεία δίκη τρέμουν.
Μα αυτοί οι Μνηστήρες θα 'μαθαν πως χάθηκε ο αφέντης
ή δ' άκουσαν φωνή θεού, γι' αυτό και δεν το θέλουν
γάμο να κάμουν με τιμή ή σπίτι τους να πάνε,
μόν' ήσυχοί δίχως σπλαχνιά και πόνο τρων το βίός του.
Γιατί δε σφάζουν ένα ή δυο, τις μέρες πόχει ο χρόνος,
και το κρασί αλογάριαστο το βγάζουν και το πίνουν.
Κι ήταν το βίός του αμέτρητο. Τόσο κανείς αφέντης
άλλος δεν το 'χει στη στεριά τη μαύρη, ούτε στο Θιάκι,
100 κι αν σμίξεις είκοσι μαζί, τα πλούτη του δεν κάνεις.
Θα λογαριάσω να το ιδείς. Στους κάμπους πέρα βόσκουν
κοπάδια δώδεκα βοδιών, προβάτων άλλα τόσα,
κι ως τόσα χοίρων και γιδιών πλατιά κοπάδια ακόμα,
που του τα βόσκουν μισθωτοί κι άλλοι βοσκοί δικοί του.
Κι εδώ όλα ως έντεκα γιδιών πλατιά κοπάδια θα 'χει,
που τα προσέχουν πιστικοί να βόσκουν στ' ακροβούνια.
Και πάσα μέρα ένα σφαχτό τους κουβαλά ο καθένας,
απ' όλα το καλύτερο, που δρέφει στο κοπάδι.
Κι εγώ φυλάω αυτούς εδώ τους χοίρους και προσέχω
110 και το καλύτερο θρεφτό διαλέγω και τους στέλνω».
Είπε, κι εκείνος μ' όρεξη, χωρίς μιλιά να βγάζει,
έτρωγε κι έπινε αρπαχτά, το φόνο των Μνηστήρων
στο νου του λογαριάζοντας. Σα χόρτασε να τρώγει,
του 'δωσε ένα καυκή κρασί γεμάτο, που κι ο ίδιος
έπινε, και το δέχτηκε με τα χαράς εκείνος,
κι έτσι με λόγια φιλικά του μίλησε και του 'πε

«Ω φίλε, ποιος σ' αγόρασε, δίνοντας βίος δικό του,
έτσι μεγάλος κι άρχοντας καθώς τον παρασταίνεις;
Λες χάθηκε για την τιμή κι αυτός του γιου τ' Ατρέα.
120 Πες μου, μπορεί να γνώρισα κι εγώ έναν τέτοιο κάπου.
Το ξέρει ο Δίας κι οι λοιποί θεοί πως δε θα κρύψω
την είδηση, αν τον έβλεπα, γιατί είδα πλήθος τόπους».
Τότε τ' απάντησε ο βοσκός, των κοπελιών ο αφέντης·
«Κανείς πια, γέρο, που γι' αυτόν μαντάτα εδώ μας φέρνει,
μήτε και τη γυναίκα του, μηδέ το γιο του πείθει,
μόν' έτσι ψέματα κολνούν, περαστικοί διαβάτες,
πόχουν ανάγκη από ψωμί και την αλήθεια κρύβουν.
Κι όποιος στο Θιάκι ζήτουλας ερθεί να διακονέψει,
πάει στην κυρά μου και πλαστά της φτιάνει παραμύδια,
130 κι αυτή τον καλοδέχεται και τον φιλεύει απ' όλα
και κάδεται και τον ρωτά και δάκρυα μαύρα χύνει,
ως πρέπει σ' όποια της χαθεί το ταίρι της στα ξένα.
Εύκολα, γέρο, θα 'πλαδες, και συ καμιά ιστορία,
αν ρούχα σου 'δινε κανείς, χλαμύδα και χιτώνα.
Μα τώρα εκείνου τα σκυλιά και τα γοργόφτερα όρνια
θα του 'γδαραν τα κόκαλα και θα 'σθησε η ζωή του,
ή ψάρια θα τον έφαγαν στα πέλαγα κι η άμμο
σωρός στις άκρες του γιαλού τα κόκαλά του χώνει.
Έτσι μπορεί να χάθηκε, και σ' όλους τους δικούς του
140 άφησε πίκρες πίσω του και πιο πολύ σε μένα.
Γιατί ποτέ μου δε θα ιδώ τέτοιο γλυκόν αφέντη
σ' όλο τον κόσμο, κι αν ερθώ στο σπίτι των γονιών μου,
όπου γεννήθηκα κι εγώ και μ' έδρεψαν με χάρια.
Μα τόσο δεν πονώ γι' αυτούς, κι ας νιώθω μια λαχτάρα
να φτάσω στην πατρίδα μου και να τους δω στα μάτια.
Μα του Δυσσέα μ' έκαψε, που χρόνια λείπει, ο πόθος.
Και τ όνομά του σέβομαι να πω, κι εδώ ας μην είναι.
– Γιατί μ' αγάπαε περισσά και με ψυχοπονούσε.–
Μόν' αδελφό μου τον καλώ κι ας είναι τόσο αλάργα».
150 Τότε έτσι απάντησε ο δεικός πολύπαδος Δυσσέας·

«Ω φίλε, τ' όχι αφού κρατάς και λες πως πια δε θα 'ρθει
κι άπιστη πάντα την καρδιά την έχεις μες στα στήδια,
έτσι στην τύχη δε μιλώ, μόν' όρκο να σου κάμω
πως ο Δυσσέας έρχεται. Κι ευτύς άμα πατήσει
το πόδι του στο σπίτι σου τα συχαρήκια δώσ' μου,
—μ' όμορφα ρούχα ντύσε με, γλαμύδα και χιτώνά—
μα πριν δεν παίρνω τίποτε κι ας έχω τόση ανάγκη.
Γιατί μισώ όσο μισητή μου 'ναι η μπασιά και τ' Άδη
όποιον τα ψέματα αγαπά γιατί τον σπρώχνει η φτώχεια.

- 160 Ας είναι πρώτα απ' τους θεούς ο Δίας μάρτυράς μου,
και το ψωμί που μου 'δωσες και του σοφού Δυσσέα
η στια που με φιλοξενεί, πως έτσι θα τελέψουν
όλα καθώς σου τα μιλώ. Σ αυτόν το χρόνο απάνω
θα φτάσει στην πατρίδα του με το καλό ο Δυσσέας,
—όταν ο μήνας κλείσει αυτός κι όταν αρχίσει ο άλλος—
θα φτάσει στην πατρίδα του και θα τους τιμωρήσει,
όσους το ταίρι του αψηφούν και το λεβέντη γιο του».
Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες:
«Τα συχαρήκια μήτε εγώ, παππού, θα σου χαρίσω
170 μήτε ο Δυσσέας θα 'ρθει πια. Μόν' πίνε δίχως έγνοια,
κι άλλη κουβέντα ας πιάσουμε κι αυτά μη μου θυμίζεις.
Γιατί βαθιά στα στήδια μου πληγώνεται η καρδιά μου,
τον ξακουσμένο αφέντη μου κανείς σαν μου θυμίζει.
Τους όρκους ας αφήσουμε, κι είδε ο Δυσσέας να 'ρθει,
όπως κι εγώ κι η φρόνιμη το θέλει η Πηνελόπη
κι ο δεϊκός Τηλέμαχος κι ο γέρος ο Λαέρτης.
Τώρα πάλι άπαντα δρηνώ για το λεβέντη γιο του,
τον ακριβό Τηλέμαχο, που σα μικρό φυντάνι
με του θεού τη δύναμη μεγάλωσε με χάδια
180 κι έλεγα πως χειρότερος στον κόσμο δε θα γίνει
απ' το γονιό του στο κορμί και στην λεβέντικη όψη.
Κάποιος θεός είτε άνθρωπος του γύρισε το νου του
και πάει για τον πατέρα του να μάθει μες στην Πύλο.
Σ' αυτόν καρτέρι του 'στησαν οι μισητοί Μνηστήρες,

όταν γυρίζει σπίτι του, για να χαθεί απ' το Θιάκι
όλο το γένος άχναρο του ισόθεου Αρκεισία.

Μόν' ας αφήσουμε κι αυτόν αν θα σωθεί ή θα πάθει,
κι είδε ν' απλώσει απάνω του το χέρι ο γιος του Κρόνου·
Κι έλα πια γέρο, να μου πεις και συ τα βάσανά σου.

190 Και τούτο ξήγα μου σωστά, καλά να καταλάβω.

Ποιος είσαι, ποιος ο τόπος σου; Πόθε γονοκρατιέσαι;
Με τι καράβι ήρδες εδώ; Πώς σ' έφεραν οι ναύτες
στο Θιάκι; Ποια παινεύονταν πως ήταν παλικάρια;
Γιατί θαρρώ περπατηχτός στο Θιάκι πως δεν ήρδες».

Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
«Μετά χαράς σου όλα σωστά θα σου τα πω όπως είναι·
Αν είχαμε για κάμποσο καιρό μες στο καλύβι
γλυκό κρασί και φαγητά να τρώμε μ' ησυχία,
κι άλλοι να τρέχουν στη δουλειά, κι ολόκληρο ένα χρόνο

200 να 'λεγα, δε θα τέλευαν τα πάδια τα δικά μου,
όσα μου τύχανε σωρός από θεών κατάρρα.

Παινιέμαι πως κατάγομαι απ' τη μεγάλη Κρήτη
κι είμαι πατέρα πλούσιου γιος. Κι άλλους πολλούς στο σπίτι
με τη γυναίκα του έκαμε γιους γνήσιους ο γονιός μου,
μα εμένα μάνα αγοραστή με γέννησε μια σκλάβρα,
όμως σαν τ' άλλα του παιδιά τα γνήσια μ' αγαπούσε,
ο Κάστορας του Υλάκη ο γιος, γιατί παινιέμαι εκείνου
πως είμαι γιος, που σα θεό στην Κρήτη τον τιμούσαν
για τα πολλά του τ' αγαθά και τους λεβέντες γιους του.

210 Και σαν τον πήρε η μοίρα του στον άχαρο τον Άδη
το βιός του τότε μοίρασαν οι παινεμένοι γιοι του,
και σ' όλα βάλανε λαχνό, μα λιγοστά σε μένα
μου δώσανε στη μοιρασιά κι ένα του σπίτι μόνο.

Εγώ όμως βρήκα ταίρι μου μια νοικοκυροπούλα,
απ' την πολλή μου λεβεντιά, γιατί δειλός δεν ήμουν
μήτε ένας φυγοπόλεμος. Παν τώρα, σβήσανε όλα!
Μα βλέποντας την καλαμιά βρίσκεις θαρρώ το στάχυ,
γιατί μεγάλες συμφορές μου δέρνουν το κεφάλι.

Αλήθεια, μου ἔδωσαν καρδιά η Αθηνά κι ο Ἄρης
220 και τόλμη. Κι όταν ἔσταινα καρτέρι με τους πρώτους,
το χάρο μαγειρεύοντας μαζί τους των οχτρῶν μας,
ποτέ της δε λογάριασε το θάνατο η καρδιά μου,
μόν' πάντα απ' ὄλους ἔτρεχα μπροστά με το κοντάρι
κι αλί του οχτρού που πιο γοργός δεν τύχαινε ἀπό μένα.
Τέτοιος στις μάχες στάθηκα. Ὅμως να μην τ' ακούσω
χωράφια και νοικοκυριά που θρέφουν παλικάρια,
μόν' τα καράβια με κουπιά νυχτόμερα αγαπούσα
και μάχες και καλόξυστα κοντάρια και σαίτες
πικρές, που κρύος τάρταρος γι' ἄλλους ἀνθρώπους εἶναι.
230 Μα ἐγώ, ὅσα μου ἔβαλε ο θεός στο νου μου, αὐτά ποδοῦσα.
Γιατί στον ἕνα μια δουλειά, στον ἄλλον ἄλλη ἀρέσει,
Και πριν να πάνε οι Αχαιοί την Τροία να πατήσουν,
εννιά φορές ἀρχήγεψα στους κλέφτες καπετάνιος
και με καράβια φτερωτά πατούσα ξένες χώρες
κι ἔκανα πλιάτσικα ἀπειρα κι ἔπαιρνα απ' ὅλα πλήθος
κι ἄλλα στερνά με το λαχνό. Το σπίτι ευτύς πλουτούσε
και δυνατός και σεβαστός στην Κρήτη καταντούσα.
Μα το πικρό ταξίδι αὐτό, πόφαγε πλήθος κόσμος,
του Κρόνου ο βροντολάλος γιος σαν το ἔβαλε στο νου του
240 πήρα κι ἐγώ τότε φωτιά με τον Ἰδομενέα,
να πάμε με τα γρήγορα καράβια για την Τροία.
Κι οὐδ' ἦταν τρόπος ν' ἀρνηθεῖς που τ' ἀπαιτούσε ο κόσμος.
Και πολεμούσαμε κλειστά εννιά ἐκεῖ κάτω χρόνια.
Στα δέκα ἀπάνω κάψαμε το κάστρο του Πριάμου
και στα καράβια μπήκαμε να πάμε στην πατρίδα.
Μα λες μας σκόρπισε ο θεός. Τότε στον ἔρμο ἐμένα
μου ἔγραψε κι ἄλλες συφορές ο βροντολάλος Δίας.
Γιατί ἕνα μήνα χάρηκα μονάχα τα παιδιά μου,
το ταῖρι μου το λατρευτό και το νοικοκυριό μου.
250 Και πάλε μου ἔλεγε η καρδιά καράβια ν' ἀρματώσω
και με συντρόφους διαλεχτούς στην Αἴγυπτο να φύγω.
Εννιά καράβια ἀρμάτωσα κι ὅλοι με δάρρος ἦρθαν.

Τότε έξι μέρες οι πιστοί συντρόφοι μου γλεντούσαν
κι εγώ σφαχτά αλογάριαστα τους έβαλα να κάμουν
πρώτα δυσία στους θεούς και στο τραπέζι να 'χουν.
Την έβδομη μπαρκάραμε κι απ' την πλατιά την Κρήτη
ολόπρυμα αρμενίζαμε μ' όμορφο βοριαδάκι
κυλώντας με τα κύματα. Κι ούτε ένα μου καράβι
δεν έπαδε, μόν' άβλαβα κι όλοι γερά τραβούσαν
260 και τα οδηγούσε ο άνεμος με τους αρμενιστάδες.
Την πέμπτη μέρα φτάσαμε στ' αφρότρεχο ποτάμι,
το Νείλο, κι εκεί δέσαμε τ' ανάφρυδα καράβια.
Αμέσως τότε πρόσταξα τους ποδητούς συντρόφους
κοντά στα πλοία να σταθούν, σ' αυτά το νου τους να 'χουν,
κι είπα να βάλουνε σκοπούς κατάκορφα στις ράχες.
Μα εκείνοι, από παλικαριά κι από κακή τους γνώμη,
των Αιγυπτίων κάψανε τα καρπερά χωράφια
και πήραν τις γυναίκες των και τα μικρά παιδάκια
κι όλους τους άντρες σκότωσαν. Μα στη στιγμή στη χώρα
270 έφτασε και τ' αλαλητό. Κι ακούγοντας τους θρήνους
πλακώσανε όλοι την αυγή κι ο κάμπος γέμισε όλος
από πεξούς κι απ' άλογα κι απ' του χαλκού τη λάμψη.
Και τότε ο κεραυνόχαρος ο Δίας στους συντρόφους
έριξε αβάσταχτη φυγή κι ούτε έμεινε κανένας
ν' αντισταθεί. Γιατί ο χαμός τους είχε ολούδε ζώσει.
Πολλούς εκεί μου σκότωσαν με χάλκινα κοντάρια
κι άλλους που πήραν ζωντανούς να τους κρατήσουν σκλάβους.
Κι ο Δίας τότε μου 'βαλε τη σκέψη αυτή στο νου μου.
—Αχ! είδε εκεί στην Αίγυπτο να μ' έπαιρνε κι ο χάρος,
280 γιατί ξοπίσω συμφορές με καρτερούσαν κι άλλες.
Βγάξω την καλοκάμωτη την περικεφαλαία
και την ασπίδα πέταξα στη γη και το κοντάρι
κι έτρεξα εμπρός του βασιλιά τ' αμάξι και φιλούσα
τα πόδια του, κι ο βασιλιάς με γλίτωσε απ' το χάρο·
κι αφού στ' αμάξι μ' έβαλε να κάτσω, στο παλάτι
με πήρε και στη γης βροχή τα δάκρυα μου κυλούσαν.

Χιλιάδες τότε απάνω μου χυμούσαν λυσσασμένοι
με τα κοντάρια, δέλοντας κομμάτια να με κάμουν.
Μα εκείνος τους εμπόδιζε γιατί είχε μες στο νου του
290 του γιου του Κρόνου το θυμό, του φιλοξένου Δία,
που τα παράνομα μισεί. Εφτά εκεί κάτω χρόνια
έμεινα, βιος συνάζοντας μέσα στους Αιγυπτίους,
γιατί μου δίνανε όλοι τους. Στον όγδοο το χρόνο
ήρθε ένας κάποιος Φοίνικας, ξεγελαστής του κόσμου
κι απατεώνας, που πολλούς τους έβαλε στο χέρι,
και τα μυαλά μου σήκωσε να πάμε στη Φοινίκη,
όπου κι αμπελοχώραφα και σπίτια είχε δικά του.
Εκεί μαζί του κάθισα ολάκερο ένα χρόνο.
Κι όταν στο τέλος έφταναν οι μέρες με τους μήνες
300 και κλειούσε ο χρόνος κι εποχή ξανάρχιζε άλλη πίσω,
με πήρε στο καράβι του να πάμε στη Λιβύα,
τάχα πως θα φορτώσουμε, χίλιες ψευτιές κολνώντας,
μα για να με πουλήσει εκεί, χρήματα να κερδίσει.
Και πήγα δέλοντας και μη, και μυρωδιά ας τα πήρα.
Μ' όμορφο αρμένιζε βοριά και πρίμο το καράβι
μακριά απ' την Κρήτη. Μα χαμό τους μελετούσε ο Δίας.
Κι όταν πια πίσω αφήσαμε την Κρήτη, μήτε άλλη
καμιά στεριά φαινόντανε, μόνο γιαλός κι ουράνια,
τότε ένα μαύρο σύγνεφο, στο βαθουλό καράβι
310 άπλωσε ο Δίας κι ο γιαλός σκοτείνιασε όλος κάτω.
Κι άξαφνα ο Δίας βρόντηξε και το γοργό καράβι
μ' αστροπελέκι χτύπησε και το συντάραξε όλο
καθώς το θρήκε ο κεραυνός και γέμισε όλο δειάφι.
Κι απ' το καράβι πέσανε στη θάλασσα οι συντρόφοι.
Και γύρω του παράδερναν στο κύμα σαν κουρούνες
κι αχ, ο θεός τους στέρησε την ποθητή πατρίδα.
Μα τότε η χάρη του Διός, μες στην απελπισιά μου
ένα κατάρτι μου 'στειλε μεγάλο απ' το καράβι
και το 'φερε στα χέρια μου, για να σωθώ απ' το χάρο.
320 Πιάστηκε απάνω κι οι βαριές με δέρνανε οι φουρτούνες.

Μέρες εννιά παράδερνα. Τη δέκατη πια νύχτα
με πήγαν τ' άγρια κύματα στων Θεσπρωτών τη χώρα,
Εκεί με πήρε ο Φείδωνας ο βασιλιάς του τόπου
να με νοιαστεί φιλόξενα. Ένας λεβέντης γιος του
με τράβηξε απ' το χέρι μου και μ' έφερε στο σπίτι
κατάκοπο απ' την κούραση κι απ' της αυγής το κρύο,
κι εκεί με ρούχα μ' έντυσε, γλαμούδα και χιτώνα.
Εκεί σαν ήμουν έμαδα για το Δυσσέα. Ο ίδιος
ο βασιλιάς μου το 'λεγε που τον φιλοξενούσε,
330 όταν γυρνούσε στη γλυκιά πατρίδα του να φτάσει.
Μου 'δειξε και τους θησαυρούς που σύναξε ο Δυσσέας,
χαλκό, χρυσάφι, σίδηρο δυσκολοδουλεμένο,
που ακόμα και τη δέκατη θα θρέφανε γενιά του.
Τόσο πολύ ήτανε το θιός που πήγε στο παλάτι.
Για τη Δωδώνη μου 'λεγε πως έφυγε ο Δυσσέας,
απ' τον ψηλόκορμο τον δρυ το δέλημα ν' ακούσει
του Δία, πώς θα πήγαινε στο καρπερό το Θιάκι,
πόλειπε χρόνια, αν φανερά είτε κρυφά θα φτάσει.
Στάζοντας στο παλάτι του ορκίζονταν μπροστά του,
340 πως το καράβι ρίξανε στη θάλασσα οι συντρόφοι
κι όλοι έτοιμοι ήταν στην γλυκιά πατρίδα να τον πάνε.
Μα εμένα μ' έστειλε πιο πριν, γιατί έτυχε καράβι
των Θεσπρωτών στο καρπερό Δουλίχι να πηγαίνει.
Στο βασιλιά τον Άκαστο τους είπε να με φέρουν,
όμως αυτοί μελέτησαν κακή βουλή για μένα,
για να τα πιω τα πιο πικρά του κόσμου τα φαρμάκια.
Κι όταν μεσοπελάγωσε τ' αφρόχαρο καράβι,
ευτύς στο νου τους έβαλαν την ώρα της σκλαβιάς μου.
Με γδύνουν και μου πήρανε γλαμούδα και χιτώνα
350 κι άλλα αποφόρια μου 'δωσαν να βάλω και χιτώνα
κουρελιασμένον, να τα, αυτά που τα δωρείς κι ο ίδιος.
Κατά το βράδυ φτάσαμε στ' αγναντερό το Θιάκι.
Τότε σφιχτά με δέσανε μες στο γερό καράβι
μ' ένα καλόστριφτο σκοινί και στη στεριά πηδώντας

ευτύς τραπέξι ετοίμασαν στην αμμουδιά να φάνε.
Μα τα δεσμά οι αδάνατοι μου λύσανε σε λίγο.
Και τα κουρέλια δένοντας τριγύρω στο κεφάλι
κατέβηκα απ' το σκαλιστό τιμόνι και το στήθος
στη θάλασσα το σίμωσα κι έπλεγα κολυμπώντας
360 κι αμέσως όξω βρέθηκα αλάργα απ' τ' ακρογιάλι.
Σ' ένα λαγκάδι ανέβηκα πυκνό, δροσολουσμένο
και τρύπωσα ζαρώνοντας, κι αυτοί παντού γυρνούσαν
φυσώντας τα ρουθούνια τους. Όμως πιο πέρα λίγο
να ψάξουν βαρεθήκανε και στο βαθύ καράβι
πίσω να πάνε κίνησαν, και μ' έκρυψαν εμένα
εύκολα οι αδάνατοι και μ' έφεραν στη μάντρα
ανθρώπου με καλή καρδιά. Γραφτό να ζήσω ακόμα».
Τότε Εύμαιε χοιροβοσκέ τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Άμοιρε ξένε, την καρδιά μου μάτωσες στα στήθια,
370 καθώς μου τα 'πες όλα αυτά τα πικροβάσανά σου.
Μα παραμύδια τα θαρρώ και μήτε τα πιστεύω,
όσα για τον αφέντη μου Δυσσέα μου 'πες τώρα.
Τι δέλεις γέρος άνθρωπος και λες ψευτιές του κάκου;
Το γυρισμό του αφέντη μου κι εγώ τον ξέρω ο ίδιος,
που τον μισήσανε οι θεοί απ' την καρδιά τους όλοι
και δεν του πήραν τη ζωή σαν πολεμούσε Τρώες
ή σαν απόδωσε η σφαγή στα χέρια των δικών του.
Τότε οι Παναχαιοί ψηλό θα του 'σταιναν μνημούρι
και πίσω δόξα θ' άφηνε μεγάλη του παιδιού του.
380 Μα τώρα αυτόν αδόξαστα τον άρπαξαν οι Λάμιες,
κι εγώ εδώ πάντα απόμερα με τα γουρούνια μένω,
μήτε πηγαίνω στο χωριό, εξόν αν με καλέσει
η Πηνελόπη, όταν ερδούν κάποια απ' αλλού μαντάτα.
Όλοι το καδετί ρωτούν και το συχνοξετάζουν
κι άλλοι για τον αφέντη κλαιν, που χρόνια ζει στα ξένα
κι άλλοι το χαίρονται και τρων απλέρωτα το βιός του.
Εγώ όμως μήτε τα ρωτώ, μήτε να μάθω θέλω,
αφότου κάποιος Αιτωλός με γέλασε, που φόνο

σαν έκαμε και γύρισε παντού σ' όλο τον κόσμο,
390 ήρθε και στο καλύβι μου και τον φιλοξενούσα.
Στου Ιδομενέα μου 'λεγε το σπίτι πως τον είδε
στην Κρήτη, τα καράβια του τ' ανεμοτσακισμένα
να φτιάνει και θα 'ρχόντανε το καλοκαίρι εκείνο
ή μέσα στο χινόπωρο με πλούτη φορτωμένος
και τους πιστούς συντρόφους του. Και συ, καημένε γέρο,
μη θέλεις ψέματα να λες για να με καλοπιάσεις.
Δε σε φιλοξενώ γι' αυτό, παρά γιατί φοβούμαι
το Δία το φιλόξενο και σε λυπούμαι εσένα».

Τότε έτσι κι ο πολύσοφος τ' απάντησε ο Δυσσέας'
400 «Άπιστη ολότελα καρδιά μέσα στα στήθια κρύβεις.
Του κάκου, κι αν ορκίστηκα, δε θέλεις να πιστέψεις.
Μόν' έλα τώρα ας κάμουμε μια συμφωνία οι δυο μας,
κι ας είναι από ψηλά οι θεοί μαρτύροι οι επουράνιοι.
Ανίσως ο αφέντης σου στο σπίτι του γυρίσει
χιτώνα τότε δώσε μου να βάλω και χλαμύδα
και στο Δουλίχι στείλε με που λαχταρώ να φτάσω.
Ανίσως όμως δεν ερθεί, καθώς σε βεβαιώνω,
τους δούλους βάλε από ψηλή κορφή να με γκρεμίσουν,
για να φοβάται άλλος φτωχός να 'ρθει να σε γελάσει».

410 Κι ο δεϊκός χοιροβοσκός, τ' απάντησε έτσι κι είπε'
«Κι έτσι πια, ξένε, δόξα εγώ και φήμη θ' αποχτήσω
και σήμερα και στα στερνά, παντού σ' όλο τον κόσμο,
αφού σε φιλοξένησα στο φτωχικό μου πρώτα,
μου 'ρθε έπειτα κι η όρεξη να σε γκρεμοτσακίσω.
Τότε το Δία με χαρά θα τον παρακαλούσα.
Καιρός πια τώρα για φαϊ. Είδε γοργά οι συντρόφοι
να 'ρχονταν μια μπουκιά ψωμί να φάνε στο καλύβι».

Σαν τέτοια οι δυο τους λέγανε μιλώντας μεταξύ τους.
Σε λίγο φτάσανε οι βοσκοί, τους χοίρους σαλαγώντας,
420 και στο μαντρί τούς έκλεισαν να κοιμηθούν κι ολούθε
μεγάλη αντάρα ακούγονταν μαντριζομένων χοίρων.
Κι ο δεϊκός χοιροβοσκός έτσι είπε στους συντρόφους:

«Φέρτε το πιο καλό δρεφτό να σφάξω για τον ξένο
και να καλοπεράσουμε κι εμείς που πάσα μέρα
σακατευόμαστε γι' αυτά τ' ασπρόδοντα γουρούνια,
κι άλλοι μας τρων ξεκούραστα τον κόπο το δικό μας».
Έτσι είπε και με τον μπαλτά πιάνει και σκίζει ξύλα.
Κι οι άλλοι ένα πεντάχρονο παχύ δρεφτάρι φέρνουν
και στο βωμό το στήσανε. Ποτέ τους αθανάτους
430 δεν ξέχανε ο χοιροβοσκός, γιατί πολλή είχε πίστη.
Κι άρχισε τρίχες στη φωτιά να ρίχνει απ' το κεφάλι
τ ασπρόδοντου του γουρουνιού και στους θεούς ευχόνταν,
στο σπίτι του ο πολύσοφος Δυσσέας να γυρίσει.
Τότε μια σκίζα παίρνοντας βελανιδιάς, που κάτω
την είχε αφήσει σκίζοντας, χτύπησε το γουρούνι
κι ευτύς στο τόπο τ' άφησε. Το σφάζουν τότε οι άλλοι
κι αμέσως το καψάλισαν και το 'καμαν κομμάτια.
Τότε έκοβε ο χοιροβοσκός απ' το παχύ δρεφτάρι
ωμά κομμάτια, αρχίζοντας απ' όλα του τα μέρη,
440 και τα 'βαζε άλλα στη φωτιά, πασπαλισμένα αλεύρι,
κι άλλα σαν τα κομμάτιασαν τα πέρασαν στις σούβλες,
τα ψήσανε όμορφα όμορφα κι απ' τη φωτιά τα θγάζουν
κι όλα σε δίσκους τα 'βαλαν. Κι ορθός να τα μοιράσει
σηκώθηκε ο χοιροβοσκός, γιατί ήξερε την τάξη.
Εφτά χωρίζει μερδικά μοιράζοντας το κρέας.
Για τις Νεραΐδες έταξε με προσευχές το πρώτο.
Το δεύτερο για τον Ερμή, της Μαίας γιο, και τ' άλλα
τα μοίρασε του καδενός. Και το δεϊκό Δυσσέα
τον τίμησε μ' ολόκληρα τα πάκια απ' το δρεφτάρι
450 τ' ασπρόδοντο, και γλύκανε του βασιλιά τα σπλάχνα.
Κι έτσι είπε ο βαδυστόχαστος Δυσσέας κρίζοντάς τον·
«Εύμαιε, όπως σ' αγάπησα να σ' αγαπήσει ο Δίας,
που μ' όλα τ' αγαδά τιμάς τον καταφρονημένο».
Τότε, Εύμαιε, χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Καημένε, απ' το βρισκούμενο φάγε να ψυχοπιάσεις.
Το 'να μας δίνουν οι θεοί και μας αρνιούνται τ' άλλο,

καθώς το θέλει η χάρη τους, γιατί τα δύνονται όλα».
Είπε και ρίχνει στη φωτιά για τους Ουράνιους πρώτα
και μαύρο στάζοντας κρασί πρόσφερε του Δυσσέα
460 που δίπλα του καθόντανε. Μοίρασε κι ο Μεσαύλης
ψωμιά, που δούλο του ο βοσκός τον πήρε απ' τους Ταφιώτες
—κι ούτε η κυρά του το 'ξερε μηδ' ο γερο-Λαέρτης—
σαν έλειπε ο αφέντης του δίνοντας βιός δικό του.
Τότε όλοι σ' έτοιμα άπλωναν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
Και τέλος πια σα χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
πήρε ο Μεσαύλης τα ψωμιά, κι έτσι όλοι πια χορτάτοι
από ψωμί κι από ψητό πήγαιναν να πλαγιάσουν.
Κακή ήρθε νύχτα, αφέγγαρη κι έβρεχε πάντα ο Δίας
και βροχερός ο Ζέφυρος φυσούσε αγριεμένα.
470 Τότε ο Δυσσέας το βοσκό δοκίμαζε, αν θα βγάλει
την κάπα του να του 'δινε, ή θα παρακινούσε
κανένα απ' τους συντρόφους του, αφού τον πόνεσε έτσι·
«Ακούστε με, Εύμαιε και συ, κι όλοι οι λοιποί συντρόφοι.
Κάτι παλιά μου θα σας πω. Μα το κρασί το έρμο
με σπρώχνει που τον πιο γερό στο νου τον καταφέρνει
να τραγουδά και να γελά και το χορό να πιάνει,
να λέει και λόγια που κρυφά καλύτερα να μένουν.
Μα δε θα τα κρατήσω πια, μια κι άνοιξε το στόμα.
Είδη έτσι να 'μουν τώρα νιος και να 'μουν παλικάρι
480 σαν τον καιρό που σταίναμε καρτέρι μες στην Τροία
με το Δυσσέα και το γιο τ' Ατρέα το Μενέλαο
που στρατηγούσαν κι αρχηγό πήραν κι εμένα τρίτον.
Κι όταν στην πόλη φτάσαμε και στο ψηλό της κάστρο,
τριγύρω στα πυκνά κλαδιά, στο βούρκο, στα καλάμια,
χωμένοι στις ασπίδες μας λαγάσαμε κι η νύχτα
ήρθε όπως έπεσε ο βοριάς κακή και παγωμένη
κι έπεφτε πάνω μας ψυχρό σαν παγωνιά το χιόνι
και στις ασπίδες έπηξε το κρούσταλλο τριγύρω.
Μαζί τους είχανε οι λοιποί και κάπες και χιτώνες
490 κι ήσυχα κοιμηθήκανε χωμένοι στις ασπίδες.

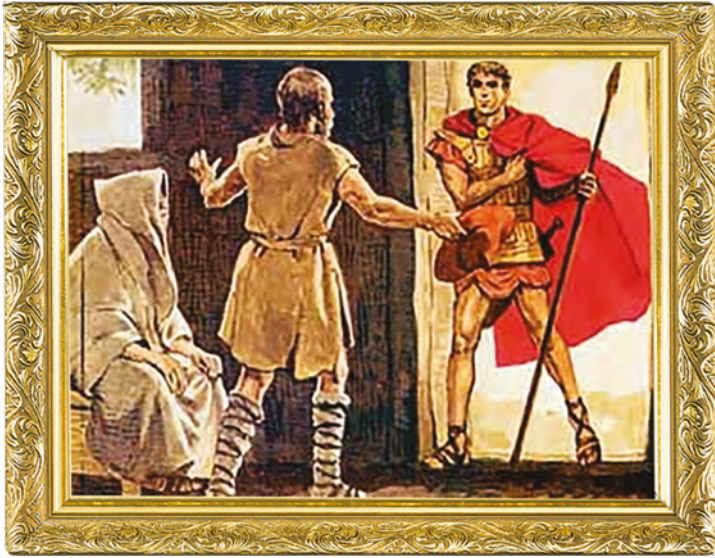
Μα εγώ την κάπα μου άφησα στους άλλους μου συντρόφους
τρελά, γιατί δεν το 'λεγα πως θα ξεπάγιαζα έτσι
και πήγα μόνο με λευκό χιτώνα και μ' ασπίδα.
Κι όταν η νύχτα τέλευε κι ήταν γερμένη η πούλια,
τότε έτσι του Δυσσέα μιλώ που λάγαζε κοντά μου,
σκουντώντας με τον άγκωνα κι άκουσε αυτός αμέσως·
«Γιε του Λαέρτη θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
πάει πια δε θα ξημερωθώ. Με τσάκισε το κρύο.
Η μοίρα μου με τύφλωσε την κάπα μου ν' αφήσω
500 κι ήρδα με το χιτώνα εδώ. Τώρα σωμό δεν έχει».
Είπα κι αμέσως έκαμε τη σκέψη αυτή στο νου του,
ως ήταν πρώτος στη βουλή και στο κοντάρι πρώτος,
κι έτσι με σιγανή φωνή μου, μίλησε και μου 'πε·
«Σώπαινε τώρα μην τυχόν άλλος κανείς σ' ακούσει».
Κι έτσι είπε, το κεφάλι του στον άγκωνα ακουμπώντας·
«Ακούτε, αδέρφια, να σας πω το τι είδα στ' όνειρό μου.
'Ηρδαμε αλάργα απ' τα γοργά καράβια, μόν' ας τρέξει
κάποιος στον Αγαμέμνονα να πει, τον αρχηγό μας,
να στείλει κι άλλη δύναμη να φτάσει απ' την αρμάδα».
510 'Έτσι είπε και σηκώθηκε του Αντραίμου ο γιος ο Θόας
απάνω αμέσως, κι έβγαλε την άλική του κάπα
και για τα πλοία τράβηξε. Κι εγώ στην κάπα εκείνου
χαρούμενα τυλίχτηκα κι έφεγγε πια η Αυγούλα.
'Έτσι είδε να 'μουν τώρα νιος και να 'χα την αντρεία μου.
Κάποιος βοσκός θα μου 'δινε στη μάντρα εδώ μια κάπα
έτσι απ' αγάπη και τιμή σε τέτοιο παλικάρι.
Μα τώρα πια δε με ψηφούν, γιατί φορώ κουρέλια».
Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Γέρο μου, ο λόγος σου σωστός και δε θα πάει του κάκου.
520 Για απόψε κάπα θα βρεθεί κι ό,τι άλλο απ' όσα πρέπει
στον ξένο τον ταλαίπωρο στα χέρια μας αν πέσει.
Μα πάλε τα κουρέλια σου θα βάλεις άμα φέξει
γιατί δεν έχουμε πολλούς χιτώνες μήτε κάπες
εδώ να συναλλάζουμε. Καθείς από 'ναν έχει.

(Κι όταν τ' αγαπητό παιδί γυρίσει του Δυσσέα
αυτός χιτώνα να ντυθείς και κάπα θα σου δώσει
κι όπου σου λαχταράει η καρδιά να φτάσεις θα σε στείλει»).

Έτσι είπε και σηκώθηκε και του 'στρωσε κρεβάτι
κοντά στο τζάκι κι έριξε γιδοπροβιές απάνω.

530 Εκεί ο Δυσσέας πλάγιασε και με σγουρή μεγάλη
μια κάπα του τον σκέπασε που 'χε να συναλλάξει
και την φορούσε όταν βαρύς ερχόντανε χειμώνας.
Εκεί κοιμήθηκε ο θεϊκός Δυσσέας και κοντά του
κοιμήθηκαν οι άλλοι υιοί. Όμως δεν πήγαινε ύπνος
στον Εύμαιο εκεί να κοιμηθεί, αλάργα απ' τα γουρούνια,
κι όξω να βγει ετοιμάζονταν. Και χάρηκε ο Δυσσέας
που του πονούσε έτσι το βιός κι ας έμενε στα ξένα.
Στους ώμους πρώτα κρέμασε το κοφτερό σπαδί του
γύρω, και φόρεσε σγουρή ανεμοδιώχτρα κάπα

540 και με προβιά τυλίχτηκε παχιού μεγάλου τράγου.
Πήρε στο χέρι μυτερό κοντάρι, αντρών και σκύλων
ξεπλερωτή, και πήγαινε να κοιμηθεί μονάχος
στο μέρος που κοιμόντανε τ' ασπρόδοντα γουρούνια
κάτω από βράχο θολωτό, όπου βοριάς δεν πιάνει.

ο ραψωδία

*Τηλεμάχου πρὸς Εὐμαιοῖν ἄφιξις.
(Ἄφιξις τοῦ Τηλέμαχου
στο καλύβι τοῦ Εὐμαιοῦ)*

Ο Τηλέμαχος φτάνει στην καλύβα του Εύμαιου.

Πηγή: Οδύσσεια, 21η ενότητα: π 1-172/<1-155> (sch.gr)

Στην πλούσια Λακεδαίμονα πήγε η θεά Παλλάδα
στον γιο του μεγαλόψυχου Δυσσέα να θυμίσει
καιρός πως είναι στη γλυκιά πατρίδα να γυρίσει.
Και βρήκε εκεί του Νέστορα το γιο και του Δυσσέα
στο πρόσπιτο του ξακουστού Μενέλαου να κοιμούνται.
Ἵπνος βαθύς του Νέστορα το γιο τον είχε πάρει,
όχι όμως τον Τηλέμαχο, μόν' όλο ανακυλούσε
την έγνοια του πατέρα του μέσα στη μαύρη νύχτα.
Κοντά του πάει και στάθηκε κι έτσι η Παλλάδα του 'πε·
10 «Δεν κάνει πια, Τηλέμαχε, στις ξενιτιές να τρέχεις,
τα κτήματά σου αφήνοντας κι έτσι άπορους ανθρώπους
στο σπίτι σου, μη σου το φαν μοιράζοντας το βίός σου
και το ταξίδι άνώφελο που κάνεις καταντήσει.
Μόν' ζήτα απ' το βροντόφωνο Μενέλαο να σε στείλει
να βρεις ακόμα σπίτι σου την ακριβή σου μάνα.
Γιατί της λεν τ' αδέρφια της κι ο γέρος της πατέρας
να πάρει τον Ευρύμαχο, που τους Μνηστήρες όλους
περνά στα δώρα κι έδωσε χιλιάδες γαμποροίκια,

μη σου το αδειάσει φεύγοντας το σπίτι σου άδελά σου.
20 Γιατί την ξέρεις την καρδιά πως είναι της γυναίκας.
Το σπίτι εκείνου προσπαθεί να τ' αρχονταίνει μόνο
που θα την πάρει, και ξεχνά τα πρώτα τα παιδιά της
και μήτε πια τον νοιάζεται τον πεθαμένον άντρα.
Κι εκεί σαν έρθεις φρόντισε να πεις το μυστικό σου
σ' όποια απ' τις δούλες φαίνεται πιστότερη πως είναι,
ωστόσο δώσουν οι θεοί πιστό να κάμεις ταίρι.
Κι ένα άλλο λόγο θα σου πω και βάλ' τον μες στο νου σου.
Καρτέρι σου 'χουν έτοιμο οι πιο τρανοί Μνηστήρες,
ανάμεσα στη βραχωτή τη Σάμη και στο Θιάκι,
30 να σε χαλάσουν δέλοντας πριν φτάσεις στην πατρίδα.
Μα δε θα γίνει η χάρη τους, κι απ' τους Μνηστήρες πρώτα
κάποιον θα φάει η μαύρη γης, που καταλούν το βίος σου.
Μόν' κράτα αλάργα απ' τα νησιά το φτερωτό καράβι
κι όλο τη νύχτα αρμένιζε. Κι ένα αεράκι πρίμο
πίσω θα στείλει ένας θεός που σε φυλάει, σε σώζει.
Κι όταν στο Θιάκι φτάσεις πια, στο πρώτο του ακρογιάλι,
στείλε με τους συντρόφους σου στη χώρα το καράβι
και πάνε το χοιροβοσκό να πρωτοβρείς στη μάντρα,
που στα δρεφτά σου επιστατεί και σε πονά η καρδιά του.
40 Πέρασε εκεί τη νύχτα σου και στείλε τον στη χώρα
στη συνετή μητέρα σου την είδηση να φέρει,
πως απ' την Πύλο γύρισες και πως γερός της ήρδες».
Έτσι είπε κι έφυγε η θεά για τα ψηλά τα ουράνια
κι αυτός το γιο του Νέστορα τον σήκωσε απ' τον ύπνο,
σκουντώντας με το πόδι του, κι έτσι δυο λόγια του 'πε:
«Ξύπνα και ζέψε γρήγορα, Πεισίστρατε, στ' αμάξι
τ' άλογα τα μονόνυχα να κόβουμε πια δρόμο».
Πάλε ο Πεισίστρατος, ο γιος του Νέστορα, του κάνει:
«Τηλέμαχε, δε γίνεται κι ας βιάζεις το ταξίδι,
50 τη νύχτα την τρισκότεινη να φύγουμε. Σε λίγο
θα γλυκοφέξει η χαραυγή. Και μείνε όσο να φέρει
ο μαχητής τ' Ατρέα γιος, ο ξακουστός Μενέλαος,

τα δώρα του και πρόσχαρα μας αποχαιρετήσει.
Γιατί στον κόσμο όσο να ζει θυμάται ο κάθε ξένος
τον άντρα το φιλόξενο που δείχνει καλοσύνη».
Έτσι είπε κι η χρυσόθρονη πρόβαλε ευτύς η Αυγούλα.
Τότε ήρθε κι ο βροντόφωνος Μενέλαος και τους ήβρε,
το πλάι της ομορφόμαλλης αφήνοντας Ελένης.
Κι όπως τον είδε ο ακριβός γιος του Δυσσέα εμπρός του,
60 φόρεσε αμέσως βιαστικά τον κεντητό χιτώνα
και τη βαριά φλοκάτα του στις αντρειωμένες πλάτες,
και προς την πόρτα τρέχοντας στάθηκε εκεί και του 'πε·
«Θεόδρεφτε τ' Ατρέα γιε, Μενέλαε πολεμάρχη,
καιρός πια τώρα στη γλυκιά πατρίδα να με στείλεις.
Γιατί η καρδιά μου λαχταρά στο σπίτι μου να φτάσω».
Τότε έτσι κι ο βροντόφωνος Μενέλαος τ' απαντούσε·
«Αφού ζητάς, Τηλέμαχε, να φύγεις, δεν το κάνω
να σε κρατήσω εδώ πολύ. Τον κατακρίνω πάντα
τον άντρα το φιλόξενο που κι αγαπάει περίσσια
70 και που περίσσια οχτρεύεται. Μ' αρέσει σ' όλα η τάξη.
Ίδιο να λες στον ξένο σου να φύγει αν δεν το θέλει
κι ίδιο κακό να τον κρατάς σα βιάζεται να φύγει·
Τον ξένο πόχεις ν' αγαπάς, κι αν θέλει, να τον στέλνεις.
Μόν' στάσου όσο στ' αμάξι σου τα δώρα να σου φέρω,
δώρα πανώρια, να τα ιδείς κι ο ίδιος με τα μάτια,
κι όσο να πω των γυναικών τραπέζι να 'τοιμάσουν
στο σπίτι, κι όλα τα καλά που βρίσκονται να βάλουν.
Φέρνει χαρά και δύναμη και για καλό μας είναι
σα φάμε να τραβήξουμε σε μακρινό ταξίδι.
80 Κι αν στην Ελλάδα έχεις σκοπό να πας, και μέσα στ' Άργος,
όπως και να 'ναι θ' ακλουδώ κι αλόγατα θα ζέψω
και θα σου γίνω εγώ οδηγός στις χώρες που θα πάμε.
Δε θα μας διώξει εκεί κανείς μ' έτσι αδειανά τα χέρια,
μόν' θα μας δώσει ή χάλκινο τριπόδι, είτε λεβέτι,
ή δυο μουλάρια ή και χρυσό να πάρουμε ποτήρι».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·

« Θεόδρεφτε τ' Ατρέα γιε κι οπλαρχηγέ Μενέλαε
δέλω πια να 'ρθω σπίτι μου. Γιατί μήδ' επιστάτη
δεν άφησα όταν έφυγα στα κτήματά μου άπάνου,
90 μήπως, ενώ τον ακριβό πατέρα μου γυρεύω,
χαδώ κι ο ίδιος ή χαδεί κειμήλιο απ' το σπίτι».
Σαν άκουσε ο βροντόφωνος Μενέλαος τέτοιο λόγο,
αμέσως τη γυναίκα του προστάζει και τις δούλες
τραπέζι, απ' όλα τα καλά, στο σπίτι να ετοιμάσουν.
Τότε ήρθε κι ο Ετεωνιάς του Βόηδου ο γιος, ξυπνώντας
απ' το κρεβάτι του, γιατί δεν κατοικούσε αλάργα.
Τον πρόσταξε τ' Ατρέα ο γιος φωτιά να πάει ν' ανάψει
να βάλει κρέας να ψηθεί. Κι άκουσε αυτός αμέσως.
Κι ο ίδιος στην ευωδιαστή κατέβηκε αποθήκη,
100 κι ο Μεγαπένδης πήγαινε μαζί του κι η Ελένη.
Σαν ήρθε εκεί που βρίσκονταν κρυμμένοι οι θησαυροί του
πήρε ποτήρι δίχερο στα χέρια ο γιος τ' Ατρέα
κι ένα ασημένιο πρόσταξε κροντήρι ο Μεγαπένδης
να πάρει. Τα σεντούκια της άνοιξε κι η Ελένη
πού 'χε κεντίδια αφρόπλεχτα, δουλειά απ' τα δυο της χέρια.
Ένα από κείνα διάλεξε η θεϊκιά γυναίκα,
που 'ταν στα ξόμπλια πιο όμορφο κι απ' όλα πιο μεγάλο,
άστρο στη λάμψη κι ήτανε βαλμένο κάτω κάτω.
Πιο πέρα τότε κίνησαν τις κάμαρες περνώντας
110 και βρήκαν τον Τηλέμαχο κι έτσι ο Μενέλαος του 'πε·
«Τηλέμαχε, όπως μελετάς στο νου το γυρισμό σου,
έτσι ας τα φέρει ο βροντερός του Κρόνου ο γιος ο Δίας.
Κι απ' όσα έχω πολύτιμα στο σπίτι θα σου δώσω
ό,τι είναι τ' ομορφότερο και πιο πολύ που αξίζει.
Ένα κροντήρι σκαλιστό θα σε φιλοδωρήσω,
όλο απ' ασήμι με χρυσό τα χείλη του δεμένα,
δουλειά του Ηφαίστου. Ο Φαίδιμος μου το 'δωσε ο λεβέντης,
των Σιδωνιών ο βασιλιάς, στο σπίτι του όταν πήγα
στο γυρισμό μου. Τώρα αυτό θα σου το κάνω δώρο».

120 Είπε και του 'δωσε έπειτα το δίχερο ποτήρι.

Κι ο Μεγαπένθης του 'βαλε μπροστά του το κροντήρι.
'Ηρθε κι η ροδομάγουλη Ελένη, μια της μπόλια
κρατώντας στα δυο χέρια της κι έτσι με χάρη του 'πε·
«Αυτό κι εγώ το δώρο μου, παιδί μου, σου χαρίζω,
πάντα απ' τα χέρια ανάμνηση να το 'χεις της Ελένης,
στην ποδητή του γάμου σου την ώρα, να το βάλεις
στο ταίρι σου. Κι ας το φυλάει στον πύργο της ως τότε
η λατρευτή μανούλα σου. Κι άμποτε στην πατρίδα,
στ' αρχοντικό το σπίτι σου χαρούμενος να φτάσεις».

130 Είπε κι εκείνος με χαρά στα χέρια του το πήρε.
Κι ο μαχητής Πεισίστρατος στ' αμάξι τα 'βαλε όλα
μες στο κουτί και θάμαξε τα μάτια του να βλέπουν.
Τότε ο ξανθός τ' Ατρέα ο γιος τους πήρε στο παλάτι
και σε σκαμνιά και σε θρονιά τους έβαλε να κάτσουν.
Μια παρακόρη με χρυσό πεντάμορφο λαγήνι
νερό τους χύνει να νιφτούν σ' ένα ασημένιο τάσι
κι εμπρός, του μάκρου, σκαλιστό τους έστρωσε τραπέζι.
Ψωμιά τους έφερε έπειτα κι η σεβαστή οικονόμα,
κι άλλα προσφάγια πληθερά μετά χαράς ό,τι είχε.

140 Κι ο γιος του Βόηθου κόβοντας σε μερδικά το κρέας
τους μοίρασε και το κρασί κερνούσε ο Μεγαπένθης.
Κι αυτοί στα έτοιμα άπλωναν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
Κι έπειτα πια σα χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
ζέψανε αμέσως τ' άλογα κι ανέβηκαν στ' αμάξι,
κι όξω απ' τ' αχόλαλο λιακό κι απ' τ' αυλοπόρτι βγήκαν.
'Ηρθε σε λίγο κι ο ξανθός Μενέλαος, στο δεξί του
κρατώντας μελιστάλαχτο κρασί, σ' ένα ποτήρι
χρυσό, να στάξουν στους θεούς προτού να ξεκινήσουν.
Στάθηκε στ' άλογα μπροστά κι έτσι είπε χαιρετώντας·

150 «Κοπιάστε στο καλό, παιδιά, και να μου χαιρετάτε
το Νέστορα, που στάθηκε σε μένα σαν πατέρας,
ενόσω πολεμούσαμε οι Αχαιοί στην Τροία».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Μετά χαράς, όπως τα λες, θεόδρεφτε Μενέλαε,

σαν πάμε θα του φέρουμε τα χαιρετίσματά σου.
Είδε κι εγώ με το καλό στο Θιάκι να γυρίσω
και να 'βρω τον πατέρα μου Δυσσέα μες στο σπίτι,
και πόση αγάπη να του πω πως βρήκα εγώ κοντά σου
και πόσα δώρα μου 'δωσες πολύτιμα να φέρω».

160 Έτσι όπως είπε, ένας αητός δεξιά γοργοπετούσε,
αητός, που 'χε στα νύχια του λευκή μεγάλη χήνα
σπιτοθρεμμένη κι ήμερη και με φωνές ξοπίσω
γυναίκες κι άντρες έτρεχαν. Κι ως ζύγωσε κοντά τους,
βουτάει δεξιά τους στ' άλογα μπροστά και μ' αναγάλλια
τον είδαν και τους έγiane μέσα η καρδιά στα στήδια.

Κι ο μαχητής Πεισίστρατος πήρε το λόγο κι είπε·
«Κρίνε, θεόδρεφτε αρχηγέ Μενέλαε, αν το σημάδι
μας το 'δειξε ο θεός για μας ή για την αφεντιά σου».

Είπε κι ο πολεμόχαρος Μενέλαος συλλογιούνται,
170 πώς να το κρίνει αλάδευτα και να το ξεδιαλύνει.
Μα πρόλαβε η πεντάμορφη Ελένη και τους είπε·
«Ακούστε να μαντέψω εγώ, καθώς μες στην καρδιά μου
τα φέρνουν οι αδάνατοι κι όπως θαρρώ θα γίνουν.
Τη χήνα ως άρπαξε ο αητός τη σπιταναθρεμμένη,
χυμώντας μέσα απ' το βουνό, όπου είχε τη φωλιά του,
έτσι ο Δυσσέας συμφορές πολλές αφού περάσει
στα ξένα, θα 'ρδει σπίτι του κι εκδίκηση θα πάρει.

Μπορεί και να 'ρδε, θάνατο να πλέκει στους Μνηστήρες».

Κι ο συνετός Τηλέμαχος απάντησε έτσι κι είπε·

180 «Ο Δίας να τα δώσει αυτά, ο βροντολάλος άντρας
της Ήρας. Τότε σα θεά θα σε λατρεύω αιώνια».

Είπε και τ' άλογα χτυπά να τρέξουν και πετούσαν
γοργά την πόλη σκίζοντας και χύθηκαν στον κάμπο.
Κι όλη τη μέρα το ζυγό στον τράχηλό τους σειούσαν.
Κι ο ήλιος πια βασίλεψε κι ισκιάσανε όλοι οι δρόμοι
και στις Φηρές σταμάτησαν στου Διοκλή το σπίτι
κι εκεί τη νύχτα πέρασαν και τους φιλοξενούσε.

Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοθρεμμένη Αυγούλα,

ζέψανε πάλε τ' άλογα κι ανέβηκαν στ' αμάξι
190 και βγήκαν απ' τ' αχόλαλο λιακό κι απ' τ' αυλοπόρτι.
Χτυπά να τρέξουν τ' άλογα και πρόθυμα πετούσαν
κι ευτύς σε λίγο φτάσανε στης Πύλου τ' όρθιο κάστρο.
Τότε άρχισε ο Τηλέμαχος και στον Πεισίστρατο είπε·
«Τι μου 'ταξες, Πεισίστρατε, το λόγο μου να κάμεις;
Φίλοι πατροπαράδοτοι λεγόμαστε από χρόνια
κι είμαστε συνομηλικοί και το ταξίδι τούτο
θα μας ενώσει πιο πολύ. Αλάργα απ' το καράβι
μη με τραβάς, θεόδρεφτε, μόν' έλα εδώ άφησέ με,
μη με κρατήσει σπίτι του ο γέρος σου άδελά μου
200 να με φιλοξενήσει εκεί κι ανάγκη είναι να φεύγω».
Είπε κι ο γιος του Νέστορα κυκλόφερνε στο νου του
πώς να του κάμει τάζοντας τη χάρη που ζητούσε.
Κι εκεί που συλλογίζονταν καλύτερό του βρήκε,
να στρέψει τ' άτια στο γοργό καράβι, στ' ακρογιάλι.
Πήρε απ' τ' αμάξι κι έβαλε τα δώρα μες στην πρύμνη,
χρυσά ποτήρια και σκουτιά που του 'δωσε ο Μενέλαος,
κι έτσι τον παρακίνησε με πεταχτά του λόγια·
«Ανέβα τώρα, μην αργείς, και τους συντρόφους πάρε,
προτού να φτάσω σπίτι μου κι όλα τα μάθει ο γέρος.
210 Γιατί το ξέρω αυτό καλά κι ούτε απ' το νου μου βγαίνει,
ως έχει αράθυμη ψυχή, δε θα σ' αφήσει εκείνος,
μόν' θα 'ρθει εδώ στο σπίτι του να σε καλέσει ο ίδιος
κι έτσι θαρρώ πως άπρακτος δε θα γυρίσει πίσω.
Γιατί πολύ θα θύμωνε αν δεν το κάμει ωστόσο».
Είπε και τα καλότριχα τ' αλόγατα χτυπούσε
πίσω στην Πύλο κι έφτασε γοργά μες στο παλάτι.
Πρόσταξε κι ο Τηλέμαχος κι έτσι είπε στους συντρόφους·
«Παιδιά, ετοιμάστε τ' άρμενα στο μελανό καράβι
κι εμπρός, ας μπαίνουμε κι εμείς να κόβουμε πια δρόμο».
220 Έτσι είπε κι όλοι υπάκουσαν κι όπως τους είπε κάνουν
κι ευτύς απάνω ανέβηκαν και κάθισαν στους μπάγκους.
Έτσι έκανε κι ευχόντανε, και στη θεά Παλλάδα

δυσία πρόσφερε έπειτα στου καραβιού την πρύμη.
Τότε ένας ξένος έφτασε φυγόδικος απ' τ' Άργος,
μάντης που σκότωσε άνθρωπο. Το γένος του βαστούσε
απ' το Μελάμποδα, που πριν στην αρνοδρέφτρα Πύλο
καθόνταν, πρώτος άρχοντας μες στους Πυλιώτες όλους.
Έπειτα ξενιτεύτηκε, πατρίδα παρατώντας,
αλάργα απ' τον τρανό της γης αφέντη το Νηλέα,
230 που τ' αγαδά του στανικώς του τα κρατούσε χρόνια,
κι ως τότε εκείνος έμενε στον πύργο του Φυλάκη,
κλεισμένος σε βαριά δεσμά και βάσανα μεγάλα,
για του Νηλέα τ' όμορφο κορίτσι και μια τύφλα
βαριά, που του 'φερε η φριχτή Κατάρα στο μυαλό του.
Γλίτωσε ωστόσο κι έφερε στην Πύλο απ' τη Φυλάκη
τα βόδια τα μουγγόφωνα, και το θεϊκό Νηλέα
πλήρωσε και την κόρη του την πήγε του αδερφού του
κι ο ίδιος ξενιτεύτηκε στ' αλογοβόσκητο Άργος.
Γιατί έτσι του 'χε η μοίρα του γραφτό, να κατοικήσει
240 στ' Άργος και στον Αργίτικο λαό να βασιλέψει.
Εκεί παντρεύτηκε έπειτα κι έχτισε ψηλό σπίτι
κι' έκαμε δυο λεβέντες γιους, το Μάντιο κι Αντιφάτη.
Ο Αντιφάτης έκαμε το δυνατό Οϊλέα
κι αυτός τον Αμφιάραιο ξεσηκωτή πολέμων,
που ξέχωρα ο Απόλλωνας κι ο ασπιδάτος Δίας
τον αγαπούσαν με λογής αγάπη, μα στο τέλος
των γηρατειών δεν έφτασε. Χάθηκε μες στη Θήβα
από γυναίκεια ξαγορά. Κι έκαμε δυο λεβέντες
γιους, τον Αλκμά κι Αμφίλοχο. Τον Πολυφείδη πάλε
250 γέννησε γιο του ο Μάντιος και δεύτερο τον Κλείτο.
Τον Κλείτο του η χρυσόδρωνα τον άρπαξε η Αυγούλα
για τη μεγάλη του ομορφιά με τους θεούς να μείνει.
Μάντη κι ο Φοίβος έκαμε τον Πολυφείδη, πρώτο
στον κόσμο, αφότου ο θάνατος τον Αμφιάραιο πήρε.
Με το γονιό του μάλωσε και στην Υπερησία
πήγε κι εκεί προφήτευε στους άλλους τους ανθρώπους.

Εκείνου γιος του ήταν αυτός που στον Τηλέμαχο ήρθε
μπροστά και Θεοκλύμενο του λέγαν τ' όνομά του.
Τον ήβρε εκεί παράκληση να κάνει, στ' ακρογιάλι
260 στάζοντας, κι έτσι του 'λεγε με πεταχτά του λόγια·
«Ω, φίλε, αφού σ' απάντησα στην ώρα της θυσίας,
σ' ορκίζω στα θυμιάματα, στην πίστη, στη ζωή σου,
και στους πιστούς συντρόφους σου που σ' ακολουθούν ξοπίσω,
την πάσα αλήθεια μίλα μου, γι' αυτό που θα ρωτήσω.
Ποιος είσαι; Ποιος ο τόπος σου; Πώς λέγονται οι γονιοί σου;»
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Ξένε, μετά χαράς αυτά θα σου τα πω όπως είναι.
Το Θιακή έχω πατρίδα μου, πατέρα το Δυσσέα,
που είδε να ζούσε. Μα πικρός χαμός τον βρήκε τώρα.
270 Γι' αυτό συντρόφους διάλεξα και μελανό καράβι
κι ήρδα να μάθω, που καιρούς οι ξενιτιές τον τρώνε».
Τότε είπε ο Θεοκλύμενος δεόμορφος στην όψη·
«Έτσι έφυγα απ' τον τόπο μου κι εγώ που σκότωσα άντρα
ντόπιο, με συγγενείς πολλούς στ' αλογοβόσκητο Άργος,
κι αδέρφια που λογίζονται των Αχαιών οι πρώτοι.
Σα γλίτωσα απ' το θάνατο κι απ' την πικρή μου μοίρα
έφυγα, αφού στις ξενιτιές γραφτό μου είναι να τρέχω.
Μα σε ξορκίζω, πάρε με μαζί σου στο καράβι,
γιατί έρχονται ξοπίσω μου, θαρρώ, να με σκοτώσουν».
280 Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Δε θα σε διώξω, αφού ζητάς με το καράβι να 'ρθεις.
Έμπα. Με το θρισκούμενο θα σε φιλοξενήσω».
Έτσι είπε και το χάλκινο τού πήρε το κοντάρι
και δίπλα στο κατάστρωμα του καραβιού τ' αφήκε.
Ανέβηκε έπειτα κι αυτός και κάθισε στην πρύμη
κι είπε στο Θεοκλύμενο κοντά του να καθίσει.
Τότε είπε του Δυσσέα ο γιος στους ναύτες να βολέψουν
τ' άρμενα κι όλοι πρόθυμα την προσταγή του ακούνε.
Κι αμέσως σήκωσαν ορθό το λάτινο κατάρτι
290 και το 'βαλαν, σηκώνοντας, στο τρύπιο μεσοσύλι.

Τα ξάρτια δέσανε έπειτα και το πανί σηκώνουν
με τα καλόστριφτα λουριά κι ένα αεράκι πρύμο
που ορμητικό φυσομανάει τους έστειλε η Παλλάδα
γοργά την πικροδάλασσα να σκίσει το καράβι,
κι απ' τους Κρουνούς περάσανε κοντά κι απ' την Χαλκίδα.
Ο ήλιος πια βασίλεψε κι ισκιάσανε όλοι οι δρόμοι
και το καράβι στις Φεές το σίμωσε τ' αέρι
και το 'φερε στην 'Ηλιδα που οι Επειγοί ορίζουν.
Και κείθε πάλε το 'στριψε στα μυτερά νησάκια,
300 κι αν θα σωθεί λογάριαζε στο νου του ή θα τον πιάσουν.
Μες στο καλύβι κι ο βοσκός με το θεϊκό Δυσσέα
δειπνούσαν και κοντά σ' αυτούς και τα κοπέλια τ' άλλα.
Και τέλος πια σα χόρτασαν καλά το φαγοπότι
είπε ο Δυσσέας στο βοσκό, για να τον δοκιμάσει,
πρόσχαρα ακόμα αν στο μαντρί θα του 'λεγε να μείνει
να τον φιλεύει ή θα του πει στη χώρα να τραθήξει·
«Ακούστε με, Εύμαιε και συ κι όλοι οι λοιποί συντρόφοι.
Στη χώρα θέλω την αυγή να πάω να διακονέψω,
να μη σας δίνω πιο πολύ αν μείνω ακόμα βάρος.
310 Τη συμβουλή σου δώσε μου κι ένα καλό οδηγό σου
να μ' οδηγήσει, κι έπειτα μονάχος απ' ανάγκη
θα φέρω γύρα το χωριό για ένα ξερό κομμάτι
κι ένα καυκί. Θα πεταχτώ και στου Δυσσέα το σπίτι
την είδηση στη συνετή να πάω την Πηνελόπη,
θα σμίξω και τους άτροπους Μνηστήρες, ίσως κάτι
μου δώσουν να ψυχοπιαστώ που τα 'χουν όλα πλήθια,
και στη στιγμή κάθε δουλειά που θέλουν θα τους κάμω.
Κι ένα άλλο θέλω να σου πω και πρόσεξε ν' ακούσεις.
Ας έχει χάρη ο φτερωτός Ερμής ο στρατηλάτης,
320 που στων ανθρώπων τις δουλειές τιμή και δόξα δίνει,
στη σβελτοσύνη άλλος κανείς δε με περνά στον κόσμο,
φωτιά ν' ανάψω στη στιγμή, ξερά να σκίσω ξύλα,
να κομματιάσω το σφαχτό, να ψήσω, να κεράσω,
δουλειές που κάνουν οι φτωχοί στους αρχοντοδρεμμένους».

- Ο λόγος κακοφάνηκε στον Εύμαιο κι έτσι του 'πε
«Ὦχου μου, ξένε, αυτή η βουλή πως σου 'ρθε στο κεφάλι;
Ζητάς το γληγορότερο το θάνατό σου να 'βρεις,
ενώ γυρεύεις να χωθείς στον κύκλο των Μνηστήρων,
που φτάνει η περηφάνια τους στα σιδερένια ουράνια.
330 Δεν είναι τέτοιοι οι παραγοιοί πόχουν αυτοί κοντά τους,
μόν' είναι νιοι μ' αρχοντικούς χιτώνες και χλαμύδες,
που στάζει μόσκο η κόμη τους, το πρόσωπό τους λάμπει.
Έχουν μπροστά τους σκαλιστά τραπέζια φορτωμένα
ψωμιά, κρασιά και κρέατα. Μόν' μείνε. Δε μας δίνεις
κανένα βάρος και σ' εμέ και στους λοιπούς συντρόφους.
Κι εδώ τ' αγαπητό παιδί σαν έρθει του Δυσσέα,
αυτός χλαμύδα κι όμορφο χιτώνα θα σε ντύσει
και θα σε στείλει όπου ποθεί να φτάσει η καρδιά σου».
Τότε έτσι απάντησε ο θεϊκός πολύπαδος Δυσσέας·
340 «Έτσι όπως, Εύμαιε, σ' αγαπώ να σ' αγαπήσει ο Δίας,
που κι απ' τη γύρα μ' έσωσες κι απ' την πικρή μου ανάγκη.
Χειρότερο απ' τη διακονία δε βρίσκεται στον κόσμο.
Γι' αυτή την έρμη την κοιλιά πολλά τραβά ο καθένας
που τον πλακώνουν συμφορές και βάσανα κι ανάγκες.
Και τώρα αφού με κράτησες όσο να φτάσει εκείνος,
ζητώ μια χάρη να μου πεις για του Δυσσέα τη μάνα
και τον πατέρα που άφησε στων γηρατειών τη στράτα,
αν είναι ακόμα στη ζωή κάτω απ' το φως του ήλιου,
ή πέθαναν και βρίσκονται μες στ' Άδη τα λημέρια».
350 Κι απάντησε ο χοιροβοσκός, των κοπελιών ο αφέντης·
«Μετά χαράς σου, ξένε, αυτά θα σου τα πω όπως είναι.
Ζει ο Λαέρτης και συχνά παρακαλεί το Δία
να σθήσει πια στο σπίτι του κι η άχαρη ζωή του.
Γιατί το γιο του κλαίει πικρά που οι ξενιτιές τον τρώνε
και την πιστή γυναίκα του, που του 'καφε τα σπλάχνα
ο θάνατός της, κι άκαιρα γεράματα τον βρήκαν.
Πέθανε η έρμη απ' τον καημό του ξακουσμένου γιου της,
με θάνατο πολύπικρο, που να μη ιδεί παρόμοιο

- κανείς εδώ όποιος μ' αγαπά και το καλό μου θέλει.
- 360 Κι ενόσω ακόμα ζούσε αυτή, μ' όση κι αν είχε λύπη,
το 'χα χαρά να τη ρωτώ, τη γνώμη της να παίρνω,
γιατί μ' ανάθρεψε μαζί με τη στερνή της κόρη
Κτιμένη, τη βεργόλιγνη με το συρτό φουστάνι·
μαζί της με μεγάλωσε κι έτσι όμοια μ' αγαπούσε.
Κι όταν πια φτάσαμε κι οι δυο στην ποθητή μας νιότη,
στη Σάμη εκείνη πάντρεψαν και πήραν πλούσια δώρα,
κι εμένα, αφού μου χάρισε χλαμύδα και χιτώνα,
κι ένα ζευγάρι μου 'δωσε τσαρούχια να φορέσω,
μ' έστειλε δω στη μάντρα της. Και πάντα μ' αγαπούσε.
- 370 Τώρα μου λείψανε όλα αυτά. Μα τη δουλειά που κάνω
μου τη βλογήσανε οι θεοί κι απ' όλα εδώ που βλέπεις
έφαγα κι ήπια κι έδωσα και στους σεβάσμιους ξένους.
Μα απ' την κυρά μου προσταγή δεν παίρνεις μήτε λόγo
καλόν, αφότου συμφορά μεγάλη ήρθε στο σπίτι,
οι άντρες οι ξετσιπίωτοι. Κι έχουν ανάγκη οι δούλοι
για καδετί να της μιλούν, τη γνώμη της να παίρνουν,
να φαν να πιούνε κι έπειτα να πάρουν στο χωράφι
απ' όσα γιαίνουν την καρδιά των παραγιών στα στήθια».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
- 380 «Αχ, Εύμαιε χοιροβοσκέ, πόσο μικρός ακόμα
απ' την πατρίδα μίσεψες κι απ' τους γονιούς σου αλάργα.
Μόν' έλα, ξήγα μου κι αυτό και την αλήθεια πες μου,
αν πάρθηκε η πλατύδρομη πατρίδα σου, όπου ζούσε
ο σεβαστός πατέρας σου κι η λατρευτή σου μάνα,
ή σ' έτυχαν απόμακρα στους χοίρους και στα βόδια
κλέφτες και στα καράβια τους σε πήραν και στο σπίτι
αυτού του ανθρώπου σ' έφεραν με βιός να σ' αγοράσει».
Κι απάντησε ο χοιροβοσκός, των κοπελιών ο αφέντης·
«Ξένε, γι' αυτά σα με ρωτάς και θέλεις να τα μάθεις,
- 390 κάτσε ν' ακούς αμίλητα και το κρασί σου πίνε.
Οι νύχτες είναι ατέλειωτες. Έχει ώρα για τον ύπνο
κι ώρα ν' ακούς και να χαρείς. Μήτε και πριν της ώρας

πρέπει να πέσεις. Κι ο πολύς ο ύπνος κούραση είναι.
Κι αν άλλος νύσταξε από σας και θέλει να πλαγιάσει,
ας σύρει. Και τη χαραυγή σα φάει και ψυχοπιάσει,
πηγαίνει το βασιλικό κοπάδι να βοσκήσει.
Κι εδώ μες στο καλύβι εμείς οι δυο φαγοποτώντας,
τα περασμένα βάσανα χαρούμενοι θα λέμε.
Γιατί καθένας χαίρεται κατόπι και στις πίκρες,
400 όποιος περάσει συμφορές και που γυρίσει κόσμο.
Κι άκου γι' αυτά που με ρωτάς και με συχνοξετάξεις.
Συρία λένε ένα νησί, – αν το 'χεις ακουστά σου –
στην Ορτυγία πιο ψηλά στο γύρισμα του ήλιου,
όχι πυκνοκατοίκητο, μα καρποφόρο μέρος,
βοσκότοπος, πολύσταρο μ' αμπέλια και κοπάδια.
Πείνα ποτέ δεν έπεσε στη χώρα μήτε αρρώστια
κακή, που τους ταλαίπωρους δερίζει τους ανθρώπους,
Μα σα γεράσουν των θνητών οι φάρες τότε ο Φοίβος
θα 'ρδει ο αργυροδόξαρος κι η Άρτεμη μαζί του
410 και με πυκνές σαΐτες τους τους γλυκοδανατώνουν.
Δυο πολιτείες είναι εκεί κι όλα σε δυο μοιράζουν
κι είχανε τον πατέρα μου κι οι δυο για βασιλιά των,
τον Κτήσιο του Ορμένου γιο, με τους θεούς παρόμοιο.
Τότε ήρθαν Φοίνικες εκεί θαλασσοξακουσμένοι
κλέφτες, παιγνίδια φέρνοντας χιλιάδες στο καράβι.
Στο σπίτι του πατέρα μου μια Φοινικιώτισσα ήταν
όμορφη, μεγαλόσωμη και στις δουλειές τεχνίτρα.
Κι εκείνη την ξελόγιασαν οι Φοίνικες οι πλάνοι
και κάποιος, εκεί πόπλυνε κοντά στο τρεχαντήρι,
420 πρώτος μαζί της πλάγιασε στο στρώμα της αγάπης,
που τα μυαλά των δηλικών τα κάνει αυτό να στρίψουν
κι ας είναι πρώτα φρόνιμα. Τη ρώτησε κατόπι
ποια να 'τανε η πατρίδα της και πως τη λεν την ίδια,
κι εκείνη του φανέρωσε το πατρικό μου σπίτι·
«Παινιέμαι απ' την πολύχαλκη πως είμαι τη Σιδώνα,
κόρη του Αρύβαντα, με βιός που μετρημό δεν είχε.

- Όμως Ταφιώτες μ' άρπαξαν κουρσάροι, ενώ γυρνούσα
απ' το χωράφι και σ' αυτού του ανθρώπου εδώ το σπίτι
μ' έφεραν και μ' αγόρασε με βιός όσο ζητούσαν».
- 430 Κι αυτός που πλάγιασε κρυφά μαζί της είπε πάλε·
«Τώρα μ' εμάς δεν έρχεσαι να πάμε στην πατρίδα,
το πατρικό παλάτι σου να ιδείς και τους γονιούς σου;
Γιατί είναι ακόμα στη ζωή κι υπέρπλουτους τους λένε».
Τότε η γυναίκα απάντησε και του 'πε με δυο λόγια
«Κι αυτό θα γίνει, αν θέλετε να μ' ορκισθείτε, ναύτες,
πως θα με φέρετε άβλαπτη ξοπίσω στην πατρίδα».
Έτσι είπε κι όλοι ορκίστηκαν καθώς αυτή ζητούσε.
Και τέλος όταν άμωσαν και τέλεψαν τον όρκο,
πάλε η γυναίκα μίλησε κι έτσι είπε με δυο λόγια·
- 440 «Σωπάτε τώρα και κανείς απ' όλους τους συντρόφους
μη μου μιλήσει όταν με ιδεί στο δρόμο ή και στη βρύση,
μη τρέξει κάποιος και το πει του γέρου στο παλάτι
κι αυτός τα πάρει μυρωδιά και πιάσει και με δέσει
κι ύστερα στοχαστεί για σας πώς να σας καταστρέψει.
Κρατάτε το όλοι μυστικό, με βιάση πάρτε δώστε.
Κι όταν πια το καράβι σας γεμίστε απόπραμάτειες
ας τρέξει κάποιος να μου πει την είδηση στο σπίτι.
Κι εγώ θα φέρω μάλαμα στα χέρια μου όσο πέσει
κι άλλον ακόμα πρόθυμα θα σας μετρήσω ναύλο.
- 450 Γιατί το βασιλόπουλο μες στο παλάτι δρέφω,
κι είναι έξυπνο και δίπλα μου τρέχει κι αυτό όταν βγαίνω.
Μετά χαράς στο φτερωτό καράβι θα το φέρω
και θα 'χετε όφελος πολύ, θα πάρετε χιλιάδες,
όπου κι αν το πουλήσετε σε αλλόγλωσσους ανθρώπους».
Έτσι είπε κι έφυγε έπειτα για τ' όμορφο παλάτι,
κι εκείνοι χρόνο ολόκληρο καδίσανε κοντά μας
και βιός σωρό φορτώσανε το βαδουλό καράβι.
Κι όταν πια τέλος φόρτωσαν και θέλανε να φύγουν
μαντατοφόρο στείλανε να φτάσει στη γυναίκα.
- 460 Κι εκεί ήρθε ένας πολύτεχνος στο πατρικό μου σπίτι

μ' ένα γιορντάνι ολόχρυσο, με κεχριμπάρια απάνω.
Κι οι δούλες με τη μάνα μου το πήρανε στα χέρια,
το 'βλεπαν, το πασπάτευαν και την τιμή ρωτούσαν.
Τότε της έγνεψε κρυφά και στο βαθύ καράβι
έφυγε αφού της έγνεψε. Τότε κι αυτή απ' το χέρι
με πήρε κι όξω βγήκαμε απ' το ψηλό παλάτι.
Και βρήκε μες στο πρόσπιτο ποτήρια και τραπέζια,
πού 'ταν για του πατέρα μου στρωμένα τους συμβούλους.
Είχανε πάει για τη βουλή στη σύνοδο να κάτσουν.

470 Τρία ποτήρια πήρε ευτύς και τα 'χωσε στον κόρφο,
κι εγώ ξοπίσω, αστόχαστο παιδί, την ακλουδούσα.
Κι ο ήλιος πια βασίλεψε κι ισκίωσανε όλοι οι δρόμοι
όταν τρεχάτοι φτάσαμε στο ξακουστό λιμάνι
που 'ταν το καλοθάλασσο καράβι των Φοινίκων.
Κι αφού με μας ανέβηκαν κι εκείνοι στο καράβι,
τραβούσανε στο πέλαγος μ' ένα αεράκι πρύμο.
Εξ μέρες αρμενίζαμε, άπαντα νύχτα μέρα.
Κι ο Δίας σαν ξημέρωσε την έβδομη πια μέρα,
η σαϊτεύτρα η Άρτεμη χτύπησε τη γυναίκα

480 και βούτηξε όπως έπεσε, σα γλάρος, μες στη γλάστρα.
Στη θάλασσα την πέταξαν τα ψάρια να τη φάνε
κι έμεινα εγώ μονάχος μου με την καρδιά καμένη.
Στο Θιάκι αυτούς τους έφερε το κύμα και τ' αέρι,
και βιός δικό του δίνοντας μ' αγόρασε ο Λαέρτης.
Έτσι είδανε τα μάτια μου αυτή τη χώρα, ξένη».

Τότε έτσι ο θεογέννητος τ' απάντησε ο Δυσσέας·
«Αχ, Εύμαιε, πόσο λύπησες στα στήθια την καρδιά μου,
καθώς μου τα 'πες όλα αυτά τα πάθη που σε βρήκαν.
Όμως κοντά στις συμφορές σου 'δωσε ο γιος του Κρόνου

490 κι ένα καλό, που σ' έριξε σε σπλαχνικόν αφέντη
κι όλα σου τα 'χει πληθερά, φαί, κρασί, ό,τι θέλεις
και ζεις χαρούμενη ζωή. Εγώ όμως παραδέρνω
σε ξένες χώρες άπειρες κι εδώ πάλι ήρθα ξένος».

Τέτοιες κουβέντες έκαναν μιλώντας μεταξύ τους

κι ούτε κοιμήθηκαν πολύ, μόν' ύπνο λίγο πήραν,

γιατί η καλόδρονη Αυγή δεν άργησε να φέξει.

Αυτή την ώρα τα πανιά του Τηλεμάχου οι ναύτες

δίπλωναν στην ακρογιαλιά κι έβγαλαν το κατάρτι

και το καράβι λάμνοντας στ' αραξοβόλι φέρνουν.

500 Κι όξω τα βάρια ρίχνουνε και δένουν την πρυμάτσα

κι όξω κι εκείνοι βγήκανε στις θάλασσας την άκρη.

Κι εκεί να φάνε ετοιμάσαν, γλυκό κρασί κερνούσαν.

Κι έπειτα πια σα χόρτασαν καλά με φαγοπότι

ο συνετός Τηλέμαχος πήρε το λόγο κι είπε·

«Τώρα στη χώρα φέρτε εσείς το μελανό καράβι

κι εγώ θα τρέξω τους βοσκούς να ιδώ και τα χωράφια.

Θα 'ρθω το βράδυ, μια ματιά σα ρίξω στις δουλειές μου,

και για το ποδοκόπι σας σα φέξει θα σας κάμω

καλό τραπέζι με ψητά και με γλυκό μοσκάτο».

510 Τότε είπε ο Θεοκλύμενος, θεόμορφος στην όψη·

«Παιδί μου, πού θα πάω εγώ; Σε τίνος θα κονέψω

το σπίτι, απ' όσους κυβερνούν το βραχωμένο Θιάκι;

Ίσια να πάω στη μάνα σου και στο δικό σου σπίτι;»

Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·

«Άλλη φορά θα σ' έπαιρνα στο πατρικό μου σπίτι.

Κι ούτε μας λείπει τίποτες απ' όσα θέλει ο ξένος.

Μα σε κακό σου αυτό θα βγει, γιατί κι εγώ θα λείπω

κι η μάνα μου δε θα σε ιδεί. Γιατί συχνά δε βγαίνει

μες στο παλάτι, οι άτροποι Μνηστήρες να τη βλέπουν·

520 μόνο στ' ανώ της κάθεται μακριά απ' αυτούς και φαίνει.

Μα θα σε στείλω αλλού να πας στο σπίτι του να μείνεις,

στο φημισμένο Ευρύμαχο, γιο του γερο-Πολύβου,

που σα θεό τους οι Θιακοί τον έχουν σαν τον βλέπουν.

Γιατί είναι ο πιο καλύτερος, κι αυτός προπάντων θέλει

τη μάνα μου και την αρχή να πάρει του Δυσσέα.

Μα αυτά τα ξέρουν οι Θεοί που κατοικούν στα ουράνια,

αν πριν του γάμου θάνατος πικρός δεν τους αρπάξει».

Είπε και πέταξε άξαφνα προς τα δεξιά ένα όρνιο,

γεράκι, του Απόλλωνα γοργός μαντατοφόρος.

- 530 Βαστούσε με τα νύχια του ένα άγριο περιστέρι
και του μαδούσε τα φτερά και τα σκορπούσε κάτω,
του Τηλεμάχου ανάμεσα και του τρεχαντηριού του.
Τον πήρε ο Θεοκλύμενος, αλάργα απ' τους συντρόφους,
και του 'σφιξε το χέρι του κι έτσι δυο λόγια του 'πε·
«Απ' το Θεό, Τηλέμαχε, τ' όρνιο δεξιά πετούσε.
Κι ως το είδα, το κατάλαβα πως ήτανε σημάδι.
άλλη βασιλικότερη δεν είναι απ' τη γενιά σου
σ' όλο το Θιάκι. Αιώνια σεις οι βασιλιάδες θα 'στε».
- Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
- 540 «Άμποτε, ξένε, ο λόγος σου αυτός και ν' αληδέψει.
Τότε θα ιδείς τη γνώμη μου και πλήθος θα σου δώσω
δώρα που να τα βλέπουνε και να σε μακαρίζουν».
- Κι ευτύς τον Πείραιο φώναξε, πιστό του φίλο, κι είπε·
«Γιε του Κλυτία, πιο πολύ απ' όλους τους συντρόφους
στην Πύλο όσοι μ' ακλούθησαν, τη γνώμη εσύ μου κάνεις.
Πάρε τον ξένο σπίτι σου για τη δική μου χάρη
κι όσο που να 'ρθω τίμα τον και φιλοξένησέ τον».
- Κι ο ξακουστός κονταριστής ο Πείραιοις έτσι του 'πε·
«Όσον καιρό, Τηλέμαχε, θέλεις εδώ να μείνεις,
- 550 εγώ θα τον φιλοξενώ και θα 'χει ό,τι θελήσει».
- Είπε κι ευτύς ανέθηκε στο τρεχαντήρι κι είπε
και στους συντρόφους ν' ανεθούν και τα σκοινιά να λύσουν.
Κι εκείνοι αμέσως μπήκανε και κάθισαν στους μπάγκους.
Τότε έβαλε ο Τηλέμαχος τα δυο όμορφα σαντάλια
και πήρε το χαλκόμυτο πολεμικό κοντάρι
απ' το καράβι. Λύσανε κι οι ναύτες τις πρυμάτσες
και στο γιαλό σαν το 'συραν τραβούσαν για τη χώρα,
ως πρόσταξε ο Τηλέμαχος, γιος του δεικού Δυσσέα.
Κι εκείνος, δρόμο κόβοντας, πεζός στη μάντρα πήγε
- 560 όπου χιλιάδες στάλιζαν αμέτρητες οι χοίροι,
που βόσκαε ο πιστός βοσκός με την καλή τη γνώμη.

π ρ α ψ ω δ ί α

Τηλεμάχου ἀναγνωρισμός Ὀδυσσέως.
(Αναγνώριση του Οδυσσέα
από τον Τηλέμαχο)

Ο Τηλέμαχος αναγνωρίζει τον Οδυσσέα.
Henri-Lucien Doucet, 1880.
Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Με το Δυσσέα κι ο καλός βοσκός μες στο καλύβι
άναψαν την αυγή φωτιά κι ετοίμασαν να φάνε,
κι όξω τους άλλους έστειλαν βοσκούς με το κοπάδι.
Και τ' αλυχτάδικα σκυλιά κουνούσαν την ουρά τους,
ως πρόβαλε ο Τηλέμαχος, χωρίς να τον γαβγίζουν.
Είδε ο Δυσσέας τα σκυλιά που την ουρά τους σειούσαν,
κι άκουγε γύρω του ποδιών πατήματα που αχούσαν
κι ευτύς στον Εύμαιο μίλησε με πεταχτά του λόγια·
«Εύμαιε, εδώ θα σου 'ρχεται κανένας σύντροφός σου
10 ή κάποιος γνώριμος, γιατί δεν αλυχτούν οι σκύλοι
και μόνο την ουρά κουνούν. Να, τα πατήματα, άκου».
Το λόγο δεν απόσωσε και πρόβαλε στην πόρτα
τ' αγαπημένο του παιδί, κι απάνω σαστισμένος
πετάχτηκε ο χοιροβοσκός και του 'πεσε απ' τα χέρια
η τσότρα πόβαζε κρασί μοσκάτο και κερνούσε.
Και στον αφέντη του κοντά πετώντας, του φιλούσε
τα χέρια, το κεφάλι του και τα γλυκά του μάτια,
χύνοντας δάκρυα φλογερά. Κι όπως σφιχταγκαλιάζει

κάθε πατέρας με χαρά το γιο του, που γυρίζει
20 πέρα από τόπους μακρινούς το δέκατο το χρόνο,
στερνό του γιο, μονάκριβο, που 'πιε γι' αυτόν φαρμάκια,
έτσι το θεοπρόσωπο Τηλέμαχο φιλούσε
κι ο θεϊκός χοιροβοσκός σφιχταγκαλιάζοντάς τον,
το χάρο σα να ξέφυγε, κι έτσι με δάκρυα του 'πε·
«Γλυκό μου φως, Τηλέμαχε, αχ, ήρθες πια. Ποτέ μου
δεν το 'λεγα πως θα σε ιδώ, αφότου για την Πύλο
με το καράβι μίσεψες. Μα κόπιασε έλα μέσα,
αγαπημένο μου παιδί, να σε χαρεί η καρδιά μου,
που στην πατρίδα γύρισες κι είσαι κοντά μου τώρα.
30 Γιατί συχνά δεν έρχεσαι στο κτήμα, στους βοσκούς σου,
μόν' μες στη χώρα κάθεσαι. Έτσι η καρδιά σου δέλει,
τη διαστρεμμένη συντροφιά να βλέπεις των Μνηστήρων».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Μετά χαράς σου, παππούλή. Εδώ κι εγώ για σένα
ήρθα να ιδώ τι γίνεσαι και να μου πεις αν μένει
στο σπίτι ακόμα η μάνα μου ή την παντρεύτηκε άλλος,
και κάπου του πατέρα μου Δυσσέα το κρεβάτι
άστροωτο μένει και πυκνές αράχνες το σκεπάζουν».
Κι απάντησε ο χοιροβοσκός, των κοπελιών ο αφέντης·
40 «Ναι, εκείνη με πιστή καρδιά στ' αρχοντικό σου μένει,
κι οι νύχτες της περνούν πικρές κι οι μέρες της θλιμμένες».
Έτσι είπε και το χάλκινο τού πήρε το κοντάρι.
Μπήκε κι αυτός, το πέτρινο κατώφλι δρασκελώντας,
κι έτσι του παραχώρησε τον τόπο του ο Δυσσέας,
μα ο γιος του τον σταμάτησε και του 'πε κρίζοντάς τον·
«Κάτσε εσύ, ξένε. Εμείς κι αλλού να κάτσουμε θα βρούμε
στη σάνη. Πρόδυμος κι αυτός που το σκαμνί θα φέρει».
Έτσι σαν του 'πε, γύρισε και κάθισε ο Δυσσέας.
Και στον Τηλέμαχο ο βοσκός χαμόκλαδα του στρώνει
50 κι έριξε απάνω τους προβιές, και πήγε εκεί να κάτσει.
Τότε σοφρά τους έστρωσε με κρέατα ψημένα,
απ' όλα που περίσσεψαν κι είχε απ' την πρώτη μέρα

και κουβαλούσε τα ψωμιά μες στα πανέρια πλήθος
κι ένα κρασί γλυκόπιστο με τσότρα τους κερνούσε,
κι έπειτα κάθισε κι αυτός αντίκρυ στο Δυσσέα.
Κι όλοι στα έτοιμα άπλωναν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
Και τέλος αφού χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
πρωτάρχισε ο Τηλέμαχος κι έτσι είπε του Ευμαίου·
«Παππούλη, πόδε κόπιασε κοντά σου αυτός ο ξένος;
60 Στο Θιάκι πώς τον έφεραν οι ναύτες; Ποιοι κι αυτοί ήταν;
Γιατί πεζός εδώ, θαρρώ, δε θα μπορούσε να 'ρθει».
Τότε, Εύμαιε, χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Την πάσα αλήθεια θα σου πω μετά χαράς, παιδί μου.
Απ' το μεγάλο το νησί κατάγεται, την Κρήτη,
και λέει πως πέρασε πολλές ανδρώπων πολιτείες,
γιατί ήταν έτσι το γραφτό της μοίρας του να πάδει.
Από καράβι Θεσπρωτών κρυφά φευγάτος ήρθε
στη στάνη μου, και τώρα αυτόν θα σου τον παραδώσω.
Κάμε όπως θέλεις. Εύχεται στα χέρια σου να πέσει».
70 Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Εύμαιε, αυτός ο λόγος σου μου πίκρανε τα σπλάχνα.
Τον ξένο πώς στο σπίτι μου να τον φιλοξενήσω;
Παιδί είμαι εγώ και δε βαστούν τα δυο μου χέρια ακόμα,
αν τον πειράξει άλλος κανείς, βοήθεια να του δώσω.
Κι η μάνα μου στα στήθια της δυο γνώμες αναδεύει,
εδώ μαζί μου αν θα σταθεί να κυβερνά το σπίτι,
τον άντρα της σεβούμενη και την ντροπή του κόσμου,
ή ν' ακλουθήσει όποιον βρεθεί των Αχαιών ο πρώτος
απ' τους Μνηστήρες, κι ακριβά θα της χαρίσει δώρα.
80 Όμως τον ξένο, μια φορά που βρέθηκε κοντά σου,
μ' όμορφο θα τον ντύσω εγώ χιτώνα και χλαμύδα
και θα του δώσω δίστομο σπαδί και δυο σαντάλια
και θα τον στείλω όπου ποδεί και το ζητά η καρδιά του,
κι αν θέλεις, στο καλύβι σου να τον φιλοξενήσεις.
Και θα του στείλω ρούχα εδώ και τη θροφή που θέλει,
να μην τον έχεις βάρος σου και συ και τα κοπέλια.

Μα εκεί δε θα τον άφηνα με τους Μνηστήρες να ᾽ρθει,
γιατί είναι αυτοί κακότεροποι, πολύ χωριάτες όλοι,
μήπως τον βρίσουν και βαριά θα λυπηθεί η καρδιά μου.

90 Κόπος ο ένας τους πολλούς, κι ας είναι παλικάρι,
να καταφέρει, αφού πολύ ανώτεροι είναι κείνοι».

Τότε έτσι μίλησε ο δεικός πολύπαδος Δυσσέας·
«Ω, φίλοι, αφού μαδές κι εγώ ταιριάζει να μιλήσω,
μου κάψατε έτσι την καρδιά, ν' ακούγω αυτά που λέτε
πώς κάνουν οι ξετσίπωτοι Μνηστήρες στο παλάτι,
χωρίς ν' ακούν τη γνώμη σου, τέτοιος λεβέντης που είσαι.
Πες μου, το θέλεις και βαστάς ή μήπως μες στη χώρα
σ' οχτρεύεται όλος ο λαός, φωνή θεού ακλουθώντας;
Ἐ μήπως με τ' αδέρφια σου μαλώνεις, που στη μάχη

100 σ' αυτούς καθέννας πέτεται, μ' όση διχόνοια αν έχει.

Αχ, έτσι να ᾽μουν τόσο νιος, όσο το λέει η καρδιά μου,
ή να ᾽μουν γιος του μαχητή Δυσσέα, είτε ο ίδιος
να ᾽ρχότανε απ' την ξενιτιά –γιατί έχει ακόμα ελπίδα–
κι ας μου το κόψει χέρι οχτρού αμέσως το κεφάλι,
αν δε γινόμουν συφορά πικρή σ' εκείνους όλους,
αν έβαζα το πόδι μου στο σπίτι του Δυσσέα.

Κι αν πάλε εμένα μόνο μου με δάμαζε το πλήθος,
θα προτιμούσα σπίτι μου να πέσω σκοτωμένος,
παρά τις βάρβαρες δουλειές αυτές να βλέπω πάντα,

110 τους ξένους να μη σέβονται κι εδώ κι εκεί να σέρνουν
τις παρακόρες άπρεπα στις όμορφες τις σάλες,
να κατεβάζουν το κρασί και να περιδρομιάζουν
αχόρταγα κι ατέλειωτα, για μια δουλειά χαμένη».

Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε κι έτσι είπε·
«Μετά χαράς σου, ξένε, αυτά θα σου τα πω όπως είναι.
Μήτε ο λαός μ' οχτρεύεται και το κακό μου θέλει,
μήτε και με τ' αδέρφια μου μαλώνω, που στη μάχη
σ' αυτούς καθέννας πέτεται, μ' όση διχόνοια αν έχει.
Μα να, μονόκλωνη όρισε τη γενεά μου ο Δίας.

120 Μόνο του γιο ο Αρκείσιος έκαμε το Λαέρτη,

μονάχο πάλε γέννησε κι εκείνος το Δυσσέα·
κι εξάλλου εμένα μ' άφησε μοναχογιό ο Δυσσέας
στο σπίτι, ουδέ με χάρηκε. Τώρα γι' αυτό, χιλιάδες
μπήκαν οχτροί στο σπίτι μου που το κακό μου δέλουν.
Γιατί όσοι ορίζουν στα νησιά κι απ' όλους είναι οι πρώτοι,
στη δασωμένη Ζάκυνθο, στη Σάμη, στο Δουλίχι,
κι όσοι είναι αρχοντογέννητοι στο βραχωμένο Θιάκι,
τόσοι ζητούν τη μάνα μου και καταλούν το βιός μου.
Κι εκείνη αυτό τον άχαρο το γάμο μήτε αρνιέται,
130 μήτε μπορεί να παντρευτεί. Κι έτσι όλοι αυτοί μου σβήνουν
το σπίτι μου και σύντομα κι εμένα θα χαλάσουν.
Όμως στο χέρι των θεών είναι όλα, αν θα τελέψουν.
Μόν' τρέχα τώρα γλήγορα να πεις στην Πηνελόπη,
πως απ' την Πύλο γύρισα και πως γερός της ήρδα.
Εγώ θα καρτερέψω εδώ, κι εμπρός τα πίσω να 'ρθεις,
μόνο σ' αυτή, την είδηση να πεις χωρίς ν' ακούσει
άλλος κανείς, γιατί πολλοί το θάνατό μου δέλουν».
Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Τα ξέρω, τα στοχάζομαι, καθώς τα λες τα κρίνω.
140 Μόν' έλα πες μου τώρα αυτό, να ξέρω τι θα κάμω,
μια και καλή στον άμοιρο Λαέρτη αν πρέπει να 'ρθω
μαντατοφόρος, που καημούς κι αν είχε για το γιο του,
κοίταζε ως τόσο τις δουλειές και με τους δούλους πάντα
έτρωγε σπίτι κι έπινε σαν ήθελε η καρδιά του.
Μα τώρα αφότου μίσεψες στην Πύλο με καράβι,
ψωμί μπουκιά δεν έφαγε, κρασί δεν ήπια στάλα,
και πάντα κλαίει και δέρνεται και το κορμί του λιώνει».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Σκληρό, μα ας τον αφήσουμε, τα σπλάχνα μας κι αν καίνε.
150 Είδε όλα να 'ταν στων θνητών το χέρι. Πρώτα πρώτα
τον ακριβό πατέρα μου θα φέρναμε απ' τα ξένα.
Μα εσύ σαν πας την είδηση, τρεχάτος έλα πίσω
κι απ' τα χωράφια μην περνάς το γέρο ν' ανταμώνεις.
Κι εξόν απ' την μητέρα μου, στη οικονόμα πες τα

κρυφά, και θα φροντίσει αυτή πώς να τα μάθει ο γέρος».

Έτσι είπε, κι ο χοιροβοσκός τα δυο σαντάλια πήρε
και τα 'δесе στα πόδια του και τράβηξε στη χώρα.

Δεν ξέφυγε της Αθηνάς πως κίνησε απ' την μάντρα
ο Εύμαιος κι ήρθε κοντά, παρόμοια με γυναίκα

160 πανώρια, μεγαλόσωμη και στις δουλειές τεχνίτρα.

Στην πόρτα αντίκρυ στάθηκε και στο Δυσσέα εφάνη
κι ούτε ένιωσε ο Τηλέμαχος, μήτε την είδε εμπρός του.

Γιατί οι θεοί δε φαίνονται καθάρια στον καθένα.

Μόνο ο Δυσσέας την έβλεπε κι οι σκύλοι ουδέ γαβγίζαν
μόν' στην γωνιά ζαρώσανε της στάνης φοβισμένοι.

Του 'γνεψε με τα μάτια της, κι ο θεϊκός Δυσσέας
κατάλαβε κι εβγήκε ευτύς απ' το καλύβι του όξω,
στο μαντροτοίχι της αυλής, και στάθηκε μπροστά της.

Κι έτσι με λόγια πεταχτά του μίλησε η Παλλάδα·

170 «Γιε του Λαέρτη, θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,

στο γιο σου τώρα να τα πεις και μην του τα σκεπάξεις,
κι αφού ετοιμάστε θάνατο στους άτροπους Μνηστήρες,
να πάτε στην περίφημη τη χώρα. Δε δ' αργήσω
κι εγώ κοντά σας να βρεθώ, γιατί διψώ από μάχη».

Είπε και με χρυσό ραβδί τον άγγιξε η Παλλάδα.

Και πρώτα αφού με νιόπλυτη χλαμύδα και χιτώνα
τον έντυσε, του στόλισε το σώμα με τη νιότη.

Μελαχρινός πάλι έγινε, του γέμισε η θωριά του,
και μαύρισαν τα γένια του στο πρόσωπό του γύρω.

180 Αυτά σαν έκαμε η θεά χάθηκε, κι ο Δυσσέας
μες στο καλύβι γύρισε. Κι όπως τον είδε ο γιος του,
σάστισε και το πρόσωπο γύρισε αλλού από φόβο,

θεός μην είναι. Μίλησε στο τέλος με δυο λόγια·
«Ξένε, από πριν αλλιώτικος μου φάνηκες μπροστά μου.

Άλλα φορέματα φορείς κι άλλη έγινε η θωριά σου.

Θα 'σαι θεός που κάδεσαι μες στα πλατιά τα ουράνια.
Κάμε έλεος, θα σου δώσουμε σφαχτά που να σ' αρέσουν

και δώρα χρυσοσκάλιστα. Σπλαχνίσου μας, θεέ μου».

190 Τότε τ' απάντησε ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας·
«Θεός δεν είμαι· με θεό γιατί με προσομοιάζεις;
μόν' είμαι εγώ ο πατέρας σου, που πάντα κλαις για μένα,
και προσβολές υπόφερες κι ήπιες πολλά φαρμάκια».
Είπε και γλυκοφίλησε το γιο του, κι απ' τα μάτια
τα δάκρυα του 'πεφταν στη γης, που πριν τα συγκρατούσε.
Πάλε ο Τηλέμαχος –γιατί δεν πείθουνταν ακόμα
πως ήτανε ο πατέρας του– τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Δεν είσαι συ ο πατέρας μου, παρά το δίχως άλλο
κάποιος θεός με ξεγελά, για να λυπούμαι ακόμα.
Γιατί δε δύναται άνθρωπος θνητός αυτά να πλάσει
200 στο νου του, εκτός αδάνατος θεός στη γης αν έρθει,
εύκολα αν θέλει δύνεται να κάμει νιους ή γέρους.
Γέρος προτού φαινόσουνα και φτωχικά φορούσες,
μα τώρα μοιάζεις με θεούς που κατοικούν στα ουράνια».
Τότε έτσι κι ο πολύσοφος τ' απάντησε Δυσσέας·
«Μπροστά σου τον πατέρα σου, Τηλέμαχε, ενώ βλέπεις,
δε σου ταιριάζει ν' απορείς και να παραδαμάζεις.
Γιατί δε θα 'ρθει εδώ κανείς άλλος ποτέ Δυσσέας,
μόν' είμαι ο ίδιος, που καιρούς παράδερνα στα ξένα
και στην πατρίδα γύρισα τον εικοστό πια χρόνο.
210 Της νικηφόρας Αθηνάς είναι κι αυτό το δάμα,
που μ' έκαμε όπως ήθελε, γιατί τα δύνεται όλα,
πότε να φαίνουμαι άνθρωπος φτωχός που ζητιανεύω,
και πότε νιος που στο κορμί φερώ πανώρια ρούχα.
Εύκολα δύνονται οι θεοί που κατοικούν στα ουράνια
να τον δοξάσουν το θνητό και να τον ταπεινώσουν».
Είπε και κάθισε. Κι ευτύς τον ξακουστό γονιό του
αγκάλιασε ο Τηλέμαχος και ξέσπασε στο κλάμα.
Τους πήρε τότε και τους δυο ο πόθος να θρηνήσουν,
κι έκλαιγαν με πικρούς λυγμούς, όσο δεν κλαιν τα όρνια,
220 θαλασσοπούλια ή σταυραετοί κυρτόνυχοι, που αρπάξαν
απ' τη φωλιά τ' αφτέρωτα πουλιά τους οι χωριάτες.
Έτσι ποτάμι χύσανε κι αυτοί τα μαύρα δάκρυα.

Κι ο ήλιος θα βασίλευε κι ακόμα θα θρηνούσαν,
μα μίλησε ο Τηλέμαχος και στον πατέρα του είπε·
«Με τι καράβι σ' έφεραν, πατέρα αγαπημένε,
στο Θιάκι οι ναύτες; Ποιοι κι αυτοί παινεύονταν πώς είναι;
Γιατί θαρρώ πεζός εδώ δε θα μπορούσες να 'ρθεις».
Τότε έτσι απάντησε ο δεϊκός πολύπαδος Δυσσέας·
«Την πάσα αλήθεια θα σου πω μετά χαράς, παιδί μου.
230 Στο Θιάκι οι κοσμοζάκουστοι με φέρανε οι Φαιάκοι,
που κάθε ξένο προβοδούν, στα χέρια τους αν πέσει.
Και με καράβι γλήγορο, βαδιά αποκοιμισμένον,
με φέρανε απ' τα πέλαγα και μ' άφησαν στο Θιάκι
και δώρα μου 'δωκαν λαμπρά, χαλκό, χρυσάφι, ρούχα,
που σε σπηλιά, από φώτιση θεού, κρυμμένα τα 'χω.
Και τώρα εδώ με τη βουλή πάλι ήρθα της Παλλάδας,
για να σκεφτούμε οι δυο μαζί το φόνο των οχτρών μας.
Μόν' έλα τώρα, αρίθμησε σε μένα τους Μνηστήρες,
να μάθω πόσοι να 'ναι αυτοί και ποιος καδένας είναι.
240 Κι ύστερα στην ατρόμητη καρδιά μου θα μετρήσω,
μονάχοι αν θα μπορέσουμε, οι δυο μας δίχως άλλους,
να πολεμήσουμε μ' αυτούς ή θέλουμε βοήθεια».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε κι έτσι είπε·
«Πάντα άκουγα, πατέρα μου, το ξακουστό όνομά σου,
πως είσαι πρώτος στο σπαδί και στη σοφή τη γνώμη.
Μα λόγο μου ξεστόμισες μεγάλο, που τρομάζω.
Δυο μόνοι μ' άλλους πιο πολλούς πώς θα τα βγάλουν πέρα;
Δεν είναι μια, δεν είναι δυο δεκάδες οι Μνηστήρες
μόν' είναι ακόμα πιο πολλοί, κι άκου να τους μετρήσω.
250 Απ' το Δουλίχι διαλεχτοί πενήντα δυο λεβέντες,
μ' έξι μαζί τους παραγιούς. Κι όσοι ήρθαν απ' τη Σάμη,
είναι όλοι είκοσι τέσσερεις. Κι είκοσι βάλε ακόμα,
όσοι ήρθαν απ' τη Ζάκυνθο, και δώδεκα απ' το Θιάκι,
ατρόμητοι όλοι στην καρδιά. Κι ο Μέδοντας ο κράχτης,
κι ο δεϊκός τραγουδιστής, πόχουν κι αυτοί μαζί τους,
δυο παραγιούς, στο μοίρασμα των φαγητών τεχνίτες.

Σ' όλους εκείνους μαζωχτούς αν βγούμε εμείς μπροστά τους,
ό,τι σου κάμανε, πικρά κι αδρά θα το πληρώσεις.
Μα σκέψου, αν κάποιον δύνεται βοηδό να βάλει ο νους σου,
260 να μας βοηθήσει πρόθυμα και μ' όλη την καρδιά του».
Τότε τ' απάντησε ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας·
«Θα σου το πω μετά χαράς και πρόσεξε ν' ακούσεις,
και σκέψου αν μόνη η Αθηνά με το μεγάλο Δία
θα μας βοηθήσουν, ή βοηδό άλλον να βάλει ο νους μου».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Καλοί είναι εκείνοι οι δυο βοηδοί, που ονόμασες, πατέρα,
που κάδονται στα σύγνεφα ψηλά, και τους ανθρώπους
όλου του κόσμου κυβερνούν και τους θεούς τους άλλους».
Πάλε έτσι απάντησε ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας·
270 «Ναι δε θ' αργήσουν να βρεθούν στη μάχη, και θα δούμε
όταν πιαστούμε εμείς οι δυο με τους λοιπούς Μνηστήρες
ποιος θα νικήσει. Τώρα συ, το γλυκοχαραμέρι
στο σπίτι πήγαινε, να βρεις τους άτροπους Μνηστήρες.
Ύστερα εμένα κι ο βοσκός στη χώρα θα οδηγήσει,
παρόμοιο μ' ένα δύστυχο και ψωμοζήτη γέρο.
Κι αν με προσβάλουν σπίτι μου, μες στην καρδιά σου βάστα
κλεισμένη την υπομονή κι εγώ ας κακοπαδαίνω.
Κι αν απ' την πόρτα με κλωτσιές στο δρόμο με πετάξουν,
ή με σαΐτες με χτυπούν, υπόφερε να βλέπεις.
280 Μόνο με λόγια σου γλυκά να τους μιλάς, να πάψουν
τις τρέλες. Όμως δε θ' ακούν, γιατί τους ζώνει ο χάρος.
Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω και συ στο νου να το 'χεις.
Την ώρα που η πολύβουλη Παλλάδα με φωτίσει,
θα γνέψω με τα μάτια μου κι άμα το καταλάβεις,
όσα κι αν βρίσκονται άρματα στο σπίτι να συνάξεις
και να τα βάλεις στο ψηλό κελάρι, μες στο βάθος
και τους Μνηστήρες με γλυκά ν' αποκοιμίζεις λόγια,
σα σε ρωτούν για τ' άρματα και δέλουν να τα βλέπουν.
“Απ' τον καπνό τα σήκωσα, γιατί δεν ήταν όμοια
290 ως τ' άφησε ο πατέρας μου σαν πήγε για την Τροία,

μόν' έχασαν τη λάμψη τους απ' του καπνού την άχνα.
Κι ένα άλλο ο Δίας μου 'βαλε στο νου μου πιο μεγάλο,
μη χτυπηθείτε, αν έξαφνα πιαστείτε από μεθύσι,
και το τραπέζι μολευτεί κι ο γάμος απ' το αίμα,
γιατί καθένα τον τραβά μονάχο το μαχαίρι.”

Ν' αφήσεις μόνο δυο σπαδιά για μας και δυο κοντάρια
κι ασπίδες δυο ν' αρπάξουμε στα χέρια όταν χυθούμε
απάνω τους. Και στα στερνά τους άτσαλους Μνηστήρες
θα τους τυφλώσει η Αθηνά κι ο βαθυγνώστης Δίας.

300 Κι ένα άλλο ακόμα θα σου πω, και πρόσεξε ν' ακούσεις.
Αν είσαι αλήθεια γιος μου εσύ κι απ' το δικό μου το αίμα,
να μην το μάθει άλλος κανείς, πως γύρισα στο Θιάκι,
απ' τους ανθρώπους του σπιτιού, μήτε ο γερο-Λαέρτης
μήτε ο θεϊκός χοιροβοσκός, μήτε κι η Πηνελόπη.
Και μόνοι οι δυο να μάθουμε των γυναικών τη γνώμη,
κι απ' του σπιτιού τους παραγιούς να ιδούμε ποιος ακόμα
μας σέβεται και μας τιμά και ποιος δε μας φοβάται
και μήτε εσένα δεν ψηφά, αν και μεγάλος είσαι».

Τότε έτσι ο ακριβός του γιος τ' απάντησε και του 'πε·
310 «Κι άλλη φορά, πατέρα μου, θα ιδείς αν έχω κρίση
γιατί κι εγώ ασυλλόγιστο δεν έχω το κεφάλι.
Όμως αυτό και για τους δυο δε βρίσκω εγώ πως είναι
ωφέλιμο. Για σκέψου το. Γιατί έτσι δίχως λόγο,
θα κάδεσαι άπραγος καιρό να προσπαθείς να μάθεις,
κι ήσυχα αυτοί θα καταλούν δίχως σπλαχνιά το βίός σου.
Μα τις γυναίκες σύμφωνος κι εγώ να δοκιμάσεις,
ποιες το ψωμί σου δεν τιμούν και ποιες δεν έχουν κρίμα.

Όμως τους άντρες περιττό, απ' το 'να σπίτι στ' άλλο,
να δοκιμάζουμε. Όλα αυτά μπορούν στερνά να γίνουν,
320 σημάδι αν έχεις φανερό του ασπιδοφόρου Δία».
Την ώρα πόλεγαν αυτά, μιλώντας μεταξύ τους,
έμπαινε το καλόχτιστο καράβι μες στο Θιάκι,
πόφερε τον Τηλέμαχο και τους συντρόφους του όλους
μέσα απ' την Πύλο. Στο βαθύ σαν μπήκανε λιμάνι

σύρανε πρώτα στη στεριά το μελανό καράβι
και τ' άρμενά του βγάλανε οι ψυχωμένοι ναύτες
και στου Κλυτία πήγανε τα πανωραία δώρα.
Τότε ένα κράχτη στείλανε στο σπίτι του Δυσσέα,
την είδηση στη συνετή να πει την Πηνελόπη,
330 πως στάθηκε ο Τηλέμαχος στο ξοχικό του κτήμα
κι έστειλε το καράβι πριν να φτάσει στο λιμάνι,
της λατρευτής βασίλισσας μη φοβηθεί η καρδιά της,
και χύσει δάκρυα τρυφερά. Την ίδια ώρα πήγαν
ο κράχτης κι ο χοιροβοσκός την είδηση την ίδια
να φέρουν στη βασίλισσα. Σαν μπήκαν στο παλάτι
ο κράχτης έτσι φώναξε μπροστά στις παρακόρες·
«Έφτασε ο ακριβός σου γιος, βασίλισσα, απ' την Πύλο».
Κοντά της πήγε κι ο βοσκός κι είπε στην Πηνελόπη
όσα τον έστειλε να πει τ' αγαπητό παιδί της.
340 Κι όταν πιστά την προσταγή την τέλεψε, όπως ήταν
άφησε μέγαρα κι αυλές και στο μαντρί του πήγε.
Μα των Μνηστήρων χάλασε μέσα η καρδιά απ' τη λύπη
κι απ' το παλάτι θγαίνοντας, το μακροτόιχι πήραν
που 'χε η αυλή, και κάθισαν εκεί μπροστά στις πόρτες.
Τότε άρχισε ο Ευρύμαχος γιος του Πολύβου κι είπε·
«Θρασά ο Τηλέμαχος δουλειά κατόρθωσε μεγάλη,
τέτοιο ταξίδι, κι είπαμε πως δεν τα θγάξει πέρα.
Μα ελάτε τώρα ας ρίξουμε το πιο καλό καράβι
στη θάλασσα κι ας βάλουμε τεχνίτες λαμνοκόπους,
350 να πουν στους άλλους γλήγορα ξοπίσω να γυρίσουν».
Το λόγο δεν απόσωσε, κι είδε μες στο λιμάνι,
ως έστρεψε ο Αμφίνομος, το μελανό καράβι,
που τα πανιά του μάζωναν και τα κουπιά βαστούσαν.
Χάρηκε μέσα του η καρδιά κι έτσι είπε στους συντρόφους·
«Τι θέλουμε να στείλουμε μαντάτο; Να τους, ήρθαν.
Είτε ο θεός τους φώτισε είτε είδανε μονάχοι
τ' άλλο καράβι να περνά, μα κόπος να το φτάσουν».
Έτσι είπε και σηκώθηκαν και πήγαν στ' ακρογιάλι

και στη στεριά τραθήξανε το μελανό καράβι
360 και πήραν όλα τ' άρμενα οι ψυχωμένοι ναύτες.
Τότε όλοι για τη σύνοδο κινούσαν μαζωμένοι
κι ούτε άλλον άφησαν εκεί να κάτσει, νιος ή γέρος.
Κι έτσι ο Αντίνοσ άρχισε, ο γιος του Ευπειθή, κι είπε·
«Αχ, οι θεοί τον γλίτωσαν αλάθευτα απ' το χάρο,
Τη μέρα βάζαμε σκοπούς στ' αγερικά ακροτόπια,
που αδιάκοπα συνάλλαζαν. Κι όταν βουτούσε ο ήλιος
ποτέ τη νύχτα στη στεριά δεν κλείσαμε το μάτι,
μόν' πάντα μες στη θάλασσα με το γοργό καράβι
εδώ κι εκεί αρμενίζαμε, προσμένοντας να φέξει,
370 του Τηλεμάχου τη ζωή ζητώντας στο καρτέρι
να πάρουμε, όταν έφτανε. Όμως αυτόν ωστόσο
κάποιος θεός τον γλίτωσε να φτάσει στην πατρίδα.
Μα ελάτε να σκεφτούμε εδώ το θάνατό του τώρα,
κι ούτε να μας γλιτώσει πια. Γιατί δεν έχει ελπίδα,
ενόσω θα 'ναι ζωντανός, να βρει η δουλειά μας άκρη.
Γιατί είναι εκείνος φρόνιμος, στη γνώση κατεχάρης,
και την αγάπη του λαού δεν έχουμε όπως πρώτα.
Μα ελάτε, πριν σε σύνοδο τους Αχαιοús καλέσει·
Γιατί κι αυτό ο Τηλέμαχος θαρρώ δε δ' αμελήσει,
380 μόν' θα βαστάξει το θυμό και σ' όλους θα κηρύξει,
πως σκάβουμε το λάκκο του και γλίτωσε με κόπο.
Κι αυτοί αν ακούσουν τ' άνομο το έργο, θα μας βρίσουν
κι άλλο θα πάθουμε κακό, κι ίσως απ' την πατρίδα
μας διώξουν και της ξενιτιάς θα πάρουμε τη στράτα.
Εμπρός, να τον προφτάσουμε στο δρόμο ή στα χωράφια,
μακριά απ' την πόλη. Κι έπειτα μοιράζουμε το βιός του
και το παλάτι αφήνουμε στη μάνα του να το 'χει
μ' όποιον την πάρει. Κι αν αυτός δε σας αρέσει ο λόγος
και θέλετε ο Τηλέμαχος να ζει και τ' αγαδά του
390 τα πατρικά να χαιρείται, ας πάψουμε πια τότε
να συναζόμαστε όλοι εδώ, το σπίτι του να τρώμε.
Μόν' απ' το σπίτι του ο καθείς τα δώρα του αρραβώνα,

ας φέρει κι ας διαλέξει αυτή να παντρευτεί στο τέλος
όποιον της φέρει πιο πολλά κι όποιον της γράφει η μοίρα».

Έτσι είπε κι όλοι απόμειναν χωρίς μιλιά να βγάλουν.

Τότε άρχισε ο Αμφίνομος, λεβέντης γιος του Νίσου,
που 'ρδε απ' το χορταρόστρωτο, το καρπερό Δουλίχι,
όλων των άλλων αρχηγός, και τα γλυκά του λόγια
στην Πηνελόπη αρέσανε κι ήταν καλή η καρδιά του.

400 Αυτός με λόγια γνωστικά πήρε το λόγο κι είπε·

«Αδέλφια, τον Τηλέμαχο εγώ δεν τον σκοτώνω.

Στο γένος το βασιλικό, κακό να βάλεις χέρι.

Μα ας δούμε πρώτα των θεών τη γνώμη, κι αν το στέργουν
αυτό να γίνει οι ορισμοί τ' ασπιδοφόρου Δία,

κι εγώ του παίρνω τη ζωή κι όλους τους άλλους σπρώχνω.

Μα αν δεν το θέλουν οι θεοί, προτείνω να μη γίνει».

Είπε και σ' όλους άρεσε ο λόγος του Αμφινόμου,

κι ευτύς να πάνε κίνησαν στο σπίτι του Δυσσέα

και σε θρονιά καδίσανε, σαν ήρθαν, σκαλισμένα.

410 Τότε άλλο βρήκε η φρόνιμη να κάμει η Πηνελόπη

στους φαντασμένους να φανεί κι αστόχαστους Μνηστήρες,
γιατί έμαδε στον πύργο της τον κίνδυνο του γιου της.

Έτρεξε ο κράχτης Μέδοντας κι όσα άκουσε της τα 'πε.

Και κίνησε απ' τον πύργο της με παρακόρες άλλες.

Κι ως έφτασε η ασύγκριτη γυναίκα στους Μνηστήρες

κοντά στις καλοκάμωτης σκεπής το στύλο εστάθη,

σκεπάζοντας τα μάγουλα με τη λαμπρή της μπόλια,

και στον Αντίνοο μίλησε με θυμωμένα λόγια·

«Αντίνο, κακοστόχαστε και ψηλοφантаσμένε

420 στο Θιάκι πρώτο σ' έχουνε στους λόγους και στη γνώση

μες στους συνηλικιώτες σου, μα συ δεν είσαι τέτοιος.

Τρελέ, γιατί το θάνατο του Τηλεμάχου θέλεις,

και τους ικέτες δεν ψηφάς, που τους φυλάει ο Δίας;

Μεγάλο κρίμα το κακό να μελετάς στον άλλο.

Ή δεν το ξέρεις πως εδώ, με την ψυχή στα δόντια,

μας πρόσπεσε ο πατέρας σου, που το λαό εφοβήθη

του τόπου του, γιατί έβλαψε, μ' άλλους ληστές Ταφιώτες,
τους Θεσπρωτούς, που φίλοι μας και σύμμαχοί μας ήταν;
Να τον σκοτώσουν ήδελαν κι όλους τους δησαυρούς του
430 να τους χαρούν, μα αντίκοψε ο άντρας μου ο Δυσσέας.
Τώρα το σπίτι εκείνου τρως απλέρωτα και θέλεις
να πάρεις τη γυναίκα του, το γιο του να σκοτώσεις,
και μου ματώνεις την καρδιά. Μα πάψε πια κι ο ίδιος
κι όλους τους άλλους πρόσταξε συντρόφους σου να πάψουν».
Τότε ο Ευρύμαχος ο γιος της είπε του Πολύβου·
«Ω, Πηνελόπη φρόνιμη, του Ικάριου θυγατέρα,
δάρρος και τέτοια μες στο νου καθόλου μην τα βάζεις.
Δε βρίσκεται, ούτε θα βρεθεί σ' αυτό τον κόσμο ο άντρας
που απάνω στον Τηλέμαχο το χέρι του δ' αγγίζει,
440 όσο που να 'μαι ζωντανός κι έχω ανοιχτά τα μάτια.
Γιατί το λέγω φανερά, και να το ιδείς, θα γίνει.
Το μαύρο του αίμα στη στιγμή θα βάψει το σπαδί μου,
γιατί κι εμένα κάθιζε στα γόνατά του απάνω
πολλές φορές ο πορθητής Δυσσέας και στα χέρια
μου 'βαζε κρέας και κρασί στα χείλη μου βαστούσε.
Για τούτο τον Τηλέμαχο πιο παραπάνω απ' όλους
τους φίλους μου τον αγαπώ και χάρο ας μη φοβάται
απ' τους Μνηστήρες. Το γραφτό κανείς δεν το ξεφεύγει».
Έτσι είπε δάρρος δίνοντας μα του 'σκαβε το λάκκο.
450 Κι η Πηνελόπη ανέβηκε στο μαρμαροχτισμένο
ανώι κι εκεί τον άντρα της θρηνούσε το Δυσσέα,
ωστόσο στα ματόκλαδα τής άπλωσε η Παλλάδα
ύπνο γλυκό να κοιμηθεί. Κατά το βράδυ βράδυ
έφτασε κι ο χοιροβοσκός και βρήκε το Δυσσέα,
που με το γιο του ετοίμαζαν να φάνε, ένα θρεφτάρι
σαν έσφαξαν χρονιαρικό. Τότε η θεά Παλλάδα
πήγε σιμά και με ραβδί χτυπώντας το Δυσσέα
γέρο ξανά τον έκαμε και παλιωμένα ρούχα
τον έντυσε, μήπως τον δει και τον γνωρίσει αμέσως
460 ο δεικός χοιροβοσκός και πάει στην Πηνελόπη

να της το πει και μέσα του κρυφό δεν το κρατήσει.

Και πρώτος ο Τηλέμαχος το λόγο πήρε κι είπε·

«Έρδεις, καλότυχε Εύμαιε; Τι λένε μες στη χώρα;

Απ' το καρτέρι γύρισαν οι δολεροί Μνηστήρες,

ή στην πατρίδα να 'ρχουμαι παραφυλούν ακόμα;»

Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες·

«Έννοια δεν είχα, τον καιρό να χάνω μες στη χώρα

αυτά να κάτσω να ρωτώ. Πιο σύντομα ποδούσα

να κάμω την παραγγελιά και πίσω να γυρίσω.

470 Κράχτης απ' τους συντρόφους σου, γοργός μαντατοφόρος
με βρήκε και στη μάνα σου την είδηση είπε πρώτος.

Κι ένα άλλο ξέρω να σου πω που το είδα με τα μάτια.

Ψηλά απ' τη χώρα, στου Ερμή το λόφο, όπως ερχόμουν,

είδα καράβι γλήγορο να μπαίνει στο λιμάνι

κόσμο γεμάτο κι ήτανε μ' ασπίδες φορτωμένο

και με κοντάρια δίστομα. Κι έβαλα μες στο νου μου

αυτοί πως θα 'ναι, μα μπορεί να κάνω πάλε λάθος».

Έτσι είπε κι ο Τηλέμαχος στα μάτια το Δυσσέα

χαμογελώντας κοίταξε, κρυφά απ' το χοιροτρόφο.

480 Και τις δουλειές σαν τέλεψαν κι ετοιμάσαν τραπέζι
τρων, και δε λείπει τίποτε, που να ζητά η καρδιά τους.

Και τέλος άμα χόρτασαν καλά με φαγοπότι,

να κοιμηθούν θυμήθηκαν, ύπνο γλυκό να πάρουν.

ο ραψωδία

Τηλεμάχου και Όδυσσέως
ἐπάνοδος πρὸς Ἰθάκην.
(Ο Τηλέμαχος και ο Οδυσσεάς
επιστρέφουν στο παλάτι)

Ο Οδυσσεάς και ο Άργος.
Berthold-Mahn, 1943.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

10

Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
τότε έδεσε στα πόδια του τα δυο όμορφα σαντάλια
ο συννετός Τηλέμαχος, γιος του δεικού Δυσσέα,
και πήρε το κοντάρι του, που του 'ρχονταν στη χούφτα,
να πάει στη χώρα, κι είπε ευτύς δυο λόγια στο βοσκό του·
«Παππού, θα τρέξω να με ιδεί κι η μάνα μου στη χώρα,
που δε θα πάψει να θρηνεί και να μοιρολογιέται,
προτού με ιδούν τα μάτια της. Κι αυτά σε σένα ορίζω.
Να πάει στη χώρα οδήγα τον τον άμοιρο τον ξένο
να διακονέψει εκεί ψωμί. Καδένας θα του δώσει
σταρόψωμο κι ένα καυκί. Κι ούτε μπορώ μονάχος
όλο τον κόσμο να πονώ πόχω καημούς δικούς μου.
Κι ανίσως του κατοφανεί, κακό δικό του θα 'ναι.
Σ' εμένα αρέσει ξάστερα να λέω την πάσα αλήθεια».·
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
Να με κρατήσουν μήτε εγώ παιδί μου δεν το θέλω
Κάλλιο συμφέρει του φτωχού στη χώρα να ζητεύει
παρά στους κάμπους. Ως ποδεί καδένας θα μου δώσει.

20 Γιατί δεν είμαι πια παιδί να κάθουμαι στις μάντρες
κι εδώ να κάνω τις δουλειές που θα μου πει ο τσοπάνης.
Πήγαινε εσύ, κι ως όρισε, αυτός θα μ' οδηγήσει,
σαν αμολήσω στη φωτιά κι αφού ξεστάνει η μέρα.
Γιατί είναι τρύπια όσα φορώ και θα με κάψει η πάχνη,
κι άκουσα πριν που λέγατε πως είναι αλάργα η χώρα».
Έτσι είπε, κι ο Τηλέμαχος απ' το καλύβι βγήκε
και πήγαινε κοφτά κοφτά, στο νου του των Μνηστήρων
βάζοντας όλο το κακό. Σαν ήρθε στο παλάτι,
έστησε το κοντάρι του σε μια ψηλή κολόνα
και μπήκε ευτύς το πέτρινο κατώφλι δρασκελώντας.
30 Η θάγια τότε Ευρύκλεια τον είδε απ' όλες πρώτη,
την ώρα που έστρωνε προβιές στους σκαλισμένους θρόνους,
κι εμπρός του αμέσως έτρεξε στα δάκρυα βουτημένη.
Τριγύρω του συνάχτηκαν κι οι άλλες παρακόρες
και του φιλούσαν με χαρές τους ώμους, το κεφάλι.
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη απ' τον οντά της βγήκε,
παρόμοια με την Άρτεμη και τη χρυσή Αφροδίτη,
κι αγκάλιασε με κλάματα τ' αγαπητό παιδί της,
και φίλαε το κεφάλι του και τα γλυκά του μάτια
κι έτσι δυο λόγια του 'λεγε στα δάκρυα βουτημένη·
40 «Γλυκό μου φως, Τηλέμαχε, αχ, ήρδες πια κι η έρμη
δεν το 'λπιζα πως θα σε ιδώ, αφ' ότου με καράβι
κρυφά στην Πύλο μίσηψες χωρίς το δέλημά μου,
άκουσμα για τον ακριβό πατέρα σου να μάθεις.
Μόν' έλα τώρα πες μου αυτά, τα μάτια σου όπως τάειδαν».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος απάντησε έτσι κι είπε·
«Μη θες να κλάψω, μάνα μου, τα σπλάχνα μη μου σφάζεις,
που μόλις απ' το θάνατο τη γλίτωσα με κόπο.
Μόν' πήγαινε κι αφού λουστείς και καθαρά φορέσεις,
στ' ανώι απάνω βγαίνοντας με τις πιστές σου δούλες,
50 τάξε να κάμεις στους θεούς σωστές βοδιών δυσίες,
ίσως δελήσει τ' άδικα ν' ανταποδώσει ο Δίας.
Κι εγώ θα πάω στην αγορά τον ξένο να καλέσω,

που σαν ξεκίνησα να ῥθω, ακλούδησε μαζί μου.
Με τους πιστούς συντρόφους μου τον έστειλα στη χώρα,
και του Πειραίου σύστησα να τον φιλοξενήσει
στο σπίτι του, με σεβασμό κι αγάπη, όσο να φτάσω».
Έτσι είπε, και δεν πέταξαν τα λόγια του χαμένα.
Σα λούστηκε και φόρεσε καθάρια στο κορμί της,
έταξε σ' όλους τους θεούς σωστές βοδιών θυσίες,
60 ίσως δελήσει τ' άδικα ν' ανταποδώσει ο Δίας.
Βγήκε όξω κι ο Τηλέμαχος κρατώντας το κοντάρι
και δυο σκυλιά ξοπίσω του τον ακλουδούσαν άσπρα,
κι η Αθηνά με θεϊκιά τον περιχούσε χάρη
κι όλο το πλήθος θάμαζε σαν είδαν να προβάλει.
Συνάχτηκαν τριγύρω του κι οι άτροποι Μνηστήρες
και λόγια του ῥεγαν γλυκά, μα του ῥσκαβαν το λάκκο.
Εκείνος όμως άφησε γοργά τη συντροφιά τους
και πήγε εκεί που κάδονταν οι πατρικοί του φίλοι,
ο Μέντορας κι ο Άντιφος κι ο γερο-Αλιθέρης,
70 κι εκεί μαζί τους κάθισε κι εκείνοι τον ρωτούσαν.
Κι ο ξακουστός κονταριστής ο Πείραιος ήρθε τότε
στην αγορά, διαβαίνοντας τη χώρα με τον ξένο.
Κι ούτε άργησε ο Τηλέμαχος να πεταχτεί μπροστά του.
Μ' άρχισε πριν ο Πείραιος κι έτσι δυο λόγια του ῥπε
«Στείλε τις δούλες σπίτι μου, Τηλέμαχε, να πάρουν
τα δώρα που σου χάρισε ο ξακουστός Μενέλαος».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε
«Δεν ξέρω ακόμα αυτή η δουλειά πώς θα τελέψει, Πείραιε,
αν οι Μνηστήρες σπίτι μου με δόλο με σκοτώσουν
80 κι όλα κατόπι μοιραστούν τα πατρικά αγαθά μου.
Αντί γι' αυτούς, καλύτερα να τα χαρείς ο ίδιος.
Κι αν φέρω στο κεφάλι τους εγώ σφαγή και χάρο,
μες στη χαρά χαρούμενος στο σπίτι μου τα φέρνεις».
Είπε, και πήρε σπίτι του τον άμοιρο τον ξένο.
Και στο καλοκατοίκητο σαν ήρθαν το παλάτι,
ρίξανε απάνω στα θρονιά και στα σκαμνιά τις κάπες

και πήγαν στα καλόξυστα λουτρά για να λουστούνε.
Κι οι δούλες σαν τους έλουσαν, τους έτριβαν με λάδι
και με σγουρές τους έντυσαν χλαμύδες και χιτώνες
90 και βγήκαν τότε απ' το λουτρό και στα θροινιά καδίσαν.
Μια παρακόρη με χρυσό πεντάμορφο λαγήνι
νερό τους χύνει να νιφτούν σε μια αργυρή λεκάνη
κι εμπρός του μάκρου σκαλιστό τους έστρωσε τραπέζι.
Ψωμιά τους έφερε έπειτα κι η σεβαστή οικονόμα
κι άλλα προσφάγια πληθερά μετά χαράς ό,τι είχε.
Αγνάντια του κι η μάνα του σ' ένα σκαμνί καθόνταν,
στο στύλο απάνω ακουμπιστή, ψιλό να νέθει αδράχτι.
Κι αυτοί στα έτοιμα άπλωναν φαγιά στρωμένα εμπρός τους.
Και τέλος αφού χόρτασαν καλά με φαγοπότι,
100 η Πηνελόπη η φρόνιμη πήρε το λόγο κι είπε·
«Στ' ανώι εγώ, Τηλέμαχε, καιρός μου είναι ν' ανέβω,
να γείρω στο κρεβάτι μου το πολυστεναγμένο,
που νύχτα μέρα με πικρά το βρέχω δάκρυα, αφότου
πήγε στην Τροία με τους γιους τ' Ατρέα κι ο Δυσσέας.
Μήτε σου βάσταξε η καρδιά, πριν έρθουν οι Μνηστήρες
σ' αυτό το μέρος, να μου πεις, αν άκουσες, κι εμένα
κάποιο για του πατέρα σου το γυρισμό μαντάτο».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος απάντησε έτσι κι είπε·
«Μετά χαράς σου, μάνα μου, θα πω την πάσα αλήθεια.
110 Στην Πύλο και στο Νέστορα το βασιλιά της πήγα,
και με χαρά με δέχτηκε μες στο ψηλό παλάτι
και καρδιακά με φίλεψε, καθώς γονιός τον γιο του,
που με τα χρόνια τα πολλά γυρίσει πια απ' τα ξένα.
Έτσι κι αυτός με δέχτηκε με τους λεβέντες γιους του.
Όσο για τον ατρόμητο πατέρα μου Δυσσέα,
έλεγε πως δεν άκουσε κανένα που να ξέρει
ζει πέθανε. Και μ' έστειλε στον ξακουστό Μενέλαο,
με αμάξι καλοκάρφωτο και μ' άλογα δικά του.
Εκεί είδα την Αργίτισσα Ελένη, που για κείνη
120 Τρώες κι Αργίτες έπαδαν από δεών κατάρα.

Κι ο βοερός τ' Ατρέα γιος με ρώτησε κατόπι
στην πλούσια Λακεδαιμόνα για ποια μου ανάγκη πήγα,
κι εγώ του τα δηγήθηκα, την πάσα αλήθεια του 'πα.
Και τότε αυτός απάντησε με φτερωτά του λόγια:
«Ὦχου, σε ποιου λιοντόκαρδου παλικαρά το στρώμα
δέλουν να παν να κοιμηθούν τέτοια κορμιά χαμένα.
Πώς, σαν κοιμήσει στη φωλιά του λιονταριού η λαφίνα
τα δυο της θυζανιάρικα νιογέννητα λαφάρικα,
πάει να βοσκήσει σε πλαγιές και λογγωμένα δάση,
130 κι άξαφνα τρέχει το δερμό και μπαίνει στη φωλιά του
κι άσπλαχνα φέρνει και στα δυο λαφόπουλα το χάρο,
έτσι ο Δυσσέας και σ' αυτούς πικρή σφαγή θα φέρει.
Αν τέτοιος ήταν, Δία μου, και συ Αθηνά και Απόλλο,
όπως στη Λέσβο μια φορά την ομορφοχτισμένη
πάλεψε από φιλότιμο με τον Φιλομηλείδη,
και κατά γης τον έστρωσε κι οι Αχαιοί χαρήκαν,
έτσι ο Δυσσέας μια να ιδεί στα μάτια τους Μνηστήρες,
όλοι λιγόζωοι θα γίνουν και πικροπαντρεμένοι.
Κι όσο γι' αυτά που με ρωτάς, και μου ζητάς να μάθεις,
140 άλλο απ' αλήθεια δε θα πω, μήτε θα σε γελάσω,
κι απ' όσα μου 'πε ο άψευτος ο πελαγίσσιος γέρος,
δε θα σκεπάσω τίποτε, μια λέξη δε θα κρύψω.
Τον είδε, μου 'πε σε νησί δάκρυα πικρά να χύνει,
μες στις νεράιδας Καλυψώς το σπίτι, που άδελά του
τον εμποδίζει, ούτε μπορεί να φτάσει στην πατρίδα,
γιατί δεν έχει με κουπιά καράβι μήτε ναύτες,
στα στήδια απάνω τα πλατιά να φύγει του πελάγου».
Έτσι έλεγε ο κονταριστής, τ' Ατρέα ο γιος Μενέλαος.
Έμαθα αυτά και γύρισα και μ' ένα αέρι πρίμο
150 με στείλανε οι αδάνατοι στην ποδητή πατρίδα».
Έτσι είπε, και της μάτωσε στα στήδια την καρδιά της.
Τότε είπε ο Θεοκλύμενος, θεόμορφος στην όψη:
«Γυναίκα πολυσέβαστη του ξακουστού Δυσσέα,
δεν ξέρει εκείνος καθαρά. Τα λόγια μου ν' ακούσεις.

Μια προφητεία θα σου πω και δε θα τη σκεπάσω.
Ας είναι πρώτα απ' τους θεούς ο Δίας μάρτυράς μου,
και του Δυσσέα το ψωμί κι η στία που εδώ προσπέφτω,
πως ο Δυσσέας βρίσκεται στην πατρική του χώρα,
είτε γυρίζει ή κάθεται και τ' άνομα ξετάζει
160 αυτά και θάνατο πικρό για τους Μνηστήρες πλέκει.
Τέτοιο σημάδι γνώρισα μες στο γοργό καράβι
κι αμέσως στον Τηλέμαχο το 'ξήγησα από τότε».
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Άμποτε ξένε, ο λόγος σου αυτός και ν' αληθέψει.
Τότε θα ιδείς τη γνώμη μου και πόσα θα σου δώσω
δώρα, που να τα βλέπουνε και να σε μακαρίζουν».
Τέτοιες κουβέντες έκαναν μιλώντας μεταξύ τους.
Μπρος στο παλάτι του δεικού Δυσσέα κι οι Μνηστήρες
με δίσκους διασκέδαζαν και ρίχνανε κοντάρια
170 σε γη στρωμένη, όπου και πριν, γεμάτοι περηφάνια.
Σαν ήρθε η ώρα του φαγιού κι ολούδε απ' τα χωράφια
γυρίζανε με τους βοσκούς, σαν πρώτα, τα κοπάδια,
τότε τους είπε ο Μέδοντας, που μόνος απ' τους κράχτες
τους άρεσε και κάθονταν μαζί τους στο τραπέζι·
«Αφού χαρήκαμε, παιδιά, με τους αγώνες όλοι,
ελάτε μες στο σπίτι πια να φάμε και κομμάτι.
Πιο κάλλιο είναι στην ώρα του να μπαίνει το τραπέζι».
Είπε, κι αυτοί σηκώθηκαν κι όπως τους είπε κάνουν.
Και στο καλοκατοίκητο σαν ήρθαν το παλάτι,
180 ρίξανε απάνω στα σκαμνιά και στα θρονιά τις κάπες
και σφάξανε μεγάλα αρνιά και γίδες όλο πάχος,
κι ένα μοσχάρι κοπαδιού κι ολόπαχα γουρούνια,
και το τραπέζι ετοιμάσαν. Την ώρα αυτή απ' τη μάντρα
σηκώθηκε ο χοιροβοσκός με το Δυσσέα να 'ρθουν,
στη χώρα. Κι άρχισε ο βοσκός, των κοπελιών ο αφέντης·
«Θέλεις πια, ξένε, σήμερα στη χώρα να τραθήξεις,
ως πρόσταξε ο αφέντης μου. Μα εγώ θα προτιμούσα
εδώ στη στάνη φύλακα ξοπίσω να σ' αφήσω.

Μα σέβομαι το λόγο του, μη με μαλώσει τρέμω
190 στερνά. Κι είναι το μάλωμα βαρύ του κάθε αφέντη.
Μόν' έλα ας πάμε. Τσάκισε πολύ πια τώρα η μέρα
κι όταν βραδιάσει, τσουχτερό θα σου φανεί το κρύο».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
«Το ξέρω, το στοχάζομαι. Καθώς το λες το κρίνω.
Μόν' ας πηγαίνουμε, και συ γίνε οδηγός στο δρόμο.
Και δώσ' μου, αν κάπου βρίσκεται, κομμένο ένα ματσούκι
για ν' ακουμπώ, γιατί κακός είπες πως είναι ο δρόμος».
Έτσι είπε και στον ώμο του κρέμασε μια σακούλα
τρύπες γεμάτη, με σκοινιά να την κρεμνά στις άκρες.
200 Κι ένα ματσούκι ο Εύμαιος του δίνει που ζητούσε
κι έφυγαν. Πίσω τα σκυλιά με τ' άλλα τα κοπέλια
μείναν τη μάντρα να φυλούν. Κι ο Εύμαιος οδηγούσε
στη χώρα τον αφέντη του με γέρο φτωχόν όμοιο,
ντυμένο με παλιόρουχα, που στο ραβδί ακουμπούσε.
Κι όταν οι δυο, τ' ανώμαλο περνώντας μονοπάτι,
στη χώρα φτάσανε κοντά, στη μαρμαρένια βρύση,
του Ιδάκου, του Πολύκτορα και του Νηρίτου κτίσμα,
όδε έπαιρναν τ' αφρότρεχο νερό της οι πολίτες,
κι είχε όλο από νερόχαρες λεύκες τριγύρω δάσος,
210 ολούθε κυκλογύριστο, και το νερό το κρύο
ψηλά απ' το βράχο ανάβρυζε, και των Ξωθιών πιο πάνω
είχε βωμό, που κάνανε θυσίες οι διαβάτες,
εκεί ο Μελάνθιος, ο γιος τους βρήκε του Δολίου,
που στους Μνηστήρες πήγαινε βιτούλες διαλεγμένες
να φάνε, κι είχε δυο βοσκούς μαζί του που ακλουδούσαν.
Κι όπως τους είδε, μ' άπρεπα και με πικρά του λόγια
τους αποπήρε, κι έβραζε από θυμό ο Δυσσέας·
«Να, τώρα da ταιριάσατε κι οι δυο σας οι χαμένοι,
ως σμίγει πάντοτε ο θεός τον όμοιο με τον όμοιο.
220 Κι αυτόν το χάφτη πού τον πας, χοιροβοσκέ χαμένε,
το ζήτουλα το βαρετό και τον τσανακογλύφτη,
στους παραστάτες να 'ρχεται τις πλάτες του να τρίβει,

να ζητιανεύει μπουκωσιές, όχι σπαθιά η λεβέτια;
Δώσ' τον σ' εμένα φύλακα στη στάνη να τον έχω,
να μου σαρώνει το μαντρί, γλωρό κλαρί να φέρνει
στ' αρνιά, και τσίρο πίνοντας χοντρά μηριά να κάμει.
Μα τώρα που κακόμαδε, πού πια δουλειά να πιάσει,
μόν' θα τ' αρέσει στα χωριά να τρέχει ζαρωμένος,
να βόσκει με τη ζητιανιά την άπατη κοιλιά του.

230 Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω, και να το ιδείς, θα γίνει.
Αν στο παλάτι του θεϊκού Δυσσέα αυτός πατήσει
βροχή θα του 'ρθουν τα σκαμνιά στην κεφαλή του απάνω
και θα του σπάσουν τα πλευρά σαν τον χτυπούν οι άντρες».
Έτσι είπε και γερή κλωτσιά του δίνει στα νεφρά του
περνώντας. Μα δε σείστηκε ο τολμηρός Δυσσέας
μήτε απ' το δρόμο σάλεψε. Κι ανάδευε στο νου του,
ή να σηκώσει το ραβδί να τον ξαπλώσει κάτω,
ή σηκωτόνε κατά γης στις πέτρες να του δώσει
να λιώσει το κεφάλι του. Μα βάσταξε η καρδιά του.

240 Τον άλλονε ο χοιροβοσκός τον έβριζε μπροστά του
και στο θεό τον έριχνε σηκώνοντας τα χέρια·
«Νεράιδες θρυσογέννητες, του Δία θυγατέρες,
καμιά βολά αν σας έκαψε παχιά μηριά ο Δυσσέας
τράγων κι αρνιών, ξακούστε τον τώρα μου αυτό τον πόθο.
Ας έρθει κι ο Δυσσέας πια, ο Δίας ας τον φέρει.
Τότε όλα τα στολίδια σου θα σου χαλούσε εκείνος,
που κορδωμένος τα φορείς και τριγυρνάς τη χώρα,
κι αφήνεις σε κακούς βοσκούς τ' αρνιά να τα φοφήσουν».
Κι απάντησε ο γιδοβοσκός Μελάνδιος κι είπε πάλε·

250 «Μωρέ θα, το λυσιάρικο σκυλί τι ξεστομίζει,
που όξω απ' το Θιάκι μια φορά θα πάω να τον πουλήσω
μ' ένα καράβι γλήγορο την τύχη μου να κάμω.
Είδε ο αργυροδόξαρος ο Φοίβος ως το βράδυ
έτσι και τον Τηλέμαχο να πάρει, ή κι οι Μνηστήρες
να τον σκοτώσουν σπίτι του, καθώς και του Δυσσέα
του 'σθησε μες στις ξενιτιές του γυρισμού τη μέρα».

Έτσι είπε, και τους άφησε να περπατούν αγάλια
κι εκείνος πήγε γλήγορα στου βασιλιά το σπίτι.
Κι ως μπήκε μέσα κάθισε μαζί με τους Μνηστήρες,
260 αγνάντια στον Ευρύμαχο που ξέχωρα αγαπούσε.
Μπροστά του οι δούλοι μερδικό του δώσανε από κρέας
κι η σεβαστή κελάρισσα ψωμί να φάει του φέρνει.
Τότε έφτασε ο χοιροβοσκός με το δεικό Δυσσέα
και στάθηκαν, ως άκουσαν αχό γλυκιάς κιδάρας.
Ο Φήμιος ήταν π' άρχιζε σ' αυτούς να τραγουδήσει.
Κι έτσι είπε στο χοιροβοσκό, το χέρι πιάνοντάς του·
«Αυτά τα σπίτια τα ψηλά θα 'ναι, Εύμαιε, του Δυσσέα.
Τα ξεχωρίζεις εύκολα και σε χιλιάδες μέσα.
Το 'να με τ' άλλο κολλητά, και τοιχογυρισμένη
270 όλη η αυλή και δίφυλλες καλόφτιαστες οι πόρτες.
Κανένας δεν μπορεί θνητός να τα καταφρονέσει.
Κι άντρες θαρρώ πως κάθονται πολλοί και τρώνε μέσα,
γιατί και τσίκνα μου 'ρχεται και μια κιδάρα παίζει,
που κι οι θεοί συντρόφισσα την είπαν στο τραπέζι»,
Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Καλά το βρήκες. Καθετί στοχαστικά το κρίνεις.
Μόν' έλα να σκεφτούμε εδώ τι θ' απογίνει τώρα.
Έμπα μες στ' ομορφόχτιστο παλάτι πρώτος μέσα,
και στους Μνηστήρες τρύπωσε, κι εγώ θα μείνω πίσω.
280 'Η, κι αν το θέλεις, στάσου εδώ κι εγώ πηγαίνω πρώτος.
Μα μην αργείς όξω πολύ, κανείς μη σε προσβάλει
ή σε χτυπήσει όταν σε ιδεί. Να 'χεις σ' αυτό το νου σου».·
Τότε έτσι απάντησε ο δεικός πολύπαδος Δυσσέας·
«Τα ξέρω. Τα κατάλαβα. Καθώς τα λες τα κρίνω.
Πήγαινε πρώτος συ μπροστά κι εγώ θα μείνω πίσω.
Κι από πληγές και κονταριές αμάδητος δεν είμαι.
Βαστά η καρδιά μου κι έπαδα πολλά δεινά στον κόσμο,
στις μάχες και στα πέλαγα. Κι αυτό μες στ' άλλα ας έρδει.
'Όμως τη λύσσα της κοιλιάς δε δύνεσαι να κρύψεις,
290 που φέρνει η έρμη βάσανα χιλιάδες στους ανθρώπους

και που γι' αυτή αρματώνονται τα φτερωτά καράβια
και στους αστέρευτους γιαλούς οχτρούς πάνε να βλάψουν».
Κι εκεί που τέτοια λέγανε μιλώντας μεταξύ τους,
τέντωσε ολόρθα ένα σκυλί τ' αυτιά και το κεφάλι,
καθώς πεσμένο κείτονταν, ο Άργος του Δυσσέα,
που μια φορά τ' ανάδρεφε μονάχος, μα στην Τροία
έφυγε πριν να το χαρεί. Και πρώτα οι νιοι το παίρναν
λαγούς, ζαρκάδια, αγριόγιδα να κυνηγούν, μα τώρα
παρατημένο κείτονταν, σαν έφυγε ο αφέντης,
300 στην κοπριά, που 'ταν σωρός χυμένη εμπρός στις πόρτες
βοδιών μαζί και μουλαριών, που σήκωναν οι δούλοι
και το μεγάλο κόπριζαν μετόχι του Δυσσέα.
Εκεί κι ο Άργος κείτονταν τσιμπούρια φορτωμένος.
Και τότε, όπως μυρίστηκε κοντά του το Δυσσέα,
κούνησε λίγο την ουρά, κατέβασε τ' αυτιά του,
όμως δεν είχε ανάκαρα να τρέξει πια κοντά του.
Έστρεψε εκείνος τότε αλλού και σφούγγισε ένα δάκρυ,
χωρίς να νιώσει ο Εύμαιος, κι άξαφνα ρώτησε έτσι·
«Δες, Εύμαιε, δαυμαστό σκυλί, μες στην κοπριά πεσμένο!»
310 Όμορφο πόχει το κορμί, μα αυτό καλά δεν ξέρω
αν είναι τόσο γλήγορο, καθώς πεντάμορφο είναι,
ή τάχα να 'ναι ένα σκυλί σπιτίσιο που οι αφέντες
έτσι για λούσο συνηθούν στα σπίτια τους να θρέφουν».
Τότε Εύμαιε χοιροβοσκέ τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Τ' αφέντη μου είναι το σκυλί που χάθηκε στα ξένα.
Αν είχε τέτοιο το κορμί κι όλες τις άλλες χάρες,
ως τ' άφησε όταν έφυγε, και πήγε για την Τροία,
θα θάμαζες το θάρρος του και τη γρηγοροσύνη.
Γιατί ποτέ δεν του 'φυγε, μες στο βαθύ λαγκάδι
320 τ' αγρίμι πόστρωνε μπροστά, κι ήταν να ψάχνει πρώτο.
Τώρα το βρήκαν συμφορές, κι αλάργα απ' την πατρίδα
του χάθηκε ο αφέντης του κι οι άπονες γυναίκες
δεν έχουν πια την έννοια του. Κι οι δούλοι αχ! μια που χάσουν
οι βασιλιάδες την αρχή, ξεχνούν πια κάθε χρέος.

Γιατί τον γδύνει απ' τη μισή ο βροντολάλος Δίας
αξία του τον άνθρωπο, σκλαβιά που τον πλακώσει».

Είπε και στο καλόχτιστο παλάτι μπήκε μέσα
κι ολόισια πήγαινε να βρει τους άτροπους Μνηστήρες.
Τον Άργο τότε του πικρού θανάτου βρήκε η μοίρα

330 ως είδε το Δυσσέα ευτύς τον εικοστό πια χρόνο.
Πρώτος ο θεοπρόσωπος Τηλέμαχος τον είδε
το θεϊκό χοιροβοσκό να μπαίνει στο παλάτι
κι αμέσως μ' ένα γνέψιμο τον φώναξε κοντά του.
Κι αυτός, τηρώντας γύρω του, ένα άδειο σκαμνί πήρε
που κάδονταν ο μοιραστής και σ' όλους τους Μνηστήρες,
που στο παλάτι τρώγανε, τους μοίραζε το κρέας.
Στου Τηλεμάχου το 'βαλε αγνάντια το τραπέζι
κι απάνω κάθισε έπειτα. Κι απ' το πανέρι ο κράχτης
πήρε ψωμί και του 'δωσε κι ένα κομμάτι κρέας.

340 Ξοπίσω του ήρθε κι ο θεϊκός Δυσσέας στο παλάτι
όμοιος με γέρο ζήτουλα που στο ραβδί ακουμπούσε
και στο κορμί του λιγδερά φορέματα φορούσε.
Μέσα απ' τις πόρτες κάθισε στο φράξινο κατώφλι,
στο παραστάτη γέρνοντας κυπαρισσένιο απάνω,
που ξυλουργός τον σκάλισε με τέχνη ισιώνοντάς τον.
Και το βοσκό ο Τηλέμαχος σαν έκραξε κοντά του,
ακέριο πήρε ένα ψωμί απ' τ' όμορφο πανέρι
και κρέας όσο οι χούφτες του σμιχτές χωρούσαν, κι είπε·
«Πάρε, στον ξένο δώσ' τα αυτά και πες του στους Μνηστήρες

350 να πάει κοντά με τη σειρά να ζητιανέψει απ' όλους.
Όποιος σε ανάγκη βρίσκεται ντροπή δεν πρέπει να 'χει».
Έτσι είπε, κι ο χοιροβοσκός σαν άκουσε το λόγο,
κοντά του πάει και στάθηκε κι έτσι δυο λόγια του 'πε·
«Ξένε, ο Τηλέμαχος αυτά σου δίνει και προστάζει
απ' τους Μνηστήρες στη σειρά να ζητιανέψεις όλους.
Όποιος ζητιάνος γίνεται, ντροπή δεν πρέπει να 'χει».
Τότε έτσι κι ο πολύσοφος τ' απάντησε ο Δυσσέας·
«Κάδε ευτυχία, Δία μου, του Τηλεμάχου δώσ' του,

κι όσα η καρδιά του λαχταρά όλα δεξιά του φέρ' τα».

- 360 Έτσι είπε και τα δέχτηκε στις χούφτες του κι απάνω
τα 'βαλε στη σακούλα του, μπροστά στα δυο του πόδια.
Κι έτρωγε ενόσω ο ξακουστός τραγουδιστής τραγούδαε.
Κι όταν εκείνος έπαψε, κι αυτός είχε αποφάγει,
τότε οι Μνηστήρες έκαμαν βοή μες στο παλάτι.
Έφτασε δίπλα κι η θεά Παλλάδα στο Δυσσέα
κι απ' τους Μνηστήρες του 'λεγε κομμάτια να γυρέψει,
να μάθει ποιοι πονόψυχοι και ποιοι κακόγνωμοι ήταν.
Μα κι έτσι ούτε ένα απ' τη σφαγή δεν ήταν να γλιτώσει.
Κι άρχισε τότε από δεξιά κι απ' τον καθένα ζήταε,
370 σ' όλους το χέρι απλώνοντας, σα να 'ταν μαθημένος.
Κι αυτοί πονώντας του 'διναν και τον παρατηρούσαν
κι ερώτα ένας τον άλλονε ποιος ήταν και πόδε ήρθε.
Τότε άρχισε ο γιδοβοσκός Μελάνθιος και τους είπε·
«Ακούστε με, της ξακουστής βασίλισσας Μνηστήρες,
γι' αυτό τον ξένο να σας πω. Πρωτύτερα τον είδα
να 'ρχεται, κι ο χοιροβοσκός εδώ τον οδηγούσε,
όμως δεν ξέρω κι από πού να του κρατάει η σκούφια».
Τότε έτσι το χοιροβοσκό τον έβρισε ο Αντίνοσ·
«Χοιροβοσκέ με τ' όνομα, τι σου 'ρθε και στη χώρα
380 τον έφερες; Δεν έφθανε το πλήθος των ζητιάνων
που μας φορτώνονται όλοι εδώ φτωχοί, τσανακογλύφτες;
Ή δε σε νοιάζει που το βιός τ' αφεντικού σου τρώνε
εδώ όσοι φτάνουν κι έκραξες κι αυτόν ακόμα να 'ρθει;»
Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, τ' απάντησες κι έτσι είπες·
«Αντίνο, δε μιλάς σωστά κι ας είσαι αρχοντοπαίδι.
Ποιος ζήτησε απ' αλλού ποτέ να προσκαλέσει ξένο,
εκτός αν είναι χρήσιμος για το κοινό τεχνίτης,
άνθρωπος μάντης ή γιατρός ή κονταριών εργάτης
ή και δεικός τραγουδιστής που μας διασκεδάζει;
390 Αυτούς μονάχα κι απ' της γης τα πέρατα φωνάζουν,
όμως φτωχό δεν προσκαλεί κανείς για το κακό του.
Μα πάντα, απ' όλους τους λοιπούς Μνηστήρες, στου Δυσσέα

τους δούλους είσαι ο πιο σκληρός και πιο πολύ σε μένα.

Κι εγώ ένα το 'χω, φτάνει μου να ζει μες στο παλάτι
η Πηνελόπη η φρόνιμη κι ο γιος της ο δεόμοιος».

Κι ο συνετός Τηλέμαχος το λόγο πήρε κι είπε·

«Σώπαινε τώρα και μ' αυτόν πολλά μην έχεις λόγια.

Το 'χει ο Αντίνοσ φυσικό με λόγια να προπαίρνει
σκληρά και να παρακινεί σ' αυτό κι όλους τους άλλους».

400 Και στον Αντίνο γύρισε κι έτσι δυο λόγια του 'πε·

«Αντίνο, αλήθεια σα γονιός και συ πονείς εμένα
και λες του ξένου στη στιγμή να φύγει απ' το παλάτι,

με λόγο σου προσταχτικό. Θα σ' το γνωρίζω χάρη·

Μη φοβηθείς τη μάνα μου μήτε άλλον απ' τους δούλους,
που στο παλάτι βρίσκονται του θεϊκού Δυσσέα.

Όμως στα βάδη της καρδιάς τέτοιο σκοπό δεν έχεις.

Να τρωσ ο ίδιος προτιμάς, παρά να δώσεις σ' άλλον».

Πάλε σ' αυτόν απάντησε κι έτσι ο Αντίνοσ είπε·

«Τηλέμαχε, πολυλογά, σκαρτάδε, τι φωνάζεις;

410 Αν όλοι τόσο του 'διναν με τη σειρά οι Μνηστήρες,

δε θα 'χε ανάγκη σπίτι σου τρεις μήνες να πατήσει».

Έτσι είπε κι έσυρε σκαμνί απ' το τραπέζι κάτω,

όπου, σαν έτρωγε, έβαζε τα παχουλά του πόδια.

Κι όλοι του δώσανε οι λοιποί, και με ψωμιά και κρέας

γέμισαν τη σακούλα του. Κι ως έμελλε να στρέψει

προς το κατώφλι, τα φαγιά να φάει αυτά που πήρε

προς τον Αντίνο γύρισε κι έτσι δυο λόγια του 'πε·

«Αφέντη, δώσ' μου. Ο πιο στερνός δε δείχνεις απ' τους άλλους,
κι έτσι όπως μοιάζεις βασιλιά, ο πρώτος θα 'σαι απ' όλους.

420 Γι' αυτό κι απ' όλους πιο πολύ ταιριάζει να μου δώσεις.

Κι εγώ στα πέρατα της γης θα λέω για τ' όνομά σου.

Καμιά βολά ήμουν άρχοντας κι εγώ και κατοικούσα

σε πλούσιο σπίτι κι έδινα συχνά κάθε ζητιάνου,

όποιος κι αν ήταν πρόθυμα κι όποια κι αν είχε ανάγκη.

Και σκλάβους είχα αμέτρητους κι άλλα αγαθά περίσσια,
πόχουν αυτοί που καλοζούν κι υπέρπλουτους τους λένε.

Μα ο Δίας όλα τα ἔσθησε. Το δέλημά του ας γίνει,
που μ' άλλους κοσμογύριστους με σήκωσε κουρσάρους
να πάω μαζί στην Αίγυπτο για να χαδώ έτσι αλάργα.

430 Στο Νείλο πήγα κι ἔδεσα τ' ἀνάφρυδα καράβια,
κι ἀμέσως τότε πρόσταξα τους θαρρετούς συντρόφους
στα πλοία να σταδούν κοντά, σ' αυτά το νου τους να ἔχουν,
κι εἶπα να βάλουν και σκοπούς κατάκορφα στη ράχη.
Κι ἐκεῖνοι ἀπὸ παλικαριά κι ἀπὸ κακή τους γνώμη
των Αἰγυπτίων κάψανε τα καρπερά χωράφια
και πήραν τις γυναῖκες τους και τα μικρά παιδάκια
κι ὅλους τους ἀντρες σκότωσαν. Μα στη στιγμή στη χώρα
ἔφτασε και τ' ἀλαλητό. Κι ἀκούγοντας τους θρήνους,
πλακώσανε ὅλοι την αυγή κι ο κάμπος γέμισε ὅλος

440 ἀπ' ἄλογα κι ἀπὸ πεξούς κι ἀπ' του χαλκού τη λάμψη.
Και τότε ο κεραυνόχαρος ο Δίας στους συντρόφους
ἔριξε ἀβάσταχτη φυγή, κι οὔτε ἔμεινε κανένας
ν' ἀντισταδεῖ. Γιατί χαμός τους εἶχεν ὅλους ζῶσει.
Πολλούς ἐκεῖ μου σκότωσαν με χάλκινα κοντάρια
κι ἄλλους μου πήραν ζωντανούς να τους κρατήσουν σκλάβους.
Σε ξένο ἐμένα μ' ἔδωσαν στην Κύπρο να με φέρει,
στο Δμήτορα, του Ιάσου γιο, το βασιλιά της Κύπρου.
Κι ἐρχομαι ἐκεῖδε τώρα ἐδῶ πολυβασανισμένος».

Τότε σ' αὐτόν ἀπάντησε κι ἔτσι ο Αντίνος εἶπε·

450 «Ποια μοῖρα αὐτό το βάσανο μας το ἔφερε μπροστά μας,
κακή πληγή του φαγητού; Στη μέση στάσου ὅπου εἶσαι,
αλάργα ἀπ' το τραπέζι μου, μήπως στην ὥρα φτάσεις
μες στην πικρή την Αἴγυπτο και μες στην Κύπρο πάλε,
γιατί εἶσαι ἕνας ἀδιάντροπος και βαρετός ζητιάνος.
Ὅλους τους παίρνεις στη σειρά κι ἀψήφιστα σου δίνουν,
γιατί δεν ἔχουν καν σπλαχνιά τα ξένα να χαρίζουν
κι ὅλα ο καθένας πληθερά τα βρήκε ἐδῶ να τα ἔχει».

Παραμερώντας κι ο σοφός Δυσσέας ἔτσι του ἔπε·
«Οἴμέ, κοντά στην ομορφιά δεν ἔχεις κι ἴδια γνώση.

460 Κι ἀλάτι ἐσύ ἀπ' το σπίτι σου φτωχού δε θα του δώσεις,

που κάδεσαι στα ξένα εδώ και δε βαστά η ψυχή σου
να με φιλέψεις μια μπουκιά ψωμί που πλήθιο το 'χεις».
Είπε κι ακόμα πιο βαριά του δύμωσε ο Αντίνοσ,
κι αφού τον κοίταξε λοξά του κάνει με δυο λόγια·
«Θαρρώ γερός πως δε θα θγεις πια τώρα απ' το παλάτι,
αφού τη γλώσσα σου πετάς για να μας βρίσεις κιόλας».
Είπε κι αρπάξει ένα σκαμνί και τον χτυπά στην πλάτη,
κατά τον ώμο το δεξί. Μα στάθηκε ο Δυσσέας
σαν το κοτρόνι ασάλευτος, κι ας πέτυχε ο Αντίνοσ
470 κι άφωνος μέσα βράζοντας κουνούσε το κεφάλι.
Πήγε έπειτα και κάθισε στις πόρτας το κατώφλι,
κρατώντας τη σακούλα του γεμάτη και τους είπε·
«Ακούστε με, της ξακουστής βασίλισσας Μνηστήρες,
για να σας πω όσα μέσα μου μου λέει η καρδιά στα στήδια.
Όχι, δεν έχει ο άνθρωπος παράπονο ούτε λύπη,
σα χτυπηθεί κοιτάζοντας το θιός του να γλιτώσει,
τις άσπρες προβατίνες του, είτε βοδιών κοπάδι.
Μα εμένα ο Αντίνοσ χτύπησε για την κοιλιά την έρμη,
που στους δνητούς πολλά δεινά φέρνει η καταραμένη.
480 Όμως κατάρες και θεούς για τους φτωχούς αν έχει,
πριν απ' το γάμο ο θάνατος ας πάρει τον Αντίνο».
Τότε έτσι και του Ευπειθή ο γιος τ' απάντησε ο Αντίνοσ·
«Έψυχα, ξένε, κάθισε να τρωσ ή σ' άλλους πάνε,
μήπως οι νιοι μ' αυτά που λες σε σύρουν απ' τα πόδια,
κι όξω βρεθείς κατάδρομα και το κορμί σου γδάρουν».
Έτσι είπε κι όλοι δύμωσαν βαριά με τον Αντίνο,
κι έτσι ένας φαντασμένος νιος το λόγο πήρε κι είπε·
«Καλό δεν ήταν το φτωχό ζητιάνο να χτυπήσεις.
Γιατί μπορεί κάποιος θεός απ' τους ουράνιους να 'ναι.
490 Συχνά οι αδάνατοι θεοί μ' ανθρώπους ξένους μοιάζουν,
κι αλλάζουν άπειρες μορφές και τριγυρνούν τις χώρες
και βλέπουν όλα τ' άδικα και τους καλούς τους νόμους».
Έτσι είπαν, μα δεν πρόσεχε στα λόγια των Μνηστήρων.
Το χτύπημα ο Τηλέμαχος κατάκαρδα το πήρε,

όμως δεν έσταξε στη γης το δάκρυ του απ' τα μάτια
κι άλαλος, μέσα βράζοντας, κουνούσε το κεφάλι.
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη, σαν έφτασε στ' αυτιά της
πως το ζητιάνο χτύπησαν, έτσι στις δούλες είπε·
«Έτσι κι εσένα, ο λαμπερός να σε χτυπήσει ο Φοίβος».

500 Τότε έτσι κι η κελάρισσα της είπε η Ευρυνόμη·
«Αν πιάσουν οι κατάρες μας, τότε απ' αυτούς κανέννας
να ιδεί τη ροδοδάχτυλη Αυγή δε θα προφτάσει».
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη της μίλησε έτσι πάλε·
«Όλοι είναι οχτροί, γερόντισσα, αφού κακό μας δέλουν,
μα κι ο Αντίνοσ πιο πολύ που μαύρο χάρο μοιάζει.
Έρθε ένας ξένος δύστυχος στο σπίτι, κι απ' ανάγκη
γυρίζει και ψωμοζητεί, κι όλοι οι λοιποί του δώσαν,
κι αυτός στην άκρη με σκαμνί τον χτύπησε στον ώμο».
Αυτά μιλούσε ανάμεσα στις δούλες καθισμένη

510 μες στον οντά της. Κι έτρωγε ο θεϊκός Δυσσέας.
Κοντά της το χοιροβοσκό προσκάλεσε και του 'πε·
«Καλέ μου Εύμαιε, πήγαινε τον ξένο να μου φέρεις
εδώ να τον καλοδεχτώ και να τον αρωτήσω,
κάπου για τον αδάμαστο Δυσσέα αν έχει μάθει
ή κι αν τον είδε. Μ' άνθρωπο κοσμοφερμένο μοιάζει».
Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, της είπες με δυο λόγια·
«Να σώπαιναν προς χάρη σου, βασίλισσα, οι Μνηστήρες
θα σου αναγάλλιαζε η καρδιά όσα μιλά ν' ακούσεις.
Τον είχα στο καλύβι μου τρεις μέρες και τρεις νύχτες.

520 Σε μένα πρώτο πρόσπεσε φευγάτος απ' το πλοίο,
μα δεν τα πρόφτασε να πει τα πάδια που τον θρήκαν.
Κι ως βλέπεις τον τραγουδιστή, που απ' το θεό έχει χάρη
να τραγουδά τα ποθητά τραγούδια στους ανθρώπους,
κι όλοι όσοι ακούν που τραγουδά, στα μάτια τον κοιτάζουν,
έτσι κι αυτός με λίγωνε σαν ήταν στο καλύβι.
Κι έλεγε φίλος πατρικός πως ήταν του Δυσσέα
και πως στην Κρήτη κατοικεί του Μίνου την πατρίδα,
κι έφτασε εκείδε τώρα εδώ με βάσανα κυλώντας

και λέει κοντά πως άκουσε για το δεικό Δυσσέα,
530 σαν έφτασε στων Θεσπρωτών την καρπερή πατρίδα,
πως ζει και φέρνει θησαυρούς στο σπίτι του μεγάλους».
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ' απάντησε έτσι κι είπε
«Πήγαινε πες του να 'ρθει εδώ για να τα πει μπροστά μου.
Κι εκείνοι ας παίζουν ή μπροστά στις πόρτες καθισμένοι
ή μες στο σπίτι αφού καημούς δεν έχουν μες στα στήδια.
Γιατί όλο μένει απείραχτο στο σπίτι τους το βιός τους,
το στάρι, το γλυκό κρασί, να τα 'χουν οι δικοί τους,
κι εδώ όλη μέρα κάθονται στο σπίτι μου και τρώνε
δαμάλια σφάζοντας κι αρνιά και γίδες όλο πάχος
540 και πίνουν το λαμπρό κρασί χωρίς να το χορταίνουν,
κι έτσι όλα σβήνουν άπονα, γιατί δε βρίσκεται άντρας
σαν το Δυσσέα την οργή να διώξει αυτή απ' το σπίτι.
Κι αν έρθει εκείνος μια φορά στην πατρική του χώρα,
θα τους πλερώσει τ' άδικα στην ώρα με το γιο του».
Έτσι είπε, κι ο Τηλέμαχος φτερνίστηκε με κρότο
που όλο το σπίτι αντήχησε. Γέλασε η Πηνελόπη,
κι έτσι είπε ευτύς στον Εύμαιο με πεταχτά της λόγια·
«Τρέχα, τον ξένο φώναξε και φέρ' τονε μπροστά μου.
Δεν είδες πώς φτερνίστηκε στα λόγια που είπα ο γιος μου;
550 Δηλοί πως χάρος άσφαλτος θα λάχει τους Μνηστήρες,
όλους σειρά κι απ' το γραφτό κανείς δε θα γλιτώσει.
Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω και να μου το θυμάσαι·
Αν καταλάβω πως αυτός όλα τα λέει αλήθεια,
θα τότε ντύσω μ' όμορφη χλαμύδα και χιτώνα».
Έτσι είπε, κι ο χοιροβοσκός έτρεξε ευτύς και πήγε
κι εκεί μπροστά του στάθηκε κι έτσι δυο λόγια του 'πε·
«Ξένε πατέρα, η φρόνιμη σε θέλει η Πηνελόπη.
Μέσα η καρδιά της την καλεί, μ' όση κι αν έχει λύπη,
να μάθει για τον άντρα της. Κι αν δει πως είναι αλήθεια
560 αυτά που θα της δηγηθείς, χιτώνα και χλαμύδα
θα σου φορέσει, που πολλή μεγάλη ανάγκη τα 'χεις,
και στο χωριό γυρεύοντας κομμάτια, την κοιλιά σου

δα τη γεμίσεις κι ο καθείς θα δώσει ό,τι θελήσει».

Τότε έτσι απάντησε ο θεϊκός πολύπαδος Δυσσέας·

«Θα ἔτρεχα αμέσως, Εύμαιε, να πω την πάσα αλήθεια
στην Πηνελόπη, φρόνιμη του Ικάριου θυγατέρα.

Γιατί μαζί του πέρασα τους πόνους και τους ξέρω.

Όμως το πλήθος των κακών φοβούμαι των Μνηστήρων,
που φτάνει η αδικία τους στα σιδερένια ουράνια.

570 Γιατί και τώρα όταν αυτός, στο σπίτι ενώ γυρνούσα,

με χτύπησε και πόνεσα, χωρίς κακό να κάμω,

κανείς, μήτε ο Τηλέμαχος με γλίτωσε μήτε άλλος.

Στην Πηνελόπη πήγαινε να πεις να περιμένει
στον πύργο της, κι ας βιάζεται, όσο να δύσει ήλιος.

Κοντά ας με κάτσει στη φωτιά κι ας με ρωτήσει τότε

πότε θα φτάσει ο άντρας της. Ρούχα φορώ κουρέλια
καδώς το ξέρεις. Πρώτη αρχή σε σένα ικέτης ήρδα».

Έτσι είπε, κι ο χοιροβοσκός κίνησε πίσω πάλε,

κι ως το κατώφλι πέρασε του λέει η Πηνελόπη·

580 «Εύμαιε, δεν τον έφερρες; Τι σκέφτηκε ο ζητιάνος;

Κανένα μη φοβήθηκε ή ντρέπεται στο σπίτι

να ἔρδει σ' εμένα; Ο ντροπαλός ζητιάνος δεν αξίζει».

Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, της είπες με δυο λόγια·

«Σωστά μιλά. Καθένας μας θα ἔβαζε αυτό στο νου του,

μην ἔβρει απ' τους περήφανους Μνηστές τον μπελά του.

Μόν' κάμε, λέει, υπομονή όσο να δύσει ο ήλιος.

Αυτό και σένα πιο πολύ, βασίλισσα, συμφέρει,

μόνη τον ξένο να ρωτάς και μόνη σου ν' ακούσεις».

Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ' απάντησε έτσι κι είπε·

590 «Δεν έχει ο ξένος άδικο το τι μπορεί να γίνει.

Γιατί στο γένος των θνητών δεν έχει άλλους ανθρώπους

έτσι χωριάτες σαν κι αυτούς που στο κακό είναι ο νους των».

Έτσι μιλούσαν κι έπειτα στον κύκλο των Μνηστήρων

πήγε ο θεϊκός χοιροβοσκός σαν της τα ξήγησε όλα.

Κι έτσι είπε στον Τηλέμαχο με πεταχτά του λόγια,

σκύβοντας το κεφάλι του να μην ακούσουν άλλοι·

«Παιδί μου, θα πηγαίνω πια τους χοίρους να φυλάξω
και 'κείνα πόχω στο μαντρί, ζωή σου και ζωή μου.
Φρόντισε συ για τ' άλλα εδώ. Τον εαυτό σου πρώτα
600 πώς να φυλάξεις κοίταξε και πρόσεξε μην πάθεις,
γιατί πολλοί απ' τους Αχαιούς έχουν κακό στο νου τους,
που ο Δίας ας τους έπαιρνε προτού κακό μας λάχει».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Ας γίνει κι έτσι, γέρο μου. Πήγαινε σα βραδιάσει
κι έρχεσαι πάλε την αυγή καλά σφαχτά να φέρεις.
Για τ' άλλα εδώ οι αδάνατοι κι εγώ θα τα φροντίσω».
Είπε, και σ' όμορφο σκαμνί κάθισε εκείνος πάλε.
Και με φαγί και με πιτό σα χόρτασε η καρδιά του
να πάει στους χοίρους κίνησε κι άφησε αυλές και σπίτια
610 γεμάτα απ' τους ομόδειπνους που το χορό είχαν πιάσει
και με τραγούδια χαίρουνταν. Γιατί είχε φτάσει η νύχτα.

σ ραφωδία

Ὀδυσσέως καὶ Ἴρου πυγμῆ.
(Πυγμαχία Οδυσσέα-Ἴρου)

Ο Οδυσσέας μεταμφιεσμένος σε ζητιάνο στο παλάτι του. Jan Styka, 1858-1925.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Τότε ἦρθε ἕνας πασίγνωστος ζητιάνος, που στο Θιάκι
ζητούσε, κι ἄλλος δεύτερος πιο λαίμαργος δεν ἦταν,
αχόρταγα να φάει να πιει. Κι οὔτε εἶχε ἀπάνω σάρκα
μήτε ζώή, κι ἀς ἔδειχνε τρανή ἡ κορμοστασιά του.
Τον εἶπε Ἀρναῖο ἡ μάνα του ἀπὸ γεννησιμιό του,
μα τα παιδιά μες το χωριό τότε φωνάζανε Ἴρο,
γιατί ἔτρεχε, ὅπου του ἔλεγαν, μηνύματα να φέρει.
Σαν ἦρθε ἐκεῖ, ἀπ' το σπίτι του ἔδωχνε το Δυσσέα
κι ἔτσι ὅλο τον ἀπόπαιρνε με θυμωμένα λόγια·

- 10 «Φεύγα ἀπ' την πόρτα, κνώδαλο, να μη σε ποδοσύρω.
Δε βλέπεις πως μου κάνουνε το μάτι να σε διώξω;
Εγὼ ὅμως το ἔχω σε ντροπή. Μόν' σήκω, μην πιαστούμε».
Τότε λοξά τον κοίταξε κι ἔτσι ο Δυσσέας του πε·
«Καημένε, ἐγὼ δε σ' ἔβλαψα, κακό δε σου ἔπα λόγος,
μήτε ζηλεύω ἀν πιο πολλά κανεῖς σε σένα δώσει.
Να, το κατώφλι και τους δυο μας παίρνει, κι οὔτε πρέπει

στα ξένα να βαρυγνωμάς, κι είσαι, θαρρώ, ζητιάνος
καθώς κι εγώ, κι απ' τους θεούς το πλούτος καρτερούμε.
Μα να πιαστούμε μη ζητάς στα χέρια, μη μ' ανάψεις
20 και σου τα βάψω μ' αίματα το στήθος και τα χείλια,
κι ας είμαι γέρος. Κι αύριο πια την ησυχία μου θα 'βρω.
Γιατί θαρρώ πώς δεύτερη φορά δε θα το κάμεις,
εδώ στο σπίτι του θεϊκού Δυσσέα να γυρίσεις».
Τότε έτσι του 'πε με θυμό κι ο Ίρος ο ζητιάνος·
«Μωρέ, για ιδείτε η γλώσσα του του φωνακλά πώς τρέχει,
σαν της γριάς της καμινούς που μια να φάει θα λιώσει,
κι απ' τις μασέλες καταγής τα δόντια του θα πέσουν,
σαν της γουρούνας που χαλά, σα βόσκει, τα σπαρμένα.
Ανασκουμπώσου το λοιπόν κι αυτοί να μας γνωρίσουν
30 στο ξύλο. Βρε παλιόγερε, με νιο πώς θα τα βάλεις;»
Έτσι κι οι δυο τους μ' όλη τους μαλώνανε τη λύσσα
μπροστά στις πόρτες τις ψηλές στο σκαλιστό κατώφλι.
Σαν άκουσε που μάλωναν ο λατρευτός Αντίος
μ' όρεξη χαμογέλασε κι έτσι είπε στους Μνηστήρες·
«Μωρέ, ένα τέτοιο άλλη φορά δεν έτυχε να ιδούμε·
Τι γλέντι πόστειλε ο θεός μέσα σ' αυτό το σπίτι.
Μαλώνουν και φαγώθηκαν ο ξένος με τον Ίρο
κι είναι στα χέρια να πιαστούν. Μα ελάτε, ας μην αργήσουν».
Έτσι είπε, και πετάχτηκαν σκασμένοι όλοι στα γέλια
40 και γύρω πήγαν στους φτωχούς τους κακοφορεμένους.
Τότε έτσι του Ευπείδη ο γιος ο Αντίος σ' όλους είπε·
«Ακούστε κατιτί να πω, περήφανοι Μνηστήρες·
Απ' τις γιδοκοιλίες αυτές, που 'ναι στο τζάκι απάνω,
πόχουμε για το δείπνο μας, γεμάτες πάχος κι αίμα,
όποιος νικήσει και φανεί πιο δυνατός πως είναι,
ας σηκωθεί μονάχος του κι ας πάρει όποια διαλέξει.
Και πάντα στο τραπέζι μας ας τρώει, κι άλλο ζητιάνο
κανένα δε δ' αφήσουμε να μπει να ζητιανέψει».
Έτσι ο Αντίος μίλησε κι άρεσε ο λόγος σ' όλους.
50 Με δόλο κι ο πολύσοφος Δυσσέας μίλησε έτσι·

«Αφέντες, γέρος έτσι εγώ, πολυβασανισμένος,
δε γίνεται με πιο μικρό στα χρόνια να παλέψω.
Μα να, η κακούργα μου κοιλιά για να τις φάω με σπρώχνει.
Μα ελάτε τώρα αμώστε μου τον πιο τρανό σας όρκο,
κανείς στον Ίρο να μη βγει βοηθός και με χτυπήσει
βαριά από πίσω αστόχαστα και κάτου αυτός με στρώσει».

Έτσι είπε, κι όλοι ορκίστηκαν καθώς τους το ζητούσε.

Κι έπειτα πια σαν άμωσαν και τέλεψαν τον όρκο,
ο λατρευτός Τηλέμαχος πήρε το λόγο κι είπε·

60 «Ξένε, αν το λέει η άφοβη καρδιά σου μες στα στήδια,
συγύρνα αυτόν, κι άλλο Αχαιό μη φοβηθείς κανένα.
Θά 'χει να κάμει με πολλούς όποιος χτυπήσει εσένα.
Ξένος μου είσαι, οι πρόκριτοι τη γνώμη μου έχουν όλοι,
κι ο Αντίνοσ κι ο Ευρύμαχος, κι οι δυο με νου και γνώση».
Έτσι είπε, κι όλοι παίνεσαν το λόγο. Κι ο Δυσσέας
έξωσε τα κουρέλια του τριγύρω στα κρυφά του,
και τα μηριά του φάνηκαν, χοντρά, καλοδεμένα,
οι ώμοι του οι τετράπλατοι, τα στήδια του, τα μπράτσα
γερά. Τότε έτρεξε κοντά κι η Αθηνά Παλλάδα

70 κι έπιασε και δυνάμωνε του βασιλιά τα μέλη.
Όλοι οι Μνηστήρες δάμαζαν κι είχε σαστίσει ο νους των
κι έτσι ένας είπε σκύβοντας στον άλλο που ήταν δίπλα·
«Γλήγορα απ' το κεφάλι του πάει, θα την πάθει ο Ίρος.
Για ιδέτε ο γέρος τι μηριά που δείχνει απ' τα κουρέλια».
Έτσι είπαν, κι έτρεμε η καρδιά του Ίρου μες στα στήδια.
Μα κι έτσι οι δούλοι με στανιό τον ζώνουν και τον φέρνουν
λιωμένον, κι όλα του 'τρεμαν τα μέλη του απ' το φόβο.
Τότε έτσι με δυο λόγια του τον στόλισε ο Αντίνοσ·

80 «Α, να χαθείς, βοϊδόκορμο, που είδε να μη γεννιόσουν,
που τρέμεις γέρον άνθρωπο, που οι συμφορές τον πνίγουν,
και σου παράλυσε η καρδιά στα στήδια σου απ' το φόβο.
Μα κάτι τώρα θα σου πω, και να το ιδείς, θα γίνει.
Αν έτσι αυτός πιο δυνατός φανεί και σε νικήσει,
θα σε πετάξω στη Στεριά μ' ένα καράβι μαύρο

στο βασιλιά τον Έχετο, που ανθρώπους δε λυπάται,
αυτιά και μύτη μ' άπονο μαχαίρι να σου κόψει
και να σου θγάλει τ' αχαμνά να σου τα φάνε οι σκύλοι».
Είπε, κι ο Ίρος πιο πολύ παράλυσε απ' τον τρόμο.
Στη μέση όπως τον έφεραν, τα χέρια οι δυο ξαμώνουν.

90 Τότε είπε μες στο νου ο θεϊκός πολύπαθος Δυσσέας,
να τον χτυπήσει κι η ψυχή μεμιάς να του πετάξει,
ή μ' ένα χτύπημα απαλά στη γη να τον ξαπλώσει.
Κι εκεί που συλλογίζονταν καλύτερό του βρήκε,
να τον βαρέσει έτσι αλαφρά, να μη τον καταλάβουν.
Έρθαν στα χέρια. Στο δεξί του δίνει ο Ίρος ώμο,
μα στο ριζαύτι τον βαρά και εκείνος, κι όλα μέσα
του τσάκισε τα κόκαλα, κι ευτύς το κόκκινο αίμα
ανάβρυσε απ' το στόμα του, και στρώθηκε βογκώντας
στις σκόνες και τα δόντια του τα 'σφιγγε και κλωτσούσε

100 το χώμα με τα πόδια του. Κι οι άχαροι Μνηστήρες
σηκώνοντας τα χέρια τους ξεραίνονταν στα γέλια.
Τότε ο Δυσσέας, πιάνοντας τον Ίρο απ' το 'να πόδι,
τον έσυρε όξω απ' τη μπασιά και στην αυλή τον πήγε
μπροστά στις πόρτες και γυρνόν τον κάθισε στο φράχτη
και δίνοντάς του ένα ραβδί στο χέρι του 'λεγε έτσι·
«Κάτσε εδώ τώρα τα σκυλιά να διώχνεις και τους χοίρους,
να μάθεις ξένων και φτωχών δυνάστης να μην είσαι,
λέρα, μην τύχει και σε βρει κακό σαν πιο μεγάλο».
Έτσι είπε και στον ώμο του την τρύπια του σακούλα

110 τού κρέμασε, που 'χε σκοινιά, να την κρεμνά στις άκρες,
και στο κατώφλι γύρισε να κάτσει. Κι οι Μνηστήρες
γελώντας μέσα μπαίνανε κι έτσι τον χαιρετούσαν·
«Ο Δίας, ξένε, κι οι λοιποί αδάνατοι ας σου δώσουν
ό,τι ποδείς καλύτερο κι ό,τι ζητά η καρδιά σου,
που όλο τον τόπο γλίτωσες απ' το φαγά τον Ίρο.
Γιατί πια τώρα στη Στεριά να μείνει θα τον πάμε,
στο βασιλιά τον Έχετο, που ανθρώπους δε λυπάται».
Είπε και χάρηκε ο θεϊκός Δυσσέας το σημάδι.

120 Τότε ο Αντίνος μια καλή κοιλιά του βάζει εμπρός του
με πάχος κι αίμα γεμιστή. Πήρε κι από πανέρι
ο μαχητής Αμφίνομος και δυο ψωμιά του δίνει,
και με ποτήρι ολόχρυσο τον χαιρετούσε κι είπε·
«Ξένε πατέρα, γεια χαρά. Καλά στερνά ας σου τύχουν,
αφού μεγάλες συμφορές σε βασανίζουν τώρα».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
«Αμφίνομε, μου φαίνεσαι με γνώση προικισμένος.
Έχω ακουστά και το καλό τ' όνομα του γονιού σου,
πλούσιος πως ήταν κι αγαδός, ο Δουλιχιώτης Νίσος.
Τέτοιου πατέρα είσαι παιδί κι ανθρώπου δίκιου μοιάξεις.

130 Γι' αυτό ένα λόγο θα σου πω και πρόσεξε ν' ακούσεις.
Δεν τρέφει η γη απ' τον άνθρωπο αδυνατότερο άλλο,
απ' όσα απάνω περπατούν στην πλάση κι ανασαίνουν.
Θαρρώ πως στη ζωή κακό ποτέ δε θα τον λάχει,
όσο που να 'χει ανάκαρα και του βαστούν τα πόδια.
Μα σαν του δώσουν οι θεοί κακά στερνά και μαύρα
άδελα τα βαστά κι αυτά μ' υπομονή η καρδιά του.
Γιατί ταιριάζει των θνητών η σκέψη με τη μέρα
καθώς τη στέλνει των θεών κι ανθρώπων ο πατέρας.
Γιατί κι εγώ καλότυχος σ' αυτό τον κόσμο θα 'μουν,

140 μόν' έκαμα άνομα πολλά, στα χέρια μου θαρρώντας,
στ' αδέρφια, στον πατέρα μου και στην παλικάριά μου.
Γι' αυτό κανένας τ' άδικο ποτέ να μην το δέλει,
κι έτσι ήσυχα ας το χαίρεται ό,τι οι θεοί του δώσουν.
Πόσα άνομα βλέπω κι εδώ που κάνουν οι Μνηστήρες,
να βρίζουν τη γυναίκα του, να καταλούν το βίος του,
ανθρώπου, που θαρρώ πολύ δε θα 'ναι ακόμα αλάργα
απ' τη γλυκιά πατρίδα του. Κοντά είναι. Τότε εσένα
θεός ας πάρει σπίτι σου να μη τον αντικρίσεις,
την ώρα που στην ποθητή πατρίδα του θα φτάσει.

150 Γιατί μες στο παλάτι του το πόδι σαν πατήσει,
δε θα χωρίσει απλήγωτα θαρρώ με τους Μνηστήρες».
Έτσι είπε κι έσταξε έπειτα και το γλυκό κρασί ήπιε

και το ποτήρι γύρισε στο χέρι του Αμφινόμου.

Κι αυτός στο σπίτι κίνησε με σπλάχνα μαραμένα,
σκυφτός, γιατί προμάντευε κακό πως θα του τύχει.

Μα το γραφτό δεν ξέφυγε, γιατί η θεά Παλλάδα
απ' το κοντάρι τα 'φερε να πάει του Τηλεμάχου.

Μα πάλι ήρθε και κάθισε στον τόπο που είχε αφήσει.

Τότε έβαλε η θεά Αθηνά στο νου της Πηνελόπης,

160 μπρος στους Μνηστήρες να φανεί, τον πόδο τους ν' ανάψει,

κι έτσι από πριν πιο σεβαστή στον άντρα της να γίνει

και στο παιδί της. Γέλασε άκαιρα τότε κι είπε·

«Θέλει η ψυχή μου ό,τι ποτέ δε δέλησε, Ευρυνόμη,

μπρος στους Μνηστήρες να φανώ, κι ας τους σιχαίνομαι έτσι,

κι ένα μου λόγο χρήσιμο να πω του Τηλεμάχου,

κάδε φορά στους άτροπους Μνηστήρες να μην τρέχει,

που εμπρός σου σου γλυκομιλούν και πίσω σου σε δάβουν».

Τότε έτσι κι η κελάρισα της είπε η Ευρυνόμη·

«Όλα σωστά τα μίλησες, παιδί μου, κι όπως είναι.

170 Πάνε να δώσεις συμβουλή του γιου σου, μην την κρύβεις,

πρώτα αφού λούσεις το κορμί, τα μάγουλά σου αλείψεις,

κι όχι μ' αυτό το πρόσωπο στα δάκρυα βουτηγμένο.

Πάνε, γιατί είναι αταίριαστο αιώνια να λυπάσαι.

Ο γιος σου πια μεγάλωσε που στους θεούς ευχόσουν

από καρδιάς τα γένια του να ιδείς να του φυτρώσουν».

Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη της μίλησε έτσι πάλε·

«Αχ, Ευρυνόμη, μην το λες, κι ας με πονεί η ψυχή σου,

να λούσω εγώ το σώμα μου και ν' αλειφτώ φτιασίδια.

Όλες τις χάρες μου οι θεοί τις έσβησαν, αφότου

180 τις ομορφιές μου μάραναν οι επουράνιοι, αφότου

έφυγε εκείνος με βαδιά καράβια για την Τροία.

Μόν' πες η Αυτονόη εδώ κι η Ιπποδάμεια να 'ρθουν,

μες στο παλάτι όταν θα μπω κοντά μου να τις έχω.

Γιατί μονάχη ντρέπομαι να βγω μπροστά στους άντρες».

Έτσι είπε κι έφυγε η γριά κ' απ' το παλάτι βγήκε

να κάμει την παραγγελιά, τις δούλες να φωνάξει.

Τότε άλλο η λαμπερόφωτη θεά Παλλάδα βρήκε·
Ύπνο γλυκό της έστειλε, της κόρης του Ικαρίου,
και πλάγιασε να κοιμηθεί, κι απάνω στο κρεβάτι
190 όλοι οι αρμοί της λύθηκαν. Κι εκεί η θεά Παλλάδα
δώρα της χάριζε θεϊκά που να θαμάζει ο κόσμος.
Μ' ουράνιο μύρος πάστρεψε τ' ωραίο πρόσωπό της,
που μόνο η καλοστέφανη αλείβεται Αφροδίτη,
όταν στον ποθητό χορό πηγαίνει με τις Χάρες,
και πιο ψηλή την έκαμε, πιο λυγερή να δείχνει,
κι απ' το σκισμένο φίλιτσι πιο άσπρη, πιο χιονάτη.
Αυτά σαν έκαμε έφυγε πάλε η θεά η μεγάλη.
Τότε ήρθαν οι λευκόχαρες απ' το παλάτι οι δούλες
κι απ' τις φωνές τους κόπηκε κι ο ύπνος ο γλυκός της,
200 κι έτριψε με τα χέρια της το πρόσωπό της κι είπε·
«Αχ, τι γλυκιά αποκάρωση την άμοιρη με βρήκε.
Είδε όμοιο θάνατο γλυκό να μου 'δινε η παρθένα
– κι ας μην αργήσει – η Άρτεμη, να πάψω τη ζωή μου,
να λιώνω πια στα κλάματα και να ποδώ τις χάρες
τ' αντρός μου που στους Αχαιούς ανάμεσα ήταν πρώτος».
Έτσι είπε και κατέβαινε απ' το ψηλό τ' ανώι,
μόνη όχι, και δυο δούλες της μαζί της ακλουδούσαν.
Κι εκεί σαν ήρθε η θεϊκιά γυναίκα στους Μνηστήρες,
στάθηκε στις καλόφτιαστης σκεπής κοντά το στύλο,
210 σκεπάζοντας τα μάγουλα με τη λαμπρή της μπόλια,
κι είχε στο κάθε της πλευρό και μια πιστή της δούλα.
Τα γόνατά τους λύθηκαν κι από καημό η ψυχή των
πιάστηκε, κι όλοι ευχήθηκαν κοντά της να πλαγιάσουν.
Τότε είπε στον Τηλέμαχο, τον ακριβό της γιόκα·
«Σου 'φυγε πια, Τηλέμαχε, ο νους, μήτε έχεις γνώση.
Παιδί σαν ήσουν ήξερες καλύτερα να κρίνεις,
και τώρα που μεγάλωσες κι έγινες παλικάρι,
όποιος τ' ανάστημά σου ιδεί και την καλή θωριά σου
κι αν δε σε ξέρει, θα σε πει μεγάλου ανθρώπου γέννα,
220 δεν έχεις πια στον τόπο του το νου σου και τη γνώση·

Τι ήτανε πάλε αυτή η δουλειά πόγινε, μες στο σπίτι,
που εμπρός στα μάτια σου άφησες τον ξένο να χτυπήσουν.
Πώς τώρα, αν ξένος σπίτι μας τύχει κανείς να μείνει
κι απ' όμοια κακοπέραση πικρή συμβεί να πάθει;
Συ θα 'χεις την κατάκριση και τη ντροπή του κόσμου».

Κι ο συνετός Τηλέμαχος απάντησε έτσι κι είπε·
«Δε με πειράζει, μάνα μου, που μου θυμώνεις έτσι.
'Όλα τα νιώθω μόνος μου και τα καταλαβαίνω
και τα καλά και τα κακά. Μωρό δεν είμαι τώρα.

230 'Όμως και σ' όλα δεν μπορώ ν' αποφασίσω ως πρέπει,
γιατί με κάνουν το μυαλό να χάσω αυτοί οι κακούργοι,
που βγήκαν στο κεφάλι μου, κι εγώ βοηθούς δεν έχω.
Μα δεν τους βγήκε η μάχη αυτή καθώς ελαχταρούσαν,
γιατί απ' τον Ίρο φάνηκε πιο δυνατός ο ξένος.
Δία πατέρα κι Αθηνά κι Απόλλο μου, άμποτε έτσι
να ιδώ σε λίγο σπίτι μας πεσμένους τους Μνηστήρες,
με τα κεφάλια τους σκυφτά, και να ψυχομαχούνε
άλλους στο γύρο της αυλής κι άλλους μες στο παλάτι,
ως τώρα στις αυλόπορτες κάθεται απάνω ο Ίρος

240 με το κεφάλι του γυρτό, σα να 'ναι μεθυσμένος,
και να σταθεί δε δύνεται ορθός στα δυο του πόδια,
μήτε να πάει στο σπίτι του, γιατί η ψυχή του βγαίνει».
Τέτοιες κουβέντες έκαναν μιλώντας μεταξύ τους.
Τότε έτσι κι ο Ευρύμαχος της Πηνελόπης είπε·
«Ω Πηνελόπη φρόνιμη, του Ικάριου θυγατέρα,
αν όσοι κάθονται Αχαιοί στ' Άργος σε βλέπανε όλοι,
θα τρέχανε αύριο πιο πολλοί στο σπίτι σου Μνηστήρες
να τρώνε εδώ, γιατί περνάς κάθε άλλη εσύ γυναίκα,
στην ομορφιά, στ' ανάστημα και στην περίσσια γνώση».

250 Κι η Πηνελόπη η συνετή τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Ευρύμαχε, τις χάρες μου, τα κάλλη, το κορμί μου,
μου σβήσανε οι αδάνατοι απ' τον καιρό που πήγαν
οι Αχαιοί κι ο άντρας μου μαζί τους για την Τροία.
Ναι, εκείνος αν ερχόντανε θα γιάτρευε η καρδιά μου,

και δόξα θα 'χα πιο πολλή κι όμορφα θα 'τανε όλα.
Τώρα με σφάζουν οι καημοί πόστειλε η μοίρα πλήθος.
Οιμέ, την ώρα που άφηνε την ποδητή πατρίδα,
το χέρι μου 'πιασε σφιχτά με το δεξί του κι είπε·
«Φως μου, θαρρώ πως άβλαβοι δε θα γυρίσουν όλοι
260 οι πολεμόχαροι Αχαιοί που φεύγουν για την Τροία.
Γιατί τους Τρώες τους παινούν πως είναι παλικάρια,
κονταριστάδες άφταστοι, τεχνίτες στο δοξάρι,
και πρώτοι καβαλάρηδες στα φτεροπόδαρα άτια,
που αποφασίζουν γλήγορα τη νίκη του πολέμου.
Ποιος ξέρει αν πάλε εδώ ο θεός θ' αφήσει να γυρίσω,
ή μες στην Τροία αν δε χαθώ. Φρόντιζε εσύ το σπίτι,
να νοιάζεσαι τη μάνα μου, το γέρο μου πατέρα,
σαν τώρα και καλύτερα, ενόσω εγώ θα λείπω.
Και το παιδί μας όταν δεις πως έβγαλε πια γένια,
270 άφησε πια το σπίτι σου, παντρέψου μ' όποιοι δέλεις».
Αυτά ο Δυσσέας μου 'λεγε κι όλα θα γίνουν τώρα.
Μια νύχτα θα 'ρθει ο άχαρος να με ζυγώσει ο γάμος,
την έρμη εμένα, πόσθησε κάθε χαρά μου ο Δίας.
Μα κι άλλος τώρα την καρδιά φριχτός μου σφάζει πόνος.
Δεν ήταν έτσι ως τώρα αυτός ο τρόπος των Μνηστήρων.
Σαν ήδελαν να παντρευτούν αρχοντοθυγατέρα,
κόρη από σπίτι, κι έβγαιναν πολλοί που τη ζητούσαν,
δικά τους βόδια φέρνανε κι αρνιά παχιά, να κάμουν
τραπέξι σ' όλους τους δικούς της κόρης, κι άλλα δώρα
280 φέρνανε κι όχι απλέρωτο το ξένο βιός να τρώνε».
Είπε και χάρηκε ο δεϊκός πολύπαδος Δυσσέας
που πάσχιζε τα δώρα τους να πάρει και με λόγια
γλυκά τους μάγευε κι αλλού της τριγυρνούσε ο νους της
Πάλε έτσι και του Ευπειθη ο γιος της μίλησε ο Αντίνοσ·
«Ω, Πηνελόπη φρόνιμη, του Ικάριου θυγατέρα,
όποιος εδώ απ' τους Αχαιούς θέλει να φέρει δώρα,
δέξου τα. Τα χαρίσματα να τ' αρνηθείς δεν πρέπει.
Κι εμείς δεν πιάνουμε δουλειά σαν πρώτα, μήτε πάμε

αλλού, πριν πάρεις άντρα σου τον πιο καλύτερό μας».

- 290 Έτσι ο Αντίνος μίλησε κι άρεσε ο λόγος σ' όλους
κι έστειλε κράχτη του ο καθείς τα δώρα του να φέρνει.
Τ' Αντίνου μπόλια του 'φερε πεντάμορφη, μεγάλη
και πλουμιστή που δώδεκα χρυσές είχε καρφίτσες,
που στα δηλύκια ταίριαζαν τα καλογυρισμένα.
Φέρνει και στον Ευρύμαχο καλότεχνη αλυσίδα,
χρυσή πλεγμένη φίλιτσι, πόλαμπε σαν τον ήλιο.
Κι οι δούλοι του Ευρυδάμαντα δυο σκουλαρίκια φέρνουν
τρίπετρα, φιλοδούλευτα, που αστράφτανε στο χέρι,
Έφεραν και στον Πείσανδρο, το γιο του Πολυκτόρου,
300 καδένα ωραία του λαιμού, πολύτιμο στολίδι.
Κι οι άλλοι άλλα πεντάμορφα της κουβαλούσαν δώρα.
Στ' ανώι ανέθηκε έπειτα η δεϊκιά γυναίκα,
κι οι δούλες τα πεντάμορφα της πήγανε τα δώρα.
Κι εκείνοι αρχίζουν το χορό και το γλυκό τραγούδι,
κι έτσι όλοι διασκέδαζαν όσο να 'ρθεί το βράδυ.
Κι ενώ γλεντούσαν έφτασε το σκοτεινό το βράδυ.
Τρεις μασαλάδες έστησαν μες στην αυλή να φέγγουν
και γύρω ξύλα σώριασαν ξηρά, καιρό κομμένα,
φρυγγμένα κι έβαζαν δαδί, και του Δυσσέα οι δούλες
310 η καδεμιά με τη σειρά τη φλόγα συδαυλούσε.
Τότε είπε ο θεογέννητος πολύπαθος Δυσσέας·
«Ω δούλες του Δυσσέα εσείς, που χρόνια είναι στα ξένα,
στης σεβαστής βασίλισσας πηγαίνετε τον πύργο,
τ' αδράχτι σας να στρίβετε κοντά της καδισμένες,
ή τα μαλλιά να νέθετε κι εκείνη να ξεχάνει
και κάδομαι για σας εδώ να φέγγω όσο να δέλουν,
κι αν είναι ως την καλόδρονη Αυγή να περιμένουν
δίχως να νιώσω κούραση. Γιατί βαστώ στον κόπο».
Είπε κι εκείνες γέλασαν κι έβλεπε η μια την άλλη.
320 Κι η Μελανθώ η πιο όμορφη βαριά τον αποπήρε.
Κόρη ήταν του Δολίου αυτή πόφερε η Πηνελόπη.
Σαν κόρη της την έδρεψε, της χάριζε στολίδια,

μα δεν πονούσε μ' όλα αυτά την Πηνελόπη εκείνη
παρά με τον Ευρύμαχο κοιμόντανε στο στρώμα.
Αυτή με λόγια της πικρά έτσι είπε στο Δυσσέα·
«Είσαι ένας, ξένε, αδιάντροπος κι ένας ξεμυαλισμένος.
Δεν τρέχεις σε χαλκωματά να κοιμηθείς το σπίτι
ή σ'ένα χάνι, μόνε εδώ μπροστά σε τόσο κόσμο,
μας πήρες θάρρος να μιλάς, μήτε σε πιάνει φόβος;
330 'Η το κρασί σε μώρανε ή τέτοιο το μυαλό σου
θα σου είναι πάντα και γι' αυτό πετάς χαμένα λόγια.
'Η κόρδωσες που νίκησες τον 'Ιρο το ζητιάνο;
Κοίτα κανείς πιο δυνατός μη σηκωθεί απ' τον 'Ιρο
και σπάσει το κεφάλι σου με τα γερά του χέρια
κι όξω απ' το σπίτι, μ' αίματα βαμμένον, σε πετάξει».
Τότε λοξά την κοίταξε κι είπε ο σοφός Δυσσέας·
«'Εννοια σου, σκύλα, κι όλα αυτά που λες θα τρέξω τώρα
του Τηλεμάχου να τα πω, σα γάτα να σε σκίσει».
'Ετσι είπε και φοβήθηκαν τα λόγια του οι γυναίκες,
340 και στο παλάτι σκόρπισαν λιωμένες απ' το φόβο
γιατί πολύ φοβήθηκαν στ' αλήθεια μην το κάμει.
Στους αναμμένους έμεινε κι αυτός τους μασαλάδες
να φέγγει, κι όλους κοίταζε στα μάτια, ορδός ως ήταν,
μα σ' άλλα ο νους του γύριζε που βγήκανε ως το τέλος.
'Όμως δεν άφηνε η θεά Παλλάδα τους Μνηστήρες
να πάψουν τις πικρές θρисиές, για να του ανάβει ακόμα
τον πόνο μέσα στην καρδιά του τολμηρού Δυσσέα.
Τότε άρχισε ο Ευρύμαχος, γιος του Πολύβου πρώτος
και το Δυσσέα πείραζε, για να γελούν οι άλλοι·
350 «Ακούστε με, της ξακουστής βασίλισσας Μνηστήρες,
για να σας πω όσα μου η καρδιά μου λέει μέσα στα στήδια.
Αυτός θα να 'ρθε απ' το θεό στο σπίτι του Δυσσέα.
Δείτε, θαρρώ απ' την κάρρα του δαδιών πως βγαίνει λάμψη,
γιατί δεν έχει απάνω της μια τρίχα για σημάδι».
Γύρισε πάλε έτσι να πει στον πορθητή Δυσσέα·
«Δέχεσαι, ξένε, αν σ' έπαιρνα, στη δούλεψή μου να 'ρδεις,

σ' ένα μου κτήμα απόμακρο καλό μισθό να παίρνεις,
κλαδιά να κόβεις για φραγμό και δέντρα να φυτεύεις;
Πλήθιο θα σου 'δινά ψωμί και ρούχα να φορέσεις
360 κι ένα ζευγάρι θα 'βαζες στα πόδια σου τσαρούχια.
Μα τώρα που κακόμαδες, πού πια δουλειά να πιάσεις,
κι έτσι σ' αρέσει στα χωριά να τρέχεις ζαρωμένος
να βόσκεις με τη ζητιανιά την άπατη κοιλιά σου».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
«Αν τύχαινε έτσι στη δουλειά να παραβγούμε οι δυο μας,
Ευρύμαχε, την άνοιξη που 'ναι μεγάλη η μέρα,
γρασίδι να θερίσουμε με γυριστά δρεπάνια,
κι από 'να να κρατούμε οι δυο στα χέρια μας δρεπάνι,
για να φανούμε στη δουλειά, όσο να ρθει το βράδυ,
370 δίχως να φάμε μια μπουκιά κι ο θέρους να μη λείπει,
ή βόδια να μου δίνανε να σαλαγώ μεγάλα,
ξανθά, τα πιο καλύτερα χορτάτα από γρασίδι,
ομήλικα, ισοδύναμα, κι αδάμαστο ζευγάρι,
κι ο σβώλος μες στις αυλακιές να πέφτει εμπρός στ' αλέτρι,
θα μ' έβλεπες πώς θα 'σκιζα τ' αυλάκια απ' άκρη ως άκρη.
Κι αν πόλεμο ξεσήκωνε σήμερα ο γιος του Κρόνου,
κι είχα μια ασπίδα να κρατώ, στο χέρι δυο κοντάρια,
και στο κεφάλι ταιριαστό ένα χαλκένιο κράνος,
στην πρώτη εμένα τη γραμμή θα μ' έβλεπες να τρέξω,
380 και τότε δε θα μ' έβριζες να λες φαγάς πως είμαι.
Μα συ προσβέλνεις εύκολα κι είναι άπονη η καρδιά σου
και το 'χεις πάρει απάνου σου πως είσαι παλικάρι,
γιατί συναναστρέφesai λίγα κορμιά χαμένα.
Μα αν έρθει στην πατρίδα του καμιά φορά ο Δυσσέας,
αυτές οι πόρτες οι πλατιές μπροστά σου θα στενέψουν
την ώρα που όξω απ' την μπασιά θα πεταχτείς στο δρόμο».
Έτσι είπε κι ο Ευρύμαχος κιτρίνιασε απ' τη λύσσα
κι ευτύς λοξά τον κοίταξε και θυμωμένα του 'πε·
«Α, σκύλε, τώρα σ' έφαγα μ' αυτά που ξεστομίζεις,
390 και πήρες θάρρος άφοβα να κρένεις μπρος στον κόσμο.

Ἡ το κρασί σε μώρανε ἢ τέτοιο το μυαλό σου
θα σου εἶναι πάντα και γι' αυτό πετάς χαμένα λόγια
ἢ κόρδωσες που νίκησες τον Ἴρο το ζητιάνο;»
Ἐτσι εἶπε κι ἀδραξε σκαμνί. Τρέχει ο Δυσσέας τότε
και κάθισε απ' το φόβο του στο γόνα του Αμφινόμου.
Τον κεραστή ο Ευρύμαχος βαρά στο δεξί χέρι
και κρότησε ὅπως ἔπεσε στη γη η κρασοκανάτα,
και αυτός βογκώντας στρώθηκε τ' ανάσκελα στις σκόνες.
Τότε οι Μνηστήρες ἔκαμαν βοή μες στο παλάτι,
400 και ἔτσι ἓνας εἶπε σκύβοντας στον ἄλλο που ἦταν δίπλα·
«Καλύτερα ας μην το ἔσωνε κι αυτός ο ξένος να ἔρθει.
Τι ταραχή μας ἔφερε! Και τώρα για ζητιάνους
και για φτωχούς πιανόμαστε. Και το ξεφάντωμά μας
γλύκα δεν ἔχει πια καμιά. Μας πήρε η φαγωμάρα».
Κι ο λατρευτός Τηλέμαχος πήρε το λόγο κι εἶπε·
«Καημένοι, τρελαθήκατε, και το μυαλό σας τώρα
το φαγοπότι νίκησε. Κάποιος θεός σας σπρώχνει.
Μα τώρα που χορτάσατε, στο σπίτι του ο καθένας
αν δέλει ας πάει να κοιμηθεῖ. Δε διώχνω γω κανένα».
410 Ἐτσι εἶπε κι ὅλοι ἀπόρησαν και δάγκασαν τα χεῖλη
με τον Τηλέμαχο, γι' αυτά που μίλησε με δάρρος.
Κι απ' ὅλους ο Αμφίνωμος πήρε το λόγο κι εἶπε,
του Νίσου ο λεβέντης γιος του βασιλιά τ' Ἀρήτου·
«Κανείς, ἀδέρφια, ὅταν μας πουν το δίκιο ας μη θυμῶναι,
κι ἔτσι στον ἄλλο ν' ἀπαντά με θυμωμένα λόγια.
Μήτε τον ξένο βρίζετε μήτε ἄλλον απ' τους δούλους
που στο παλάτι βρίσκονται του δεϊκού Δυσσέα.
Μόν' ας αρχίσει ο κεραστής να βάζει στα ποτήρια
να στάξουμε και σπίτι μας να πα να κοιμηθούμε.
420 Τον ξένο ας τον αφήσουμε στο σπίτι του Δυσσέα.
Ἰκέτη του ο Τηλέμαχος τον ἔχει κι ας φροντίσει».
Εἶπε κι εκείνοι πρόθυμα τ' ἀκούσανε το λόγο.
Κι ο Μούλιος ο πολεμιστής τους κέρασε κροντήρι,
του Αμφινόμου ο παραγιός, απ' το Δουλίχι ο κράχτης,

και σ' όλους γύρω μοίρασε. Κι αφού στους αδανάτους
έσταξαν το γλυκό κρασί, ήπιαν στερνά κι εκείνοι.
Σαν έσταξαν κι ήπιαν κρασί όσο ήθελε η καρδιά τους,
ξεκίνησε στο σπίτι του να κοιμηθεί ο καθένας.

τ ραψωδία

Ὀδυσσέως καὶ Πηνελόπης ὁμιλία.
Τὰ νίπτρα.

(Συνομιλία του Οδυσσέα με την
Πηνελόπη. Το ποδόλουτρο)

Η Ευρύκλεια πλένει τα πόδια του
Οδυσσέα και τον αναγνωρίζει.

Sir Edward John Poynter, 1836-1919.

Πηγή: Η Οδύσσεια στην Τέχνη | Παιδείας Εγκώμιον
(wordpress.com)

Στο σπίτι του έμεινε ο δεικός Δυσσέας, και στο νου του
με την Παλλάδα ανάδευε το φόνο των Μνηστήρων.

Κι έτσι είπε στον Τηλέμαχο με πεταχτά του λόγια·

«Ανάγκη πάσα τ' άρματα να βάλεις όλα μέσα,

και τους Μνηστήρες να πλανάς με μαλακά σου λόγια·

αν τύχει και τ' αναζητούν και σε συχνοξετάζουν,

θα πεις· Τα πήρα απ' τον καπνό, γιατί δεν ήταν όμοια,

ως τ' άφησε ο πατέρας μου σαν έφυγε στην Τροία,

μόν' έχασαν τη λάμψη τους απ' του καπνού την άχνα.

10 Κι ένα άλλο μου 'βαλε ο θεός στο νου μου πιο μεγάλο,

μη χτυπηθείτε, αν άξαφνα πιαστείτε από μεθύσι,

και το τραπέζι μολευτεί κι ο γάμος απ' το αίμα,

γιατί καδένα τον τραβά μονάχο το μαχαίρι».

Έτσι είπε, κι ο Τηλέμαχος του κάνει ευτύς το λόγο

κι όξω τη βάγια Ευρύκλεια φωνάζοντας της είπε·

«Κλείστε τις άλλες, βάγια μου, γυναίκες στο παλάτι,

όσο να βάλω τ' άρματα στην αποθήκη μέσα.

Γιατί τα μαύρισε ο καπνός αφρόντιστα στη σάλα,

σαν έφυγε ο πατέρας μου, κι εγώ μωρό ήμουν τότε.
20 Θα τα φυλάξω τώρα εκεί, καπνός να μην τα φτάνει». Πάλε έτσι η βάρια Ευρύκλεια με δυο της είπε λόγια· «Είδε, παιδί μου, ν' άρχιζες να προνογάς πια τώρα και να φυλάς το σπίτι σου, το θιός σου να προσέχεις. Μα πες μου, τότε ποια θα 'ρθει μαζί σου φως να φέρει; Τις δούλες που θα σου 'φεγγαν, να βγουν δεν τις αφήνεις». Κι ο συνετός Τηλέμαχος απάντησε έτσι πάλε· «Αυτός ο ξένος άνεργος στο σπίτι μου δε θέλω να κάθεται όποιος θρέφεται, κι ας έρχεται απ' τα ξένα». Έτσι είπε, μα δεν πέταξαν τα λόγια του χαμένα,
30 κι έκλεισε τ' αφηλόχτιστου του παλατιού τις πόρτες. Τότε πετάχτηκε ο θεϊκός Δυσσέας με το γιο του και μέσα κράνη φέρνανε κι αφαλωτές ασπίδες κι άλλα κοντάρια μυτερά. Κι εμπρός τους η Παλλάδα με φως λαμπρό τους έφεγγε, λύχνο χρυσό κρατώντας. Κι ο συνετός Τηλέμαχος έτσι είπε στο Δυσσέα· «Μεγάλο θάμα είναι κι αυτό, πατέρα μου, που βλέπω. Οι τοίχοι, τα μεσόστυλα του παλατιού τα ωραία, τα λάτινα, τα πάτερα, με τους ψηλούς τους στύλους, όλα μια λάμψη λαμπερή μου φαίνονται πως χύνουν.
40 Κάποιος θεός απ' τα ψηλά ουράνια μέσα θα 'ναι». Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του πε' «Σώπα και μη ρωτάς γι' αυτά, τη σκέψη σου μη δείχνεις. Τέτοια η συνήθεια των θεών που μένουν στα ουράνια. Μόν' πήγαινε να κοιμηθείς κι εδώ θα μείνω μόνος, τις δούλες και τη μάνα σου να τις πειράξω ακόμα. Το 'να και τ' άλλο θα ρωτά με κλάματα να μάθει». Έτσι είπε, κι ο Τηλέμαχος βγήκε όξω απ' το παλάτι και στο γιατάκι πήγαινε με φώτα, με λαμπάδες, όπου και πριν κοιμόντανε, σαν του 'ρχονταν ο ύπνος.
50 Εκεί και τότε πλάγιασε προσμένοντας να φέξει. Στο σπίτι του έμεινε ο θεϊκός Δυσσέας και στο νου του με την Παλλάδα ανάδευε το φόνο των Μνηστήρων.

Απ' τον κοιτώνα η φρόνιμη τότε ήρθε η Πηνελόπη,
παρόμοια με την Άρτεμη και τη χρυσή Αφροδίτη.
Της βάζουν στη φωτιά κοντά το торνευτό θρονί της,
μ' ασήμι και με φίλντισι απάνω στολισμένο,
που το 'καμε ο Ικμάλιος, κι είχε σκαμνί ενωμένο,
για ν' ακουμπά τα πόδια της και με προβιά το στρώνουν.
Σε κείνο απάνου η φρόνιμη καθόνταν Πηνελόπη.

60 Απ' το παλάτι τρέξανε κι οι λευκοχέρες δούλες,
κι απ' τα τραπέζια σήκωναν προσφάγια και ποτήρια,
που πίνανε οι παράτολμοι Μνηστήρες, κι άλλες πάλι
τ' αποκαΐδια ρίξανε στη γη των μασαλάδων,
κι άκαυτα ξύλα σώριασαν, να κάμουν φως και ζέστη.
Κι η Μελανθώ δευτέρωσε κι έτσι είπε στο Δυσσέα·
«Εδώ όλη νύχτα θα 'χουμε κι απόψε τον μπελά σου,
στο σπίτι να στριφογυρνάς, να λαχταράς τις δούλες;
Φεύγα απ' την πόρτα, αδιάντροπε κι ό,τι έφαγες σου φτάνει
να μην τις φας με το δαυλί, κι όξω το δρόμο πιάσεις».

70 Τότε λοξά την κοίταξε κι έτσι ο Δυσσέας είπε·
«Γιατί καημένη μ' άπονη καρδιά μαζί μου τα 'χεις·
Μήπως γιατί είμαι αδύνατος και κακοφορεμένος
και ζητιανεύω στο χωριό; Έτσι με σπρώχνει η ανάγκη.
Τέτοιοι είναι οι άμοιροι οι φτωχοί κι οι παραπεταμένοι.
Ήμουν κι εγώ καμιά φορά στον κόσμο ευτυχισμένος,
με πλούσιο σπίτι, και συχνά στους καταφρονημένους,
όποιος κι αν ήταν, έδινα, κι όποια κι αν είχε ανάγκη.
Χιλιάδες είχα παραγιούς κι απ' όλα τ' άλλα πλήθος,
που χαίρονται οι καλόζωοι και τους καλούν αφέντες.

80 Μα ο Δίας μου τα σκόρπισε. Το θέλημά του ας γίνει.
Γι' αυτό και συ, κορίτσι μου, φυλάξου μην τις χάσεις
τις ομορφιές που ανάμεσα στις άλλες δούλες έχεις
ή μη θυμώσει η φρόνιμη κυρά σου και σε δείρει,
ή κι ο Δυσσέας ξαναρθεί, γιατί είναι ακόμα ελπίδα.
Κι αν πάλε εκείνος χάθηκε και δεν ξαναγυρίζει
με του θεού τη δύναμη έκαμε γιο λεβέντη,

το δεικό Τηλέμαχο, που αν σφάλει καμιά δούλα
δεν του γελά το μάτι του, γιατί είναι πια μεγάλος».
Έτσι είπε, κι όταν άκουσε τα λόγια η Πηνελόπη,
90 την παρακώρη μάλωσε, της λέει πικρά δυο λόγια·
«Έννοια σου, σκύλα αδιάντροπη, ξετσίπωτη, σε βλέπω
να κάνεις άσεβη δουλειά, που θα σου βγει απ' τη μύτη.
Γιατί καλά το γνώριζες και τ' άκουσες που το 'πα,
πως ήθελα στο σπίτι μου τον ξένο να ρωτήσω,
να μάθω για τον άντρα μου, που λιώνω απ' τον καημό του».
Στην επιστάτρια γύρισε την Ευρυνόμη κι είπε·
«Φέρε, Ευρυνόμη, ένα σκαμνί με μια προδιά στρωμένο,
να κάτσει ο ξένος να μου πει γι' αυτά που θα ρωτήσω».
Είπε, κι εκείνη γλήγορα σηκώνει και του φέρνει
100 ένα καλόφτιαστο σκαμνί και μια προδιά του στρώνει.
Κάθισε τότε εκεί ο δεικός πολύπαδος Δυσσέας,
κι η Πηνελόπη η φρόνιμη πρωτάρχισε έτσι κι είπε·
«Ξένε, για τούτο πρώτα εγώ να σε ρωτήσω δέλω.
Ποιος είσαι, ποιος ο τόπος σου, πόδε, γονοκρατιέσαι;»
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Κανείς, κυρά, σ' όλη τη Γη δε θα σου βρει ψεγάδι.
Αλήθεια φτάνει η δόξα σου ως τα πλατιά τα ουράνια,
σαν τ' άψεγου του βασιλιά πόχει λαούς κι ορίζει
αντρεωμένους και πολλούς με του θεού το φόβο,
110 κι όλο το δίκιο σέβεται κι η πλούσια γης του φέρνει
στάρια, κριθάρια και λυγούν από καρπούς τα δέντρα,
γεννούν τ' αρνιά κι η θάλασσα βγάζει άφθονα τα ψάρια,
απ' την καλή κυβέρνηση κι όλοι ευτυχούν κοντά του.
Τώρα για τ' άλλα ρώτα με στ' αρχοντικό σου σπίτι,
μα μη ρωτάς το γένος μου κι ο τόπος μου ποιος είναι,
μη μου γεμίσει την καρδιά καημούς η θύμισή τους.
Γιατί είμαι πολυστέναχτος. Και το 'χω σε ντροπή μου
στο ξένο σπίτι να 'ρχουμαι και να μοιρολογιέμαι.
Μήτε και βγάζει όφελος αν κλαίει κανείς αιώνια,
120 μήπως κι ατή σου, ή δούλα σου θυμώσει και νομίσει

πως το κρασί με χτύπησε και πνίγομαι απ' το κλάμα».
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ' απάντησε έτσι αμέσως·
«Αχ, ξένε μου, τις χάρες μου, τα κάλλη, το κορμί μου,
μου σήσανε οι αδάνατοι απ' τον καιρό που πήγαν
οι Αχαιοί, κι ο άντρας μου μαζί τους, για την Τροία.
Ναι, εκείνος αν ερχόντανε θα γιάτρευε η καρδιά μου,
και δόξα θα 'χα πιο πολλή, κι όμορφα θα 'τανε όλα.
Τώρα με σφάζουν οι καημοί, πόστειλε η μοίρα πλήθος.
Γιατί όσοι ορίζουν στα νησιά, κι απ' όλους είναι οι πρώτοι,
130 στη δασωμένη Ζάκυνθο, στη Σάμη, στο Δουλίχι,
κι όσοι άλλοι ακόμα κατοικούν στο ξέφαντο το Θιάκι,
όλοι άδελά μου με ζητούν και καταλούν το βιός μου.
Γι' αυτό τους ξένους δεν ψηφώ, μήτε όσους μου προσπέφτουν,
μήτε τους κράχτες του χωριού κάθε δουλειά που κάνουν.
Μα του Δυσσέα ο στερεμός μου καίει τα φυλλοκάρδια.
Κι αυτοί για γάμους νοιάζονται κι εγώ τους πλέκω δόλους.
Πρώτα με φώτισε ο θεός στον πύργο μου να στήσω
ένα αργαλειό κι εκεί πανί να πιάσω και να φάνω
μεγάλο και φιλόδιαστο. Κι άξαφνα σ' όλους είπα·
140 «Αφού πια πέθανε, παιδιά, ο δεϊκός Δυσσέας,
σταθείτε, αν και διαζόσαστε, να κάμετε το γάμο,
όσο να φάνω το πανί, να μη μου παν χαμένα
τα νήματα, ένα σάβανο να φάνω του Λαέρτη,
η μαύρη μοίρα όταν τον βρει του αξύπνητου θανάτου,
μη με κατηγορήσουνε μια μέρα οι Θιακοπούλες
πως πήγε δίχως σάβανο κι ας είχε βιος χιλιάδες».
Έτσι είπα και κατάπεισα την άφοβη καρδιά τους.
Κι έφαινα τότε το πανί τ' ατέλειωτο όλη μέρα,
και με το φως δουλεύοντας το ξήλωνα τη νύχτα.
150 Τρεις χρόνους έτσι κέρδισα να τους γελώ μ' απάτη.
Κι ο τέταρτος σαν έφτασε με των καιρών το διάβα,
(οι μήνες όταν πέρασαν κι ήρθαν καιροί και χρόνοι),
οι δούλες, σκύλες άπιστες, με πρόδωσαν που μ' είδαν,
κι ήρθαν αυτοί και μ' έπιασαν και μ' έβρισαν με λόγια.

Τότε, ήθελα δεν ήθελα, το τέλεψα απ' ανάγκη.
Τώρα το γάμο δεν μπορώ να τον ξεφύγω, ξένε
μήτε άλλη βρίσκω πρόφαση. Με βιάζουν οι γονοί μου
να παντρευτώ, κι ο γιόκας μου θυμώνει, που το βιος του
το τρων. Γιατί μεγάλωσε. Το σπίτι του σαν άντρας,
160 με του θεού τη δύναμη μπορεί να διαφεντέψει.
Πες μου και συ το γένος σου κι ο τόπος σου ποιος είναι.
Μήτε από δρυ γεννήθηκαν παλιά, μήτε από πέτρα».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε
«Γυναίκα πολυσέβαστη του ξακουστού Δυσσέα,
δεν παύεις πια να με ρωτάς το γένος μου να μάδεις;
Θα σου τα πω, με πιο πολλούς καημούς κι ας με ποτίσεις.
Γιατί είναι αυτό το ριζικό του καθενός που λείπει,
όπως εγώ, τόσον καιρό αλάργα απ' την πατρίδα,
και τρέχει μες στις ξενιτιές κι όλο φαρμάκια πίνει.
170 Μα κι έτσι αυτά θα σου τα πω που με συχνοξετάξεις.
Στη μέση του θαμπού γιαλού ένα νησί είναι η Κρήτη,
όμορφη και πολύκαρπη και θαλασσοκλεισμένη,
πόχει κατοίκους άπειρους κι έχει χωριά ενενήντα.
Κάθε λαός κι η γλώσσα του. Των Αχαιών τα γένη
κι οι Κρητικοί οι λιοντόκαρδοι κι οι άξιοι Κυδωνιάτες,
των Δωριέων τρεις φυλές, κι οι Πελασγοί οι λεβέντες.
Πόλη μεγάλη είναι η Κνωσός της Κρήτης όπου ο Μίνως
του Δία συνομιλητής βασίλευε εννιά χρόνια.
Πατέρας του πατέρα μου του Δευκαλίωνα ήταν,
180 που εμένα και τον αρχηγό γέννησε Ιδομενέα,
που με τους δυο τ' Ατρέα γιους πήγε κι αυτός στην Τροία,
με τα κυρτά καράβια του, κι Αΐθωνα λένε εμένα.
Εγώ μικρότερος, κι αυτός πρώτος και πιο λεβέντης.
Εκεί είδα και τον φίλεψα δώρα το Δυσσέα.
Κακός τον έσπρωξε καιρός, σαν πήγαινε στην Τροία
κι απ' το Μαλιά τον ξόριασε, τον έβγαλε στην Κρήτη.
Στην Αμνισό σταμάτησε με την ψυχή στο στόμα,
μες στις Ειλειθυίας τη σπηλιά, σε δύσκολο λιμάνι.

Και τον Ιδομενέα ευτύς στην πόλη ζήτηε νά 'βρει
190 που φίλο του, όπως έλεγε, τον είχε και προστάτη.
Μα δέκα μέρες έντεκα θα 'χαν περάσει, αφότου
έφυγε αυτός με τα γοργά καράβια για την Τροία,
κι εγώ τον πήρα σπίτι μου και τον φιλοξενούσα
κι αρχοντικά τον φίλεψα, που τα 'χα πλούσια όλα.
Μάζωξα ακόμα απ' το χωριό μαύρο κρασί κι αλεύρι
και στους συντρόφους του έδωσα που πήγαιναν μαζί του,
και βόδια μου τους έσφαξα για να χαρεί η καρδιά τους.
Δώδεκα μέρες έμειναν οι Αχαιοί κοντά μου,
γιατί σφοδρός τους έκλεισε βοριάς, κι ούτε να στέκουν
200 τους άφηνε όξω στη στεριά. Στις δεκατρείς τις μέρες
κάνουν πανιά και φύγανε, σαν έκοψε ο αγέρας».
Έπλαθε χίλια ψέματα, που σαν αλήθειες ήταν,
κι έκλαιγε εκείνη ακούγοντας κι η όψη της χαλούσε.
Κι όπως τα χιόνια στα ψηλά τα κορφοβούνια λιώνουν,
που σαν τα στρώσει ο Ζέφυρος, μετά η Νοτιά τα λιώνει,
κι όταν τα χιόνια λιώσουν πια, φουσκώνουν τα ποτάμια,
έτσι έλιωνε απ' τα κλάματα τ' ωραίο το πρόσωπό της
ως έκλαιγε τον άντρα της που κάθονταν κοντά της.
Κι εκείνος τη γυναίκα του που δρήναε συμπονούσε
210 κι ασάλευτα τα μάτια του στις κόχες τα κρατούσε,
σα να 'τανε από κέρατο και σίδηρο πλασμένα,
και τα 'κρυβε με προσοχή τα δάκρυα που κυλούσαν.
Κι όταν τον πολυδάκρυτο χόρτασε πια το δρήνο,
πάλε έπειτα του μίλησε με δυο της λόγια κι είπε·
«Τώρα πια, ξένε, εγώ θαρρώ πως θα σε πιάσω αλήθεια,
ανίσως φιλοξένησες στ' αρχοντικό σου σπίτι,
καθώς μου λες, τον άντρα μου και τους δικούς του ανθρώπους.
Πες μου τι ρούχα στο κορμί φορούσε και πώς ήταν
κι εκείνος κι οι σύντροφοι του που πήγαιναν μαζί του;»
220 Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Σα δύσκολο, βασίλισσα, να σου τον παραστήσω,
γιατί από τότε πέρασαν είκοσι τόσα χρόνια,

αφότου απ' την πατρίδα μου ξεκίνησε να φύγει.
Μα πάλε κι έτσι θα σου πω καθώς τον βγάζει ο νους μου·
Χλαινα φορούσε κόκκινη, διπλή, σγουρή ο Δυσσέας
που 'χε καρφίτσα ολόχρυση με δυο δηλυκωτήρια,
απάνω με σκαλίσματα. Στα μπροστινά του πόδια
σφιχτά κρατούσε ένα σκυλί, ζαρκάδι, που 'χε βούλες
και το 'βλεπε να σπαρταρά. Κι αυτό θαμάζανε όλοι,
230 χρυσά κι αν ήταν, το σκυλί να πνίγει το ζαρκάδι,
κι αυτό τα πόδια τίναζε ζητώντας να γλιτώσει.
Τον είδα ακόμα να φορεί χιτώνα κεντημένο,
σαν κρεμμυδότσουφλο ξερό παρόμοιο στη γυαλάδα.
Έτσι ήταν μαλακός κι αυτός κι έλαμπε σαν τον ήλιο.
Γυναίκες που τον είδανε τότε θαμάζανε όλες.
Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω. Δεν ξέρω αν ο Δυσσέας
τα πήρε αυτά απ' το σπίτι του τα ρούχα που φορούσε,
ή σύντροφος του τα 'δωσε σαν μπήκε στο καράβι,
ή κάποιος ξένος, που πολλούς είχε ο Δυσσέας φίλους.
240 Γιατί ήταν λίγοι οι Αχαιοί που 'ταν μ' εκείνον όμοιοι.
Κι εγώ ένα χάλκινο σπαδί του χάρισα και κάπα
όμορφη, κόκκινη, διπλή και κροσωτό χιτώνα
και με τιμές τον έστειλα στο ορδόπλωρο καράβι.
Κράχτης μαζί του πήγαινε, λίγο σαν πιο μεγάλος
στα χρόνια. Και πώς ήτανε να σου τον παραστήσω.
Καμπούρης, μελαψός, σγουρός, Βρυβάδης τ' όνομά του,
κι απ' όλους πιο καλύτερα τον είχε τους συντρόφους,
γιατί είχανε μαζί κι οι δυο στην ίδια πάντα γνώμη».
Είπε, και πόδο πιο πολύ της έφερε να κλάψει,
250 σα γνώρισε τ' αλάθειτα σημάδια που της είπε.
Κι όταν τον πολυδάκρυτο χόρτασε πια το δρήνο
πάλε τ' απάντησε έπειτα με δυο γλυκά της λόγια·
«Ξένε, από τώρα πια κι εμπρός – και πρώτα ας σε πονούσα –
σα φίλος θα 'σαι σπίτι μου και θα σε προστατεύω.
Τα ρούχα αυτά μονάχη μου, καθώς τα περιγράφεις,
του τα 'δωσα στο σπίτι μου, τα δίπλωσα, κι απάνω

έραφα την ολόχρυση καρφίτσα για στολίδι.
Μα αχ!, δε θα τον δεχτώ ξανά στο σπίτι να γυρίσει.
Μοίρα κακή τον έστειλε με το βαθύ καράβι,
260 να πάει στην τρισκατάρατη κι αυτός την κακο-Τροία».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Γυναίκα πολυσέβαστη του ξακουστού Δυσσέα,
μην το χαλάς πια τ' όμορφο τ' αφράτο πρόσωπό σου
και με τους δρήνους την καρδιά στα στήδια σου μη λιώνεις.
Δε σε κατηγορώ γι' αυτό. Θρηνεί κάθε γυναίκα
που χάνει ταίρι ποδητό, πόχει παιδιά μαζί του.
Πώς το Δυσσέα να μην κλαις, που σα θεός λες κι ήταν;
Μα πάψε πια τα κλάματα, τα λόγια μου ν' ακούσεις.
Την πάσα αλήθεια θα σου πω και τίποτε δεν κρύβω·
270 το ξέρω, πως ο δεϊκός Δυσσέας θα γυρίσει
και ζει κοντά στην καρπερή των Θεσπρωτών τη χώρα
και φέρνει πλήθος θησαυρούς πολύτιμους μαζί του,
συνάζοντας απ' τα χωριά. Μα τους πιστούς συντρόφους
τους έχασε με το βαθύ καράβι, στ' αφρισμένο
το πέλαγο, όπως έφευγε μακριά απ' τη Θρινακία.
Γιατί μαζί του μάλωσε του Κρόνου ο γιος κι ο Ήλιος,
που φάγανε τα βόδια του οι ναύτες του Δυσσέα,
κι όλοι στο πολυτάραχο το πέλαγος χαθήκαν.
Μονάχα εκείνον στη στεριά τον έβγαλε το κύμα,
280 σε μια καρίνα караβιού, στη χώρα των Φαιάκων,
που σα θεό τον τίμησαν απ' την καρδιά τους όλοι,
κι άπειρα δώρα του 'δωσαν, κι ήθελαν να τον στείλουν
άβλαβο στην πατρίδα του. Κι από καιρό ο Δυσσέας
θα 'τανε εδώ, μα πιο όφελος το βρήκε αυτό πως ήταν,
στις ξενιτιές γυρίζοντας πολλά να θησαυρίζει.
Τόσα πολλά τεχνάσματα απ' όλους τους ανθρώπους
ήξερε του Λαέρτη ο γιος, που δεν τον έφτανε άλλος.
Έτσι μου τα 'πε ο Φειδωνας, των Θεσπρωτών ο αφέντης,
και στάζοντας στο σπίτι μου ορκίζονταν μπροστά μου
290 πως το καράβι ρίξανε στη δάλασσα οι συντρόφοι

κ ὄλοι ἑτοιμοὶ ἦταν στη γλυκιά πατρίδα νὰ τον πάνε·
Μα ἐμένα μ' ἔστειλε πιο πριν, γιατί ἔτυχα καράβι
των Θεσπρωτῶν στο καρπερό Δουλίχι νὰ πηγαίνει·
Μου ἔδειξε καὶ τοὺς θησαυροὺς ποὺ σύναξε ὁ Δυσσέας,
ποὺ ἀκόμα καὶ τὴ δέκατη δα θρέφανε γενιά του.
Τόσο πολὺ ἦτανε τὸ βίος ποὺ πήγε στο παλάτι.
Για τὴ Δωδώνη μου ἔλεγε πως ἔφυγε ὁ Δυσσέας,
ἀπ' τὸν ψηλόκορμο τὸ δρυ, τὸ θέλημα τοῦ Δία
ν' ἀκούσει, πῶς δα πήγαινε στὴν πατρικὴ του χώρα,
300 πόλειπε χρόνια, ἀν φανερά εἴτε κρυφά δα φτάσει.
Ἔτσι ὁ Δυσσέας σώθηκε καὶ δα ἔρδει ἐδῶ σε λίγο
μήτε δα μείνει πια καιρὸ ἀλάργα ἀπ' τοὺς δικούς του
κι ἀπ' τὴ γλυκιά πατρίδα του. Κι ὠστόσο παίρνω κι ὄρκο.
Ἄς εἶναι ὁ πρῶτος τῶν θεῶν ὁ Δίας μάρτυράς μου,
κι ἡ στία ποὺ με φιλοξενεῖ τοῦ ἀφέγαδου Δυσσέα,
ἔτσι ὅπως σου τα λέγω αὐτά καὶ δα τελέφουν ὅλα.
Θά ἔρδει ὁ Δυσσέας σπῖτι τοῦ σ' αὐτὸ τὸ χρόνο ἀπάνω,
ὅταν ὁ μήνας κλείσει αὐτός κι ὅταν ἀρχίσει ὁ ἄλλος».
Κι ἡ Πηνελόπη ἡ φρόνιμη ἀπάντησε ἔτσι κι εἶπε·
310 «Ἄμποτε, ξένη ὁ λόγος σου αὐτός καὶ ν' ἀληθέψει.
Τότε δα ἰδεῖς τὴ γνώμη μου, τι δῶρα δα σου δώσω,
πολλά, ποὺ δα τα βλέπουνε καὶ δα σε μακαρίζουν.
Μα νὰ, ἡ ψυχὴ μου προνογά, θαρρώ ὅπως καὶ δα γίνουν.
Μήτε ὁ Δυσσέας δα ἔρδει πια μήτε καὶ συ νὰ φύγεις
δα τ' ἀξιωθεῖς, γιατί ὁδηγούς δὲν ἔχουμε πια τέτοιους,
σαν τὸ Δυσσέα, σπῖτι μας, ἀνίσως ζούσε ἐκεῖνος,
τοὺς ξένους νὰ φιλοξενά καὶ νὰ καταβοδώνει.
Μα ἐλάτε, δούλες, λούστε τὸν καὶ στρώστε τοῦ κρεβάτι
με στρώμα καὶ σκεπάσματα καὶ καθαρὴ ἀντρομίδα,
320 νὰ ξεσταδεῖ προσμένοντας ὅσο νὰ φέξει ἡ Αὐγούλα.
Καὶ λούστε τὸν πρῶι πρῶι καὶ τρίψτε τὸν με λάδι,
κοντά με τὸν Τηλέμαχο νὰ κάτσει στο τραπέζι.
Κι ἀν τοῦ χαλάσει τὴν καρδιά κανεῖς ἀπ' τοὺς Μνηστήρες,
κακό δικό τους, μήτε πια δα κάνουν ὅ,τι θέλουν,

κι ας πάει να βράζει απ' το θυμό στα σωθικά η καρδιά τους.

Γιατί, πώς, ξένε, θα πειστείς πως ξεπερνώ τις άλλες
γυναίκες στα φερσίματα και στην καλή τη γνώμη,
αν τρως στο σπίτι μου άλουστος και κακοφορεμένος;
Όλοι λιγόχρονοι οι θνητοί γεννήθηκαν στον κόσμο.

330 Όποιος έχει άπονη καρδιά κι ανήμερη τη γνώμη
τον καταριούνται συμφορές ενόσω ζει να πάθει,
και πεδαμένον έπειτα τον κατακρίνουν όλοι.
Κι όποιος σταθεί πονετικός και με καλή τη γνώμη,
οι ξένοι εκείνου διαλαλούν στον κόσμο τ όνομά του,
και μ' ένα στίγμα οι άνθρωποι καλόν τον ονομάζουν».

Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Γυναίκα πολυσέβαστη του ξακουστού Δυσσέα,
σιχάθηκα τα στρώματα και τα λευκά σεντόνια,
αφότου με μακρόκουπο καράβι ξεκινώντας

340 τα χιονοσκέπαστα βουνά πρωτάφησα της Κρήτης·
Σαν πρώτα εγώ θα κοιμηθώ, νύχτα άγρυπνη περνώντας.
Νύχτες πολλές κοιμήθηκα σε φτωχικό κρεβάτι,
τη ροδοδάχτυλη Αυγή να φέξει καρτερώντας.
Μήτε ποδονιψίματα πια λαχταρά η καρδιά μου,
μήτε καμιά απ' τις δούλες σου το πόδι μου θ' αγγίξει,
απ' όσες στο παλάτι σου κι αν έχεις παρακόρες,
εκτός αν τύχει μια γριά παλιά καλή γυναίκα,
που τόσα πέρασε κι αυτή όσα κι εγώ έχω πάθει.
Μια τέτοια δε θα τ' αρνηθώ το πόδι μου ν' αγγίξει»·

350 Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Καλέ μου ξένε, άλλος κανείς στο σπίτι μου δεν ήρθε
έτσι καλός και γνωστικός ακόμα απ' άλλους τόπους
ως είσαι συ, που γνωστικά κι όλα τα λες με κρίση.
Έχω μια τέτοια εγώ γριά, καλή και στοχασμένη,
πόδρεψε και μεγάλωσε τον άμοιρο Δυσσέα,
κι όταν τον γέννα η μάνα του, στα χέρια της τον πήρε.
Αυτή, κι ας είναι αδύναμη, τα πόδια θα σου πλύνει.
Σήκω, καλή μου Ευρύκλεια, του αφέντη σου να πλύνεις

360 τώρα το συνομήλικο. Τέτοιος πια κι ο Δυσσέας
θα 'ναι στα πόδια σαν κι αυτόν, τέτοιος στα χέρια θα 'ναι.
Γιατί γερνούν οι συμφορές τον άνθρωπο άψε σβήσε».
Είπε, και σκέπασε η γριά την όψη με τα χέρια
κι έχυσε δάκρυα φλογερά και με παράπονο είπε·
«Όχου, παιδί μου, η δύστυχη για σένα εγώ, που ο Δίας
απ' όλους σε κατάτρεξε, θεόφοβος κι ας ήσουν.
Γιατί κανείς άλλος θνητός στο βροντολάλο Δία
τόσα δεν έκαψε μηριά και διαλεχτές θυσίες
δεν πρόσφερε, όσες του 'κανες, θερμά παρακαλώντας
να ιδείς καλά γεράματα και να χαρείς το γιο σου.

370 Τώρα μονάχου σου 'σβησε του γυρισμού τη μέρα.
'Ετσι κι εκείνον θα γελούν στις ξενιτιές οι δούλες,
αν πάει σε σπίτι αρχοντικό, καθώς αυτές οι σκύλες
σε περιπαίζουν, και γι' αυτό δε θέλεις να σε πλύνουν,
κι απ' τις ντροπές τους δεν μπορείς στα μάτια να τις βλέπεις,
κι εμένα που 'μαι πρόθυμη προστάζει η Πηνελόπη·
Κι εγώ για σένα και γι' αυτή τα πόδια θα σου πλύνω,
γιατί η καρδιά μου σε πονεί μ' αυτά πόχεις περάσει.
Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω και πρόσεξε ν' ακούσεις,
ξένοι πολλοί ταλαίπωροι εδώ ήρθαν, μα δεν είδα

380 άλλον να μοιάζει στη φωνή, στ' ανάστημα, στα πόδια,
ως τώρα ακόμα, καθώς συ με το Δυσσέα μοιάζεις».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Όλοι το λένε αυτό, κυρά, όσοι μας είδαν κι άλλοι,
πως έτσι μοιάζουμε πολύ ένας στον άλλο οι δυο μας,
καθώς και συ με τη σοφή τη γνώμη, σου το θρήκες».
'Ετσι είπε, κι έφερε η γριά ένα λαμπρό λεβέτι
που 'χε για το ποδόλουτρο, κι έχυσε πρώτα κρύο
νερό κι αμέσως το ζεστό. Τότε έκατσε ο Δυσσέας
μακριά απ' το τζάκι κι έστρεψε το σώμα στο σκοτάδι,

390 γιατί φοβήθηκε άξαφνα μην πιάσει την πληγή του
και τον γνωρίσει κι οι δουλειές βγουν όλες πια στη μέση.
Κοντά του πήγε κι άρχισε τα πόδια του να πλύνει,

και την πληγή του γνώρισε που του 'καμε μια μέρα
ο κάπρος με το δόντι του, στον Παρνασσό όταν πήγε
και βρήκε τον Αυτόλυκο με τους λεβέντες γιους του,
τον πάππο του απ' την μάνα του, που δεν τον έφτανε άλλος
στους όρκους και στις πονηριές, όσα χαρίσματα είχε
απ' τον Ερμή, γιατί μηριά του 'καιγε αρνιών και τράγων
και τον συνόδευε παντού, βοηθός του και προστάτης.

400 Σαν έφτασε ο Αυτόλυκος στο καρπερό το Θιάκι,
ένα παιδί νιογέννητο της θυγατρός του βρήκε
κι η Ευρύκλεια του το 'βαλε στα γόνατά του απάνω,
όταν απόφαγε κι ευτύς έτσι δυο λόγια του 'πε·
«Ο ίδιος τώρα, Αυτόλυκε, πες τ' όνομα που θέλεις,
για το παιδί της κόρης σου, που λαχταρούσες να 'χεις».
Κι απάντησε ο Αυτόλυκος κι έτσι είπε με χαρά του·
«Τ' όνομα βγάλε που θα πω, κόρη μου και γαμπρέ μου.
Εγώ που εμπρός σας βλέπετε, και σ' άντρες και γυναίκες
πολλές ωδίνες έφερα, στη γη την πολυδρόφα,

410 Δυσσέα λέτε το παιδί, κι όταν πια μεγαλώσει
κι έρθει κατά τον Παρνασσό, στο μητρικό του σπίτι,
πόχω τους θησαυρούς μου εκεί, πολλά θα του χαρίσω
απ' όλα, και χαρούμενο θα τον ξεπροβοδίσω».
Αυτά τα δώρα τα λαμπρά πήγε ο θεϊκός Δυσσέας
να πάρει, κι ο Αυτόλυκος κι οι γιοι του με χαρά τους
τον δέχτηκαν και με γλυκά τον χαιρετούσαν λόγια.
Κι η Αμφιδέα, η σεβαστή της μάνας του η μητέρα,
τον πήρε, τον αγκάλιασε, τα μάτια του φιλούσε.

Πρόσταξε κι ο Αυτόλυκος τους γιους του να ετοιμάσουν
420 τραπέζι, κι όλοι υπάκουσαν κι όπως τους είπε κάνουν.
Φέρανε βόδι αρσενικό πεντάχρονο κι αμέσως
το 'γδαραν, το συγύρισαν και το 'καμαν κομμάτια
και τεχνικά το λιάνισαν και το περνούν στις σούβλες.
Το ψήνουν όμορφα όμορφα και μερδικά μοιράζουν.
Τότε όλη μέρα τρώγανε όσο να πέσει ο ήλιος,
και τίποτε δεν έλειπε που να ποδεί η καρδιά τους,

Κι ο ήλιος σα βασίλευσε και πήρε το σκοτάδι,
τότε όλοι κοιμηθήκανε και χάρηκαν τον ύπνο.
Σαν ήρθε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα,
430 για το κυνήγι κίνησαν οι γιοι του Αυτολύκου,
με τα σκυλιά τους και μ' αυτούς κι ο θεϊκός Δυσσέας·
Στο δασοφούντωνο βουνό τον Παρνασσό ανεβαίνουν
κι απάνω βγήκαν στις κορφές τις ανεμοδαρμένες.
Κι απέ, σαν πρωτοchrύσωνε ο ήλιος τα χωράφια,
βαδιά απ' το σιγαλότρεχο τον Ωκεανό όπως βγήκε,
στο λόγγο μπήκαν οι οδηγοί, και ψάχνοντας τ' αχνάρια
τρέχανε εμπρός τους τα σκυλιά. Κι οι γιοι του Αυτολύκου
πήγαιναν πίσω και μ' αυτούς ο θεϊκός Δυσσέας,
κοντά στους σκύλους, το μακρύ κοντάρι του κουνώντας.
440 Κάπρος μεγάλος λάγιαζε μες στο πυκνό λαγκάδι,
που δεν το πείραζε η ορμή του νοτισμένου ανέμου,
μήτε κι ο ήλιος το 'φρυγε με τις λαμπρές του αχτίδες,
κι ούτε το πέρναε η βροχή. Τόσο ήταν λογγωμένο,
κι είχε χυμένα καταγής πυκνό σωρό τα φύλλα.
Κι ως άκουσε ποδοβολή σκυλιών κι αντρών να φτάνουν,
απ' το λαγκάδι χύμηξε και στάθηκε μπροστά τους
μ' ολόρδες τρίχες, και φωτιές τα μάτια του πετούσαν.
Πρώτος απάνω του όρμησε ο τολμηρός Δυσσέας
να τον χτυπήσει, σηκωτό κρατώντας το κοντάρι,
450 μα πριν ο κάπρος πρόλαβε κι ίσα στο γόνα απάνω
τον πλήγωσε, όπως χύθηκε ξυστά, κι ένα κομμάτι
σάρκα του πήρε κάμποση. Το κόκαλο δε βρήκε.
Δεξιά στον ώμο θάρεσε τον κάπρο κι ο Δυσσέας,
και του γερού του κονταριού πέρασε η μύτη πέρα,
και στρώθηκε μουγγρίζοντας και πέταξε η ψυχή του.
Κοίταξαν τ' Αυτολύκου οι γιοί το θεϊκό Δυσσέα,
και την πληγή του δέσανε και του 'πιασαν το αίμα
με ξόρκια, κι ήρθαν έπειτα στο πατρικό τους σπίτι.
Τότε ο θεϊκός Αυτόλυκος με τους λεβέντες γιους του
460 τον γιάτρεψαν και του 'δωσαν δώρα λαμπρά, και πίσω

χαρούμενο τον έστειλαν χαρούμενοι στο Θιάκι.
Το γυρισμό του χάρηκαν οι σεβαστοί γονιοί του,
και τον ρωτούσαν την πληγή να μάθουν πώς την πήρε.
Κι αυτός τους εξιστόρησε πώς στο κυνήγι ο κάπρος
τον πλήγωσε με τ' άσπρο του το δόντι, όταν ανέβη
με του Αυτολύκου τα παιδιά στου Παρνασσού τις ράχες.
Αυτή ήταν πόπιασε η γριά, μ' ορδάνοιχτες τις χούφτες
να πλύνει, και τη γνώρισε κι απόλυσε το πόδι,
κι ως έπεσε στο χάλκινο λεβέτι μέσα η κνήμη,
470 άχησε εκείνο κι έγειρε, και το νερό όξω εχύθη.
Χαρά μαζί την έπιασε και πόνος την καρδιά της,
και δάκρυσαν τα μάτια της και πιάστηκε η φωνή της
και το πηγούνι του 'πιασε κι έτσι είπε στο Δυσσέα·
«Αχ, ο Δυσσέας είσαι συ, παιδί μου αγαπημένο,
κι η έρμη δε σε γνώρισα πριν στην πληγή σου απλώσω».
Έτσι είπε και τα μάτια της στην Πηνελόπη στρέφει
με γνέψιμό της να της πει το ταίρι της πως ήρθε.
Μα δεν μπορούσε αυτή να ιδεί, μήτε να καταλάβει,
γιατί η Παλλάδα αλλού το νου της είχε γυρισμένο.
480 Την πιάνει τότε απ' το λαιμό με το δεξί ο Δυσσέας,
κι ευτύς κοντά του την τραβά με τ' άλλο και της είπε·
«Θες, καλομάνα, να χαθώ; Η ίδια απ' το θυζί σου
το γάλα σου με πότισες. Κι έφτασα στην πατρίδα,
στερνά από χίλια βάσανα, στον εικοστό πια χρόνο.
Μα τώρα, αφού με γνώρισες, θεός λες και σου το 'πε,
σώπα, μην τύχει άλλος κανείς στο σπίτι και το μάθει.
Κι ένα μου λόγο θα σου πω, και να το ιδείς, θα γίνει.
Αν τους Μνηστήρες ο θεός μ' αφήσει να ξεκάμω,
δε θα γλιτώσεις μήτε συ, θυζάστρα μου κι αν είσαι,
490 όταν σκοτώνω σπίτι μου τις άλλες παρακόρες».
Μίλησε πάλε η γνωστικιά Ευρύκλεια κι έτσι του 'πε.
«Τι λόγια είναι, παιδάκι μου, που θγάξεις απ' το στόμα;
Ξέρεις πως είναι αλύγιστη κι αδάμαστη η καρδιά μου,
και θα 'μαι σαν το σίδηρο και τη σκληρή την πέτρα.

Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω και πρόσεξε ν' ακούσεις.
Αν με τη χάρη του θεού σκοτώσεις τους Μνηστήρες,
όλες πια τότε θα σου πω τις δούλες του σπιτιού σου
κι αυτές που σ' ατιμάσανε κι όσες δεν έχουν κρίμα».

Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·

500 «Δεν είναι ανάγκη, θάγια μου, να μου τις ονομάσεις.
Καλά κι εγώ την καδεμιά θα τη γνωρίσω ο ίδιος.
Και σόπα τώρα, κι οι θεοί ως θέλουν θα τα φέρουν».

Έτσι είπε, κι η γερόντισσα βγήκε όξω απ' το παλάτι,
να πάει να φέρει άλλο νερό, σα χύθηκε το πρώτο.
Κι έπειτα σαν τον έλουσε κι έτριψε με το λάδι,
πάλε ο Δυσσέας στη φωτιά σίμωσε το σκαμνί του
να ξεσταθεί και την πληγή τύλιξε με κουρέλια.
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη άρχισε τότε κι είπε·
«Ακόμα, ξένε, κάτι τι να σε ρωτήσω θέλω.

510 Κοντεύει τώρα της γλυκιάς ανάπαυσης η ώρα,
καθείς τον ύπνο να χαρεί, μ' όσους καημούς κι αν έχει.
Μα εμένα η μοίρα αμέτρητες μου χάρισε τις πίκρες.
Γιατί τις μέρες μου περνώ με κλάματα, με δρήνους,
και τις δουλειές μου σπίτι μου κοιτάζω και τις δούλες.
Κι όταν η νύχτα πια απλωθεί κι όλοι γλυκά κοιμούνται,
πλαγιάζω στο κρεβάτι μου και την καρδιά μου βόσκουν
χιλιάδες λογισμοί πικροί που δάκρυα με ποτίζουν.
Κι όπως τ' αηδόνι το χλωμό, η κόρη του Πανδάρου,
όταν προβάλλει η άνοιξη, θρήνου τραγούδια αρχίζει

520 μες στα πυκνά φυλλώματα που κάθεται των δέντρων,
και χύνει, αλλάζοντας σκοπούς, πολύφωνα τραγούδια,
τ' αγαπημένο της παιδί τον Ίτυλο θρηνώντας,
που απρόσεκτα το σκότωσε, το γιο του αφέντη Ζήθου,
έτσι κι εμένα εδώ κι εκεί στριφογυρίζει ο νους μου,
πότε με το παιδί μου εδώ να μείνω, να προσέχω
το βιος μου και τις δούλες μου και το ψηλό μου σπίτι,
φοβούμενη τον άντρα μου και του λαού τη γνώμη,
και πότε ένα άλλον Αχαιό, τον πιο καλό, να πάρω

που θέλει να με παντρευτεί και πλούσια δώρα δίνει.

- 530 Κι ενόσω ακόμα ήταν μικρός κι ανήξερος ο γιος μου,
δε μ' άφηνε να παντρευτώ, τον άντρα μου ν' αφήσω.
Μα τώρα που μεγάλωσε και τον στολίζει η νιότη,
στο σπίτι του πατέρα μου παρακαλεί να φύγω,
γιατί λυπάται που του τρων το βιος του εδώ οι Μνηστήρες.
Μόν' άκου αυτό μου τ' όνειρο να μου το ξεδιαλύνεις.
Είκοσι χήνες σπίτι μου απ' το νερό όζω θγήκαν
κι έτρωγαν στάρι κι η καρδιά να βλέπω μου χαιρόνταν.
Κι ένας αητός περήφανος, αητός καμπουρομύτης,
χύμηξε από ψηλή κορφή κι έκοψε το λαιμό τους,
540 κι όλες σωρός τεντώθηκαν και στο γαλάζιο αιθέρα
πέταξε πάλε κι έφυγε. Κι εγώ μες στ' όνειρό μου
δρηνούσα και ξεφώνιζα. Κι ολόγυρά μου τότε
τρέξανε οι καλοπλέξουδες Αχαιοπούλες κι ήρθαν,
ενώ δρηνούσα πόχασα απ' τον αητό τις χήνες.
Γύρισε πάλε κι έκατσε στου παλατιού τη στέγη
κι έτσι μ' ανθρωπίνη φωνή μ' εμπόδιζε και μου 'πε·
«Ω Πηνελόπη, μη χολιάς κι όνειρο αυτό δεν ήταν,
μόν' ήταν όραμα καλό που θ' αληθέψει. Οι χήνες
είναι οι Μνηστήρες κι ο αητός ο άντρας σου είμαι ο ίδιος,
550 πόφτασα θάνατο σκληρό να φέρω στους Μνηστήρες».
Είπε κι αμέσως ξύπνησα απ' το γλυκό τον ύπνο.
Κι όπως τα μάτια μου έτριψα, στο σπίτι είδα τις χήνες
στάρι να τρώνε ολόγυρα, σαν πρώτα στο σκαφίδι».
Κι απάντησε ο πολύπειρος Δυσσέας και της είπε·
«Αλλιώς κανένας δεν μπορεί, κυρά, να το γυρίσει
και να ξηγήσει τ' όνειρο, που ο ίδιος ο Δυσσέας
το ξήγησε, πως θάνατος προσμένει τους Μνηστήρες
κι απ' το γραφτό της μοίρας του κανείς δε θα γλιτώσει».
Κι η Πηνελόπη η συνετή τ' απάντησε έτσι πάλε·
560 Αχ, ξένε, υπάρχουν όνειρα τρελά ξεθωριασμένα
κι όσα ονειρεύονται οι θνητοί δεν αληθεύουν όλα.
Γιατί είναι των απατηλών ονείρων δυο κι οι πόρτες.

Η μια είναι από κέρατο κι η άλλη φιλτισένια.
Κι όσα απ' το φίλτισι περνούν το καλοτροχισμένο,
όλα γελούν τον άνθρωπο, χαμένα φέρνουν λόγια.
Και πάλε όσα απ' το κέρατο το σκαλιστό περάσουν,
βγαίνουν αλήθεια στους θνητούς εκείνους που τα βλέπουν.
Μα εμένα το πικρό όνειρο αυτό δεν ήρθε εκείδε,
που, αχ, πόση θα 'φερνε χαρά σε μένα και στο γιο μου.

570 Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω και πρόσεξε ν' ακούσεις.
Φτάνει η καταραμένη αυγή που μέλλω απ' του Δυσσέα
το σπίτι ν' αποχωριστώ. Κι εδώ ένα αγώνα τώρα
θα βάλω, αυτά τα δώδεκα τσεκούρια που κι εκείνος
στο σπίτι τα 'σταινε σειρά, σαν карабиού φαλάγγια,
κι όλα, απ' αλάργα ρίχνοντας σαΐτα, τα περνούσε.
Τέτοιον αγώνα μελετώ να βάλω στους Μνηστήρες.
Κι εκείνον που ευκολότερα τεντώσει το δοξάρι,
και τη σαΐτα ανάμεσα περάσει απ' τα τσεκούρια,
580 θ' ακολουθήσω, αφήνοντας το νυφικό μου σπίτι,
το σπίτι το πεντάμορφο με δησαυρούς γεμάτο,
που και μες στ' όνειρο συχνά θα το γλυκοθυμούμαι».

Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Γυναίκα πολυσέβαστη του ξακουστού Δυσσέα,
μην τ' αναβάλεις πιο πολύ να βάλεις τέτοιο αγώνα.
Γιατί πρωτύτερα ο σοφός Δυσσέας εδώ θα 'ρθει,
πριν πιάσουν το καλόξυστο δοξάρι αυτοί στα χέρια,
και τη σαΐτα ανάμεσα περάσουν στα τσεκούρια».
Κι η Πηνελόπη η συνετή τ' απάντησε έτσι πάλε·
«Αν ήθελες να κάδεσαι μες στο παλάτι, ξένε,
και να μιλάς, δε θα 'κλεινε τα βλέφαρά μου ο ύπνος.

590 Μα δεν μπορούν οι άνθρωποι πάντα άγρυπνοι να μένουν,
γιατί οι αθάνατοι θεοί στο καθετί ένα μέρος
για τους ανθρώπους όρισαν στη γη τη σιτοδότρα.
Τώρα στ' ανώι μου θ' ανεβώ να γείρω στο κρεβάτι,
που το γεμίζω στεναγμούς και δάκρυα το ποτίζω
αιώνια, αφότου μίσηψε κι ο άντρας μου ο Δυσσέας

να πάει στην τρισκατάρατη κι αυτός την κακο-Τροία.
Εκεί θα γείρω. Και σ' αυτό το σπίτι εσύ κοιμήσου,
ή κάτω στρώσε, ή δέλησε να σου ετοιμάσουν στρώμα».
Είπε, κι ανέβηκε έπειτα στ' ανώι η Πηνελόπη,
600 όχι μονάχη, πήγαιναν μαζί της κι άλλες δούλες.
Κι όταν στ' ανώι ανέβηκε το μαρμαροχτισμένο,
δρηνούσε το Δυσσέα εκεί, ωσότου γλυκόν ύπνο
της έχυσε στα μάτια της η λιόφωτη Παλλάδα.

υ ραψωδία

Τὰ πρό τῆς Μνηστηροφονίας.
(Λίγο πριν τη Μνηστηροφονία)

Η θεά Αθηνά.
Γκραβούρα από αμφορέα.
Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

10

Πλάγιασε μες στο πρόσπιτο κι ο θεϊκός Δυσσέας,
απάνω σε άργαστο βοδιού τομάρι που 'χε στρώσει
κι έριξε αρνιών πολλές προβιές που σφάζανε οι Μνηστήρες
κι η Ευρυνόμη με βαριά τον σκέπασε αντρομίδα.
Εκεί ο Δυσσέας τη σφαγή μελέταε των Μνηστήρων,
ξυπνός στο στρώμα. Κι έβγαιναν απ' το παλάτι οι δούλες,
όσες πλαγιάζανε από πριν μαζί με τους Μνηστήρες,
όλες με γέλια, με χαρές. Κι άναβε του Δυσσέα
μέσα η καρδιά στα στήδια του κι ανάδευε στο νου του
να σηκωθεί και τη ζωή της καδεμιάς να πάρει
ή για στερνή τους πια φορά ν' αφήσει να πλαγιάσουν
με τους Μνηστήρες· κι η καρδιά στα στήδια του αλυχτούσε.
Κι ως τρέχει η σκύλα ολόγυρα στα τρυφερά κουτάβια,
σα νιώσει ξένο, κι αλυχτά και ορμά να τον δαγκάσει,
έτσι αλυχτούσε κι η καρδιά στα στήδια του Δυσσέα
κι έβραζε, τις παράνομες δουλιές αυτές να βλέπει.

Και την καρδιά του μάλωνε τα στήθια του χτυπώντας·
«Βάστα, καρδιά μου. Πιο σκληρά βάσταξες πόνο ακόμα,
όταν ο άγριος Κύκλωπας σου 'τρωγε τους συντρόφους.
20 Έκαμες τότε υπομονή, ωσότου πια η βουλή σου
σ' έβγαλε μέσα απ' τη σπηλιά, που είδες το χάρο εμπρός σου».
Έτσι ο Δυσσέας τα 'ψελνε της τρυφερής καρδιάς του
κι έμεινε τέλος ήσυχη μ' υπομονή στα στήθια,
κι αυτός στο στρώμα εδώ κι εκεί στριφογυρνούσε απάνω.
Πώς όταν ένας την κοιλιά, γεμάτη πάχος κι αίμα,
στριφογυρίζει εδώ κι εκεί στην αναμμένη θράκα
και δέλει το ταχύτερο για να τη δει ψημένη,
έτσι κι αυτός εδώ κι εκεί με συλλογές γυρνούσε
να 'βρει πώς τους αδιάντροπους Μνηστήρες να χτυπήσει
30 μόνος αυτός τους πιο πολλούς. Τότε η θεά Παλλάδα
κατέβηκε απ' τον ουρανό, παρόμοια με γυναίκα,
κι απάνω απ' το κεφάλι του πάει στέκει και του κάνει·
«Πώς πάλε κάδεσαι άγρυπνος, πιο δύστυχε στον κόσμο;
Να το, το σπίτι σου είναι αυτό και μέσα η Πηνελόπη
κι ο γιος σου, που όμοιον λαχταρά κάθε πατέρας να 'χει».
Τότε έτσι κι ο πολύσοφος απάντησε ο Δυσσέας·
«Ναι, τα 'πες όλα αυτά σωστά, θεά μου, κι όπως είναι.
Μα εγώ όλο συλλογίζομαι στα βάδη της ψυχής μου,
να βρω πώς τους αδιάντροπους Μνηστήρες να χτυπήσω,
40 μόνος, ενώ όλοι κάδονται στο σπίτι μαζωμένοι.
Κι ένα άλλο μεγαλύτερο στο νου μου ακόμα βάζω.
Με τη δική σου δύναμη, θεά μου, αν τους σκοτώσω,
πού θα 'βρω εγώ καταφυγή; Να τι να λογαριάσεις».
Τότε έτσι η λαμπερόφωτη τ' απάντησε η Παλλάδα·
«Καημένε, και χειρότερο κανείς πιστεύει φίλο,
που 'ναι θνητός και μέσα του τόσες βουλές δεν ξέρει.
Μα εγώ είμαι αθάνατη θεά που πάντα σε προσέχω
σε κάθε αγώνα σου. Μα να, τι φανερά κηρύχνω.
Πενήντα λόχοι και τους δυο αν τύχει και μας ζώσουν
50 και στου πολέμου την ορμή ζητούν να μας σκοτώσουν,

κι αυτών τα βόδια θα 'παιρνες και τα παχιά τ' αρνιά τους.
Κοιμήσου τώρα. Είναι βαρύ να κάδεσαι όλη νύχτα
πάντα άγρυπνος, και γρήγορα θα πάψουν τα δεινά σου».
Έτσι είπε κι ύπνο του 'χυσε γλυκό στα βλέφαρά του
και πίσω αμέσως γύρισε στο Όλυμπο η Παλλάδα.
Ύπνος γλυκός τον πήρε εκεί, που όλες τις έγνοιες σβήνει,
κι αυτή την ώρα η φρόνιμη γυναίκα του ξυπνούσε
κι έκλαιγε απάνω καδιστή στο μαλακό της στρώμα.
Σαν έκλαψε και χόρτασε τα δάκρυα η καρδιά της
60 στην Άρτεμη έτσι ευχόντανε η θεικιά γυναίκα·
«Άρτεμη, σεβαστή θεά, του Δία θυγατέρα,
δώσ' μου στα στήδια σαϊτιά να σβήσει πια η ζωή μου
σε μια στιγμούλα ή κι άξαφνα οι μπόρες ας μ' αρπάξουν,
στις στράτες τις ανήλιαγες αλάργα να με πάνε,
μες στο πλατύ του Ωκεανού το στόμα να με ρίξουν.
Κι όπως οι μπόρες σήκωσαν τις κόρες του Πανδάρου,
απ' τους θεούς αρφάνεψαν κι απόμειναν στο σπίτι
έρμες και τις μεγάλωσε η θείσσα Αφροδίτη
και με τυρί τις έδρεφε, γλυκό κρασί και μέλι.
70 Κι η Ήρα, γνώση κι ομορφιά τους χάρισε, όπως άλλες
δεν είχανε, κι ανάστημα η Άρτεμη η παρθένα.
Κι όσο να πάει στον Όλυμπο η θείσσα Αφροδίτη
για να ζητήσει τη χαρά του γάμου για τις κόρες,
απ' το μεγαλοδύναμο τον παντογνώστη Δία,
που τα καλά τα ριζικά και τα κακά γνωρίζει,
τότε τις κόρες άρπαξαν οι μπόρες και τις πήγαν
στις καταδιώχτρες τις φριχτές να τις ξενοδουλεύουν.
Έτσι κι εμένα ας άρπαχναν οι κάτοικοι του Ολύμπου,
ή να με χτύπαε η Άρτεμη, κι έτσι όλο το Δυσσέα
80 θωρώντας με τη σκέψη μου να κατεβώ στον Άδη,
να μη γλυκάνω την καρδιά πιο χειροτέρου ανθρώπου.
Μα κι ο δλιμμένος δύνεται τη λύπη να βαστάξει,
αν όλη μέρα δέρονεται, κι όταν η νύχτα φτάσει
τον πάρει ο ύπνος. Γιατί αυτός στα βλέφαρα άμα πέσει

και τα καλά και τα κακά στην λησμονιά βυθίζει.

Όμως σε μένα κι όνειρα κακά μου στέλνει η μοίρα.

Αυτή τη νύχτα πάλε εγώ τον είχα στο πλευρό μου,

ως ήταν όταν έφυγε με το στρατό, και τόσο

χαιρόμουν, που είπα αληθινό κι όχι όνειρο πως ήταν».

- 90 Έτσι είπε κι η χρυσόθρονη πρόβαλε ευτύς η Αυγούλα,
Κι ως άκουσε του θρήνου της τ' απόφωνο ο Δυσσέας,
συλλογισμένος στάθηκε και φάνηκε στο νου του
κι εκείνη πως τον γνώρισε κι απάνω του πως στέκει.
Κι άρπαξε ευτύς την κάπα του και τις προσιές που απάνω
πλάγιαζε, κι όλα τα 'βαλε σ' ένα θρονί κι αμέσως
όξω απ' την πόρτα πέταξε το βόδινο τομάρι,
κι έτσι στο Δία ευχόντανε σηκώνοντας τα χέρια·
«Δία πατέρα, αν μ' έφερε στην ποθητή πατρίδα
η χάρη σου από θάλασσες κι από στεριές με πόνους
100 ανθρώπου δείξε μου φωνή που ξύπνησε από μέσα,
ή κι άλλο, Δία μου, ας φανεί στον ουρανό σημάδι».
Έτσι είπε, και του ξάκουσε την προσευχή του ο Δίας,
κι άξαφνα απάνω βρόντησε στ' αστρόφωτα ουράνια,
ψηλά μέσα στα σύγνεφα και χάρηκε ο Δυσσέας.
Κι απ' το παλάτι ακούστηκε φωνή κοντά του αλέστρας,
στο μέρος που οι χερόμυλοι βρισκόνταν του Δυσσέα,
και δώδεκα δουλεύανε γυναίκες, να ετοιμάσουν
αλεύρι και κριθάλευρο, που 'ναι ζωή του ανθρώπου.
Κι οι άλλες, σαν απάλεσαν το στάρι, κοιμηθήκαν.
110 Και μόνη μια δεν έπαυε, που η πιο αδύναμη ήταν.
Σταμάτησε το μύλο της κι έτσι είπε για σημάδι·
«Δία πατέρα, που θεών κι ανθρώπων είσαι αφέντης,
έκαμες δυνατή βροντή μες στ' αστερένια ουράνια,
δίχως καν να 'χει σύγνεφο. Κάποιο σημάδι δείχνεις.
Άκου κι εμένα της φτωχής, το λόγο μου να κάμεις.
Στερνή τους σήμερα φορά στο σπίτι του Δυσσέα
ας φάνε το λαχταριστό φαί τους οι Μνηστήρες,
που μου 'λυσαν τα γόνατα απ' τον πολύ τον κόπο

ν' αλέθω στάρι. Κάμε το να φάνε το στερνό τους».

120 Είπε, και χάρηκε ο θεϊκός Δυσσέας το σημάδι
και τη βροντή κι είπε στο νου: «Θα εκδικηθώ τους κλέφτες».
Κι οι άλλες δούλες στο ψηλό παλάτι του Δυσσέα
συνάχτηκαν, την άσβηστη φωτιά στη σια ν' ανάψουν.
Κι ο θεϊκός Τηλέμαχος σηκώθηκε απ' το στρώμα
και φόρεσε το ρούχο του και κρέμασε στους ώμους
γύρω το κοφτερό σπαθί και στα παχιά του πόδια
έδεσε τα πεντάμορφα σαντάλια του και πήρε
κατόπι το χαλκόμυτο πολεμικό κοντάρι
και στο κατώφλι στάθηκε και στην Ευρύκλεια είπε·

130 «Βάγια καλή, τιμήσατε τον ξένο μες στο σπίτι
με στρώμα και με φαγητό; Ή τον αφήσατε έτσι;
Γιατί είναι τέτοια η μάνα μου, μ' όλη τη γνώση πόχει.
Στην τύχη, το χειρότερο απ' τους θνητούς ανθρώπους
τιμάει, και τον καλύτερο καταφρονεί και διώχνει».
Κι η γνωστικιά Ευρύκλεια τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Γιε μου, μην την κατηγοράς που φταίξιμο δεν έχει.
Κάθισε ο ξένος κι έπινε όσο ήθελε η καρδιά του
κι έλεγε πια πως δεν πεινά, γι' αυτό σαν τον ρωτούσε.
Κι όταν θυμήθηκε έπειτα και το γλυκό τον ύπνο

140 πρόσταξε ευτύς τις δούλες της κρεβάτι να του στρώσουν.
Κι αυτός σαν έρμος κι άμοιρος δεν ήθελε σε στρώμα
να κοιμηθεί ή καθαρά καλόφαντα σεντόνια,
μόν' πλάγιασε στο πρόσπιτο σ' ένα βοδιού τομάρι
άργαστο και σε αρνιών προβιές, που τα 'στρωσε από κάτω,
κι ύστερα τον σκεπάσαμε κι εμείς με μια αντρομίδα».
Έτσι είπε, κι ο Τηλέμαχος βγήκε όξω με κοντάρι,
και δυο σκυλιά ασπροπόδαρα τον ακλουθούσαν πίσω.
Και κίνησε στη σύνοδο των Αχαιών να φτάσει·
Τότε η Ευρύκλεια πρόσταξε τις άλλες παρακόρες

150 η σεβαστή γερόντισσα του Ώπου η θυγατέρα·
«Πιάστε, σαρώστε με σπουδή και ράνετε στο σπίτι
και ρίξτε τ' άλικα χαλιά στα καλοκαμωμένα

θρονιά, κι άλλες ολόγυρα σφουγγίστε τα τραπέζια
και τα κροντήρια πλύνετε, τα δίχερα ποτήρια.

Κι άλλες ας πάνε για νερό να φέρουν απ' τη βρύση
κι ας μην αργήσουν. Το πρωί θα φτάσουν οι Μνηστήρες
στο σπίτι. Γιατί σήμερα γιορτάζει όλος ο κόσμος».

Έτσι είπε κι όλες άκουσαν κι όπως τους είπε κάνουν.

160 Είκοσι πήγαν για νερό στη μαρμαρένια βρύση
κι οι άλλες όλες δούλευαν με προκοπή στο σπίτι.

Έφτασαν πρώτοι οι παραγιοί των άτροπων Μνηστήρων,
κι έκοψαν ξύλα τεχνικά. Κι οι κόρες απ' τη βρύση
γύρισαν, κι ο χοιροβοσκός ήρθε κι αυτός σε λίγο
κι έφερε τρία διαλεχτά θρεφτάρια απ' το κοπάδι.

Τ' άφησε στον ψηλόχτιστο το φράχτη όζω να βόσκουν,
κι αυτός με λόγια του γλυκά μιλούσε στο Δυσσέα:

«Ξένε, κάπως καλύτερα σε νοιάζονται οι Μνηστήρες,
ή μήπως σε καταφρονούν στο σπίτι σαν και πρώτα;»

170 Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε
«Άμποτες, Εύμαιε, οι θεοί τ' άδικα να πλερώσουν
αυτά που κάνουν όλοι αυτοί, χωριάτες, διαστρεμμένοι,
στο ξένο σπίτι, και ντροπή σταλαματιά δεν έχουν».

Τέτοιες κουβέντες έκαναν μιλώντας μεταξύ τους.

Τότε ήρθε κι ο γιδοβοσκός Μελάνθιος και ξοπίσω
τον ακλουδούσαν δυο βοσκοί, τις γίδες σαλαγώντας
τις πιο καλές του κοπαδιού πόφερναν στους Μνηστήρες.

Κάτω απ' τ' αχόλαλο λιακό πάει κι έδεσε τις γίδες
κι έτσι με λόγια του πικρά μιλούσε του Δυσσέα:

180 «Ακόμα, ξένε, θα 'χουμε στο σπίτι τον μπελά σου
να ζητιανεύεις; Τη γωνιά δε θα μας την αδειάσεις;
Θαρρώ όμως τούτη τη φορά πως δε θα χωριστούμε
προτού πιαστούμε στις γροδιές. Γιατί είσαι ένας ζητιάνος
αδιάντροπος. Έχει κι αλλού τραπέζια να το στρώνεις».

Έτσι είπε, μα ο πολύσοφος Δυσσέας δε μιλούσε,
μόν' κούναε το κεφάλι του και κακομελετούσε.

Ήρθε ο Φιλοίτιος έπειτα, των κοπελιών ο αφέντης,

στέρφα δαμάλια φέρνοντας και γίδες στους Μνηστήρες.
Βαρκάρηδες τους πέρασαν απ' τη Στεριά, που κι άλλους
περνούν ανθρώπους, αν κανείς αυτό τους το ζητήσει.

190 Κάτω απ' τ' αχόλαλο λιακό πάει κι έδεσε τα ζώα
κι έτρεξε στο χοιροβοσκό κοντά και τον ρωτούσε·
«Ποιος είναι αυτός, χοιροβοσκέ, ο ξένος που 'ρθε τώρα
στο σπίτι μας; Και ποιων παιδί παινεύεται πως είναι;
Πώς λένε την πατρίδα του, ποια να 'ναι η γενεά του;
Ο δύστηχος! Σα βασιλιά το πρόσωπό του δείχνει.
Μα τους ρημάζουν οι θεοί στα ξένα όσους γυρίζουν,
όταν τους κλώσουν συμφορές, κι ας είναι βασιλιάδες».

Έτσι είπε κι έτρεξε κοντά κι απ' το δεξί το χέρι
τον έπιασε και του 'λεγε με φιλικά του λόγια·

200 «Πατέρα, καλώς όρισες. Καλά στερνά ας σου τύχουν,
αφού μεγάλες συμφορές σε βασανίζουν τώρα.
Δία, από σένα άλλο θεό δεν έχει πιο χαμένο.
Δεν τον πονείς τον άνθρωπο στερνά πια αφού τον πλάσεις,
μόνο τον ρίχνεις σε δεινά και συμφορές μεγάλες.
Ίδρος, ως σ' είδα, μ' έκοψε, μου δάκρυσαν τα μάτια,
που το Δυσσέα θυμήθηκα, γιατί θαρρώ κι εκείνος
τέτοια κουρέλια θα φορεί και τρέχει μες στα ξένα,
αν είναι ακόμα στη ζωή, το φως του ήλιου αν βλέπει,
Μα αν πέθανε και βρίσκεται στον άχαρο τον Άδη.

210 αχ ο Δυσσέας μου ο καλός – που μ' έβαλε παιδάκι
να επιστατώ τα βόδια του στη γη των Κεφαλλήνων.
Τώρα οι γελάδες πλήθυναν, που άλλου δεν είδα ανθρώπου
σα στάχνα οι πλατυμέτωπες γελάδες να πληθαίνουν.
Μα άλλοι προστάζουν τώρα εδώ να φέρνω να τις τρώνε,
κι ούτε το γιο του σέβονται μήτε έχουν θεού φόβο
και θέλουν όλα τ' αγαθά του βασιλιά, που λείπει
στα ξένα, να τα μοιραστούν. Κι ο νους μου συχνά κάνει
μια σκέψη μέσα μου κακή, να πάρω τα γελάδια,
αν κι είναι ο γιος του στη ζωή, κι αλλού να πάω στα ξένα,

220 και μια άλλη πιο χειρότερη, να μείνω εδώ για πάντα,

τα ξένα βόδια να φυλώ με σπλάχνα μαραμένα.
Σ' ένα μεγάλο βασιλιά θα 'χα από χρόνια φύγει,
γιατί δεν είναι αυτές δουλειές κανείς να τις βαστάξει.
Μα σκέπτομαι τον άμοιρο, ίσως φανεί από κάπου
να φτάσει, κι απ' το σπίτι του να διώξει τους Μνηστήρες».

Τότε έτσι κι ο πολύσοφος τ' απάντησε ο Δυσσέας·
«Βοσκέ, δε μοιάζεις με κακό μήτε ασυλλόγιστο άντρα.
Το βλέπω αυτό και μόνος μου πως σε φωτίζει η γνώση,
γι' αυτό ένα λόγο θα σου πω, κι όρκο μαζί θα κάμω.

230 Ας είναι πρώτα απ' τους θεούς ο Δίας μάρτυράς μου
και τ' άπεγου Δυσσέα η στια και το ψωμί που τρώγω,
ακόμα εδώ θα βρίσκεσαι σα θα 'ρθει πια ο Δυσσέας
και με τα μάτια σου θα ιδείς, αν θέλεις, τους Μνηστήρες,
που δυναστεύουν τώρα εδώ, να πέφτουν σκοτωμένοι».
Κι έτσι ο φυλάχτης των βοδιών, τ' απάντησε και του 'πε·
«Άμποτε, ξένε, αυτό που λες, να κάμει ο γιος του Κρόνου.
Τότε θα ιδείς τα νιάτα μου κι αν μου το λέει η καρδιά μου».
Τέτοια παράκληση έκαμε κι ο Εύμαιος στους ουράνιους,
να φτάσει πια ο βαθύσοφος Δυσσέας στην πατρίδα.

240 Σαν τέτοια ενώ κουβέντιαζαν μιλώντας μεταξύ τους,
του Τηλεμάχου πλέκανε το θάνατο οι Μνηστήρες.
Μα να, ένα όρνιο φάνηκε ξερβά τους που πετούσε,
αφηλοπέταχτος αητός κρατώντας περιστέρι.
Αμέσως ο Αμφίνομος πήρε το λόγο κι είπε·
«Αδέλφια, αυτή μας η βουλή δε θα τελεσφορήσει,
του Τηλεμάχου ο σκοτωμός. Μα ελάτε ας φάμε τώρα».
Έτσι τους είπε ο Αμφίνομος κι άρεσε ο λόγος σ' όλους.

Σαν ήρθανε στ' αρχοντικό παλάτι του Δυσσέα
ρίξανε απάνω στα σκαμνιά και στα θρονιά τις κάπες
250 και σφάξανε μεγάλα αρνιά και γίδες όλο πάχος,
κι ένα μοσχάρι κοπαδιού κι ολόπαχα γουρούνια.
Κι όταν τα σπλάχνα ψήθηκαν τα μοίρασαν, κι οι κράχτες
κερνούσαν κι ο χοιροβοσκός έβαζε στα ποτήρια.
Ψωμιά ο Φιλοίτιος μοίραζε, των κοπελιών ο αφέντης,

από πανέρια ολόμορφα κι ο Μελανθέας κερνούσε·
Τότε έβαλε ο Τηλέμαχος να κάτσει το Δυσσέα,
για το σκοπό του, στου σπιτιού το πέτρινο κατώφλι
κοντά και του 'βαλε σκαμνί κι ένα μικρό τραπέζι.
Μπρος του από σπλάχνα μερδικό του βάζει και ποτήρι
260 κρασί γεμάτο, ολόχρυσο, κι έτσι δυο λόγια του 'πε·
«Με τους Μνηστήρες κάτσε εδώ και το κρασί σου πίνε
κι από βρισιές κι από ξυλιές εγώ θα σε φυλάξω.
Γιατί δεν είναι του χωριού το σπίτι αυτό εδώ μέσα,
μόν' είναι του πατέρα μου που το 'χτισε για μένα.
Και σεις, Μνηστήρες, μέσα σας κρατήστε τις βρισιές σας,
και χέρι μην ξαμώσετε, να μην ανάψει μάχη».
Έτσι είπε κι όλοι δάγκασαν τα χείλη κι απορούσαν
με τον Τηλέμαχο γι' αυτά που τα 'λεγε με δάρρος.
Τότε άρχισε του Ευπείδη ο γιος ο Αντίνοσ και τους είπε·
270 «Αν και πικρός είναι, Αχαιοί, του Τηλεμάχου ο λόγος,
ας τον δεχτούμε. Μίλησε, να μας κατατρομάξει.
Μα αν άφηνε του Κρόνου ο γιος, το στόμα θα 'χε κλείσει
στο σπίτι του, και ρήτορας ας είναι χρυσολάλος».
Έτσι ο Αντίνοσ μίλησε, μα αδιαφορούσε εκείνος.
Φέρανε οι κράχτες των θεών την ιερή δυσία
στη χώρα, και συνάχτηκαν των Αχαιών τα πλήθη,
κάτω απ' το δάσος το ισκιερό του προφυλάχτη Απόλλου.
Και τα ψαχνά σαν έβγαλαν ψημένα πια απ' τις σούβλες,
σε μερδικά τα χώρισαν και κάδισαν να φάνε.
280 Και στο Δυσσέα μερδικό βάλανε εμπρός του οι δούλοι,
όσο κι οι ίδιοι παίρνανε, γιατί τους πρόσταξε έτσι
ο ισόθεος Τηλέμαχος, γιος του θεϊκού Δυσσέα.
Τους άτσαλους δεν άφησε Μνηστήρες η Παλλάδα
να πάψουν τα πικρόλογα, για να του ανάψει ακόμα
τον πόνο μέσα στην καρδιά του τολμηρού Δυσσέα.
Με τους Μνηστήρες βρίσκονταν κι ένας πιο διαστρεμμένος,
που Κτήσιππο τον έλεγαν και κάθονταν στη Σάμη.
Αυτός θαρρώντας στα πολλά κι αρχοντικά του πλούτη,

ἤθελε τη γυναίκα του να πάρει, του Δυσσέα.
290 που οι ξενιτιές τον έτρωγαν, κι έτσι είπε στους Μνηστήρες·
«Ακούστε με τι θα σας πω, περήφανοι Μνηστήρες.
Ίσιο κι ο ξένος μερδικό, καθώς ταιριάζει, πήρε,
γιατί είναι κρίμα κι άδικο του Τηλεμάχου οι ξένοι
όσοι έρχονται στο σπίτι του να μείνουν στερημένοι.
Μόν' ας του δώσω χάρισμα κι εγώ να το προσφέρει
κι ατός του ή στη λουτράρισσα ή σε καμιά άλλη δούλα,
που στο παλάτι βρίσκονται του θεϊκού Δυσσέα».
Είπε και πόδι βοδινό άρπαξε απ' το πανέρι
και το 'ριξε, μα χτύπησε το στερεωμένο τοίχο,
300 γιατί ο Δυσσέας έγειρε την κεφαλή του λίγο
να το ξεφύγει και πικρά χαμογελούσε εντός του.
Κατάκρινε ο Τηλέμαχος τον Κτήσιππο και του 'πε·
«Αυτό όπως ήρθε, Κτήσιππε, καλό δικό σου βγήκε.
Τον ξένο δεν τον πέτυχες, γιατί έσκυψε μονάχος,
ειδέ με λάζο μυτερό θα σου άνοιγα τα σπλάχνα.
Τότε ο πατέρας σου ταφή θα ετοιμάζε αντί γάμο
εδώ. Γι' αυτό μην κάνετε στο σπίτι μου αηδίες.
Γιατί καταλαβαίνω πια και ξέρω να τα κρίνω
και τα καλά και τα κακά. Μωρό δεν είμαι τώρα.
310 Βαστούμε ωστόσο βλέποντας να σφάζονται τ' αρνιά μας
και να μας πίνουν το κρασί, να σώνεται τ' αλεύρι.
Γιατί είναι κάπως δύσκολο πολλούς να διώξει ο ένας.
Μα ελάτε πια από πάθος σας σκληρά μη μ' αδικείτε.
Κι αν θέλετε με τ' άπονο μαχαίρι τη ζωή μου
να πάρτε αυτό το προτιμώ, να πέσω να πεθάνω,
παρά τις άνομες δουλειές αυτές να βλέπω πάντα,
να βασανίζετε άπονα τους ξένους, και τις δούλες
αδιάντροπα να σέρνετε μες στ' όμορφο παλάτι».
Έτσι είπε κι όλοι απόμειναν χωρίς μιλιά να θγάλουν.
320 Και με καιρό ο Αγέλαος, γιος του Δαμάστορα, είπε·
«Κανείς, αδέρφια, όταν μας πουν το δίκιο ας μη θυμώνει,
κι έτσι στον άλλο ν' απαντά με θυμωμένα λόγια.

Μήτε τον ξένο βρίζετε μήτ' άλλον απ' τους δούλους,
που στο παλάτι βρίσκονται του θεϊκού Δυσσέα.
Εγώ όμως στον Τηλέμαχο και στη γλυκιά του μάνα
μια συμβουλή μου θα τους πω, κι αν θέλουν ας ακούσουν.
Ενόσω ακόμα στην καρδιάς τα βάδη είχατε ελπίδα
πως θα γυρίσει μια φορά στο σπίτι του ο Δυσσέας,
δίκιο να τον προσμένετε και τους Μνηστήρες όλους
330 μες στο παλάτι να 'χετε, γιατί σας ωφελούσε,
αν πίσω πάλι ερχόντανε στο σπίτι του ο Δυσσέας.
Μα τώρα πια φως φανερό πως δεν ξαναγυρίζει.
Πάνε λοιπόν στη μάνα σου και παρακίνησέ την
να παντρευτεί τον πιο τρανό που πιο πολλά θα δώσει,
κι έτσι ήσυχος να χαίρεσαι τα πατρικά αγαθά σου
και για το σπίτι η μάνα σου του άλλου να νοιάζεται άντρα».·
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Να, μα τον Δία, Αγέλαε, μα του πατέρα μου όλα
τα πάδια, που στην ξενιτιά χάθηκε ή παραδέρνει,
340 δε φέρνω εγώ της μάνας μου στο γάμο της εμπόδια,
μόν' πάντα την παρακινώ να πάρει όποιον θελήσει
και δώρα δίνω αμέτρητα. Μα το 'χω σε ντροπή μου
να την προστάξω μόνος μου να φύγει απ' το παλάτι,
αν δεν το θέλει η γνώμη της, θεός να μην το δώσει».·
Έτσι είπε κι η θεά Αθηνά έκαμε τους Μνηστήρες
απ' την καρδιά τους να γελούν και σκόρπισε το νου τους.
Τα χείλη δε συμμάζωναν κι όλο χασκογελούσαν
και ματωμένα κρέατα τρώγανε, κι απ' τα μάτια
τρέχανε δάκρυα και κακό προμάντευε η ψυχή τους.
350 Τότε είπε ο Θεοκλύμενος θεόμορφος στην όψη·
«Α δύστυχοι τι συμφορά σας καρτερεί. Σκοτάδι
κυκλώνει τα κεφάλια σας, τα πρόσωπα, τα πόδια.
Άναψε ο δρήνος, δάκρυα, να, στα μάγουλά σας τρέχουν
και τα ωραία μεσόστυλα κι οι τοίχοι στάζουν αίμα.
Γεμάτο είναι το πρόσπιτο κι όλη η αυλή από ίσκιους
νεκρών, που μες στ' ανήλιαγο σκοτάδι όλο και τρέχουν.

Χάθηκε ο ήλιος, πλάκωσε παντού πηχτή θολούρα».
Έτσι είπε κι όλοι απ' την καρδιά γελάσανε οι Μνηστήρες.
Τότε άρχισε ο Ευρύμαχος, γιος του Πολύβου, κι είπε·
360 «Ο ξένος πάει, τρελάθηκε που τώρα ήρθε απ' αλάργα.
Μα ελάτε, κράχτες, βγάλτε τον στην πόρτα όξω απ' το σπίτι
να πάει στο δρόμο, αφού θαρρεί σκοτάδι εδώ πως βλέπει».
Πάλε έτσι ο Θεοκλύμενος το λόγο πήρε κι είπε·
«Δε σου γυρεύω Ευρύμαχε εγώ οδηγούς δικούς σου.
Έχω τα μάτια μου τα δυο, τ' αυτιά μου και τα πόδια,
κι ο νους μου στο κεφάλι μου καλοφτιασμένος είναι.
Με αυτά θα φύγω, γιατί εδώ βλέπω κακό να φτάνει,
που δε θα το ξεφύγετε κανείς απ' τους Μνηστήρες,
που όλο τον κόσμο βρίζετε μες στου θεϊκού Δυσσέα
370 το σπίτι και του κάνετε αυτές τις ατιμίες».
Είπε κι απ' το καλόφτιαστο βγήκε όξω το παλάτι
και για τον Πείραιο πήγαινε που τον φιλοξενούσε.
Τότε οι Μνηστήρες κοίταζαν ένας τον άλλο, κι όλοι
κεντούσαν τον Τηλέμαχο γελώντας για τους ξένους.
Κι έτσι ένας νιος απότομος το λόγο πήρε κι είπε·
«Τηλέμαχε, ο πιο άτυχος στους ξένους είσαι απ' όλους.
Ένας, μα που τον διάλεξες αυτόν το γυρολόγο,
που τρώει και πίνει αχόρταγα κι από δουλειά δεν ξέρει,
μήτ' είναι άξιος για πόλεμο, έτσι της γης γομάρι.
380 Κι ο άλλος που σηκώθηκε να κάμει τον προφήτη.
Μόν' άκου εμένα να σου πω και πιο όφελός σου θα 'ναι.
Τους ξένους σε πολύσκαρμο καράβι να τους βάλεις
και στείλε τους στους Σικελούς, την τύχη σου να κάμεις».
Έτσι οι Μνηστήρες έλεγαν, μα αδιαφορούσε εκείνος,
κι άφωνος τον πατέρα του κοίταζε, καρτερώντας
πότε τους κακοστόχαστους Μνηστήρες θα χτυπήσει.
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη του Ικαρίου η κόρη,
που 'χε βαλμένο αντίκρυ τους το σκαλιστό θρονί της,
άκουγε τις κουβέντες τους που κάνανε οι Μνηστήρες.
390 Με γέλια πήγαν και χαρές το δείπνο τους να φάνε,

αρχοντικό και πρόσχαρο, που 'χαν πολλά σφαγμένα.
Μα άλλο τραπέζι πιο άχαρο δε βρέθηκε από κείνο,
που ετοίμαζε η θεά Αθηνά κι ο άντρας ο γενναίος
να τους προσφέρουν. Γιατί αυτοί τον αδικούσαν πρώτοι.

Φ ρ α ψ ω δ ί α

Τόξου δέσις.
(Προκήρυξη αγώνα τόξου)

Ο Οδυσσεύς και το τόξο του.
Bernard Buffet, 1928-1999.
Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Τότε έφερε η θεά Αθηνά στο νου της Πηνελόπης
να βάλει σίδηρο ψαρί κι ένα δοξάρι, αγώνα
κι αρχή του φόνου, στο ψηλό παλάτι, στους Μνηστήρες.
Του πύργου της ανέβηκε τη μαρμαρένια σκάλα,
και πήρε το γυρτό κλειδί στο παχουλό της χέρι,
όμορφο χάλκινο κλειδί με φιλιτσένια χούφτα.
Στον ακρινό της πήγε οντά με παρακόρες άλλες,
που εκεί ήταν όλοι οι θησαυροί του βασιλιά κλεισμένοι,
χαλκός, χρυσάφι, σίδηρο δυσκολοδουλεμένο,
10 κι ένα δοξάρι λυγιστό και μια σαϊτοθήκη,
γεμάτη πολυστέναχτες σαΐτες, που ένας ξένος
δώρα στη Λακεδαίμονα τα 'δωσε του Δυσσέα,
ο Ίφιτος του Ευρύτη ο γιος, των αδανάτων όμοιος,
που στη Μεσσήνη σμίξανε στο σπίτι του Ορτιλόχου.
Πήγε ένα χρέος ο δεικός Δυσσέας να συνάξει,
που όλο του χρώσταιε το χωριό. Γιατί Μεσσήνιοι κλέφτες
με τρεχαντήρια ανάφρυδα σηκώσανε απ' το Θιάκι
τρακόσια αρνιά με τους βοσκούς. Γι' αυτό ο Δυσσέας πήγε

20 παιδάκι, απ' τον πατέρα του και τους δημογερόντους
σταλμένος, το ταξίδι αυτό το μακρινό να κάμει.
Δώδεκα πάλε ο Ίφιτος φοράδες του ζητούσε
κλεμμένες, που όλες βύζαναν καματερά μουλάρια,
που χάρος του κατάντησαν στερνά και μαύρη μοίρα,
σαν πήγε στο λιοντόψυχο γιο του μεγάλου Δία
τον Ηρακλή, αρχιμάστορα τρανών κατορθωμάτων,
που ο άσεβος, στο σπίτι του που τον φιλοξενούσε
τον σκότωσε, κι ούτε θεών φοβήθηκε το μάτι
και το ψωμί που του 'δωσε, μόν' τη ζωή του πήρε
και κράτησε στο σπίτι του τις γλήγορες φοράδες.
30 Αυτές ζητώντας πήγαινε και βρήκε το Δυσσέα,
και το δοξάρι του 'δωσε, που πρώτα το κρατούσε
ο δεριομάχος Εύρυτος κι ύστερα στο παιδί του
τού τ' άφησε, όταν πέθανε, μες στο ψηλό του σπίτι.
Κοντάρι του 'δωσε γερό κι ένα σπαδί ο Δυσσέας,
αρχή φιλίας τρυφερής, μα μήτε στο τραπέζι
δε γνωριστήκαν, γιατί πριν σκότωσε ο γιος του Δία
τον Ίφιτο του Ευρύτου γιο, των αδανάτων όμοιο,
που το δοξάρι του 'δωσε. Κι αυτό ο θεϊκός Δυσσέας,
σαν πήγαινε στον πόλεμο με τα γοργά καράδια,
40 τ' άφηνε σπίτι, ενθύμημα του αγαπημένου ξένου,
και μόνο στην πατρίδα του σαν ήταν το κρατούσε.
Και στον οντά σαν έφτασε η δεϊκιά γυναίκα,
και το δρυένιο πάτησε κατώφλι, που τεχνίτης
με προσοχή το σκάλισε, στη στάφνη ισώνοντάς το,
και παραστάτες έβαλε κι αχιδοβόλες πόρτες,
έλυσε αμέσως το λουρί απ' το κοράκι απάνω
κι έβαλε μέσα το κλειδί κι αντίκρυ ήβρε τους σύρτες
κι έσπρωξε. Και καθώς βογκά μες στο λιβάδι ο ταύρος
που βόσκει, έτσι όμοια βόγκησαν κι οι όμορφες οι πόρτες,
50 όταν τις βρήκε το κλειδί κι ανοίξανε στην ώρα.
Σ' ένα σανίδι ανέβηκε ψηλό, που 'ταν απάνω
σεντούκια με φορέματα γεμάτα μυρισμένα,

κι απ' το καρφί ξεκρέμασε και πήρε το δοξάρι,
με το δηκάρι τ' όμορφο, που όλο το κλειούσε μέσα.
Κάθισε και στα γόνατα το πήρε και θρηνούσε
κι όξω με δάκρυα το 'βγαλε τ' αφέντη το δοξάρι.
Κι όταν τον πολυδάκρυτο χόρτασε πια το θρήνο,
για το παλάτι κίνησε στους άτροπους Μνηστήρες
με το δοξάρι το κυρτό και τη σαϊτοθήκη
60 γεμάτη πολυστέναχτες ένα σωρό σαΐτες.
Κι οι παρακóρες σήκωναν γεμάτο ένα καλάδι
με σίδερο και με χαλκό, τα όπλα του Δυσσέα.
Κι ως έφτασε η ασύγκριτη γυναίκα στους Μνηστήρες,
στάθηκε στις καλόφτιαστης σκεπής κατά το στύλο,
σκεπάζοντας τα μάγουλα με τη λαμπρή της μπόλια,
κι είχε στο κάθε της πλευρό και μια πιστή της δούλα
και στους Μνηστήρες γύρισε κι είπεν αυτά τα λόγια·
«Ακούστε με, περήφανοι Μνηστήρες, που με πείσμα
να τρώτε και να πίνετε το ρίξατε στο σπίτι
70 ανθρώπου που στις ξενιτιές, καιρούς και χρόνια λείπει
κι άλλη δε βρήκατε αφορμή να πείτε, παρά μόνο
πως θέλετε να πάρετε γυναίκα σας εμένα.
Μα ελάτε στον αγώνα αυτό να βγείτε, που θα βάλω
βραβείο το μεγάλο του δοξάρι του Δυσσέα.
Κι εκείνον που ευκολότερα την κόρδα του τεντώσει
και θα περάσει δώδεκα πελέκια με σαΐτα,
δ' ακολουθήσω αφήνοντας το νυφικό μου σπίτι,
τ' ασύγκριτο στην ομορφιά με θησαυρούς γεμάτο,
που και μες στ' όνειρο συχνά θα το γλυκοθυμούμαι».
80 Είπε κι ευτύς τον Εύμαιο προστάζει, στους Μνηστήρες
με το ψαρί το σίδερο να βάλει το δοξάρι,
κι αυτός με δάκρυα το 'βαλε κι αλλού ο βοϊδοφυλάχτης
θρηνούσε, όταν τ' αντίκρισε τ' αφέντη το δοξάρι.
Τότε ο Αντίνοσ με πικρά τους αποπήρε λόγια·
«Χωριάτες, που απ' τη μύτη σας δεν πάει πιο πέρα ο νους σας,
τις μύξες τι τραβάτε εδώ, χαμένοι, και τα σπλάχνα

ταράζετε της γυναικός, που μες στα στήθια ο πόνος
κι αλλιώς τη σφάζει, πόχασε το λατρευτό της ταίρι;
Καθίστε εδώ δίχως μιλιά να τρώτε, ειδέ στο δρόμο
90 βγείτε να κλαίτε και στη γης αφήστε το δοξάρι,
μεγάλο αγώνα που μαδέ κανείς δε θα μπορέσει
εύκολα το καλόξυστο δοξάρι να τεντώσει,
γιατί δεν είναι εδώ κανείς σαν το Δυσσέα αντρείος.
Τον είδα με τα μάτια μου και τον θυμούμαι ακόμα,
σαν ήμωνα μικρό παιδί και πήγαινε στην Τροία».
Είπε, και του 'λπιζε η καρδιά την χόρδα να τεντώσει
και να περάσει ανάμεσα στο σίδερο η σαίτα.
Μα τη σαίτα του 'τανε γραφτό να δοκιμάσει
πρώτος απ' τον αφέγαδο Δυσσέα, που στρωμένος
100 στο σπίτι του τ' ατίμαζε κι άλλους παρακινούσε.
Κι ο λατρευτός Τηλέμαχος το λόγο πήρε κι είπε·
«Αχ, ο θεός με τύφλωσε. Η σεβαστή μου μάνα
μού λέει, μ' όλη τη γνώση της, το σπίτι αυτό ν' αφήσει
σαν ξένη κι άντρα δεύτερο πως θέλει ν' ακλουθήσει,
κι εγώ γελώ και χαίρομαι μ' αστόχαστο κεφάλι.
Μα ελάτε, αφού σας βάλθηκε τέτοιο βραβείο, Μνηστήρες,
γυναίκα, που άλλη δεύτερη δεν είναι στην Ελλάδα,
στην Πύλο, στην πολύχρυση Μυκήνα, και μες στ' Άργος,
[μήτε στη μαύρη τη Στεριά μήτε κι εδώ στο Θιάκι.]
110 Τα ξέρετε. Τη μάνα μου ποια να παινέσω ανάγκη;
Μα ελάτε και μη βρίσκετε αναβολής αιτίες
και το δοξάρι ατέντωτο πολύ καιρό ας μη μείνει,
να ιδούμε. Θα καταπιαστώ κι εγώ κι αν το τεντώσω
κι ανάμεσα απ' το σίδερο περάσω τη σαίτα,
δε θα χολιώ αν η μάνα μου το σπίτι της αφήσει
κι άλλον αν πάρει. Τότε εγώ ξοπίσω εδώ θα μείνω,
άξιος πια του πατέρα μου τα όπλα εγώ να πάρω».
Είπε, κι ορθός σηκώθηκε και πέταξε απ' τον ώμο
τον κόκκινη χλαμύδα του κι έβγαλε το σπαδί του.
120 Έσκαψε πρώτα ένα μακρύ αυλάκι, με τη στάφνη

ισώνοντάς το, κι έστησε αράδα τα πελέκια,
και γύρω πάτησε τη γης και τον θαμάζανε όλοι
πως τα 'στησε έτσι ταχτικά που άλλη φορά δεν είδε.
Στάθηκε στο κατώφλι ορθός και πήρε το δοξάρι
να δοκιμάσει. Τρεις φορές με πείσμα προσπαδούσε
να το τεντώσει. Τρεις φορές λύθηκε η δύναμή του,
κι ας είχε ελπίδα μέσα του την κόρδα να τεντώσει
και να περάσει ανάμεσα στο σίδερο η σαΐτα.
Την τέταρτη το τέντωσε, με δύναμη ως τραβούσε,
130 μα την ορμή του κράτησε με γνέματα ο Δυσσέας.
Κι ο λατρευτός Τηλέμαχος μίλησε πάλε κι είπε·
«Αχ, άναντρος κι αδύναμος θα μείνω εγώ για πάντα,
ή θα 'μαι ακόμα εγώ μικρός και δε βαστώ στα χέρια
ν' αντισταδώ σ' όποιον βρεθεί και με προσβάλει πρώτος.
Μα ελάτε δοκιμάστε σεις οι άλλοι το δοξάρι,
που 'στε στα χέρια πιο τρανοί, για να τελέψει ο αγώνας».
Έτσι είπε κι άφησε στη γης γυρμένο το δοξάρι,
στα κολλητά πορτόφυλλα τα τεχνοδουλεμένα,
κι ακούμπησε τη φτερωτή σαΐτα στο κοράκι,
140 κι έκατσε πάλε στο θρονί που το 'χε πριν αφήσει.
Τότε ο Αντίνοσ μίλησε ο γιος του Ευπείδη κι είπε·
«Σηκώνεστε με τη σειρά, απ' τα δεξιά ένας ένας
στο μέρος που 'ναι ο κεραστής, αρχή να γίνει εκείδε».
Πρώτος ο γιος του Οίνοπα σηκώθηκε ο Λειώδης.
Των σπλάχνων ήταν ξηγητής και στ' όμορφο κροντήρι
κοντά, άκρη άκρη κάδονταν, και μόνος τους Μνηστήρες
μισούσε και δε χώνευε τα κακουργήματά τους.
Και πρώτος το δοξάρι αυτός και τη σαΐτα πήρε
κι ολόρδος το δοκίμαζε απάνω στο κατώφλι,
150 μα δεν το τάναιε. Τ' απαλά, τ' αδύναμά του χέρια
ενώ τραβούσε λίγωσαν κι έτσι είπε στους Μνηστήρες·
«Δεν το τεντώνω, αδέρφια, εγώ, μόν' ας το πιάσει κι άλλος,
γιατί ζωή και δύναμη πολλών αντρειωμένων
θα κόψει το δοξάρι αυτό, και πιο όφελός μας θα 'ταν

ο θάνατος ή ζωντανοί να χάσουμε απ' τα χέρια
αυτό που εδώ όλοι μαζωχτοί το καρτερούμε αιώνια.
Τώρα στα βάθη της καρδιάς καθένας έχει ελπίδα
την Πηνελόπη ταίρι του τη συνετή να κάμει.
Μα το δοξάρι τη στιγμή που θα το δοκιμάσει,
160 ας τρέξει απ' τις καλόζωστες Αχαιοπούλες άλλη
με δώρα ν' αρραβωνιαστεί. Κι η Πηνελόπη ας πάρει
όποιον της δώσει πιο πολλά και που της γράφει η μοίρα».
Έτσι είπε κι απ' τα χέρια του άφησε το δοξάρι
γυρμένο στα πορτόφυλλα τα τεχνοσκαλισμένα,
κι ακούμπησε τη φτερωτή σαίτα στο κοράκι,
κι έκατσε πάλε στο θρονί που το 'χε πριν αφήσει.
Τότε ο Αντίνοσ άρχισε κι έτσι δυο λόγια του 'πε·
«Τι είναι, Λειώδη, αυτά που λες και βγάζεις απ' το στόμα
λόγια βαριά, προσβλητικά, που σαν τ' ακούω θυμώνω,
170 πως το δοξάρι την ψυχή πολλών θα βγάλει αντρείων.
Γιατί δεν έχεις δύναμη και συ να το τεντώσεις;
Μα εσένα δε σε γέννησε η λατρευτή σου η μάνα
άξιον δοξάρια να τραβάς, στις σαίτιές τεχνίτη.
Μα άλλοι Μνηστήρες στη στιγμή θα ιδείς να το τεντώσουν».
Είπε και το γιδοβοσκό Μελάνδιο πρόσταξε έτσι·
«Κουνήσου κι άναψε φωτιά, Μελάνδιε, στο παλάτι
και βάλε ένα σκαμνί κοντά και μια προβιά από πάνω.
Φέρε από μέσα ένα χοντρό απ' άλειμμα κηπάρι
να το ζεστάνουν στη φωτιά, ν' αλείψουν το δοξάρι
180 οι νιοι, να δοκιμάσουμε για να τελέψει ο αγώνας».
Έτσι είπε, κι άσθηστη φωτιά ανάβει ο Μελανθέας.
Φέρνει από μέσα ένα χοντρό απ' άλειμμα κηπάρι
κι αφού το ζέσταναν οι νιοι, δοκίμαζαν του κάκου.
Ακόμα δύναμη ήθελαν πολλή, που δεν την είχαν.
Μα ακόμα ο θεοπρόσωπος Ευρύμαχος κι ο Αντίνοσ
δεν έπιαναν, οι πιο τρανοί κι οι πρώτοι απ' τους Μνηστήρες.
Τότε ο δεϊκός χοιροβοσκός με το βοϊδοφυλάχτη
απ' το παλάτι βγήκανε του δεϊκού Δυσσέα,

190 και πίσω τους ερχόντανε κι ο ίδιος ο Δυσσέας.
Κι όξω απ' την πόρτα της αυλής μονάχοι οι τρεις σαν ήταν,
με λόγια τότε φιλικά τους μίλησε ο Δυσσέας·
«Βουκόλε και χοιροβοσκέ, να σας μιλήσω κάτι
ή να το κρύψω; Μα η καρδιά να σας το πω με σπρώχνει.
Σαν τι βοήθεια δέλατε να δώστε στο Δυσσέα
αν έτσι ερχόντανε άξαφνα κι αν ο θεός τον φέρει;
Βοηδοί σ' αυτόν θα γίνετε ή μήπως στους Μνηστήρες;
Έτσι μιλήστε ελεύτερα, καθώς σας λέει η καρδιά σας».
Τότε ο φυλάχτης των βοδιών το λόγο πήρε κι είπε·

200 «Δία πατέρα, ξάκουσ' τον τώρα μου αυτό τον πόθο,
ας έρθει εκείνος σπίτι του, θεός πια κι ας τον φέρει.
Τότε θα ιδείς το δάρρος μου κι αν μου βαστούν τα χέρια».
Όμοια κι ο Εύμαιος τους θεούς θερμοπαρακαλούσε
στο σπίτι του ο πολύσοφος Δυσσέας να γυρίσει.
Κι αλάδευτα σαν έμαθε την άδολή τους γνώμη,
τους μίλησε με φιλικά δυο λόγια του κι έτσι είπε·
«Να με εδώ μέσα πάλε εγώ. Στερνά από μύρια πάδια
έφτασα στην πατρίδα μου τον εικοστό πια χρόνο.
Και ξέρω πολυπόδητος απ' όλους μου τους δούλους

210 σε σας τους δυο πως έρχομαι. Μήτε άκουσα απ' τους άλλους
έτσι κανένα να ευχηθεί να φτάσω στη πατρίδα.
Και τι θα κάμω εγώ για σας θα πω την πάσα αλήθεια.
Αν με τη χάρη του θεού σκοτώσω τους Μνηστήρες,
ταίρι θα δώσω και στους δυο και καρπερά χωράφια,
κι από 'να σπίτι εκεί κοντά στο σπίτι μου χτισμένο,
και φίλοι θα 'στε αχώριστοι κι αδέρφια με το γιο μου.
Κι ένα άλλο τώρα αλάδευτο σημάδι θα σας δείξω,
να με γνωρίσετε καλά και να βεβαιωθείτε,
να, την πληγή που μου 'καμε με τ' άσπρο δόντι ο κάπρος,

220 με τ' Αυτολύκου τα παιδιά στον Παρνασσό όταν πήγα».
Είπε, και λύνει απ' την τρανή πληγή του τα κουρέλια
κι όπως τη γνώρισαν, ευτύς τα κλάματα τους πήραν,
και το Δυσσέα αγκάλιαζαν, τον διπλοχαιρετούσαν

και του φιλούσαν με χαρές τους ώμους, το κεφάλι.
Έτσι κι αυτός τα χέρια τους και κεφαλή φιλούσε.
Κι ο ήλιος θα βασιλεύε κι ακόμα θα θρηνούσαν,
μα τους σταμάτησε ο θεϊκός Δυσσέας και τους είπε·
«Πάψτε τους θρήνους, να μη βγει κανείς απ' το παλάτι
και τρέξει μέσα και το πει στους άλλους, αν σας νιώσει.
230 Μόν' μπείτε μέσα όχι μαζί, μα πίσω ένας στον άλλο,
πρώτος εγώ κι έπειτα σεις, κι αυτό σημάδι ας είναι.
Σε μένα αυτοί οι περήφανοι Μνηστήρες δε θ' αφήνουν
να δώσουν το δοξάρι μου και τη σαϊτοθήκη.
Τότε Εύμαιε τρέχα πάρ' το εσύ και βάλτο μου στα χέρια
και πες στις δούλες του σπιτιού τις πόρτες να σφαιλίσουν.
Κι αν από μέσα βογγητό και χτύπο αντρών ακούσει
καμιά απ' τις δούλες στις αυλές, να μη φανεί στην πόρτα,
μόν' ήσυχες να κάθονται να κάνουν τη δουλειά τους.
Και συ, Φιλοίτιε, της αυλής τις πόρτες να κλειδώσεις
240 και γλήγορα μ' ένα σκοινί γερά να τις σφαιλίσεις».
Είπε, και στο καλόχτιστο παλάτι μέσα μπήκε,
κι έκατσε απάνω στο θρονί που κάθονταν και πρώτα.
Τότε κι οι δούλοι φτάσανε του ξακουστού Δυσσέα.
Στα χέρια του ο Ευρύμαχος κουνούσε το δοξάρι
κι εδώ κι εκεί το ζέσταινε στη φλόγα, μα μήτε έτσι
να το τεντώσει μπόρεσε και φούσκωνε η καρδιά του,
κι έτσι δυο λόγια μίλησε βαριά αγαναχτισμένος·
«Αχ, πόσος μέσα μου ο καημός για μένα και τους άλλους.
Μα τόσο για το γάμο εγώ κι ας με πονεί δε σκάζω.
250 Κι άλλες στο Θιάκι βρίσκονται πολλές Αχαιοπούλες,
καθώς και στ' άλλα τα νησιά. Μα σκάζω που 'μαστε έτσι
κατώτεροι στη δύναμη απ' το θεϊκό Δυσσέα
που μήτε να τεντώσουμε μπορούμε το δοξάρι
κι έτσι κι οι άλλες γενεές θα μάθουν τη ντροπή μας».
Τότε έτσι και του Ευπειδή ο γιος τ' απάντησε ο Αντίνοσ·
«Μην το φοβάσαι, Ευρύμαχε. Το νιώθεις да κι ο ίδιος.
Δοξάρια да τεντώνουμε ενώ γιορτή μεγάλη

είναι στη χώρα σήμερα; Πετάζτε το στην άκρη,
και τα πελέκια αφήστε τα στο μέρος τους να στέκουν.

260 Γιατί δε θα 'ρθει εδώ, θαρρώ, κανένας να τα πάρει.
Μόν' ας αρχίσει ο κεραστής να χύνει στα ποτήρια,
σα στάζουμε, να κρύψουμε το λυγιστό δοξάρι.
Και το Μελάνθιο την αυγή φωνάζτε εδώ να φέρει
γίδες τις πιο καλύτερες που θα 'χει στο κοπάδι,
πρώτα αφού σφάξουμε μηριά του Απόλλου, το δοξάρι
να δοκιμάσουμε έπειτα για να τελέψει ο αγώνας».

Έτσι ο Αντίνος μίλησε κι άρεσε ο λόγος σ' όλους.
Κι οι κράχτες έχυναν νερό τα χέρια τους να νίψουν
κι οι νιοι ως τα χείλια με πιστό γέμισαν τα κροντήρια

270 και σ' όλους μοίρασαν σειρά για δέηση στα ποτήρια.
Σαν έσταξαν και ήπιαν κρασί όσο ήθελε η καρδιά τους,
τους είπε ο πολυμήχανος με γελασιά ο Δυσσέας·
«Ακούστε με, της ξακουστής βασίλισσας Μνηστήρες,
για να σας πω όσα μου η καρδιά μου λέει στα στήδια μέσα.
Κι απ' όλους τον Ευρύμαχο και τον αφέντη Αντίνο
παρακαλώ, που φρόνιμο κι αυτό το λόγο του είπε,
να 'χουν ελπίδα στο θεό και το δοξάρι ας πάψουν.
Αύριο τη νίκη κι ο θεός θα δώσει σ' όποιον θέλει.
Μα δώστε το καλόξυστο δοξάρι και σε μένα

280 να δοκιμάσω, αν μου βαστούν τα χέρια μου κι αν έχω
σαν πρώτα ακόμα δύναμη στα λυγερά μου μέλη,
αν μου την πήρε η θάλασσα κι η κακοπέρασή μου».

Έτσι είπε, κι όλοι δύμωσαν μαζί του κι είχαν φόβο
μήπως τεντώσει το γερό καλόξυστο δοξάρι.
Κι έτσι ο Αντίνος άρχισε με δυο του λόγια κι είπε·
«Καημένε ξένε, νου σταλιά δεν έχεις στο κεφάλι.
Δε φτάνει εδώ που κάθεσαι με μας τ' αρχοντοπαίδια
κι ήσυχα τρωσ και μερδικό περίσσιο απ' όλα παίρνεις
και τις κουβέντες μας ακούς κι όλα τα μυστικά μας,

290 που ξένος άλλος και φτωχός δε μας ακούει τι λέμε.
Σε βλάφτει το γλυκό κρασί που κι άλλους τους ζαλίζει,

που το ρουφούν αχόρταγα και ταχτικά δεν πίνουν.
Εκείνο και τον Κένταυρο τον ξακουστό Ευρυτίο
τον τύφλωσε στ' αρχοντικό το σπίτι του Πειρίδου
σαν πήγε μες στους Λάπιθες. Κι απ' το μεθύσι τύφλα
άνομες έκαμε δουλειές στο σπίτι του Πειρίδου.
Θύμωσαν τότε οι ήρωες κι ευτύς όξω απ' την πόρτα
τον πέταξαν και του 'κοψαν τη μύτη και τ' αυτιά του.
Κι αυτός με σαλεμένο νου πήρε τα δυο του μάτια
300 κι έσερνε με τυφλή ψυχή τη μαύρη συμφορά του.
Μάχη από τότε έτσι άρχισε ανθρώπων και Κενταύρων,
που πρώτα εκείνος το κακό τ' άρχισε απ' το μεθύσι.
Ίδια σου τάξω συμφορά να σ' έβρει αν το δοξάρι
τεντώσεις και στον τόπο μας μην καρτερείς προστάτη,
κι αμέσως θα σε στείλουμε μ' ένα καράβι μαύρο
στο βασιλιά τον Έχετο, που ανθρώπους δε λυπάται.
Δεν έχει τότε να σωθείς. Μόν' κάτσε εδώ να πίνεις
ήσυχος κι έτσι με πιο νιους μη θέλεις να τα βάξεις».
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη το λόγο πήρε κι είπε·
310 «Αντίνο, κάνετε άδικο, του Τηλεμάχου οι ξένοι,
που του προσπέφτουν σπίτι του, να μείνουν στερημένοι.
Μήπως φοβάσαι, αν το τρανό δοξάρι του Δυσσέα
τεντώσει ο ξένος, στην πολλή θαρρώντας δύναμή του,
πως θα με πάρει σπίτι του ταίρι του να με κάμει;
Μα μήτε αυτός στα στήθια του δεν έχει τέτοια ελπίδα.
Αυτό ας μη γίνεται αφορμή για να χαλά η καρδιά σας
απάνω στο τραπέζι σας. Δεν πρέπει, δεν ταιριάζει».
Κι απάντησε ο Ευρύμαχος, γιος του Πολύβου, κι είπε·
320 «Ω, Πηνελόπη φρόνιμη, του Ικάριου θυγατέρα,
δεν το φοβούμαστε, ούτε da ταιριάζει να σε πάρει
ο ξένος, μα ντρεπόμαστε τα λόγια του άλλου κόσμου,
μην πει κανένας Αχαιός, ο πιο κακός απ' όλους·
“Το ταίρι ανθρώπου αφέγαδου, άντρες κατώτεροί του,
ζητούν, μα το καλόξυστο δοξάρι δεν τεντώνουν.
Κι ήρθε ένας πολυπλάνητος ζητιάνος απ' τα ξένα,

κι εύκολα αυτός το τέντωσε, πέρασε τα πελέκια”.

Έτσι θα πούνε και ντροπή θα ’ναι για μας τα λόγια».

Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ’ απάντησε έτσι κι είπε·

- 330 «Ευρύμαχε, δε γίνεται να ’χουν στη χώρα δόξα
όσοι ατιμάζουν και του τρων το σπίτι αντρός μεγάλου.
Γιατί τα βρίσκετε ντροπή τα λόγια αυτά του κόσμου;
Αυτός ο ξένος φαίνεται ψηλός, καλοδεμένος,
και το παινιέται αρχοντικού πατέρα γιος πως είναι.
Δώστε του το καλόξυστο δοξάρι, για να ιδούμε.
Κι ένα άλλο τώρα εγώ θα πω κι ο λόγος μου θα γίνει.
Αν το τεντώσει και χαρά του δώσει τέτοια ο Φοίβος,
θα του χαρίσω ολόμορφο χιτώνα και χλαμύδα,
κι ένα κοντάρι μυτερό, διώχτη σκυλιών κι ανθρώπων.
Θα του χαρίσω δίστομο σπαδί και δυο σαντάλια,
340 και θα τον στείλω όπου ποδεί και του ζητά η καρδιά του».
- Κι ο συνετός Τηλέμαχος της μίλησε έτσι κι είπε·
«Άλλος δεν έχει, μάνα μου, τη δύναμη από μένα,
να δώσω το δοξάρι εγώ, ή ν’ αρνηθώ όπως δέλω,
απ’ όσους στο βραχόσπαρτο το Θιάκι αφέντες είναι
κι απ’ όσους στ’ άλλα τα νησιά, στις Ήλιδας το μέρος.
Κανένας δεν μπορεί απ’ αυτούς να μ’ εμποδίσει αν δέλω
και το δοξάρι μια φορά στον ξένο να χαρίσω.
Μόν’ σπίτι τώρα πήγαινε να κάτσεις στις δουλειές σου,
στη ρόκα και στον αργαλειό, και βάλε και τις σκλάβες.
350 Κι όσο για το δοξάρι αυτό, οι άντρες θα φροντίσουν
όλοι κι απ’ όλους πρώτα εγώ που ορίζω μες στο σπίτι».
- Σάστισε αυτή και γύρισε στον πύργο της ξοπίσω,
γιατί της μπήκαν στην καρδιά τα λόγια του παιδιού της.
Κι όταν στ’ ανώι ανέβηκε με τις πιστές της σκλάβες,
θρηνούσε το Δυσσέα εκεί, ωσότου γλυκόν ύπνο
της έχυσε στα βλέφαρα η λαμπερή Παλλάδα.
Τότε έφερνε ο χοιροβοσκός το λυγιστό δοξάρι,
κι όλοι οι Μνηστήρες έκαμαν βουή μες στο παλάτι.
Κι έτσι ένας φαντασμένος νιος το λόγο πήρε κι είπε·

360 «Πού πας, μωρέ χοιροβοσκέ, το λυγιστό δοξάρι,
χαμένε; Γρήγορα, θαρρώ, στη χοιρομάντρα αλάργα,
πως θα σε φάνε τα σκυλιά, που ανάδρεφες, μονάχο,
αν οι αδάνατοι θεοί κι ο Φοίβος μας βοηθήσουν».
Έτσι είπε, κι απ' το φόβο του τ' άφησε εκείνος κάτω,
γιατί πολλοί του βάλανε φωνές μες στο παλάτι.
Μα με θυμό ο Τηλέμαχος του 'σκωζε απ' τ' άλλο μέρος·
«Φέρ' το δοξάρι, γέρο, εμπρός και μην ακούς κανένα,
μήπως, αν και είμαι πιο μικρός, σε διώξω στο χωράφι
με πέτρες, κι είμαι πιο γερός στη δύναμη από σένα.

370 Έτσι είδε να 'μουν πιο γερός κι απ' όλους τους Μνηστήρες,
όσοι είναι μες στο σπίτι μου, στη δύναμη, στα χέρια·
τότε όλους θα τους έδιωχνα να φύγουν απ' το σπίτι
κακήν κακώς, που το κακό στο νου τους έχουν πάντα».
Έτσι είπε, κι όλοι απ' την καρδιά γελάσανε οι Μνηστήρες
και το θυμό ξεχάσανε που 'χαν του Τηλεμάχου.
Τότε έφερε ο χοιροβοσκός το γυριστό δοξάρι
κι ήρθε κοντά και το 'βαλε στα χέρια του Δυσσέα.
Πήγε έπειτα και φώναξε τη βάγια Ευρύκλεια κι είπε·
«Σε προσκαλεί, ο Τηλέμαχος, φρόνιμη Ευρύκλεια, αμέσως,

380 όλες καλά του παλατιού τις πόρτες να σφαιλίσεις.
Κι αν από μέσα βογκητό και χτύπο ανδρών ακούσει
καμιά από σας μες στις αυλές να μη φανεί στην πόρτα,
μόν' ήσυχη να κάθεται να κάνει τη δουλειά της».
Έτσι είπε, και τα λόγια του δεν πέταξαν χαμένα,
κι έκλεισε του καλόχτιστου του παλατιού τις πόρτες.
Σιγά ο Φιλοίτιος πήδηξε στην πόρτα όξω απ' το σπίτι
κι έκλεισε της καλόφραχτης αυλής καλά τις πόρτες.
Είχε ένα карабόσκοινο στη σάλα από κανάβι.
Το πήρε κι έδεσε μ' αυτό τις πόρτες κι ήρθε πίσω

390 και στο θρονί του κάθισε που κάθονταν και πρώτα
και το Δυσσέα κοίταζε. Κι εκείνος το δοξάρι
το στριφογύριζε παντού να ιδεί μήπως σαράκι
το τρύπησε, όταν έλειπε ο βασιλιάς στα ξένα.

Κι έτσι ένας είπε βλέποντας τον άλλο που ήταν δίπλα·

«Θα 'ναι κανένας κυνηγός και δοξαριών τεχνίτης,
ή θα 'χει τέτοια σπίτι του δοξάρια φυλαγμένα,
ή και να φτιάσει έχει σκοπό κανένα άλλο παρόμοιο
και το γυρίζει εδώ κι εκεί ο πονηρός ζητιάνος».

Κι έτσι απ' τους φαντασμένους νιους πάλε ένας άλλος είπε·

400 «Έτσι είδε και καλό να ιδεί όσο δε θα μπορέσει
να το τεντώσει αυτός ποτέ το λυγιστό δοξάρι».

Έτσι οι Μνηστήρες έλεγαν. Τότε ο σοφός Δυσσέας
έπιασε το βασταγερό δοξάρι κι είδε γύρω·
σαν τον καλό τραγουδιστή που ξέρει από κιθάρα
και στο καινούριο της κλειδί τεντώνει δίχως κόπο
την κόρδα την καλόστριφτη, στην άκρη σαν τη δέσει,
έτσι ο Δυσσέας εύκολα τέντωσε το δοξάρι,
και με το χέρι το δεξί δοκίμασε την κόρδα,
κι αυτή γλυκά κελάηδησε σαν να 'ταν χελιδόνι.

410 Τότε οι Μνηστήρες τρόμαξαν κι αλλάξαν όλοι χρώμα.

Κι ο Δίας θρόνησε βαριά σημάδι να του δείξει,
και χάρηκε γι' αυτό ο θεϊκός πολύπαδος Δυσσέας,
για το σημάδι πόδειξε ο παντογνώστης Δίας,
κι απ' το τραπέζι φτερωτή ξεδήκωτη σαίτα
πήρε, κι οι άλλες έμειναν μες στη σαίτοθήκη,
αυτές που θα δοκίμαζαν σε λίγο οι Μνηστήρες.

Κι έπιασε κόρδα και λαβές αντάμα, και τραβούσε
απ' το σκαμνί που κάθονταν κι έριξε τη σαίτα,
αφού σημάδεψε καλά, και τα πελέκια αμέσως

420 τα πέρασε όλα στη σειρά μέσα απ' την πρώτη τρύπα,
και βγήκε πέρα η χάλκινη σαίτα απ' τ' άλλο μέρος.

Τότε έτσι στον Τηλέμαχο γυρίζει και του κάνει·
«Τηλέμαχε στο σπίτι σου δε σ' ατιμάζει ο ξένος
εδώ που κάθεται. Εύκολα τέντωσα το δοξάρι
και στο σημάδι πέτυχα. Κάπως αξίζω ακόμα
κι άδικα με καταφρονούν αυτοί και δε με πιάνουν.

Μα είναι καιρός οι Αχαιοί το δείπνο να ετοιμάσουν

όσο που φέγγει, κι έπειτα κι αλλιώς θα διασκεδάσουν
και με τραγούδια και χορό, του τραπέζιού τα δώρα».

430 Είπε και του ἔγνεψε ο δεικός Δυσσέας με τα μάτια.
Τότε έβαλε ο Τηλέμαχος το μυτερό σπαθί του
και πήρε το κοντάρι του στο χέρι, και κοντά του
στάθηκε, τα λαμπρόφανα φορώντας τ' άρματά του.

χ ραψωδία

Μνηστηροφονία

Η τιμωρία των Μνηστήρων.
Bela Čikoš Sesija, 1898.

Πηγή: Η Οδύσσεια στην Τέχνη | Παιδείας Εγκώμιον
(wordpress.com)

Πέταξε τότε ο ξακουστός Δυσσέας τα κουρέλια
και στο κατώφλι πήδηξε, κρατώντας το δοξάρι
και τη σαΐτοθήκη του γεμάτη με σαΐτες,
κι έτσι είπε, αφού τις σώριασε μπροστά του, στους Μνηστήρες·
«Τέλεψε αυτός ο δύσκολος αγώνας πια, και τώρα
σ' άλλο σημάδι, που κανείς δε χτύπησε, θα ρίξω,
αν το πετύχω και χαρά μου δώσει τέτοια ο Φοίβος».
Είπε και στέλνει την πικρή σαΐτα στον Αντίνο.
Την ώρα εκείνη δίχερο χρυσό όμορφο ποτήρι
να πάρει ετοιμαζόντανε, και να, στο χέρι το 'χε
να πιει κρασί, μήτε έβαζε το θάνατο στο νου του.
Ποιος θα το φανταζότανε, πως ένας άντρας μόνος
σε τόσους ομοτράπεζους, και παλικάρι ας ήταν,
χάρο θα του 'δινε πικρό και μαυρισμένη μοίρα;
Τον σημαδεύει στο λαιμό και τη σαΐτα ρίχνει
κι αντίκρου η μύτη πέρασε απ' τ' απαλό του ζνίχι.
Έγειρε δίπλα, του 'πεσε και το ποτήρι κάτω
κι απ' τα ρουθούνια ανάβρυσε με μιας πηχτό το αίμα,

και με τα πόδια του, συχνά κλωτσώντας το τραπέζι,
20 έριξε κάτω τα φαγιά στη γη και λερωθήκαν,
κι ανακατώθηκαν ψωμιά και κρέατα ψημένα.
Τότε οι Μνηστήρες, βλέποντας πως έπεσε άντρας κάτω,
βάλανε αμέσως τις φωνές κι απάνου απ' τα θρόνια τους
πετάχτηκαν και σκόρπισαν στο σπίτι, και τους τοίχους
παντού τριγύρω κοίταζαν τους ομορφοκτισμένους,
μα μήτε ασπίδα βλέπανε μήτε γερό κοντάρι.
Και το Δυσσέα βρίζανε με λυσσασμένα λόγια·
«Μωρέ, άσκημα το σκέφτηκες να ρίχνεις στους ανθρώπους.
Μα άλλον αγώνα δε θα ιδείς, τώρα το τέλος σου ήρθε.
30 Μωρέ, το πρώτο σκότωσες στο Θιάκι αρχοντοπαίδι.
Γι' αυτό και σένα τώρα εδώ τα όρνια θα σε φάνε».
Έτσι είπαν, γιατί νόμιζαν πως άντρα να σκοτώσει
δεν ήθελε. Μα αυτό οι τυφλοί δεν έβαλαν στο νου τους,
πως η παγίδα του χαμού στημένη ήταν για όλους.
Τότε λοξά τον κοίταξε κι έτσι ο Δυσσέας του 'πε·
«Σκυλιά, που στοχαστήκατε πως πίσω στην πατρίδα
δε θα γυρίσω, κι άπονα μου τρώγατε το σπίτι
και στανικώς πλαγιάζατε τις δούλες, κι ενώ ζούσα
δέλατε τη γυναίκα μου να κάμετε δική σας,
40 δίχως θεούς που κατοικούν τα ουράνια, να φοβάστε,
μήτε πως θα 'ρθει η εκδίκηση καμιά φορά από κάποιον.
Μα να, τα δίχτυα απλώθηκαν απάνω σας του χάρου».
Έτσι είπε, κι όλων κόπηκαν τα ήπατα απ' τον τρόμο,
και ζάρωνε ο καθένας τους για να σωθεί απ' το χάρο.
Κι απ' όλους ο Ευρύμαχος το λόγο πήρε κι είπε·
«Αν είσαι αλήθεια εσύ ο Θιακός Δυσσέας που ήρδες πίσω,
όλα σωστά τους τα 'ψαλες γι' αυτά που σου 'χουν κάμει,
πλήθος στο σπίτι σου άνομα, πλήθος και στ' αγαθά σου.
Μα να, ο Αντίνοσ κείτεται νεκρός, ο πρώτος φταίχτης.
50 Γιατί όλες τις δουλειές αυτές τις έβγαλε μονάχος,
όχι γιατί τον έσπρωχνε του γάμου ανάγκη ή πόθος,
μόν' έτρεφε άλλα στην καρδιά που σε καλό δε βγήκαν,

αυτός μες στο κοσμάκουστο να βασιλέψει Θιάκι
και να σκοτώσει, σταίνοντας καρτέρι, το παιδί σου.
Μα τώρα αυτός σαν έπεσε, καθώς του ταίριαζε έτσι,
λυπήσου το λαό σου εσύ κι εμείς στερνά απ' τη χώρα
συνάζουμε όσα πλώθηκαν κι όσα σου φαγωθήκαν.
Είκοσι βόδια πρόστιμο καθέννας θα πλερώσει
κι όσο χρυσάφι και χαλκό θα γιάνουν την καρδιά σου.
60 Μα πριν τα πάρεις, άδικο μαζί μας να θυμώνεις».
Τότε λοζά τον κοίταξε κι έτσι ο Δυσσέας του 'πε·
«Ευρύμαχε, κι αν όλα μου τα πατρικά γυρίστε,
κι όσα είναι όλο σας το βίος και βάλτε κι άλλα τόσα,
μήτε έτσι δεν τα σταματώ τα χέρια απ' τη σφαγή σας
πριν ένα κι ένα τ' άδικα πλερώσουν οι Μνηστήρες.
Διαλέξτε τώρα αν θα σταθεί κανείς να πολεμήσει,
είτε θα φύγει, από σφαγή και χάρο να γλιτώσει.
'Όμως, θαρρώ, απ' τα νύχια μου κανείς δε θα ξεφύγει».
'Ετσι είπε κι όλων κόπηκαν τα ήπατα απ' τον τρόπο
70 κι απ' όλους ο Ευρύμαχος δευτέρωσε έτσι πάλε·
«Τ' άπιαστα χέρια αυτός, παιδιά, δε θα τα σταματήσει,
μόν' το δοξάρι όσο βαστά και τη σαϊτοθήκη,
θα ρίχνει απ' το πελεκητό κατώφλι, ως ότου τέλος
να μας ξεκάμει. Μόν' εμπρός, κανείς ας μη δειλιάσει.
Τραβήξτε τα μαχαίρια σας. Προβάλτε τα τραπέζια
μπροστά στις γοργοθάνατες σαίτες κι όλοι απάνω
ας του ριχτούμε μαζωχτοί, ν' αναγκαστεί την πόρτα
ν' αφήσει και το πέτρινο κατώφλι κι όξω αμέσως
να πεταχτούμε, αλαλαγμός να σηκωθεί στη χώρα,
80 να μάθει τότε τη στερνή πως έριξε σαίτα».
Είπε κι ευτύς το δίστομο χαλκόμυτο μαχαίρι
τραβάει κι απάνω του όρμησε, σκούζοντας μ' άγρια λύσσα.
Μα στη στιγμή μια σαϊτιά του τίναξε ο Δυσσέας
στα στήθια, κάτω απ' το θυζί, κι η φτερωτή σαίτα
μπήχτηκε στο συκώτι του, και το μαχαίρι κάτω
του 'πεσε και σωριάστηκε τριγύρω στο τραπέζι

τρικλίζοντας και σκόρπισε τα δίχερα ποτήρια
και τα φαγιά στο πάτωμα, και καταγής χτυπούσε
το μέτωπο, και στο θρονί κλωτσούσε με τα πόδια,
90 κι ευτύς τα μάτια του θολό τα σκέπασε σκοτάδι.
Τότε όρμησε ο Αμφινόμος στον ξακουστό Δυσσέα.
μ' ένα μαχαίρι μυτερό, ίσως χυθεί απ' την πόρτα,
μα πρόφτασε ο Τηλέμαχος με χάλκινο κοντάρι,
και πίσω του το φύτεψε ανάμεσα στους ώμους
και πέρασε στα στήδια του μπροστά το χάλκινο όπλο.
Έπεσε κάτω και στη γης χτύπησε η κεφαλή του.
Τότε άφησε ο Τηλέμαχος στο σώμα του Αμφινόμου
μψηγμένο το μακρόλαιμο κοντάρι και τραβήχτη,
γιατί φοβόταν, το βαρύ κοντάρι αν θα τραβούσε,
100 μη τον βαρέσει άλλος κανείς χυμώντας με μαχαίρι
ή τον τρυπήσει πίσω του σαν ήτανε σκυμμένος.
Έτρεξε μ' ένα πήδημα και στον πατέρα του ήρθε,
κι όπως κοντά του στάθηκε του λέει με δυο του λόγια·
«Ασπίδα και κοντάρια δυο, πατέρα, θα σου φέρω
και κράνος χάλκινο, καλά να στέκει στα μηλίγγια,
κι έτσι θ' αρματωθώ κι εγώ κι ο Εύμαιος κι ο βουκόλος.
Γιατί, θαρρώ, καλύτερα να πάρουμε άρματα όλοι».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
«Τρέχα και φέρ' τα όσο βαστούν να πολεμώ οι σαΐτες,
110 μήπως, αν μείνω μόνος μου, με σπρώξουν απ' την πόρτα».
Έτσι είπε, κι ο Τηλέμαχος του κάνει ευτύς το λόγο
κι έτρεξε μέσα στον οντά που τα λαμπρά ήταν όπλα.
Κοντάρια πήρε εκείθε οχτώ και τέσσερες ασπίδες,
τέσσερα κράνα χάλκινα με φούντα αλόγου απάνω,
κι αμέσως πίσω γύρισε και στο Δυσσέα πήγε.
Κι ως ήρθε, πρώτος φόρεσε τα χάλκινα άρματά του,
καθώς κι οι δυο του παραγοί, και στον πολυτεχνίτη
δεικό Δυσσέα τρέξανε και στάθηκαν κοντά του.
Κι ενόσω ακόμα του 'μεναν να πολεμά σαΐτες
120 όλο κι από 'να σκότωνα Μνηστήρα στο παλάτι,

χτυπώντας πάντα, κι έπεφταν σωρός εκείνοι εμπρός του.
Κι όταν πια τέλος σώθηκαν του βασιλιά οι σαΐτες,
έστησε το δοξάρι του γυρτό στον παραστάτη
του μαρμαρένιου παλατιού, στους γυαλισμένους τοίχους,
κι ασπίδα αμέσως φόρεσε τετράδιπλη στους ώμους
και στ' όμορφο κεφάλι του καλοφτιασμένο κράνος
μ' αλόγου ουρά και σειούντανε φριχτή από πάνω η φούντα,
και πήρε δυο χαλκόδετα βασταγερά κοντάρια.

- 130 Στον τοίχο τον καλόχτιστο είχε ένα πανωπόρτι
κι απ' το κατώφλι τ' ακρινό του παλατιού είχε δρόμο
στενό, κλεισμένο από πυκνά, καλόδετα σανίδια.
Μόνο απ' εκεί μπορούσαν να μπουν, κι εκεί ο Δυσσέας
πρόσταξε το χοιροβοσκό, κοντά να πάει να στέκει.
Τότε ο Αγέλαος φώναξε σ' όλους τους άλλους κι είπε·
«Παιδιά, δεν θ' ανεβεί κανείς στο πανωπόρτι απάνω
για να φωνάξει το λαό, γοργά η φωνή να φτάσει;
Κι αυτός, πια τότε τη στερνή σαΐτα του να ρίξει».
Κι απάντησε ο γιδοβοσκός Μελάνθιος και του λέει·
«Θεοδρεμμένε Αγέλαε, δεν είναι αυτό, κοντά είναι
140 μες στην αυλή πόρτες γερές και δύσκολη η μπασιά της
κι ένας μπορεί να τους κρατεί αν είναι παλικάρι.
Μα ελάτε τώρα απ' τον οντά τ' άρματα θα σας φέρω,
γιατί θαρρώ πως μέσα εκεί, κι όχι αλλού πως τα 'χει
φυλάξει ο Δυσσέας μαζί με το λαμπρό το γιο του».
Έτσι είπε κι ο γιδοβοσκός Μελάνθιος απ' τη σκάλα
ανέβηκε μες στον οντά τρεχάτος του Δυσσέα.
Κοντάρια πήρε δώδεκα κι ασπίδες άλλες τόσες,
δώδεκα κράνα χάλκινα μ' αλόγου φούντα απάνω
κι αφού τα πήρε, τρέχοντας τα πήγε στους Μνηστήρες.
- 150 Γόνατα τότε και καρδιά λυθήκαν του Δυσσέα,
ως είδε ν' αρματώνονται, και τα μακριά κοντάρια
να σειουν, και ζόρικη η δουλειά του φάνηκε πως ήταν.
Κι έτσι είπε στον Τηλέμαχο με πεταχτά του λόγια·
«Καμιά γυναίκα πόλεμο, Τηλέμαχε, εδώ μέσα,

μας άνοιξε έτσι τρομερό. Μπορεί κι ο Μελανθέας».

Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι κι είπε·

«Δικό μου είναι το φταιξιμο, πατέρα μου, κι όχι άλλου,
που πήγα κι άνοιξα του οντά τη σφαλισμένη πόρτα
κι ύστερα δεν την έκλεισα και με στοχάστηκε άλλος.

160 Μόν', Εύμαιε, τρέχα γρήγορα την πόρτα να σφαλίσεις,
και μάθε αυτά αν μας τα 'καμε καμιά απ' τις παρακόρες
ή μήπως ο Μελάνδιος, καθώς τον βάζει ο νους μου».

Κι εκεί που τέτοια λέγανε μιλώντας μεταξύ τους,
ξανάτρεξε ο γιδοβοσκός Μελάνδιος, κι άλλα ακόμα
όπλα να φέρει απ' τον οντά. Τον πήρε όμως το μάτι
του Εύμαιου του χοιροβοσκού κι έτσι είπε στο Δυσσέα·
«Γιε του Λαέρτη, θεϊκέ πολύτεχνε Δυσσέα,

το διαστρεμμένο αυτό κορμί, που βάλαμε στο νου μας,
πάει στον οντά για τ' άρματα. Μόν' φώτισέ με τώρα,

170 το αίμα, αν δέλεις, να του πιω, ανίσως τον νικήσω,
ή να στον κουβαλήσω εδώ να τα πλερώσει όλα
τ' άδικα που στο σπίτι σου σου κάνει τόσα χρόνια».

Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
«Εγώ με τον Τηλέμαχο τους άτροπους Μνηστήρες
μέσα θα τους κρατήσουμε, μ' όσην ορμή κι αν δείξουν.

Σεις τώρα αυτόν πιστάγκωνα δέστε του χέρια πόδια,
κι αφού τον μπάστε στον οντά, δέστε καλά την πόρτα,
και μια δηλιά από πάνω του πλεχτή σαν του περάστε,
σύρτε τον πάνω στην κορφή του στύλου, όσο να φτάσει

180 τα πάτερα, κι ώρες εκεί να σθήσει μες στους πόνους».

Είπε, κι αυτοί τον άκουσαν κι όπως τους είπε κάνουν,
και τρέξανε όλοι στον οντά δίχως αυτός να νιώσει.

Στο βάθος ήταν κι έψαχνε ζητώντας όπλα να 'βρει,
κι αυτοί στα πλάγια στάθηκαν της πόρτας καρτερώντας.

Κι ως πάτησε ο γιδοβοσκός Μελάνδιος το κατώφλι,
κρατώντας στο 'να χέρι του πεντάμορφο ένα κράνος
και στ' άλλο ασπίδα ευρύχωρη, παλιά και μουχλιασμένη,
που τη φορούσε ο ξακουστός Λαέρτης νιος σαν ήταν,

190 μα άχρηστη τώρα κείτονταν κι είχαν λυθεί οι ραφές της
χίμηξαν τότε απάνω του κι απ' τα μαλλιά τον σέρνουν
μες στον οντά και καταγής στο πάτωμα τον ρίχνουν
σθημένο και του δέσανε σφιχτά χέρια και πόδια
πιστάγκωνα, όπως πρόσταξε ο θεϊκός Δυσσέας.
Κι αφού σκοινί του πέρασαν πλεγμένο απ' το κορμί του
στο στύλο τον κρεμάσανε, τα πάτερα να φτάσει.
Τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, περιγελώντας του 'πες:
«Τώρα, Μελάνθιε, σ' απαλό κρεβάτι πλαγιασμένος
όπως σου πρέπει ακοίμητος τη νύχτα θα περάσεις.
Και μήτε η ροδοδάχτυλη νυχτοδρεμμένη Αυγούλα
200 δε θα σε σκιάξει απ' του Ωκεανού το ρέμα σαν προβάλει,
την ώρα πόρχεσαι τ' αρνιά και φέρνεις στους Μνηστήρες».
Έτσι δεμένο στα σφιχτά δεσμά του τον αφήκαν,
κι αφού ζωστήκαν τ' άρματα και κλείσανε την πόρτα,
τρέξανε στο βαθύσοφο πολύτεχνο Δυσσέα.
Στάθηκαν τότε οι τέσσερεις απάνω στο κατώφλι,
φωτιά γεμάτοι, κι οι πολλοί Μνηστήρες από μέσα.
Τότε ήρθε κι η θεά Αθηνά, του Δία η θυγατέρα,
στ' ανάστημα και στη φωνή του Μέντορα συνόμοια.
Κι όπως την είδε χάρηκε κι έτσι ο Δυσσέας είπε.
210 «Βόηθα μας, Μέντορα, σ' αυτή τη σφίξη και θυμήσου
το φίλο κι ευεργέτη σου και συνομήλικό σου».
Είπε κι ο νους του στη θεά την πολεμάρχα πήγε.
Μα κι οι Μνηστήρες απ' αλλού της φώναζαν και πρώτος
της έσκουζε ο Αγέλαος ο γιος του Δαμαστόρου:
«Μέντορα, μην καταπειστείς στα λόγια του Δυσσέα
και πας μαζί του, πόλεμο ν' ανοίξεις στους Μνηστήρες.
Γιατί κι εμάς η γνώμη μας αυτή είναι και θα γίνει.
Όταν αυτούς ξεκάμουμε, μαζί γιο και πατέρα,
με το κεφάλι σου και συ στερνά θα τα πλερώσεις,
220 όσα στο νου σου μελετάς να κάμεις εδώ μέσα.
Κι όταν με το γερό σπαδί σας βγάλουμε απ' τη μέση,
όσα σου βρίσκονται αγαδά στο σπίτι σου κι απόξω,

ὄλα με του Δυσσέα το βίός θα γίνουν ένα, κι ούτε
τους γιους σου και τις κόρες σου και το γλυκό σου ταίρι
θ' αφήσουμε έτσι ζωντανούς να τριγυρνούν στο Θιάκι».
Ἔτσι εἶπε κι ἀναψε ο θυμός ἀκόμα της Παλλάδας,
και το Δυσσέα με πικρά τον αποπήρε λόγια·
«Δεν ἔχεις πια στα στήδια σου καρδιά, Δυσσέα, και δάρρος,
ως ὅταν για την ὀμορφη ἀρχοντοκόρη Ελένη
230 χρόνους ἐννιά ἀκατάπαυτα τους Τρώες πολεμούσες,
κι ἀπειρους σκότῶνες οχτρούς μες στη φωτιά της μάχης,
κι ἀπ' τη βουλή σου πάρθηκε το κάστρο του Πριάμου.
Πώς τώρα, ἐνὼ στο σπίτι σου και στ' ἀγαθά σου φτάνεις,
μπρος στους Μνηστήρες δεν τολμάς το δάρρος σου να δείξεις;
Μόν' ἔλα, στάσου δίπλα μου, καημένε μου, να μάθεις
πώς πολεμᾷ ο Μέντορας μες στῶν οχτρῶν το πλήθος,
και πώς στον ευεργέτη του καλό του ἀνταποδίνει».
Εἶπε, μα ἀκόμα κατ' αὐτούς δεν ἐκλινε τη νίκη,
μόν' ἤθελε του ξακουστού Δυσσέα και του γιου του
240 να δοκιμάσει την ἀντρεία και της καρδιάς το δάρρος.
Και πέταξε στου παλατιού την μαυροκαπνισμένη
σκεπή κι ἀπάνω κάθισε σα χελιδόνι ἀγνάντια.
Και τους Μνηστήρες ψύχωνε ο γιος του Δαμαστόρου,
Αγέλαος κι ο Ευρύνομος μαζί κι ο Αμφιμέδος,
του Πολυχόρου ο Πείσανδρος, ο συνετός Πολύβος
κι ο Δημοπτόλεμος. Αὐτοί μες στους Μνηστήρες ἦταν
οι πρώτοι στην παλικαριά και μόνοι ἀκόμα ζούσαν,
και προσπαθούσαν τη ζωή να σώσουν πολεμώντας.
Τους ἄλλους πια τους ξέκαμαν οι φτερωτές σαῖτες.
250 Τότε ἀρχισε ο Αγέλαος και σ' ὅλους μίλησε ἔτσι·
«Τ' ἀπιαστα χέρια αὐτός, παιδιά, σε λίγο θα κρατήσει.
Του ἔφυγε πια κι ο Μέντορας με τα παχιά τα λόγια,
κι αὐτοί μονάχοι ἀπόμειναν στα πρωτοπόρτια ἀπάνω.
Και τώρα τα κοντάρια σας μαζί μη ρίχνετε ὅλοι,
μόν' ἔξι ἀς κάμουν την ἀρχή, ἴσως μας δώσει ο Δίας
τη δόξα να χτυπήσουμε στα στήδια το Δυσσέα.

Αυτός να πέσει, κι έπειτα τους άλλους ποιος τους πιάνει».
Έτσι είπε, κι όπως πρόσταξε με λύσσα ρίξανε όλοι,
μα τα 'φερε η θεά Αθηνά να πάνε όλα χαμένα.

260 Κι άλλος απάνω χτύπησε στου παλατιού το στύλο,
άλλος στην πόρτα την κλειστή κι άλλος τον τοίχο βρήκε.
Κι απ' τα γερά σα γλίτωσαν κοντάρια των Μνηστήρων,
τότε άρχισε ο πολύπαδος θεϊκός Δυσσέας κι είπε·
«Κι εγώ, παιδιά, μες στο σωρό θα 'λεγα των Μνηστήρων
να ρίξουμε, που λαχταρούν να μας ξεκάνουν κιόλας
κοντά στις άλλες συμφορές που από καιρό μας κάνουν».

Έτσι είπε κι όλοι στο πετσί σημάδεψαν και ρίχνουν
τα χάλκινα κοντάρια τους. Και σκότωσε ο Δυσσέας
πρώτος το Δημοπτόλεμο, τον Ευρυάδη ο γιος του,

270 τον Έλατο ο χοιροβοσκός, τον Πείσανδρο ο βουκόλος.
Κι αυτοί όπως έπεσαν στη γης δαγκάσανε τις πέτρες,
κι όλοι οι λοιποί σκορπίσανε στου παλατιού το βάθος.
Τρέχουν κι εκείνοι κι έβγαλαν απ' τους νεκρούς τις λόγχες·
Πάλε οι Μνηστήρες έριξαν με λύσσα τα κοντάρια
μα τα 'φερε η θεά Αθηνά και πήγανε χαμένα.
Κι άλλος απάνω χτύπησε στου παλατιού το στύλο
κι άλλος στην πόρτα την κλειστή κι άλλος κατά τον τοίχο.
Ξώδεσμα τον Τηλέμαχο βάρεσε ο Αμφιμέδος
στο χέρι, και του ξέγδαρε στην άκρη το πετσί του.

280 Και του Ευμαίου ο Κτήσιππος πιο πάνω απ' την ασπίδα
του χάραξε τον ώμο του με το μακρύ κοντάρι,
κι έτσι όπως πέρασε ψηλά, έπεσε πίσω κάτω.
Πάλε κι αυτοί με το θεϊκό πολύπαδο Δυσσέα
μες στων Μνηστήρων το σωρό πετούσαν τα κοντάρια.
Τον Ευρυδάμα χτύπησε ο πορθητής Δυσσέας
κι ο συνετός Τηλέμαχος τον Αμφιμέδο βρήκε
τον Πόλυβο ο χοιροβοσκός. Τον Κτήσιππο ο βουκόλος
κατάστηθα τον χτύπησε κι έτσι περήφανα είπε·
«Να, Κτήσιππε, περίγελο, άλλη φορά να μάθεις

290 να μην παινέσαι αστόχαστα, μόν' τους θεούς ν' αφήνεις,

που 'ναι από σένα ανώτεροι, αυτοί ν' αποφασίζουν.
Σε πλέρωσα για την κλωτσιά που του δείκνυς Δυσσέα.
του 'δωσες μες στο σπίτι του σαν ήρθε σα ζητιάνος».
Έτσι είπε των στριφτόποδων βοδιών ο επιστάτης.
Και τον Αγέλαο χτύπησε από κοντά ο Δυσσέας,
το Λειώκριτο ο Τηλέμαχος βάρεσε στα λαγγόνια
κι απ' τ' άλλο μέρος πέρασε και βγήκε το κοντάρι.
Έπεσε μπρούμπα και στης γης βρόντησε η κεφαλή του.
Τότε έδειξε η θεά Αθηνά την αντροφάγα ασπίδα
300 ψηλά απ' τη σκέπη του σπιτιού και τρόμαξε η καρδιά τους,
και στο παλάτι σκόρπισαν ευτύς σαν τα γελάδια
όταν η μύγα τις σκορπά με τα κεντήματά της
μες στον καιρό της άνοιξης που 'ναι μεγάλη η μέρα.
Κι όπως χυμούν γαντζόνυχοι αητοί καμαρομύτες
απ' τ' ακροβούνια στα πουλιά, κι εκείνα φοβισμένα
τα νέφη αφήνουν, κι ως πετούν στον κάμπο, τ' αφανίζουν
και δεν μπορούν αντίσταση να κάμουν ή να φύγουν
και το κυνήγι βλέποντας διασκεδάζει ο κόσμος,
έτσι κι εκείνοι χύθηκαν απάνω στους Μνηστήρες,
310 κι εδώ κι εκεί τους θέριζαν, κι αυτοί βαριά βογκώντας
έπεφταν κάτω κι έβαφε το αίμα τους το χώμα.
Τότε ο Λειώδης έπεσε στα πόδια του Δυσσέα
κι έτσι με δάκρυα του 'λεγε και τον παρακαλούσε·
«Σπλαχνίσου με και σώσε, με, Δυσσέα, σε ξορκίζω.
Γιατί ποτέ δεν πείραξα στο σπίτι σου γυναίκα·
με λόγο είτε μ' αταίριαστο φέρσιμο και τους άλλους
Μνηστήρες, όσοι τα 'καναν, τους έλεγα να πάψουν.
Όμως αυτοί δεν πείδονταν απ' το κακό ν' απέχουν,
γι' αυτό με δάνατο σκληρό τις αδικίες πλερώνουν.
320 Των σπλάχνων με είχαν ξηγητή κι αθώς θα πεθάνω,
ώστε κι οι πράξεις οι καλές στερνά δεν βρίσκουν χάρη»·
Τότε λοξά τον κοίταξε κι έτσι ο Δυσσέας του 'πε·
«Σπλάχνων κι αν ήσουν ξηγητής στους άλλους τους Μνηστήρες,
πολλές φορές στο σπίτι μου θα το παρακαλούσες

του ποδητού μου γυρισμού να μη χαράξει η μέρα,
κι απ' το γλυκό το ταίρι μου και συ παιδιά να κάμεις.
Μα απ' το σκληρό το θάνατο δε θα γλιτώσεις τώρα»..
Είπε και πήρε το σπαθί στο παχουλό του χέρι,
που τ' άφησε ο Αγέλαος, σαν του 'βγαινε η ψυχή του,
330 στη γη. Μ' εκείνο του 'κοψε το ζνίχι του στη μέση,
κι ενώ μιλούσε, κύλησε στο χώμα η κεφαλή του.
Ο Φήμιος ο τραγουδιστής τη μαυρισμένη μοίρα
γλίτωσε εκεί, που στανικώς τραγούδαε στους Μνηστήρες·
Στο ποραπόρτι στάθηκε κοντά και την κιθάρα
κρατούσε τη γλυκόφωνη κι ανάδευε στο νου του,
απ' το παλάτι όξω να βγει και στου προστάτη Δία
σιμά να κάτσει το βωμό τον ομορφοχτισμένο,
όπου ο Λαέρτης έκαψε με το θεϊκό Δυσσέα
βοδιών μηριά αλογάριστα, ή στου Δυσσέα να πέσει
340 τα γόνατα. Και πιο όφελος στο λογισμό του βρήκε
να τρέξει και στα γόνατα να πέσει του Δυσσέα.
Άφησε αμέσως καταγής τη βαδουλή κιθάρα,
κοντά στ' αργυροκάρφωτο θρονί και στο κροντήρι,
και χύθηκε τα γόνατα να πιάσει του Δυσσέα
κι έτσι με λόγια φτερωτά θερμοπαρακαλούσε·
«Σπλαχνίσου με και σώσε με, Δυσσέα, σε ξορκίζω.
Ανίσως τον τραγουδιστή σκοτώσεις, θα 'ρδει μέρα
να λυπηθείς, που τραγουδώ και σε θεούς κι ανθρώπους.
Είμαι αυτοδίδαχτος εγώ κι άπειρα μες στο νου μου
350 τραγούδια μου 'βαλε ο θεός. Και πρέπει εγώ κοντά σου
σα σε θεό να τραγουδώ. Γι' αυτό μη με χαλάσεις.
Θα σου το πει κι ο λατρευτός Τηλέμαχος ο γιος σου,
πως άδελα στο σπίτι σου, χωρίς κανένα πόδο,
ερχόμενα να τραγουδώ στα δείπνα των Μνηστήρων.
Αυτοί πολλοί και πιο τρανοί μ' έφερναν με το ζόρι».
Έτσι είπε κι άκουσε ο θεϊκός Τηλέμαχος κι αμέσως
μίλησε στον πατέρα του, που 'ταν κοντά και του 'πε·
«Στάσου, και τον αδώ αυτόν, με το σπαθί μη βλάψεις.

360 Ακόμα και το Μέδοντα θα σώσουμε τον κράχτη,
που πάντα εμένα από παιδί στο σπίτι μ' αγαπούσε,
όξω αν τον σκότωσε κι αυτόν ο Εύμαιος κι ο βουκόλος,
είτε μπροστά σου αν έτυχε την ώρα που χυμούσες».
Άκουσε ο κράχτης Μέδοντας το λόγο του, όπως ήταν
κρυμμένος κάτω απ' το θρονί κι απάνω του είχε ρίξει
βοδιού τομάρι νιόγδαρτο το χάρο να ξεφύγει,
κι ευτύς πετιέται απ' το θρονί, πετάει και το τομάρι,
και τρέχοντας τα γόνατα του Τηλεμάχου πιάνει
κι έτσι με λόγια φτερωτά του μίλησε και του 'πε·
«Να με, παιδί μου. Στάσου εσύ, και μίλα στο γονιό σου,
370 τ' ακονισμένο του σπαδί να μη με κόψει εμένα
μες στο θυμό του, που βαστά για τους Μνηστήρες όλους,
που σ' αφηφούσαν οι τρελοί, και του 'τρωγαν το βιος του».
Τότε του χαμογέλασε κι είπε ο σοφός Δυσσέας·
«Μη φοβηθείς και τη ζωή να τη χρωστάς στο γιο μου,
για να το ιδείς και μόνος σου και να το πεις στους άλλους,
πως το καλό είναι ανώτερο απ' την κακή την πράξη.
Συ τώρα κι ο πολύτεχνος τραγουδιστής καδίστε
όξω στην πόρτα της αυλής, μακριά απ' τους σκοτωμένους,
όσο στο σπίτι ακόμα εγώ να κάμω ό,τι έχω ανάγκη».
380 Έτσι είπε κι όξω βγήκανε απ' το παλάτι οι δυο τους
και στο θωμό καδίσανε το Δία του μεγάλου,
κι εδώ κι εκεί κοιτάζανε το χάρο καρτερώντας.
Τότε ο Δυσσέας έψαχνε στο σπίτι του, αν κανένας
ήταν κρυμμένος ζωντανός το χάρο να ξεφύγει.
Όλους τους είδε ένα σωρό στη σκόνη και στο αίμα
να κείτονται κάτω στη γης, σαν ψάρια που οι ψαράδες
τα φέρνουν όξω απ' το γιαλό με δίχτυα στ' ακρογιάλι
κι αυτά στον άμμο σπαρταρούν τη θάλασσα ποδώντας
και σβήνει την ανάσα τους ο λαμπερός ο ήλιος.
390 Έτσι οι Μνηστήρες κείτονταν ένας στον άλλο απάνω.
Τότε έτσι στον Τηλέμαχο είπε ο σοφός Δυσσέας·
«Φώναξε την Ευρύκλεια, Τηλέμαχε, τη θάγια,

που θέλω κάτι να της πω, που το 'χω μες στο νου μου».

Έτσι είπε, κι ο Τηλέμαχος του κάνει ευτύς το λόγο,
κι αφού την πόρτα χτύπησε της βάγιας φώναξε έτσι·
«Βάγια μου, σήκω κι έλα εδώ, που σ' όλες μας τις δούλες
που στο παλάτι βρίσκονται, παλιά επιστάτρα εσύ είσαι.
Λέει να 'ρθεις ο πατέρας μου να σου μιλήσει κάτι».

Είπε κι αυτός ο λόγος του δεν πέταξε χαμένος.

400 Και του ψηλού σαν άνοιξε του παλατιού την πόρτα
ερχόνταν, κι ο Τηλέμαχος μπροστά την οδηγούσε.
Βρήκανε το Δυσσέα εκεί μες στ' άψυχα κουφάρια
στις λέρες και στα αίματα χωμένον σα λιοντάρι,
που πάει, λαγκαδοκοίμητο σαν χόρτασε με βόδι,
και στάζουν τα σαγόνια του κι όλο το στήθος του αίμα,
και φαίνεται τρομαχτικό στην όψη να το βλέπεις,
έτσι ο Δυσσέας φαίνονταν χέρια και πόδια μαύρος.
Κι ως είδε η βάγια τους νεκρούς, το αίμα σαν ποτάμι,
πήγε να βάλει τις φωνές, τέτοια χαρά σαν είδε.

410 Μα τη σταμάτησε ο θεϊκός Δυσσέας να φωνάξει,
κι έτσι στη βάγια μίλησε με φτερωμένα λόγια·
«Μέσα σου κράτα τη χαρά και μη φωνάζεις, βάγια,
γιατί είναι κρίμα τους νεκρούς να χაίρεσαι όταν βλέπεις.
Η μοίρα αυτούς τους χάλασε και τα κακά τους έργα.
Γιατί κανένα απ' τους θνητούς ανθρώπους δεν ψηφούσαν,
μήτε καλό μήτε κακό που τύχαινε μπροστά τους.
Γι' αυτό κι απ' το κεφάλι τους χάρος πικρός τους βρήκε.
Μόν' έλα τώρα να μου πεις, απ' του σπιτιού τις δούλες
ποιες το ψωμί μου ατίμασαν και ποιες δεν έχουν κρίμα».

420 Τότε έτσι η βάγια Ευρύκλεια τ' απάντησε και του 'πε·
«Την πάσα αλήθεια θα σου πω μετά χαράς, παιδί μου.
Πενήντα στο παλάτι σου έχεις γυναίκες δούλες
κι όλες τις μάδαμε δουλειές, και τα μαλλιά να ξαίνουν
και κάθε κόπο δουλικό μ' υπομονή να στέργουν.
Δώδεκα απ' όλες έπεσαν σε αδιαντροπιά μεγάλη
και μήτε εμένα σέβονταν μηδέ την Πηνελόπη.

Μόλις πια τώρα τ' ακριβό μεγάλωσε παιδί σου,
κι η μάνα του δεν αφήνε τις δούλες να προστάξει.
Μόν' άφησέ με ν' ανεβώ στ' ανώι, αυτά να μάθει
430 κι η Πηνελόπη που ο θεός τη βύθισε στον ύπνο».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Ακόμα αυτή μην την ξυπνάς μόν' πες στις δούλες να 'ρθουν
σ' αυτές που κάνανε άπρεπες δουλειές εδώ από πρώτα».
Έτσι είπε, κι έφυγε η γριά κι απ' το παλάτι βγήκε,
να παραγγείλει γλήγορα στις δούλες εκεί να 'ρθουν.
Κι εκείνος τον Τηλέμαχο και το χοιροβοσκό του
με το βουκόλο κάλεσε κοντά του και τους είπε·
«Προστάξτε τώρα τους νεκρούς να πάρουν οι γυναίκες,
κι έπειτα τα πεντάμορφα θρονιά και τα τραπέζια
440 να καθαρίσουν με νερό και τρυπητά σφουγγάρια.
Κι όταν στην τάξη κάθε τι μες στο παλάτι βάλουν,
όξω απ' το σπίτι βγάλτε τις ανάμεσα στο μέρος
που το στρωμένο αυλόγυρο χωρίζει απ' το κελάρι
κι εκεί να τις χτυπήσετε με το μακρύ σπαδί σας
όσο η ζωή τους να σθηστεί και τις κουφές αγάπες,
που 'χανε με τους άτροπους Μνηστήρες, να ξεχάσουν».
Έτσι είπε κι όλες έφτασαν οι δούλες μαζωμένες
και δάκρυα χύνανε βροχή, πικρά θρηνολογούσαν.
Των σκοτωμένων τα κορμιά σηκώσανε και κάτω
450 στης καλοτείχιστης αυλής τα πήγαν στο κελάρι,
το 'να με τ' άλλο σωριαστά. Τις πρόσταξε ο Δυσσέας
κι εκείνες δέλοντας και μη τους σκοτωμένους πήραν.
Έπειτα τα πεντάμορφα θρονιά και τα τραπέζια
τα καθαρίζουν με νερό και τρυπητά σφουγγάρια.
Τότε ο δεϊκός Τηλέμαχος κι ο Εύμαιος κι ο βουκόλος,
του παλατιού το πάτωμα με ξύστρες τρίψανε όλο
κι όξω απ' την πόρτα τα 'ριχναν οι δούλες τα σκουπίδια.,
Κι όταν στην τάξη κάθε τι βάλανε στο παλάτι,
όξω τις δούλες έσυραν, ανάμεσα στο μέρος
460 που το στρωμένο αυλόγυρο χωρίζει απ' το κελάρι,

κι όλες εκεί τις έκλεισαν, που γλιτωμό δεν είχαν.
Κι ο συνετός Τηλέμαχος το λόγο πήρε κι είπε·
«Δε θέλω αυτές με θάνατο να πάνε τιμημένο,
που καταράστηκαν συχνά τη μάνα μου κι εμένα
και που μ' αγάπες σμίγανε κρυφά με τους Μνηστήρες».
Έτσι είπε κι έδεσε σκοινί, τριγύρω στο κελάρι,
τρεχαντηριού μαυρόπλωρου, απ' το μεγάλο στύλο
κι από ψηλά το τέντωσε στη γης να μην αγγίζουν
τα πόδια. Κι όπως στη δηλιά, που μες στα χαμοκλάδια
470 έχουν στημένη, πέφτουνε κίχλες και περιστέρια
κι εκεί που στη φωλιά πετούν χάρο κακό απαντέχουν,
έτσι είχαν τα κεφάλια τους κι οι δούλες στην αράδα,
και στο λαιμό τους τις δηλιές να κακοθανατίσουν.
Λίγο τα πόδια τίναξαν και πέταξε η ψυχή τους.
Και το Μελάνδιο στις αυλής το πρωτοπόρτι φέρνουν,
κι αυτιά και μύτη του 'κοψαν με τ' άπονο μαχαίρι,
και μ' άγρια λύσσα του 'σπαζαν τα χέρια και τα πόδια.
Νίψανε αμέσως έπειτα τα χέρια και τα πόδια
και στο Δυσσέα γύρισαν, σαν τέλεψε η δουλειά τους.
480 Τότε έτσι εκείνος μίλησε στη βάγια Ευρύκλεια κι είπε·
«Φέρε μου δειάφι και φωτιά, γερόντισσα, που διώχνει
κάθε κακό, μονάχος μου το σπίτι να δειαφίσω,
κι έπειτα πήγαινε να πεις στην Πηνελόπη να 'ρθει.
Κάλεσε εδώ και του σπιτιού τις δούλες να 'ρθουν όλες».
Και στο Δυσσέα απάντησε η βάγια Ευρύκλεια κι είπε·
«Όλα, παιδί μου, αυτά σωστά τα μίλησες με τάξη.
Μον' άσε να σου φέρω εδώ χιτώνα και γλαμύδα.
Αυτά τα παλιοκούρελα στις πλάτες σου δεν πρέπει
να τα φορείς στο σπίτι σου, μη σε κατηγορήσουν».
490 Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Πρώτα στο σπίτι τη φωτιά ν' ανάψουν είναι ανάγκη».
Είπε, κι η βάγια Ευρύκλεια του κάνει ευτύς το λόγο
κι έφερε δειάφι και φωτιά, κι αμέσως ο Δυσσέας
όλο το σπίτι δειάφισε, αυλές μαζί και σάλες.

Και πήγε στ' όμορφο η γριά παλάτι του Δυσσέα
να παραγγείλει γλήγορα σ' όλες τις δούλες να 'ρθουν.
Βγήκαν απ' το παλάτι αυτές στα χέρια φως κρατώντας
και στο Δυσσέα χύθηκαν, τον γλυκοχαιρετούσαν
και του φιλούσαν με χαρές τους ώμους, το κεφάλι,
500 και του 'σφιγγαν τα χέρια του. Τότε ένιωσε ο Δυσσέας,
που την καρδιά τους γνώριζε, γλυκό να κλάψει πόθο.

ψ ραψωδία

Ὀδυσσέως ὑπὸ Πηνελόπης
ἀναγνώρισμός.
(Ἡ ἀναγνώριση τοῦ Ὀδυσσεῶ
ἀπὸ τὴν Πηνελόπην)

Ὁ Ὀδυσσεῶς καὶ ἡ Πηνελόπην
εἶναι πάλιν μαζί.

Isaac Taylor, d' après Füssli, 1759-1829.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Στ' ἀνώ ἀνέβηκε ἡ γριά χαρούμενη, νὰ φέρει
τὰ συχαίρια στὴν κυρά, πὼς ἔφτασε ὁ καλὸς τῆς.
Τὰ πόδια τῆς δυνάμωσαν κι οἱ φτέρνες τῆς χτυπούσαν
κι ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τῆς πάει στέκει καὶ τῆς εἶπε·
«Ἐύπνα, παιδί μου, γλήγορα, καλή μου Πηνελόπην,
νὰ ἰδεῖς ἐκεῖνα πόλπιζες καὶ χρόνια λαχταρούσες.
Ἦρθε ὁ Δυσσεῶς με καιρὸ καὶ βρίσκεται στὸ σπίτι,
καὶ τοὺς χαμένους σκότωσε Μνηστήρες, πὼς τὸν γιο τοῦ
τυράγνησαν καὶ ρήμαξαν τὸ βίος τοῦ καὶ τὸ σπίτι».

10 Κι ἡ Πηνελόπην ἡ φρόνιμη τῆς μίλησε ἔτσι πάλιν·
«Καλή μου βάγια, ἀχ, οἱ θεοὶ σου σάλεψαν τὰ φρένα,
πὼς καὶ τὸν πιο γερό στὸ νοῦ μποροῦν νὰ τὸν τρελάνουν,
καὶ νὰ τοῦ γιάνουν τὸ μυαλό τοῦ παραστρατισμένου.
Αὐτοὶ καὶ σένα σ' ἔβλαψαν, πὼς πρὶν τὰ φρένα σου εἶχες.
Τὴν με γελᾶς, πὼς τὴν καρδιά πολὺπικρὴ τὴν ἔχω,
κι αὐτὰ μου λες τ' ἀσύστατα, κι ἀπ' τὸ βαθύ τὸν ὕπνο
με ξύπνησες, πὼς μου ἔκλεινε γλυκὰ τὰ βλέφαρά μου;
Ἀχ, ἔτσι δὲν κοιμήθηκα ποτέ μου, ἀφ' οὗ πῆγε

στην κακο-Τροία ο άντρας μου την τρισκαταραμένη.

20 Μόν' πίσω γύρνα γλήγορα, κατέβα στο παλάτι.
Κι αν άλλη σκλάβα ερχόντανε, απ' όσες με δουλεύουν,
τέτοια μαντάτα να μου πει, τον ύπνο να μου κόψει,
δα 'φευγε ευτύς με κλάματα να σύρει στη δουλειά της.
Μα συ τη χάρη να χρωστάς γι' αυτό στα γηρατειά σου».

Πάλε έτσι η θάγια Ευρύκλεια της είπε με λαχτάρα·
«Δε σε γελώ, παιδάκι μου, μόν' έφτασε ο Δυσσέας
αλήθεια, κι είναι σπίτι του, καθώς μ' ακούς ο ξένος
που δεν τον ψήφησε κανείς σαν ήρθε στο παλάτι.
Κι από καιρό ο Τηλέμαχος το 'ξερε εδώ πως ήταν,

30 μόν' έκρυβε από φρόνηση τη γνώμη του γονιού του,
για να πλερώσει τ' άδικα στους φαντασμένους άντρες».

Είπε κι εκείνη χάρηκε και πήδηξε απ' την κλίνη
και τη γριούλα αγκάλιασε, στα δάκρυα βουτηγμένη,
κι έτσι με λόγια πεταχτά της είπε κράζοντάς την·
«Έλα να ζήσεις, θάγια μου, την πάσα αλήθεια πες μου,
αν ήρθε, αλήθεια, σπίτι του, καθώς μου παρασταίνεις,
πώς μόνος του κατάφερε τους άτσαλους Μνηστήρες,
ενώ όλοι πάντα μαζωχτοί καθόντανε εδώ μέσα;»

Τότε έτσι η θάγια Ευρύκλεια της Πηνελόπης είπε·

40 «Δεν είδα, μήτε τα 'μαδα, μόν' άκουσα το βόγγο
που σκοτωνόνταν. Κι όλες μας στων γιατακιών το βάθος
ολότρεμες ζαρώναμε, κλειδομανταλωμένες
ωσότου πια με φώναξε απ' το παλάτι ο γιος σου,
που πρόσταξε ο πατέρας του να 'ρθει να με φωνάξει.
Τότε ήβρα το Δυσσέα εκεί, μες στ' άψυχα κουφάρια
να στέκει ορθός, και γύρω του, στο πάτωμα στρωμένοι,
ήταν εκείνοι καταγής, ένας στον άλλο απάνω.
Θα σου αναγάλλιαζε η καρδιά στα στήθια, αν τον θωρούσες
στις λέρες και στα αίματα χωμένο σα λιοντάρι.

50 Τώρα στις πόρτες της αυλής αυτοί σωρός είναι όλοι,
κι εκείνος άναψε φωτιά μεγάλη να θειαφίσει
τη σάλα, κι εδώ μ' έστειλε να 'ρθω να σε φωνάξω.

Μόν' τρέχα, στην καρδούλα σας να νιώστε πια κι οι δυο σας
χαράς μια στάλα, που 'πιατε του κόσμου τα φαρμάκια.
Βρήκε ο παλιός ο πόθος σας την άκρη του πια τώρα.
Ξανάρθε εκείνος ζωντανός στο σπίτι του, και βρήκε
και σένα και το γιόκα του, και τους Μνηστήρες όλους
τους πλήρωσε στο σπίτι του γιατί τον αδικούσαν».
Τότε έτσι πάλε η φρόνιμη της είπε η Πηνελόπη·
60 «Ακόμα, βάγια μου καλή, μην καμαρώνεις τόσο.
Ξέρεις με πόση μας χαρά θα τότε βλέπαμε όλοι,
και πρώτα εγώ κι ο γιόκας μας, στο σπίτι να γυρίσει.
Όμως δεν είναι ο λόγος σου σωστός όπως τον είπες,
μα κάποιος σκότωσε θεός τους άτροπους Μνηστήρες,
που θύμωσε για τ' άπονα και τ' άνομά τους έργα.
Γιατί κανένα αυτοί θνητό στον κόσμο δεν ψηφούσαν,
είτε μεγάλο είτε μικρό, που τύχαινε μπροστά τους.
Γι' αυτό την πάθανε άσκημα μ' αυτές των τις περφάνιες.
Μα, αχ, κι ο Δυσσέας χάθηκε αλάργα απ' την πατρίδα».
70 Τότε έτσι ευτύς της απαντά κι η βάγια Ευρύκλεια, κι είπε·
«Παιδί μου, πώς σου ξέφυγαν τα λόγια αυτά απ' το στόμα;
Την ώρα που 'ναι ο άντρας σου στο σπίτι του φτασμένος,
λες πως δε θα γυρίσει πια; Πάντα άπιστη η καρδιά σου.
Μα κι άλλο τώρα θα σου πω φως φανερό σημάδι,
για την πληγή που του 'καμε με τ' άσπρο του το δόντι
μια μέρα ο αγριόχοιρος. Τη γνώρισα την ώρα
που του την έπλυνα, κι ευτύς να σου το πω ζητούσα,
μα εκείνος με την χούφτα του μου βούλωσε το στόμα
και μου 'λεγε, από φρόνηση του νου του, να σωπάσω.
80 Μόν' τρέχα. Βάζω στοίχημα στην ίδια τη ζωή μου,
αν σε γελώ, με θάνατο σκληρό να με χαλάσεις».
Έπειτα πάλε η φρόνιμη της είπε η Πηνελόπη·
«Καλή μου βάγια, δύσκολο πολύ να καταλάβεις
των αδανάτων τις βουλές, όσο σοφή κι αν είσαι.
Μα ας πάμε στον Τηλέμαχο να ιδώ τους σκοτωμένους
Μνηστήρες, και να μάθω εκεί ποιος τη ζωή τους πήρε».

Ἔτσι εἶπε κι ἀπ' τον πύργο της κατέβαινε, κι ο νους της
λογάριαζε ἀν στον ἀντρα της θα μίλαε ἀπ' ἀλάργα,
ἢ χέρια και κεφάλι του να πάει να του φιλήσει.

90 Σα μπήκε και δρασκελίσε το πέτρινο κατώφλι,
πήγε και κάθισε ἀντικρύ του θεϊκού Δυσσέα,
κοντά στη λάμψη της φωτιάς κατὰ τον ἄλλο τοῖχο.
Σιμά στο στυλο τον ψηλό καθόντανε κι ἐκεῖνος
κι εἶχε τα μάτια του στη γῆς ριγμένα, λαχταρώντας
πότε ἓνα λόγο θα του πει το τρυφερό του ταίρι,
ἀφού τον εἶδε ἀγνάντια της. Κι ἀλαλη ἡ Πηνελόπη
ώρα πολλή καθόντανε κι ο νους της ἀπορούσε
κι ἄλλοτε ἐκεῖ ἀπό πάνω του δε σήκωνε τα μάτια
κι ἄλλοτε δεν τον γνώριζε, στα φτωχικά ντυμένο.

100 Τότε ἔτσι κι ο Τηλέμαχος της εἶπε θυμωμένα·
«Μάνα μου, κακομάνα μου, πόχεις καρδιά ἀπό πέτρα,
πώς ἔτσι ἀπ' τον πατέρα μου σαν ξένη ἀλάργα στέκεις,
μήτε κοντά του κάδεσαι, να πας να τον ρωτήσεις;
Καμιά με τόση υπομονή δε θα στεκόντανε ἄλλη,
ἔτσι μακριά ἀπ' τον ἀντρα της, που πίκρες σαν περάσει
γυρίζει στην πατρίδα του στον εικοστό πια χρόνο.
Μα κι ἀπ' την πέτρα πιο σκληρή ἔχεις καρδιά ἐσύ πάντα».

Τότε ἔτσι πάλε ἡ φρόνιμη του λέει ἡ Πηνελόπη·
«Παιδί μου, ο νους μου σάστισε κι οὔτε μπορῶ ἀπ' το στόμα
110 να βγάλω λέξη να του πω, μήτε να τον ρωτήσω
μήτε μπορῶ στο πρόσωπο να τον κοιτάξω ἀγνάντια.
Κι ἀν ο Δυσσέας εἶναι αὐτός, ἀλήθεια, κι ἦρθε σπίτι,
μονάχοι ἐμεῖς καλύτερα θα γνωριστούμε οἱ δυο μας.
Γιατί ἔχουμε κάποια κρυφά σημάδια μεταξύ μας,
που τα κρατοῦμε μυστικά και δεν τα ξέρουν ἄλλοι».

Εἶπε και χαμογέλασε ο θεϊκός Δυσσέας,
κι ἔτσι δυο λόγια πεταχτά λαλεῖ του Τηλεμάχου·
«Ἄσ' τη, λοιπόν, Τηλέμαχε, τη μάνα σου μονάχη
να μ' ἐξετάσει. Γλήγορα θα με γνωρίσει τότε.

120 Τώρα με βλέπει ἔτσι λερό και κακοφορεμένο,

γι' αυτό και με καταφρονεί, πού μ' είδε, πού με ξέρει.
Κι έλα, ας σκεφτούμε τώρα εμείς το πιο καλό να γίνει.
Αν ντόπιον άνθρωπο κανείς σκοτώσει, κι ένα μόνο,
που δεν αφήνει πίσω του πολλούς να τον ζητήσουν,
φεύγει στα ξένα, αφήνοντας πατρίδα και δικούς του.
Μα εμείς του τόπου τη ζωή, τα πρώτα αρχοντοπαίδια
στο Θιάκι ξεπαστρέψαμε. Να τι να λογαριάσεις».

Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε έτσι πάλε·
«Μόνος σου φρόντισε γι' αυτά, πατέρα αγαπημένε.

130 Γιατί στον κόσμο ασύγκριτη τη λένε τη βουλή σου,
κι ούτε μπορεί κανείς θνητός να συγκριδεί μαζί σου.
Κι εμείς θα σ' ακλουθήσουμε φωτιά γεμάτοι οι άλλοι
και θα βοηθήσουμε, θαρρώ, κατά τη δύναμή μας».
Τότε έτσι κι ο πολύσοφος τ' απάντησε ο Δυσσέας·
«Μετά χαράς θα σου το πω καλύτερο ποιο βρίσκω.
Λουστείτε πρώτα κι ύστερα φορέστε τους χιτώνες,
και βάλτε ευτύς να στολιστούν κι οι δούλες στο παλάτι.

Κι ο δεϊκός τραγουδιστής με τη γλυκιά κιθάρα
τον παιγνιδιάρικο χορό ας πιάσει να μας παίξει,
140 όξω αν ακούνε να θαρρούν πως γίνεται εδώ γάμος,
είτε οι διαβάτες που περνούν, είτε οι γειτόνοι γύρω.
Μήπως στην πόλη αρχύτερα τρέξει του φόνου η φήμη
πριν όξω στο πολύδεντρο να φτάσουμε μετόχι.
Κι εκεί θα ιδούμε τότε πώς θα μας φωτίσει ο Δίας».

Έτσι είπε, κι όλοι υπάκουσαν κι όπως τους είπε κάνουν.
Λούστηκαν πρώτα κι έβαλαν χιτώνες κι οι γυναίκες
στολίστηκαν, και τη βαδιά κιθάρα του σαν πήρε
ο δεϊκός τραγουδιστής τους ξύπνησε τον πόδο
στο διπλοτσάκιστο χορό και στο γλυκό τραγούδι.

150 Κι όλο απ' τους χτύπους των ποδιών αχούσε το παλάτι
καθώς οι άντρες χόρευαν κι οι λυγρές γυναίκες.
Κι έτσι ένας είπε ακούγοντας απόξω απ' το παλάτι·
«Κάποιος την πολυγύρευτη βασίλισσα θα πήρε.

Η έρμη, δεν το βάσταξε, στ' αρχοντικό του αντρός της

να μένει πάντα ανύπαντρη κι όσο να φτάσει εκείνος».

Έτσι είπε, μα δεν τα ΄ξεραν αυτά πώς είχαν γίνει.

Τότε έλουσε η κελάρισσα Βρυνόμη το Δυσσέα

μες στο παλάτι κι άλειψε με λάδι το κορμί του

κι όμορφα ρούχα του ΄βαλε χλαμύδα και χιτώνα.

160 Κι απ' το κεφάλι του ΄χυνε μια όμορφιά η Παλλάδα,
σαν πιο ψηλός να φαίνεται και πιο παχύς. Και πέφταν
απ' την κορφή του τα σγουρά μαλλιά του σαν τα γιούλια.

Κι όπως τεχνίτης ξακουστός, που του ΄μαθαν την τέχνη

ο ΄Ηφαιστος κι η Αθηνά, με μάλαμα χρυσώνει

τ' ασήμι, και περίτεχνα χρυσαφικά τελεύει,

έτσι μια χάρη του ΄χυνε στους ώμους, στο κεφάλι.

Κι όμοιος μ' αδάνατο θεό απ' το λουτρό όξω βγήκε.

Κάθισε πάλε στο θρονί, που το ΄χε πριν αφήσει,

αγνάντια στη γυναίκα του και με καημό της είπε·

170 «Καημένη απ' όλες πιο πολύ τις άλλες τις γυναίκες,
σκληρή καρδιά σου βάλανε στα στήθια σου οι Ουράνιοι.

Καμιά με τόση υπομονή δε θα στεκόντανε άλλη

έτσι μακριά απ' τον άντρα της, που πίκρες σαν περάσει

της έρδει στην πατρίδα του τον εικοστό πια χρόνο.

Μόν' έλα, βάγια, στρώσε μου κρεβάτι να πλαγιάσω,

κι αυτή στα στήθια την καρδιά την έχει σιδερένια».

Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ' απάντησε έτσι πάλε·

«Καημένε, δεν ξιπάζομαι, μήτε περήφανη είμαι,

μήτε σαστίζω. Μόν' καλά πώς ήσουν σε θυμούμαι

180 το Θιάκι με μακρόκουπο σαν άφησες καράβι.

Μόν' έλα, βάγια Ευρύκλεια, κι απ' το ψηλό παλάτι

στρώσε όξω το κρεβάτι του, που το ΄καμε μονάχος.

Κι όξω όταν στρώσεις έπειτα πιάσε και βάλε απάνω

στρώμα, αντρομίδα και προβιά και κεντητό σεντόνι».

Έτσι είπε δοκιμάζοντας τον άντρα της κι εκείνος

γύρισε κι είπε με θυμό στο λατρευτό του ταίρι·

«Γυναίκα, αυτός ο λόγος σου μου πλήγωσε τα σπλάχνα.

Ποιος πήγε το κρεβάτι μου να το παραμερίσει;

- 190 Δύσκολα αυτό θα το 'κανε κι ο πιο καλός τεχνίτης,
εκτός αν ήθελε ο θεός ο ίδιος να κατέβει
και σ' άλλο μέρος εύκολα θα το τοποθετούσε.
'Ομως κανείς θνητός στη γη, κι ας ήταν νιος λεβέντης,
δε θα το σάλευε εύκολα, γιατί έχει ένα σημάδι
τρανό, δικό μου τέχνασμα, στο σκαλιστό κρεβάτι.
Φυντάνι ελιάς στενόφυλλης μες στην αυλή μου ανθούσε,
χλωρόφλουδο, ολοφούντωτο, χοντρό όπως ένας στύλος.
Κι ολόγυρά της έχτισα μια κάμαρα, φτιασμένη
με μάρμαρα πελεκητά και με σκεπή από πάνω
κι έβαλα πόρτες ταιριαστές κι ομορφοκαμωμένες.
- 200 Έκοψα της πυκνόφυλλης ελιάς τη φούντα τότες
και τον κορμό κλαδεύοντας τον πελεκώ απ' τη ρίζα
μ' ένα σκεπάρνι τεχνικά, στη στάφνη ισώνοντάς τον,
κι έφτιασα τα κλινόποδα, τρυπώντας με τρυπάνι.
Κι εκείδε τότες άρχισα να φτιάνω το κρεβάτι
πλουμίζοντάς το μάλαμα και φίλτισι κι ασήμι
και μέσα κόκκινο λουρί βοδιού λαμπρό τεντώνω.
Να τώρα τα σημάδια του σου τα 'πα, μήτε ξέρω
αν μένει ακόμα ασάλευτο, γυναίκα, το κρεβάτι
ή πια απ' τη ρίζα το 'κοψε κανείς κι αλλού το πήγε».
- 210 Είπε κι εκείνης κόπηκαν τα πόδια κι η καρδιά της
σαν άκουσε τ' αλάθειτα σημάδια που της είπε
κ' έτρεξε ευτύς απάνω του στα δάκρυα βουτημένη
και το λαιμό του αγκάλιασε με τα λευκά της χέρια
και φίλαε το κεφάλι του κι αγαπημένα του 'πε·
«Μη μου θυμώνεις, άντρα μου, που σ' όλα στοχασμένος
κι απ' όλους είσαι πιο πολύ. Αχ, οι θεοί τις πίκρες
μας έστειλαν που ζήλεψαν πάντα μαζί να ζούμε,
τα νιάτα να χαιρόμαστε, κι οι δυο μαζί στο τέλος
των γηρατειών να φτάσουμε. Μη μου κακιώσεις τώρα
- 220 που δε σε χάρηκα απ' αρχής την ώρα καθώς σ' είδα.
Γιατί έτρεμε η καρδούλα μου στα τρυφερά μου στήδια
μην έρδει εδώ με ψέματα κανείς και με γελάσει.

Γιατί πολλοί που το κακό σοφίζονται στο νου τους.
Μήτε η Ελένη η Αργίτισσα του Δία η θυγατέρα
με ξένον άντρα ερωτικά δε θα 'πεφτε στο στρώμα
αν ήξερε πως στη γλυκιά πατρίδα της μια μέρα
οι πολεμόχαροι Αχαιοί θα τη γυρίσουν πίσω.
Μα στ' άπρεπό της φέρσιμο την έσπρωξε έτσι η μοίρα
και πριν στο νου δεν πρόβλεψε το φοβερό της κρίμα
230 που πρώτα εμάς τα πιο πικρά μάς πότισε φαρμάκια.
Μα τώρα αφού τ' αλάδευτα του κρεβατιού σημάδια
μου τα 'πες, που δεν τα 'ξερε κανείς θνητός στον κόσμο
παρά μονάχα εγώ και συ κι η σκλάβά μου Ακτορίδα,
που μου 'δωσε ο πατέρας μου για εδώ όταν ξεκινούσα,
και μας φυλούσε τις κλειστές του παλατιού τις πόρτες,
τώρα μου πείθεις την καρδιά, τόσο σκληρή κι ας είναι».
Είπε και τότε πιο πολύ του ξύπνησε τον πόθο
του θρήνου κι έκλαιε την πιστή γυναίκα του κρατώντας.
Κι όπως κοιτάζουν τη στεριά με πόθο και λαχτάρα
240 στο πέλαγο όσοι κολυμπούν που το γερό καράβι
τους σπάσει μεσοπέλαγα ο Σείστης Ποσειδώνας
χτυπώντας με τον άνεμο και τ' αφρισμένο κύμα,
και λίγοι απ' τ' άγριο πέλαγο γλιτώνουν κολυμπώντας
κι απ' το κορμί τους χύνεται της θάλασσας η άρμη
και με χαρά πατούν στεριά σαν ξέφυγαν το χάρο,
έτσι κι εκείνη χάιρονταν τον άντρα της να βλέπει
κι ούτ' έβγαζε τ' αφράτα της τα χέρια απ' το λαιμό του.
Κι η ροδοδάχτυλη Αυγή θα 'βρισκε αυτούς να κλαίνε
αν άλλο δε σοφίζονταν η Αθηνά Παλλάδα.
250 Τη Νύχτα αλάργα κράτησε στα πέρατα του κόσμου
και τη χρυσόδρωνα Αυγή στου Ωκεανού την άκρη,
μηδ' άφησε τα γλήγορα να ξέψει τ' άλογά της
το Λάμπρο και το Φωτεινό, τα δυο της τα πουλάρια,
που της τραβούν τ' αμάξι της και φως στον κόσμο φέρνουν.
Τότε είπε στη γυναίκα του πάλε ο σοφός Δυσσέας·
«Αχ, όλα μας τα βάσανα δεν πήραν, φως μου, τέλος

και πίσω ακόμα αμέτρητοι μας περιμένουν πόνοι
σκληροί, που γράφει ολόκληρους να τους περάσω η μοίρα.
Έτσι προφήτεψε η ψυχή του μάντη Τειρεσία
260 τη μέρα που κατέβηκα στο σκοτεινό τον Άδη
ζητώντας με τους ναύτες μου να φτάσω στην πατρίδα.
Μόν' έλα τώρα, αγάπη μου, να πάμε στο κρεβάτι
να κοιμηθούμε, το γλυκό τον ύπνο να χαρούμε».
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ' απάντησε έτσι πάλε·
«Έτοιμη θα 'ναι η κλίνη σου την ώρα που θελήσεις,
αφού σ' αξιώσανε οι θεοί με το καλό να φτάσεις
στην ποθητή πατρίδα σου, στ' αρχοντικό σου σπίτι.
Μόν' έλα αφού θυμήθηκες τα βάσανά σου τώρα,
πες τα κι εμένα, αν και θαρρώ στερνά πως θα τα μάθω.
270 Όμως κι αμέσως άσκημο δεν είναι να τα ξέρω».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας και της είπε·
«Καημένη, αυτά τι τα ζητάς, τι θέλεις να τα μάθεις;
Μόν' έλα, δίχως τίποτε να κρύψω να τ' ακούσεις.
Όμως γι' αυτό δε θα χαρείς, καθώς κι εγώ δε χαίρω
που μου 'πε ο μάντης σε πολλές θνητών να τρέξω χώρες
κρατώντας καλοσήκωτο κουπί στα δυο μου χέρια,
όσο να φτάσω σε λαούς που δάλασσα δεν ξέρουν
και τρώνε ανάλατο φαγί και μήτε από καράβια
γνωρίζουν κοκκινόπλωρα, μήτε είδανε ποτέ τους
280 τα καλοτράβηχτα κουπιά που 'ναι φτερά των πλοίων.
Κι άκου, καθώς μου το 'λεγε τ' αλάθειτο σημάδι.
Όταν στο δρόμο που τραβώ ξένος με βρει διαβάτης
και λιχνιστήρι αυτό μου πει στον ώμο που σηκώνω,
πρόσταξε τότε το κουπί στο χώμα να το μπήξω
κι όμορφα να προσφέρω εκεί σφαχτά στον Ποσειδώνα,
αρνί, δαμάλι και καπρί των χοίρων αναβάτη,
να φτάσω στην πατρίδα μου κι αρχοντικές θυσίες
πολλές να κάμω στους θεούς, που κατοικούν στα ουράνια,
με τη σειρά του καδενός. Κι ο θάνατος πια τότε
290 γλυκός μακριά απ' τα πέλαγα θα 'ρδει να μ' ανταμώσει

στ' αρχοντικά μου γηρατεία. Και γύρω μου ο λαός μου
πάντα θα ζει καλότυχος. Έτσι είπε πως θα γίνουν».
Κι η Πηνελόπη η φρόνιμη τ' απάντησε έτσι κι είπε·
«Αφού καλύτερα οι θεοί τα γηρατεία σου γράφουν,
έχεις ελπίδα στα στερνά να πάψουν τα δεινά σου».
Ενόσω αυτά κουβέντιαζαν μιλώντας μεταξύ τους
η Ευρυνόμη ετοιμάζε κι η βάγια το κρεβάτι
βάζοντας στρώματα απαλά στη λάμψη των λαμπάδων.
Κι αφού με διάση στρώσανε το μαλακό κρεβάτι
300 γύρισε στο γιατάκι της να κοιμηθεί η γριούλα
κι η Ευρυνόμη μ' ένα φως στο χέρι προχωρούσε,
καθώς οι δυο τους πήγαιναν να πέσουν στο κρεβάτι.
Κι άμα τους πήγε γύρισε κι αυτή στην κάμαρή της.
Κι εκείνοι τότε στο παλιό κρεβάτι με λαχτάρα
της παντρείας θυμήθηκαν την ορισμένη τάξη.
Τότε ο δεϊκός Τηλέμαχος, ο Εύμαιος κι ο βουκόλος
πάψανε αμέσως το χορό, πάψανε κι οι γυναίκες
κι όλοι έπειτα κοιμήθηκαν στο ισκιερό παλάτι.
Κι εκείνοι, αφού χαρήκανε τη ζαχαρένια αγάπη
310 γλυκιά κουβέντα αρχίσανε μιλώντας μεταξύ τους.
Μια του 'λεγε όσα πέρασε μες στο παλάτι εκείνη
τη σιχαμένη συντροφιά να βλέπει των Μνηστήρων,
που σφάζανε εξ' αιτίας της πλήθος αρνιά και βόδια
κι απ' τα πιθάρια αμέτρητο γλυκό κρασί τραβούσαν,
μια πάλε ο θεογέννητος της έλεγε ο Δυσσέας
όσα στους άλλους έκαμε δεινά κι όσα κι ο ίδιος
κακόπαδε. Και χαίρουνταν ν' ακούει η Πηνελόπη
κι ούτ' ύπνος της ερχόντανε πριν όλα να τα μάθει.
Κι άρχισε πώς τους Κίκονες υπόταξε. Κατόπι
320 πώς έφτασε στην καρπερή των Λωτοφάγων χώρα.
Ο Κύκλωπας τι του 'καμε και πώς τα πλέρωσε όλα,
που του 'φαγε δίχως σπλαχνιά τους ποδητούς συντρόφους.
Πώς έφτασε στον Αίολο και τον φιλοξενούσε,
όμως δεν του'τανε γραφτό, κι ας τον ξεπροβοδούσε

ακόμα να ῥθει στη γλυκιά πατρίδα, κι η φουρτούνα
στην ψαροτρόφα δάλασσα τον γύρισε θρηνώντας.
Πώς πήγε στην Τηλέπυλο, των Λαιστρυγόνων χώρα
που τα καράβια χάλασαν, και τους γοργούς συντρόφους
(όλους, και μόνος γλίτωσε με το καράβι εκείνος).

- 330 Της Κίρκης τα καμώματα της είπε και τους δόλους,
στον Ἄδη πώς κατέβηκε τον καταραχνιασμένο,
του Τειρεσία την ψυχή του μάντη να ρωτήσει,
με πλοίο του πολύσκαρμο, κι είδε όλους τους συντρόφους
κι εκείνη που τον έκαμε κι έθρεψε από μικράκι.
Πώς τ' άκουσε το λυγερό τραγούδι των Σειρήνων,
πώς έφτασε και στις Κρουστές τις πέτρες και στην έρμη
στη Σκύλλα και τη Χάρυβδη, που δίχως να την πάθει
κανείς θνητός δεν πέρασε καμιά φορά κοντά τους.
Πώς φάγανε οι συντρόφοι του του Ἁλίου τα γελάδια,
- 340 πώς έκαψε το γλήγορο καράβι ο θροντορίχτης
του Κρόνου ο γιος, με φλογερό αστροπελέκι τότε
κι όλοι οι λεβέντες χάθηκαν συντρόφοι του, κι εκείνος
τη μαύρη μοίρα ξέφυγε μονάχος, και πώς πήγε
στης Ωγγυίας το νησί, στην Καλυψώ τη νύφη,
που τον κρατούσε κι άντρα της ποδούσε να τον έχει,
και στη βαδιά τον έδαψε σπηλιά της, τάζοντάς του
να τότε κάμει αδάνατο κι αγέραστον ακόμα,
όμως ποτέ δεν του ῥπειδε στα στήθια την καρδιά του.
Πώς έφτασε στους Φαίακες με βάσανα και πίκρες,
- 350 που σα θεό τον τίμησαν απ' την καρδιά τους όλοι
και με καράβι στη γλυκιά τον έστειλαν πατρίδα,
χαλκό και μάλαμα σωρό και ρούχα δίνοντάς του.
Αυτό το λόγο είπε στερνό κι ύπνος γλυκός τον πήρε,
που όλα τα μέλη παραλεί και της ψυχής τις έννοιες.
Κι ένα άλλο η λιόθωρη θεά σοφίστηκε η Παλλάδα·
Την ώρα που κατάλαβε πως χόρτασε ο Δυσσέας
τον ύπνο και την αγκαλιά της γλυκοποδητής του,
σήκωσε τη χρυσόθρονη τη νυχτογεννημένη

αμέσως απ' τον Ωκεανό, να φέρει φως στον κόσμο.

- 360 Σηκώθηκε απ' το μαλακό κρεβάτι κι ο Δυσσέας
κι έτσι δυο λόγια μίλησε στο λατρευτό του ταίρι·
«Καλή μου, πια από βάσανα χορτάσαμε κι οι δυο μας,
ατή σου τον πολύπαδο να κλαις το γυρισμό μου,
κι ο Δίας κι οι λοιποί θεοί να με κρατούν με πίκρες
αλάργα απ' την πατρίδα μου, που τόσο την ποδούσα.
Τώρα το πολυπόδητο σα βρήκαμε κρεβάτι,
το βίός μας θα κοιτάξουμε στο σπίτι εδώ, όσο μένει,
κι όσα μου κόψανε οι γαμπροί σφαχτά μου οι ξιπασμένοι
πολλά θα πάρω μόνος μου, κι άλλα οι Θιακοί θα δώσουν
- 370 ωσότου μέσα τις αυλές να τις γεμίσουν όλες.
Μα τώρα στο πολύδεντρο το ξοχικό θα σύρω,
να ιδώ το γέρο μου γονιό, που κλαίει πικρά για μένα.
Και κάμε, φως μου, όπως σου πω, στοχαστική κι ας είσαι.
Θα τρέξει η φήμη των γαμπρών, που ξέβγαλα στο σπίτι,
ο ήλιος άμα πρωτοβγεί. Στ' ανώι ανέβα τότες
και κάτσε με τις δούλες σου χωρίς να ιδείς κανένα».
Είπε κι αμέσως φόρεσε τα ξακουστά άρματά του,
κι έπειτα τον Τηλέμαχο, τον Εύμαιο, τον τσοπάνη
σηκώνει κι είπε τ' άρματα να βάλουν του πολέμου.
- 380 Κι εκείνοι τον υπάκουσαν και πήρανε τα όπλα.
Την πόρτα ανοίγουν κι έβγαιναν, κι ο δόλιος ο Δυσσέας.
Έφεγγε πια το φως στη γη, μα με σπουδή η Παλλάδα
έξω απ' την πόλη τους περνά σκοτάδι σκεπασμένους.

ω ραψωδία

Σπονδαί
(Συνθήκη ειρήνης)

Ο Ερμής οδηγεί τις ψυχές των Μνηστήρων
στον Άδη. Jan Styka, 1858-1925.

Πηγή: L'Odyssee (matheatre.fr)

Κάλεσε τις ψυχές ο Ερμής κοντά του των Μνηστήρων,
κρατώντας το χρυσό ραβδί, που ανθρώπων, όσους δέλει,
μαγεύει μάτια ή και ξυπνά πάλε άλλους κοιμισμένους.
Με κείνο τις ξεκίνησε κι αυτές τον ακλουδούσαν
με τσιριχτά· κι όπως πετούν μες στις σπηλιάς το βάθος
οι νυχτερίδες τρίζοντας, όταν καμιά απ' το βράχο
πέσει κι απ' την αρμάδα της, που δένει η μια την άλλη,
το ίδιο τρίζανε οι ψυχές καθώς τις οδηγούσε
να πάνε ο άκακος Ερμής στο μουχλιασμένο δρόμο.

- 10 Πέρασαν τη Λευκόπετρα και του Ωκεανού το ρέμα,
περνούν του Ήλιου την μπασιά, τη χώρα των ονείρων,
κι ευτύς σε λίγο φτάσανε στ' ασφοδελό λιβάδι,
που μένουν όλες οι ψυχές, των πεδαμένων ίσκιои.
Και τ' Αχιλλέα την ψυχή και του Πατρόκλου βρήκαν
και του Αντιλόχου και μαζί του πολεμόχαρου Αία,
που ήταν ο πρώτος στο κορμί και στη λεβέντικη όψη
μέσα στους άλλους Δαναούς μετά απ' τον Αχιλλέα.
Έτσι συνόδευαν αυτοί τον ξακουστό Αχιλλέα,

κι ήρδε περίλυπη η ψυχή του βασιλιά Αγαμέμνου
20 και γύρω του συνάχτηκαν οι άλλες, που μαζί του
πήγαν με θάνατο σκληρό στην κατοικιά του Αιγίστου.
Πρώτη του μίλησε η ψυχή του ξακουστού Αχιλλέα·
«Τ' Ατρέα γιε, σε λέγαμε τον πιο αγαπημένο
πάντα απ' τους άλλους αρχηγούς, στο βροντορίχτη Δία,
γιατί όριζες πολύ στρατό, τα πρώτα παλικάρια,
στην Τροία, που μας πότισε τους Αχαιούς φαρμάκια.
Μα πριν της ώρας έμελλες να πας και συ απ' τη μοίρα,
που όποιος στον κόσμο γεννηθεί θνητός δεν την ξεφεύγει.
Άμποτε, μέσα στις τιμές της βασιλείας που είχες,
30 ο θάνατος να σ' έβρισκε κι η μοίρα σου στην Τροία.
Τότε οι Παναχαιοί ψηλό θα σου 'σταιναν μνημούρι
και πίσω δόξα θ' άφηνες μεγάλη στο παιδί σου.
Τώρα με θάνατο πικρό να πας ήταν γραφτό σου».
Τότε έτσι απάντησε η ψυχή του γιου τ' Ατρέα κι είπε·
«Γιε του Πηλέα καλότυχε, θεόμορφε Αχιλλέα,
που αλάργα απ' τ' Άργος χάθηκες στην Τροία και για σένα
οι πρώτοι πέσανε Αχαιοί τριγύρω σου και Τρώες
σαν πολεμούσαν κύκλο σου και συ ήσουν ξαπλωμένος
μακρύς πλατύς στον κουρνιαχτό, δίχως πια νου για αμάξια.
40 Και πολεμούσαμε όλοι εκεί όσο βαστούσε η μέρα,
κι ο Δίας αν δεν έβρεχε, δε θα 'παυε κι η μάχη.
Κι απ' τις ριζιές σαν πήραμε το λείψανο στα πλοία,
σε στρώμα σε ξαπλώσαμε, και τ' όμορφο κορμί σου
παστρέψαμε με χλιό νερό και λάδι, κι όλοι γύρω
χύνανε δάκρυα οι Δαναοί κι έκοθαν τα μαλλιά τους.
Κι η μάνα σου ήρδε απ' το γιαλό μ' αδάνατες Νεράιδες
σαν άκουσε την είδηση και μια βουή μεγάλη
σηκώθηκε στη θάλασσα, που όλους τρεμούλα πήρε.
Θα 'μπαιναν τότε οι Δαναοί στα βαδουλά καράβια,
50 αν δεν τους κράταγε άνθρωπος, πολλών κι αρχαίων γνώστης,
ο Νέστορας, που κι από πριν σοφή ήταν η βουλή του.
Αυτός με λόγια γνωστικά τους μίλησε έτσι κι είπε·
«Αργίτες, Αχαιόπουλα, μη φεύγετε, σταθείτε,

να ῥθει απ' το κύμα η μάνα του μ' αδάνατες Νεραίδες
το πεθαμένο της παιδί να το μοιρολογήσει».

Κι οι μεγαλόφυχοι Αχαιοί την άκουσαν και μένουν.

Γύρω σου οι κόρες στάθηκαν του πελαγίσιου γέρου,

κι άλιωτα ρούχα σου ῥβαλαν και το χαμό σου κλαίγαν.

60 Κι οι Μούσες όλες, κι οι εννιά, με τη γλυκιά φωνή τους,
μοιρολογούσαν, που Αχαιού δεν έμεινε ένα μάτι
αδάκρυτο. Τέτοιον καημό το μοιρολόι σκορπούσε.

Μέρες και νύχτες δεκαφτά, χωρίς να πάψει ο θρήνος,
σε κλαίγαμε, οι αδάνατοι με τους θνητούς ανθρώπους.

Στις δεκοχτώ σε δώσαμε στις φλόγες και τριγύρω
αρνιά παχιά σου σφάξαμε και τραχηλάτα βόδια.

Και συ στα ρούχα των θεών, στο λάδι και στο μέλι
καιγόσουν, κι άπειροι Αχαιοί, πεζούρα κι αμαξάδες,
τ' άρματα ρίχναν στη φωτιά να δυναμώσει η φλόγα
και μια βουή σηκώθηκε κι αλαλαγμός μεγάλος.

70 Κι όταν πια σ' έκαψε η φωτιά, τα κόκαλά σου τ' άσπρα
συνάξαμε τη χαραυγή και θάλαμε, Αχιλλέα,
σε λάδι κι άδολο κρασί. Κι ένα χρυσό αμφορέα
έφερε η μάνα σου, δουλειά του ξακουσμένου Ηφαιίστου,
κι έλεγε απ' το Διόνυσο πως χάρισμα τον είχε.

Εκεί, Αχιλλέα, θάλαμε τα κόκαλά σου τ' άσπρα
με του Πατρόκλου ανάμιχτα, που ῥχε από πριν πεθάνει,
και του Αντιλόχου χωριστά, που απ' όλους τους συντρόφους
—ο Πάτροκλος σαν πέθανε— ξεχωριστά αγαπούσες.

80 Κι ολόγυρά τους έπειτα ψηλό μεγάλο τάφο
σηκώσαμε όλος ο στρατός των μαχητών Ελλήνων
στον απλωτόν Ελλήσποντο, σε μιας κορφής την άκρη,
να φαίνεται απ' το πέλαγο και να τον βλέπουν όλοι,
όσοι στον κόσμο τώρα ζουν κι όσοι ξοπίσω θα ῥθουν.
Κι απ' τους θεούς η μάνα σου πεντάμορφα βραβεία
ζήτησε και μας έβαλε στων Αχαιών τους πρώτους.
Πολλές φορές θα σου ῥτυχε να ιδείς ταφές ηρώων,
όταν μεγάλος βασιλιάς καμιά βολά πεθάνει,
που βγαίνουν στον αγώνα οι νιοι να πάρουν τα βραβεία.

Μα εκείνα ανίσως τα 'βλεπες, θα σάστιζε έτσι ο νους σου,
90 πόβαλε η αργυρόποδη θεά για σένα η Θέτη,
γιατί ήσουν στους μακαριστούς θεούς αγαπημένος.
Κι αν πέθανες, δε χάθηκε στον κόσμο τ' όνομά σου,
μα θα 'ναι αιώνια η δόξα σου σ' όλη τη γη Αχιλλέα.
Εγώ όμως απ' τον πόλεμο ποιο τ' όφελος που βρήκα;
Θάνατο μου 'γραψε πικρό στο γυρισμό μου ο Δίας,
να σκοτωθώ απ' τον Αίγιστο κι απ' την κακή γυναίκα».
Κι εκεί που τέτοια λέγανε μιλώντας μεταξύ τους,
έφτασε κι ο Αργοφονιάς φέρνοντας των Μνηστήρων
στον κάτω κόσμο τις ψυχές, που σκότωσε ο Δυσσέας.
100 Κι όπως τους είδαν σάστισαν κι ευτύς κοντά τους πήγαν.
Γνώρισε αμέσως η ψυχή του βασιλιά Αγαμέμνου
του Μελανέα το παιδί, τον ξακουστό Αμφιμέδο,
γιατί τον φιλοξένησε στο σπίτι του στο Θιάκι.
Πρώτη του μίλησε η ψυχή του γιου τ' Ατρέα κι είπε·
«Ποια συμφορά σας έφερε στη μαύρη γη, Αμφιμέδο,
έτσι όλους συνομήλικους και διαλεχτούς λεβέντες;
Στην πόλη άλλο δε θα 'βρισκες τέτοιο λογάδι ηρώων.
Μη στα καράβια ο Σαλευτής σας χάλασε του κόσμου,
κακό βοριά σηκώνοντας και κύματα αφρισμένα;
110 Μη στη στεριά σας χάλασαν οχτροί που αρνιά και βόδια
τους πήρατε; Μην πέσατε την ώρα που το κάστρο
και τις γυναίκες από σας να σώσουν πολεμούσαν;
Πες μου γι' αυτό που σε ρωτώ. Για φίλος σου παινιέμαι.
'Η δε θυμάσαι μια φορά στο σπίτι σου πως ήρδα
να πάρω με τ' ανάφρυδα καράβια το Δυσσέα
μαζί με τον οπλαρχηγό Μενέλαο για την Τροία;
Σκίσαμε τ' αφροπέλαγο σ' ολόκληρο ένα μήνα,
αφού με κόπο αλλάξαμε τη γνώμη του Δυσσέα».
Πάλε έτσι απάντησε η ψυχή του ξακουστού Αμφιμέδου·
120 «Τ' Ατρέα ξακουσμένε γιε, πρωτάρχοντα Αγαμέμνο,
κι εγώ όλα τα θυμούμαι αυτά, θεόδρεφτε, όπως τα 'πες.
Τώρα να μάθεις θα σου πω, χωρίς να τα σκεπάσω,
το θλιβερό το τέλος μας πώς ήταν. Του Δυσσέα,

πόλειπε αλάργα, θέλαμε να πάρουμε το ταίρι,
και κείνη μήτε αρνιόντανε, μήτ' έκανε το γάμο
κι ένα μονάχα κοίταζε πώς να 'βρει το χαμό μας.
Κι ακόμα αυτό το τέχνασμα σοφίστηκε μες στ' άλλο.
Τον αργαλειό της έστησε στον πύργο της να 'φάνει
διπλό, ψιλόδιαστο πανί κι έτσι άξαφνα μας είπε·

130 «Αφού πια πέθανε, παιδιά, ο θεϊκός Δυσσέας,
έχετε λίγη υπομονή κι ας βιάζεστε για γάμο,
όσο να 'φάνω το πανί, να μη μου παν χαμένα
τα νήματα, ένα σάβανο να κάμω του Λαέρτη,
όταν τον βρει του αξύπνητου θανάτου η μαύρη μοίρα,
μη με κατηγορήσουνε μια μέρα οι Θιακοπούλες
πως πήγε δίχως σάβανα, κι ας είχε βιος χιλιάδες».
Έτσι είπε κι αποκοίμισε την άφοβη καρδιά μας.
Κι έφαινε τότε το πανί τ' ατέλειωτο όλη μέρα
και με το φως δουλεύοντας το ξήλωνε τη νύχτα.

140 Τρεις χρόνους έτσι κέρδισε να μας γελά με απάτη·
Κι ο τέταρτος σαν έφτασε με των καιρών το διάβα
(κι οι μήνες όλο πέρναγαν και πλήθαιναν οι μέρες)
μια δούλα το μαρτύρησε, που μόνη τα 'ξερε όλα,
και το πανί την πιάσαμε τ' όμορφο να ξηλώνει.
Τότε, ήθελε δεν ήθελε, τ' απόσωσε εξ ανάγκης.
Στον αργαλειό σαν το 'φανε και το 'βγαλε πλυμένο
στο φως της μέρας, πόλαμπε σαν ήλιος, σα φεγγάρι,
τότε από κάπου το θεϊκό Δυσσέα κακή μοίρα
φέρνει σε μια άκρη ξοχική πόμενε ο χοιροτρόφος.

150 Έφτασε απ' την αμμουδερή την Πύλο εκεί κι ο γιος του
ο συνετός Τηλέμαχος μ' ένα καράβι μαύρο,
κι αφού το χάρο πλέξανε κι οι δυο τους των Μνηστήρων,
ήρθε ο Τηλέμαχος μπροστά και πίσω του ο Δυσσέας
στην πόλη, κι ο χοιροβοσκός τον έφερνε παρόμοιο
με γέρο δύστυχο φτωχό ντυμένο με κουρέλια.
(Ρούχα λερά στο σώμα του, και στο ραβδί ακουμπούσε).
Κανείς μας δεν τον γνώρισε πως ήταν ο Δυσσέας,
έτσι άξαφνα όπως φάνηκε, μήτε κι οι γέροι ακόμα,

μόν' του πετούσαμε βρισιές, του δώσαμε και ξύλο,
160 κι αυτός μ' υπόμονη καρδιά βαστούσε να υποφέρει
τους χτύπους και τις προσβολές μες στο δικό του σπίτι.
Κι ο νους αφού τον φώτισε του ασπιδοφόρου Δία
πήρε με τον Τηλέμαχο τ' άρματα του πολέμου
και στο κελάρι τα 'βαλε και κλείδωσε τις πόρτες.
Τότε έσπρωξε με πονηριά το λατρευτό του ταίρι
να βάλει σίδηρο ψαρί κι αλύγιστο δοξάρι
βραβείο και του φόνου αρχή στους άμοιρους Μνηστήρες.
Τότε κανείς δεν μπόρεσε την κόρδα να τεντώσει
του δοξαριού, γιατί ήθελε δύναμη κι άλλη ακόμα.
170 Σαν έπεσε με τη σειρά στα χέρια του Δυσσέα,
φωνάζαμε όλοι με βουή σ' αυτόν να μην το δώσουν
μ' όσα πολλά κι αν έλεγε. Κι απ' όλους μόνο ο γιος του
πρόσταζε στον πατέρα του να δώσουν το δοξάρι.
Και σαν το πήρε ο θεϊκός πολύπαδος Δυσσέας
την κόρδα τέντωσε εύκολα και πέρασε η σαίτα
τα σίδηρα. Και τότε ορθός απάνου στο κατώφλι
πετούσε τις σαίτες του, άγρια τηρώντας γύρω,
και τον Αντίνο χτύπησε. Έπειτα σ' όλους πάλε
έριχνε κι έπεφταν σωρός μπροστά του οι σκοτωμένοι.
180 Γιατί το ξέραμε βοηδό κάποιο θεό πως είχε.
Στα δώματα όλοι τρέχανε από κακή τους γνώμη
κι εδώ κι εκεί τους θέριζε, κι αυτοί βαριά βογκώντας
έπεφταν κάτω κι έβαφε το αίμα τους το χώμα.
Έτσι Αγαμέμνο, πέσαμε. Κι άθαφτα, ακόμα ως τώρα
τα λείψανά μας κείτονται στο σπίτι του Δυσσέα.
Γιατί δεν πήγε η είδηση στο σπίτι, στους δικούς μας,
το μαύρο αίμα απ' τις πληγές να πλύνουν και στο στρώμα,
να μας θρηνήσουν, που 'ναι αυτό στους πεδαμένους χρέος». Τότε έτσι μίλησε η ψυχή του γιου τ' Ατρέα κι είπε·
190 «Γιε του Λαέρτη θεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
γυναίκα αλήθεια απόχτησες μ' ασύγκριτες τις χάρες.
Πόσο η καρδιά στα στήδια της πιστή της Πηνελόπης,
και πόσο πάντα αξέχαστο τον άντρα της κρατούσε.

Αθάνατο απ' τις χάρες της θα μείνει τ' όνομά της,
και θα την κάμουν οι θεοί τραγούδι αγαπημένο
στο κόσμο, για τη φρόνιμη να λέει την Πηνελόπη.
Εκείνη, αχ, δεν κακούργησε, ως του Τυνδάρου η κόρη,
που σκότωσε τον άντρα της και μισητό τραγούδι
θα της ταιριάσουν, κι άφησε στον δηλυκών το γένος
200 φήμη κακή, που να μισούν και τις καλές ακόμα».
Τέτοιες κουβέντες έκαναν μιλώντας μεταξύ τους
στον Άδη, όπως στεκόντανε κάτου της γης τα βάδη·
Κι εκείνοι, αφού κατέβηκαν όξω απ' την πόλη, πήγαν
σε λίγο στο πολύκαρπο χωράφι του Λαέρτη,
που μόνος του τ' απόχτησε μ' ίδρο πολύ και κόπο.
Εκεί είχε και το σπίτι του κι ολόγυρα καλύβες
που κάδονταν οι δούλοι του κι έτρωγαν και κοιμόνταν,
δούλοι πιστοί, που του 'καναν τη γνώμη στις δουλειές του.
Κι είχε μια Σικελιώτισσα γριά στο ξοχικό του,
210 εκεί που ζούσε απόμερος, και τον γεροκομούσε.
Τότε ο Δυσσέας πρόσταξε τους δούλους και το γιο του·
«Σεις τώρα στο καλόχτιστο καλύβι μπειτε μέσα,
και σφάχτε ευτύς ένα θρεφτό, το πιο καλό, να φάμε.
Εγώ όμως τον πατέρα μου θα δοκιμάσω πρώτα,
αν θα γνωρίσει, όταν με ιδούν τα μάτια του, το γιο του,
ή χρόνια αφού μας χώρισαν, δε θα μ' αναγνωρίσει».
Έτσι είπε κι έδωσε έπειτα στους δούλους τ' άρματά του
κι εκείνοι αμέσως μπήκανε στο σπίτι, κι ο Δυσσέας
για το σκοπό του σίμωσε στον καρπερό τον κήπο.
220 Κι όπως κατέβη στις φυτειές δε βρήκε το Δολίο,
μήτε άλλον απ' τους δούλους του, μήτε κανένα γιο του,
γιατί είχαν φύγει από νωρίς χαλίκια να συνάξουν,
να χτίσουν φράχτες στις φυτιές μαζί με το Δολίο.
Μα βρήκε τον πατέρα του μονάχο να σκαλίζει
ένα δεντράκι στη φυτιά την ομορφοστρωμένη.
Ρούχα φορούσε φτωχικά, λερά, κακοραμμένα,
και στα καλάμια από πετσί βοδιού ραφτά τουσλούκια,
να μην τον βλάφτουν τα κλαδιά, και για τα βάτια χέρες.

Κι απάνου στο κεφάλι του γιδίσιο κράνος είχε,
230 να μεγαλώνει η λύπη του. Κι όπως τον είδε εμπρός του
να σβήνει απ' τα γεράματα, να τον μαραίνει η λύπη,
στάθηκε, δάκρυα χύνοντας, σε μια απιδιά από κάτω.
Κι εκεί στο νου του ανάδευε και στις καρδιάς τα βάδη
να τρέξει στον πατέρα του να τον γλυκοφιλήσει
και να του πει πως έφτασε στην ποδητή πατρίδα,
ή να του κάμει ρώτημα για να τον δοκιμάσει.
Κι εκεί που συλλογίζονταν καλύτερό του βρήκε
πρώτα με λόγια αγγιχτικά να πάει να τον πειράξει.
Με αυτή τη σκέψη σίμωσε κοντά ο δεϊκός Δυσσέας.
240 Ένα δεντράκι σκάλιζε σκυμμένος ο Λαέρτης
κι αφού κοντά του σίμωσε του 'πε ο λεβέντης γιος του·
«Ε, γέρο, βλέπω τη φυτιά πως ξέρεις να φροντίζεις
κι όλα καλά τα νοιάζεσαι, μήτε έχει ένα δεντράκι,
μήτε συκιά, μήτε αγλαδιά, πρασιά κι ελιά και κλήμα,
που να 'ναι απεριποίητο σ' όλο τον κήπο μέσα.
Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω, να μη θυμώσεις όμως.
Μονάχα εσύ είσαι ακοίταχτος και στα γεράματά σου
τέτοια φορείς παλιόρουχα κι είσαι λερός ο ίδιος.
Δε σ' αμελά ο αφέντης σου, γιατί καλά δουλεύεις
250 μήτε έχεις, αν σε ιδεί κανείς στ' ανάστημα, στην όψη,
απάνω σου το δουλικό. Για βασιλιάς λες μοιάζεις
όταν λουστεί και φάει ψωμί και σε απαλό κρεβάτι
πάει να πλαγιάσει, που όλα αυτά ταιριάζουν για τους γέρους.
Μόν' έλα πες μου τώρα αυτό και την αλήθεια μίλα.
Ποιων είσαι δούλος και σε ποιου τα χτήματα δουλεύεις;
Και τούτο ξήγα μου σωστά, καλά να καταλάβω,
εδώ το Θιάκι αν είναι αυτό που φτάσαμε, όπως μου 'πε
κάποιος που σαν ερχόμουνα μ' απάντησε στο δρόμο,
όχι έξυπνος τόσο πολύ, αφού δεν είχε θάρρος
260 να πει ή ν' ακούσει κάθε τι γι' αυτά που τον ρωτούσα,
ο φίλος μου τι γίνεται, αν στη ζωή είναι ακόμα,
ή πέθανε και βρίσκεται μες στ' Άδη τα λημέρια.
Κι ένα άλλο τώρα θα σου πω και πρόσεξε ν' ακούσεις.

Ἄνθρωπο φιλοξένησα μια μέρα στην πατρίδα,
στο σπίτι μας, που άλλος κανείς απ' όσους ξένους είδα
δεν ήρθε τόσο αγαπητός στο πατρικό μου σπίτι.
Παινεύονταν το γένος του πως ήταν απ' το Θιάκι
και το Λαέρτη μου ἔλεγε πατέρα του πως είχε.
Τον πήρα εγώ στο σπίτι μου και τον φιλοξενούσα
270 κι ήταν απ' όλα τα καλά το σπίτι μου γεμάτο,
και ταιριασμένα του ἔδωσα φιλοξενίας δώρα.
Εφτά κομμάτια μάλαμα του ἔδωσα δουλεμένο
κι ένα κροντήρι ολάργυρο με τέχνη σκαλισμένο.
Χλαμύδες δώδεκα μονές και δώδεκα αντρομίδες,
τόσες φλοκάτες όμορφες, χιτώνες άλλους τόσους,
χώρια γυναίκες τέσσερεις στον αργαλειό τεχνίτρες,
πεντάμορφες που μόνος του τις διάλεξε και πήρε».·
Κι απάντησε ο πατέρας του με δάκρυα κι ἔτσι του ἔπε·
«Ο τόπος είναι, ξένε, αυτός που ρώτησες να μάθεις
280 και τον κατέχουν ἄνθρωποι κακοί και διαστρεμμένοι.
Τα δώρα που του χάρισες όλα χαμένα πήγαν,
κι εδώ αν εκείνον ζωντανό τον ἔβρισκες στο Θιάκι,
δώρα θα σου ἔδινε κι αυτός και θα σε προβοδούσε
μ' αγάπη, ως είναι το σωστό σ' ὅποιον αρχίσει πρώτος.
Μόν' ἔλα πες μου τώρα αυτό και την ἀλήθεια μίλα.
Σαν πόσα χρόνια πέρασαν αφότου πλανεμένο
κοντά σου φιλοξένησες το δύστυχο παιδί μου.
Σαν ἦταν τότε στη ζωή, που αλάργα από πατρίδα
κι από δικούς, στη θάλασσα τον ἔφαγαν τα ψάρια,
290 ἢ στη στεριά τον ἔσκισαν θεριά με τα κοράκια.
Κι ἡ μάνα που τον γέννησε κι ο ἔρμος του ο πατέρας
δε στόλισαν το στρώμα του να τον μοιρολογήσουν.
Κι ἡ Πηνελόπη ἡ φρόνιμη, το λατρευτό του ταίρι,
ως του ἔπρεπε δεν ἔκλαψε τον ἄντρα της στο στρώμα,
μήτε τα μάτια του ἔκλεισε που στους νεκρούς ταιριάζει.
Και τούτο ξήγα μου σωστά, καλά να καταλάβω.
Ποιος εἶσαι; Ποιος ο τόπος σου; Πώς λέγονται οἱ γονιοί σου;
Πού το καράβι στάθηκε που σ' ἔφερε με ναύτες;

Ἦ μήπως ἔρχεσαι ἔμπορος με ξένο ἐδῶ καράβι
300 κι οἱ ναύτες ἀφού σ' ἔβγαλαν γύρισαν πίσω πάλε;»
Κι ἀπάντησε ὁ πολύσοφος Δυσσέας κι ἔτσι του ἔπε·
«Ἐγὼ εἶμαι ἀπ' τὸν Ἀλύβαντα κι ἀπὸ μεγάλο σπίτι,
τοῦ ἀρχόντα Ἀφείδαντα παιδί κι Ἐπήριτο με λένε.
Ἄδελφά η μοῖρα μ' ἔφερε ἐδῶ ἀπ' τὴ Σικανία.
Μακριὰ ἀπ' τὴν πόλη το γοργό καράβι σύραμε ὄξω.
Ὁ πέμπτος χρόνος ἐκλείσει ἀφότου κι ὁ Δυσσέας
πέρασε ἀπ' τὴν πατρίδα μου. Καλότυχα στὸν ἔρμο
δεξιὰ φανήκαν τὰ πουλιά σαν ἦτανε νὰ φύγει
κι ἔφυγε ἐκεῖνος με χαρά. Κι εἶχαμε ἐλπίδα πάλε
310 νὰ σμίξουμε και με λαμπρά νὰ φιλευτούμε δῶρα». Ἐἶπε,
κι ἐκεῖνον καταχνιά σκεπάζει μαύρη λύπη,
καὶ χῶμα ἀρπάζει με τὶς δυο τὶς χούφτες και τὸ ρίχνει,
ἀναστενάζοντας βαριά, στὴν ἄσπρη κεφαλὴ του.
Και τοῦ Δυσσέα φούσκωνε τὸ στήθος κι ἀπ' τὴ μύτη
τόνος πικρός του ξέσπαζε σαν εἶδε τὸ γονιό του.
Χυμάει και τὸν ἀγκάλιασε, τὸν φίλησε και τοῦ ἔπε·
«Ὁ ἴδιος εἶμαι ὁ γιος σου ἐγὼ, που λαχταράς πατέρα,
κι ἔφτασα στὴν πατρίδα μας τὸν εικοστό πια χρόνο.
Μόν' κράτα πια τὰ κλάματα και τὸν πικρό τὸν δρῆνο,
320 ν' ἀκούσεις κάτι που θὰ πῶ. Γιατί μας βιάζει ἡ ἀνάγκη.
Σκότωσα στὸ παλάτι μας τοὺς ἀναντρουὺς Μνηστήρες
και τὶς ζημιές ξεράσανε και τ' ἀνομά τοὺς ἔργα». Τότε ἔτσι
πάλε ἀπάντησε κι εἶπε ὁ γέρο Λαέρτης·
«Ἄν ὁ Δυσσέας εἶσαι συ, ἀλήθεια, τὸ παιδί μου,
πες μου σημάδια φανερά κι ἐγὼ νὰ το πιστέψω». Τότε ἔτσι
κι ὁ πολύσοφος τ' ἀπάντησε ὁ Δυσσέας·
«Κοίταξε πρῶτα τὴν πληγὴ που με τὸ δόντι τ' ἄσπρο
μου ἔκαμε ὁ κάπρος μιὰ φορά στὸν Παρνασσό ὅταν πήγα.
Ὁ ἴδιος τότε μ' ἔστειλες κι ἡ σεβαστὴ μου ἡ μάνα
330 νὰ τρέξω στὸν πατέρα τῆς Ἀυτόλυκο, νὰ πάρω
τὰ δῶρα του, ὅσα μου ἔταξε στὸ σπίτι μας σαν ἦρθε.
Κι ἀκόμα στάσου νὰ σου πῶ τοῦ περβολιοῦ τὰ δέντρα,
που μιὰ φορά μου χάρισες κι ἐγὼ σου τὰ ζητούσα

μικρό παιδάκι πίσω σου στον κήπο ακολουθώντας.
Ανάμεσα περνούσαμε και συ μου τα μετρούσες.
Μου 'δωσες δώδεκα αχλαδιές, συκιές μαζί σαράντα,
δέκα μηλιές και μου 'λεγες κλήματα να μου δώσεις
όργους πενήντα με λογής σταφύλια φορτωμένους,
όταν ερχόντανε ο καιρός που θα καρποφορούσαν».

- 340 Είπε κι εκείνου λύθηκαν τα πόδια κι η καρδιά του,
που γνώρισε τ' αλάθευτα σημάδια όπως του τα 'πε
και το παιδί του αγάλιασε και λιγοθυμισμένον
τον έσφιγγε ο πολύπαθος στα στήδια του ο Δυσσέας.
Σαν πήρε ανάσα κι η καρδιά συνήρδε του Λαέρτη
πάλε άνοιξε το στόμα του, κι έτσι είπε με δυο λόγια·
«Αχ, έχει ακόμα Δία μου, θεούς μες στα ουράνια
αν οι Μνηστήρες πλέρωσαν τα κακουργήματά τους.
Τώρα ένας φόβος με κρατεί εδώ να μην πλακώσουν
όλο το πλήθος των Θιακών κι είδηση να μη στείλουν
350 στον Κεφαλλήνων τα χωριά βοήθεια να ζητήσουν».
Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του' πε'
«Θάρρος, κι αυτά που σκέπτεσαι στο νου σου μην τα βάζεις.
Στο σπίτι τώρα ας τρέξουμε που' ναι κοντά στον κήπο.
Εκεί είπα στον Τηλέμαχο τραπέζι να ετοιμάσει
μαζί με το χοιροβοσκό και το βοϊδοφυλάχτη».
Έτσι είπε και ξεκίνησαν για τ' όμορφο το σπίτι·
Και στ' ομορφοκατοίκητο σαν ήρθανε το σπίτι
βρήκανε τον Τηλέμαχο, τον Εύμαιο, το βουκόλο,
ψητό να κόβουν και κρασί να βάζουν στα ποτήρια.
- 360 Κι η Σικελιώτισσα η γριά τον ξακουστό Λαέρτη
έλουσε τότε στο λουτρό, τον έτριψε με λάδι
κι όμορφη απάνου του 'βαλε χλαμύδα. Κι η Παλλάδα
ήρθε και του ξανάνωσε του βασιλιά τα μέλη,
και πιο ψηλό τον έκαμε και πιο παχύς να δείχνει·
Έπειτα θγήκε απ' το λουτρό και θάμαζε ο Δυσσέας
να βλέπει τον πατέρα του μ' αδάνατο παρόμοιο,
κι έτσι με λόγια πεταχτά του μίλησε και του 'πε·
«Κάποιοι, πατέρα, απ' τους θεούς απάνω τους ουράνιους

σ' έκαμε πιο ομορφότερο στ' ανάστημα, στην όψη».

370 Τότε έτσι απάντησε σ' αυτόν ο συνετός Λαέρτης·
«Δία πατέρα, κι Αθηνά κι Απόλλο μου, είδε να 'μουν
σαν τον καιρό που πάτησα το Νήριτο το κάστρο,
των Κεφαλλήνων αρχηγός, σ' άκρη γιαλού χτισμένο.
Τέτοιος ψες να 'μουν σπίτι μας, φορώντας τ' άρματά μου
να στέκω ορδός να πολεμώ τους άναντρους Μνηστήρες,
πολλούς θα ξάπλωνα στη γης που να χαρεί η καρδιά σου».

Τέτοιες κουβέντες έκαναν μιλώντας μεταξύ τους.
Και τις δουλειές σαν τέλεψαν κι ετοίμασαν τραπέζι,
αράδα πήγαν στα θρονιά και στα σκαμνιά να κάτσουν.

380 Και στο φαγί σαν άπλωναν, ήρθε ο γέρο Δολίος
μαζί κι οι γιοι του, από δουλειά και κόπο κουρασμένοι,
που πήγε η Σικελιώτισσα γριά να τους φωνάξει,
η μάνα που τους έτρεφε και του γεροκομούσε
σαν ήρθαν τα γεράματα, το γέρο τους πατέρα.
Μέσα τους σάστισε η καρδιά σαν είδαν το Δυσσέα
και ξιπασμένοι στάθηκαν στο σπίτι. Κι ο Δυσσέας
με δυο του λόγια μαλακά γυρίζει και τους κάνει·
«Καδίστε, γέρο, στο φαγί, κι αφήστε τη ντροπή σας.
Απ' ώρα δέλαμε ψωμί ν' αρχίσουμε να τρώμε,
390 μα πάντα καρτερούσαμε και σας εδώ να 'ρθείτε».

Είπε και τρέχει ανοίγοντας την αγκαλιά ο Δολίος
κι έπιασε και του φίλησε το χέρι του Δυσσέα
κι έτσι με λόγια πεταχτά του μίλησε και του 'πε·
«Μας ήρδες, πολυπόδητε και χιλιαγαπημένε,
ανέλπιστά μας, κι οι θεοί σε φέρανε οι ουράνιοι.
Γεια σου χαρά σου κι οι θεοί κάθε καλό ας σου δώσουν.
Και τούτο ξήγα μου σωστά, καλά να καταλάβω,
η Πηνελόπη, αν έμαδε την είδηση πως ήρδες,
ή κάποιον να της στείλω ευτύς να της το παραγγείλω».

400 Κι απάντησε ο πολύσοφος Δυσσέας κι έτσι του 'πε·
«Το 'μαδε τώρα, γέρο μου. Γι' αυτό πια μη φροντίσεις».

Είπε, κι εκείνος κάθισε στο κάθισμά του πάλε.
Και του Δολίου τα παιδιά, τον ξακουστό Δυσσέα

πήγαν, τον καλωσόρισαν και του ἔσφιγγαν τα χέρια
και στον πατέρα τους κοντά καθίσανε ὅλοι αράδα.
Κι ενόσω αυτοὶ καθόντανε στο σπίτι και δειπνούσαν,
στην πόλη ἀμέσως ἔτρεξε γοργή μηνύτρα ἡ Φήμη,
την εἶδηση για τὴ σφαγή να φέρει των Μνηστήρων.
Κι ἔτρεχαν ἄλλος ἀπ' ἀλλοῦ με κλάματα, με δρήνους,
410 σαν ἀκούσαν τὴν εἶδηση, μπρος στου Δυσσέα το σπίτι.
Παίρνουν να δάψουν τους νεκρούς, καθένας το δικό του,
και κείνους που ἦταν ἀπ' ἀλλοῦ τους ἔβαλαν στα πλοία
κι οὐ ναύτες στὴν πατρίδα τους τους πήγαν να τους δάψουν.
Πήγαν κι αυτοὶ στὴ σύνοδο με σπλάχνα ματωμένα.
Κι ὅταν συνάχτηκε ὁ λαός και μαζωχτήκανε ὅλοι,
ἀπάνου ὀρθός σηκώθηκε και μίλησε ὁ Εὐπειδης,
πόκλαιγε μ' ἄσθηστο καημό το γιο του τον Αντίνο,
που πρῶτο του τον σκότωσε ὁ ξακουστός Δυσσέας.
Για κείνον δάκρυα χύνοντας πήρε το λόγο κι εἶπε·
420 «Ἀδέρφια, αὐτός ὁ ἄνθρωπος κατάστρεψε τον τόπο.
Ἵλο που πήρε το στρατό, χιλιάδες παλικάρια,
τον ἔχασε, και τα γοργὰ καράβια παν κι ἐκεῖνα,
κι ἐδῶ ὅταν ἦρθε σκότωσε των Ἀχαιῶν τους πρῶτους.
Μα ελάτε πριν να φύγει αὐτός τρεχάτος για τὴν Πύλο
ἢ για τὴν πλοῦσια Ἴηλιδα, που οὐ Εὐπειδοὶ ὀρίζουν,
να του ριχτούμε. Ἐτσι, ἀτιμοὶ θα μείνουμε για πάντα.
Γιατί στὸν κόσμο μια ντροπή θα ἔναι, ὅσοι κι ἀν τ' ἀκούσουν,
που τους φονιάδες ἀδερφῶν, φονιάδες των παιδιῶν μας,
ἀπλέρωτους ἀφήσαμε. Καλύτερα ἀς μὴ ζήσω,
430 κι αὐτὴ τὴν ὥρα ὁ θάνατος ἀς ἔρδει να με πάρει.
Μα ελάτε ἐμπρός, μήπως αυτοὶ προκάμουν να περάσουν».
Ἐτσι εἶπε, δάκρυα χύνοντας, και συμπονέσανε ὅλοι.
Τότε ἦρθε κι ὁ τραγουδιστής κι ὁ Μέδοντας μαζί του,
σαν ξύπνησαν, ἀπ' του θεϊκοῦ Δυσσέα το παλάτι,
κι ὅπως στὴ μέση στάθηκαν τους εἶδαν κι ἀπορούσαν.
Κι ἐκεῖ τους εἶπε ὁ Μέδοντας με τὴ σοφὴ του γνώμη·
«Ἀκούστε να σας πω, Θιακοί. Χωρὶς των ἀθανάτων
τὴ δέληση δεν τα ἔκαμε τα ἔργα αὐτά ὁ Δυσσέας.

Ο ίδιος είδα το θεό κοντά του τον ουράνιο
440 να στέκει, με το Μέντορα στο κάθε τι παρόμοιο.
Και πότε θάρρος έβγαινε να δώσει του Δυσσέα,
πότε έτρεχε και σάστιζε στο σπίτι τους Μνηστήρες
και κάτου πέφτανε σωρός ένας στον άλλο απάνου».
Έτσι είπε κι όλοι πράσινοι γενήκανε απ' τον τρόπο.
Τότε είπε ο γιος του Μάστορα ο γερο-Αλιθέρης
που απ' όλους μόνος άξιζε να βλέπει, εμπρός και πίσω.
Αυτός με λόγια γνωστικά το λόγο πήρε κι είπε·
«Δώστε, Θιακοί, μια προσοχή σ' ό,τι έχω να μιλήσω.
Αυτές γενήκανε οι δουλειές από δικό σας σφάλμα.
450 Του κάκου εγώ κι ο Μέντορας, με γνώση προικισμένος,
φωνάζαμε απ' τις τρέλες τους να πάψτε πια τους γιους σας,
που κάνανε άνομες δουλειές, να τρων μεγάλου ανθρώπου
το θιός και τη γυναίκα του να θέλουν ν' ατιμάσουν,
γιατί όλοι στην πατρίδα του θαρρούσαν πως δε θα 'ρθει.
Και τώρα πώς να κάμετε τη συμβουλή μου ακούστε.
Μην πάμε, γιατί μόνοι μας το χάρο μας θα θρούμε».
Είπε, κι αυτοί πετάχτηκαν μ' αλαλαγμό μεγάλο
απ' τους μισούς οι πιο πολλοί, οι άλλοι μείνανε όλοι
που ο λόγος του δεν άρεσε κι άκουγαν τον Ευπειδή.
460 Και τρέχουν τότε στη στιγμή και βάζουν τ' άρματά τους.
Κι έπειτα σαν οπλίστηκαν το θαμπωτό χαλκό τους,
όλοι συνάχτηκαν μπροστά στην απλωτή την πόλη
κι απ' τη λωλάδα του αρχηγός μπήκε ο Ευπειδης σ' όλους,
που νόμιζε πως τη σφαγή θα εκδικηθεί του γιου του,
όμως δεν του' τανε γραφτό πίσω πια να γυρίσει.
Τότε είπε κι η θεά Αθηνά στο γιο του Κρόνου Δία·
«Πατέρα μας, του Κρόνου γιε, των αδανάτων πρώτε
περ μου γι' αυτό που σε ρωτώ. Τι κρύβεις μες στο νου σου;
Θ' ανάψεις άγριο πόλεμο και μάχες ξανά πάλε,
470 ή να τους βάλεις μελετάς αγάπη ανάμεσά τους;»
Κι ο Δίας της απάντησε ο συγνεφοσυνάχτης·
«Γι' αυτά, παιδί μου, τι ρωτάς και με συχνοξετάζεις;
μονάχη δεν την έκαμες τη σκέψη αυτή στο νου σου,

πως ο Δυσσέας σαν ερθεί να τους πλερώσει εκείνους;
Κάμε όπως θέλεις. Θα σου πω κι εγώ το τι ταιριάζει.
Αφού πια σκότωσε ο θεϊκός Δυσσέας τους Μνηστήρες,
ας ορκιστούν οι άλλοι τους όρκους πιστούς αγάπης
πάντα να βασιλεύει αυτός κι εμείς απ' την καρδιά τους
να σβήσουμε το θάνατο παιδιών τους κι αδερφιών τους.
480 Και μεταξύ τους σαν και πριν ας αγαπήσουν πάλε
και πλούτη ας έχουν άφθονα κι ειρήνη όσο να ζήσουν».
Είπε και θάρρος έβαλε στην πρόθυμη Παλλάδα
κι απ' του Ολύμπου τις κορφές πέταξε κάτω κι ήρθε.
Κι αφού χορτάσανε ψωμί καρδιόγλυκο να τρώνε,
το λόγο πήρε ο θεϊκός Δυσσέας και τους είπε·
«Ένας ας τρέξει όξω να ιδεί μήπως κοντά ζυγώνουν».
Έτσι είπε, κι έτρεξε ένας γιος αμέσως του Δολίου,
και στο κατώφλι στάθηκε κι όλους κοντά τους είδε,
και στο Δυσσέα φώναξε με πεταχτά του λόγια·
490 «Πλάκωσαν, να τους, γλήγορα ν' αρπάξουμε τα όπλα».
Είπε κι αυτοί σηκώθηκαν και τ' άρματα φορούσαν,
με το Δυσσέα τέσσερεις κι εξ τα παιδιά του γέρου
Δολίου. Πήραν τ άρματα κι αυτός με το Λαέρτη,
αν κι ήταν γέροι, θέλοντας και μη, να πολεμήσουν.
Κι έπειτα σαν οπλίστηκαν το δαμπωτό χαλκό τους
βγήκαν την πόρτα ανοίγοντας, κι αρχήγευε ο Δυσσέας.
Τότε έφτασε κι η Αθηνά, του Δία η θυγατέρα,
παρόμοια σαν τον Μέντορα στ' ανάστημα, στην όψη
και χάρηκε ο πολύπαθος Δυσσέας σαν την είδε,
500 κι έτσι είπε στον Τηλέμαχο, το ζηλεμένο γιο του·
«Τώρα και συ, Τηλέμαχε, μες στη φωτιά της μάχης
χιμώντας, όπου δείχνονται τα πρώτα παλικάρια,
να μην ντροπιάσεις, κοίταξε, το πατρικό σου γένος,
που πάντα πριν νικούσαμε σε δύναμη κι αντρεία».
Κι ο συνετός Τηλέμαχος τ' απάντησε και του 'πε·
«Θα ιδείς, πατέρα, αν η καρδιά που κρύβω μες στα στήδια
μέλλει ντροπή στο γένος σου να φέρει, καθώς είπες ».
Είπε, κι ο γέρος χάρηκε Λαέρτης κι έτσι κράζει·

510 «Τι μέρα είδα χαρούμενη θεέ μου, να ξημερώσει,
ο γιος μου με τ' αγγόνι μου αγώνα αντρείας έχουν».
Κοντά του πήγε η λιόκαλη θεά Αθηνά και του 'πε·
«Γιε τ' Αρκεσία, φίλε μου και πολυαγαπημένε,
ευχήσου στη θεά Αθηνά και στο μεγάλο Δία,
και το μακρύ κοντάρι σου τίναξε να το ρίξεις».
Είπε και τ' άναψε η θεά Παλλάδα το θυμό του.
Κι αφού στην κόρη ευχήθηκε τ ασπιδοφόρου Δία
τίναξε το κοντάρι του μεμιάς και τον Ευπειθή
μέσα απ' το χαλκομάγουλο τον ακοντίζει κράνος
και δεν εμπόδισε ο χαλκός, μόν' βγήκε πέρα ο στόκος,
520 και πέφτοντας βροντάει, αχούν και τ' άρματα από πάνου.
Τότε ο Δυσσέας χίμηξε με το λεβέντη γιο του
μπροστά και με σπαδιά χτυπούν και δίστομα μαχαίρια.
Τότε όλους θα τους σκότωνε, κανείς δε θα γυρνούσε,
ανίσως η θεά Αθηνά, τ' ασπιδοφόρου Δία
η κόρη, δεν τους φώναζε το πλήθος να κρατήσει.
«Πάψτε, Θιακοί, τον πόλεμο, που αρχίσατε με λύσσα,
και χωριστείτε γλήγορα δίχως να τρέξει αίμα».
Έτσι η Παλλάδα φώναξε κι όλους τους πήρε τρόμος.
Πετούσαν απ' τα χέρια τους τα όπλα απ' την τρομάρα,
530 έτσι όπως φώναξε η θεά, κι έπεφταν όλα κάτω,
και προς την πόλη τρέξαν να σώσουν τη ζωή τους.
Χούγιαξε τότε ο θεϊκός πολύπαδος Δυσσέας,
κι αφού μαζεύτηκε χιμάει σαν κυνηγάρικο όρνιο.
Τον καφτερό του κεραυνό έριξε ο Δίας τότε
κι έπεσε εμπρός στην Αθηνά, του ανίκητου πατέρα
την κόρη, κι έτσι φώναξε στον πορθητή Δυσσέα·
«Γιε του Λαέρτη δεϊκέ, πολύτεχνε Δυσσέα,
στάσου και πάψε τη σφαγή και τη λυσσάρα μάχη,
μη σου θυμώσει ο βροντερός του Κρόνου ο γιος ο Δίας».
540 Είπε, κι' αυτός την άκουσε και χάρηκε η καρδιά του.
Κι ανάμεσά τους έβαλε πιστούς αγάπης όρκους,
η κόρη η λιοπερίχυτη τ' ασπιδοφόρου Δία,
μοιάζοντας με το Μέντορα σ' όλα, φωνή και σώμα.

